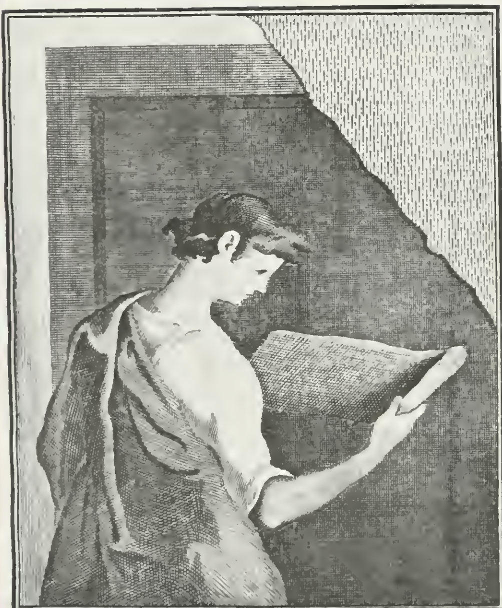

ČASOPIS
VLASTENECKÉHO
MUZEJNÍHO SPOLKU V OLOMOUCI.

REDAKTOR:

JAROSLAV PALLIARDI.

ROČNÍK XVI.

V OLOMOUCI 1899.

Nákladem vlasten. muzejn. spolku v Olomouci. Tiskem nár. knihtiskárny Kramáře a Procházky.

OBSAH.

Články: Strana

Různé zprávy:

Literatura:

1.

2.

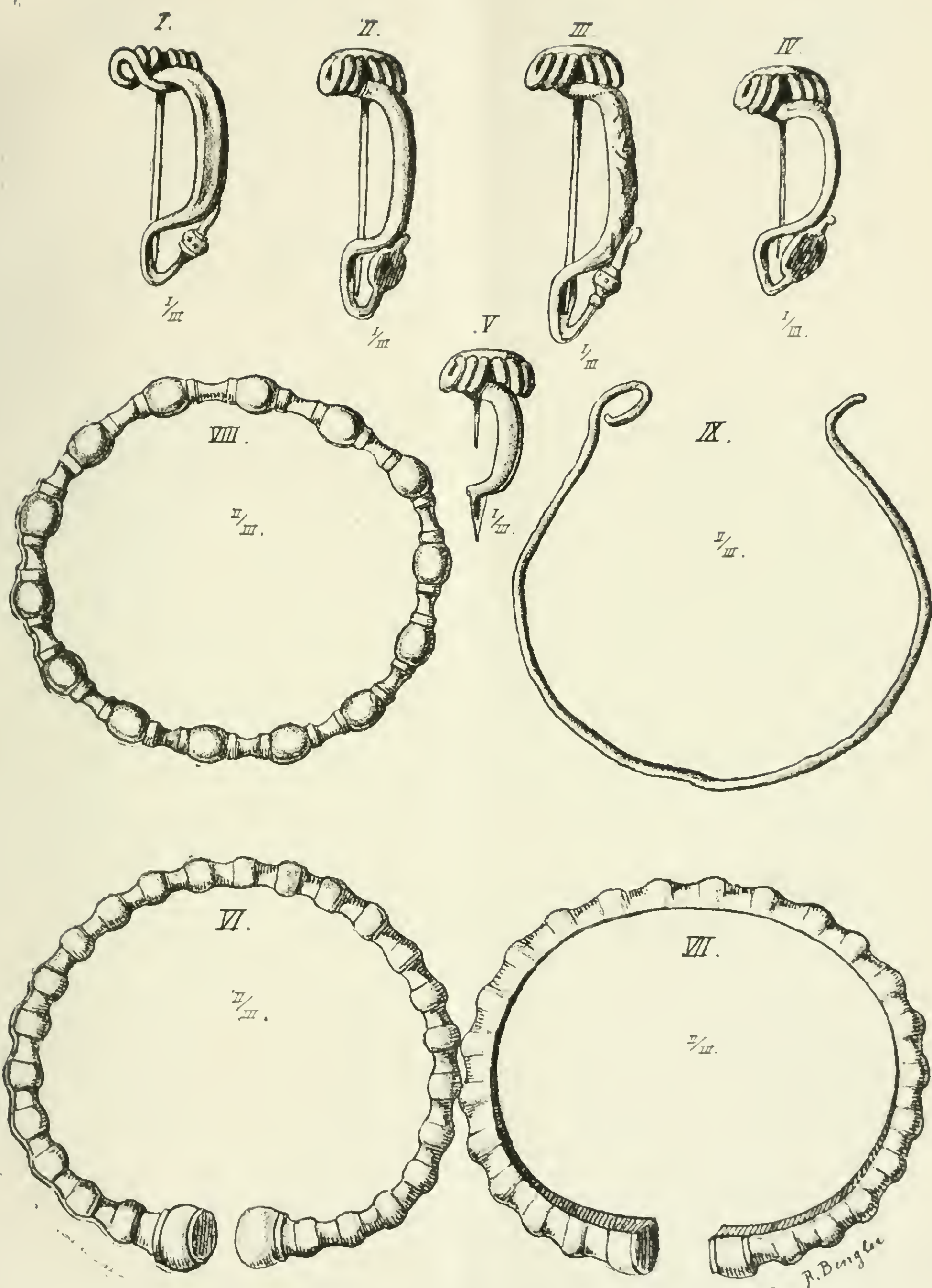

3.

4.

Z třetího kruhu obrazového v hradní kapli Znojemské.

Předměty z kostrového hrobu u Hlubokých Mašůvek.

Ročník za 2 zl. Členům spol. muz. vydává se za cenu sníženou.

ČASOPIS

Expedice v České ulici (Národní dům III. poschodí.)

VLASTEN. SPOLKU MUZEJNÍHO V OLOMOUCI.

Číslo 61. Spořádáno v únoru r. 1899.

Hradní kaple Znojemská.

Popisuje V. Houdek.

(Ostatek.)

3. Třetí kruh obrazový.

V tomto kruhu namalováno jest ne méně než 19 figur, každá zvlášť zcela podobně jako popsaných právě 8 postav druhého kruhu. Tak jako onyno, stojí i figury třetího kruhu každá pod zvláštním obloukem.

Při popisu tohoto kruhu narážíme hned z počátku na obtíž, ježto není naznačeno, kde řada tato počíná, kde končí. Jesti to kruh úplný, v sebe uzavřený. Dle náhledu Trappova počíná tento cyklus nad vrcholem vítězného oblouku a postupuje týmže směrem, jako v kruzích spodnějších kolem do kola. Tuto domněnku podporuje ta věc, že devět z těchto postav, které nejsou oděny krznem, nýbrž toliko sukní, by pak rej ten uzavíralo.

S druhé strany zase nelze přehlédnouti té okolnosti, že mezi postavami tohoto kruhu nalézáme jednu v úboru královském se žezlem v ruce a s královskou korunou na hlavě. Vtírá se tu domněnka, zdali postava tato snad tento kruh neuzavírá. V tom případě počínal by tento cyklus na straně proti vítěznému oblouku ležící.

V té příčině dopátráme se sotva jistoty. Nežli uvedeme domněnky o tom, koho všechny tyto postavy představují, předešleme opět podrobný popis jejich, pořízený rovněž panem redaktorem tohoto časopisu; a to v pořádku tom, že postava královská zbude na konec, tak že počínáme na straně od absidy odvrácené a postupujeme — jako ve spodnějších kruzích — od levé k pravé.

1. (Obr. č. 14.) Mužná postava s kníry a krátce do špičky přistřiženou bradou, kšticí kaštanovou, nad čelem uprostřed rozčísnutou a až na ramena splývající. Oděv: Nohavice žlutohnědé, střevíce šedé, sukně šedozelená, krzno na pravém rameni sepjaté barvy bílé, s bílými lištami a červenou podšívkou. Pravice třímá praporec v horním poli bílý, ostatek červený a levice opírá se rozevřenou dlaní o červený štít se šedivou obrubou a růžicí.

2. (Tab. I., obr. č. 1.) Mladistvá bezvousá postava jakoby ženská s rusou kšticí, bez krzna, oděná pouze červenými nohavicemi, červenými střevíci a bílou, dosti dlouhou sukní s červenými záhyby. V pravici má praporec červeno-bílý, levice drží štít barvy zelené, našedivělé, se šedivou obrubou a šedým kuželovitým bodcem uprostřed.

3. (Tab. I., obr. č. 2.) Postava v pravo hledící s hlavou poněkud nakloněnou, s krátkými kníry a krátkým plnovousem a vlasy kaštanovými, uprostřed rozčesanými a na šíji spadajícími. Oděv: červené nohavice a střevíce, sukně špinavě bílá s červenými záhyby. Pravice drží bílý, rudohnědými páskami šikmo pruhovaný štít, pak praporec bíle modrý, jehožto horní pole a prostřední jazýček jsou světle modré. — Levice je pozdvižena na prsa a má vztýčený ukazovák.

4. Mladistvá postava bezvousá, k levé straně obrácená, se kšticí kaštanovou, pod uši sahající, oděná v nohavice, nyní špinavěbílé, střevíce světle popelavé, sukni bílou, poněkud narůžovělou s červenými záhyby, pod kolena sahající. Pravice v lokti zahnutá jakoby žehnala. Levice drží štít na dýl červeno-bílý s bílou růžicí uprostřed a s obrubou našedivělou a opírá v ohybu ruky praporec snad bílý, jehožto barev jasně rozeznati nelze.

5. Postava k předešlé obrácená s malými kníry, krátkým plnovousem a rusou, nad čelem rozčísnutou a na šíji spadající kšticí, oděná v červené nohavice, střevíce tmavočervené, bílou sukni, pod kolena sahající, s červenými záhyby a červeně narýsovaným lemem u krku. Levice se vztýčeným ukazovákem, je v lokti nahoru zahnuta, pravice drží štít a praporec. Onen je žlutý, má červenou obrubu a uprostřed červený hrbol se žlutou kuličkou na vrcholku. Praporec je červenobílý.

6. (Tab. I., obr. č. 3.) Postava v levo obrácená, s malými kníry a dlouhou, na ramena spadající kaštanovou kšticí; na hlavě má bílou, kuželovitou, na vrcholku přihrocenou přilbici. — Nohavice a střevíce má červené, sukni bílou, u krku lemovanou. Pravice drží praporec bílý a červeně čárkovaný, levice opírá štít barev nyní nehrubě zřetelných, zdánlivě na dýl červený a bílý neb šedavý a přepásaný šikmými rudohnědými břevny.

7. Postava k předešlé obrácená, s malými kníry a dlouhou tmavorusou kšticí nad čelem rozčesanou. Oděna je v červené nohavice a střevíce a dlouhou šedou sukni u krku a na konci rukávů lemovanou. Levice s dlaní rozevřenou je v lokti nahoru ohnuta, pravice drží u těla žlutý štít s bílou obrubou a žlutou hvězdicí a přimyká štítem k tělu praporec bílý a červeně mřížovaný.

8. Na levou stranu obrácená, bezvousá mladistvá postava s tváří ženskou, s rusými, nad čelem rozčesanými a na šíji splývajícími kadeřemi, ve žlutých nohavicích, popelavých, rozstřižených střevících a v dlouhé růžové sukni, u krku a v zápěstí lemované. Levice je v lokti zahnuta vodorovně a směřuje ukazovákem k postavě následující, pravice drží praporec a štít. Tento má světlou šedivou barvu, obrubu a hrbol však šedivě zelené, onen je červeno-bílý.

9. Postava bezvousá, k předešlé obrácená, a jakoby v rozmluvu s ní zabraná, se světle kaštanovými, uprostřed rozčesanými, na ramena spadajícími vlasy, v bílých nohavicích, světlých, popelavých, rozstřižených střevících a dlouhé, u krku lemované bílé sukni s tmavočervenými záhyby. Pravice je v lokti zahnuta a směřuje ukazovákem k postavě předešlé; levice drží štít na dýl červenobílý s obrubou a růžicí šedivou. Za štítem stojí praporec barev nejasných, bezpochyby červený a zelenavý.

10. Postava k předešlé poněkud obrácená, s malými kníry a tmavorusou, na šíji dosahující kšticí, v červených nohavicích i střevících a v bílé sukni s červenými záhyby a lemem u krku. Pravice se vztýčeným ukazovákem je zahnuta k prsám, levice drží žlutý štít s obrubou šedivězelenou a červeným hrbolem. Za štítem stojí bílý praporec.

11. Postava s krátkými kníry a rusými, až na ramena splývajícími kadeřemi. Oděv: Nohavice žluté, rozstřižené střevíce šedivé, sukně světle popelavá, krzno bílé se žlutou lištou a hnědou podšívkou, pod pravým ramenem sepnuté. V pravici bílý praporec, v levici světlehnědý štít s hrbolem stejné barvy a obrubou šedivě zelenavou.

12. Muž s knírem a krátce přistřiženým plnovousem, a vlasy na šíji spadajícími, vše barvy kaštanové, oděn je v červených nohavicích i střevících, dlouhé řásnaté bílé sukni, na spodním kraji s širokým, rudohnědými kostičkami posetým pruhem; konečně v bílém krzně s červenými záhyby a červenou podšívkou, na pravém rameni sepnutém. Pravice třímá červenobílý praporec, levice drží velký zelený štít s obrubou a hrbolem barvy žlutavé.

13. Mužná postava s kníry, krátkou rozdělenou bradou a vlasy světle kaštanovými. Oděv: žluté nohavice, popelavé, rozstřižené střevíce, sukně světle šedá s červenými záhyby, krzno růžové se žlutými lištami a šedou podšívkou, sepjaté na prsou. Pravice drží praporec barev zašlých, podobá se, že původně červeno-bílý; levice pozdvihuje štít na dýl červeno-bílý se šikmými bílými pruhy a s obrubou světlehnědou.

14. Muž předešlému podobný s vousy stejné úpravy, avšak se kšticí rusou. Oděv jeho sestává z červených nohavic a střevíců, bílé sukně s červenými záhyby a bílého krzna s lištami a nahnědlou podšívkou, které je na pravém rameni sepnuto. Pravice se vztýčeným ukazovákem je u prsou, levice drží hnědý štít s červenou obrubou a šedivou hvězdou. Za štítem vztýčen je červenobílý praporec.

15. Muž s malými kníry, zcela krátkým plnovousem a kšticí kaštanovou, na ramena sahající. Oděv: Nohavice žluté, střevíce šedé, sukně bílá s červenými záhyby, krzno světle červené se žlutými lištami a červenou podšívkou, sepnuté na levém rameni. Pravice opřená o štít směřuje k prsám, levice drží praporec nejasných barev, snad červeno-bílý. Štít je na dýl bíle-červený a má šedou obrubu i růžici.

16. Muž s kníry i bradou, nepříliš dlouhou a tmavými kaštanovými, uprostřed rozčesanými, na ramena splývajícími vlasy, oděný červenými nohavicemi i střevícemi, bílou sukní s červenými záhyby a žlutavým krznem se šedivězelenými lištami. Praporec v pravici křižuje se s praporcem předešlého a je světlé, nyní nejasné barvy. Levice drží štít šedivězelený s hrbolem a obrubou špinavěbílou.

17. Muž s kníry, krátkým plnovousem a dlouhými kaštanovými vlasy. Oděv: Nohavice žlutavé, střevíce šedé, sukně nyní barvy nejasné, původně snad šedá, krzno špinavě bílé s rudými záhyby a bílými lištami je na pravém rameni sepnuto. Pravice třímá pra-

porec, jehožto původní barvu určiti nelze, levice pozdvihuje štít na dýl červenobílý s bílou obrubou a popelavou růžicí uprostřed.

18. Mladý muž bez vousu s tmavorusou, pod uši sahající kšticí. Oděv: nohavice žlutohnědé, střevíce rozstřižené, barvy popelavé, sukně bílá s červenými záhyby, krzno růžové s červenou podšívkou je sepnuto na pravém rameni. Levice v lokti nahoru zahnuta, pravice drží štít a praporec. Štít je barvy žlutohnědé a má bílou obrubu i hrbol. Praporec červenobílý.

19. (Tab. I., obr. č. 4.) Bezvousá postava s dlouhými, na ramena splývajícími rusými kadeřemi v úboru královském. Nohavice a střevíce má červené, dlouhou a řásnatou bílou sukni celou drobnými tmavočervenými čtverečky posetou, dlouhé bílé krzno s červenými záhyby, bílými lištami a červenou podšívkou, jež je nad pravým ramenem tak sepnuto, že pravice držící žezlo je úplně volná. Levá ruka drží žlutý štít s obrubou a hrbolem barvy šedozelené, a bílý, v dolním poli a na prostředním jazýčku červeně mřížkovaný praporec. Hlavu zdobí koruna. Tato i žezlo jsou bílé s konturami rudohnědými. —

Nutno nyní přistoupiti k důležité otázce: koho všechny tyto postavy kruhu třetího a oněch osm o sobě stojících figur kruhu druhého jakož i obě postavy po obou stranách vítězného oblouku představují.

Uvážíme-li, že tento druhý kruh zahájen je skupinou, představující nade všechnu pochybnosť povolání Přemysla oráče na trůn český, jest na snadě a jeví se zcela přirozeným důsledek, že další postavy představují Přemyslovo potomstvo. Že jsou to osoby panovnické, o tom svědčí hlavně praporec, jenž u žádného z nich neschází; dokazuje to konečně poslední popsaná postava, opatřená odznaky důstojnosti královské, korunou a žezlem. Trapp měl za to, že k odznakům panovnickým náležel také plášť čili krzno. Avšak takovým šatem spatřujeme oděny jak na těchto nástěnných malbách (na př. poselstvo, pro Přemysla odeslané), tak i na knihomalbách staročeských také osoby jiné. (Srov. Zíbrtovy Dějiny kroje v zemích českých I., 65. a násl.) Trappovi proto působila obtíž ta okolnosť, že devět postav třetího kruhu tohoto domnělého úboru panovnického, totiž pláště resp. krzna, nemá; i snaží se to vysvětliti domněnkou, že těchto 9 postav představuje toliko osoby, panovníkům českým blízké, snad údělná knížata moravská, — ač sám ihned poukazuje k té nesrovnalosti, z toho plynoucí, že téměř všechna údělná knížata moravská zasedla svým časem také na knížecí trůn český, tak že by tytéž osoby vyobrazeny tu byly dvakrát: jednou jako knížata česká, podruhé jako knížata údělná.

Starší badatelé, již dotčení, podávají takovýto výklad těchto figur:

Ženská postava vedle vítězného oblouku prý je sv. Ludmila. Záhadnou figuru za skupinou Přemyslovou (domnělý Durynk, domnělá Libuše?) považují za Nezamysla, protože prý drží šátek jakoby mokrý, čímž se má naznačiti objevení léčivých vod, které se za tohoto knížete prý stalo. Pak následují: Mnata, Vojen, Křesomysl, Neklan, Hostivít, Bořivoj, Spytihněv, Vratislav. Postavu následující, vedle vítězného oblouku stojící, vydávají za sv. Václava.

Cyklus postav kruhu třetího počínají starší badatelé od postavy, která v našem hořejším popisu má číslo 12., a postupujíce týmže směrem jako my, určují postavy tohoto kruhu takto: 1. Boleslav I.; 2. Boleslav II.; 3. Boleslav III.; 3. Jaromír; 5. Oldřich; 6. Břetislav I.; 7. Spytihněv II.; 8. Vratislav II., král; 9. Konrád I.; 10. Břetislav II.; 11. Bořivoj II.; 12. Svatopluk; 13. Vladislav I.; 14. Soběslav I.; 15. Vladislav II., král; 16. Oldřich II.; 17. Soběslav II.; 18. Bedřich; 19. Konrád II., jenž zemřel 1188. (V našem hořejším popisu postava č. 11.)

Zap. podávaje u výtahu tento starší výklad v Památkách archaeol. a místop., III. 225, podotýká, že výklad tento, jakkoli zvláště na konci trochu pomatený a nejistý, zdá se přece v celku dobře shodovati.

Výklad Trappův ve zmíněném rukopise liší se dosti od předcházejícího. Trapp klade svým úvahám za základ tuto posloupnosť českých panovníků z rodu Přemyslova:

1. Přemysl;
2. Nezamysl;
3. Mnata;
4. Vojen;
5. Unislav;
6. Křesomysl;
7. Neklan;
8. Hostivít;
9. Bořivoj I. 871—894;
10. Spytihněv I. 895—912;
11. Vratislav I. 895—926;
12. Václav I. Svatý 928—936;
13. Boleslav I. 936—967;
14. Boleslav II. 967—999;
15. Boleslav III. 999—1037;
16. Jaromír 1003—1038;
17. Oldřich 1012—1037;
18. Břetislav I. 1037—1055;
19. Spytihněv II. 1055—1061;
20. Vratislav II. král 1061—1092;
21. Kunrat I. Brněnský 1092—1092;
22. Břetislav II. 1092—1100;
23. Bořivoj II. 1100—1124;
24. Svatopluk 1107—1109;
25. Vladislav I. 1109—1125;
26. Soběslav I. 1125—1140;
27. Vladislav II. král 1140—1174;
28. Bedřich 1173—1189;
29. Soběslav II. selské kníže 1173—1180;
30. Kunrat Otto 1189—1191;
31. Václav II. 1191—
32. Jindřich Břetislav 1193—1197;
33. Vladislav III. 1197—1222;
34. Přemysl Otakar I. král 1197—1230. —

Jak již bylo řečeno, Trapp obě figury po stranách vítězného oblouku pokládá nikoli za sv. Václava a sv. Ludmilu, nýbrž za zbudovatele této kaple. V první za skupinou Přemyslovou následující figuře s krznem, štítem a praporcem pak domnívá se viděti sv. Václava.

Cyklus třetí počíná Trapp — jak rovněž již řečeno — nad vrcholem vítězného oblouku figurou podle našeho hořejšího popisu č. 11, a postupuje od levé k pravé (se stanoviska pozorovatelova). Za panovníky české pokládá jenom prvních 10, poněvadž posledních 9 nemá krzna. Východiskem dalšího výkladu je Trappovi postava v úboru královském, kterou pokládá buď za Vratislava II. nebo Vladislava II. Trapp kloní se k alternativě první a považuje proto následující figuru — poslední v krznu — buď za Břetislava II. nebo Bořivoje II.

K tomuto výsledku dochází jen pomocí domněnky, že figury v 2. kruhu nenásledují po sobě chronologicky, nýbrž že malíř přesunul historický pořádek, že vykázal sv. Václavovi první místo a pak teprve vyobrazil řadu knížat jej předcházejících.

Arci, ani s pomocí této domněnky nevykazuje Trappův výpočet výsledek úplně uspokojivý. Ve shora uvedené posloupnosti knížat českých byl Vratislav II. — vyloučíme-li Přemysla — 19tým; v pořadí Trappově pak byl by 17tým.

Maje posledního v řadě panujících knížat českých buď za Břetislava II. (1092—1100) nebo Bořivoje II. (1100—1124), vyvozuje z toho Trapp, že hradní kaple Znojemská vystavěna byla za panování jednoho z obou těchto knížat, a vyslovuje domněnku, že zbudovatelem jejím byl Lutold kníže Znojemské, jenž tam sídlil v prvních letech 12. století († 1112). Za tohoto Lutolda pokládá tudiž Trapp mužskou figuru stojící vedle vítězného oblouku, protější pak postavu ženskou považuje za jeho manželku Ithu (Idu), dceru rakouského markraběte Leopolda III. Krásného. Pohnutkou ku vystavění této hradní kaple mohla býti Lutoldovi — tak dovozuje Trapp — vděčnosť za to, že jemu navrácen byl Znojemský úděl jemu dříve odňatý. Také řečená manželka jeho, jež byla sestrou Leopolda Svatého, a tudíž zajisté nábožná, působila nepochybně na svého manžela, aby svou vděčnost k Bohu za své znovuuvedení do knížecího podílu projevil zbudováním hradní kaple. Trapp konečně vyslovuje domněnku, že zbudování a vyzdobení této kaple nástěnnými malbami provedeno bylo mnichy benediktiny z kláštera Třebíčského, nedávno před tím založeného.

Potvrzení domněnky své o době zbudování hradní kaple Znojemské shledával Trapp ve zbytku nápisu, jejž objevil podél popsané již řady andělů ve klenbě vítězného oblouku. Písmena . . .AMCΛI. . . četl totiž: *A*nno *M*illesimo *C*entesimo sexto, t. j. roku *1106*. Arci — právě tento zbytek onoho nápisu při obnově maleb zmizel! Při známé svědomitosti Trappově nemáme ovšem příčiny pochybovati o pravdivosti jeho udání. Třeba však také míti na paměti, že i Trapp zjistil pouhé zlomky nápisu, které dopouštějí sice domněnku, nikoli však úplně spolehlivého výkladu.

4. Vrchol kupole.

Vnitřní plocha, třetím kruhem uzavřená pokryta jest opět malbami obsahu náboženského a to způsobem velmi významným.

Především vidíme tu čtyry postavy andělské (obr. č. 15.), čelem v před, postavené do kříže hlavami k sobě. Jsou to serafíni, mající po třech párech křídel. Nejspodnější pár, zároveň největší, položen křížem přes sebe, tak že pokrývá celé tělo, z něhož viděti jenom bosé nohy do polou lýtek, druhý pár křídel visí rovnoběžně s tělem, kdežto třetí, zároveň nejmenší pár zdvižen vzhůru nad hlavu a položen opět přes sebe tak, že tvoří nad hlavou jakoby stříšku, resp. poněkud trojhranný nimbus. Bosýma nohama stojí tři andělé na malém kolečku, čtvrtý však takového kolečka pod nohama nemá. Barva křídel je bílá s hnědými partiemi; vlasy vlnité jsou buď černé buď rusé.

V prostorách mezi těmito anděly pak vyobrazeni jsou čtyři evangelisté. Všichni sedí na lavicích žlutohnědých, obráceni jsou buď k levé, buď k pravé straně, a píšou v knihách, které leží před nimi rozevřené na pultech. Jejich sukně, řásnaté, až na nohy spadající, jsou u třech růžové, u čtvrtého je červená. Přes ni splývá šat svrchní, uspořádaný na způsob vlajících draperií. Kolem hlav jsou glorioly. Nad hlavou jednoho vznáší se okřídlená hlavička andělská, nad hlavou druhého vylétá z oblaku — stejně znázorněného jako u obrazu Spasitelova v apsidě — pták (orel); malby ve vrcholu klenby byly, jak už řečeno, velmi porouchány; dle řečeného nemůže však býti pochybnosti, že nad hlavami obou ostatních evangelistů byly jejich příslušné přímětky: okřídlený lev a okřídlený vůl. (Trapp neshledal u evangelistů nižádných přímětků.) Vlastní střed kupole tvoří široký, ornamentovaný kruh, v němž se vznáší bílá holubice. Zdali tato závírka maleb v kupoli je původní, či domyslem restaurátorovým (Trapp se o holubici nezmiňuje), není nám známo.

C. Všeobecné a závěrečné úvahy.

Nástěnné malby hradní kaple Znojemské nejsou pravými freskami, t. j. barvy nejsou nanášeny na mokrou omítku. Při freskách pronikne totiž barva omítku, čehož při těchto malbách není. Ony byly provedeny na omítce suché tím způsobem, že na jemném nátěru, jímž omítka pokryta, nakresleny napřed kontury rudkou[15]), načež plochy konturové vyplněny barvami.

Dle zprávy Trappovy byly barvy upotřebené v hradní kapli Znojemské, vesměs minerálné. Stínů není tu žádných; následkem toho nevystupují malby plasticky. Kresba arci není bezvadná; zejmena nohy jsou často nepoměrně dlouhé. Charakteristické je sytě zelené a tmavomodré pozadí, na němž figury jsou namalovány. Právě takové pozadí shledáváme na př. na nástěnných malbách dómu Kerkského (Gurk, Korutany, Mittheilungen der Central-Commission zur Erforschung u. Erhaltung der Baudenkmale, XVI., tab. III.)

Trapp tvrdí, že technické provedení maleb, způsob zobrazení figur a kroj, jakož i zbroj jejich jest přiměřena způsobu druhé polovice XI. století a první polovice století XII. více než způsobu druhé polovice století XII. Připouštíme, že štíty mají tvar normanský stol. XI. a XII. Barvy jejich jsou zcela nahodilé, a ozdoby jejich jsou pouhými ornamenty, nikoli snad znaky či erby. Praporce nebyly ve stol. XI. ještě obvyklými jako znamení válečné. Teprve z XII. stol. máme historické zprávy o tom, že vojska používala v bitvách praporců. Tak v bitvě u Chlumce r. 1126 mezi Soběslavem I. a císařem Lotharem nesli Čechové praporec sv. Vojtěcha na kopí sv. Václava. Praporce byly již té doby odznakem lenním. Tak r. 1138 obdržel Vladislav v Bamberku knížecí prapor český. Důležité je vyobrazení sv. Václava v kodexu Vyšehradském, který se klade až do XI. stol.; vidíme tam tohoto světce českého, třímajícího v ruce praporec. Praporec takový viděti také na mincích Oldřichových, Břetislavových atd.

---

[15]) Tvrzení Gruebrovo (Kunst des Mittelalters in Böhmen, I. 131), že kontury taženy jsou černou tuší, je nesprávné.

Pozoruhodno je, že ani jediná z figur hradní kaple Znojemské nemá meče. Ani pancéřů žádných tu neviděti. Za to však jsou sukně některých figur tak vzorkovány, že by se mohly považovati za drátěné, pletené košile, — pakli to nejsou krajky na obrubě sukní.

Pokrývku hlavy shledáváme při historických postavách hradní kaple Znojemské toliko ve dvou případech najisto, v třetím je pochybná. Především je to postava krále v třetím kruhu obrazovém, která nese na hlavě korunu. Tato má podobu vínku čili kroužku s ozdobami liliovitými nebo jetelovými. Po druhé pak nacházíme při jedné postavě bez krzna přilbu, kterou starší badatelé v této kapli a po nich i Trapp shledali podobnou mitře biskupské. Na základě

Obr. 13.

Obr. 14.

toho domnívá se Trapp viděti v oné postavě Spytihněva, jemuž papež Mikuláš II. r. 1059 udělil mitru. O pokrývce hlavy domnělého Trappova sv. Václava nelze nám mluviti, ježto tato figura po restauraci je prostovlasá a také před obnovou dle samého doznání Trappova měla jen jakousi pokrývku tvarů naprosto nejasných.

Z postav druhého a třetího kruhu jest jediná najisto ženská, totiž ona, stojící na epištolní straně vítězného oblouku[16]).

[16]) Několik figur třetího kruhu, mezi oněmi totiž, které nemají pláště, činí sice na první pohled dojem, jakoby to byly postavy ženské, zvláště proto, že se zdá, jakoby jim byla naznačena ženská prsa. Avšak postavy tyto mají vesměs krátké, sotva pod kolena sahající mužské sukně (ženská sukně spadala až na zem, jak

Nejvýznačnější částí oděvu postav mužských je krzno, lemovaný to a podšitý plášť, sepjatý zpravidla na pravém rameni, tak že nechával pravé rámě úplně volné. Taková krzna nalezáme nejenom v kodexu Vyšehradském, ale i v legendě Wolfenbüttelské, pocházející z X. stol., kdož zejmena sv. Václav i Boleslav I. právě takovými krzny jsou oděni. (Vyobrazení v Památkách archaeol. a místop., XIV., a v Zíbrtových Dějinách kroje v zemích českých, I, 68.)

Zvláštní pozornosti zasluhují lišty (lemování) na krznech, dokazujíce, že již tehdy Čechové mívali i mužský šat vyšívaný. Nohavice jsou vesměs přilehavé a často spojeny s obuví, ač někde také viděti samostatné střevíce, někdy v lalůčky vybíhající a v zobáky prodloužené.

Obr. 15.

Tváře jsou celkem málo výrazné, a co do vlasů a vousů nalezáme naprostou rozmanitosť: tváře bezvousé, nebo toliko s kníry, ale také s plnovousem, a to vždy krátce, do špičky přistřiženým; také vlasy jsou tu krátce přistřiženy, tu zase dlouhé, vlnité, na šíji splývající, z pravidla uprostřed rozčesané. Také barva vlasů i vousů je rozmanitá, černá, kaštanová, rudá, rusá i světlá.

Jestliže v obrysech postav historických hradní kaple Znojemské nenacházíme stopy vlivu byzantského, any postavy ty nemají oné ztrnulosti, jakou se toto umění vyznačuje, nýbrž nakresleny jsou do jisté míry v živějším pohybu, — za to tím více ohlasu umění byzantského nalezáme ve výjevech náboženských, především pak v malbě, pokrývající vrchol kupole. Uspořádání tohoto nejvyššího cyklu, zobrazení šestikřídlých serafínů a rovněž schematické zobrazení evangelistů upomíná živě na vzory byzantské. Srovnáme-li pak spodní cyklus výjevů z dětství Ježíšova se starými památkami uměleckými, časově určenými, najdeme úplnou srovnalosť charakteru těchto maleb s výtvory uměleckými, najisto z XII. stol. pocházejícími. Jsou to v přední řadě zmíněný již kodex Vyšehradský a Verdunský oltář v Klosterneuburku.

viděti na postavách nepochybně ženských) a mimo to drží i praporec i štít, tedy přímětky válečníků. Komicky působí zajisté za takových okolností poznámka Gruebrova v jeho několikráte již zmíněném díle „Die Kunst des Mittelalters in Böhmen, II. 131: „Die sämmtlichen Figuren sind schlank und langgestreckt, doch besitzen die Frauen, was sonst an alten Bildern nicht vorzukommen pflegt, ungemein volle Busen, ein Zeichen, dass der Maler seine Ideale in Mähren gefunden hat.“ (!)

Jestliže tedy Grueber v díle výše citovaném (II, 131) klade malby hradní kaple Znojemské teprve do polovice XIII. století, nemůžeme s ním souhlasiti, a přímo popíráme tvrzenou jím současnosť těchto maleb s malbami Zvíkovskými v Čechách, jejichž charakter se znamenitě liší od rázu maleb Znojemských. Po našem náhledu náleží malby Znojemské ještě století dvanáctému. Zdali však domněnka Trappova, jenž malby Znojemské klade na samý začátek dvanáctého století, je správná, to rozhodnouti ponecháváme znalcům povolanějším.

Každým způsobem jest hradní kaple Znojemská nejstarší galerií Přemyslovců, nejstarší sbírkou portrétů českých panovníků z rodu Přemyslova. Abstrahujeme-li od náhrobků některých Přemyslovců, s vytesanými v kameni podobiznami jejich, pak od pečetí a mincí, tedy nejbližší co do času souborná galerie portrétů panovníků českých z rodu Přemyslova datuje se teprv až z r. 1543, kdy Jan z Hasenburka nakreslil obrazy všech těchto panovníků perem ve formátě kvartovém a tento rukopis pak daroval králi Ferdinandovi I. Rukopis tento chová se v cís. dvorní knihovně vídeňské pod č. 8043 sbírky rukopisné a byl opětovně vydán tiskem.

Rozumí se, že tyto portréty jeví zcela jiný ráz nežli nástěnné malby Znojemské. Není tu již onoho poměrného klidu v držení těla, ani oné schematičnosti, kterou se vyznačují ještě malby Znojemské — arci na úkor věrnosti při zobrazování osob. Kresby Hasenburkovy postrádají autentičnosti měrou ještě mnohem větší, neboť kreslič, an náležel již zcela jiné době, jinému období kulturnímu a uměleckému, kdy vyšší vrstvy obyvatelstva v našich zemích zcela jinak se odívaly nežli jejich předkové před staletími, a nemaje patrně před rukama obrazů, s vyobrazenými osobami současných, dal se vésti svou fantazií, oblekaje zvláště nejstarší knížata v úbor celkem vymyšlený. Abychom jenom nejzajímavější postavu z toho cyklu vytkli: Přemysl oráč oděn je spíše jako turecký sultán nežli jako slovanské kníže. Hlavu kryje turban, tělo zahaleno je jakýmsi kaftanem nebo županem, sahajícím až po zem, spjatým pod krkem sponkou, na rukávech pak jsou nad lokty třásně na způsob oněch při stejnokroji hornickém. Vlasy jsou dlouhé, vlnité, kníry taktéž dlouhé, tvář jinak bezvousá.

Kresby Hasenburkovy sloužily moderním malířům českým na mnoze za vzory při vypodobňování českých panovníků. Nyní, po obnově maleb Znojemských, dána jest umění českému možnost poměrné korrektury bývalého vyobrazování nejstarších panovníků českých. —

Z tohoto popisu a úvah k němu připojených vysvítá zajisté veliká důležitost této umělecké památky pro dějiny umění, vzdělanosti, krojů atd. v zemích českých za prvních dob historických. Jest to památka, že jí není rovno ani na Moravě, ani v Čechách, a v některém směru ani v celé říši; jest to pravý umělecký klenot, jímž vlasť naše po právu může se honositi[17]).

---

[17]) Obr. č. 6, 12, 13, 14 a 15, pak tabulky IV. a VII. (roč. 1898), a I. (roč. 1899.) k tomuto článku kreslila sl. M. Wanklova, tab. V. (roč. 1898) pak prof. Bengler ve Znojmě.

Hrob s kostrou v Hlubokých Mašůvkách.

Sděluje Jaroslav Palliardi.

(Tab. II.)

V obecní cihelně v Hlubokých Mašůvkách u Znojma, která se rozkládá na pravé straně silnice do Bojanovic vedoucí, byl r. 1897 nalezen kostrový hrob, jehožto obsah zásluhou pana starosty J. Prince zachován a laskavým přispěním p. J. Fischela, ředitele velkostatku Jevišovského mně odevzdán byl.

Na nalezišti shledal jsem ve stěně cihlářské hlíny v hloubce 150 cm. od povrchu podlouhlou jámu, ve které kostra nalezena byla, a v sousedství hrobu ukázáno mi místo, kde nalezena jáma, tmavou hlinou, různými střepinami a kostmi zvířecími naplněná. Z kostí těchto zachovala se jen lebka z mladého prasete, střepy pak z jámy oné pocházející, které jsem nasbíral, jsou nepatrné. Některé z nich, hmotnými okrouhlými hrboly ozdobené, nasvědčují době bronzové, jiné tuhou vyleštěné podobají se hrnčířským výrobkům z pohřebišť popelnicových známým.

Ve hrobě nebylo žádných výrobků hrnčířských a souvislost obsahu jámy s hrobem nelze nikterak doložiti.

Kostra ležela v pouhé zemi, na zádech natažená, směřovala hlavou k severo-západu a nohami k jiho-východu a podle udání dělníka, který ji vykopal, jakož i podle známek, které v podobě zelených skvrn na kostech se zachovaly, měla kostra na obou nohou nad kotníky po neuzvřeném ozdobném kruhu (obr. VI. a VII.) a na levé ruce v podloktí náramek bronzový. (obr. VIII.)

Poloha pěti spon z téhož hrobu pocházejících (obr. I.—V.) nebyla zjištěna, na levé kosti klíční lpí ale dosud zrezavělá šupina železitá, která nepochybně pochází ze železitého zrezavělého povlaku, jimžto oblouček spony (obr. II.) je potažen, z čehož souditi lze, že tato spona na levé klíční kosti ležela.

Zbraní ani nástrojů ve hrobě nebylo, nýbrž pouze svrchu dotčené šperky, jejichžto popis za účelem doplnění připojených obrázků následuje:

1. Spona (obr. I.) má hlavici stočenou ve tři závitky v levo, načež drát provlečen pod obloučkem na stranu pravou, kdež opět tři závitky tvoří a uprostřed vybíhá v jehlici, zapadající v krátkou patku, přehnutou k hmotnému hladkému obloučku, který je uprostřed poněkud silnější. Patka je na zevnější straně třemi krátkými souběžnými rýhami ozdobena a vybíhá ve dvojkuželovitou, na obvodu zoubkovanou paličku s jazýčkem, jehožto roztepaný konec těsně k obloučku přiléhá. Patina je barvy tmavozelené, do černa a tvoří jen slabý povlak.

2. Spona (obr. II.) má péro stejně jako u předešlé ze šesti závitků sestávající, avšak s tím rozdílem, že drát nad závitky od levé strany k pravé veden je. Přehnutá patka vychází v kroužek s týčinkou, která k hladkému, veskrz stejně silnému obloučku těsně

přilehá. Kroužek patky, oblouček jakož i hořejší část jehly jsou železitou rzí silně obaleny, jinak je patina na celé sponce světle zelená, moučkovitá a jen místy jako smalt lesklá.

3. Spona (obr. III.) stejné konstrukce má oblouček na celém povrchu nepravidelnými vlysy ozdobený. Patka, po obou stranách rýhovaná, je zakončena ozdobnou paličkou, na obvodě jemně zoubkovanou, vycházející v týčinku, jejížto splOštělý a dvěma v úhlu sestavenými rýhami ozdobený konec těsně k obloučku lne. Patina je světle zelená a lesklá.

4. Podobná spona (obr. IV.) s tenkým obloučkem. Patka vybíhá v kruhovitou deštičku s krátkým jazýčkem, těsně k obloučku přilehajícím. Na této deštičce je přinýtována stejně veliká čočka z velmi jemného plechu, ozdobená vytlačenými okrouhlými vypuklinami a sice uprostřed jednou, kterou nýt prochází a na obvodě čtyřemi souměrně rozestavenými, které uprostřed vtlačeny jsou. Patina je tmavozelená, do černa.

5. Porouchaná spona (obr. V.) s krátkým, tlustým, uprostřed silnějším, hmotným obloučkem, pérem o šesti závitcích a patkou delší nežli u ostatních. Tato je vespod při obloučku třemi obloučnatými rýhami na způsob paprsků ozdobena a byla původně nepochybně též k obloučku přehnuta. Patina je oškrabaná.

6. Otevřený nánožní kruh eliptický s průměry 78 a 63 mm. (obr. VI.), sestávající z válcovitých hrbolků, spojených krčky stejně širokými. Na obou koncích vybíhá kruh v nepravidelně kulovité paličky, na koncích poněkud vyhloubené, které od těla kruhu jemně zoubkovaným vroubkem ohraničeny jsou. Na jedné z nich pak na jednotlivých článcích kruhu spatřujeme vyražené ozdoby sestávající z kroužků s ústředním bodem ⊙. Válcovité hrbolky na kruhu jsou na vnitřní straně poněkud sploštělé, kruh není však uvnitř hladký. Patina je tmavozelená a lesklá.

7. Jiný kruh podobný (obr. VII.) s průměry 85 a 63 mm., zevně vroubkovaný, uvnitř hladký, zakončený paličkami na koncích vyhloubenými. Patina na kruhu tomto je tmavozelená a lesklá.

8. Uzavřený kruh s průměrem 63 mm. (obr. VIII.), sestávající z kuliček spojených válcovitými krčky, které od kuliček mírně vysedlými vroubky odděleny jsou. Patina je na některých místech drsná a krupičkovitá, z větší části ale hladká, avšak tak slabá, že lesk kovu průsvítá. —

9. Neúhledný kruh z drátu, 3 mm. silného, otevřený s průměrem 108 mm., na jednom konci v očko a na druhém v prostý háček zahnutý. Patina je načernalá. (Obr. IX.)

Z kostry zachovala se nejlépe lebka, která nepochybně náležela ženě ve stáří 45 až 50 roků. — Zuby jsou dobře vyvinuté a zdravé, ale silně ohlodané; řezáky spodní čelisti jsou více ohlodány na straně zevnější, což při řezácích horní čelisti je naopak. Levá třetí stolička horní čelisti vypadla již za živa, neboť příslušná alveola je již zcela uzavřená. Švy, původně složité, jsou srostlé až na švy šupinové. Lebka je nesouměrně vyvinuta a zejména levá polovice záhlaví je vypouklejší nežli pravá. Také bregma t. j. bod, v němž švy korunní a šípový

se křižují, je značně na levou stranu pošinuto, následkem čehož výška lebky měřena býti musila od středu předního okraje otvoru týlního k onomu bodu klenby lebečné, v němž by se šev korunní křižoval se šípovým, kdyby lebka nebyla nesouměrná. Poněvadž pak nejvíce vysedlý bod záhlaví následkem nesouměrnosti lebky neleží naproti glabele, vyznačuje níže uvedená největší délka lebky vzdálenost glabely od protějšího nejvysedlejšího bodu záhlaví, sluší však podotknouti, že rozdíl ten je nepatrný. —

Norma parietalis: Při pohledu shora jeví se obrys lebky jako ovál, uprostřed čela poněkud sploštělý, následkem nesouměrnosti lebky při záhlaví na levou stranu značně vypouklý, a jelikož hrboly temenní dosti význačné jsou, také hranatý. Oblouky jařmové nejsou patrny.

Norma lateralis: Brada vyčnívá, tvář je ale orthognatní. Kořen nosu nesedí hluboko a nos přechází zvolna v čelo, mírně nazad nakloněné, které opět zvolna přechází v temeno. Toto spadá příkře v týl, mírně vypouklý a zvláště na levé straně plný. Výčnělky soscové jsou prostřední velikosti.

Norma occipitalis: Ze zadu jeví se obrys lebky jako dosti pravidelný pětihran se zakulacenými rohy, nahoře poněkud střechovitý. Obě strany sbíhají v plochých oblcucích, tak, že se dole poněkud sbližují. Hrboly temenní jsou význačně a torus jeví se jako mírný hrbolek.

Norma facialis: Obličej tvoří podlouhlý ovál, otvor nosu je prostřední šířky, očnice jsou čtyrhranné, hrboly nadoboční nepatrné, hrboly čelní pak mírně vysedlé. Čelo je nízké, ale široké.

Spodní čelist je úhledná, přihrocená brada vyčnívá a je vespod silná a sploštělá. Větve tvoří s tělem čelisti tupé úhly, vrcholky jejich byly ale při vybíraní lebky ulomeny.

Rozměry vykazuje lebka následující: Největší délka (L) = 182; největší šířka (B) = 149; výška (H) = 138; délka spodiny lebky (LB) = 96; nejmenší šířka čela (B′) = 100; největší šířka čela = 129; šířka záhlaví = 120; objem vodorovný = 530; objem podélný: od kořene nosu k bregmě 133, od bregmy ku švu lambdodovému 127, odsud ku středu zadního kraje otvoru týlního (opisthion) 112, celkem 372; objem příčný = 334; patro: délka (G_1) = 51, šířka střední (G_2) = 35; otvor týlní: délka = 37, šířka = 30; výška celého obličeje (GH) = 122; výška svrchního obličeje (G_1H) = 76·5, šířka jařmová (J) = 133·5; očnice: šířka = 41, výška = 36; otvor nosní: výška = 54, šířka = 26. —

Na základě měr těchto vypočítány tyto indexy: D: Š (cephalicus) 81·86; D: V (verticalis) 75·82; celého obličeje (facialis generalis) 89·88; svrchního obličeje (facialis super.) 57·30; očnice 83·72; nosu 48·14; patra 72·54; otvoru týlního 81·08.

Podle těchto indexů jest tudíž lebka poměrně krátká (brachycefalní), vysoká (hypsicefalní), s úzkým obličejem (leptoprosopní), prostředně vysokými očnicemi (mesoconchní), prostředně širokým nosem (mesorhinní) a úzkým parabolickým patrem (leptostaphylinní). —

Kosti dlouhé, které se zachovaly, jsou vesměs porouchány, tak že nebylo lze je měřiti. Násadce svalové jsou na všech dosti vyvinuté, píšťaly nejsou sploštělé, nýbrž mají průřez trojhranný. Zelené zbarvení od měděnky spatřujeme na obou píšťalách nad kotníky, na příslušných místech kostí lýtkových, na jednom zachovalém úlomku kosti patní pak na hořejší polovici levé kosti loketní a levé kosti vřetenní.

Pátrání po dalších hrobech zůstalo na tomto nalezišti dosud bez výsledku a podobá se tudíž, že byl tu hrob ojedinělý.

Svrchu popsané šperky bronzové, jež při kostře nalezeny byly, jsou vesměs charakteristické pro pokročilé období doby železa, které na Moravě předcházelo době, do níž položiti sluší řídké u nás celkem nálezy z prvních století po Kristu, na nichž se jeví vliv kultury, která působením vzdělanosti římské v podunajských provinciích římských se vyvinula.

K okruhu starožitností těchto náležejí na Moravě zejména tyto: Bronzové náramky a nánožní kruhy puklicové z dutých polokoulí v podobě celkového uzavřeného kruhu anebo ze dvou dílů, které se pomocí čípků spojovaly, příbuzné jim kruhy šnekovité, sestávající z dutých článků s vypouklými ozdobami, podobajících se škořápkám měkýšů, kruhy s podobnými plnými menšími články, buď kulatými anebo podlouhlými, otevřené ale i zavřené, kruhy otevřené s konci, vybíhajícími v kulovité na koncích vyhloubené paličky anebo knoflíkům a pečetidlům podobné deštičky, s tělem rýhovaným anebo podobným silné šňůře, na níž v mezerách větší neb menší kulovité, vejčité anebo válcovité korálky navlečeny jsou, takové kruhy uzavřené, větší i menší hladké otevřené kruhy se stluštělými konci, někdy na způsob třapců modelovanými, otevřené kruhy ze silného kanelirovaného drátu, opatřené na jednom konci čípkem a na druhém dutinkou pro čípek určenou, prosté drátěné kruhy na jednom konci v háček a na druhém v očko zahnuté, kruhy z lignitu vyřezané, na pohled rohovým podobné, náramky z modrého skla, význačné bronzové a železné spony s patkou k obloučku přehnutou a zakončenou v drobnou paličku, kroužek neb deštičku s týčinkou, která k obloučku přiléhá, s ním však spojena není, mladší poněkud spony podobné, při nichž konec patky s obloučkem spojen je a které se tudíž zcela podobají známým sponám na stanici St. Marino là Tène ve Švýcarsku nalezeným, umělé řetízky bronzové se zvláštními záponkami s táhlým hrdlem, zakončeným útvarem, ptačí hlavičku připomínajícím, železné jehlice s esovitě zakřivenými krčky a hlavicemi kuželovitými anebo čtyrhrannými, nízkým jehlancem korunovanými, skleněné, ponejvíce modré perly, krátké a poměrně široké meče železné s pochvami železnými, zcela podobné oněm, jež ve velkém počtu na stanici St. Marino là Tène, vyzdviženy byly, štíhlé železné hroty k ostěpům, rozmanité šipky železné, široké sekyrky (celty) železné s rozštípnutou rovnou tulejí, nože železné s kroužkem na konci rukojeti a jiné méně význačné předměty.

Starožitnosti tohoto rázu vyskýtají se na Moravě celkem zřídka a po různu, a neznáme zde zejména ani jediného sídliště anebo

celého pohřebiště, které by podobnými nálezy charakterisováno bylo. Dosud vyskytly se u nás vždy jenom v ojedinělých hrobech kostrových s kostrami na znak nataženými pak v jednotlivých hrobech žárových, byť tyto i náležely k většímu pohřebišti popelnicovému a v jednotlivých kusech na některých sídlištích, která celým obsahem svým na starší doby ukazují, jako na př. Hradisko Křepické. Kostrové hroby takové známe: od Blučiny u Židlochovic[1]), z Čechůvek u Prostějova[2]), z Charvát u Olomouce[3]), z Mor. Krumlova[4]), z Kurdějova u Hustopeče[5]), z cihelny u Němčic na Hané[6]), z Předmostí u Přerova[7]), od Rajhradu[8]), od Šardic u Kyjova[9]), od Slatěnic[10]), od Žerotic u Znojma[11]).

Žárové hroby s milodary téhož rázu vyskytly se: u Bzence[12]), Slatěnic u Olomouce[13]), Slatinek u Prostějova[14]) a snad k nim připočísti sluší i nález učiněný p. V. Houdkem u Biskupství nedaleko Náměště u Olomouce[15]). Nález pod hradiskem Křenovickým p. J. Kniesem učiněný[16]) pochází asi z doby poněkud pozdější.

Kromě toho nalezeny starožitnosti podobného rázu též na jiných místech na Moravě, příslušnost jejich k určitému způsobu pohřbů není však zjištěna.

Jako nálezy takové zaznamenávám: Bronzový náramek z okolí Brněnského[17]), ve sbírce pisatelově uložený, bronzovou sponu pak bronzový a lignitový kruh z Dobročkovic u Bučovic[18]), hladký náramek s konci kuželovitými, třapcům podobnými, nalezený u Domšic na Znojemsku[19]), náramek z Hostýna[20]) neobyčejného tvaru, předměty z Hrušovan u Židlochovic ve Františkově museu v Brně uložené, totiž bronzovou sponu s přehnutou patkou a kuličkou uprostřed

---

[1]) Sitzungsberichte der kais. Akademie der Wissenschaften in Wien. B. XII. (1854) p. 487. a násl.

[2]) V Prostějovském muzeu.

[3]) V muzeu vlasteneckého muzejního spolku v Olomouci.

[4]) Časopis vlasteneckého muzejního spolku v Olomouci, čís. 28. str. 152, 162.

[5]) Mittheilungen der k. k. Central-Commission 1887 CLXXII. pak touto kommissí vydaný atlas předhistorických starožitností. Tab. LXXX. obr. 9.

[6]) Český Lid II. str. 691.

[7]) V muzeu vlast. spolku muzejního v Olomouci.

[8]) Sitzungsberichte der kais. Akademie der Wissenschaften in Wien. B. XII. (1854) p. 477, 478.

[9]) Časopis vlasten. spolku muz. v Olomouci č. 19. str 130, 131.

[10]) Tamtéž č. 6. str. 92., č. 19. s. 131.

[11]) Ve sbírce pisatele.

[12]) In. L. Červinka: Dějiny Moravy a praehistorická archaeologie pozn. 161. k str. 42.

[13]) Mitth. der k. k. Central-Commission 1884 XCVI.

[14]) Časopis vlasten. spolku muz. v Olomouci č. 32. s. 135—137.

[15]) Tamtéž č. 24. s. 167. a 168.

[16]) Tamtéž č. 41. s. 9—12.

[17]) Viz v různých zprávách tohoto čísla.

[18]) Mittheilungen der anthropolog. Gesellschaft in Wien. 1896 s. 88.

[19]) Ve sbírce pisatelově.

[20]) Mittheilungen der anthrop. Gesellschaft in Wien 1896 s. 90; tab. V. obr. 13.

hladkého obloučku pak dva náramky, fibuli bronzovou a železný celt, z Křenovic u Kojetína, jež na národopisné výstavě československé vystavil p. J. Knies, náramek s oříškovou ozdobou z Kroužku u Slavkova, ve Františkově muzeu v Brně vyložený, vroubkovaný náramek bronzový z Lesonic u Mor. Krumlova[21]), šnekovité náramky z Modřan u Brna[22]), železnou fibuli, dva náramky bronzové, jeden vroubkovaný, druhý s ozdobou oříškovou pak železný celt s rozpoltěnou tulejí z Němčic na Hané, kteréžto předměty na národopisné výstavě vyloženy byly, vroubkované bronzové náramky s paličkami na koncích u Puntovic u Brna[23]) nalezené, z nichž jeden je ve Františkově muzeu v Brně a druhý ve sbírce p. řed. K. J. Mašky v Telči, šnekovité náramky bronzové z Rajhradu ve Františkově muzeu v Brně uložené a bronzovou fibuli s přehnutou patkou taktéž z Rajhradu, která na národopisné výstavě vystavena byla, vroubkovaný náramek bronzový z Tulešic u Mor. Krumlova[24]) ve sbírce p. řed. K. J. Mašky.

Konečně sluší ještě zaznamenati nález železné fibule z jeskyně „Čertova díra“[25]) pak různé předměty železné, na Heřmanově kopci u Chvalkovic u Olomouce[26]) vyorané.

Z uvedeného zde přehledu vychází, že starožitnosti tohoto rázu jsou na Moravě řídké, že ale téměř po celé zemi po různu se vyskýtají.

Charakteristické jsou pro ojedinělé hroby s kostrami na znaku nataženými, byly však nalezeny i v několika hrobech žárových a sice též na pohřebištích popelnicových, jejichžto keramika je totožná s keramikou pohřebišť popelnicových, jež na Moravě od sklonku doby bronzové obecná jsou. V příčině té stůjž za příklad porovnání starších pohřebišť popelnicových od Mohelnice a Tršic s pohřebištěm u Slatinek objeveným, kdež v popelnici nalezena typycká železná fibule s patkou k obloučku zahnutou.

Tělesných pozůstatků z příslušných hrobů kostrových je velmi po skrovnu. Znám pouze ony z popsaného zde hrobu z Hlubokých Mašůvek pak velmi kusé zbytky z hrobu na „Rabštejnkách“ u Žerotic na Znojemsku nalezeného, které jsou taktéž v mé sbírce. Seznali jsme, že lebka z hrobu z Hlubokých Mašůvek je brachycefalní a také porouchaná a k měření nespůsobilá lebka z hrobu Žerotického je rozhodně krátká. Holenní kosti z obou hrobů těchto pocházející nejsou platyknemické, nýbrž zcela normalní. —

Srovnáme-li s tím výsledky zkoumání koster z hrobů se skrčenými kostrami z doby bronzů[27]), přicházíme k poznání, že lidé, jejichžto tělesné pozůstatky ve hrobech u Hlubokých Mašůvek a u

---

[21]) Časopis vlast. muz. spolku v Olomouci č. 28. s. 162.

[22]) Český Lid IV. 556.

[23]) Dr. M. Kříž: Kůlna a Kostelík tab. IV. obr. 10.

[24]) Tamtéž tab. IV. obr. 9.

[25]) Časopis vlasten. muz. spolku v Olomouci č. 10. s. 57. obr. 6.

[26]) Tamtéž č. 10. s. 101.

[27]) Srovnej článek můj: Hroby se skrčenými kostrami na Znojemsku. (Část anthropologická). Časopis vlasten. muz. spolku v Olomouci, čís 41. a 42.

Zerotic nám se zachovaly, byli rozhodně jiného typu, nežli dlouholebé obyvatelstvo starší doby bronzové, jemužto náležejí známé hroby se skrčenými kostrami.

Ze svrchu vylíčeného poměru pohřebišť popelnicových ku hrobům s nataženými kostrami z posledních století před Kristem seznáváme, že na Moravě od sklonku doby bronzové trvale usazen byl lid, který mrtvoly spaloval a v popelnicích na pohřebištích do země ukládal, a že v posledních stoletích před Kristem vedle takových polí popelnicových téměř po celé zemi vyskýtají se ojedinělé kostrové hroby rázu nahoře vylíčeného. —

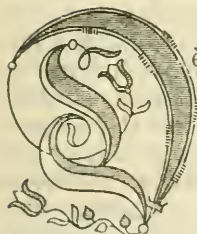
Zdali hroby tyto náležejí lidu cizímu, který v době oné na Moravu vtrhl a jiný mrav od západu k nám přinesl, anebo jsou-li to hroby lidí domácích, kteří cizí kulturu přijali, nelze na ten čas rozhodovati, poněvadž nevíme jakého tělesného typu byli obyvatelé, po nichž pole popelnicová pozůstala, a poněvadž dosud známý anthropologický material z příslušných hrobů kostrových je tak sporý, že k důkladnějšímu srovnávání se soudobými kostrami z hrobů v cizině objevených naprosto nedostatečným býti se jeví.

Obrázky folkloristické z mor. Valašska.*)

Podává Mat. Václavek.

XI.

Ze života valašské dědiny.*)

Dědina Ústí je starožitná ves rozložená podél říčky Senice, kteráž se tu do Bečvy vlévá, od čehož také její jméno. Obcí vede na jih okresní silnice ze Vsetína do Valaš. Klobouk. Od Vsetína je 3 km. vzdálena, má 78 domků a 416 obyvatelů. V obci samé jest toliko asi 50 domků podél hradské, ostatní jsou na pasekách roztroušeny, jako na Vŕše, v Srní, Rublově, v Dlouhém, na Vlčinci a u Krošénků. Obyvatelům tamnějším říkají proto Vrchovjané, Srňané, Rublovjané, Dlúhovští a Vlčiňáci.

Domky jsou ponejvíce dřevěné a pokryté šindelem. Staré chalupy nemají v podélném průčelí od silnice ani dveří ani oken. Chalupa se musí od hradské náspou obejíti, aby se přišlo do dvora. Ze dvora vedou teprve dvéře do vnitř. Podle příjmení jest v Ústí nejvíce Trliců, jižto mají k rozeznání svému zvláštní přizviska (u Slováků, Slovenčáků, Kobzíků, Chlebíků, Pilařů, Vlčků, Volečků a j.). Jiná domácí jména jsou Fojt, Holubec, Trčálek, Ščasný, Srněnský, Kotrla, Mazáč a Závodný.

Původního obyvatelstva jest už asi polovice za mořem (v Americe, v Texasu) místo něho přistěhovali se osadníci cizí, ponejvíce z okolních dědin, což zavdává nyní velmi často příčinu ke sporům a soudům. Přestaltě dřívější patriarchální rodinný život, kdy rodina obdělávala a v pokoji obývala grunt. Nyní je 6—8 rodin na jediném

*) Podle zprávy p. uč. Václ. Životského.

gruntě, a tu vznikají spory snadno, třeba jen o hnojiště, o mez a j. Před časy vyráběly se v Ú. křiváky (kudly) a nože; ale vyrábění jich zaniklo, a nožaři vyučili se ponejvíce opět umělému košikářství, jež na Vsetíně od pánů u velkém se provozuje. Na pasekách vykřesávají z kamene ocelky (brousky). Nicméně posud roznášejí někteří gazdové po světě křiváky, nakoupené od jiných křivačkářů na Vsetíně, pak brousky a habáň a vyživují tak sebe i rodinu. Chov ovec byl druhdy značný.

V obci jsou dvě hospody; v jedné (Trlicově) pálí se z jalovinek dobrá borovička, ze slivek (trnek) slivovica, pak z planých trnek a šípinek opět jakýsi druh lihoviny. Ale požívání lihových nápojů jest v obci mírné, což je chvály hodno. Výjimkou jsou však hody (posvícení). Ty se slaví třetí neděli po sv. Jiljí. „který hody řídí“. Na hody si každý už zavdá a kousek masa uvaří, byť ho třeba po celý rok neviděl. Při kravách vypasou pasáci ovci „hodulu“, a kdo se nezmůže na „škopa“, chová aspoň páru králíků, aby měl masa na hody, nebo bez „masza“ a „dřevěné muzigy“ nebyly by hody hodami. I děti se těší na hody; neboť dostávají obyčejně nové šaty.

Do roku 1848. nebylo v obci hostinců. Líhoviny se prodávaly jenom „na fojtství“ č. 21. Právo šenkovní, odbývání tanečních zábav, muzigy, jakož i porážení dobytka a vysekávání masa měl v obci jenom fojt. Za to musil pánům Vsetínským přivážeti ročně dvě bečky vína a odváděti dva jeřábky. Kořalku míval fojt v bečičce, „tak enem několik mázů“, a to ponejvíce „hořkú“ anebo „přepalovanú“. Měl-li někdo bolení břicha, poslal si na fojtství pro štvrtečku. Viděti z toho, že se v čas poddanství užívalo kořalky jen jako léku. Když měly býti hody, tož se přivezlo větší množství kořalky a něco piva z palírny vsacké od Donátha, ale obyčejně jen na holém voze „v hnojnicách“. Při odebírání „truňku“ se musil Donáth zavázati, že co se v hody nevypije, musí přijati zpět. Donáth býval srozuměn, jenom si vymiňoval, aby lihoviny nebyly pohubeny (vodou). Piva se dovezlo na hody obyčejně dvě vědra, ale se nikdy všecko nevypilo, vždy se vozilo zpět. Nyní se vypije v hody průměrem 10 hl. piva, 1 hl. kořalky; za celý rok 50 hl. piva a asi 20 hl. kořalky! Jak se časy mění! Dlužno však připomenouti, že do Ú. zavítávají často dělníci ze Vsetína, zvláště huťaři. Muziga trvala v hody od neděle až do pátku, a poněvadž tančírna byla malá, točil se nejčastěji toliko jeden pár. Malé děti k muzice nesměly, leda by nikdo nebyl zůstal doma, tu mohly „v kútku“ na peci sedět a pozorovat.

Chasy bývalo na muzice málo; hlavní příčinou bylo, že mladí ženáči a svižní mladíci při muzikách bývali lapáni a k vojsku odváděni. Nejednou se stalo, že když dveřmi cizí, podezřelí páni do jizby vešli, chasa okny dala do zaječích. Zachovala se z dob těch i následující píseň:

Na vojnu ňa chytili,
do arešta vsadili.
Matka naříkała,
a otca žádała,
co by ňa vykúpili.

A tam varta u mňa śtála
od večera do rána.
A jak Pánbu deň dáł,
hneď sem maširováł
a to zrovna do Brna.

Jak ňa do Brna přivédli,
na bránu uderili:
Dajte drábi puta,
vedem vám legruta
z Vsetínského poddání.

A jak sem tam přenocovál,
védli ňa na kancelář,
tam ňa přehlédali
a chyby hledali —
být sem odvedený.

Jak to matka uslyšela,
hneďka ona omdlela.
Neplačte už o mně,
že budu na vojně,
že já su tým vojákem! —

Tak to bylo až do konstituce!

Jak vyšla konstituce, přišlo právo šenkovní do pachtu. V konané dražbě podal nejvyšší obnos Tomáš Trlica, děd nynějšího Jana Trlice, jehož chalupa na příhodném místě při silnici stála, a kterýž pak v krátké době (r. 1852.) novou prostrannou budovu vystavěl. Jeho syn pak hostinské právo a prodej tabáku trvale své rodině pojistil. Místnost jeho pojati mohla již mnoho hostí, kteří se též u větším počtu k muzikám a k posezení i pití dostavovali. Bylyť během času postaveny parní píly na Vsetíně a na Halenkově, u Ústí bylo skladiště dřeva. Občané vydělávali formánkou, dovozem dřeva peníze a přáli si už zábavy i posily. Když totiž roku 1857 jistá belgická společnost panství Vsacké koupila, přestala provozovati polní hospodářství, polnosti dala do nájmu a jala se pustošiti lesy. Továrny (na nábytek) se na Vsetíně stavěly, dříví a klády z lesů se vyvážely, a tím vším obyvatelé si mnoho pomáhali k výživě.

Leč starý fojt již neúřadoval, patrimoniální vrchnosť padla, a občané si mohli voliti nové představenstvo. Prvním starostou byl Tomáš Mazáč z č. 46. Hostinský Trlica pomíjel už od té doby staré valašské muziganty (cimbalistu, húslistu a basistu), povolávaje hudebníky s dechovými nástroji. Byliť tehda vyhlášeni Blažci z Liptála. Ti přicházeli. Ale starému fojtovi se ty novoty nijak nezamlouvaly; díval se jen oknem do nitra hospody na tanečníky. Muzikantům se posmíval, že sú to prý enem „trtáci", kteří ani jak pořádný člověk neseďá; viděl totiž keréhosi, jak dává hlavu na křivo (flétnista). Nebylo, pravil, jak když Pavel Janů (housle), Sušeň (bas) a Blabka (ze Vsetína, cimbalista) spustili:

Nepúdu já přes ten háj,
kady tetéč*) ovce hnáł.
Radči púdu cestičkú
za tú švarnú děvčičkú,
co by ně ju Pánbu dál!

Anebo:

Sediél vrablec na karláce,
stěžuje sa céra matce:
Mamko, mamko, už je iná,
už ně synek vypovídá;
vypovídá, vypovědiéł,
včéra večér z inú sediél!

To byla inší muziga! To tak ty husle rozprávjaly, až miło počúvať, a každá žilka sa v těle třásla; ale včil si z muzigy nic nevybere, muziganti hrajú celú noc, ale sa v tem člověk nevyzná

*) Tetéč má sestru otcovu za ženu.

Jiná novota tehdejší doby, totiž četnictvo, se občanům zalíbila. Jaké chvály se mu dostalo, stůjž zde popěvek:

Četníci sú pro pořádek, tady mezi nami,
oni sbířú darebáky i také cigány.
Jak uslyšá o zlodějoch, hneďka ich łapajú,
vodíja ich do vězéní, tam ich zatýkajú.

Když pak v letech šedesátých průmyslové závody se na Vsetíně množily (zvl. huť) a dělnictvo se všech stran na Vsetín se hrnulo, pochopitelno, že do blízkého Ústí v neděli a ve svátky zástupy dělníků do hospody, zvláště pak k muzikám zavítávaly. Místnosti hostinské u Trliců staly se už nedostatečnými. Proto pomýšleno vystavěti druhou hospodu, a to obecní. Po delším průtahu hostinec ten vystavěn r. 1871., z něhož nyní obec bere nájemného ročně 250 zl., a to stačí, tak že se v obci žádné přirážky na běžná vydání nevybírají.

Pravili jsme, že dělnictvo na Vsetíně se ve značné míře rozmohlo. Mezi ním bylo také mnoho lidu domácího, jak ze Vsetína, tak i z okolí, kteří v továrnách hledali své výživy. Přijdou, jak už to v továrním životě bývá, doby, kdy výrobky nenalézají tak hojného odbytu, a tu pociťuje to i dělnictvo. Dělníkům se začne mzdy ujímati, a následkem toho trhne bída a nouze mezi ně. O tom je následující jeremiáda:

A ti páni v tych fabrykách, ti tu zle děłajú,
ja, dyž oni svým otrokům pořáď utrhajú,
a ti si nemožú kúpiť ani teho massa,
silíja sa tú gořałkú, to je pěkná práca!

Ty fabryky a mašiny dyby čerti vzali,
ja, co by si řemesníci zas vyděłávali,
jak to prvéj bývávało, všeci sa živili,
ale včil, jak sú mašiny, ty všecko zkazily.

A jako toužil lid na fabryky, a mašiny, rovněž naříkal si, když se začala stavěti dráha z Hranic do Vsetína. Neboť, jak podotčeno, mnoho hospodářů vydělávalo si pěkný groš dovážením dříví a klad na stanici Polómskou nebo Napajedelskou. Všeobecný prospěch netanul lidu na mysli. Jedni toužili na to, že nebudou již míti výdělku, druzí se lekali, že budou museti nejlepší pole odstoupiti železnici. Tyto stesky vyslovuje opětně lidový básník v těchto řádcích podle noty: Hej Slované:

Zamýšlajú cizí páni drahu na Slováky*),
chcú oni tam nadělati z tych lidí žebráky,
pozbudú tam svoje země, ja, na věčné časy
a budú z nich cizincové užitky zbírati!
Mohli by zadati žádosť na císaře Pána,
ja, aby sa ím tá draha nepovolovala,
nebo oni ti sedláci nic nevyděłajú,
nebudú si mocť zjednati ani tú halenu.

*) Mluvilo se totiž v čas stavby dráhy této, že povede ze Vsetína do Vlárského průsmyku, do Uher.

Když pak již dráha byla vystavěna (1885) zabědoval ještě více:

A ti páni konduktoři moc peněz zbírajú,
a oni ich do ciziny všecky posílajů.
A nám tu nic nezostává, enem samá psota,
budete to lidé vidět, tu bude žebrota.

Pozbyli sme dobré země v tych naších dolinách,
a včil sa my płahočíme po kopcoch, skalinách.
Pohnojíme, nasejeme a nic z teho néni,
příde úlich a zajici — všecko nám to zkazí.

Utíkajú naši lidé do téj Ameriky,
nemožú tu platů platiť, ani sa živiti ;
pravíja si, že tam lepší, najíja sa massa.
těšíja sa všeci na to, aj służebná chasa.

Advokáti a notáři také zle dělajú,
ja, dyž oni za pár řádků hneď moc peněz berú.
Lidé hlúpí sa súdíja hneď o neco málo,
a potem každý pozbude, má-li moc neb málo.

A už já ty smutné verše nadobře zavírám,
stěhujte sa do ciziny, to vám předpovídám,
nebo už tu nikdy dobře, ja, ani nebude,
jak ona tá železnica každú ďúrú půde. —

Nyní se oddává náš občan zcela již resignaci a projevuje časem toliko naději svou ve sněm a zvoleného svého zástupce, notuje si opětně nápěvem naší české hymny :

S chutí, milí volitelé, k volbě pospíchejme.
k volbě, téjto dobréj věci, nutiť sa nedejme.
Hlasujeme a nevíme, ja, co z teho bude ;
ale šak my za šest roků všecko uvidíme.

Radím já vám, bratři milí, nevolte faráře,
nebo on pro nás dobrého nic tam nedokáže,
ani Němce, advokáty, řečené dochtory,
nebo oni i bez břitev velmi dobře holí.

Když byl zvolen p. Karel Bubela poslancem, zpívalo se :

Radujem sa všeci z teho, že je zvolen Słovan,
že žádný žid ani Němec od nás nebýł volen.
Pan Bubela, Słovan pravý, ten nás bude hájiť,
když na nás co złého půde, ten nás bude chrániť. —

Avšak přece příliš často zapomíná některý náš občan všech trampot a starostí světa, nedbaje na fabryky ani na železnice, nedbaje blaha svého ani své rodiny a ulevuje si v hospodě všeobecnou písní valašskou :

V každéj vsetínskéj hospodě
tam sa syneček napije ;
a když sa napije, dělá křik,
že prej je to valašský zvyk !

Rozkošné kázaní hostům při svatbě*.)

„Pomoc naše budiž ve jménu skleničkáře, kterýž ty drahé sklenice učinitiráčil, jehožto jméno budiž od nás pochváleno a ze sklenic vypíjáno. Amen. —

Dej Bůh štěstí páni milí,
kteříž ste sa shromáždili
do příbytku poctivého
pana otce svatebního.
I vám přemilé družičky,
jenž sedíte jak růžičky,
vinšuju zdraví dobrého,
každéj muže statečného.
Snáď že sa tu někdo žéní?
v tomto pěkném posezéní,
neb jsem já słyšéł z daleka
jednoho małého chłapečka,
jak stav manželský schvalováł,
že jest dobrý vypravováł.
O ženách též pěkné řeči,
vypravováł mnohé věci,
ten to chváłił, co nezkusił,
sprostý chłapec býti musił,
jak mnohému vojna miłá,
který neví, co by była,
až když ju zkusí —
pak rád potom doma
jídá hałušky s jinýma.

Považte včíl mnohem lepší,
ovšem není příjemnější
stav samotný a svobodný;
považ, kdo si mu podobný,
jiný to zatím uznává,
když se do manželství dává,
oplakává svú svobodu
a naříká na svú bídu:
„Dyž jsem býval młádenečkem,
chodíl sem si pod perčekem,
ostrožkama sem si břinkáł.
nekaždému pod nos frnkáł,
nosíváł šabličku v rukách
na zelených travách, łúkách,
a nyní z každého kúta vołá
na mňa bída, psota.
Já sem též tak nemúdře učiníł,
mysle, že dyž se jen ožéním,
všeho budu míti dosti,
živ budu v samé radosti,
ale se to proměnilo,
brzo po radosti było."

Píseň na půl kázně.

Umřu, umřu, ale nevím kdy,
a co po mně ostane
všecko žena dostane:
fajku, pípku, gatě děravé.

K tomuto kratičkému zpěvu přidáme ještě říkání a takto se s prázdným žaludkem a skrúceným srdcem pomodleme:

„Bachusi! milý pane,
dej nám dobrého piva,
prosíme, ať se stane,
nechť nám šenkýř nalívá,
neb se nám tratíja hlasy,
tuze nám vysychá hrtáň,
ukaž se nám velmi štědrý,
nalej nám ho hodný džbán.

Ať bychom se napili,
mohli tebe chváliti,
hospodáře i šenkýřku
s nalé váním trápiti.
Rozvaž jazyk k mluvení,
bych mohl hodně reptať,
nastroj oči naše k hledění,
ať utrefíme ven ze vrat.

Milí páni hosti!

Já k vám chci promluviti,
co bych od vás chtěl míti,
chci vám to oznámiti, totiž,
že vidím na všech stolích talíře,

*) Od obyčejných promluv svatebních odchylné, vymyšlené, většinou improvisované řeči.

kusy masa, koláčů syrových,
také i pagáčů starých;
máte-li mně co dáti, dejte prasata kus,
anebo krmnou hus,
věřte, že se s tím nezubožíte,
ode mne pak nemalou chválu obdržíte.
Když mladá nevěsta přinese v rok syna,
já snad též dostanu na krstění vína,
budu prozpěvovať mladoženichovi tu píseň,
která pochází sice hen výše trenčanské stolice.
Měł sem já tam dvě kobyłky v „zálibách“,
a snáď aj vy víte o tych galibách!
Šel sem já tam jednoho času,
majú-li ty kobyłky jakú pašu,
ťapkáł sem já jich po hřbetě,
jako, že sa vy kobyłky máte,
a tá jedna mňa neznala,
mýk mňa zadníma nohama.
Dyby mňa była níže ťápla,
o býł bych já chytíł kapra,
a na to pak vše více,
přišli na mne paliče,
shořelo mně všecko,
fajka, tabák i vrecko (míšek).
Hopsa, kobyłky nové,
až budete jałové,
kde sa bude nejvíc prášiť,
tam sa já dám rozsobášit.

(Řečník si stírá pot z čela, popije a pak pokračuje:)

Vzal jsem si já jednu dceru,
která mně bude za ženu,
včil jsem si dostal kuchařku,
dobrou přadlicu, pekařku.
Navařila, napekla dosti,
avšak jsem přece neměl co jísti,
ledva jsem polévky dostal trochu
a to až na třetí den z hrachu.
Sama sa dobře krmila,
jako sviňa tlustá byla,
vyhodila mne ven z domu, —
tu jsou hned její sestřičky k tomu,
zehřejú si páleného,
dobrého a medového,
k tomu pečeni rožňovú
anebo nohu bravčovú;
jedly, pily dosti,
až nezůstaly len kosti.
Když jsem já přišel domů z mé
těžké práce,
našel jsem jenom všecky prázdné hrnce,

Žena, ta už leží na posteli,
křičí, že ju matka bolí!
Já jsem k ní vzal politování,
hleďa na její stonání,
ale zvěda já její praktyku,
vzal jsem si já do ruky
kučovu motyku,
začnu já ju po bokách mastiť,
tu hned se začala potiť;
ale žádné napravení
nenalézalo se při ní.
Pravda, že nebude z chrta slanina,
ani z vlka baranina,
též z jastřába kuřacina,
tak i zlá, ožralá žena
nedá se víc napraviť,
kdyby ju měl i zabiť.
Sotva jsem já někde vyšel,
s dobrým kamarádem jsem se
sešel,

na holbu piva neb vína,
tu hned přišla ta novina,
že její muž v šenku seděl,
brousila si jazyk na něm;
sotva že otvírám dvéře,
tu hned na mne jazykem pere:
„Kartář, tulák, ožralec,
já musím doma s dětma seděť,
a ty sa budeš po šenkoch toulať!“
Chytila mne za bradu
a hned počala bít po zadu,
na zem mne svalila,
pístem mne práti počala,
a tak za hodnou chvíli
jeden po druhém jsme se váleli.
Ona na mně, ale já více na ní,
měli jsme rozkošné hody,
kdo by sa byl na to díval,
byl by sám vyznal,
že není pěknější komedie,
jak když žena muže bije!

To nám potvrzuje pátá kachla ode dveří, bez některých veršíků hen u kamen.

Nu, ty milý ženichu to už máš,
co až dále sám poznáš,
co jsi jedenkrát na svůj krk pověsil,
vinšuju ti, abys to již ve zdraví nosil!

Při večeři svatebním hostům pro vyražení.

Ach jak radostná novina,
když sa tak zende rodina,
a jak słavné sú ty hody,
dyž nemosíme piť vody!
Tu sa stała svatba
o k též svatbě sa zabiła kráva,
ana była krásného těła,
od kravinců až sa skvěła,
ona była samý tuk,
jak ze staré vŕby suk,
ačkoli se v otavě pásła,
ale od ní nebyło žádného másła.
Smrti sa ona tuze báła,
strachy zadkem ku korytu stáła.
A jak była třetí ohłáška,
utrhła sa dokonca z provázka.
Tu poslali pro řezníka,
pro kravského úředníka. —
Masař přída, vysłechł řeč
a dáł sa krávě vyčítať,
že jedła enem seno a žínky,
ale o mléku, že nebyło ani zmínky.
Potom ju po čele łépł
a na krk ju koleny klekł.

Vidíš, krávo, vidíš, jaká sa ti stała česť,
nebo sa budeš na této svatbě jesť!

Když se nese koláč na stůl.

Šířej, páni hosti, šířej,
ať já možu ke všem poctivým
domácím také i přespolním
hostům blížej!

Tento náš mladý ženich,
aj s mładú nevěstú
dobrý a ščasný večér vám vzkazujú
a velice sa žalujú,
že jak šli přes hory —
jeden pán hovorí —
kde nebylo žádného chabláčka
ani žádného kříčka,
zbójníci jich předestali
a všecko jim sebrali,
čeho ani neměli.
Potkala jich škoda rázná,
zhynúla jím kapca prázná.

Tedy za to pány hosti žádám, aby jím jeden každý na tú škodu s nejakým dárkem nápomocen był!

(Vybírá se.)

Žertovná promluva při svatební hostině.

Pán Bůh s vámi, páni milí,
kteří jste se shromáždili
na tento čas, jako hosti
ku svatební veselosti.
Nemějte mi za zlé, žáci
na světě jsme všelijací,
rádi se tam zastavíme,
kde takto hostů slyšíme,
neb když jsem jejich zvuk uslyšel,
na ty myšlénky jsem přišel.
A tyto přítomné ženky,
to jsou snad vaše manželky?
Nu, pánové, s dovolením,
chtěje si přihovořit k ním,
neb já jejich praktiky znám,
vím co jim vinšovat mám.
Na zdraví, mé milé ženky!
Bůh dejž užit z této sklénky,
aneb z pohára plného,
vína nebo páleného.
A snad někoho vdáváte,
když tu tolik hostů máte! —

Ach škoda té růže,
jak dostala mrcha muže,
neb jsem si ji vzít umínil
a on hle! co mi učinil,
nevím si já za to jinak,
než že jsem já statečný žák,
jest-li mi nedá na papír,
potom bude míti hanbu,
když povím,
jak se staral před ženbou. —

Chodil si tam přes zahradu,
podepřel si rukou bradu
a druhou si na čelo dal
a takto sobě předkládal:
Nevím hříšný, co mám činit,
či se ženit, či jen tak býť.
Vezmu starou,
ta bude pít,
vezmu mladou,
ta bude zas jiných lúbiť.

A pomyslel si:

Nač mi je taká žena,
která ani zubů nemá?
Ta jenom vždy mrmle,
jako kaše v hrnci vře,
s částky si ráda ubírá
a na muže hned zabírá
a zas křičí, že má bolení,
muži, podej to pálení!
jak si pustí do žalúdka,
hned z ní páchne jak ze súdka,
bude slze vylévati,
jako by měla umříti.
Mohl staré pokoj dáti,
ale o mladé ví celý svět,
že je pěkná jako květ.
Ale zase když je mladá,
ráda chodí cifrovaná,
musíš na ni nakládati,
krajky, botky kupovati,
v noci ti nedá spáti,
co si s ní máš počati?

dobil bys ji, ale nesmíš,
a když jí slovíčko povíš,
odejde tě, ani nevíš.
Chceš-li ji nazpátek míti,
musíš si sám pro ni jíti,
ba i dary nosiť
a aj pěkně prosiť.
Vesele pohlédne v oči,
když třeba, jak srnka skočí,
jest-li ju čemer morduje,
hnedky oheň rozdmychuje,
zhřívá při něm pokrývku,
hned chystá dobrou polívku,
dá do ní kousek zázvoru,
nežádá ani dochtorů.
On to dobře rozeznal
a proto si mladou vzal!
Bůh dej novým manželům česť působiti,
šťastnu býti, v lásce a svornosti žíti!

Též kuchařkám chci poradiť,
by se mohly dobře míť.
Na masné nepíte vody,
to kuchařkám velmi škodí.

Jezte, píte, jenom tedy,
když na vás nikdo nehledí.
A když hledí, myslete si,
kuchařka že okusit musí.

(Ústí-Vsacko.)

O zabijačce na Valašsku.

Nevím už, kerého roku to było, co sme kúpili mašíka z krdéła před letním jarmakem ten týden. Žena ně praviła: „Tatíku! kupme si mašíka nějaké iné barvy.“ Já povídám: „Može.“ Tož si vymysliła, že by nám třeba černý svěčáł. A tak sa stało. Pěkné hovádko było, aj sa nám povédło. Dali jsme ho do chlévca a nosili mu na łopáři piť. Ale že měło vlčí zuby, zedło nám 4 škopky a potom prožrało dřevo a utékło ze chlévca skulinú ven. Potem sme ho dali do přístodołka, a tam už było až do teho času, co sa zabíjajú mašíci, před samýma vánočníma svátky. Žena praviła: „Tatíku! zabijme ho, ale povídá, tak, aby svět nečuł kvičat, aby k nám tych hostů tolik nešlo a co by nám ty droby delej pobyły! Já povídám: „Tož kerak?“ Ona praví: „Ty vlezeš proň do chlévca a já budu čekať s pantokem u dvérec.“ A ono było černé a já měl černé płátěnky obuté; tož sem sa tam šermovał s tým prasatem a ono mňa odtiskło trochu do dveří a žena v té róchła tyłcem, ale — mňa do zádů. „Ježíš, Maria! křičím, ženo, co děłáš! Dyť tys mňa uderiła!“ Tož mašík sa splašił a ten tam. Já sotva z místa mohł, ledva čtvernožky sem do izby dolézł. Potem nám súsedi pomohli mašíka hledať.

Tož až sem trochu okříł, zavołali sme řezníka. Učený řezník býł, co nám ho zabíjał. Já sem držáł mašíka u hłavy a žena držała misu pro krév pod krkem. Řezník píchne — ale krve nic. Já pravím: „Ženo, běž k ocasu, tam sa ně zdá, že trochu teče.“ Ale než tam došla, už aj tam nic nebyło. Tož sa začne žena zlobiť a pro nic. Potem praviła: „Je tá koža, tatíku, pěkná černá, budeme ho łúpit“ (obírať z kože). A tož sme si dali z téj kože potem žena střevíce a já boty děłať, protože už nebyło potřeba barvy, už to było zabarvené samo v sobě. A jak sme mašíka otevřeli, všecko było vyrostené sádłem a było za krkem stłúšťa na nožové tylí a v zadku jako takové.

Sádło sme uložili do pecna a dali za okno, protože to było velice břitké. Co s masem? Řezník nám střeva pořezáł, nemohli sme klobásy dčłať. Tož jsme maso natłačili do uhłových žochů a dali zaúdiť. Ale ujec (rozšířené střevo) na ščestí pořezaný nebýł, do teho sme vozili kašu na táčkách a mandłovýma kolkama zašpajdłovali. To było jelito! tak jak kłada, šak sme ho piłú řezali.

Co bychme tom konec uděłali,
aj světu sme tych kłátú moc rozdali.

(Hověží.)

Květena okolí misteckého.

Píše Frant. Gogela, k.-a. zámecký kaplan v Hukvaldech.

(Pokračování.)

Řád Amygdaleae Juss.

621. *Persica vulgaris Mill.* (Broskev.) Velmi pořídku se pěstuje. 622. *Prunus Armeniaca L.* (Meruňka.) Jako predešlá. 623. *Prunus spinosa L.* (Trnka.) V houštinách, na mezích obecná. 624. *Prunus insititia L.* (Slíva obecná.) Pěstuje se v zahradách. 625. *Prunus domestica L.* (Švestka.) Jako předešlá. 626. *Prunus avium L.* (Třešně ptačí.) V lesích, u cest. 627. *Prunus Cerasus L.* (Višně obecná.) U cest a v zahradách hojná. 628. *Prunus Padus L* (Střemcha.) V pobřežních křovištích hojná. 629. *Prunus Mahaleb L.* (Višeň turecká.) Porůznu pěstovaná.

Řád Papilionaceae L.

630. *Cytisus Laburnum L.* (Čilimník odvislý.) V sadech pro ozdobu. 631. *Genista tinctoria L.* (Kručinka barvířská.) Ve křovištích, na pokraji lesů hojná. 632. *Ononis spinosa L.* (Jehlice trnitá.) Na místech suchých, na pobřeží hojná. 633. *Ononis hircina Jacq.* (Jehlice smrdutá.) Na lukách vlhkých v celém okolí. 634. *Anthyllis vulneraria L.* (Úročník lékařský.) Na jednom jetelovém poli jen nahodile. 635. *Medicago lupulina L.* (Tolice dětelová.) U cest, v houštinách, na lukách obecná. 636. *Medicago falcata L.* (Tolice srpková.) Na suchých výslunných místech, stráních. 637. *Medicago sativa L.* (Vojtěška.) Na rolích. 638. Trigonella coerulea Ser. (Pískavice modrá.) V zahradách venkovských porůznu se pěstuje. 639. *Melilotus officinalis Desr.* (Komonice lékařská.) U polních cest, na rolích, na pobřeží. 640. *Melilotus albus Desr.* (Komonice bílá.) S předešlou hojná. 641. *Trifolium minus Relh.* (Jetel položený.) Na lukách, rolích hojný. 642. *Trifolium agrarium P.* (Jetel polní.) Na rolích, úhorech obecný. 643. *Trifolium aureum P.* (Jetel zlatý.) Na pokraji lesů a houštin. 644. *Trifolium hybridum L.* (Jetel zvrhlý.) Na lukách mokrých, u příkop hojný. 645. *Trifolium repens L.* (Jetel plazivý.) Na lukách, u cest obecný. 646. *Trifolium montanum L.* (Jetel chlumní.) Na suchých výslunných stráních hojný. 647. *Trifolium fragiferum L.* (Jetel jahodnatý.) Na lukách vlhkých v okolí Palkovic, Staříče a jinde. 648. *Trifolium arvense L.* (Jetel rolní.) Na rolích a úhorech obecný. 649. *Trifolium medium L.* (Jetel prostřední.) Na pokraji lesů, na keřnatých stráních hojný. 650. *Trifolium ochroleucum Huds.* (Jetel bledožlutý.) Na lukách, mezích v celém okolí dosti hojný. 651. *Trifolium pratense L.* (Jetel luční.) Na lukách a na rolích obecný. 652. *Lotus corniculatus L.* (Štírovník obecný.) Na místech travnatých všude obecný. 653. *Lotus uliginosus Schk.* (Štírovník bažinný.) V lesních a lučních bažinách. 654. *Galega officinalis L.* (Jestřabina lékařská.) Pouze u Staříče ve příkopu. 655. *Colutea arborescens L.* (Žanovec obecný.) Pro ozdobu se sází. 656. *Robinia Pseudoacacia L.* (Akát.) U cest a jinde sázený. 657. *Caragana arborescens L.* (Čimišník obecný.) Pro ozdobu ve školní zahradě v Místku. 658. *Astragalus glycyphyllos L.* (Kozinec sladkolistý.) V lesích

a křovištích obecný. 659. *Coronilla varia L.* (Čičorka pestrá.) Na pažitech, stráních obecná. 660. *Onobrychis viciaefolia Sc.* (Vičenec obecný.) Na pahorcích v okolí Stařiče obecný; tamtéž na rolích se seje; v pořičí Ostravice ve štěrku. 661. *Phaseolus vulgaris L.* (Fazol obecný) a 662. *Phaseolus multiflorus Lk.* (Fazol mnohokvětý.) Pěstují se. 663. *Vicia Faba L.* (Bob obecný.) Na rolích se pěstuje. 664. *Vicia lathyroides L.* (Vikev hrachorovitá.) Na pobřeží Ostravice nehojně. 665. *Vicia sativa L.* (Vikev setá.) Na rolích. 666. *Vicia angustifolia R.* (Vikev úzkolistá.) Mezi osením. 667. *Vicia sepium L.* (Vikev plotní.) V houštinách, na paloucích obecná. 668. *Vicia dumetorum L.* (Vikev houštní.) Ve křoví nad studánkou pod Štandlem na východní straně. 669. *Vicia Cracca L.* (Vikev ptačí.) V obilí, ve křovištích obecná. 670. *Vicia hirsuta R.* (Vikev srstnatá.) Mezi osením obecná. 671. *Vicia tetrasperma M.* (Vikev čtyrsemenná.) S předešlou. 672. *Pisum sativum L.* (Hrách setý.) Na rolích. 673. *Pisum arvense L.* (Hrách rolní.) Mezi osením. 674. *Lathyrus silvester L.* (Hrachor lesní.) V lesích, na suchých křovinatých stráních. 675. *Lathyrus pratensis L.* (Hrachor luční.) Na lukách vlhčích hojný. 676. *Lathyrus tuberosus L.* (Ořeší.) Na rolích u Stařiče, Brušperka, pořídku u Palkovic; u Místku neroste. 677. *Lathyrus vernus B.* (Hrachor jarní.) V houštinách na Štandli a jinde v okolí, v Lipinském háji u Frýdku.

Řád Lythrarieae Juss.

678. *Peplis Portula L.* (Kuřinec kalužní.) V mokřadech v okolí Mal. Kunčic, v okolí Štandle. 679. *Lythrum Salicaria L.* (Kyprej obecný.) V lučních příkopech, u břehů obecný.

Řád Rhamneae R. Br.

680. *Fragula Alnus M.* (Krušina obecná.) Ve křovištích.

Řád Ampelideae K.

681. *Vitis vinifera L.* (Réva vinná.) V zahradách. 682. *Ampelopsis quinquefolia M.* (Loubinec břečtanový.) Za loubí se pěstuje.

Řád Celastrineae R. Br.

683. *Evonymus vulgaris Sc.* (Brslen obecný.) V houštinách hojný.

Řád Staphyleaceae B.

684. *Staphylea pinnata L.* (Klokoč zpeřený.) V zahradách venkovských se pěstuje.

Řád Hippocastaneae DC.

685. *Aesculus Hippocastanum L.* (Kaštan koňský.) Sázený. 686. *Aesculus rubicunda L.* Pořídku v okolí sázený.

Řád Accrinaeae DC.

687. *Acer campestre L.* (Babyka.) U Frýdku a v lipinském háji na Kamenné u Stařiče, u Svjadnova porůznu křovitá, jinde v okolí neroste. 688. *Acer platanoides L.* (Javor mlečný.) V sadech porůznu sázený. 689. *Acer Pseudoplatanus L.* (Klen.) Na stráních, u břehů ve křovištích.

Řád Rutaceae Juss.

690. *Ruta graveolens L.* (Routa obecná.) V zahradách se pěstuje.

Řád Terebinthaceae DC.

691. *Rhus typhina L.* (Škumpa ocetná.) Pro ozdobu se sází.

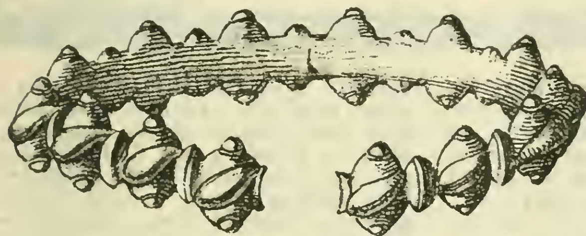
Řád Xanthoxyleae A. Juss.

692. *Ailanthus glandulosa D.* (Pajasan žlaznatý.) V zahradách školních v Místku sázený.

(Pokračování.)

Různé zprávy.

Bronzový náramek z okolí Brněnského, který zde vyobrazujeme, byl před několika roky nalezen v okolí Brna, bližší okolnosti nálezu nejsou ale známy. Náramek tento zakoupil uroz. pán dr. Fr. hrabě Černín, od něhož jsem jej darem

obdržel. Pochází z posledních století před Kristem a náleží k oněm vzácným u nás starožitnostem, jež obyčejně se vyskýtají ve hrobech s nataženými kostrami z pokročilé doby železa. — *J. Palliardi.*

Nález haléřů v Křenovicích (u Kojetína). Rolník p. Podešva rozbíraje ve svém statku základy staré zdi, uhodil se zedníkem na hromádku zelených a rzí spečených penízků z dob husitských. Bylo jich celkem na 400 kusů. Zastoupeny byly tyto druhy: 1. Jednostranné haléře se lvem českým (nejčetněji); jen několik jich bylo na plátech čtverhranných. 2. Jednostranné půlhaléře s korunkou sv. Václavskou (asi 8 kusů). 3. Jednostranné haléře s kostkovanou orlicí moravskou (asi 15). 4. Jednostranné haléře s orlicí nesoucí v prsním štítu Z nebo *Z* (asi 10). Znojemské penízky. 5. Jednostranné haléře s orlicí v prsním štítu :I: mající (asi 6 kusů). Jihlavské penízky. 6. Oboustranný halíř Zhořelecký. Líc: Koruna sv. Václavská. Rub: GOT (1 kus). 7. Míšenský groš (úplně nečitelný).

In. L. Červinka.

Národopis v cizině. Na ukázku, jaká váha se lidovědě a národopisné činnosti přikládá jinde, uvedeme několik příkladů: I. Dr. Lincke vydal tiskem přednášku, kterou měl v Drážďanech. Ze spisku toho dovídáme se, že za příkladem bavorským a slezským (v Prusku), utvořil se letos spolek ku prozkoumání a poznání života lidu v Sasku. Doposud přistoupili ku spolku tomu 4 princi, 24 měst, mnoho vojenských důstojníků a nejvyšších úředníků. Ve všech třídách obecenstva přihlašují se ku spolku četní členové. Výbor drážďanské průmyslové výstavy poskytl spolku 500 mark; město Drážďany upsalo ročně 200 mark a Lipsko 100 mark. Země přislíbila taktéž značný roční příspěvek, o němž se stane teprv rozhodnutí. Slezskému spolku dostalo se od zastupitelstva zemského podpory 300 mark, zastupitelstvo meklenburské poskytlo mu 6000 mark a zastupitelstvo střelické 1000 mark. Obce a společenstva všeho druhu závodí ve Slezsku v podporování spolku národopisného. — Podivno jest, že mnichovská vláda doposud pro snahy národopisné smyslu nejeví, ačkoliv hlavní město Bavorska slyne řadou učenců, jmenovitě v oboru starovědy a kulturní historie. — II. V kraji Durynském soustředily se všecky vědecké spolky v „Durynské historické komisi“. Komise tato vytkla si za účel sebrati v obvodu své činnosti všecky hry, zvyky, obyčeje, písně, pověsti, tradice,

pověry, způsoby léčení lidového a t. d. Komise tato zaznamenávati bude jména a názvy polností, kopců, řek, potoků a věcí, jichž se v hospodářství a při provozování řemesel a živností užívá. Komise durynská sbírati bude také kroje a zaznamenávati dialekty a sice pomocí fonografů, bude bráti zřetel také k náboženskému životu lidu durynského a pomáhati obcím a jednotlivcům při uspořádání archivů. Komise tato zkoumati bude také poměry sociální a zdravotní a s nimi spojenou gymnastiku lidovou. Správu komise vedou čtyři komisaři a jsou v ní zaměstnáni také delegáti všech sdružených spolků. Očekává se od působení jejího mnoho zdaru ve prospěch lidovědy i vlastivědy. — III. V Moskvě konají, se přípravy, zříditi zvláštní museum ve kterém soustřeďována bude veškerá látka táhnoucí se k slovanským písním a k staroslovanským chorálům. Pro museum to budou se sbírati pověsti, pohádky, pověry, hry, zvyky, obyčeje a vše, co se dotýká života starodávného. S tímto museem bude spojen sbor dobrovolných pěvců, jejichž úlohou bude, staré písně obojího druhu před obecenstvem přednášeti a je se starožitnou hudbou slovanskou seznamovati. Z muzea budou vysíláni znalci do všech končin Ruska, aby sbírali příslušnou látku. Stal se i výzev k obecenstvu, aby podniku tomu bylo podporou. Vydatnou podporovatelkou podniku toho je pí. Li n é v a, která v odlehlých guberniích hledá nápěvy nejstarší. Letos jich našla a fonografem zjistila 80. Nebude od místa, zaznamenati zde, že na útraty carovy od čtyř let vypravují se znalci do různých končin Ruska, aby tam pátrali po zbytcích a přežitcích staré hudby, která se zavádí do vojska, aby prostředkem jeho, vrátivšího se domů, mezi lidem znova se zaváděla. *W.*

Literatura.

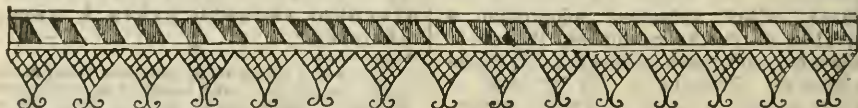
Rodinný nedíl čili Zádruha v právu slovanském. Sepsal **Karel Kadlec.** V Praze 1898. Hlavním úkolem národozpytu jest sebepoznávání, k čemuž na př. lid řecký pobádán byl nápisem na průčelí velechrámu athenského: „Poznávej se“. Cosi podobného značí výrok známého mudrce římského: „Kdo neví, co před ním bylo, jakoby nebyl“. Co o jedincích, platí též o celých národech, jimž ve světě platného místa a slova dopřáno nebývá, dokud nenabudou plného vědomí o své minulosti. Vážíme si Palackého vysoko i proto, že z velké části objasnil, co se s námi druhdy dělo, sepsav českou historii politickou. Ale vedle dějův politických jest nám třeba zvěděti, co náš národ během dlouhých věků dobrého, krásného a pravdivého sám pořídil, jest totiž třeba, abychom seznali také náš národ se strany kulturní. O tom sporu není, že základem kultury každého národa jsou jeho sociální řády, jejichžto zvláštnosti, činí ho teprv zvláštním a samostatným. Ani o tom není však sporu, že ku poznání sociálních poměrů národa dospěti nelze bez náležitého prozkoumání vývoje a dějův jeho rolnictví. Jako v mnohém jiném ohledě, dali Němci i ve příčině této příklad prozíravosti a vědecké píle. Hanssen, Meitzen, Inama-Sternegg, Lamprecht, Gothein, Knapp a j. učenci, rozdělivše práci mezi sebou podle krajů a dob, probádali původ a vývoj zemědělství u Němců od časů Karla Velikého až do nynějška. Úsilím mužův těchto kriticky zjištěná historie německého rolnictva a zemědělství vůbec, obsahuje více než tisíc let. U nás se k soustavné činnosti v oboru tomto bohužel ještě nepřikročilo, ač se nedá upříti, že příslušné badání Preiskerovo a jiných jest velmi cenné. Nedostávalo se našim kulturním historikům jmenovitě pro obor agrární pevného základu. Ten jim však konečně zjednán knihou: „Rodinný nedíl“. Spisovatel dr. Kadlec, jehož jsme seznali z důkladných pojednání o Slovanském právu a jeho svéráznosti v Osvětě, přistoupil ku objasnění „Rodinného nedílu čili zádruhy“, opatřen jsa velikým množstvím pramenů a pomocných spisů, táhnoucích se ku předmětu tomu, jenž u nás téměř docela v zapomenutí přišel, o němž však u Jihoslovanů a Rusů vznikla slušná literatura a jenž tam dosud žije. O správnosti a kritické důležitosti díla svědčí, že spisovateli vedl ruku sám dr. Baltazar Bogišič, přední znatel právních dějin slovanských, jenž na základě lidového čili obyčejového práva vzdělal pro Černou Horu Zákon

Občanský. Spisovatel, seznámiv na 40 stránkách čtenáře s veškerou bohatou literaturou o zádruze a se svými úmysly, které ho ke studiu jejímu pobídnuly, popisuje na 8 stránkách socialní význam zádruhy na Slovanském jihu, totiž u Chorvátů, Srbů a Bulharů a na dalších 24 stránkách skvělé i temné stránky sociální a hospodářské instituce této, které dal biskup Strossmayer čestné svědectví, že by byla spůsobilá, uhájiti Jihoslavany od zhoubného ochuzování a týž biskup želí toho, že moderním zákonodárstvím maří se v základech blahodárná síla a moc zádruhy. Z knihy Kadlcovy dozvídáme se na základě nesčetných příkladů a spolehlivých dokladů, jaké to ústrojí „složité rodiny“, zvané zádruhou jest a původně bylo, jaká práva stařešina má a míval, v jakém poměru žena, vdova a děva k ostatním členům zádruhy stály, slovem celé vnitřní zařízení rodiny nedílné u Jihoslovanů a na Rusi jest tu věrně a zevrubně vylíčeno a také připomenuto toho, pod jakými výminkami v jakým způsobem děje se vyvolňování členů ze svazku zádruhového. Vyvolňování čili oddělení koná se zřeknutím se rodiny za dojemných obřadů. Bratři zapalují před svatými obrazy (ikony) svíce a kladou na stůl bochánek chleba posypaný solí. Modlí se celá rodina. Stařešina dává oddělujícímu se členu zádruhy chléb, sůl a se stromu ratolest. Chléb a sůl podává mu, aby měl štěstí, a ratolest na znamení požehnání a bohatství (hlavně aby dobytek byl zdráv v novém hospodářství jeho). Obřad ten koná se na Velké Rusi při novém měsíci, aby majetek oddělujícího se člena tak rostl jak měsíc. Stařešina promluví k odcházejícímu druhu takto: „Žehnám tě, nový hospodáři, při chlebě a soli, rovněž žehnám také tvé děti a dávám ti chatu, zahradu a pár koní“. Na to oddělenec třikrát se stařešinovi pokloní. Někde se obřad tento koná slavnostně v církvi (v chrámě), kde oddělenec pocelovav chléb a sůl, odchází do nově založené domácnosti. Rovněž obřadně přijímáni byli cizí do svazku zádruhy. Nebyla-li pokrevní rodina pro nedostatek členů více s to, všecky zádruhové práce pořizovati, přibíráni byli pomocníci, ale nikoliv za mzdu a dočasně, nýbrž způsobem adoptivním a trvalým do svazku rodinného. Dělo se to hlavně v zádruhách městských čili řemeslnických. Zádruha — jak praveno — mzdy neznala a proto, poskytujíc pomocníkům, za vlastní přijatým, doživotní zaopatření, hájila společnost před sociálními neduhy, jimiž od té doby ohrožena a stížena jest, co se výpomocná práce mzdou odměňuje. Spojujícím tmelem zádrub nebyla jen pokrevnost, nýbrž také práce. Jinou vzácnou zvláštností zádruby bylo, že stařešina volený nekonal otcovský úřad libovolně, způsobem patriarchálním, jak se míní a chybně píše, nýbrž jeho moc, obmezena jsouc radou domácí, byla toliko výkonná a zneužíval-li jí, mohl býti stařešina sesazen. Počet členů zádruhy byl a je rozličný. Pisatel řádků těchto shledal v Piškořivci blíže Ďakova zádruhu, která čítala 28 osob a skládala se ze sedmero rodičů. Jiné zádruhy na jihu Slovanském a na Rusi jsou mnohem četnější, jmenovitě v Dalmatsku a zase jsou počtem slabší. Rodinný nedíl trval dosti dlouho také i u nás Čechoslovanů. Dokázal to Kadlec nad všelikou pochybnost důkladně a jasně, a jest žádoucno, aby naši historikové pátrali, kdy a kterými prostředky sociální pořádky zádruhové z českých vlastí byly vytlačeny a neslovanskými nahraženy. Vymáhá toho v první řadě zájem rolnictva a českého živnostnictva neméně než dělnictva. Znalostí zádruhových jest nezbytně třeba ku řešení otázky sociální. Doznávají i němečtí (Edvard Braun) i vlaští sociologové (prof. Ferara v Turině), že bez znalosti sociálních řádů slovanských, socialní choroba naší doby léčiti se nedá.*) — Pojednav o rodinném nedílnictví i právu polském a poukázav k některým pramenům, z nichž vyvoditi možno, že zádruhové zřízení zdomácnilo také u Slovinců, dospěl spisovatel k cíli svého velezasloužilého badání, že totiž: Rodinný nedíl (zádruha) jest základní prvek slovanského společenského ústrojí. Tímto závěrkem své historicko-právnické studije zavázal si Kadlec i naše právníky k nemalým díkům. Dozvídají se z knihy této netoliko, kterak dědiny, vesnice atd. ze zádruh vznikaly, kterak zřízení společenské u Slovanů tímto vývojem osad právnické povahy znenáhla nabývalo; nýbrž dozvídají se také: jaký právní pojem zádruhovému vlastnictví přisuzovati sluší. „Zádruha jeví se spisovateli zvláštním ústavem soukromého práva, spočívajícím jednak na principech práva rodinného, jednak na zásadách pospolitého (kollektivného) věcného práva k nemovitostem“. —*m.*

*) Edvard Braun, prozkoumav ruský artijel a mir, vyznal: že marně namáhají se sociologové na západě, luštiti otázku sociální, že se jim to nezdaří, dokud nezjednají si vědomosti o sociálních poměrech na slovanském východě a jihu. Rovněž chvalné svědectví vydal Ferara dělnickému artijelu na Rusi.

Slovácká svatba na Podluží. Popsal **Josef Kopecký**, učitel v Lužicích. Vydáno nákladem Matice Hodonské u Otty v Praze, ve prospěch české reálky matiční v Hodoníně. Cena 60 kr. — Pisatel vede nás do nejjižnějšího cípu Moravy, tam, kde řeky Morava a Dyje se sbližují. Podle dvou velikých „luží" (rybníků), jež před lety byly u Lužic, pojmenovali Slováci celý tento kraj Podlužím (vyslovujíce „Podužî".) Podluží začíná u Hodonína a končí Starou Břeclaví. Podle kroje počítají se k němu obce: Lužice, Dol. Bojanovice, Josefov, St. Poddvorov, Prušánky, Těšice. Mikulčice, Nová Ves, Hrušky, Týnec. Tvrdonice, Kostice, Lanžhot, Lanštorf a Stará Břeclav. — Je to krajíček v těsném sousedství dolních Slováků uherských — ale již i zde moderní civilisace koná své dílo, jak naříká pisatel. Starodávný kroj, zvyky i nářečí úžasně rychle se mění, přispůsobujíce se živlu t. zv. „městskému". Bílé kožichy slovácké, obšité tmavým suknem, podobají se více městským zimníkům, „nohavice" bez šněrování („cifrování") a „lajbly" bez vyšívaných výložků velmi zobecněly, a „širúchy" s „húsenkami" (hedbávnými, pestře barevnými, chlupatými šňůrkami). již jenom chasa nosívá, ač do nedávna i staří ženáči je mívali. I malování a obrovnávek na stěnách slováckých ubývá, a v některé obci jen zřídka kde jich uzříš. Hospodyně slovácké už malují stěny přes „patrony" jako malíři pokojů. Pověstné slovenské „maléřky", opravdové to umělkyně, vymírají. Podobný proces dekadentní děje se i se svatbou slováckou. Skvostné řeči a deklamace svatební klesají v neváženost a zapomenutí. Co napsal Bartoš ve své „Moravské svatbě" o úpadku moravské svatby vůbec, začíná již hodně platit též o slovácké. Promluvy, písně a všecky svatební obřady omrzují se svatebním hostům, jako všecko „starosvětské".... Národní písně, tyto perly naše, zatlačují se již pomalu i na Slovácku novomodními, kramářskými odrhovačkami. — Nastává úpadek, a hlavně z toho důvodu popsal p. Kopecký soustavně celou slováckou svatbu, jak ji vytvořili předkové, aby povzbudil Slováky, by se neopičili po modě, a pevně vždy o svatbách stáli při zvycích, jež po otcích zdědili. Jest nutno — píše dobře v úvodě — lid náš přesvědčiti v čas o přednostech jeho kroje, o kulturní ceně jeho tvorby duševní i dokázati, že možno býti vzdělaným a váženým i v „kožuchu", za který netřeba se styděti nikdy a nikde! Poukazuje Slovákům na nebožtíka Skopalíka a Leblocha. — Také má na mysli p. Kopecký, aby kniha jeho byla vodítkem nacvičení buď celé svatby nebo některé části její k výletům, slavnostem a p. Sám poznal, že provedení svatby slovácké při slavnosti jest látka nad míru vděčná, uspořádav na národopisné výstavce hodonské roku 1892 slováckou svatbu z Lužic. Úspěch její byl neobyčejně pěkný, a vídenští Čechové, tehdy přítomní, i jiní hosté velmi pěkně se pobavili. — Práce pana Kopeckého je velmi sympatickým doplňkem Bartošovy „Moravské svatby". Je pečlivě sestavena a shrnuje v sobě hojný materiál ke studiu národopisu. Zvyky, obřady, kroj, nářečí, písně na Podluží i s nápěvy — to všechno nám pisatel poutavě předvádí ve spojení s podlužáckou svatbou. Jak vážná a důstojná to práce moravského učitele — —! — K národopisu a lidovědě musíme pomalu obrátit důkladně svou pozornost. Na tomto poli kynou nám slibné úspěchy. Musíme hledět býti svými, ale napřed se poznati. My se dnes nepoznáváme, nemáme k tomu klíče, nevidíme do sebe. Tolik jsme již toho se sebe shodili, tak jsme se „vyosobnili"! Musíme se již poznávati analogicky — z toho totiž, co se v našem národě zachovalo. A to jsou Slováci — naši moravští, ale zejména uherští! Na Slovensko měla by se vrhnouti celá naše činnost, Slovensko bychom měli pro sebepoznání dopodrobna studovati. Všichni ti, kdož chtějí poznávati národ český, mají vyměřenou cestu — na Slovensko. — A nemohou jinak, neb Slovensko jest jediné, co nám zachovalo naši duši! Jeho znalost stává se v českém národě čestnou povinností, a bez ní vzdělaný Čech již se neobejde. Pí. Havelková i P. Hlavinka na př. museli pro své studie národopisné — ke Slovákům! A všichni ostatní také musí tam! —

F. Obrtel.

Redaktor: Jaroslav Palliardi. — Nákladem vlasten. spolku muzejního v Olomouci.
Tiskem národní knihtiskárny Kramáře a Procházky v Olomouci.

Ročník za 2 zl. Členům spol. muz. vydává se za cenu sníženou.

ČASOPIS

Expedice v České ulici (Národní dům III. poschodí.)

VLASTEN. SPOLKU MUZEJNÍHO V OLOMOUCI.

Číslo 62. Spořádáno v dubnu r. 1899.

Nálezy z doby bronzů z Borotic na Znojemsku.

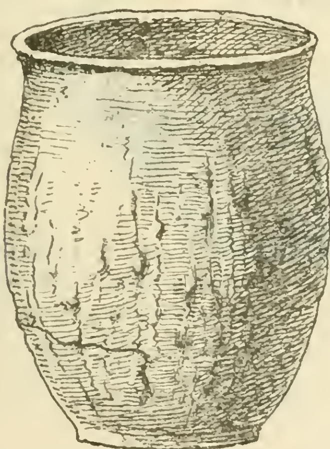
Podává **Jaroslav Palliardi.**

(Tab. III. a IV.)

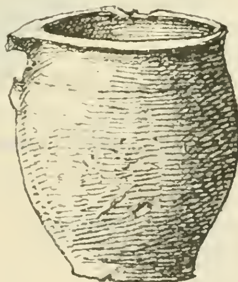
orotice v okrese Znojemském jsou památné skupinou mohyl, rozkládající se na návrší nad tamnějším panským dvorem. Kustos Trapp[1]) napočítal jich zde 17, dnešního dne nelze však tento počet již zjistiti, poněvadž návrší ono houštím akátovým je porostlé a některé mohyly jsou již rozlezlé. Trapp otevřel v letech padesátých jednu, nemohl však ve zkoumání pokračovati, neboť majitel velkostatku, jemuž pozemek příslušný

I.

1/IV

II.

1/III.

náleží, další kopání povoliti nechtěl. Podle průrysu, vyvěšeného v prachistorické síni Františkova muzea v Brně a podle zpráv Trappových byly v otevřené mohyle nalezeny v sedě pohřbené kostry a při nich kromě úhledných nádob i bronzové náramky, pak malé kleště.[2])

[1]) V. Brandl: Kniha pro každého Moravana. Druhé vydání, str. 340.

[2]) Trapp zaznamenal ve svém Průvodci po Františkově muzeu též nálezy z Borotic, o nichž však nyní v muzeu žádné vědomosti nemají.

Na úpatí pahorku, na němž zmíněné mohyly se rozkládají, je opuštěná cihelna. Roku 1882, když ještě v užívání byla, navštívil jsem ji s p. prof. Aug. Komersem a shledali jsme zde v odkopaném břehu v nepatrné hloubce pod povrchem průřezy tmavou prašnou hlinou naplněných zvoncovitých a kotlinových hrobů, z nichž kosti lidské vyčnívaly. Tehdy obdrželi jsme tři nádoby, z nichž dvě (obr. I. a II. na str. 33.) jsou ve sbírce mojí a třetí prof. Komersem získaná (obr. na str. 35.) ve sbírce muzejního spolku v Brně.

Nádoby tyto jsou:

1. větší bezuchý hrnek, uvnitř černý a hladký, vně šedý, drsný a hrbolatý (obr. I.),
2. menší hrubý hrnek šedivé barvy s uchem nyní ulomeným (obr. II.)
3. větší nádoba, hladce vypracovaná se dvěma uchy na boku (obr. III.)

Všecky tyto nádoby jsou zhotoveny bez kruhu hrnčířského z písčité hlíny a jsou dosti dobře vypáleny. Tvar i spracování jejich nasvědčují pokročilejšímu období starší doby bronzové.

Kromě věcí těchto získal jsem střepinu ode dna větší nádoby. rovněž rázu doby bronzové, pak kostěné šidlo z kozího anebo ovčího hnátu a později byla mi z cihelny této dodána zachovalá předhistorická lebka lidská. Lebka tato náležela ženě asi 35 roků staré a vykazuje následující rozměry:

Největší délka (L)	183·5
největší šířka (B)	136·5
výška (basion-bregma H)	132·—
délka spodiny lebky (LB)	101·—
šířka čela (nejmenší) (B')	91·5
„ „ (největší)	113·—
šířka záhlaví	110·—
objem vodorovný	510·—
objem podélný: od kořene nosu k bregmě 125+ od bregmy k lambdě 125+ od lambdy k zadnímu kraji otvoru týlního 115, tudíž celkem	365·—
objem příčný	295.—
šířka jařmová	125·—
výška svrchního obličeje	61·—
výška celého obličeje	102·—
očnice: šířka	40·—
„ výška	32·—
otvor nosu: výška	44·5
„ „ šířka	27·—
patro: délka	54·—
„ šířka střední	38·—
„ šířka na konci	36·—
otvor týlní: délka	35·—
„ „ šířka	32·—

Z čísl*i*c těchto vypočítány následující indexy: D : Š (cephalicus) 74·38. D : V (verticalis) — 71·93, Š : V — 96·70, celého obličeje

81·60, svrchního obličeje 48·80, očnice 80·—, nosu 60·67, patra 70·37, otvoru týlního 91·42.

Lebka jest tudíž poměrně dlouhá (dolichocefalní), prostřední výšky (orthocefalní), širokého obličeje (chamaeprosopní), nízkých očnic (chamaekonchní), s velmi širokým otvorem nosovým (hyperplatyrhinní) a s úzkým elyptickým patrem (leptostaphillinní).

Norma parietalis (t. j. při pohledu shora): Hrboly temenní vyčnívají, úzké čelo zakulaceno, záhlaví úzké a vysedlé. Obrys lebky podobá se dlouhému úzkému šestihranu s oblými rohy, jehožto přední polovice je značně delší nežli zadní. Oblouky jařmové vystupují poněkud.

Norma occipitalis: Při pohledu se zadu jeví se obrys lebky jako dosti pravidelný pětihran. Od hrbolů temenních spadají strany v mírných obloucích, které se vespod poněkud sbližují. Týl je nápadně plný a obrys jeho tvoří vespod oblouk.

Norma lateralis: Se strany podobá se lebka dlouhému oválu. Tvář je orthognatní, nos vystupuje ostře z čela, aniž by kořen jeho hluboko seděl; nízké čelo je nepatrně nazad nakloněno, má význačné hrboly a přechází v zaokrouhleném tupém úhlu v klenuté témě. Toto tvoří dlouhou pravidelnou křivku a přechází zvolna v plný týl, na němž se torus jako nepatrný schodek jeví. Výčnělky soscové jsou malé. Brada vyčnívá mírně.

Norma facialis: Obličej je dosti široký, oblouky nadoboční nepatrné, očnice čtyrhranné, hluboké a poněkud šikmé, otvor nosu široký, kosti nosové stýkají se v tupém úhlu, lícní jámy jsou plytké.

Pohled od spodu: Vejčitý ovál, v záhlaví vysedlý. Patro eliptické.

Spodní čelist je malá, úhledná, hladká a pod bradou v těle široká. Větve tvoří tupé úhly.

Zuby vypadaly většinou v hrobě a zachovaly se pouze první stoličky v horní a všechny stoličky ve spodní čelisti. Jsou vesměs zdravé a kromě třetích spodních značně ohlodané. Švy jsou složité a otevřené a ve švu šípovém je na konci, poblíž záhlaví větší vsutá kůstka; jinou menší spatřujeme na pravé straně na konci švu lambdového. Lebka tato hlásí se v celku k typu lebek známých z našich hrobů se skrčenými kostrami ze starší doby bronzové, jen obličej a otvor nosu je širší než při těchto bývá, což ovšem býti

mohou odchylky individualné, které s ohledem na celkový ráz na váhu nepadají. Také na jedné ženské lebce z hrobů se skrčenými kostrami v Oblekovicích shledán široký otvor nosu, vykazující index 57·29.

* * *

Na poli zvaném „Ziegeloťenfeld“, které se při svrchu dotčené cihelně rozkládá, byl r. 1897 vorán poklad předmětů bronzových, který v můj majetek přešel.

Nalezeny byly tyto věci:

1. Dva páry širokých plechových náramků (tab. III.) zhotovených z obdélných, 290—305 mm dlouhých a 95—100 mm širokých kusů plechu, na obou kratších stranách přehnutím úzkého proužku zalemovaných a na dlouhých stranách, které hořejší a spodní kraj náramků tvoří, prostě sklepaných a na zevnější stranu poněkud zahnutých. Oba páry nejsou stejně veliké. Náramky menšího páru mají ve světlosti 89—93 mm, většího pak 100—102 mm. — Ozdoby jsou na všech stejné a sestávají z čárkovaných trojuhelníků, krátkých vodorovných čárek a pásků složených z okružných souběžných rýh. — Okrasy tyto jsou vesměs vryté, místy dosti nepřesně, neboť některé čárky nejsou dotaženy a jiné jsou zase přetaženy. Aby se náramky náležitě spojiti mohly, jsou opatřeny dírkami dílem vykrojenými, dílem hřebem vyraženými.

Na tab. III. spatřujeme z každého páru jeden náramek dvakrát vyobrazený a to jednou z předu a podruhé ze zadu, aby všechny ozdoby patrny byly. Obrazy odpovídají $^2/_3$ skutečné velikosti.

2. Šest spiralových náramků, (tab. IV. obr. I.—IV.) totiž pět celých o $9^1/_2$, $10^1/_2$, 11, $12^1/_2$ a $12^1/_2$ a jeden se starým patinovaným lomem nyní o 6 závitcích, zhotovených z úzkých 5—8 mm širokých proužků. Náramky tyto jsou konické, odpovídajíce takto tvaru ramene. Podle některých v původní podobě zachovaných částí přiléhaly závity těsně k sobě, nyní jsou ale roztažené a náramky mají v této podobě délku 60, 70, 95, 110, 125 a 140 mm a ve světlosti 48—80 mm. Proužky jsou při náramcích (obr. I. a II.) po obou stranách kanelirované, při všech ostatních ale po obou stranách oblé a hladké. Konce jsou na obou stranách do tupých hrotů připilovány.

3. Krátká silná sekyrka bez tulejky (tab. IV. obr. V.), 87 mm dlouhá, při ostří 37 a na druhém konci 20 mm široká, uprostřed 13 a na tupém konci 2 mm tlustá s krajovými hranami, na obou stranách na 1 mm vyčnívajícími.

Všechny tyto předměty mají barvu tmavohnědou a jsou místy pokryty krupičkovitou anebo moučnatou zelenou patinou. Již podle barvy jejich a podle patiny lze souditi, že zhotoveny jsou z mědě anebo z bronzu, obsahujícího jen nepatrnou přísadu cínu. Lučebním rozborem úlomku ze spirálového náramku o 11 závitcích, který na žádost moji prostřednictvím c. k. ústřední komisse pro umělecké a dějepisné památky ve Vídni opatřen byl, bylo po odstranění patiny zjištěno následující složení:

měď	97·70%
železo	0·85%
cín	0·55%.

k čemuž poznamenati sluší, že číslo 0·55 udávající množství cínu, jest průměrem ze tří pokusů, které vykázaly 0·53, 0·63 a 0·39% cínu[3]).

Kov, z něhož svrchu popsané předměty zhotoveny jsou, je tudíž bronz s velmi nepatrnou přísadou cínu, která se ani barvou ani tvrdostí od obyčejné mědě neliší. — Přísada cínu je zde tak nepatrná a pro vlastnosti kovu tak bezvýznamná, že ji zajisté za účelný přídavek považovati nelze.

Rudy měděné bývají obyčejně ruznými kovy znečistěny. Obsahují obyčejně též nikl, železo, olovo, stříbro i zlato, podle dosavadních zkušeností nevyskýtá se v nich ale cín ani v nejnepatrnějším množství. — Jedinou dosud známou výminkou jsou měděné rudy z Cornwallu, v nichž ale je zase poměrně tolik cínu (26—29% cínu a 26—30% mědě) obsaženo, že tavením jich získaná bronz je barvy bílé a vykazuje 66·2% mědě a 28·4% cínu[4]).

Z toho plyne, že v našem případě na přirozené znečistění rud měděných cínem pomýšleti nelze, a že stopy cínu, které v bronzech Borotických lučebním rozborem shledány byly, mají původ jiný.

Věc tu lze nejpravděpodobněji vyložiti tím způsobem, že při tavení mědě, z níž předměty z nálezu Borotického jsou zhotoveny, spolu roztaveny byly nějaké pohozené předměty bronzové, jejichžto patrnější přísada cínu s roztavenou mědí se smíchala. Z toho lze souditi, že výrobky ony byly zhotoveny za doby, kdy bronzové předměty již známy byly a to v zemi, kde nebylo cínu, kde ale hojněji vyskýtala se měď jako výrobek domácí anebo z krajů sousedních dopravený. —

Hromadný nález Borotický je na Moravě ojedinělý. Nejnápadnější kusy jeho totiž široké plechové náramky jsou věci u nás dosud neznámé. Závitkové náramky podobné Borotickým jsou na Moravě vzácné a ty, které známe, nepocházejí z nálezů zevrubněji datovaných jako na př. spirálové náramky ze Znojma, jež chová Františkovo muzeum v Brně.

Jest nám tudíž poohlédnouti se po zemích sousedních.

V Uhrách vyskýtají se závitkovité náramky v pokladech ze starší doby bronzové[5]) a také některé sekyrky připomínají tvar sekyrky Borotické.

V Dolních Rakousích je poklad měděných a zlatých předmětů ze Stollhofu pro nás důležitý, poněvadž se v něm vyskytly kromě náramků spirálových, Borotickým podobných, též sekyrky měděné velmi starého rázu[6]).

Nejvíce látky srovnávací nacházíme však v nálezech Českých a tu zejména v hromadných nálezech od Starého Bydžova[7]) a

[3]) Chemisches Laboratorium der Kunstgewerbeschule des k. k. österr. Museums für Kunst und Industrie. Certificat de dato Wien 20. Dezember 1898 J. No. 257.

[4]) Wibel: Die Kultur der Bronzezeit p. 38.

[5]) Viz na př. Jos. Hampel: Alterth. d. Bronzezeit in Ungarn. T. XCIII. č. 11. 12 T. CXVI. č. 12 13.

[6]) Kunsthistorischer Atlas herausgegeben von der k. k. Central-Commission T. XVIII 1—4., pak M. Much: Die Kupferzeit in Europa. Druhé vydání str. 27 a násl.

[7]) Památky arch. XIV. s. 93—95, tab. VII.

z Jizerního Vtelna[8]) pak v některých hrobech se skrčenými kostrami ze starší doby bronzové.

V hromadném nálezu od Starého Bydžova nacházíme především sekyrku, Borotické velmi podobnou, dále plechové ozdoby a okrouhlou desku plechovou s hrbolem uprostřed, jejichžto vyryté okrasy totiž čárkované trojuhelníky a čárkované proužky podobají se oněm na plechových náramcích Borotických. Vedle těchto věcí vyskytly se v hromadném nálezu od St. Bydžova též drátěné kroužky podobné oněm, jež v českých i moravských hrobech se skrčenými kostrami zpravidla se vyskýtají, hmotný náramek bronzový uprostřed silný a na obou koncích tenčí, kterýžto tvar náleží též k inventáři hrobů se skrčenými kostrami u Brázdími[9]), Brandýsa[10]), Dřínova[11]) Holubic[12]), Lovosic[13]) a j.

Tímto hmotným náramkem bronzovým, zvláštními okrouhlými plechovými závěskami s drátěnou kličkou, pak čárkovanými trojuhelníky a pásky ozdobenou okrouhlou plechovou deskou s hrbolem souvisí hromadný nález od St. Bydžova s hromadným nálezem z Jizerního Vtelna, v němž kromě uvedených zde předmětů nalezeny též spiralové náramky, které analogii s hromadným nálezem Borotickým potvrzují.

Podobné spirálové náramky vyskytly se však v Čechách též na rukou skrčených koster ze starší doby bronzů u Neproblic[14]) a Únětic[15]), pak v kamenném hrobě u Velvar[16]), v němž vedle nádob starobylého rázu nalezeno též rohaté úško.

Pro široké plechové náramky z Borotic neznám případné analogie. Lze k nim však přirovnati široké, lité a napříč žlábkované náramky z bronzu a bílého kovu (t. j. z bronzu, v němž obsaženo je mnoho cínu), jež známe z hrobů se skrčenými kostrami od Lovosic[17]), v nichž objeven též hrubý, uprostřed tlustý náramek s tenčími konci, podle barvy kovu z mědě zhotovený, z hrobů se skrčenými kostrami u Brandýsa[18]), v nichž nalezen též malý spirálový náramek o třech závitech pak z hrobů se skrčenými kostrami u Zvoleněvsi objevených[19]).

Z toho co zde uvedeno bylo, vysvítá, že hromadný nález Borotický náleží do starší doby bronzu, avšak z ohledu toho, že předměty, z nichž sestává, jsou oproti nálezům z hrobů se skrčenými kostrami z Oblekovic, Hradiska Křepického, Horních Dunajovic,

---

8) Pam. XII. s. 435—439; tab. XIX. obr. 1—11.
9) Pam. XV. tab. XVIII. obr. 4.
10) Pam. XV. tab XIX. obr. 10.
11) Pam. XVI. tab. XL. obr. 12.
12) Pam. XVI. tab. X. obr. 1.
13) Pam. XIII. tab. II. obr. 20.
14) Pam. XVII. s. 195—199; tab. XXVIII.
15) Pam. XI. s. 354—368; tab. XV.
16) Pam. XV. s. 209—218; tab. XI.
17) Pam. XIII. s. 23—26; tab. II. č. 17—19.
18) Pam. XV. s. 407, 408; tab. XIX.
19) Pam. XV. s. 411 a násl. tab. XX.

Kyjovic, Vrbovce, Vedrovic, Měnína, Skoronic, Kyjova a p. rázu pokročilejšího, sluší nález tento pokládati za mladší hromadného nálezu u Staré Břeclavi objeveného, sestávajícího výhradně z předmětů, jež známe ze svrchu uvedených hrobů se skrčenými kostrami.

Všechny předměty z hromadného nálezu Borotického jeví patrné známky toho, že jich bylo po delší dobu používáno, žádný z nich není však tak opotřebován, aby k potřebě se nehodil. Z toho lze souditi, že nejde zde o sklad obchodníka ani o staré zboží k přepracování určené, nýbrž o poklad pro další obvyklou potřebu uschovaný.

Obrázky folkloristické z mor. Valašska.

Podává **Mat. Václavek.**

XII.

Jména tratí (pasek, polí, luk, lesů a j.) na Vsacku.

Přítomná stať je čerpána ponejvíce z obecních map katastrálních, při čemž bedlivý brán zřetel ke správnosti jmen. U některých obcí méně význačné názvy vynechány. Jména pasek (samot) pocházejí ponejvíce od bývalých majetníkův a slují tak, když chalupa má nyní i majetníka jiného jména. Čtou se buď v 1. pádě mnohočtu nebo v 2. pádě s předložkou *u* (Pavelci, u Pavelků). K lepšímu objasnění připojujeme u každé obce v závorkách rozlohu v km, počet domů a počet obyvatelstva podle sčítání z r. 1890.

1. *Vsetín* (38·26, 657, 6057) Afrika, Amerika (na Čupě), Bečevná (výšina nad Bečvou s poli a lesem), Bobrky (pole, luka, panská štěpnice, druhdy stával tam dvůr, jenž r. 1873. vyhořel), Brhlenky, Čtvrť, Díly, Za díly, Hanžlov, Dalníček (les), Hrbová (stráň Čupu), Jasenice (údolí s četnými pasekami a pobočními údolími: Skalníkem Velikým a Malým. Lesy a při nich částečně paseky: Polunci, Dluhy, Romanovsko, Židovsko, Podolsko, Hutisko, Mazákov, Široký, Grapy, Kotáry, Přední a Zadní dolinky, Rybníčky, Okrúhlý, Dlúhý grúň, Kotliny, Huboč, Slačný, Snoz, Rochla, Zrotáli, Páleniska, Putýrky, Baráky, Koňská, Vysoký, Dukátníci, Mrlini a j.), Kouty, Kulhánky, Lazy, Ohrada, Ohýřov, Pasíčky, Podsedky, Poschlá (les), Potůčky, Rapucha, Semetín (lesy a paseky: Tataláci, Juřinci, Moudří, Sládci, Fiďáci, Hříbci, Masnoti, Matyjé), Těšíkov (potok i pole, vzpomínané již v zakládací listině kláštera cisterciáckého ve Vyzovicích r. 1261. (Cod. dipl. Tom. III., 313.), Topolí, Trávníky, Valník, Vesník (paseky), Vsacko, Vlkoška, Všivý, Zahrda, u Žebračky, Rosožné, Pecník, Skalka, Břehy, Svárov, Bradky.

2. *Bystřička.* (10·12, 72, 495.) Zajíci, Bystřička, Straději, Pavelci, Chalúpky, Klenov (vrch), Dařenov, Grúnovská, Dušná (vrch), Krátká Dlouhá, Grapy, Kožovský, Znakový, u Baslů, u Břečků, na Uhlisku, u Vaňků, u Švrdů, u Štípy, u Urbanů, Včelín.

3. *Halenkov.* (42·21, 310, 2298.) Malinov, Kořený, Hoduli, Dynotice (údolí), Václavíčka, Měrci, Janiši, Bratřejuvka (údolí), Měřečci,

Ochmelov (vrch). Hrubá a Malá Mynářová. Vávrová, Palenica, Tlušci, Řepci, Provazníček (les). Černý (les). Štrbáci. Lušová (údolí). Šuláci, Srali, Valoviska, Provazný (les). Koňaříci. Kopečci. Sivci. Košařiska. Raškovec. Kopec. Slováci. Břežitá (údolí), (v I. polovici 18. věku stála tam prý skleněná huť, trať jedna sluje od toho na „hutisku" (u Helizů). Javorové. Zlatnica (les), Hrubý a Malý kožúšek. Figový (les). Křížný (les). Šťařanská. Okrúhlý (les), Kladňatá, Spálený, Velká a Malá Peciválka (les). Palúch. Hluchá. Lušůvka. V Kyčerce, Tanečci, Kalinci. Dvořisko Holci. Planý grúň. Huboký. Křelky. Výskalov. Čerňanská Kyčera (les). Javorník (les).

4. ***Hošťálková*** (26.89. 339. 1877). Na Marušce, Nad Řepkami, Nivy. Jastřábsko. u Štěpánů. U Palovských, Kužélek, Humenec, ***Polana***, Kaplánka. Mrdálov. Paseky. pod Rozepřú. Za Velbovem. Piovařiska, Za Dolečkem. U drah, Dlouhá Kršla. Pahrb. Valovitá, Dvacatín, Pod horou. Malá Kamenitá. Díly, Poborov, U Šefčáků, Pod vrchem. na Košářiskoch. v Hájkoch. u Trnčáků.

5. ***Hovězí*** (57·30, 557. 3397). Létavý. Hovízky, Pod Dolanskem (Dolansko. Hořansko). Za humny, Kaštýl. Dlouhý, V cipli, Na hruškách. Na Jahodném. Vesník, U Kovářů. Laz. Filka, U Chomyčů, U Slováčků. U Kotrlů. U Sedlářů. Stříbrník (les). Lázy, U Strýčků, U Vaculů, U Filů (odtud vrch „Filka"), U Gricmanů. Za Společným, U Sablů. Krystky. U Tomášků, Rosožné. Na úlehlách. U Kofronů. Díly, Kalov, Nivy, Hrabůvky. Lázky. Bukovina. Kozinec. Petracov, U Babiců. Štolfeny. Tisové. Na výpustě. U Suřanů. Porubiska, Posušiska, Hořanská Javořina. Za zahumencem, V drviskách. Bezdětkov, Uherská (údolí), Adamovský. Kychová (údolí). Na Olaštatkách. Černý. Pod Hrachovcem. Na Žárci*), Huboček. Hrachovec. Macháči, Losový, Buchlov, Bařiny, Bratřejůvka, U Mikulenků, Zbeličné. Žáry, U Adamů. Huláni. Škarpi. U Syvků. Vlha, U Šopů. Kuželky, Pletenky. Huslenky (údolí). U Kneblů. U Holubů. U Hajduchů. Suška. U Rožků. Vašťák, V Kadějovém, U Hejů. Andrisci. Šipinka. Surovčák. Žáry čérné, Pončík. Rohatina (les). Tvarožné (vrch). Tanečnica (vrch, kde zapalovány sv. janské ohně), Třeťák, Losový (les). Škradný. Na Hřebíku, Bradov. Pod Hrádkem, U Blinků. U Kretů, Darebňa. Skalka, Kapitánka.

6. ***Hrozenkov Nový*** (Nová Dědina). (80·60, 592, 4251). Buková, Kobylská (les). Ostrý (les), Bezkyd (les). Javorník (les). Kohútová. Hrdinka. Krminka, Bezníková. Skýpalka (les). Ujmisko, Stanovnica (údolí). Hluchá (les). Dlúhý grúň. Vranča (údolí), Pod barákem. Horní Jedlová, Humenec, Babínek. Na rovníkách. Nad Šupáčky, Nad Vaškovskou, Ratkov (les). Paleniska. Jaseníková, Za palúchem. Kyčerky. Šarkov. Malý Bukov (potok), Hore Bečvú, Nad lukami, Horní Kání (les). Kání (les), Bařinský grúň. Přední Kyčery (Chyčery od chyčeti, těžce oddychovati?), Hluchá. Smrček, Kladňačka (les). Rakošový. Stěchovisko. Kotárna (les), Tlaščenka, Zabitá. Padělky. Křížný (les). Kuželka. Hrubý Papradný, Chamraďka, Pod Javorníkem, Rozdíl, Stolečný (vrch), Zasraný, Na poruškách (poručkách, poruka?), Dubinka, Malý Klín, Břežitá (údolí),

*) Žárec, Žáry = místo, na němž od ovčákův ohně zapalovány, nebo lesy se vypalovaly.

Lušová (údolí). Válků grúň Vápenný grúň. Polany. Pláňska. Košařiska. Baďurka. Zbujnica. Planý. Smradlavá (les). Šafránová (les). Bzové. Vojtková. Gigula. Horní a Dolní Dúry. Soláň. Kotly. Javořina Bezníková. Javořina Jaseníková. Javořina přední a zadní. Kyčery, Prženka. Korábek. Zeberka. Vápenka (vrch), Sirkovna (pod Stolečným pramen sírkový). Hrňová, Brodská (údolí), Salaše. Stániska.

7. *Jablunka* (8·24, 151, 1010). Hlinský. Stráň. Lány. Kout. Soutěsky. Dřevojánci. Špačci. Karoli. Goldi. Vesník.

8. *Jasenka* (9·43. 117, 836) Nad pavrchlú. Skalník. U Huláňů. U Křivů. V Lipovém. Truhelňák. V zrotáli. Novosady. Uhlcřisko, Kotrli, Mrázci. Potůčky, Janíci. Migali. Nad Vesníkem, Tomši, Hříbci, Pivci, Zámečníci, Kvočci, Porubiska, Potůčky, Stováci.

9. *Johanova* (9·21. 100. 564). Lisá (vrch). Záružný. Kadějov. Dlouhý. Lisný. Babinek, na Pinduli. u Tamborů. Laze. Mlýny. Studně. u Karolů, Dolansko, Hořansko.

10. *Kateřinice* (13·37. 185. 1100). Dubrová. Koryca. Pod Korýcama. Machovjáků snoz. Za lesy. Nezdoby. Trojčiny. U kolena. Těžkov, Požařiska. Čečetkov. Obecní snoz. Klokočov (les). Poborov. Nad březinama, nad Klokočovem. u Hlučíků. u Valů. Zubíkov. u Mařáku. u Spívalů. v Javořím.

11. *Leskovec* (9·85. 91. 494). Rudlový (les). Dlouhé. Stráně. Strakov. Snoze. Lipky. Veřečný. Nezdoby (louka). na Širokém poli. u Kupčáků, na Lukách. v Lůžkách. u Mynářů.

12. *Lhota* (*u Liptála*) (11·29. 115. 749). Ostrý. Dlouhý. Grúň. Požár. Polka. Chudá. Nivy. Hrb. Žleby. Kozlová. Mladiny. Šrapa. Tyky. Láze. Včelínek. Strýčenky. Peněžisko. Kotly. Vávěrka. Petráčov. Rubáč. Oplečko. Hedbávka, Sýkorník. Kostelec. Liščí jamy. v Dymiňu. Srní. Hutě. Budíkov. Páleniska. Polomá. Poschlá. Ohřebélko. Poláščina. Kršle. Zápač. Papradná. Ohřeblo. Břuchačka. Otrhánky. Mikulčice. Solisko.

13. *Liptál* (24·18. 289. 1678). Za Borky. Hana (vrch). Havlica. Hajčica. v Lůžku. u Spalíků. u Smolíků. Louha. Láze. Ohýřov. Pod hranicú. Na vrše. na Strážích. U Fojtíků. Na Syrákově. Díly. Na dolečku. Hajnušov. na Bařinách. Na hrbě. V jámě. U Pavlů. Hrubý Lopotník. Kozlové. Korytná. u Labajů. Roviny. Příkrý (les). Podsedník. Podsedníčko. Kouty. u Pacholečků. Žebrákov. Háj. u Podhoráků. Dvořák (les). Končina. *na Odrách*, Hutvák. Na příhonech. Malý snoz u Chlevisk. Lanica. Javorníček. Baťková. Košářiska. Obora. Darebňa. *Vartovňa*. Nový dvůr. Huboký. Pomola. Budiska. pod Borky. v Háji. v Zlatníkově. na Hromadách.

14. *Mikulůvka* (12·70. 111, 686). Porubа. Borčiska. Dlouhá hora Dlouhá Hůra. Zarubská. Mezný. Stanišová (les). Prádlisko. Kamenitá (les). Podborový. Košářiska. Veselový. v Košároch. na Záruboch. u Macků. u Venclů. u Mikulů. Rolíčkový. v Galašce.

15. *Polanka* (12·37. 152. 730). Sulacov. ve Veřečném. Veřečný (potok). Za kopanicú. Vrch lánu. Vrch babiného dolu. Sulažov (les), Holý laz. Škaredý. na Cigánově. na Hamaře. u Michalů. u Martinku. u Vaculů. u Jurků.

16. *Pržno* (8·99, 142. 853). Krbácko. Ratibořsko. Pasíčky, Sojné, Rytviska, na Škyvarce, Václavovsko, u Papežů, u Výskalů, ve Vlčů,

Kočičí zámek, u Furyjáků, Helštýn, na Šibenicách, Škrlá, u Camfrlů, u Machalů, Amerika, Starý hrad.

17. *Ratiboř* (20·43, 232, 1415). Díla, Kobelný, Červené, Dvorca, Jeleňová (les), Holíků vrch, Hradištecká, u Šerků, u Šťastných, Nivka, Semetín, Bošácka, Kobelný.

18. *Roketnice* (8·39, 144, 976). Uhliska, Vrch, Bařinka, Na hrbě, Zahumení, Přibinová, Srní, Obecnica, Paseky, Ve vršku, Díl, Zahrady, Březina, Slabisko, Na honách, Na dolině, Kout, Vrchovina, Palúch, Šatka, Veža, Nivky, Ocas, Závrší, Čtvrť, Vršek, Bečevná, Janišov (paseky), Amerika.

19. *Rouštka* (21·61, 269, 1606). Parubiska, na Rytviskoch, Vesničani, Paseky, Potočný, Zajíci, Ordáni, Šimci, Vrškovci, Zahumení, Mrliné, Páleniska, Hodoňci, Podoly, Řehoři, Hlínský, Vaňci, Bazali, na Zárubové, Hurtíci, Dušná, u Mrlinů, u Kovářů, Podrúští, Holešov (paseky), pod- na- a za Brdem, u Lošků, u Kelčanů, Putyrka, Láze, Vesník, Podhlaholka, Zárubé, Vsacká, na Zahradisku, na Zábranču, na Stárčenách, na Suchéj Lhotě, na Boršově, na Polomcu, na Hnidároch, u Bradného, na Polanách, na fojtových pasekách, v Rúsavě, v Ohradě, nad Skalú, u Ščípy, na Batalce.

20. *Seninka* (7·28, 81, 431). Od Prlovska (Prlov, ves), *Vartovňa* (hranice s Liptálem), Na vrše, Od Polanska (Polanky), Hora, Poschlá, U Leskovska (Leskovce).

21. *Ústí* (5·46, 78, 416). Na Vrše, Jachovský, Srní (s Roketnicí), Paseka, Rublov, Kout, Války, Díl, Vršek, Na dlouhém, Dolina (les), Nad hrby, Humenec, Machunky, Mlýniska, Kotel, Hradištěk, Za hrbem, Za humny, Babínek, Záružný, Vlčinec (louka), Stráň, na Lázkách, na Drahách, u Krošenků, Hradíštěk.

22. *Zděchov* (12·92, 154, 745). Škřípovská, Míšenka, u Matúšků, Hajdů, Žáry (les), Butorky (les), Machalka, Martišov, Radošovská, u Hrbáčků, u Humenců, Uherská (údolí společně s Hovězí), u Kubíků, Vlčnov (les), Slobačica, Místné, na Radošově, nad Varaji, Vleňov, Nepřejov.

Archaeologické zprávy z okolí Uh. Hradiště.

Od **In. Lad. Červinky**.

Spytinov.

„Na Hradišťkoch“.

(Tab. V.)

ěco přes 1200 kroků východně osady táhne se v lukách mezi bývalými koryty řeky Moravy mocný násyp v délce asi 370 kroků. Trať tato zove se všeobecně „na Hradišťkoch“, „Hradišťka“. Důležité toto místo, ležící úplně v nízkých lukách a močálech, které každoročně několikráte bývají zaplavovány, když řeka Morava jenom poněkud se rozvodní, jest vzorem rovinného hradiska ostrovního, jaká u nás jsou velmi vzácná.

Mohutný val běží oblonkem od severu k jihu a nahozen byl z příkopu se strany východní kolem něho se táhnoucího; měří v základech 15—19 kroku, u hřebenu 3—4 a stoupá do výšky od jihu od 0·5 do 2·5 m (u hrušky), kdež je nejzachovalejší. Příkop bývá i za největšího sucha naplněn vodou a zarůstá bujně rákosím, sítinou a jinými vodními rostlinami.

Vnitřek hradiska byl před mnoha léty prorván řekou a na několika místech proryt hlubokými koryty, která nyní štěrkem a nánosem zavalená jsouce zarůstají travinami, křovím a proměnila se ve hlubší mělčí bažiny, téměř nikdy nevysychající.

Skoro divem zachováno při valu ještě kus náhradí, tak že celé Hradištko má nemalou podobnost s prvou nebo poslední čtvrtí měsíce. Kam až sahala rozloha jeho původně, není možno nyní ani pravděpodobně zjistiti, nebo po stopách valu směrem k nynější osadě Spytinovu není nikde ani známky; všude jenom nánosy štěrku a bažiny. Podle okrouhlosti valu dosud zachovaného bývala ohrada slabě elliptického tvaru a podle vzdálenosti nejhlubšího řečiště Moravy k západu cením zbytek hradiska asi na pětinu ohrady původní.

Celý val měří 370 kroků po širokém hřebenu měřeno, nádvoří v nejširší své části sotva 50, a rozkládá se na šesti lučních parcelách; na druhé a třetí z nich od jihu počítaje byl rozebrán a do příkopů a bažin rozvezen. V obou průřezech náspu viděti zde jeho složení: byl nahozen z čisté žlutky cihlářské.

Vnitřek hradiska obsahuje mocné vrstvy kulturní po celé své ploše až po val; na náspu však nebo v něm není po nich ani stopy.

Podle pověsti stával prý tam klášter a ještě před lety vybírali hoši při koupání v březích říčních cihly a kameny ze zdí.

Pokládaje hradisko toto za velmi důležité jednak pro jeho znamenitou polohu strategickou, jednak a to hlavně proto, že o něm u nás jediném zachována současná zpráva o jeho založení*), snažil jsem se získati povolení ku prozkoumání co možno celého nádvoří, na němž jsou rozloženy pěkné lučiny, ale bylo mi povoleno jenom několik čtverečních metrů, poněvadž kopáním by louka úplně byla zkažena, za pole míst těch však užíti nelze pro nízkou polohu a časté záplavy.

Náhoda přála nám, že jsme i na tom malém prostoru asi 8 m² uhodili na odpadkovou jámu. Bylo to hnízdo tmavé mastné hlíny do slínu vyhloubené asi 1½ m. zhloubí a u vrchu na 2 m šířky měřící. Černá hlína promísena byla kusy mazanice vypálené, množstvím popela a uhlí dřevěného, zteřelými kostmi ze skotu a nejvíce z koně, jenž skoro celý i s lebkou tam byl zaházen. Nápadné bylo také množství střepin z různých nádob; sestavil jsem ukázku nejvýznačnějších na tab. V.

Nádoby jsou veskrze robeny na kruhu hrnčířském z hlíny dobře vyhnětené, byly dobře vypáleny a svým rozmanitým tvarem i výzdobou hlásí se vesměs ku keramice t. zv. rázu hradištního mladšího. Úplná nebyla sice nalezena ani jediná, avšak z velkých střepin, okrajů i den dalo se zcela spolehlivě souditi na tvar i

*) Fr. Palacký: Dějiny nár. česk. I. (V Praze 1894) str. 152, 351.

okrasy jednotlivých nádob celých; forma jejich byla více méně stejná, anebo aspoň velmi podobná: vytáhlý hrnek rozšiřuje se mírně ode dna, nabývá největších rozměru pod nízkým hrdlem, jehož okraj různě bývá formován; buď jest ostřeji (č. 1., 6., 8., 9.) ven anebo jenom nepatrně (č 5., 11., 14.) zahnut, jindy zůstává jen rovně ukončen, byl však značně ztluštěn (č. 10., 12.). Některé nádoby měly pro pokličku vrytý vroubek na okraji (č. 13.). Ucha nevyskytla se žádná.

Pokud se týká výzdoby naskýtají se nejčastěji vodorovné pasy tu mělčeji tu ostřeji tažené, neméně hojná je vlnovka buď jednoduchá ostřeji rytá anebo několikanásobná, obyčejně jen mělce tažená. Mimo tyto ornamenty někdy zároveň na jedné nádobě užité, vyskytla se také „jedlová větev" (č. 3.), různé záseky (č. 10., 11.) a proapletané vlnice jen mělce rýsované (č. 7.).

Dna měla skoro vždy znaky: muří nohu (č. 15.), kříž se svazy, obdélníky s uhlopříčnami a j., byla však vesměs rozdrcena.

Pokliček jsem nenašel, za to četné byly střepiny z mis (č. 16., 17.). Přeslen byl nalezen jediný ze střepiny pěkně vybroušený (č. 18.).

Zajímavá je drobná píšťala z ptačího hnátku uříznutá (č. 19.).

Z kovu nalezen byl jenom proutek železa, nyní neznámého účelu, a dva škváry železné rudy asi jako pěst velké v podobě, jakoby z kelímků vyhozeny byly.

Ze života hanáckého na Prostějovsku.

Sděluje **Fr. Faktor.**

I. Hromady a účty.

becní záležitosti v místě a to nejen když se jednalo o uspořádání poměrů mezi spoluusedlými ale i k úřadům vrchnostenským řídilo „právo", jemuž se říkalo „počestné". Vrchnost potvrzovala zvolené členy práva a v některých místech dosazovala sama rychtáře i ostatní obec.

Právo skládalo se z rychtáře či fojta, pudmistra, dvou neb několika přísedících konšelů, pak z mladších z ouřadu, také přísežných řečených. Později na místo nich nastoupili mladší pudmistr a čtyři přísedící. Rychtář dohlížel na robotu a býval často v záležitostech týkajících se poddaných volán do kanceláře panské. Pudmistr vedl účty obecní, svolával a řídil hromady, dovážel pivo do hospody a měl vůbec obec a blaho občanů na starosti. Rychtáři a pudmistři nechodili na robotu.

Schůze, při nichž právo zasedalo, konány obyčejně v den sváteční. V neděli, když přišli domácí z litanií, bubnovalo se, nebo jak se říkalo „mladší ohlašovali". Ti patřili k úřadu jako přísedící a přináleželo jim vykonávati tresty na těch, kteří byli soudem rychtářským odsouzeni. Schůzka sousedů svolávána nejčastěji do hospody; kdo nepřišel, musil zapraviti pokutu pěti grošů. Pudmistr

ohlásil, proč hromada svolána byla a po vytknutí případu, o který se jednalo, uchýlili se sousedé do komůrky, aby se o věci poradili. Po poradě oznámil některý člen usnesení úřadu, který setrval za stolem a s obnaženými hlavami vyslechnul potazníka. Na to vrátili se občané do hostinské místnosti a zasedli okolo stolů podle desátku. Potazník žádal nyní slavný úřad o zavdanou. Úřad nebýval skoupý a povolil na obecní útraty aspoň vědro piva. Jeden soused točil do ceřen (velikých džbánů cínových) a roznášel po desátcích. Kdo točil, musil býti opatrný; rozlil-li více piva než zakryl kloboukem, byl odsouzen k pivní pokutě. Když nebylo možno všechno pivo vypíti, vyměňovali si je za tvaružky, tabák a jiné.

Účty či nynější valné hromady trvaly nezřídka celý týden, neboť při nich prodávalo se seno, pronajímala se obecní pole a sousedé při tom nespěchali, vždyť jedli a pili na útraty obecní. Účty bývaly nejčastěji po sv. Janě. Sousedé sešli se u pudmistra nebo v hospodě, a tu četl pudmistr účty, při čemž čtyři sousedé na tabuli počítali. Jeden znamenal desítky, druhý pětky a třetí zlatky čárkami; čtvrtý počítal groše. Měla-li se na př. sečísti položka 25 rýnských udělal první dvě a druhý jednu čárku. Schválené účty podepsal potazník za všechnu obec. Později k potazníku přidruženi dva důvěrníci nebo-li svědci a ještě později revisoři účtů.

Účty obcí sestavené byly předkládány vrchnostenskému správci ku schválení. Protože správec mnoho darů od obce přijímal, zamhouřil již oko pro nějakou nesprávnost. Předkové znali i všelijaké manipulace, neboť „dělalo se to vždy tak, aby něco zbylo a to se propilo“.

II. Soudy a vykonávání práva.

Nesváry mezi sousedy urovnaly se před rychtářem. Přihodila-li se neshoda, šly strany k rychtářovi, u něhož bylo právo. Rychtář vyslechl žalobníka, načež svolal sousedy a dotazoval se nejprv těch a pak obžalovaného. Rozsudek vynesen hned a vinník zavřen do komůrky nebo do „maštalky“. Někdy ovšem nespokojil se potrestaný s rozsudkem a bouřil zle, avšak nespokojence dovedli vždy zkrotiti a k mlčení přivésti. Další nějaké odvolání z rozsudku neprovádělo se, poněvadž to nebylo nic platno.

Stala-li se v osadě krádež, shromáždili se sousedé a potom šli prohlížeti všechny domky. Majitel domku musil bez námitek a bez překážek otevříti. Vypátrán-li zloděj, musil ukradenou věc po dědině nositi a hlídač mu při tom bubnoval pochod. Nezřídka vykonával se na provinilci trest tělesný a to následovně: Přísedící práva uřízli si dva řádné vrbové pruty a těmi nebo býkovcem šlehali ubožáka až se k činu přiznal, anebo slíbil, že to po druhé neudělá.

Při trestání užívalo se též klády, která ležela na návsi nebo u rychtáře pod okapem. Kláda sestávala ze dvou podélných trámců, v nichž byly otvory a do těch vstrčily se ruce a nohy. Ruce a nohy byly při tom nataženy, čímž velice stíženo trápení trestaného. V některém místě měli však pohodlnější kládu: trestaný posadil se na židli a nohy natažené vstrčil do otvoru v trámci.

Klády upotřebováno mnohdy jako prostředku potupného, když jednalo se o nápravu. Do klády přišli často i sousedé, kteří svévolně nepřicházeli do hromad.

III. Sýpka.

O sv. Martině odsypal každý soused, podle počtu svého dobytka jistý počet mírek rži (žita), aby toho bylo dosti na ustanovené dávky pro pastýře hovězího a vepřového dobytka a pro hlídače. Každý soused naměřil však o nějakou mírku více a za to co zbylo nakoupilo se masa a zaplatilo se pivo. Často však nestačilo, a obec musila pak připláceti.

Při sýpce prováděly se někdy veselé kousky, jako stínání skopce. Při stínání přihlíženo k tomu, aby kosířem jednou ranou zvířeti hlava byla utnuta. — Když stínali skopce chalupníci, způsobili jim sedláci nějaký žert: namydlili skopci krk, dali do vlny drát, posypali krk pískem nebo omotali jej šňůrou namazanou kolomazí.

Někde při odbývání sýpky zakopali do země kačera, jehož sedlák, maje oči zavázané, trefoval cepem. Často se mlatec pořádně zapotil i umdlel a přec kačera netrefil.

IV. Komíny.

Před lety čtyřicátými, dokud nebylo ještě kominíků ale i potom ještě, vymetali sousedé komíny po starém způsobu. Volbou určeni dva sousedi, kteří se dvěma čeledíny musili komíny čistiti. Jeden z čeledínů vylezl na střechu a druhý byl pod komínem. K čistění upotřebováno hrachoviny, uvázané na provaze, která se komínem protahovala.

V. Zábavy chasy.

Dokud obmezovalo se právo ženitby, bylo mnoho starých čeledínů a služek. Chasa zůstávala po leta ve službách na témž místě, což mělo za následek jistý poměr patriarchalní. Za mravnost chasy ručila dědina, a proto volen anebo od případu ku případu ustanovován „dohlížitel“ s mocí skoro neobmezenou.

K oblíbené zábavě chasy počítalo se stínání skopce o císařských hodech. Skopec uvázán na lávce a za veselé hudby přiblížil se švarný šohaj, maje kosíř přivázaný k ruce šátečkem od milé mu darovaným. Mohutným mávnutím kosířem uťal skopci hlavu.

Oblíbenou zábavou bylo honění krále. Před svátky svatodušními sešla se chasa k volbě krále. Od té doby hleděl si každý čeledín koně, jehož zapůjčiti mu hospodář přislíbil. Nejzámožnější hošík v osadě byl v čas požádán za krále. V pondělí svatodušní projížděl král dědinou se svojí nádherně vypravenou družinou. Nad všechny koně vynikal vyšňořením komoň králův, kterého na dlouhých pentlích vedli králky, totiž dva nejstarší čeledínové. Průvod zajížděl i do sousedních vesnic, srazil-li se ale při tom s cizí chasou povstala řádná bitka.

Při zastávce u statku prosila za obdarování králka, jeden to z průvodčích krále, takto: „Králka krále prosí, že to býti musí; kdyby to být nemusilo, ani by se neprosilo. Máme krále chudobného, na vše strany obraného. Obrali nám tři sta z prázdného místa; obrali nám tři sta volů z prázdného dvoru. A ti volové měli rohy takové, že než vrána k vráně doletěla, dvanáct mladých vyseděla a to třinácté nemohla, že pro ně místa neměla. Jest-li nám nedáte, zle si uděláte. Budeme vám střechu trhati a pod svoje vrané koníčky stláti. Pochválen buď Ježíš Kristus!"

Co se vybralo na potravinách, to se připravilo u některé hospodyně a večer tím účastníci honění krále častováni. Za peníze zjednalo se pivo i hudba a zábava zakončena tancem.

VI. Masopustní ostatky.

Masopustní ostatky, které se jindy na venkově slavívaly a oblibě venkovanů se těšily, čím dále tím více zanikají. Zvláště je tomu tak na Prostějovsku, kde slavnosti masopustní od několika let skoro na dobro přestaly.

Podávám zde zprávy o masopustním veselí jak se slavívalo a dílem dosud slaví v některých obcích okresního hejtmanství Prostějovského:

V Čechovicích ve středu popeleční dva mladíci dělali slona neb osla, na němž třetí seděl. K obveselení obyvatelů ubíral se průvod místem a uchýlil se pak do hostince.

V Držovicích ve středu popeleční odpoledne chodí po dědině maškary a vybírají dárky. Ze zástupu maškar tři provozují polní hospodářství: jedna na prázdno orá, druhá seje a třetí zaseté obilí zahrabává.

V Drahanech smluví se občané a v pondělí i v úterý přijedou na vyšňořených koních do kostela. Po mši jezdí družina po vsi. V popředí jsou tři stárkové. První stárek má právo žádati výkupné od povozů místem projíždějících. Za družinou kráčí Mlsný, starší to muž, oblečený v šaty ušité ze zbytků různobarevných. Na hlavě má ozdobu z peroutek. Mlsný vchází do stavení a sbírá vejce a slaninu. Večer častuje první stárek družinu; při tom předloží na stůl vše, co bylo v osadě vybráno. — Ve středu popeleční pochovávají Mlsného i basu. Do důlku slamou vystlaného položí se Mlsný a vedle něho basa. Ministranti a zpěváci odříkávají nad nimi smuteční zpěvy.

V Hamrech roznášejí v pondělí v putně kvasnice, připravené z vody a popela. S roznášečem kvasnic jde maškara, nesoucí klec s králíkem. Třetí člen společnosti je myslivec s puškou, jenž vybírá pokuty. Co se vyběře, utratí se společně večer v hostinci.

V Hartmanicích jezdí ve středu popeleční po dědině povoz s posadami se slepicemi, králíky, kočkami a psy. Za medvěda přistrojí se člověk, oblečený ve starý kožich na rub obrácený.

V Kralicích v úterý prochází městečkem přistrojený medvěd a dvě maškary, z nichž jedna sbírá do koše maso a potraviny a druhá do pokladničky peníze. Večer utratí se vše v hostinci.

V Lošanech a v Mostkovicích chodí ve středu pučálník; obchází večer, když se setmí, a kde nejsou dvéře do síně nebo do průjezdu dobře uzavřeny, vhodí tam smetí, sklo nebo hlínu.

V Otaslavicích nosí v pondělí po místě vojenskou šavli. Mladíci v průvodu bývali dříve přestrojeni, nyní chodí bez maškar. Na šavli nabodávají uzeninu, dostávají vejce a neopovrhnou též penězy. Večer shromáždí se společnost v hostinci. Pod šavlí, přistrojenou za družičku, usadí se mládenci. Do misky vystavené hází děvčata peníze, v určeném obnosu, začež se jim připíjí.

V Prostějovičkách v neděli dělali právo. S právem a hudbou chodili po dědině, sbírali dary a posléz uchýlili se do hostince. — Ve středu chodili s kvasnicemi, které nosili v putně. Kvasnice představovala zde voda škrobem zkalená. Peníze za kvasnice stržené utratili se v hostinci.

Ve Ptení v úterý odpoledne zahájí masopustní průvod maškary, které stále dlouhými biči praskají. Za nimi jede na koni trubač a pak následuje na koni předseda, zvaný stárek, velmi ozdobně přestrojený. Stárka obklopuje několik členů družiny, kteří diváky v jisté vzdálenosti udržují. Za stárkem jede 5—6 vozů vespolek spojených. Na prvním jsou postavena kamna, představující kotel parní, na ostatních pak jedou maškary a hudebníci. K poslednímu vozu je připevněn trakař, na němž sedí člověk přestrojený za žida, oblečeného v hadry, který bývá vždy hrbatý. Při některém vozu je na žerdi kolo, otáčející se kolem osy. Na jeho loukotích připevněny jsou dvě postavy: jedna představuje muže, druhá ženu. Postavy drží se rukama a při otáčení kola pohybují se zároveň, jakoby tančily. K udržení veselé nálady přispívá medvěd a čáp. Medvěda představuje člověk ovázaný hrachovinou. jejž vedou dva medvědáři. Představitel čápa má na sobě pytel, který se do výše úží a z něho vyčnívá hlava s dlouhým zobákem. Hlava je upevněna na holi, a ten kdo čápa dělá, musí hůl s hlavou držeti v rukou. Průvod ubírá se vsí. Po stranách průvodu jdou mužští přestrojení za ženské. Do puten, jež nesou na zádech, ukládají dárky. — Dříve chodilo se v neděli masopustní s právem. Mladíci sešli se a zvolili si stárka a mládka. Stárek opět vyvolil si bitce, policajty a nosiče. Na to odebrali se všichni ku starostovi, u něhož si vyprosili právo, totiž ozdobně vyřezávanou hůl s odznaky moci. Průvod po vsi byl týž, jak výše popsáno. S právem chodilo se s hudbou od domu k domu a ve staveních byli návštěvníci pohostěni i obdarováni. Dopustil-li se někdo z průvodu nějakého poklesku, byl na rozkaz stárkův potrestán. To přihodilo se často slídičům, kteří zatím co domácí hostitelé se bavili, rozběhli se po domě a slídili po mase uzeném a po jiných potravinách. Byl-li při tom někdo postižen v komoře nebo na půdě, byl potrestán.

V Seloutkách v úterý odpoledne přistrojené maškary chodí po domech, kde se jim dostane peněz, pečiva neb masa, které nabodávají na šavli. Potraviny dávají do pytle a snědí je při společné schůzce večer, kdy i peníze obdržené v hostinci propijí.

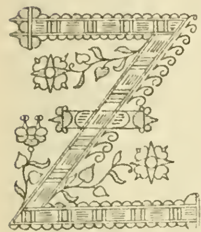
Ve Stínavě končí se „ostatky“ úterkem před popeleční středou. Po poledni chodí několik mladíků oblečených v maškary

za průvodu houslí od domu k domu a ostatní chasa je doprovází. Dostávají koláče, koblihy a peníze. Z maškar představuje jedna čápa, jiná hrachovinou a slamou omotaná medvěda a třetí nese na zádech pytel, do něhož ukládá potraviny. Zvolený stárek nosí pokladnu na propitné. Stárek, jenž není přestrojen, řídí celý průvod a kárá maškary, když něco berou proti vůli domácích. Když průvod ves obejde, odebere se do hostince, a započne zábava, která však potrvá jen do 10. hodiny večer.

V Určicích v úterý masopustní vodili přistrojeného medvěda za průvodu dvou hudebníků. Zastavovali se v domech a dostávali různé potraviny, jež ukládali do pytle. Na šavli napichovali maso a počítali mnoho-li šavlí masa dostali. Z peněz vybraných věnovali část na mši, která byla sloužena na popeleční středu. —

Desatero o církevních památkách uměleckých.

Sestavil **V. Houdek.**

a posledních let prochází moravskými městy i dědinami jakýsi člověk s hranatou kabelkou, na řemeni přes rameno zavěšenou, prohlíží si každou nápadnější stavbu, zvláště kostely, pak sochy atd., zapisuje si cosi do knížky a zaklepá pak podle okolností buď na faře nebo ve škole, načež provázen místním duchovním nebo správcem školy odebeře se do kostela. Zmíněná kabelka bývá postrachem farských hospodyní; leckterá nedůvěřivě na ni pohlížejíc odpovídá k otázce, je-li pan farář doma, že sice je doma, ale — že nic nekoupí. Zatím vyloupne se z kabelky nevinný fotografický přístrojek.

Snad se nyní toulává po Moravě podobných lidí více. Jedním z nich je pisatel těchto řádků. Každoročně začátkem léta setřese s obuvi své kancelářský prach a vyletí — bohužel na dobu příliš krátkou — z dusné atmosféry velkoměstské na rodné nivy moravské, aby tam z uložení c. k. ústřední komise pro výzkum a záchranu uměleckých a historických památek ohledával takovéto památky a sbíral látku pro připravovanou topografii umění na Moravě.

Poněvadž většina starších památek uměleckých náleží umění církevnímu, zkoumatel takový odkázán jest přirozenou měrou hlavně na duchovenstvo. Za svých potulek studijních měl jsem příležitost seznati u našeho kněžstva namnoze vysoce vyvinutý smysl pro starší památky umělecké. V poslední době přednáší se o církevních památkách uměleckých v moravských seminářích. Některým ze starších pánů však, kterým se dobrodiní oněch přednášek ještě nedostalo, snad přijde vhod, sestavím-li na základě nabytých zkušeností jakési desatero rad o záchraně uměleckých památek církevních. Jsouť kněží — abych tak řekl — kustody místních muzeí církevních, tu skrovných, onde bohatých a zajímavých; oni jsou bezprostředními přirozenými konservátory památek církevního umění

ve své farnosti. Takový úřad ukládá též jakousi odpovědnost, s kterou ovšem třeba se seznámiti.

Celé „desatero“ o kostelních památkách má svůj kořen v tomto základním přikázaní:

I. Cti starobylost!

Jako ctíme šediny starců, tak vážíme si i starých památek. A jako snažíme se prodlužovati vetchý již život starých lidí nám drahých, tak bychom měli vždy k tomu pracovati, aby ti staří, ctihodní pamětníci dávno minulých dob, starobylé kostelíky naše, dochovány byly pozdějším pokolením. Vizme však, co se děje koncem XIX. století!

Na příklad v Poštorné, známé české osadě dolnorakouské na samých hranicích moravských, u Břeclavi. Tam měli kostelíček arci malý, pro velikou farnost nedostačující; ale kostelíček ve svém jádře prastarý, románský; loď i presbytář byly snad z XII. století, klenba arci pozdější. Loni vystavěl tam kníže Liechtenstein nádherný kostel nový — jak se praví, za 300.000 zl., což je ovšem skutek velkomyslný. Ale stavitel postavil tento nový kostel zrovna za kostelíkem starým, tak že tento musil nezbytně býti zbořen, aby hlavní vchod do nového kostela nebyl zakryt. A nebylo toho potřebí! Pro nový chrám bylo kolkolem nadbytek vhodného místa stavebního, tak že starý kostelíček, do něhož tolik pokolení chodilo se modlit, jako památka v ústraní nového velkolepého chrámu dobře mohl býti uchován, obzvláště ježto zdivo starého kostela bylo dosud úplně pevné. Když jsem tam loni byl, bořili už věž (tato byla arci novější) starého chrámečku, a po ní měla týž osud sdíleti i loď. Zabolelo mě to a já jsem na nádheru nového kostela zrovna zanevřel. Vinníkem jest tu bezpochyby stavitel nového chrámu, který nechtěl skromného, chudobného stařečka trpěti poblíž svého mladého, nádherného dítka.

Ostatně nemusíme pro takovou neváźnost ku starým památkám církevním ani za hranice moravské, ani daleko nazpět do minulosti. V moravském městě —icích mají starobylou románskou rotundu, která byla do nedávna opatřena apsidou. Tato apsis prý se bořila — a pak prý překážela komunikaci; vlastně postavili proti ní nový spolkový hotel a tomu musila starobylá apsis ustoupiti. (Srovnej bájku o krtku a ježku.) Sbořili tedy apsidu; rotundu samu prozatím ještě pardonovali a dali jí po oné amputaci železný obvazek, aby se nerozpadla.

Nemáme věru starobylých památek církevního stavitelství na Moravě nazbyt, a které máme, ty sami ničíme z ohledů, které by se měly podříditi jiným, vyšším, ušlechtilejším. To byli falešní proroci, kteří takové činy provedli. Proto bych položil jako druhé přikázaní:

II. Varujte se falešných proroků!

Takovými falešnými proroky jsou na př. lidé jednostranně vzdělaní, zejména též takoví stavitelé, kteří neznají dějin umění a nemají proto smyslu a porozumění pro starobylost a pro jiné formy stavební, než jaké si sami oblíbili. Jsou mezi nimi takoví, kteří

majíce stavěti kostel nový, buď naprosto odstraní stavbu starou, není-li tato památkou zrovna velkolepou, anebo ji aspoň s novostavbou zuniformují.

V jedné osadě, kterou jsem vloni navštívil, je kostelní loď pozdně gothická s pěknou síťovou klenbou, částečně pochází dokonce z doby přechodní (pozdně románské), věž pak v hořejší části a její krytba je renesanční. Technikovi přivzatému dotyčným správcem duchovním na poradu o zamýšlené obnově kostela, zalíbila se tato renesanční věž tou měrou, že se dal strhnouti k výroku, nejlépe že by bylo celý kostel kromě věže zbořiti a přistavěti k nynější věži nový kostel ve slohu renesančním! Na štěstí není na takový projekt peněz.

A co zamýšlel veliký mistr gothiky, dómský stavitel Schmidt? Na gothickém velechrámu sv. Štěpána ve Vídni urážel ho starobylý románský hlavní portál, i byl by ho, pokud možná, zgothizoval, kdyby se nebyl proti tomu ozval vrchní stavební rada Bergmann brožurou „Saxa loquuntur" (kameny mluví), kterou uhájil další trvání prastarého onoho portálu ve formě nezměněné.

Proto pravím:

III. Neuniformujte kostelů!

Toto pravidlo obmezuju arci výslovně pouze na stránku stavební. Stavby chrámové jsou jakoby tesanými dějinami. Dějiny ty možno vyčísti z jednotlivých, různými slohy stavěných částí kostelních. Nesejde na tom, nejsou-li všechny části kostela jediným slohem vystavěny. Na mnohých kostelích najdeš všechny slohy stavební od románského po renesanci, a přece to neuráží. Na př. v Hustopeči je západní průčelí a snad i jižní zeď lodní v dolejší části románská, postranní kaple z doby pozdně románské, klenba lodi a kruchta je gothická, vysoký kůr (presbytář) je pozdně gothický a věž má krytbu renesanční. A přece tato rozmanitost slohová nečiní dojmu rušivého; naopak: to množství střech, věží, štítů, přístavků poskytuje pohled poutavý a malebný. Netvrdím snad, že by tak bylo vždy, bez výjimky. Dosti časté jsou přístavky, které kostel skutečně hyzdí, přístavky zbudované beze všeho slohu nebo prezentující se jako výstřelky slohové, barokní, nesoucí známku úpadku slohu. Ty ovšem záhodno odstraniti, vždy však teprve po úradě nejen s praktickým technikem nýbrž i s theoretickým znalcem dějin umění stavitelského. — Z toho následuje další pravidlo:

IV. Neukvapuj se!

Neukvapuj se ani s bořením, ani s přestavbami přístavky nebo novostavbami kostelními! Chrám nestaví se pro krátkou dobu několika desítiletí jako třebas městský činžák; on má přetrvati věky. Čím déle má která budova státi, tím má býti též pěknější, aby i pozdní potomky dovedla ušlechtilostí svých forem povznésti a esteticky vzdělati. Za středověku nestavěli chrámu nakvap, ba mnohé velechrámy stavěli i po celá století, pokračujíce vždy podle prostředků po ruce jsoucích, ale nevzdávajíce se naděje na provedení zamýšlené nádherné výzdoby, a jestliže někdy upustili od původního projektu, stalo se tak jenom prozatím, takovým způsobem, že po čase,

když se poměry změnily, bylo možno začatou a jen zastavenou stavbu dokonati dle původních úmyslů. Jinak nebyl by nám středověk odkázal oněch velkolepých staveb chrámových, kterým se dnes — po staletích — obdivujeme. Dnes arci zavládla zásada opačná: kostel musí býti co nejdříve hotov; není-li dostatečných prostředků pro stavbu pěknou a důkladnou, přistřihuje se projekt i rozpočet, až z něho zbude stavba všední, bezvýznamná, a často také méně solidní. Ovšem, kde starý kostel již je na spadnutí, tam nelze s novostavbou odkládat; kde však jenom nedostačuje jsa jinak ještě pevný, tam raději novostavbu nebo přístavbu odložiti, až budou potřebné prostředky, nežli provésti ihned nějakou lacinou, veškeré výzdoby a všeho slohu prostou stavbu nebo přístavbu, která jako každé laciné zboží se nevyplatí. Proto:

V. Neskrbli nákladem! a

VI. Nechoď ke kováříčkovi, ale ke kováři!

Tato pravidla platí nejenom o stavbě samé, ale i o vnitřní výzdobě chrámů. Malíř řemeslník na př. udělá totéž třebas za třetinu ceny, kterou žádá malíř umělec. Jde-li pouze o vymalování vnitřku kostela, tedy konečně není neštěstí tak veliké, jestliže malba vypadne nepěkně. V nejhorším případě se zase zabílí. Povážlivější jest již věc, jde-li o restaurování starých cenných obrazů. To by se nemělo nikdy svěřovati lidem, kteří nepožívají pověsti skutečných umělců a nejsou doporučeni kompetentní instancí, ať už to je křesťanská akademie v Praze, ať c. k. ústřední komise pro umělecké památky ve Vídni. Neboť obraz sice lacino, ale špatně restaurovaný — je zkažen na věky. Také při pouhém osvěžování obrazů třeba opatrnosti; i to svěřeno buď toliko lidem spolehlivým, majícím v tom oboru dostatečnou praxi.

Co se vůbec týče vnitřní výzdoby a úpravy kostelní, tedy se na ni arci nevztahuje pravidlo pod č. III. o „uniformování“ kostelů bezvýminečně. Zejmena nemá tím býti snad schvalováno, jestliže kostel v jednotném slohu vystavěný jest upraven ve slohu jiném. Vždyť známe ty naše gothické kostely s oltáři, kazatelnami a křtitelnicemi barokovými, a víme, že to obyčejně rušivě působí. Pravidlem budiž tedy:

VII. Kostely buďte vystrojeny slohově správně a jednotně.

Není však žádné pravidlo bez výjimky, a nejméně toto. Jsou ve mnohém kostele předměty provedené sice v jiném slohu nežli stavba, a přece bylo by neomluvitelno, je odstraniti, buď že mají cenu historickou právě pro to místo, na kterém stojí, nebo že o sobě mají tak znamenitou cenu uměleckou, že nesouhlas slohu jejich se slohem stavby ustupuje do pozadí. — Ale i při předmětech méně vynikajících, proti jejichž odstranění z kostela není takové námitky, nesluší se ukvapovati, zejmena pak nebuďte takové předměty odevzdávány prostě zkáze; neboť:

VIII. Na zahození je vždycky času dosť.

I pro takové věci menší ceny umělecké, avšak snad památné pro své stáří nebo z jiných důvodů najde se zajisté místečko, kam

je možno uložiti, a kde by zůstaly bez pohromy. Někdy uchráněna byla také na př. kamenná křtitelnice románská nebo gothická upotřebením za vodní nádržku ve farské zahradě. Záchranu nejjistější takových věcí poskytuje ovšem odevzdání jich do některého příslušného muzea.

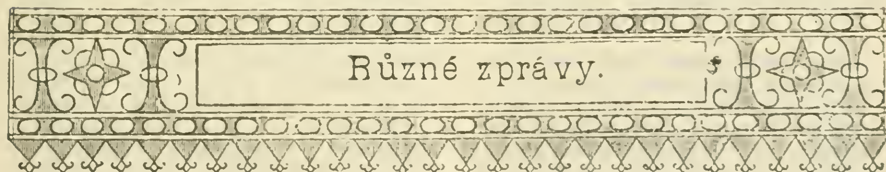
Když už mluvím o kamenných křtitelnách, připojuju další pravidlo:

IX. Nenatírejte, ani nepolychromujte takových věcí z kamene, jako: sanktuarií, sedilií, nosičů klenbových žeber, náhrobků, portálů s tesanými ozdobami. Několikerým nátěrem setře se z nich všecek tvar, zkrátka zkazí se umělecká práce kamenická mnohdy velmi pečlivá a jemná. —

Poslední věcí člověka je smrť, a proto končím svoje desatero, které by se ostatně snadno dalo rozšířiti třeba na padesatero, větou o pomnících, totiž:

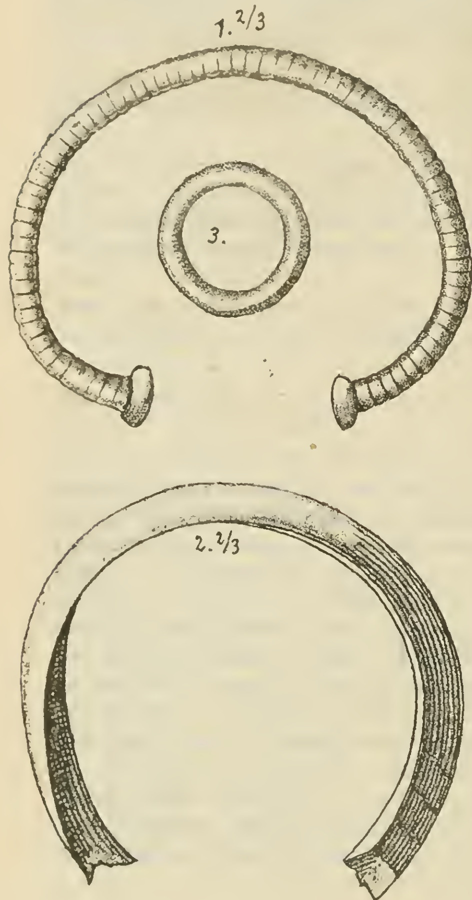
X. Nezneužívejte starých náhrobních kamenů za dlažbu.

Svědčí to o nedostatku piety ku předkům, který se nedá omluviti úsporou tím docílenou. Takovým způsobem poškozena byla nad pomyšlení naše domácí genealogie, heraldika, dějiny umění a jiné pomocné vědy historické. Srovnejte jen, o kolika náhrobních kamenech v moravských kostelích se zmiňuje Paprocký ve svém Zrcadle markrabství Moravského, kolik jich viděl ještě Cerroni začátkem tohoto století, kolik jich našel resp. zaznamenal Wolný o půl století později a kolik jich najdete dnes, na konci století. — půjde-li to tak dále, tedy snad koncem příštího století budou se moci náhrobní kameny z doby před r. 1700 na Moravě zachované spočítati na prstech. Mnohým nápisem, který ještě Wolný před půl stoletím přečetl, dnes již marně si hlavu lámete. — roznesli jej zatím farníci na svých podešvách. A přece záchrana takovýchto památek nevyžaduje přílišného nákladu, nýbrž spíše trochu dobré vůle a smyslu pro starožitnosti — a toto obé právě u našeho duchovenstva právem předpokládáme.

Kostrový hrob z pokročilé doby železa v Čechůvkách u Prostějova. V Čechůvkách objevil tamnější pan starosta, když před třemi roky ve své zahradě jámu kopal, ve hloubce 1·5 metru ve žlutce cihlářské pohřbenou kostru a vybral tehdy lebku i věci, které při ní byly, totiž bronzové kroužky (obr. 3.), pak lignitový kruh podobný rohovému (obr 2.) — Kostra byla tehdy jen po pánev odkopána, a teprve když po dvou letech jámu rozšiřovali, udeřeno na nohy v neporušené poloze zachované. Poučen o významu nálezu nepohnul nálezce ničím a obeslal podepsaného kustoda muzejní jednoty v Prostějově, jemuž podařilo se zjistiti, že kostra ležela natažená od severu k jihu a že na obou nohou nad

kotníky měla vroubkované bronzové kruhy zakončené okrouhlými deštičkami (obr. 1.)

Z hrobu tohoto pocházející věci jsou ve sbírce Muzejní jednoty v Prostějově.

P. Josef Slavíček.

Jména kopců, krajin, tratí, lesů a niv na Valašsku Rožnovském. Sebral Aug. Koudelka. Jména v tomto seznamu obsažená sebrána jsou na Rožnovském Valašsku, od Uherských Javorníkův až po Krasno. Valach užívá předložek na, ve, do, ku př. 1. na Radhošti — na holém vrchu Radhoště, v Radhošti — v lese, který pokrývá stráně Radhoště; podobně na Kyčeře, v Kyčeře, na Humenci, v Humenci; 2. na Humenec — jíti na vrch Humenec (holý), do Humenca — jíti do lesa, kterým jest Humenec pokrytý. Podobně: na Homůlku, do Homůlky. 3. v Hlubokém (údolí) — bydlí, naleza se v Hlubokém; do Hlubokého — jíti do Hlubokého (údolí). — Celkový počet jmen jest 390 a pocházejí z obcí Rožnovského Valašska: Velké (Hrubé) Bystřice (By. V.), Dolní Bečvy (D. B.), Prostřední Bečvy (Pr. B.), Horní Bečvy (Ho. B.), Hážovic (Háž.), Hutiska (Hut.), Velkých (Hrubých) Karlovic (K. V.), Malých Karlovic (K. M.), Rožnova (R.), Solánce (Sol.), Tylovic (Tyl.), Vidče (Vid.), Vigantic (Vig.), Zubří (Zu.), pak z následujících obcí mezi Rožnovem a Krasnem: Zašové (Za), Krhové (Krh.), Byniny (Byn.), Hracbovce (Hra.), Jasenic (Jas.), Veselé (Ves.), Stříteže, Velké (Hrubé) Lhoty (Lh.V.), Malé Lhoty (Lh. M.).

I. Jména podle konfigurace terrainu, polohy, jakosti půdy a pod.: Kyčera (od slova „Kyč"), Kyčery, Kyčerka, Kyčerky, Kozáčná Kyčera (R.), Ostříčná Kyčera (K. V.) Humenec (Ho. B., Hut. a j.) Homůlka (K. V.) Gigula (K. M.) Ostrý (Lh.V., Tyl a j.) Vysoká (Ho. B., K. V.), Kněhyňa (Pr. B.) Kněbyňka (Ho. B.) Okrúblá (Ho. B.) Okrúhlý, Okruhlánka (Ho. B.) Holomúc (By. M.) Vrch, Baču Vrch,) R. a jiné) Kopce (na Kopcoch), Kopeček, Stráň, Grapa (příkrý svah), Příkrá (Pr. B.) Grúň (hřbet neb stráň), prostřední, zvonový, křivý, pálený, křížový Grúň atd. Uzgrúň? (Karlovice). Bezkyd (bez kyd = holý hřbet), Rovný Bezkyd a j. Dlúhá (Zu.) Krátká (Zu.) Okluk (Pr. B., Za. a j.) Pindula (průsmyk) (R., K. V.) Hluboké (By. V. Ho. B., Zu. a j.) Hlyboček (Krasna a j.) Prostá (Ho. B) v Zápačú (Ho B a j.) Sedlo (By M) Polomec (By V). Dolina, Dolinka, Spaní Dolina (Hut). Koláčkova Dolina (K V). Ráztoka (t. j. úžlabina), Ráztoky (v Ráztokoch). Potok, Potoky. Krutá (Ho B). Úvez (R. a j.) Tatry (t. j. skalnatý vrch neb stráň v Tatroch) (Ho B). Skálí, Skalnaté, Skalka. Kamenné (DB a j.). Kamenárky (Zu R). Suchá (Pr B,) Jamy (Pr. B, K V). Kopence (na Kopencoch) (Pr B a j.) Kamenec (na Kamenci) (pobřeží s naplaveným kamením), Řečísko (na řečísku). Roveň t. j. rovné místečko (D B,) Rovenky (na Rovenkách). Polana, Polany, dlúhá p. Malinovská p., na Polaně. Kotlová, Kotelnica. Široká. Bařina, Bařiny, Bařinka. U Blata. Rybníčky, Rybníčkové, Jezero, Jezerné. Choré (Háž a j.) Klín, Vašků klín a p. Trojačka, Troják (kde tři panství hraničí). Podhoř, Podhoří. Nívy (na Nivoch). Luhy. Dráhy, Na Dráhoch. Kúty, na kútoch, dolní, horní atd. Končiny. Nade vsú. Za vodú. Zahumení, Za Humny.

(Pokračování.)

Literatura.

Moravské Kravařsko. (Politický okres Novojický.) Popisuje české učitelstvo škol okresu Novojického. V Příboře 1898. Stran 364 velké osmerky. Kniha tato věnována jest 50letému jubileu J. V. císaře pána a na paměť stoletých narozenin Fr. Palackého. Jest to v pravdě jubilejní dílo, pečlivě zpracované a skvostně vypravené. Za základ položena jemu táž osnova, podle které se sestavuje Moravská Vlastivěda, vydávaná Brněnským spolkem musejním. Kniha skládá se ze tří hlavních částí: V I. části podán povšechný přehled Mor. Valašska. Z článku zde umístěných zmíněny buďte zejmena stať »Z pravěku Kravařska« od řed. Mašky, znalce v této příčině nejpovolanějšího; potom pěkné, třebas stručné pojednání o písni lidové od Leop. Víchy. Část II. obsahuje »Přehled dějin Mor. Kravařska« od Ant. Ugwitze. Jest to, pokud se tam vypisují specielní osady tohoto kraje velmi pilná práce historická, zbudovaná jak na pramenech puvodních (zejmena puhonech), tak na stěžejném historickém díle o Slezsku, totiž »Vlastivědě Slezské« od prof. V. Praska. Pokud se týče líčení řádu staroslovanských, arci s p. pisatelem nemohu souhlasiti. Praví totiž na str. 93.: »Měst ve smyslu našem Morava až do r. 1200 neznala; v zemi byly pouze vesnice, hrady (= hradiště), menši tvrze čili strážiska a pak osady řečené »Lhoty«, totiž nově založené dědiny, které po jistou dobu (lhotu čili lhutu) od poplatkuv a robot zemských byly osvobozeny«. P. pisatel tu předně ignoruje výsledky mého badání, uložené v mé studii »O staroslovanských hradech« v tomto časopise r. 1887; pravda je pouze, že do r. 1200 nebylo na Moravě měst dle práva německého. Dále nemělo slovo »hradiště« položeno býti na roveň slovu »hrad«; neboť hradiště znamená pouze místo bývalého hradu, právě tak jako i strážiště značí místo bývalé stráže. Při Lhotách zase p. pisatel nedbá výkladu p. archiváře Brandla, dle něhož lhota, puvodně lehota (lehkost) znamenalo úlevu osadníkum poskytnutou a teprva později nabylo významu, jaký má dnes slovo lhuta. Ostatně osady řečené Lhoty zakládány teprve od konce XII. stol., tedy v době úpadku řádu staroslovanských. — Vlastní místopis Mor. Kravařska, tvořící III. část knihy, sestaven je rovněž na základě dotazníku, rozeslaného svým časem pro Mor. Vlastivědu. Pečlivě podána je tu historická stránka topografie. Nemužeme to však říci o starých památkách historicko-uměleckých. Tak na př. zajímavý kostel v Rybí, jehož obraz je připojen, odbyt je těmito slovy: »Kostel zdejší je prastarý a zasvěcen ke cti a chvále Nalezení sv. kříže.« Když pak se někde výjimkou přece děje zmínka o slohu stavebním, není vždy správná. Tak se praví o farním kostele v Příboře, že v letech 1577 a 1586 vystavěny poboční kaple slohem románským; rovněž tak kostel v Bartošovicích přestavěn prý byl roku 1589 v románském slohu! Kolikrát to budeme v tomto časopise ještě muset opakovati, že v 16. století nestavělo se nikde slohem románským, že tehdejší sloh renaissanční a sloh románský jsou dva zcela ruzné slohy! Slohem románským přestalo se u nás stavěti již začátkem XIII. století. Za dřívějších dob nestavělo se — tak jako za našich dob — hned tím, hned zase oním slohem; každá doba měla svuj sloh, a tím provedeny veškery stavby současné. Také ne každý okrouhlý oblouk okenní nebo portální již sám sebou svědčí o románském slohu. Než o tom nemužeme se na tomto místě šíroce rozepisovati. O těchto věcech každý snadno muže se poučiti v Branišově »Katechismu dějin umění«. Tato stránka topografie jest zajisté neméně duležitá jako jiné stránky místopisu, i měl proto některý odborník býti dotázán. Ten by zajisté byl upozornil také na to, že na jednom náhrobním kameni u kostela Bartošovského z r. 1504 nemuže státi »wladyka paniz slussny z Krumsina a z spiszek«. Neznám kamene toho z vlastního ohledání; ale náhrobek ten vyobrazen je v knize dosti zřetelnou fototypií, a z té možno se přesvědčiti, že v nápise nestojí »paniz«, nýbrž: »wladyka pan«. Následující slovo nelze sice dle obrázku rozluštit; tolik však je jisto, že to není »slussny«. Je to patrně a nade vši pochybnost jméno křestné. Wolný (Kirchl. Topogr. v. Mähren, Ol. Dioec. III, 53) četl je Jan; konservátor Rosmaël (Mitth.

d. Centr. Com. atd. 1896, str. 172) pak zase Fridrich. Z obrázku nelze arci vyčísti ani jedno ani druhé, ale slovo »slussny« ještě méně. Kromě toho, jak fototypie dokazuje, nestojí tam »spiszek«, nýbrž »spiczek«. To bývalé »dřevěné klenutí« v kostele Příborském (str. 292) jest asi lapsus místo dřevěného stropu plochého. — Výklady jmen místních jsou celkem správny. Neplatí to však o výkladu jména Příbor. P. pisatel zmiňuje se také o mém výkladu toho jména v tomto časopise (1887, str. 90), a podotýká, že se mu tento výklad zdá nejméně pravdě podobným. Proč, — to se tam nepraví; není mně tedy možno, na to odpověděti. Za to však musím promluviti o výkladu, jaký p. pisatel sám podává, pravě: »Nejpřípadnějším a nejjednodušším výkladem jest, pokládáme-li jméno Příbor za patronymické, totiž za jméno osobní. V listinách stol. XI., XII. a i dále nalézáme mnoho vlastních jmen s koncovkou »bor«, na př. Grdibor, Lutobor, Dalibor ... a i Předbor, Prebor, Priebor, Priborius ... Jméno Predbor složeno jest z předložky před a staroslovanského boriti t. j. bojovati. Výklad tento hodí se k místní poloze Příbora, jako přední stráže v pomezním hvozdu u hranic moravsko-polských. Viz jména podobná jako: Ratibor, Chotěboř, Branibor, Maribor atd.« — Že se tímto výkladem vůbec zabývám, činím jenom proto, aby se snad někomu nezdálo, že ač jsem podal před časy svůj vlastní výklad toho jména, nyní výklad p. pisatelův uznávám za správný. Předeslati dlužno tolik: Výraz »jméno patronymické« není dokonce totožné s výrazem »jméno osobní«. Patronymika jsou jména rodová, zakončená hlavně v -ice, druhdy -ici. Že by tedy jméno Příbor bylo patronymicum, t. j. jméno rodové, o tom nelze mluviti. Kdyby však toto místní jméno bylo utvořeno od osobního jména Příbor, (Přebor, Předbor), musilo by zníti: Příboř (Přeboř, Předboř), právě tak jako Chotěboř od Chotěbora, Ratiboř od Ratibora, Mysliboř od Myslibora, Veleboř od Velebora. Citovaná p. pisatelem jména Branibor a Maribor nic nedokazují; Branibor není jmenem osady; Maribor pak není české. — Kniha je hojně a pěkně illustrována a opatřena tabulkou o výměře druhů půdy při jednotlivých obcích a pak druhou tabulkou, znázorňující graficky stáří a vývoj českých škol v okrese Novojickém; konečně mapkou okresu, pěkně kreslenou, na níž pohřešujeme toliko rozhraní okresů soudních.

V. Houdek.

Dr. Martin Kříž. Über die Quatärzeit in Mähren und ihre Beziehungen zur tertiären Epoche. Mittheilungen der anthrop. Gesellschaft. Wien 1898 svaz. XXVIII. str. 1—34. — Souhrn zvířat domácích (ochočených) a divokých u nás žijících nazýváme zvířenou čili faunou. Zdá se nám, že je to směs zvířat, jež tak náhodou se tu sběhla před dávnými a dávnými časy a že tu žijí od nepamětných dob. Člověk je chytal, lovil, střílel; o domácích se domníváme, že od jakživa v domácnosti jsou; jak medle mohli bychom představiti si hospodáře nemajícího krávy, kozy, ovce (dříve hojně rozšířené), prasete, psa a konč. husy, kachny, slepice? A přece byly doby, kdy tu žili lidé, kteří domácích zvířat neměli, kteří živili se lovem zvířat divokých, doby, v nichž mimo nynější zvířata žili tu ještě druhové buď vyhynulí (mamut, nosorožec, medvěd jeskynní, jelen velkorohý), buď na sever (sob, pižmoň, lední liška, sněžný zajíc, sněžovky, lumíci atd.) nebo na jih (lev, hyéna, leopard) se odstěhovavší; fauna má své dějiny. Nejdůležitější domácí zvířata (krávu, ovci, kozu, prase, psa) ochočili si předkové Arijští v Asii a dostěhovavše se k nám před více než 6000 léty přivedli si je s sebou. Zvířata divoká k nám zavítala v době diluvialní. Prabydlitelé Moravy neznající domácích zvířat žili pouze od toho, co jim lov poskytoval; kam táhla zvířata pokrm a šatstvo poskytující, tam táhl i pravěký člověk (děje se dosud u kočovných národů severních). Zvířata divoká přišla k nám z Asie a sem opět z krajin rozložených kolem severní točny; odtud také musil přijíti pravěký člověk. O tom nyní není mezi těmi, kteří se zabývají tak zvanou fytopalaeontologií, to jest naukou o rostlinách, jež tu rostly v dřívějších dobách, žádného sporu, že naše flora t. j. souhrn rostlin divoce rostoucích přistěhovala se k nám z krajin severních, kde panovala dříve teplota taková jako v krajinách jižních, kde ale nejdříve počalo ochlazování podnebí, jež vypuzovalo pozvolna na teplo zvyklé druhy k jihu, jiné ale otužovalo, měníc je v druhy naše. Když pak počaly se prostory kolem severní točny rozložené ledem pokrývati, nucena byla flora a s ní souvislá fauna a na tuto upoutaný člověk hledati útulku v krajinách méně nepříznivých, t. j. ve střední Evropě, tedy také na Moravě. S o u h r n: naše flora, naše fauna a náš pravěký člověk mají svou kolébku v krajinách rozložených kolem severní točny. To vše jest doloženo

výsledky vlastního badání a přečetnými prameny citovanými.

Kliment Čermák: Starožitnosti z dob kovů v Evropě. Str. 320. Matice Lidu XXXII. čís. 4. a 5. — Autor vydal v XXI. roč. Matice Lidu knihu s názvem: Pravěk lidstva evropského. (Doba kamene) a pokračováním tohoto spisu je přítomné dílo. Máme tudíž z péra autora, který doma i za hranicemi jako pilný a vědomostmi bohatý badatel znám je, praehistorii širším vrstvám přístupnou a v tom právě spočívá význam díla, o němž zde referujeme. Praehistorie je toho času souborem poznatků pilným zkoumáním o pravěku lidstva získaných, ale i celé řady otázek dosavád více méně záhadných, které na základě dalších výzkumů snad zodpovídány budou. Je zřejmo, že ve spise poučné zábavě věnovaném autor do kritického rozboru záhad vědeckých pouštěti se nemůže. Také není účelem uvedeného spisu podati soustavný přehled doby kovové, spisovateli jednalo se pouze o to, aby řadou zajímavých článků obecenstvo poučil a zájem širší veřejnosti pro výzkumné práce v oboru předhistorie povzbudil, a tu musíme přiznati, že spis Čermákův úkolu tomuto plnou měrou vyhovuje a že kniha jeho zajisté cíle svého se nemine. Na důkaz, jak bohatý je obsah knihy, stůjž zde seznam článků v ní obsažených: Sledy doby kamenné. Měď. Bronzy a rozličné slitiny bronzové. Kterak hotoveny bronzové starožitnosti. Co soudí starožitníci o původu bronzového zboží. Domněnky o národech, kteří počali kovu potřebovati. Jakého tvaru bývají zbraně bronzové. O bronzových nástrojích. Šperky bronzové, stříbrné a zlaté. Co píší nejstarší spisovatelé o látkách na nástroje a zbraně potřebovaných. O rázech dob předhistorických v naší vlasti. O dokladech starožitného užívání železa. Oděvy v starší době kovové. Pravěká sídla a chaty. Hradiště. Hroby a jich obsah. Mohyly (kurhany). Mohyly na Moravě a v jižních zemích. Z mohyl v Bosně a z římských hrobů od Mostaru. Mohyly v Bulharsku. Nádoby předhistorické a jich ozdoby. Neobyčejné popelnice a nádoby. Trepanace. Číše lbové. Obchodní cesty. Hromadné nálezy. Text provázen je četnými obrázky znázorňujícími význačné starožitnosti v Čechách, na Moravě, Lužici, Haliči, Bosně, Bulharsku, Rusku a jinde nalezené. *J. P.*

Zvukové maluvky v národních písních. Z lidové dílny písňové. Napsal **Alois Hlavinka.** V Praze 1898. Nákladem vlastním. Práce tato je vlastně doplňkem studie »O původu národní písně«, k níž jsme v č. 56. t. č. zřetel obrátili, a která nás poučila o tom, že zdrojem nápěvu byly u nás hlavně příroda a srdce. Nynější spisek, jenž jest pokračováním předešlého ukazuje, že nápěvem lidové písně se maluje srdce a příroda. Pokud se týká maluvek srdce nápěvem písniček, praví badatel náš: Tyto malby bývají subjektivní, poněvadž jejich originál mívá každý člověk sám svůj vlastní ve svém nitru. Jak právě kdo co cítí ve svém srdci, tak to maluje. Však i při té volnosti jest jakési rozhraní rozdílův a dobře bývá rozeznati malbu srdce zbožného a maluvek světských a tu opět i jemné pruhy světla a stínu, radosti a žalu. Hlavním vodítkem bývá ovšem slovo, text. U maluvek přírody«, dí Hlavinka, »již jest možná přesnější kontrola; neboť původní obrazy jsou mimo člověka. Přírodní obraz jest objektivní, trvalý a vždy jednaký a maluvka jej má otisknouti. Čím znatelněji jej vystihuje, tím je zdařilejší a dokonalejší. Co Hlavinka povídá, to řadou nápěvů dokládá. Z příkladů hojně uvedených možno vyvoditi, že národní píseň nenapodobí toliko zvuky z přírody, nýbrž že také maluje zjevy, které se postřehují některým jiným smyslem nežli sluchem. Hlavinka má pravdu, když praví, že všecky smysly jsou jako větve jednoho kmene. Každý smysl sám o sobě jest částí jednoho společného celku. Odtud pochází, že podobné dojmy, ať je dodává ten neb onen smysl, působí v duši podobnou náladu. Ba někdy se slova změňují. Hanák slyší cosi »voněť«. Slovák řeč »počúvá«. Slovo »cítí« neznačí však ani pouze čichati, ani toliko cítiti, nýbrž i míti všecky smysly v činnosti, jako třeba v této protivě: »či spíš, či čuješ?« — Nejpříbuznější ze smyslů jsou si ovšem zrak a sluch. Mluví se o jasném a temném hlase a zvuku, o tónových malbách, o harmonii barev, o barevných tónech, o zpěvavých a křiklavých barvách atd. Slepý od narození, když se ho tázali, jak si představuje červenou barvu, pravil, že si ji myslí jako zvuk vojenské trubky polnice. Dlužno poznamenati zde, že jen nejslavnější hudebníci troufali si, pouštěti se až do těch výšin svého umění, že se snažili hudbou malovati nezvukové věci a jevy přírodní, ponejvíce zvukové, jako třeba východ nebo západ slunce a j. Ale národní píseň i do těchto končin umělosti se vznáší, ne snad z umělecké choutky a vědomé snahy, nýbrž z pou-

ného přirozeného pudu a čiré snahy po pravdě. Vždyť to každý vidí, něco při tom myslí a cítí, — a co cítí, zpívá. Co člověk vidí okem, to mimovolně maluje hrdlem, svým prvotním a přirozeným hudebním strojem. Ne každý člověk a národ jednak umí pozorovati — srdce. Ne každý člověk a národ též umí jednak pozorně a dokonale čísti ve přírodě a ve svém srdci poslouchati zvuky jejich strun. Posléze ne všichni lidé a národové umějí jednak výrazně a zevrubně malovati hrdlem jevy přírody a nálady srdce. To vše podle rúznosti vloh, vnímavosti, povahy a cviku, slovem vlastností, jejichž souhrn nazývá se: národnost. V této umělosti národ náš nad jiné daleko vynikal, což se vysvětluje tím, že Slované si nejdéle zachovali prostou a pružnou mysl a vroucí příchylnost ku přírodě, jsouce, po výtce zemědělského povolání a zaměstnání. Člověk náš, s přírodou srostlý, bral z ní zpěvnou látku buďto již hotovou a v celosti danou, nebo ji teprve po svém upravoval, vyhledávaje při tom vztahy a spojitka přírody se svým nitrem. »Z jednoho puvodu«, tvrdí Hlavinka docela správně a pozoruhodně, »z jednoho původu, totiž národního ducha, pocházejí lidové písně, maluvky, výšivky a jiné umělosti národní. Jednoho původu jsou i řeč i zpěv, vlastně nápěvy písňové. Ústrojně souvisí a ze sebe rostou — zneuáhla, samovolně a dusledně.« Hlavinka přispěl spiskem tímto opět záslužně k objasnění našich kulturních dějin, čehož si tím více vážíme, jelikož sám přispěl ku poznání povahy české, bez kteréhož poznání i dle názoru Komenského nesnadno učiteli a kazateli s úspěchem vychovávati lid. Spisek končí významně heslem: »Že vzdělanosti nemá náš lid, cizozemci mluvíte; jakž? — vy musíte lidu zpívati, nám pěje lid«. Nově této studii Hlavinkově sluší čestné místo v bibliotece každého našinského vzdělance.

J. W—m.

Jakub Vrbas: Dějiny městečka Ždánic se zvláštním popisem geologickým a archaeologickým od dra. Martina Kříže. S 28 vyobrazeními do tisku vřaděnými a s několika obrázkovými přílohami. Stran 416. Spis vyniká obsahem i úpravou, pilným použitím pramenů pečlivě sebraných a prostudovaných a je při tom sepsán slohem srozumitelným a poutavým. Látka je uspořádána takto: I. Místopis: 1. Poloha. 2. Památné budovy. 3. Památná místa v okolí. II. Část geologická. III. Část archaeologická. IV. Dějepis: 1. Ždánice osadou zeměpanskou (od nejstarších časuv do roku 1306). 2. Ždánice majetkem šlechtických rodů od r. 1306—1500). 3. Ždánice majetkem šlechtických rodu (od r. 1500 až do našich časů). K tomu připojeny jsou dodatky, obsahující následující stati: 1. Posloupnost duchovních správcu ve Ždánicích. 2. Škola a kteří učitelé na ní pusobili. 3. Některé památnosti a spolky. 4. Statistické přehledy o Ždánicích. 5. Znak Ždánic. 6. Patronové městečka. 7. Výroční a týdenní trhy. Zakončen je spis případným doslovem a ukazovatelem nejduležitějších jmen osobních a místních i věcí. — Část geologická a archaeologická z péra zasloužilého badatele moravského dra. Martina Kříže zaujímá 100 stran a tvoří tudíž čtvrtinu celého spisu. Je sepsána tak, že čtenář z ní čerpati muže netoliko zprávy o Ždánicích a okolí, nýbrž i poučení o otázkách geologických a archaeologických vubec. Pokud se dotýče části archaeologické, tedy bychom měli jediné přání, aby v něm místní nálezy zevrubněji charakterisovány byly, aby ze spisu také odborník pro své práce čerpati mohl. Charakterisování nálezů slovy tak všeobecnými jako na př. střepy z nádob bez kruhu dělaných, velké bronzové kruhy, bronzová sponka a p. nepodávají nám o povaze nálezu žádného vysvětlení. Mezery tyto budou však zajisté záhy vyplněny zevrubnými zprávami, které pan autor v našem časopise uveřejniti hodlá. Již z toho, co z přítomného spisu o nálezech ze Ždánice a okolí se dozvídáme, vysvítá, že učiněny zde byly pozoruhodné výzkumy ze všech období předhistorických, z nichž vzhledem na osvědčenou přesnost a dukladnost badatelských prací p. dra. Kříže objasnění četných otázek v předhistorické archaeologii očekávati mužeme. Připomínáme ještě, že illustrace spisu jsou vesměs velmi zdařilé a že za ně v první řadě díky náležejí p. dr. Křížovi, který ze svých prostředků uhradil celý náklad oněch částí spisu, které z jeho péra pocházejí.

J. P.

Zprávy spolkové.

Valná hromada spolku vlastenerkého muzea odbývala se dne 13. března. Zahájil ji předseda důst. p. Ignát Wurm následovně:

„Nejslavnější učenec věku svého Leibnic, setkav se (r. 1711) v Torgavě s carem Petrem Velikým, řekl mu: „My dva Slované máme veliké povolání. Ty jako státník; já pak jako kněz umy a vědy." Nehodlám působení Leibnicovo v různých oborech um a věd líčiti; nýbrž jen z daleka podotknu, co nás příznivce našeho Muzea zajímá, že Leibnic byl — pokud známo — první, jenž rozeslal tazatele archaeologického a ethnografického obsahu po svých známých a že mu proto přináleží název „otce starovědy a národopisu".

Nadešel rok Čelakovského. Všude koná se stoletá památka narozenin veleducha tohoto slovanského a sotva by se spolku našemu prominulo, kdyby opomenul, připomenouti v roce tomto jeho zásluh o národ náš. Ale nehodlám veškerou požehnanou činnost Čelakovského rozebírati dnes; děje se to zevrubně v jiných schůzích, které na jeho čest a slávu se zařizují, kde po právu jako důmyslný filosof, jako zdatný filolog, jako vzorný křesťan, jako nedostížený básník, jako vlastenec trpitel a podobně veleben bývá a kde vypravuje se, že se svým cnostem a směrům svých ušlechtilých snah naučil od Herdera, Götha a jiných velikánů, kteří se před ním objevili na obzoru německé vzdělanosti a osvěty. Nepopírám, že mužové tito, vynikající netoliko vědomostmi, vznešeností smýšlení a povahy, nýbrž i spravedlností k nám Slovanům, svítili snaživému našinci Čelakovskému příkladem a byli mu učiteli; ale neostýchám se, poznamenati, že Čelakovský smysla pro starovědu a lásky k národopisu nabyl u Slovana Leibnice. Místo chválořeči, která by Čelakovskému ovšem slušela a patřila, uvážíme dnes raději o významu a důležitosti starovědy a národopisu a domnívám se, že tím splatíme část dluhu, kterým povinni jsme jemu jako původci věd těchto, jemu zvlášť oblíbených, jichž českému národu jest dvojnásob třeba v době jeho zápasu o rovné právo a důstojné místo v řadě vzdělaných národů. Jedná se o to, jsme-li jako národ kulturně rovnocenní? A podle odpovědi na otázku tuto dovoleno buďiž nám, nároky činiti na rovné právo; aneb nezbude nám, než se ho vzdáti a za vděk vzíti podřízeným postavením mezi vzdělanými národy.

Duha je krásný zjev přírodní. Nebudu vědecky vykládati, kterak vzniká; ale připomenu, že dle písem svatých (I. Mojž. 9, 12—13.) znamená smír (úmluvu), který Bůh Hospodin po potopě uzavřel se zachráněným lidem svým, jemuž vytknuto bylo pak úlohou, aby pěstoval dobro, krásno a pravdu. To jest ta trojjediná idea Boží, kterou uskutečňovati bylo povoláno a udůstojněno člověčenstvo, aby pořád víc a více připodobňovalo se Bohu svému. Co člověčenstvo úsilím a námahou ducha dobrého, krásného a pravdivého provedlo, nese název kultúry potud, pokud úsilí a námaha jeho byla a jest kultusní čili bohoslužebnou; neboť bez kultu nebylo, není a nebude kultúry v pravém slova smyslu.

Nepustím se do výpočtu a popisování stop a památek kultúry, kterou duch lidský na východě v zemích Kušitů, Chetů, Assyrských, Egypťanů, Nabatejců, Palmyrských i Židů atd. vyplodil a která obdivem naplňuje archaeology a všechen vzdělaný svět; ale ihned podotknu, že jsou to vykopaniny po výtce Assyrské, Egyptské a Babylonské, které pravdivost Starého Zákona čím dál, tím nevyvratněji ztvrzují a biblickému studiu zvětšenou důležitost zjednávají.

Když Bůh (I. Mojž. 1, 26.) řekl: „Učiňmež člověka k obrazu a k podobenství našemu", chtěl a velel, aby Adamovo potomstvo ku cti Jeho kultúrně se zdokonalovalo, to jest, aby kulturou kultusní připodobňovalo se Jemu pořád víc a více.

Prvotně se to dělo a díti mělo spojenými silami nerozděleného člověčenstva. Ale již mezi potomky Adamovy zahnízdil se hřích a nejvýš milosrdný Bůh oddálil Kajnity, aby se nezkazili od nich zbožní potomci Sethovi. Množení lidstva přivedlo však opět bližší styky mezi přívrženci hada a potomky ženy Sethyty, začež Bůh tyto potopou zkazil, zachovav z tak četného vyvoleného kmene pouze rodinu Noachovu. Z jeho synů byl Sem nositelem radostné zvěsti o Mesiáši, on měl uchovati prvotnou ideu Boží. Alespoň

mezi jeho potomstvem měla býti a trvati jediná víra a jediná řeč, aby takto snadněji spělo k vytknutému na vrchu cíli. Ale i tento kmen se Tvůrci svému odcizil.

Opustili svou původní, hustě zalidněnou vlasť a vystěhovali se do země Sumerské čili Sennarské, jak se stará Babylonie v klínovém písmu jmenuje a založili si zde mocnou říši. Dosud tvořili jediný celek, nerozštípenou veleobec „jednoho jazyka a stejné řeči“ (I. Mojž. 11, 1.); ale řekli jeden druhému: „Pojďte, nadělejme cihel a pečme je ohněm. I měli cihly místo kamení a řekli: „Učiňmež sobě město a věži, jejíž by vrch dosáhl k nebi a oslavme jméno své, dříve než se rozejdem po všech zemích.“ (I. Mojž. 11, 3—4). Chtěli si založiti nedobytné středisko, které by jim bylo útulkem i oporou, které by nahánělo strachu a hlásalo všem věkům, že spojeným silám lidským nic neodolá, že se mohou bez Boha obejíti. Tento úmysl byl výsledkem zpupné panovačnosti, byla to vzpoura proti Bohu, který právě tento kmen tak ochraňoval. Byl to mezi Semity prvý pokus, klásti důvtip a sílu tvora lidského výše než prozřetelnost Tvůrcovu. A co jim při tom nejvíce pomáhalo, nač nejvíce spoléhali, to byla dosavadní jejich jednotnost řeči; proto jim spravedlivý Bůh toto poslední úzké pojítko odejmul, chtěje zameziti úmyslnou zkázu jejich mravní. Místo jednoho jazyka nastoupily různé řeči; místo jediného vládnoucího kmene zaujaly různé národnosti; jednota veleříše se udržeti nedala, hlavní tvrz (věž) nedostavěna (I. Mojž. 11, 7—9.) Co mělo hlásati slávu nezdolné, hrdé lidské síly, hlásá nám dosud rozklad vyvoleného jednotného kmene. Písmo svaté přestává se teď starati o Semity vůbec; neboť se zpronevěřili vůli Boží a věnuje se národu, z rozpadlé veleříše semitské vyšedšímu, — národu, jehož zakladatelem byl Abraham.

Archaeologickým zkoumáním zjištěno, že za Abrahama, ba 200 let před Abrahamem již byly různé jazyky a různé literatúry a poslední vykopaniny v Nippuru nám ukazují, že v 26tém století před Kristem veleříše babylonská byla vyvinutým státním organismem a tak se může jíti sestupně až do třetího tisíciletí před Kristem. A že můžeme těmto vědeckým výzkumům a udáním věřiti, k tomu nás oprávňuje úplný souhlas jejich s historickými udaji písma svatého do té doby zařaďovanými, o kterých se právě až do posledních dob pochybovalo. — Velectěné shromáždění ráčí podle toho, co zde uvádím, posouditi, jaké důležité služby prokazuje archaeologie pravdivosti písem svatých a nyní dokládám: Náhlé zmatení jazyka semitského bylo ovšem následkem hříchu; ale trestal zde milující a hojící Otec, jenž nechtěl, aby se mu všechny dítky stejně zkazily. Nikoliv různost jazyků byla trestem, nýbrž způsob, jakým tato různost u kmene semitského přivoděna byla. Bůh miloval různé jazyky, vybízel, aby plesaly všecky řeči světa, aby se všechny jazyky sjednocovaly a soustřeďovaly v Něm, tak jak všechny ohnivé jazyky o Letnicích vycházely z téhož Ducha Svatého.

Ten jest počátek různosti jazyků a národností. Jest to počátek nehezký. Kdo by však chtěl proto zlehčovati důstojnost jazyků a národností, tomu připomínáme právě tyto první křesťanské Letnice v Jerusalemě, kde Duch Svatý objevil se ve způsobu ohnivých jazyků, které vznášely se nad apoštoly rovnoběžně jeden vedle druhého, a takto znázorněno bylo stejné právo všech jazyků a stejné povolání všech národů k cíli svrchu uvedenému.

Jako původně jednojazyčnému člověčenstvu v jeho celistvosti bylo připodobňovati se Bohu, pěstováním dobra, krásna a pravdy, totiž ideu Jeho uskutečňovati a takto kulturně prospívati; tak připadá úloha tato všem jednotlivým národům, v něž člověčenstvo rozvětveno jest. Svérázné kultúry jednotlivých národů, jsou různé ty barvy, z nichž se nebeská duha úmluvy skládá. Omnis comparatio claudicat. I toto podobenství pokulhává, ale ono přece naznačuje způsob, jakým pokolení lidské ve svých národních částkách Bohu se připodobňovati a Jeho ideu uskutečňovati povoláno jest.

Tu již mimoděk nabízí ba vnucuje se otázka, zdaliž náš národ se kultúrně osvědčil, zdali totiž duševní plody Slovanů jsou také jednou z barev, které v souladném svém spojení tvoří onu duhu úmluvy, o níž se právě zmiňuji.

Na otázku tuto odpovídati, je naléhavou potřebou v době, ve které se národu českému veřejně vytýká nedostatek způsobilosti kultúrní a z toho vyvozuje se, že nejsme prý rovnocenní, a proto prý nesmíme nároky činiti na rovnoprávnost.

Co kulturního máme, máme prý od sousedů, jimžto za dar kultúrní jsme prý dlužníci a sice dlužníci služební. Proti námitkám takovým nestačí ani Palackého politická historie česká, tu musíme se vytasiti na obranu dějepisem kulturním. Tadra knihou nadepsanou: „Styky Čechů s jinými národy“, poopravil značně domněnku, jakoby český národ nebyl kulturně prospěl sobě i jiným; ale na

vzdor tomu jest nám pořád přeslýchati výtku: „Jste uměním, vědou a všemi života způsoby Němci, mluvící česky“. Proti výtce této ohradil jsem se kdysi na radě říšské, řka: „Ta vaše vzdělanost, která nám byla vnucena a kterou vytýkáte nám, jest palimpsost, (codex rescriptus), pod jehož nátěrem skrývá se skvostná a svým stářím ctihodná kultura naše, s kterou se ta Vaše z dob těch dávných nikterak měřiti nemůže.“ Takto bez hněvu a zášťě promluvil jsem před 10 roky ve vídeňském parlamentě, znaje vysokou kulturní cenu některých stránek původní, samorostlé a svérázné slovanské, vlastně staromoravské kultúry, a jsa přesvědčen, že nestranně soudný svět se podiví velebě této naší kultury, až všecky stránky její sneseny a sestaveny budou v mozajikový obraz.

Nelze dost často opakovati a s dosti velkým důrazem i v našinských kruzích připomínati, co o moravských národních písních napsal první znatel hudby svého času Chrysander: „K víře nepodobno, že by duch prostého lidu byl tolik krásy zplodil. Snad jsou ty písně podvržené, jež tvořil nějaký velikán hudebník. A co nad to? — Shledávám v nich zvláštní samostatný zákon.“ V tom smyslu kritisoval Chrysander sbírku Sušilovu. — S písní světskou závodila píseň posvátná, choral český. Když Mozart vkročil do chrámu Svatovítského na Hradčanech v Praze, zpíval lid právě píseň před kázáním: „Otče, náš milý Pane“. Choral tento český dojal naslouchajícího velmistra hudby tak, že padl na kolena a vyznal: „Ponejprv ve svém živobytí modlil jsem se.“ — Zástup poutníků z Čech zavítav jednou do Říma, ubíral se městem ku svatyni sv. Petra, a prozpěvoval posvátné písně české. Ale to byly písně české, které na posluchače římské takový dojem účinily, že davy Římanů hrnuly se za zpěváky a vytrvaly s nimi ve svatyni svatopetrské, dokud se tam rozléhal choral náš český. — Je tomu asi 25 let, když jsem opět jednou zašel do zdejší císařské bibliotéky. Shledal jsem tam evangelického pastora z Brna Trautenbergra, jemuž tehdejší kustos Müller právě předkládal různé vzácnosti knižné i rukopisné, jichž bibliotéka ta chová značnou řadu. Pojednou p. kustos odskočil a přivlekl v náručí několik kancionálů českých ze starší doby a pravil k příchozímu Brňáku: „Knihy tyto obsahují posvátné písně české, z nichž Luther vybíral nápěvy pro vaši evangelickou bohoslužbu a jak vám známo býti musí, jsou nápěvy ty nejskvostnější ozdobou vašeho kostelního zpěvu.“

Luther dál skrze přítele svého Michala Weissa, německého kazatele v Čechách okolo půl druhého sta československých písní do němčiny přeložiti, které i s nápěvem do německoevangelické bohoslužby uvedeny byly. K písním těmto patří jmenovitě i ona slavná, posud od některých chybně za původní německou držená píseň: „Hrad přepevný jest pán Bůh náš“. Podle ducha a nápěvů písní těchto našich skládány byly i jiné německé písně, tak že Kollar poznamenati mohl: „že církevní zpěv český jest otcem německého“. Německoevangelický zpěv, dosvědčuje slovutný kritik Richard Henberger, byl zřídlem, z něhož Bach a jeho žáci čerpali nadšení a ducha pro své umění.

Mezi znatelv hudby zaujímá v této době jedno z prvních míst dr. Mantuoni, Slovinec, jenž je zaměstnán v císařské bibliotéce ve Vídni. Vytknul si úlohou, zvěčniti svého krajana Gallusa, jenž za časů biskupa Stanislava Pavlovského zveleboval kostelní hudbu na dómě v Olomouci. Mantuoni sbírá po světě roztmetané skladby svého slovinského krajana. Sebral jich na 600. Mantuoni soudí, že skladby Gallusovy v mnohém ohledu předčí Palestrinovy, a když posledně mne navštívil, poznamenal, že v nejjadrnějších skladbách Gallusových obráží se duch a ráz národních písní a chorálů českých. Co v oboru národních světských a posvátných písní našich vykonali Sušil, Hostinský, Hlavinka, Bartoš, neocenitelný Konrád, Kuba a jiní odborníci, dosvědčuje, že naši předkové po kulturní stránce hudební vedli od pradávna v řadě národů čestný před a že směle můžeme zde postaviti výrok Kollarův:

„Že vzdělanosti nemá náš lid, cizozemci mluvíte?
Jakž? Vy musíte lidu zpívati, nám pěje lid.“

Tak jest, nám pěl lid, on pěl při polní práci, při uklidu domácnosti, při správě dobytka, v chrámě, za nejbolnějšího žalu a při svých radovánkách, a byla to jmenovitě žena a dcera česká která, vstávajíc a lehajíc, po celý den zpívala, pročež o ní vzniklo přísloví: „Kde Slovanka, tam zpěv“.

Rovněž vážným příznakem naší samostatné kultúry osvědčilo se býti naše lidové vyšívání. K víře nepodobné zdálo se nám býti, když před 12 roky Němec Falke vyšívání naše nazval klasickým. Nedůvěřiví byli jsme tehdy v tyto ušlechtilé plody tvůrčího ducha našich babiček a prababiček. A dnes víme všichni, že vyšívání moravské stalo se předmětem badání vědeckého a nedivíme se pranic,

dočítajíce se, že slavný učenec a státník anglický Pitt snažil se, zvěděti od Komenského, co to vyšívání moravské je za tajnost a že o něm podal vladaři Cromvellovi pamětný list. — Sovy do Athén nosil bych, kdybych slova šířil o tomto předmětu, jenž před vašima očima ba za vašeho spolupůsobení v málo letech nabyl důležitosti svědka o naší vlastní svérázné kultuře; ale potěší vás zajisté zpráva, že k tisku připraveno jest dílo, kterým dokáže se, že drhání krajek nebylo k nám přineseno z Bruselu aneb z jiných končin západu, jak se doposud za to má; nýbrž že něžné umění toto jest taktéž plodem důvtipu a dovednosti ženy české, že jest dokladem naší samostatné a svérázné kultury rovněž vážným, jako náš zpěv a naše ornamentika, jež — jak praveno — vévodí hlavně ve vyšívání. Záhřebský profesor Kubáč, jenž zjistil hudební příbuznost mezi lidovým zpěvem slovanským a starořeckým, přikládá původním našim tancům nemenší důležitost kulturní než samé řeči a dokládá, že by slovanští skladatelé měli taneční hudbě větší pozornost a píli věnovati než operní.

Architekti vyzkoumali v lidových stavbách a jmenovitě ve vazbách střech podivuhodný důmysl a známku nevšední kultury. O dřevěných stavbách a lidovém nábytku a nářadí podal důkladné pojednání pilný Jan Prousek.

Nebude od místa poznamenati zde mimochodem, že architekt Zell v Mnichově po dlouhá léta po celém Bavorsku sbíral lidové nářadí. Ondyno došel naše Muzeum list od téhož Zella, kde píše, že v Schliersee shledal 23 truhel ozdobených takovou zvláštní ornamentikou, s kterou si mnichovští odborníci nevědí rady; ale že archaeolog Ranke mu pravil, aby se obrátil k muzeu olomouckému, tam že se mu dostane poučení o jeho zajímavém nálezu. Listu přiložen nákres jedné truhly z r. 1667. Obratem pošty zaslali jsme do Mnichova naše moravské ornamentní publikace s pokyny, na kterých stránkách a tabulkách se Schlierseeské kresby nacházejí. Na to došel z Mnichova list ze dne 10. března, kde architekt Zell vyznává, že mu byl Ranke dobrým rádcem a že jest přesvědčen, že jsou to ornamenty slovanské. Že Schlierseeské malůvky na truhlách jsou naše, dosvědčují také české grošo a sice: čísla 347 a 352 u Donebauera a čísla 1055, 1073 na tab. IX. č. 20, 21, 24, tab. XII. č. 23, tab. XIII. č. 11, tab. XIV. č. 2, 11. u Fialy.

Jakým způsobem se slovanské malůvkové umění lidové dostalo do zákoutí Hornobavorského, je a bude předmětem vážného badání.

Slovútný člen mediciuské fakulty v Berlíně požádal professora Alberta hned před třemi roky, aby k účelům vědeckým postaral se o způsoby lidového léčení chirurgického v našich krajích a jednatel pražského Sokola Křen vyzval jednoty sokolské, aby sbíraly tělocvičnou látku a různé hry na našem venkově, aby i po stránce této zjištěna byla původnost a samostatnosť a nevytýkalo se Sokolům, že si způsoby svých výkonů a zábav vypůjčili od německého Jahna.

Turinský professor Ferara a Hamburský architekt Edv. Braun jali se zkoumati socialní řády Slovanů a dospěli k tomu názoru, že sociální otázku bez znalosti řádů těchto řešiti nelze, a nebude od místa zaznamenati, že nemalý rozruch v kruzích právníků českých uspůsobil spis nadepsaný: Rodinný nedíl čili zádruha v právu slovanském. Sepsal dr. Karel Kadlec. Když jsem přečetl knihu tuto, která kulturně historickou důležitost lidových právních názorů a našeho práva obyčejového po zásluze cení, připomenul jsem si úsudku nejdůst. p. biskopa Strossmayera o zádruze. Když jsme o socialní otázce rozmlouvali, pravil: „Zádruha byla by nás Jihoslovany před zhoubnou nemocí socialismu zachránila, ale nemoudré zákonodárství maďarské maří u nás Chorvatů jediné spolehlivý tento lék proti úmornému rozkladu společnosti lidské.“

O zádruze, která i v zemích našich blaze působila, pojednali Houdek v Časopise vlast. muzea, zvěčnělý přítel můj † dr. Matěj Procházka v illustrovaném Životě sv. Methoda 1885, kde (str. 82—85) dovodil, že vedle zádruh selských u nás kvetly zádruhy průmyslové a živnostenské, čemuž nasvědčují názvy osad: Žernoseky (kde žernovy), Štítary (kde štíty), Koloděje (kde kola), Kožušany (kde kožichy), Cetorady (kde cety čili cetky) se vyráběly. Zádruhovým způsobem prováděn byl u nás za pradávna také obchod.

Nejsem schopen urážeti sousedy, ale na obranu cti předků našich velí mi spravedlnost uvésti, že sv. Bonifác kladl Němcům v ohledu zemědělském za vzor Slovany, o jejichž kultuře svědčí také, že znajíce léčivou i otravnou moc bylin (koření), dávali jim vhodná jména.

Koho by však uvedené tyto některé doklady nepřesvědčily o samostatné, svérázné a původní kulturní podstatě naší v minulosti, tomu předložíme Mudrosloví slovanské od Čelakovského, jež rozmnožil dr. Novák a jež doplněno jest

Zatureckého sbírkou slovenských přísloví, pořekadel a úsloví.

Kořeny naznačené mnou kultury naší sáhají hluboko až do dob předkřesťanských, jak to zvěčnělý můj učitel dr. Sušil o některých písních národních dosvědčovati, neostýchal se. Ale kultura tato byla planice, kterou vroubem nauky Kristovy štípili blahověstové Cyrill a Method. Nepravím to já jako kněz, ale vypověděl to a ztvrdil to laik, prof. Hynek Krch ve spisečku vzácném: O kulturním významu svatých Soluňanův apoštolův a učitelů slovanských, který spisek jmenovaný badatel věnoval v památném roce 1885 věčné památce sv. Cyrilla a Methoda.

Aby se nezdálo, že jen skvělé stránky předků vynáším, nezatajím, co jim Šafařík vytýká, že byli nepodhlédaví, neprozíraví a baživí; ale nikdo neupře jim, že vynikali zbožností, která jest matkou lidumilství, radhostinstvím, upřímnou důvěřivostí a — vděčností ku svým dobrodincům. Ve cnosti této následovali jsme příkladu dávných otců, když jsme uvažovali o starovědě a národopisu, kteréž pěstovati učil nás nesmrtelný Čelakovský. Učinili jsme to jako spolek muzejní z vděčnosti, ale cnost tato ukládá nám, připomenouti vděčně a v nejhlubší úctě živého dobrodince, jenž porozuměv, co pro náš národ starověda a národopis znamenají, velmi štědře ochrannou ruku nad našim Muzeum drží a svou blahosklonností k ústavu tomuto našemu vybízí nás, plniti čtvrté přikázaní Boží, jež zní: „Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl na zemi.“ Sláva, dověčná sláva budiž našemu nejdůstojnějšímu protektoru, knížeti arcibiskupu a metropolitovi moravskému Theodoru.“

Po řeči předsedově následovala zpráva jednatelova, kterouž dosvědčeno, že spolek muzejní své vznešené a důležité úloze v minulém roce dostáti poctivě se snažil, že v činosti neochaboval a že mu přízně v obecenstvu neubylo, čehož důkazem je vzrůst sbírek muzejních hojnými dary jak z oboru archeologického, ethnografického a numismatického tak z přírodního i knižného. Rovněž uspokojivě dařilo se spolku v ohledu peněžném, což z výkazů pokladníkových vysvítá, jež v příštím čísle uveřejníme, tentokráte seznam darů peněžných přikládajíce.

Ze spolku muzejního. Rok tento, jenž nese název Čelakovského, započal pro spolek náš velenadějně. Dostalo se Muzeu z pozůstalosti po zvěčnělém Josefu Wurmovi, řediteli banky Slavie darem pět beden vzácných knih, jimiž se bibliotéka muzejní značně rozmnožila. Též bibliotéce zaslal darem také výbor knih, vesměs táhnoucích se k dějinám moravským p. t. p. Vítězlav Houdek, sekční rada v ministerstvu vnitra. Oddělení církevnímu přibylo také hojně kostelních hudebnin po † učiteli Pavlu Sittovi, jenž před osmdesáti roky v Ostroze chvalně působil. Sbírkou hudebnin těchto znázorňuje se stav kostelní hudby na začátku tohoto století. Dárcem sbírky této je p. plukovník Kafka ze Sittaheimu, zeť dotčeného starého učitele. Korunou darů však je archaeologická sbírka 1177 předmětů obsahující, kterou Jeho knížecí Milost p. arcibiskup Theodor od správce školy domažlické p. Pecka za 1000 zl. pro vlastenecké naše Muzeum zakoupiti ráčil. Připomínajíce vděčně prozatím dárcův těchto, budeme v příštím sešitu s uveřejňováním jmen ostatních dárců pokračovati.

Výkaz darů

poskytnutých vlast. spolku muz. v Olomouci

v roce 1897:	zl. r. č.
Jeho kníž. Milost, nejdůstojnější p. kníže - arcibiskup olomucký Theodor	750·—
Jeho Jasnost, panující kníže Jan z Liechtenštejna	25·—
Slavná ústřední záložna rolnická v Olomouci	100·—
Vdp. Josef Klemš, farář v Cotkytle	—·10
Úhrnem . .	875·10

v roce 1898:	zl. r. č.
Jeho kníž. Milost, nejdůstojnější p. kníže - arcibiskup olomucký Theodor	750 —
Jeho Jasnost, panující kníže Jan z Liechtenštejna	25·—
P. T. p. Josef Vysloužil, rolník v Příkazích	500·—
Slavný dámský odbor národopisný v Olomouci, přebytek sbírky na zařízení hanáckého gruntu v Praze	49·11
Poznámka. Vedle toho daroval muzeu týž slavný dámský odbor vzácné vyšívání v ceně 50 zl.	
P. T. p. Arnošt Wadas, lesní v Lazích	1·—
Úhrnem . .	1325·11

V I. čtvrtletí 1899:

Její Excel., Teréza lanthraběnka Fürstenberková, dvorní dáma ve Vídni	5·—
Slavné c. k. gymnasium v Praze, Křemencová ulice	—·50
P. T. p. J. Kasalovský, inženýr v Praze	1·—
Dp. Vincenc Kubáč, kooperator v Jakarticích	1·—
Jeho Jasnost, panující kníže Jan z Liechtenštejna	25·—
P. T. p. Čeněk Marek, naducitel v Slatěnicích	1·—
Jeho Excellence, vysokoblah. pan Alois baron Pražák, c. k. ministr v. v. ve Vídni	3·—
P. T. pí. Františka Ševčíková, vdova po profes. ve Vídni . .	2·—
Úhrnem . .	38·50

Noví členové přistoupili

v I. čtvrtletí 1899.

Za členy zakládající:

Vdp. Jan Kadláček, děkan v Moravičanech.

Za členy činné:

P. T. p. Mořic Abštorský, knížecí správce lesů a parku v Řezně (Bavory).
P. T. p. Karel Breyla, řed. hanácké sladovny v Brodku.
P. T. p. Frant. Cetkovský, rolník v Bedihošti.
P. T. sl. Al. Císařovská, učitelka v Praze.
P. T. p. mag. pharm. Grat. Čech v Uh. Hradišti.
Sl. Čítárna chovanců c. k. ústavu pro vzdělání učitelů v Kroměříži.
P. T. p. Tichomír R. Djordjević, prof. paedagogia v Aleksinci (Srbsko).
Dp. Antonín Dušek, bisk. kons. prot. v Litoměřicích.
P. T. p. Jan Gutmensch, c. k. vrchní pošt. kontrol. v Prostějově.
P. T. p. dr. Ferd. Hausman, městský lékař v Aleksinci (Srbsko).
P. T. p. Petar Ilić, prof paedagogia v Aleksinci (Srbsko).
P. T. p. Jan Jaroš, c. k. ofic. cukr. daně v Brodku.
P. T. p. Jan Jelínek, c. k. vrchní zeměměřič v Litoměřicích.
P. T. p. Božidar Joksimović, professor paedagogia v Aleksinci (Srbsko).
P. T. p. Karel Kadláček, továrník v Brodku.
P. T. p. Adolf Kolb, aspir. c. k. stát. dráh v Olomouci.
P. T. p. Josef Kroupa, rolník čís. 32 v Hrubčicích.
P. T. p. Ant. Macek, aspir. c. k. stát. dráh v Olomouci.
P. T. p. Ant. Maška, assist. c. k. státních dráh v Olomouci
P. T. p. Hugo Míšek, revid. c. k. stát. dráh v Olomouci.
P. T. p. dr. Nezveda, lékař v Uherském Hradišti.
P. T. p. Ludvík Pazdírek, obchodník v Olomouci
Dp. Ant. Pleva, kooper. v Klenovicích.
P. T. p Jan Reyl, předn. želez. stanice v Bedihošti.
P. T. p Ant Soják, mlynář ve Veselí nad M.
Vdp. dr. Fr. Teplíček, farář v Břestě.
Slavný muzejní spolek v Třebíči.
Dp. F. Váchal, katecheta na ústavu hluchoněmých v Litoměřicích.
P. T. p. Vilém Večeřa, c. k. gymn. professor v Olomouci.
Dp. Ant. Vetešník, archiv. bisk. konsist. v Litoměřicích.
Sl. čten. pěvecký spolek „Vlastimil" ve Vilímově u Litovle.
P. T. sl. Anna Vítková, učitelka v Tišňově.
Dp Ant. Vitula, katecheta v Král. Poli.
P. T. p. Rudolf Vondrášek, účetní cukr. v Brodku
P. T. p. dr. Alois Vrtal, advokát v Prostějově.
P. T. p. Vladimír Vyhnal, adjunkt c. k. st. dráh v Olomouci.
P. T. p. Jan Zapletal, ekonom v Brodku.
P. T. p. Jan Zelenka, říd. učitel Mat. školy v Litoměřicích.
Dp. Ant. Zeman, účetní na biskupství v Litoměřicích.

Ctpp. bohoslovci v Olomouci: IV. rok: Josef Chrobák, Martin Mikulka, Ludvík Pinkava, Karel Svára, Fr. Svozil, Josef Tomáš, Ant. Zatloukal.

III. rok: Ctpp. Štěpán Břečka, Štěpán Čech, Karel Gregor, Frant Hrubý, Cyrill Jež, Ferdinand Jiřičný, Emil Sloupský, Vojtěch Soušek, Čeněk Vaněk, Rudolf Zásměta, Frant. Zbořil.

II. rok: Ctpp. Bohumír Bunža, Jan Coufal, Fr. Derka, Jakub Hrabinský, Fr. Kráčmar, Eduard Motka, Josef Ošťádal, Frant. Pazdera, Jan Pospíšil, Arnošt Skácelík, Jan Skýva, Tobiáš Tomek, Jos. Vávra, Josef Vraštil.

I. rok: Ctpp. Jan Herodek, František Kubíček, Frant. Mocka, Jan Staněk, Jar. Spurný, Josef Stříž, Alois Víceník, Aug. Vojáček.

XXI. výkaz darů

poskytnutých vlast. spolku muz. v Olomouci na zjednání vlastní muzejní budovy

v roku 1897:

	zl. r. č.
P. T. p. J. Ambros, ředitel ve Frenštátě	—·50
P. T. p. Jos. Bališ, úřed. cukrov. v Hejčíně	—·50
P. T. p. Em. Bárta, c. k. prof. v Litomyšli	—·50
P. T. p. Ig. Beníšek, c. k. prof. v Prostějově	4·50
Slavná beseda měšťanská ve V. Meziříčí	1·50
P. T. p. Fr. Bílý, c. k. professor na Král. Vinohradech	—·78
P. T. p Alois Binovec, pokladník cukrov. v Hejčíně	—·50
P. T. p. Jan Brtníček, nadučitel v Rozvadovicích	2·—
P. T. p. dr. Václ. Bruna, advokát v Hoře Kutné	1·—
Vdp. Jan Cibulka, O. S. J. na Sv. Hostýně	—·50
P. T. p. Albín Čáp, c. k. vrchní hutní správce v Příbrami	3·—
P. T. pí. Josefina Černochová v Olomouci	6·—
P. T. p. Josef Čižmář, lékárník ve ve Vysoké (Bosna)	—·50
Vdp. E. Domluvil, c. k. professor ve Val. Meziříčí	1·—
P. T. p. dr. Frant. Dvorský, c. k. prof. v Brně	1·—
P. T. p. Jan Felcmann, ředitel cukrovaru ve Zvoleněvsi	1·—
P. T. p. Eugen Fierlinger, c. k. prof. v Olomouci	5·—
Vdp. Frant. Fischer, katecheta v Nuslích	1 —
Vdp. Alois Frýdek, kapit. děkan v Hradci Král.	1·—
Její Excellence, vysokorodá paní Teréza lanthraběnka Fürstenbergová, dvorní dáma ve Vídni	10·50
Vdp. Aurel Fr. Gardavský, piarista v Praze	2·—
P. T. p. Em. Glässer, inženýr při spol. c. k. rak. uh. stát. drah v Olomouci	—·50
P. T. p. F. Gregar, c. k. professor v Mor. Třebové	1 50
P. T. p. cís. rada, prof. dr. Frt. Groh, ředitel zem. nemoc. v. v. v Olomouci	5·—
Vdp. M. rytíř Halabala, O. S. B. v Rajhradě	5.—
Vdp. Ferd. Harna, farář ve Chvalkovicích u Olomouce	2·—
P. T. p. Václav Hofmeister, c. k. vrchní vardajn v Praze	—·50
Dvojictih. p. Jos. L. Holuby, ev. farář v Zem. Podhradí	—·20
P. T. p. Vítězslav Houdek, c. k. minist. sekretář ve Vídni	2·—
Vdp. Fr. Hrbáček, praefekt v. k. a. chlap. semin. v Kroměříži	—.50
P. T p. dr. Mořic Hruban, advok. s chotí v Olomouci	6·—
P. T. p Alex. Jiříček, majitel a redaktor „Našince“ v Olomouci	5·—
Vdp. Theod Káčer, farář ve Velké	—·50
Dp. Bedřich Kaláb, kooperator v Raškově	1·—
P. T. p. dr. Jos. Kalousek, c. k. prof. na české univ. v Praze	—·50
P. T. p. dr. Bedřich Kancnýř, c. k. okr. soudce v Dačicích	1·—
P. T. p. dr. Karel Krška, c. k. soud. adjunkt na Vsetíně	1·20
Vdp. Ed. Křižánek, farář v Ostravici	—·50
P. T. p. Jan Kubeš, c. k. profess. v Plzni	—·15
P. T. p. dr. Ig. Kvapil, lékař v Chuděnicích	—·50
P. T. p. dr. J. Lenoch, dvorní a soudní advokát ve Vídni	—·20
P. T. p. Fr. Lepař, gymn. ředitel v Jičíně	1·—
Dp. Karel Loníček, koop. v Hranicích	—·50
P. T. p. Theodor Mastný. továr. v Lomnici, král. české	1·—
P. T. p. Ant. Meinhardt, účetní v Dambrové	—·50
P. T. p. Frant. Meinhardt, inž. v Dambrové	—·50
P. T. p. Ant. Merz, účetní spořit. v Lounech	1·—
Vdp. dr. Mel. Mlčoch, c. k. prof. na theol. fakultě v Olomouci	6·—
Slav. muzejní spolek v Chotěboři	—·50
„ „ „ v Pardubicích	1·—
Slav. národop. muzeum česk. slov. v Praze	10 —
Vdp. M. Musil, kanovník a měst. děk. v Hradci Král.	1·—
P. T. p. R. Náchodský v Olomouci	5·—
P. T. p. Alois Navrátil, nadlesní v Kvasicích	1·—
Ze svatby velect. sl. Mařenky Nešverové v Olomouci	18·—
P. T. p. dr. Josef Nevyjel, c. k. okr. komis. v Hustopeči	1·—
Dp. Krist. Novák, koop. v Chropíni	—.50
Dp. Fr. Ocásek, vrchní kaplan u sv. Michala v Olomouci	5·—
P. T. p. Pavel Papáček, odborný učitel v Berouně	1·—
P. T p. Krist. Petrlík, c. k. prof. v Praze	1·—

Dp. Frant. Podivinský, kooper. v Hulíně . . . . 1·—
Jeho Excel., vysokorodý pan L. hrabě Podstatzky-Liechtenstein v Telči . . . . 1·—
P. T. p. dr. Alois Polívka, lékař ve Frýdlantě u Místku . . . — 50
Slavná městská rada v Prostějově 1·—
P. T. p. dr. Fr. Přecechtěl, lékař v Olomouci . . . . 10 —
Vdp. Anselm Rambousek, prelát na St. Brně . . . . ·— 50
P. T. p. Jindřich Richlý v Dubrovníku . . . . —·50
P. T. p. K. Schmidt, c. k. setník v. v. v Zábřehu . . . . . 1·—
P. T p. Val. Schmidt, úředník cukrov. ve Zvoleněvsi . . . . 1·—
P. T. p. Fr. Stejskal, majitel realit v Olomouci . . . . . 6 —
Sl. I. kontrib. spořit. ve Vyškově 10·—
Vdp. Marc. Suchánek, em. farář v Březové . . . . —·05
P. T. pí. Františka Ševčíková, vdova po prof ve Vídni . . 50·—
Vdp. Fr. Špaček, farář v Roštíně 1·—
P. T. p. Frant. Štolba, c. k prof. v Praze . . . . —·50
P. T. p. J. Tomíček, lék. v Netolicích —·50
Sl. uč. spol. okr. konického v Konici 1·—
Slavná učitelská jednota v Litovli 5·—
Slavný šumbersko-zábřežský spol. učitelský v Zábřehu . . 3·—
P. T. p. Fr. Úlehla, sol. v Olomouci 1·—
P. T. p. J. U C. Fr. Váhalík v Praze 1·—
P. T. pí. M. Válková ve Vyšehoří 1·—
P. T. p. Jaroslav Vrchlický, c. k. profes., básník a spisov. v Praze —·50
Dp. J. Vychodil, koop. v Klenovicích 1·—
Vdp. Jos. Vyvlečka, domský vikář a c. k. konservator v Olomouci 6·—
P. T. p. Ar. Wadas, lesní v Lazích 1·—
P. T. p. F. Wania, c. k. professor v Šumberku . . . . 1·—
P. T. sl. Mad. Wanklová v Olomouci 1·—
Vdp. Ignát Wurm, konsist. rada a domský vikář v Olomouci . 2·—
P. T. p. dr. Jan Žáček, poslanec a advokát v Olomouci . . 5·—
Sl. občanská záložna v Holešově 4·—
" " " Kyjově 5·—
" " " Olomouci 50 —
" " " Strážnici 3·—
" " " Uh. Ostrohu 5·—
" " " Tršicích 5·—
Slav. rolnická záložna v Křelově 5·—
" " " v Příkazích 15·—
" " " v Těšeticích 10·—
" " " v Žeravicích 2·—
Vysokoblah. pan Frant. rytíř Zapletal z Luběnova, c. k. dvorní rada v Brně . . . . . —·60

Dp. Ig Zavřel, koop. v Strážnici 1·—
P. T. p. V. Zlámal, naduč. v Břestě 1·—

Pospolu . 354·18

K tomu: Zůstatek z předešl. účtu 3760 42
Úroky z uložených peněz
a) 31. prosince 1896 zl. 167·02
b) 31. prosince 1897 zl. 184·06 351·08

Úhrnem . . . 4465·68

V roku 1898:

zl. r. č.

Slavná beseda v Náměšti . 1·—
P. T. p dr V. Bareš v Chrudimi 1·—
P. T. pan Alb. Čap c. k. vrchní hutní správce v Příbrami . 3·—
Vdp. Jan Daněk, farář v Hovězí 1·—
P. T. p. V. Donát, soukr. v Hejčíně 1·—
P. T p. J. Felcmann, řed. cukrov. ve Zvoleněvsi . . . . 1·—
Její Excellence, vysokorodá paní Ter. lanthraběnka Fürstenbergová, dvorní dáma ve Vídni 5·—
P. T. p. Viktor Gardavský, c. a k. ofic., voj. zásob. sboru v Komárně 2·—
Slavné ředitelství c. k. real. vyš. gymnasia v Praze . . . —·50
Dvojictih. p. Josef L. Holuby, ev. farář v Zem. Podhradí . . —·20
P. T. p. Jos. Jedlička, c. k. vrchní pošt. správce v Olomouci . 4·—
Dp. Bedř. Kaláb. koop v Hrabyni 1·—
P. T. p. dr. Bedř. Kancnýř, posl. a rada z. s. v Dačicích . 1·—
P. T. p. J. Korhoň, naduč. v Hejčíně 1·—
Dp. Al. Krejčí, katecheta ve Val. Meziříčí . . . . . 1·—
Vdp. Karel Kráčmar, farář v. v. v Olomouci . . . . 1·—
P. T. p. Karel Krška, c. k. z. s. rada v Brně . . . . 1·—
Dp. Fr. Künstler, kooper. v Tršicích —·50
P. T. p. dr. Jan Lenoch, dvor. a soud. advokát ve Vídni . 1·—
Dp. K. Loníček, adm. ve V. Újezdě 1·—
Vdp. Flor. Lužný, farář v Jelení 1·—
P. T. p. A. Merz, správce spořit. v Lounech . . . . 1·—
P. T. p. Petr Mucha, uč. v Nadašově 3·—
Slav. muz. spolek v Pardubicích 1·—
P. T. p. Jar. Neťuka, uč. v Třebíči 1·—
P. T. p. Fr. Páris, adv. úředník v Praze . . . . . —·05
P. T p. H. Psota, lékárník v Přerově 5 —
P. T. p. Josef Rypka, c. k. pošt. assistent v Olomouci . . 1·—
P. T. p Jar. Skála, inž. v Prostějově 2·—
Sl. I. kontrib. spořitelna ve Vyškově 10·—
P. T. p. Č. Šandera v Rakovníku 1·—
P. T. p. J. Talský, prof. v Olomouci, vybrané vstupné od navštěvovatelů muzea po čas biřmování . . . . . . 6·19

Vdp. Vinc. Tesař, děkan a farář ve Zvoli . . . . . . —·05
P. T. p. Boh. Vaněk, c. k. fin. koncip. v Olomouci . . . 1·60
P. T. p. Josef Vaněk, vrchní inž. v Praze . . . . . . 9·—
Sl. občanská záložna v Hnojicích 5 —
„ „ „ v Kyjově 5·—
„ „ „ v Nákle 20·—
„ „ „ v Olomouci 50·—
„ „ „ v Tršicích 5·—
Sl. rolnická záložna v Blatci 5·—
„ „ „ v Čehovicích 5·—
„ „ „ v Příkazích 30 —
„ „ „ ve Vel. Újezdě 5·—
„ „ „ v Žeravicích 2·—
Slavná ústřední záložna rolnická v Olomouci . . . . 150 —
Sl. vzájemná záložna ve Znojmě 5·—
P. T. p. J. Zlámal, lesní v Trávníku 1·—
Vysokorodá pí. Em. hrab. Žerotín-Castella v Olomouci . 1·—

Pospolu . . 360·09
K tomu: Zůstat. z účtu za r. 1897 4465·68
Úroky z uložených peněz 31. pros 1898 205·86

Úhrnem . . 5031·63

v I. čtvrtletí 1899:

zl. r. č.

Dp. Richard Antl, koop. v Kelči 1·—
Vdp. Jan Baďura, farář v Týně . 1·—
Vdp. Jos Baďura, farář v Kunovicích 1·—
Dp. B Balcárek, koop. v Hradečné 1·—
P. T. p. J. Bališ, úřed. cukr. v Hejčíně 5·—
Vdp. Cyril Bařinka, spiritual v Přestavlkách . . . . 1·—
Jeho Milost, nejdůst p. dr. Frant. Sal. Bauer, biskup atd. v Brně 5 —
Dp. Jan Bebar, kaplan v Holici . 3·—
P. T. p. Al. Binovec, pokladník cukrovaru v Hejčíně . . . . 5·—
P. T. p. Josef Cigna, c. k. poštmistr v Šlapanicích . . . . 3·—
Dp. J. Coufal, koop. v H. Hynčině 1·—
P. T. p. Al. Cáp, c. k. hutní rada v Příbrami . . . . 3·—
P. T. p. I. L. Červinka, inženýr v Prostějově . . . . 1·—
Vdp. Jan Daněk, farář v Hovězí u Vsetína . . . . 1·—
Vdp. D. Dautsch, farář v Kokorách 2·—
Vdp. J. Dokoupil, farář v Jindřichově 2·—
Vdp. Jos. Doležel, farář v Chropíni 1·—
Vdp. E Domluvil, prof. náboženství ve Val. Meziříčí . . . . . . 2·—
Vdp. Jan Drábek, farář v Kašavě u Slušovic . . . . —·50
Důst. farní úřad v Krásensku u Vyškova . . . . 1·—
Vdp. F. A. Gardavský, řed. škol piar. v Praze . . . . 1·—

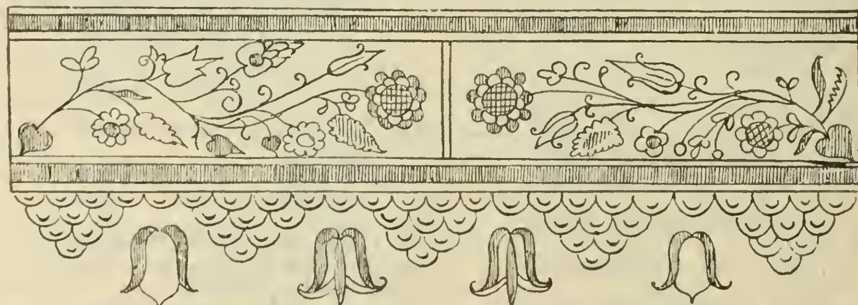
Vdp. J. Grmela, farář v Šumvaldě 2·—
P. T. p. cís. rada, prof. dr. Frant Groh, ředitel zemské nemocnice v. v. v Olomouci . . . . . . 5·—
Vdp. Drahotín Halda, farář v. v. v Mořicích . . . . 4·—
P. T. p. J. Hellich, lékárník v Poděbradech . . . . — 50
P. T. p. dr. Frt. Heyl, c. k. notář ve Šternberku . . . . 5·—
Dp. Valent. Hradil, koop. v Předmostí u Přerova . . . . 1·—
Vdp. J. Hudec, farář v Šlapanicích 1.—
Dp. Št. Hunča, koop. v Greifendorfě —·50
Slav. obecní úřad v Hulíně . . . 5·—
Vdp. Frt. Chalupa, arcikněz v Týnci 5·—
Vdp. Pavel Chalupa, farář v Střítěži 1·—
Vdp. Jan Jelínek, farář v Brumově 1·—
Vdp. Jan Kadláček, děkan v Moravičanech . . . . 5·—
P. T. p. Jos. Kalousek, prof. c. k. české univ. v Praze . . . . . 5·—
P. T. p. Bedř. Kancnýř, poslanec a c. k. rada zemsk. soudu v Brně 1·50
P. T. p. K Klvaňa pošt. úřed. v Pole 1·—
P. T. p. mag pharm. Boh. Knecht v Olomouci . . . . 2·—
Vdp. Jakub Kohout, farář v Želči 2·—
P. T. p. J. Kopka, nadučitel v Jedlí 5·—
Vdp. Ad. Koutný, děkan v Městě Libavé . . . . 1·—
Vdp. Antonín Krejčířík, farář v. v. na Sv. Kopečku . . . . 1·—
P. T. p. Karel Krška, c. k. náměstek stát. zástupce v Brně . . . 1·—
P. T. p. dr. V. Křeček advok. v Kojetíně 2·—
Vdp. A Kuznik, farář v Jezernici —·60
Dp. Fr Künstler, admin. v Jestřabí —·50
P. T. p. Josef Květoň, učitel ústavu hluchoněmých v Praze . . . . 5·—
Dp T. Kyselý, kooper. v Kokorách —·50
Vdp. dr J Láska, farář v Penčicích 2·—
P. T. p. dr. Jan Lenoch, dvorní a soudní advokát ve Vídni . . . 6·—
Vdp. Ant. Liebner, farář ve Vel. Prosenicích . . . . 1·—
P. T. p. mag. pharm. Frt. Lipka v Boskovicích . . . . —·40
Jeho Jasnost, Jiří kníže Lobkovic, nejvyšší zemský maršálek král. českého v Praze . . . . . . 5·—
P. T. p. Josef Lošťák, c. k. zem. škol. insp. v Brně . . . . . . 10·—
Vdp. Josef Matyáš, farář v Předmostí u Přerova . . . . 3·—
Vdp. Th. Mayer, farář v Tovačově 5·—
Dp. Alois Michalík, koop. v Městě Libavé . . . . 1·—
Dp. J. Minarčík, kaplan v Hnojicích 2·—
Vdp. dr. Mel. Mlčoch, c. k. řád. univ. prof. v Olomouci . . . . 5·—
P. T. p. Jan Morkovský v Olomouci (pseudonym ze skromnosti) . . 5·—

Vdp. Mart. Múčka, farář v Břežové u Strání . . . . 1·—
Vysokoblahorodý pán Jan Bapt. rytíř Nebeský z Wojnowicz, velkoobchodník v Nymburce . . . 5·—
P. T. p. J. Neff, cís. rada a velkoobchodník v Praze . . . . . 10·—
Vdp. F Palla, farář v Otrokovicích 1·—
P. T. p. Jan Pěnička, c. k. fin. resp. v Bedihošti sbírkou . . . 5·—
Dp Ant. Pleva, koop. v Klenovicích 3·—
Vdp. Jan Podsedníček, farář ve Strážnici . . . . 2·50
P. T. p. V. Pokorný, c. k. vrchní horní správce na Horách Březových . 10·—
Dp. J. Polášek, katecheta v Tovačově 2·—
Vdp. dr. J. Pospíšil, arcikněz v Bzenci 1·—
Jeho Excellence, vysokoblah. p. dr. Alois baron Pražák, c. k. ministr v. v. ve Vídni . . . . 5·—
Vdp. F. Prostějovský, farář v Pržné 1·—
Dp. F. Přikryl, admin. v Soběchlebích 4·—
Velesl. rada král. hlav. města Prahy 50·—
P. T. p. E. Richter, notářský substit. v Olomouci . . . . 2·—
P. T. p. J. Roučka, učitel v O. Bytyšce —·60
P. T. p. dr. P. Ruda, lékař v Rajhradě 10·—
Vdp. J. Říha, farář v Pohořelicích 10·—
P. T. p. Josef Schürer, c. a k. vrchní účetní rada ve Vídni . . . . 5·—
Dp. Ign. Sitta, kaplan v Brodku u Nezamyslic . . . . 1·—
P. T. p. Ed. Skála, říš. a zem. poslanec atd. v Prostějově . . 20·—
P. T. p. Jan Slavík, c. k. zemský školní inspektor v Brně . . . 5·—
P. T. p. dr. Ign. Stavěl, okr. lékař v Prostějově . . . . 2·—
Dp. F. Stavinoha, koop. v Tršicích 1·—
P. T. p. Frt. Stejskal, majitel domu a realit v Olomouci . . . . . 1·—
Vdp. F. Strakoš, farář v Studnicích —·50
Vdp. dr. A. Symerský, farář v Oseku 2·—
P. T. pí. A. Šebestová, choť účetního cukrovaru v Šakvicích u Kobylí 2·—
Vdp. D. Škaruda, farář v Mor. Huzové —·50
Vysokoblah. p Zdeněk rytíř Šrom, c. a k. setník v Hranicích . . 10·—
Vdp. T. Svehlík, farář v Kralicích 2·—
Vdp. dr. F. Teplíček, farář v Břestě 5·—
P. T p F. Thöndel, ředitel statků v. v. v Unčově . . . . 5·—
P. T. p. Ign. Tkáč, prof. ve Vídni 5·—
Vdp. F. Uličný, farář v Otaslavicích 1·50
P. T. p. Mat. Václavek, řed. škol na Vsetíně . . . . 1·—
Dp. Rud. Vaněk, admin. v Nivnici 2·—
Vdp. Leop. Vrbík, farář v Šumici 3 —
Vdp. J. Vychodil, farář v Litultovicích 1·—
Vdp. F. Vyplel, farář v Lobodicích —·60
P. T. p. Václav Wittner, architekt a stavitel v Olomouci . . . . 5 —
P. T. p. Vojtěch Woráček, správce cukrovaru v Hejčíně . . . . 5.—
Slavná občanská záložna v Hnojicích 5·—
„ „ „ v Kyjově . 5·—
„ „ „ v Nákle . 10·—
Slavná rolnická záložna v Dubanech 5·—
„ „ „ v Křelově . 5·—
„ „ „ v Příkazích 15·—
„ „ „ ve V. Újezdě 5·—
Vdp. I. Zavřel, farář v Partutovicích 1·—
Dp F. Zgoda, kaplan v Dubanech 1·—
P. T. p. J. Zimek, c. k. pošt. ofic. ve Sternberku . . . . 1·—
Sbírkou při valné hromadě vlast. spolku muzejního v Olomouci . 8·02
P. T. pp. Tichomír R. Djordjević, Petar Ilić a Božidar Joksimović, professorové paedagogia a dr. Ferdinand Hausman, městský lékař v Aleksinci (Srbsko), celkem . 1·—

Dohromady . . 422·22
Zůstatek z roku 1898 . . . 5031·63
Úhrnem . . . 5453·85

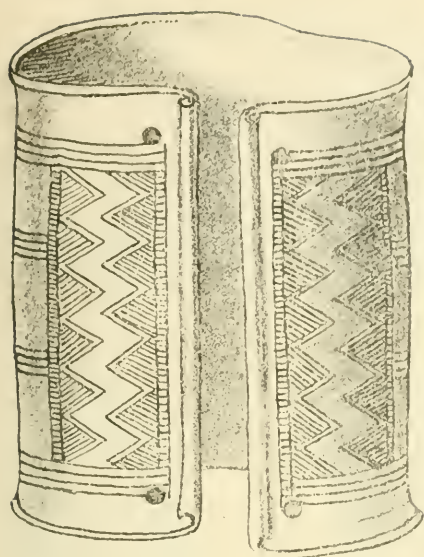
Šlechetným dárcům vzdáváme tuto nejvřelejší díky a prosíme o další laskavé příspěvky, jež přijímá Eduard Klement, vrchní účetní „Ústřední záložny rolnické v Olomouci“.

Ed. Klement, t. č. pokladník.

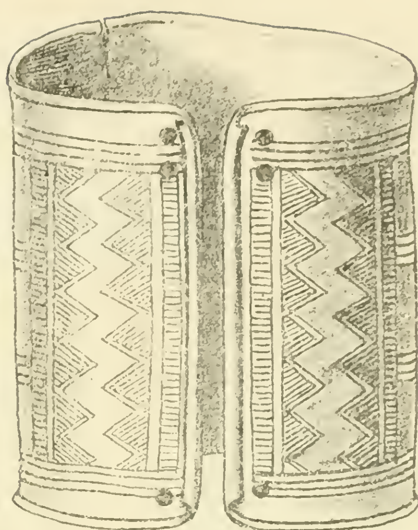

Redaktor: Jaroslav Palliardi. — Nákladem vlasten. spolku muzejního v Olomouci. Tiskem národní knihtiskárny Kramáře a Procházky v Olomouci.

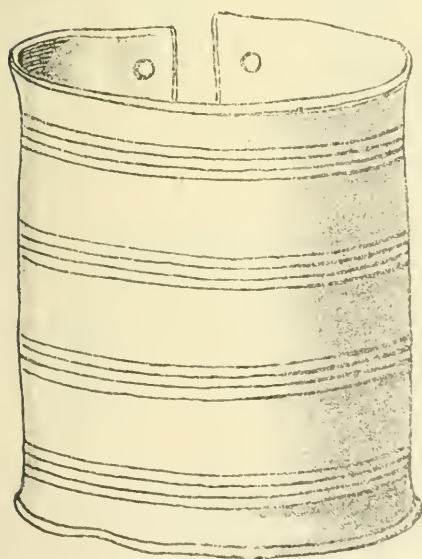
Tab. III.

Ia.

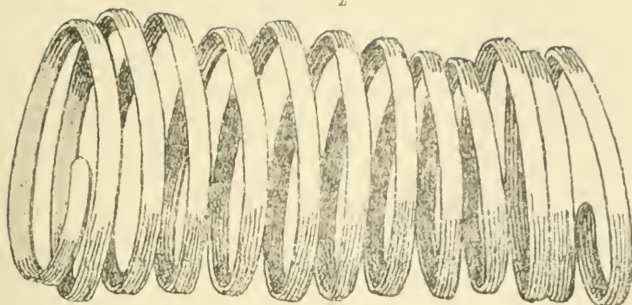
Ib.

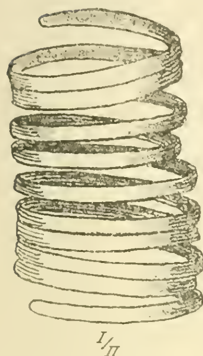

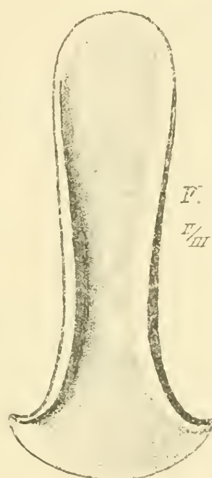
IIa.

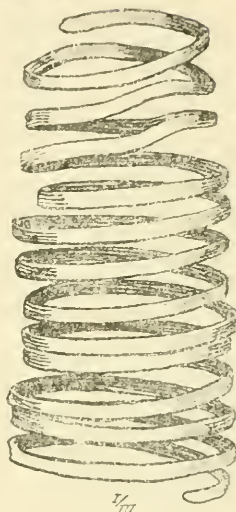

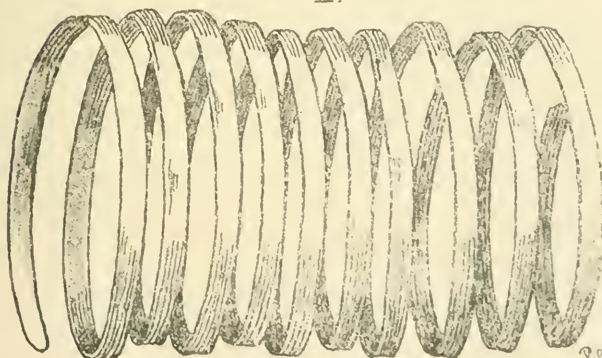
IIb.

I. 1/II

III.
1/II

V.
1/III

IV.
1/III

II.

3
1/3
1
1/3
2
1/2
6
7
3
10
8
1/2
9
1/2
1/2
11
12
13
1/5
1/5
14
15
16
1/2
1/2
17
1/3
18
3/4
19
1/2

Ročník za 2 zl. Členům spolku muz. vydává se za cenu sníženou

ČASOPIS

Expedice v České ulici (Národní dům III. poschodí).

VLASTEN. SPOLKU MUZEJNÍHO V OLOMOUCI.

Číslo 63. a 64. **Spořádáno v září** **r. 1899.**

Fr. L. Čelakovský a naše příslovnictví.

Podává **Dr. Jan V. Novák.**

Při nedávném jubileu narozenin Frant. Lad. Čelakovského činěna byla zmínka též o jeho činnosti sběratelské týkající se plodů poesie lidové, jakož i filosofie životní, která jest uložena v příslovích. „Mudrosloví" nazývá se sbírka, již Čelakovský z vět a zkušeností životních ve Slovanstvu kolujících sestavil, a pokládá se posud mezi nejpřednější práce, které naši buditelé po vzoru Jos. Dobrovského podnikli, aby zůstali v čele ruchu sběratelského, jenž naším patriarchou jazykozpytu slovanského tak šťastně byl zahájen a pošinul Prahu v popředí těchto snah.

Čelakovský mohl se honositi již ze starší doby znamenitými vzory, maje i ve svém národě řadu předchůdců sběratelů přísloví.

Duch český sám o sobě kloní se k uvažování o sobě a věcech lidských vůbec, jak patrno z významu otázek náboženských které po tolik věků byly hlavní pružinou našich dějin. Proto již v nejstarších památkách vypravování protkává reflexemi o dějích líčených. Již skladatel české Alexandreidy užívá sentencí, v nichž mnoho jest moudrého nazírání na běh věcí lidských, a podává je ve způsobě zdařilých namnoze přirovnání; jádro leckterého pozdějšího přísloví již tuto jest obsaženo. Brzo po něm, ač-li opravdu žil ke konci stol. XIII., skladatel t. zv. kroniky Dalimilovy protkával dílo své na základě četby cizích kronik, bájek a příběhů, jakož i z vlastní zkušenosti větami rázu zcela příslovného, z nichž povaha jeho velmi jasně vyniká. I náš první mudrc český, rytíř Tomáš ze Štítného, dokládá se nejednou větou lidovou, patrně moudrosti předků svých také dbaje.

Avšak náš národ může se již ze stol. XIV. honositi prvou skutečnou sbírkou přísloví, kterou učinil p. Smil Flaška z Pardubic, synovec osvíceného prvního arcibiskupa Pražského Arnošta, spisovatel i jinak známý. Sebral vět takových ovšem též mnohé rázu pouhých pořekadel, celkem 238, a Fr. Palacký nalezl tuto sbírku jeho v archivě Třeboňském (vyd. v Čas. Č. Mus. 1827).

Je to zajisté chvalným svědectvím o Smilově vzdělání, že všímal si vět takových již v době, kdy o nějakém folkloru ovšem není řeči.

Mezi muži, kteří lidovou mluvu pozorovali a z ní čerpali, přední místo v té době náleží M. Janu Husovi, a také v jeho spisech

jsou leckteré sentence rázu příslovného. Vedle něho i jiní spisovatelé XV. a XVI. věku, ba i skladatelé listin a dokumentů právnických koření své spisy vtipnými průpovědmi, dovolávajíce se jich na svědectví svých myšlenek. V době Husově skladatel t. zv. Tkadlečka, později slavný moravský právník Ctibor Tovačovský z Cimburka, v XVI. věku Ondřej Klatovský, skladatel oblíbené knížky učebné pro němčinu, veršovec Šimon Lomnický a j vedle písem sv. a spisů staroklassických mají na osvěžení slohu vloženu nejednu větu, „jak staří říkali“.

Do toho století připadá také druhá česká sbírka přísloví, většinou vzniklá na Moravě. Počal s ní známý starší Jednoty bratrské, Matěj Červenka, rodem sice z Čelakovic, jenž však jako biskup sídlo své měl obyčejně v Přerově a slynul vzácnou výmluvností, že totiž věci obyčejné dovedl způsobem novým a vybraným vyjadřovati K tomu zajisté mu sloužiti měla i přísloví. Sbírku jeho na počet více nežli 600 čísel doplnil slavný rodák Přerovský Jan Blahoslav (vyd. od V. Hanky v Čas. Č. Mus. 1829). Sbírka tato vyniká mezi jiným i vzácnými výklady o původu jednotlivých přísloví, třebas ne všude autentickými.

V době Blahoslavově ku potřebám školským užíval přísloví Jakub Srnec z Varvažova, klada je vedle přísloví a sentencí latinských pro snadnější zapamatování jejich významu. Do slovníků svých latinských za příklady je stavěl též slavný knihtiskař M. Daniel Adam z Veleslavína, ovšem zase proti větám latinským.

Slavný rodák moravský, Jan Am. Komenský, hned ku prvnímu velikému podniku, jejž si obral za úkol životní, sbíral přísloví, totiž pro veliký slovník latinsko český, „Poklad jazyka českého“, a užil jich poprvé, jak sám svědčí, v díle „Theatrum universitatis rerum“ (Divadlo veškerenstva věcí), avšak v soustavu je spořádal teprve pro potřebu škol, za pomůcku ku „Bráně jazyků“. Proto dal této „Moudrosti starých předků, za zrcadlo vystavené potomkům,“ sestavení totéž, jakého se přidržoval při „Bráně“, totiž podle základu, z něhož se béře obraz, zdali z věcí přirozených, či řemeslných a umění, či z věcí božských. Sbírka ta byla sice vydána z rukopisu při české Didaktice r. 1849 a 1871, avšak vyžadovala by nového srovnání a ocenění podle rukopisu, chovaného posud v Lešně Polském; Komenský sám totiž sbírky své tiskem nevydal.

Sbírka Jak. Srnce i později opět vydávána, tak r. 1705 od F. O. Horného a r 1804 od Jos. Dobrovského a Píšetího. Dobrovskému při sbírání pozdějším vět příslovných pomáhal V. Hanka, když však Čelakovský jal se vedle písní sbírati také přísloví, přenechána mu práce ta zcela.

Čelakovský vedl si při sbírání látky pro své dílo podobně, jako při vydání „Slovanských národních písní“. Nepřijal šmahem všeho co našel, ale pouze to, co ráz národa mohlo lépe objasniti, v čem shledával zvláštní rys. Proto byl hned na počátku svého úmyslu rozhodnut, že sestaví chystané dílo příslovnické věcně, „dle obsahu, tak aby (ty věty) ne jako stádo běžíce na své ceně tratily, nýbrž

teprva ve spojení k jistému celku čtoucímu dokonalé podnětí o filosofii, mravnosti, vtipu atd. našeho lidu dodaly." (List Jos. Vl. Kamarýtovi z r. 1827). Chtěl tedy Čelakovský z příslovného pokladu každého národa slovanského vybrati asi 600—800 nejjadrnějších vět, celkem tedy asi 3000—4000 přísloví sestaviti v přehledný celek. Nebylo arci snadno z bohatých zdroju jinoslovanských, které se mu během práce jeho čím dále tím šíře otvíraly, učiniti tak malý výběr; nedivme se tedy, že práce chystaná vzrostla posléze na počet více než 15.000 vět obsahu po většině vzácného a jadrného.

Ukázku díla chystaného podal Čelakovský v Čas. Č. Musea r. 1837, předesílaje zároveň theorii o přísloví vůbec, z přísloví jinoslovanských klada pouze překlady české, jež potom ke sbírce své připojoval vůbec. Práci dokončil teprve ve Vratislavi r. 1846, později mínil vydati také úplnou sbírku přísloví českých, k čemuž ovšem nedošlo. Neboť ač bylo úmyslem jeho dílo poslati do Prahy a dáti je tisknouti hned po spisech básnických, přece je poodložil a přistoupil k vydání teprve po návratu do Prahy (r. 1850 vyd. v Čas. Č. Musea kalendářík z přísloví, r. 1851 přísloví právní, celé dílo r. 1852).

V dobu Čelakovského připadá první živější ruch ve sbírání folkloru, jak svědčí netoliko vydané tehdy sbírky písní národních, ale i zvyků, pověr a jiných znaků kmenové individuality. Je tedy přirozené, že vedle hlavního sběratele také jiní ještě se pokoušeli o sestavení sbírek českých přísloví, na př. Jan Javornický (r. 1815), M. Jos. Sychra (1822), J. S. Liblinský (1848); na Moravě pak Fr. Dobromysl Trnka, známý novotář jazykový, r. 1831 vydal „Pořekadla Slovákóv Moravsko-uherských" (v Brně, u Trasslera). Svým novotařením v jazyku spisovném Trnka dostal se ve spor s Jungmannem a Palackým, a Čelakovský nevěře, že by lidové věty od něho zaznamenané byly správné, přijal je do své knihy v rouše českém.

Na Slovensku v době starší i novější věnována byla příslovím náležitá pozornost. V nich Slováci shledávali netoliko jadrná pravidla životní, ale též příhodné příklady ke knihám jazykovým, jakož slovenský grammatik Pav. Doležal již r. 1746 ke své mluvnici připojil malou sbírku takových vět, po něm pak známý zastavatel samostatné spisovné slovenštiny, Ant. Bernolák (r. 1790). Slovenský sběratel českých knih, Jiří Ribay, jenž za starými českými knihami horlivě putoval a tak nejednu vyrval zapomenutí, sbíral také přísloví a nabyl takto vlastních a odjinud nalezených vět asi 4000; bohužel dostala se sbírka jeho nevyčerpána do Peštského maďarského musea národního. Ani po díle Čelakovského však Slováci neustávali v hledání takových rázovitých vět lidových, jak patrno ze „Sborníku", vyd. ve Vídni r. 1870, který také obsahuje pěknou sbírku od P. Dobšinského, P. Krupy a Fr. V. Sasinka. Vrcholem pak snah jejich nazvati lze dílo Adolfa Petra Zátureckého „Slovenská přísloví, pořekadla a úsloví", jež vydala Česká Akademie r. 1896. Jest to výsledek práce více než třicetileté, patrný důkaz neunavné píle sběratelovy, jenž neméně než osmkráte pořizoval si rukopis toho, co shledal, až konečně spatřil úsilí své korunováno zdárným výsledkem.

U nás nepokračovalo se po Čelakovském se stejnou pílí. Jakož se přihází častěji po díle epochálním, že práce na delší dobu zdá se býti odbyta, rovněž nelze menší příslovné sbírky po Mudrosloví v Čechách pojímati vážně kromě jediné, totiž nedávno zesnulého buditele Ant. Rybičky „Pravidel, přísloví a povědění právních" (vyd. 1872), jež ovšem sbírána i ze spisů, desk, listin a není tedy vesměs původu lidového.

Moravský ethnograf Fr. Bartoš arci také všímal si pilně přísloví a vydal je nejprve v Obzoru r. 1889, později novou sbírku v Českém Lidu (1896). Slezská přísloví pěkně jsou vydána v I. díle Vlastivědy slezské (vyd. r. 1888, str. 210—239). Ceniti lze při nich nejen správné podání lidovou mluvou, ale i stručnost a vtipnost vůbec.

Účel, který si Čelakovský stanovil, sám objasní nám s dostatek, že od dalšího sbírání příslovných vět u nás ustalo se neprávem. Nechtělť sestavovatel „Mudrosloví" podati tu všech přísloví českých, ale jen ta, jimiž filosofický názor lidový případně se značil, neboť v díle jeho se podávala životní filosofie lidu slovanského. Nejednalo se mu tedy nikterak o úplnost, a opravdu vidíme, kterak mu již přítel jeho I. J. Hanuš vytýká, že ani sbírky Flaškovy nepojal celé (Čas. Č. Mus. 1852), tím méně ovšem další sbírky nebo to, co bylo lze odjinud vyčerpati. Vždyť přísloví jinoslovanská čerpal ze sbírek již hotových, namnoze objemných, a odtud chtěl podati celkový názor národů slovanských na všeliké poměry životní. Aby pak českému čtenáři veškeren poklad ten učinil přístupným, podává za každým tím příslovím cizím jeho český překlad, obyčejně velmi zdařilý, jenž však později od neznalců nejednou byl pokládán za opravdové české přísloví a dostal se i do lidu. Nepokládáme to za chybu, neboť oprávněno jest přání, aby lid náš čerpal z pravidel životních především národů sobě nejbližších, avšak při novém sbírání potřebí bude k okolnosti té obrátiti také pozornost.

Jinak najdeme i po J. V. Rozumovi, který ze slovníka Jungmannova vybral ponejvíce svou sbírku, v tomto veledíle ještě mnoho vět rázu příslovného. Mnohem více chová přísloví také slovník Kottův, z něhož posud málo bylo čerpáno. Výtěžek z obou těch sbírek bude zajisté hojný, s trochou sebezapření a trpělivosti se ho dosáhne. Ale i z literatury starší, na Moravě pak z knih rázu folkloristického, jak se jich nyní dosti vydává, bude třeba vybírati, při tom arci také poctivě zaznamenávati, odkud věta je vzata. Pro kontrolu a skutečnou vědeckou cenu díla nového nevyhnutelně toho jest potřebí. V době Čelakovského toho nebylo, avšak od té doby uplynulo již téměř padesáte let a jak se od té doby požadavky vědecké kontroly díla zostřily!

Vedle sbírek starších a spisů staročeských, jež pro novou sbírku třeba bude přehlednouti, spoléhati musí nový pořadatel na pomocníky, kteří by mezi lidem stále žijíce věty takové sbírali a buď sami po částech vydávali nebo chovali je pro toho, kdo velikou práci nové, vědecké sbírky podnikne.

Takovými sběrateli přímými jsou především kněží a učitelé. Putování po vlastech českých nepomůže mnoho, neboť nelze vybízeti lidi, aby nám pověděli to neb ono přísloví, jako je vybídneme,

aby nám zapěl píseň. Jestiť to právě zvláštností přísloví, že je zcela nahodilé, ač k významu jeho rovněž náleží, aby kolovalo v lidu. Bez toho sebe lepší věta ze zkušenosti čerpaná nestává se příslovím.

Poesie lidová vyšla ovšem také z ducha kmenového, podává také mnoho příspěvků k tomu, jak lid nazírá na lásku, na rodinu, na stáří a pod., ale cit nadšený, v němž poesie obyčejně vzniká, nedopouští často proniknouti prostému rozumu, z jakého vycházejí věty příslovné. Pokud však pohádek se týče, živly v nich obsažené promíšeny jsou často tak mocně, že i znalci působí obtíže rozeznati jejich prvky podle původu.

V té tedy příčině zajisté přísloví mají cenu největší, nejednou pocházejíce již z doby, do níž světlo pramenů historických vniká jen několika nepatrnými paprsky, neb odhalujíce případně nitro lidu našeho do nejtajnějších záhybů.

Jest však otázka: Jsou všecka přísloví původu domácího a vůbec lidového? Dovede každý člen některého kmene pronášeti věty, které by mohly nabýti významu skutečného přísloví?

Ku první otázce není nesnadno odpověděti, nebo srovnávací sbírky příslovné samy ukazují k tomu, že přísloví putovala od národu k národů, že nejedno není ani původu lidového, ale jest vlastně aforismem, čerpaným z knih, na př. z literatur staroklassických, a přeneseným do lidu tehdy, pokud ještě na př. latina byla hlavním předmětem ve všech školách, i nejnižších a farních, pokud učitelé sami užívali nejvíce latiny v hovoru vespolném. Také bible poskytla dosti příkladů příslovím, nejedno přísloví odtud vniklo i do lidu, jak přirozeno zvláště u lidu tak zbožného a bible znalého, jako byli naši předkové.

Pokud se týče druhé otázky, jest odpověď k ní analogická odpovědi, hodí-li se každý člen kmene některého za skladatele básní, za tvořitele nových slov. Jako se neujme každá písnička lidová, jako nenajde obliby každé nové slovo, tak ani věta o události nějaké pronesená se nerozšíří, neshledává-li v ní lid něco vtipného, příhodného, obraz, přirovnání, obrat slovný, stručnost a obsažnost, pravdivé vystižení události a pod. Je tedy také k tomu potřebí vtipu zvláštního, aby všeobecné pravdy použito bylo vtipně na příhodě konkretní, po případě, aby takový právě nastalý příběh objasněn byl vhodným obrazem. Neboť že na podobenství v příslovích záleží velmi mnoho, patrno jest již z počtu těch vět, které podávají jen obraz, ponechávajíce nám samým jejich rozluštění.

Ke vtipnému obsahu v příslovích nejednou se druží rytmická forma, která chránila příslovnou větu před porušením a přispívala k její oblibě. Také této formy původce přísloví musel dbáti, neboť je známo, jak lid na jistém stupni svého vývoje péčliv je pěkné formy, ba pro ni si nejednu větu zapamatuje, jak svědčí pořekadla, v některých kmenech zvláště hojně kolující.

Nebyly tedy požadavky, které se činily do skladatele přísloví, nikterak nepatrné, a přece se nám jméno jeho nezachovalo. Bránila tomu obliba sdělované a šířené jeho věty, kterou brzo každý znal a si osvojil, pokládaje ji za svou.

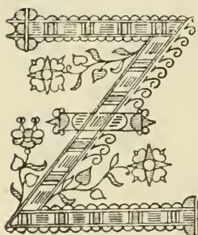
Tolik však patrno již ze sbírek uvedených, že jednotlivá přísloví vznikla v dobách různých, ba dosvědčují badatelé, že nejedno původem svým vyjadřuje prastaré zvyky dob pohanských („Dobrého nepálí“ — z božích soudů čili ordalií). Od pradávna každý národ takovými větami „jako perličkami rozkošnými jazyk svůj províjel“, vyjadřuje tím jasně svou povahu národní, názory o přírodě, lidech i svém životě vlastním, osvojuje si takto kmenovou moudrost, od vynikajících členů kmene svého sdělenou.

Avšak mnoho takových vět zajisté zaniklo — nebyly sebrány, a nivellisující působení školy způsobí zkázu ještě mnohých jiných. Nuže, dokončme společným úsilím dílo Čelakovského tím, že k velikým novým příslovnickým sbírkám jihoslovanským připojíme také českou, pořízenou podle všech požadavků vědeckých, t. j. zaznamenanou věrně podle tradice, označenou i místem nálezu, přehledně podanou podle věcí, z nichž jest základ vzat, rozhojněnou výňatky z knih staročeských, vůbec obsahující vše, co v té příčině lid náš, zajisté vtipem jiným kmenům slovanským se rovnající, v oboru přísloví a pořekadla vytvořil!

O jeskyních Sloupských.

Od Dra. **Martina Kříže.**

I. Cesta do Sloupa.

Z nádraží Rájeckého ubíráme se směrem východním po silnici vedle velké, dosti vysokou zdí obehnané obory panské, a za půl hodiny octneme se na vrcholu stráně, která příkro do údolí Svitavou vybrázděného padá[1]). Úrodné údolí, jímž vine se Svitava klikatým řečištěm, rozkládá se tu v starém korytě přes jeden kilometr širokém, vyhloubeném v podivuhodném útvaru kamenném.

Stojíme na něm; tu a tam je otevřena jáma v něm, úlomky povalují se na polích a na mezích: prohlédněme si kus takového kamene.

Jest to pevně ztmelená, zrnitá hornina z rozličných jednotlivých nerostů se skládající (zastoupen jest v ní hlavně orthoklas bělavý, červený nebo zelenavý, dodávající oné hornině celkovou barvu, oligoklas, černozelený jinoráz, křemen a slída) zvaná syenitem, také žulo-syenitem (syenitová žula)[2]); tam, kde na povrchu zvětrává, tvoří hrubozrný červenavý písek.

Hlavní známkou této horniny jest, že není uložena vrstevnatě.

Vystupuje z hloubi země jako nějaký val u Hošťeradic počínající (na Leskouně u Olbramovic vystupuje jako mohutný olbřím

---

[1]) Na vysočině nad oborou je Γ (výška nadmořská) 398 m., v údolí 286 m. (dle mapy); máme tu tedy spád 112 m. na krátkou vzdálenost jednoho kilometru, tedy přes 11 m. na 100 m.

[2]) Dr. L. Tausch nazývá horninu tuto »Brněnskou hmotou eruptivní«. Jahrbuch der k. k. geologischen Reichsanstalt Wien 1895. Svazek XLV. str. 278—291.

do výše nadmořské (*Ŀ*. 387 m) a táhnoucí se v nestejné šířce směrem severním a severovýchodním ke Knihnicím; jest to hmota z vnitra zemského vyvřelá. Tím liší se podstatně od hornin, o nichž jednati budeme a které z vod buď mořských nebo sladkovodních jsou uloženy.

Celé toto údolí, do něhož utěšeným zrakem nahlížíme, bylo kdysi vyplněno útvarem křídovým; jsou to pískovce, jíly, písky, jichž zbytky nesplavené pozorujeme na západním břehu Svitavy (u Blanska, Spešova atd.) a které se táhnou ke Kunštátu a Moletínu (okres Mohelnice). Tenkráte, když tvořily mořské vody záliv v našem údolí Svitavy, rostly na okolních vysočinách podivuhodné stromy a keře.

Nevěřili bychom tomu, kdyby nám to zbytky nalezené v těchto vrstvách u Moletína a u Kunštátu neklamným způsobem nevyprávěly[3]).

Velkolisté, překrásné Magnolie, jichž domovem jsou dnes jižně položené krajiny severní Ameriky, teplejší krajiny Číny a Japanu a které nyní zdobí také naše veřejné i soukromé sady, tvořily háje nebo lesy na návrších onen chobot ověnčujících.

Velkolistá Aralia, jíž rozšíření nynější jest podobné jako u Magnolie, družila se důstojným způsobem do oněch hájů dávnověkých[4]). Také nescházel předchůdce našeho čistého a sličného stromu, totiž ořecha vlašského (Juglans), o němž víme, že k nám byl přinešen z Italie a že pěstování jeho i zde bylo velmi pozdě zavedeno. Ještě za času básníka římského Plauta (nar. r. 254 před Kr.) a spisovatele rolnictví Catona (naroz., 234 před Kr.) neznali Římané božských žaludů těchto[5]). Mimo tyto nalezeny ještě: druh myrtovitý (Myrtophyllum), druh vavřínovitý (Daphnophyllum), vyhynulý druh Credneria macrophylla zvaný, fík, Sequoia atd.

Rostliny v těchto vrstvách nalezené dotvrzují, že u nás tenkráte panovalo teplé klima jižních krajin; avšak v končinách rozložených kolem severního polu počínal již znenáhlý sice, ale stále a stále výraznější obrat k podnebí mírnému a konečně chladnému, o němž ještě později bude jednáno.

Po této malé odchýlce půjdeme svou cestou dále.

Za oborou jdeme po silnici ještě pět minut a tu uzříme v pravo voznici, kde stojí 7 topolů. Nyní jdeme po této voznici 5 minut a dorazíme k lesu.

---

[3]) Porovnej Beiträge zur Kreideflora von Moletein in Mähren von Dr Oswald Heer, pak Beiträge zur Kenntniss der fossilen Kreideflora von Kunstadt von Dr. Fridolin Krasser. Beiträge zur Palaeontologie und Geologie Oesterreich-Ungarns Wien 1896 Band X. str 113—152.

[4]) To jest okolností nadmíru důležitou, že tyto druhy zachovaly se nyní v krajinách tak daleko od sebe vzdálených. Vysvětlení najde čtenář v mém pojednání: Über die Quartärzeit in Mähren und ihre Beziehungen zur tertiären Epoche. Mittheilungen der anthropol. Gesellschaft Wien 1898 svaz. XXVIII. str. 1—34.

[5]) Jovis glans: Victor Hehn. Kulturpflanzen und Hausthiere 1887 str. 322. Kolébka nynějšího ořecha vlašského jest dle Alph. Candolle (Origine des plantes cultivées 1886 str. 342) Armenie a jižní Kavkaz. Tak ejhle! Před miliony let pyšnil se ořešák na Moravě, na to před chladnějším podnebím uchýlil se do Armenie a na jižní svahy Kavkazu, aby zušlechtěn jsa, vrátil se opět k nám, avšak jen do teplejší jižní a střední Moravy, své Moravské kolébky (u Moletína) více neuzřel.

V příjemném stínu vysokých a štíhlých smrků a jedlí stoupáme pomalu po lesní cestě turistickými značkami opatřené 45 minut, až octneme se z lesa ven na silnici z Rájce do Petrovic a Sloupa vedoucí u boží muky (odtud máme do Petrovic ještě 30 minut a z Petrovic do Sloupa 30 minut, celkem při velmi mírné chůzi $2^{1}/_{2}$ hodiny; nazpět to jde ovšem rychleji).

U Petrovic (na západní straně osady) pozorujeme, že hornina, po níž jsme dvě hodiny šli, rázem se změnila; pole mají barvu červenavou, tu a tam najdeme kus červeného pískovce; pak uzříme na rozrytém pastvisku v jamách uložené vrstvy tak, jak by někdo byl na sebe desky položil.

Hornina tato byla uložena mořskými vodami.

Jest to na Moravě první a tedy nejstarší útvar, o němž s určitostí můžeme tvrditi, že vodami byl uložen.

Kdybychom od Petrovic šli po hranicích syenitu jižně až ke Klajdůvce (severozápadně od Líšně) a pak severně až k Šebetovu, shledali bychom, že se tu táhne pruh tu užší tam širší takové červenavé horniny; jen že místy béře na sebe jiné složení.

Tu jsou křemenité zpečeniny, tam celé kusy křemenné, jinde červený pískovec, tam opět zelenavé a červenavé břidlice atd. Na tomto pruhu spočívá náš památný vápenec; obě horniny vřaděny jsou do útvaru devonského[6]).

Vápenec onen, o němž brzo obšírněji jednati budeme, tvoří střední pruh, na němž u Ostrova, u Jedovnic a u Křtin proužek vápence břidličnatého, červenavého, na některých místech jako v Ostrově rozmanitě skrouceného spočívá.

Nazývá se proto hornina, jak ji u Petrovic vidíme, spodním devonem, hornina na něm spočívající (náš klasický vápenec s propastmi a jeskyněmi) středním devonem a onen proužek u Ostrova, u Jedovnic a u Křtin horním devonem[7]).

V Petrovicích jsme na pokraji vysočiny; nyní to půjde po silnici dosti příkře dolů do údolí Sloupského. (*V.* v Petrovicích dle mapy 555 m., *V.* údolí Sloupského 470 m., je tu tedy spád 85 m. na přímou vzdálenost 3 km., tedy na jeden kilometr téměř 28 metrů).

Za Petrovicemi stojí v levo u silnice Boží muka (od Petrovic 1200 kroků); zde ponejprv uzříme bělošedý vápenec, v němž tolik podzemních dutin skryto.

---

[6]) Útvar ten nazván devonským, protože je mohutně vyvinut v Anglii v hrabství Devonshiru.

[7]) Jak podivné poměry panovaly v oné dávné a dávné době, kdy moře devonské u nás ony horniny ukládalo! Nebylo tu ještě žádných výše organisovaných zvířat, žádných ssavců, žádných ptáků ano ani žádných plazů; za to ale četné druhy ryb oživovaly tehdejší vody. Na souši pak objevily se první pozemské rostliny (tajnosnubné, jehličnaté, přesličnaté a plavuňovité) a první hmyz.

Jaký to rozdíl mezi touto dobou a dobou diluvialní čili pravěkou, v níž zvířata jako mamut, nosorožec, tur divoký, sob atd. proháněla se lesy kolem rozloženými, na něž číhal mohutný medvěd jeskynní, statný lev a smečka vlků atd. a v níž v Kulně tábořily kolem plápolajícího ohně první lidé (prabydlitelé) v kožích odění. Jaký jest opět rozdíl mezi touto dobou a dneškem, kdy rodiny bydlí v domcích pohodlně a pěkně zařízených, chovají domácí dobytek, pěstují obilí a sadivo a kdy na tisíce poutníků zdaleka přichází v náboženském zanícení vroucně pomodlit se tu u divotvorné matky Boží v překrásném chrámu Páně!

Sotva jsme urazili od Boží muky 1200 kroku, již pozorujeme v pravé (jižní) stráni tři jeskyně položené při V. 492—505[8]) m. a v levo skalnatý žleb, jímž za lijavcu velkým hukotem valí se voda do údolí směrem k jeskyním Sloupským.

II Údolí a skalnaté stráně.

Se všech stran je Sloup uzavřen buď příkře vystupujícími stráněmi anebo kolmými skalisky; leží v kotlině, ze které je východ pouze na jihu těsným a klikatým údolím Půnkvy.

Za osadou na straně severní vystupuje holá šedá stráň (v poslední době částečně zalesněná) dělíc dvě údolí, jimiž vody z okolních lesů se svádějí.

Jdeme-li z osady směrem severozápadním (po silnici do Němčic vedoucí) vine se kolem nás potůček Žďárna; tu a tam v dosti širokém a štěrkem pokrytém řečišti pozorujeme, že voda do země se vsíká, jak by ji něco tajemným prutem přitahovalo.

Mlynář Sloupský, jemuž každá krapka vody jest drahá, odpomohl tomu způsobem následujícím: dal prolámati na západním úpatí oné stráně průkop.

Jakmile voda z těsného, rokli podobného údolí Žďárné vyjde, musí potůček do skalnatého tunelu a tímto do mlýnské nádržky; jen přebytečná voda může ovlažovati divoké řečiště.

Vidíme tu v levo šedé skalky plné rozličných trhlin a děr; jest to vápencová stráň zvaná „Neselov" [9]).

Za touto 1200 kroků jest první (nejsevernější) závrtek mající v objemu 240 kroků a snižující se na $3^1/_2$ m.

Poněvadž vody z tohoto závrtku přicházeti musí do podzemního řečiště Sloupského, jež jest ve spojení s vodárnami v dolním patře Sloupských jeskyň, můžeme snadno vypočítati, jak hluboká tu musí býti propasť anebo chodba stupňovitá:

V. závrtku jest		501 m.,
V. vodárny v dolním patře	394 m.,	
z těchto vodáren musí ale podzemní řečiště sem stoupati	13 m.[10])	
má tedy dno tohoto závrtku V.		407 m.
a je tu tedy propasť nebo chodba stupňovitá hluboká .		94 m.

Druhé údolí, jímž přichází voda do kotliny Sloupské, jest mnohem širší a puvabnější; jest to údolí potoku zvaného Luhou, přicházejícího z lesů severovýchodně rozložených. Ale i tuto vodu zastihuje týž osud jako vodu předešlého potoku.

---

[8]) Účelem tohoto pojednání není topografické líčení jednotlivých jeskyň, to shledá čtenář v mém Pruvodčím vydaném v r. 1883 na str. 64—66.

[9]) O jeskyňce viz Dra Kříže Führer in das mährische Hohlengebiet 1884, str. 69.

[10]) Vodorovná vzdálenosť 1400 m., na každých 100 m připadá podzemní spád 0.943 m. Viz o tom Dra Kříže: Der Lauf der unterirdischen Gewässer in den devonischen Kalken Mahrens, Jahrbuch der k. k. geolog. R. A. Wien 1883, svaz. 33. str. 253—278 a 691—711.

Jakmile přijde na jižní konec osady, jak by ji někdo očaroval; zastavuje se zvolna, ztrácí se pomalu a jen když je mnoho vody, dospěje až k jeskyním a Hřebenáči.

Jak to, ptáme se, že potok lesem a lučinami se vinoucí vesele šumí a přišed do místa poutnického, ochabuje, slábne, až se úplně ztratí!?

Příčinou toho jest rozdílný útvar hornin. Na severu a na východě rozkládají se stráně drobové[11], které vodu nepropouštějí; jakmile vody dojdou na vápenec, bývají pohlceny jícny a trhlinami.

Přesvědčíme se o tom hned.

V suchých letech bývá ve Sloupě velká nouze o vodu; pro dobytek dováží se voda z údolí Luhy, na pití ale ze Šošůvky, kde v pravo od silnice při *V.* 529[12]) je kaplička se studánkou dobré pitné vody; ze studánky na jižní straně Šošůvky se nalezající jde vodovod do hotelu Brouškova.

Na útvaru drobovém jsou rybníky (v Mollenburku, v Holštýně, v Ostrově v dolní části, v Jedovnicích); na vápenci není žádného rybníku (v Ostrově v horní části mají nádržku na vodu; dno její je ale jílem dobře vymazáno; jakmile se jíl jakýmkoliv způsobem odstraní, ztratí se voda).

To tedy můžeme za jisté pokládati: **droba pokrývající náš vápenec devonský nepropouští vodu buď docela nic anebo jen v míře nepatrné; proto také tam, kde vápenec je drobou přikryt, je proti vymílání a rozežírání chráněn a nemohou se pod touto přikrývkou tvořiti ani komíny ani jeskyně.**

Nyní si vyjdeme na horu nad skály, pod nimiž se rozvětvují známé Sloupské jeskyně.

Zrovna za hostincem Veselého v levo přejdeme přes potok a octneme se na pěkné pěšince vedoucí po svahu nad jeskyně.

Pozorujeme, že stromy a stromky lesní do šedé skály svými kořeny téměř násilím se derou a že hluboko zapuštěny býti nemohou; pořádná vichřice snadno je smete.

Když již blížíme se k rovné ploše nad skalami, překvapí nás místo, kde vápenec pod ony šedé drobové skály zapadá a se ukrývá.

Na to se dáme trochu v levo do koryta vodního a tu spatříme závrtek zvaný v Průklestí.

Závrtek tento jest nahoře zanešen hlínou, balvánky vápencovými a štěrkem drobovým a má *V.* . . . . 519 m.
Jest to otvor rozsáhlého a hlubokého komínu, jímž vody
řítily se do dolního patra majícího *V.* . . . . . . 394 m.
Hloubka komínu musí tedy obnášeti . . . . 125 m.
Tento závrtek vede k neznámým dosud prostorám, jež na severu a severovýchodu od Krápníkové se rozkládají.

---

[11]) Droby tyto patří k útvaru kamenouhelnému (také kulmem zvanému), který spočívá na devonu a táhne se daleko na východ, skládaje se z šedých pískovcu, břidlic a slepencu

[12]) Viz Dra. Kříže spis o některých jeskyních na Moravě a jich podzemních vodách vydaný v Brně 1878 na str. 153.

Za tímto závrtkem při průměrné V 530 m. ukrývá se vápenec pod slepence drobové, které se tu všude — jsouce vodami vyplaveny — po zemi povalují.

Na straně západní jsou kolmé skály, jimž se říká „na panské horce".

Kraj těchto kolmých skalisk má tutéž průměrnou V. jako vápencový útvar na straně východní nad skalami.

Pozorujíce bedlivě obě kolmé stráně, seznáváme hned, že tak jak nyní od sebe jsou vzdáleny přes 500 m., nemohlo to býti původně, když vápencové vrstvy se ukládaly, že totiž za oněch dávných dob obě stráně musily býti spojeny anebo jinak řečeno, že tu nemohlo býti žádného údolí.

V. strání těchto obnáší, jak řečeno průměrně . .	530 m.
skalnaté dno, v němž se obě stráně scházejí má . .	443 m.[13])
bylo tedy údolí vybrázděno hluboko	87 m.

Jak a kdy mohlo se toto vybrázdění Sloupské kotliny státi?

Podívejme se jen na okno na západní straně Hřebenáče, prohlédněme si jen v Kůlně na pravé (východní) stěně vyskytující se pruh oněch výmolů, sloupečků a výklenků, zdali mohly vzniknouti jinak než vymíláním způsobeným vodami? Podívejme se do jeskyň.

Po vydatném dešti sype se voda se stropu jako by ji lil někdo z konve, ale přes růži (síto); musí tedy ve stropě býti vedle sebe mnoho dírek, vedoucích na denní světlo anebo do společného komínu; dírky tyto nemohly přece utvořiti se jinak, než že vody meteorické (srážky) v tvrdém vápenci ony dírky si vyhlodaly (gutta cavat durum lapidem).

Tyto dírky vedou tedy k slabounkým rampouchům; velké komíny, jimž v jeskyních se obdivujeme, byly také kdysi takovými rampouchy, zvětšovaly se ale stále; vody nepřicházely pak v kapkách, nýbrž v potůčkách.

Krápníky v našich jeskyních se tvořící dotvrzují nám, že voda dešťová (a sněhová) vápenec rozpouští a tím tedy na vápenci hlodá.

O tom snadno tedy nabudeme přesvědčení, že vápenec se vymílá způsobem mechanickým vodami tekoucími a padajícími a pak chemickým rozežíráním[14])

Údolí Sloupské bylo tedy na 87 m vybrázděno vodami tekoucími.

Vody tyto nemohly přicházeti odjinud než odkud přicházejí dnes. Kdyby vody byly chodily od jihu a jihozápadu, mělo by údolí spád od jihu a jihozápadu k severu a severovýchodu; spádu toho ale údolí Sloupské nemá.

Jest-li vody měly spád týž jak mají dnes, nemohlo vymílání jeho dříve započíti, dokud tu nebylo oněch spoust drobových (okolní hory), s nichž právě ony srážky dostaly spád na vápenec.

Z toho tedy jde na jevo: naše údolí nemohla se tvořiti před uložením droby. To je okolností velmi závažnou. Naše

---

[13]) Viz Dra Kříže monografii Die Höhlen in den mährischen Devonkalken und ihre Vorzeit. Jahrbuch der k. k. geologischen R. A. Wien 1891 svaz. 41. str. 501.

[14]) Voda nasycená uhličitou kyselinou vápenec rozežírá. Kyselinu uhličitou voda sbírá z látek vegetativních, animalních a nerostných.

propasti a jeskyně (jak se ještě dále přesvědčíme) byly taktéž vymlety vodami. Vody tyto musily ale míti svou cirkulaci, t. j. zde do skal vnikaly a na jiném místě musily vyrážeti ven. Dokud tu nebylo hotových údolí, byla cirkulace nemožná a proto také nemohly se u nás tvořiti jeskyně a propasti před uložením droby.

Tento drobový útvar pokrýval celé území vápencové, ale v nestejné mohutnosti; tam kde byl dříve splaven (kde ho tolik neleželo), tam započalo vymílání vápence dříve. Nejslabší přikrývka musila býti u Babic, u Habrůvky, u Rudic a na vysočině Ostrovské, k níž ovšem tenkráte patřila také část k Sloupu se táhnoucí.

Jedeme-li od Lipovce nebo od Rogendorfu k Ostrovu nebo postavíme-li se u Helišovy skály za Šošůvkou (tu je triangulační bod s *V*. 613 m.) poznáme hned, že celá vysočina Ostrovská, jak polní tak lesní tratě (i s Macochou) leží jako v nějaké jámě na 50 až 100 m. hluboké; musily tudíž vody přicházeti s drobových a syenitových návrší (Podvrší za Novými dvory s.-z. má *V*. 588 m., Loupač j.-v. Ostrova 569 m., Rogendorf 546 m.), přikrývku drobovou tu se vyskytující odplavily a pak hlodaly na vybrázdění údolí samých, nyní tuto vysočinu ohraničujících.

T í m d á n b y l p o d n ě t k ú č i n n é m u t v o ř e n í s e d u t i n v e v á p e n c i. Směr, kterým se vody potoční měly ubírati, t. j. směr nynějších údolí, musil býti vyměřen již tenkráte, když ještě drobová přikrývka vápenec zastírala. Vody jdou tam, kam mají spád a kde najdou nejmenší a nejslabší překážky.

Na povrchu onoho drobového povlaku musil býti undulací terénu vykázán vodám nynější směr; tato undulace vznikla buď nerovností hned původně uložených mas drobových (jak to při každém dně mořském bývá) anebo, byl-li povrch drobového povlaku rovný, pozdější dislokací.

Vodní járy v obou případech musily býti mělké a nemohly jíti u Sloupa pod *V*. 510—515 m.; neboť při těchto již jsou kolmé, tekoucími vodami omleté skály v našem Sloupském údolí. Geologické stáří těchto údolí můžeme udati s jistotou.

V době uložení devonského útvaru, jak jsme dokázali, nemohla ona údolí (Sloupské, Punkvy, Holštýnské a Suchý žleb) se utvořiti. Prohlubování mohlo započíti teprv až po uložení droby., tedy buď na konci doby kamenouhelné anebo po ní.

Po této následuje doba útvaru permského, který zanechal u nás pruh červenavých pískovců, slepenců atd. uložených v hlubokém úvalu, táhnoucím se mezi prahorami a syenitem od Krumlova k Tišnovu, Kunštátu, Letovicím, Mor. Třebové.

V následující době, totiž jurské musila býti naše údolí (i údolí Svitavy, údolí Křtinsko-Josefovské) již úplně hotova, jak to hned poznáme. N u t n o z t o h o s o u d i t i, ž e p r o h l o u b e n í j i c h s t a l o s e b ě h e m d o b y p e r m s k é.

Kdo navštívil doly u Rudic (byl jsem v nich v r. 1864), pozná, že jsou to vlastně hluboké vodami vymleté komíny nebo propasti, spojené s chodbami anebo jinak řečeno, že tu máme jeskyně a komíny, vyplněné jurskými útvary.

Tyto komíny a tyto chodby mohly býti vymlety jen tekoucími vodami, které musily tedy u Rudic vnikati do vápence a vycházeti ven buď údolím zvaným Padouchovem (mezi Josefovem a Olomoučany) anebo Býčí skálou anebo nynějším východem vody Jedovnické.

Dle mého nivelování je *V.* u zvonice v Rudicích . . 497 m.
k šachtě, která v r. 1883 byla hluboká 140 m., obnášelo
stoupání . . . . 13 m.
byla tedy *V.* otvoru . . . . 510 m.;
dno oné šachty hluboké . . . . 140 m.
mělo *V.* . . . . 370 m.
Vodárna v propadání Jedovnickém má *V.* . . . . . . 343 m.
schází tedy pouze . . . . 27 m.
aby dno oné šachty bylo v rovné čáře s vodárnou Jedovnickou.

V letech pozdějších byla vyhloubena šachta 133 m.
hluboká při *V.* . . . . 487 m.,
šachta byla hluboká . . . . 133 m.,
měla tedy na dně *V.* . . . . 354 m.,
V. vodárny Jedovnické je . . . . 343 m.,
tak že dno šachty bylo výše jen o . . . . 11 m.

Poněvadž šachta byla vzdálena přes 1000 m. od Jedovnického propadání, připadá na stoupání řečiště podzemního asi 11 m., tak že dno této šachty stálo v přímém spojení s onou vodárnou.

Tyto vody musily míti ale spád právě tak, jak jej mají vody nynější a poněvadž v údolích nynějších není ve skalních stěnách (vysoko nad údolím) nějakého východu pro tyto vody, musily vycházeti na denní světlo v údolích již tak prohloubených, jak je nyní vidíme.

Jestli ale u Rudic byly propasti a jeskyně do doby jurské vyhloubeny, jaké by byly důvody pro tvrzení, že tu tenkráte našich Sloupských jeskyň ještě nebylo a že se utvořily později?

Naše Sloupské jeskyně i s propastmi zajisté již tenkráte celkem byly utvořeny, jen že později se rozšiřovaly, proces ten trvá do dneška a bude trvati tak dlouho, dokud tu bude vápenec a voda cirkulující. Poněvadž ale skalnaté dno pokryto jest mohutnými náplavami, jest chráněno proti dalšímu prohlubování.

III Jeskyně

a) Před jeskyněmi

Pozorovali jsme vodu přicházející mlýnskou strouhou do řečiště, v němž na jižním konci osady spojuje se s potokem Žďárnou.

Viděli jsme, jak voda pozvolna se ztrácela, až potok zůstal úplně suchým. Jen když taje sníh anebo přichází mnoho vody, teče až ke skalám k Hřebenáči a mumlajíc ztrácí se do skulin a do štěrbin. Příčina jest velmi jednoduchá: na onom místě, kde se spojuje Žďárna s Luhou na jižním konci osady jest *V.* 466 m.,
náplava vyplňující údolí v Sloupské kotlině je mohutná 20 m.,
tak že skalnaté dno zde leží při *V.* . . . . 446 m.

kdybychom veškerou tuto náplavu odstranili, pak by se nám objevilo skalnaté dno údolí, v němž se skály vápencové ze strany východní a ze strany západní scházejí.

Dno toto vodami vymleté a járy vybrázděné, výmoly poseté poskytovalo by podivný pohled: Tu by zel otvor do kolmé propasti (komín), tam trhlina do neznámé hlubiny padající; vody při lijavcích hrnuly by se se strání a řítily s velkým hukotem do těchto propastí; vody přicházející Luhou a Ždárnou pohlcovaly by jako o závod jícny otevřené; co by nepřijal jeden jícen, to by pohltil druhý. Ale právě tak rychle, jak by vody sem se nahrnuly, tak by také podzemními chodbami odešly; v krajině nezůstalo by jiné vody, leč kterou zachytila by lesní a luční půda pro svou vegetaci.

V. skalnatého dna jest . . . . 446 m.,
V. vodáren v dolním patře Sloupských jeskyň obnáší . 394 m.,
tak že by padaly vody tyto do hloubky . . . . . . 52 m.

Až do počátku doby diluvialní bylo toto skalnaté dno obnaženo[15]); pak ale počalo se přikrývati nánosem říčním, až náplava dosáhla mohutnosti 20 m. (místy i více).

Přijdou-li nyní vody rozvodněnými potoky anebo se strání, musí se napřed veškerá tato náplava vodou nasytiti, aby pak přebytek odcházel řečištěm ke skalám a k Hřebenáči. Není-li ale náplava úplně nasycena, vniká voda do ní, prosikuje ji až na skalnaté dno a dostává se štěrbinami do spodní vodárny.

Ve Sloupě mohou tedy míti jen potud vodu, pokud v této náplavě se voda drží; jakmile udeří suchý rok, klesá voda v náplavě níž a níže, a kdyby dlouho nepršelo, ztratila by se úplně.

Často se stává (zejména při povodních), že se tu a tam na poli (při poslední povodni také u Hřebenáče) utvoří závrtek.

To děje se takto: jícen vedoucí ze skalnatého dna do dolního patra je zaklínován většími balvany a menšími balvánky a zanešen hlinou, pískem a štěrkem.

Při povodni vnikne mnoho vody k tomu jícnu, odnese hlínu a štěrk, pohne balvany a balvánky otvor zatarasující; následkem toho celé to chatrné klenutí se sedne anebo sletí do propasti; nános nad tím se nalézající musí také sednouti a utvoří okrouhlou, nálevkovitou jámu.

Kdyby byl jícen velký a všechny balvany i s náplavou nad ním se nalézající sřítily se do hlubiny, otevřela by se studně, jak se to stalo r. 1855 u Holštýna.

Dříve než dojdeme k našim jeskyním, uzříme v levo dvě mohutná skaliska (Europa a India); mezi nimi jest balvany zatarasená trhlina, vedoucí do oněch neznámých chodeb, o nichž jsem se dříve byl zmínil. Za těmito jest jeskyňka zvaná Poustevna[16]), pak skalnatý chobot s třemi kolmými skalisky (otec, matka, syn).

Skály šly dříve v přímé čáře od Poustevny k prvnímu vchodu; během času odlupoval se kus po kuse a svezl se dolů, až vznikl

---

[15]) Nikdo o tom nebude pochybovati, že mořské vody z doby jurské, křídové a třetihorní naši Sloupskou kotlinu alespoň částečně svými usazeninami zanesly; než to vše bylo opět odplaveno.

[16]) Na půdorysu Da.

onen chobot a dole utvořil se balvanitý násyp[17]) o němž ještě bude jednáno.

Dokud ještě skála ona stála, vymlely vody, chodící se strání, dva komíny na hoře onoho chobotu při *V.* 505 a 502 m jdoucí do Krápníkové[18]) a komín do Poustevny.

Tato Poustevna je pouhým zbytkem spodní části komínu, který v oné skále na denní světlo vycházel. Podobné ústí komínu máme v levo před vchodem do Nicové. —

Dřív ještě, než vstoupíme do jeskyň, slušno zmíniti se o Hřebenáči[19]). Jest to vápencový sloup 19 m. vysoký v objemu 63 m.; na východní straně vidíme velké, vodami vymleté okno. Voda sem přicházející krouží kolem Hřebenáče a ztrácí se v trhlinách a skulinách.

Kdybychom náplavu na 20 m mohutnou vybrali, měli bychom před sebou obrovský kolos 40 m vysoký, rozrytý bezčetnými trhlinami! Sloup tento omlet byl vodami od puvodní skály.

V. řečiště u Hřebenáče obnáší . . . . 462 m.,
Hřebenáč je vysoký . . . . 19 m.,
má tedy *V.* . . . . 481 m.

Konečně ještě musíme si před jeskyněmi v řečišti důkladně prohlédnouti nános potoční; jest nadmíru duležito seznati jej. Vidíme tu větší i menší vápencové balvánky méně nebo více omleté; tu a tam leží balvan hranatý, který se se skal svezl; dále pozorujeme, že jsou tu křemenité oblázky pleskaté, kulaté, podlouhlé; kusy rohovcové a šedozbarvené písečnaté valouny a valounky buď válcovité nebo vejčité; vzácností jsou kusy červeného pískovce; vše to leží smícháno s ostrým tmavohnědým pískem.

Veškeren tento štěrk a tento písek (málo hlinitý) pochází z blízkých strání, s nichž vody mají sem spád.

b) Nicová a Krápníková.

α) Nicová.[20])

Majíce na mysli vylíčiti stručně nejduležnější okolnosti geologické, palaeontologické a archaeologické, musíme čtenáře odkázati, pokud se týče části topografické a podrobného popisování šachet, prukopů, polí a nálezů, na publikace Dra. Kříže dole uvedené[21]).

---

[17]) Na pudorysu I' I'.

[18]) Na půdorysu Db

[19]) Na pudorysu P' P'.

[20]) Při zánětu očním užívá se bílého cinkového prášku (Zincum oxydatum, flores Zinci, Nihilum album — nickaminek). V zadní části této jeskyně bývá stěna skalní potažena bílou, krápníkovou hmotou ještě neztvrdlou; o této domnívají se lidé, zejména poutnici, že jest zázračným nickaminkem a seškrabuji jej. Vida jednou poutnici, jak pilně do šátečku tento vápenný povlak seškrabuje, ptal jsem se jí, proč to dělá. Odpověděla: „To je velice dobrý prostředek, když jsou oči bolavé.“

[21]) Topografické líčení v těchto spisech: O některých jeskyních a jich podzemních vodách. Brno 1878, str. 5.—40. — Pruvodčí do Moravských jeskyň. Brno 1883, str. 19—51. — Führer in das mährische Höhlengebiet. Brünn 1884, str. 22—56. — Punkva-Macocha-Sloup. Brno 1890, str. 28—90. — Poměry vodo-

1. Strop. Velkolepý vchod (A)[22]) triumfalní bráně podobný, býval kdysi východem vod proudících ze zadu z jeskyň ven.

Půda pod vchodem má *V*. . . . . 462 m.,
klenba vchodu je vysoko . . . . 8 m.,
má tedy *V*. . . . . 470 m.

Dvě chodby (šachta III., IV., V., VI. a VII. od sebe oddělené skalnatým hřebenem, spojují se v nedaleké dvoraně (47 m. od vchodu); odtud pak jde hlavní chodba přímým směrem severním 50 m. daleko; zde je zatarasena spoustou vápencových balvanů.

Půda zde má *V*. . . . . 471 m.,
strop se tu na pravé (východní straně) zdvihá vysoko 5 m.,
má tedy *V*. . . . . 475 m.;
klenba vchodu má *V*. . . . . 470 m.,
jest tedy na konci jeskyně strop vyšší o . . . . . 5 m.

Již z toho na jevo vychází, že nemohly vody vchodem nynějším přicházející vymleti onen strop na konci Nicové.

Než máme tu ještě jiné doklady. Vidíme totiž v této hlavní chodbě, jak se se stropu až na dva metry k nynější půdě sklání mohutný hřeben vápencový; po obou stranách jsou vodní járy Hřeben i járy mohly býti utvořeny jen vodami ze zadu tekoucími.

Tam, kde je nyní konec jeskyně, bývala vysoká šířavina a tu vchod do Nicové: strop se sřítil, s náspu dříve uvedeného odlamovaly se balvany, zatarasily vchod do Nicové (a do Krápníkové) a zamezily přístup vodám potočním.

V. stropu na konci Nicové jest . . . . 475 m.,
skalnaté dno řečiště Sloupského má nyní *V*. . . . . 445 m.,
bylo tedy tenkráte, když vody počaly vyhlodávati Nicovou,
výše o . . . . 30 m.

Kdybychom se postavili (odstranivše náplavu) na skalnaté dno Sloupského potoku a pohlédli na otvor, kterým tenkráte vnikaly vody do Nicové, měli bychom štěrbinu 30 m. nad námi se otvírající.

Na rozšíření a na prohloubení Nicové nepůsobily pouze vody přicházející od zadu potokem, nýbrž i vody, řítící se se stráni několika komíny v mých spisech popsanými a přes 40 m. vysokými.

2. Půda. Kdo navštíví Nicovou, sezná hned, že nynější půda má silný spád ven, totiž od konce jeskyně ku vchodu (od šachty XII. k šachtě II.) a že tedy nemohly uložiti vody z potoku přicházející nános půdu tvořící.

Na konci jeskyně má půda *V*. . . . . 471 m.,
pod vchodem ale jen . . . . 462 m.,
je zde tedy nižší o . . . . 9 m.

---

a horopisné. Lauf der unterirdischen Gewässer in den devonischen Kalken Mährens. Jahrbuch der k. k. geologischen Reichsanstalt. Wien 1883, svazek 33, str. 254—257, 274—275, 709—710. Poměry geologické a archaeologické. Die Höhlen in den mährischen Devonkalken und ihre Vorzeit. Jahrbuch der k. k. geologischen Reichsanstalt. Wien 1891, svaz. 41., str. 443—570. Při této obsáhlé monografii jsou také plány (pudorysy a prurysy). Výzkumy archaeologické. Kůlna a Kostelík. Dvě jeskyně v útvaru devonského vápence na Moravě. Brno 1891, str. 28—80. L'Anthropologie. Paříž 1897, tom VIII., str. 513—537. a 1899 tom. X 257—280. L'époque quaternaire en Moravie.

[22]) Na pudorysu A — vchod, a, aa — chodby.

3. Skalnaté dno. V Nicové vyhloubeno bylo do roku 1891. celkem 12 šachet, z nichž šlo 7 na skalnaté dno; k těmto se druží ještě 4 šachty vyhloubené v roku 1897., z nichž 3 šly na skalnaté dno[23]); celkem jich tedy bylo 16; desetkrát jsem mohl pozorovati omleté dno skalnaté a určiti bližší jeho okolnosti.

Tu nemálo jsem se podivil, vida jak jinak to vypadalo v těchto chodbách před dobou, dokud tu ještě nebylo náplavy a všude byla jen samá skála (na hoře „strop“, po stranách „skalní stěny“ a dole „skalnaté dno“). Tam, kde je nyní konec jeskyně, byla prohlubeň, jdoucí do *V*. 446 m. (skalnaté dno řečiště): odtud vystupovalo dno jeskynní do šířaviny ke komínu jako nějaká střecha do *V*. 464 m., tedy 18 m. vysoko na přímou vzdálenost chodby 50 m. Ze šířaviny šly dvě chodby (spojovací) ven k nynějšímu vchodu v nestejné výšce. Spojovací severní (levá) ležela o 6 m. výše nežli spojovací pravá (jižní); příčinou toho jest množství komínů nad touto jižní chodbou ve stropě se nalézajících.

V chodbě pravé (východní) mělo dno skalnaté ohromný spád ven. Na začátku této chodby (při šachtě VII.) je *V*. dna 467 m.,

na konci při šachtě IV. při *V*.	458 m.,
byl tu tedy spád	9 m.

4. Náplava. Dlouho a dlouho hledal jsem klíč k rozluštění hádanky, odkud sem náplava přišla. Vždyť známo jest, že první vážený badatel v těchto prostorách Dr. Wankel prohlásil, že se přihrnuly nesmírné vody od severu, že diluvialní zvířata před těmito vlnami hledala útočiště v jeskyních; zde ale byla vodami zachvácena a pohřbena pod štěrkem a pískem.

---

[25]) Nové tyto šachty na plánu nejsou udány; stalo se tak úmyslně, aby chodby jasněji vystupovaly. Poněvadž šachty tyto nikde dosud popsány nejsou, stůjž zde stručný jich popis.

1. V šířavině asi metr západně od šachty čís. VIII:

a) ssedlá voda	0·10 m.,
b) vápencový hranatý štěrk	0·60 m.,
c) šedý, drobový štěrk	1·60 m.,
úhrnem . .	2·30 m.

Skalnaté dno bylo ohlazeno vodami.

2. Od jižní skalní stěny 33 m. daleko v hlavní chodbě, tam kde končí hřeben; od stěny východní 1 m.:

a) ssedlá voda	0·10 m.,
b) vápencový štěrk s hlínou	2·00 m.,
c) spečenina pokrývající celou šachtu	0·20 m.,
(na jednom místě byla proražená, pod ním šedá)	
úhrnem . . .	2·30 m.

3. V chodbě spojovací mezi šachtou č. IV. a V.; od počátku chodby 8½ m.

a) vápencový štěrk s hlínou	0·80 m.,
b) drobový štěrk (šedá)	4·80 m.,
úhrnem . . .	5·60 m.

Omleté skalnaté dno mělo spád od zadu a od východní k západní stěně. Ve hloubce 3 m. v náplavě drobové pokrývala celou šachtu 0·20 m. silná ssedlá voda (travertýn). Na tuto okolnost kladu velkou váhu.

4. Ve spojovací chodbě západní 20 m. od vchodu uprostřed. Šachta byla hluboká 1·60 m.; šla na skalnaté omleté dno:

a) vápencový štěrk a hlína	0·60 m.,
b) štěrk drobový	1·20 m.,
celkem	1·80 m.

Obraz tento stále jsem měl na mysli, zkoumaje v jeskyních Sloupských. Avšak krok za krokem nabýval jsem přesvědčení, že tomu tak býti nemohlo; když tomu ale tak nebylo, odkud přišla tato náplava?

Tu musíme předeslati následující výsledek z vyhloubených šachet v náplavě.

Jsou tu dvě přesně od sebe oddělené vrstvy; spodní drobová nesmíchaná s vápenečky a horní vápencová, neobsahující opět žádný štěrk drobový. V horní vápencové byly kosti zvířecí, v dolní drobové jich nebylo; tato byla planá čili hluchá.

Předkem tedy nutno vysvětliti, zda-li se sem ony ohromné vody přivalily od severu čili ne.

Vod takových tu nebylo, neboť: 1. Musily by to býti vody mořské a z těch bychom tu měly mořské nánosy a v nich mořská zvířata; těchto tu není. 2. Kdyby se sem byly nahrnuly však sladkovodní proudy ze severních krajin, byly by šly údolím Odry a Bečvy a byly by se rozlily v jižní Moravě. 3. Takové cizí vody byly by sem nanesly cizí nános. 4. Ve vrstvách drobových (a ty jsou zde mohutné 20 m. — šachta IX.) není žádných zbytků zvířecích: kdyby se byla zvířata sem utekla, když tato náplava se ukládala, musily by tu býti kosti z nich. Cizích vod tu tedy nebylo.

Snad tedy rozvodněný potok Sloupský zanášel tuto náplavu do těchto chodeb? Ani tomu není tak, neboť: 1. Viděli jsme, že skalnaté dno v potoku Sloupském hluboko leželo pod skalnatým dnem v Nicové. Ani největší vody nebyly s to, aby zanášely náplavu do chodeb spojovacích, do šířaviny a do hlavní chodby. 2. Náplava potoční je smíšená: my však máme v chodbách vrstvu vápencovou a drobovou přesně oddělenou. 3. Přijdou-li nyní velké vody, nevniknou nikdy do šířaviny. Jakmile dostoupí při povodních vody *V*. 465·671 m., hrnou se od skal přes silnici u Hřebenáče do údolí a nemohou vystupovati výše.

V. v šířavině u šachty VIII. je však	468·950 m.
vody nemohou překročiti *V*.	465·671 m..
jest tedy půda v šířavině a v hlavní chodbě povýšena nad vody	3·279 m.

4. Přijdou-li nyní velké vody, valí se především k Hřebenáči a do starých skal a pak do prvního vchodu.

V předsíni starých skal, pod prvním (A) a druhým vchodem (B), kolem Hřebenáče (p') utvoří se jezero tiché (mrtvé) vody, sáhající daleko k osadě. Voda tato nemá žádné síly a neukládá také žádného většího štěrku, usazujíc jen kal (písek a hlínu), jak to vidíme v předsíni do Starých skal.

Vody tyto nemohly naprosto nanésti do Nicové onu náplavu a to ani drobovou ani vápencovou.

Když tomu tak, odkud tedy pocházejí spousty oné náplavy?

Vše to nanesly sem vody vysokými komíny se stráni nad skalami.

Drobová přikrývka sahala dřív blíže komínům a proto byla první spláchnuta; potom ovšem mohly vody splachovati jen zvětralý vápenec; proto jsou vrstvy odděleny.

5. Zbytky zvířecí:

a) v náplavě drobové tak mohutně v této jeskyni uložené nebylo nalezeno žádných zbytku zvířecích.

Zjev tento shledáme s nepatrnými výjimkami netoliko ve všech chodbách Sloupských jeskyň, nýbrž také ve Výpustku a Kostelíku.

Z toho jde na jevo, že tu musila býti zvláštní příčina, proč tyto drobové vrstvy zůstaly planými. (O tom později.)

b) v náplavě, která se skládá z hlíny, písku a hranatého vápencového štěrku, bylo dosti zbytku zvířecích. Zastoupena byla tato zvířata: Medvěd jeskynní (hojně), vlk jeskynní (méně hojně), hyéna a lev jeskynní (málo).

6. Nálezy archaeologické. Jest podivno že v této prostorné jeskyni nebylo ani stopy po člověku z doby pravěké. V létě tu nebývá právě veľké chladno a v zimě jest tu dosti příjemné teplo. Kouř z ohně rozdělaného v šířavině při šachtě VIII. byl by vycházel komíny tu se nalezajícími ven. Také tu není přílišná tma; denní světlo proráží sem trochu chodbou spojovací. Nicová by se byla výborně hodila za bydliště pro pravěkého člověka.

Proč tedy zvolil si raději otevřenou Kulnu k svému pobytu než zde uzavřený skalní palác, v němž by oheň veseleji byl plápolal než v Kůlně, a kde by nebylo bývalo průvanu, jaký Kůlnou stále táhne? Jen velké vody mohly pravěkého člověka odstrašovati od pobytu v Nicové; obavy v tomto ohledě byly ovšem oprávněny. Voda z rozvodněného potoku nevnikne nikdy do šířaviny, tvoří ale pod vchodem a před jeskyní hluboké jezero.

Vody mohly (a mohou) dostoupiti V.	465·071 m.,
pod vchodem jest V.	462·093 m.,
stává zde tedy voda vysoko	3·068 m.

Uvážíme-li, že vody při povodních (zejména zacpou-li se trochu trhliny a otvory vedoucí do dolního patra) stojí tu i týden, pak ovšem nebudeme diviti se tomu, že pravěký člověk nechtěl vlézti do této pasti.

Totéž má místo o člověku předvěkém a novověkém.

V době nynější (bylo prý to v r. 1836) usadili se v Nicové lidé cizímu majetku nebezpeční; kradli krávy, zde je rozsekávali a po kusech odnášeli na patřičná místa; měli prý tu celé lešení, jako řezníci v jatkách na rozsekaný hovězí dobytek.

β) Krápniková.

Jeskyně tato jest vlastně poboční velkolepou síní Nicové; jest to pro naši krajinu pravou klenotnicí přírodní, v níž zachovány jsou dosud překrásné útvary krápnikové (viz obrázky).

1. Strop. Celá krápníková jeskyně tvoří jedinou dvoranu, v níž jako v nějakém chrámu strop velebně se vznáší, přecházeje uprostřed ve vysoký komín na denní světlo vedoucí. Kolem celé této dvorany táhnou se chodby a komíny.

Nemálo jsem se podivil, vstoupiv do jeskyně a vida, jak netopýři poletují sem tam po jeskyni.

Bylo to v létě: dvéře byly zamknuty; chodbou touto tedy nemohli sem vniknouti. Netrvalo to dlouho a netopýři se vytratili trhlinami, jimiž komíny na denní světlo ústí. Těmito sem přiletují, těmito opět vyletují ven.

Po deštích, zejména lijavcích, bývá v Krápníkové plno žlutého bahna a vody; jest tedy spojení s povrchem dosud otevřeno.

Na hoře nad jeskyní je celá řada skalek rozpukaných, plných otvorů a štěrbin; to jsou východy z oněch komínů.

V. nad jeskyní je . . . . 507 m.,
nejnižší místo v jeskyni má *V.* . . . . 455 m.,
obnáší tedy výška komínů . . . . 52 m.

2. Půda. Do jeskyně přicházíme po balvanité stráni; tu byl dříve vchod do jeskyně ze strany potoku Sloupského. Půda se sklání na jižním konci k šachtě XIII., kde bývalo propadání.

3. Skalnaté dno. Hloubením této šachty přesvědčil jsem se, že tu je jícen balvany zaklínovaný, který svádí vody do dolního patra.

Otvor tohoto jícnu a tedy nejnižší místo skalnatého
dna má *V.* . . . . 445 m.,
dolní patro má *V.* . . . . 394 m.,
jde tedy jícen hluboko . . . . 51 m.

Nutno ale uvážiti ještě to, co následuje:

Na denním světle nad jeskyní je *V.* . . . . . . 507 m.,
dolní patro má *V.* . . . . 394 m.,
je tu tedy rozdíl . . . . 113 m.

t. j. vody přicházející se strání vrhaly se komíny téměř kolmými do Krápníkové a do dolního patra 113 m. hluboko. Jaký to účinek erosivní měly takové proudy vodní na skalnaté dno a na skalní stěny!

4. Náplava. Pokud tomu dovolovaly útvary krápníkové, shledal jsem, že náplava skládá se z vápencových balvanů a mazné hlíny; jen v chodbě vystupující nahoru na jižní straně byla droba.

5. Zbytky zvířecí. Těch je zde více než v Nicové; jsou uloženy pod útvary krápníkovými; z toho vidno, že tu zvířata dávno žila, než se krápníky počaly tvořiti.

6. Nálezy archaeologické. Nemohl-li pravěký člověk bydleti v Nicové, mohl tím méně přebývati v Krápníkové, do níž, jak víme, ještě dnes hrnou se vody při lijavcích. (Příště dále.)

Obrázky folkloristické z mor. Valašska

Podává **Mat. Vaclavek.**

XIII

Jména osobní na Vsacku a v některých jiných obcích valašských.[1])

Nebude, tuším, pro ethnografa nezajímavo, sezná-li některá jména osobní, v našem kraji běžná. Mnohá z nich odvozena jsou ze jmen křestních, plných nebo zdrobnělých, což je vždy jakousi známkou starobylosti; jiná naznačují buď osobní vlastnosti, zaměstnání nebo původ z jiného místa nebo některé země. Rozpoznání jejich původu není nikterak nesnadné.

Příjmení, odvozená od jmen křestních, jsou, jak podotčeno, nejstarší, pocházejíce z dob, kdy syn ku svému jménu křestnímu přidával jméno otcovo, jak to posud v některých slovanských zemích, zvláště pak na Rusi jest obyčejem. Později však za ustavičného množení se rodu některého bylo třeba příslušníky jeho označovati i jinými jmény, vzatými buď ze zaměstnání jejich nebo dle vlastností, které byly u nich pozorovány, nebo-li jinými slovy, osoba ta či ona obdržela tu neb onu přezdívku, jež udržujíc se stále v ústech současníků, příslušníků té neb oné dědiny, stala se hotovým příjmením, jménem osobním. Osobní jména mají tedy u veliké většině původ svůj v přezdívkách, přízviskách.[2])

Přezdívky tyto a jména odvozená od křestních, připouštěly-li druhdy nějaké změny, nabyly konečně ze zvyku a z potřeby takového objemu a síly, že se navždy ustálily. Už v minulém věku měl z pravidla každý člověk takovou určitou přezdívku za své rodné jméno čili příjmení, ano pro potřebu veřejného života míti musil; neboť občanský zákonník cís. Josefa II. z roku 1786. přísně se toho dožadoval.[3])

Jak vysvětliti si některá příjmení německá? Ta mají většinou původ svůj rovněž v době císaře Josefa. Někdo neměl na př. žádné přezdívky, nebo měl-li, nelíbila se mu, na úřadě však mu vyhledali a vložili jméno — německé; chtěj nechtěj bylo se mu spokojiti se jménem německým. O Židech je všeobecně známo, že v těch dobách dostali povejvíce svá jména a že úřadové jako naschvál vyhledávali pro ně divná a jinačí, tytýž i hodně směšná jména!

Co se týče dávání jmen německých, podotýkáme ještě, že takové jednání úřadů pochopíme dobře, připomatujeme-li si, že doba cís. Josefa II. vyznačuje se soustřeďováním moci státní čili, jinak řečeno, centralisací a poněmčováním čili germanisací.

---

[1]) Článek tento uveřejněn byl ve „Valašských Hlasech", 1893, č. 33 a 34. Otiskuji jej znova, poopravený a doplněný, zvláště proto, aby byl v odborném časopise lépe uchován a snáze přístupen odborníkům-ethnografům.

[2]) Netřeba dovozovati, že i nynějšího času v našich dědinách, ano i v městech venkovských přezdívky, vulgo-jména, velikou hrají úlohu.

[3]) Srovnej článek Dra J. Medka v „Nivě" o vzniku příjmení, roč. I. 1891.

Málo zajisté v našem kraji jest jmen německých, jejichž někdejší majetníci by pocházeli z krajin nebo ze zemí německých (vyjmouc snad jediný Vsetín).

Jména, jež tuto uvádíme, jsou ponejvíce nasbírána v soudním okresu Vsackém čili na Vsacku, a to jen taková, která se značí buď tím, že je více nositelů týchž jmen či že k rozeznávání jich buď čísla domovní nebo, což nejhojněji se děje, přezdívky slouží, anebo že jména ta jsou vůbec neobyčejná, charakteristická.

Z jiných končin valašských předvádím toliko jména z míst důležitějších, aby aspoň poněkud povšechná charakteristika jmen valašských se odrážela. —

Jména na Vsacku.

Vsetín: Baďura, Bařina, Bubela, Col, Černocký, Čunek, Daněk, Dědic, Esteřák, Fajkus, Foltýn, Galda, Grycman, Hovadík, Hrčka, Hrňa, Hlubík, Jarošek, Kutěj, Krúpa, Kratochvil, Kalivoda, Lukotka, Majdánek, Martiš, Mikéska, Misárek, Nosek, Nosálek, Obadal, Olšák, Parduba, Petráš, Petrů (vulgo Petrůsek), Petřivalský, Piťka, Pilečka, Pokorný, Pončík, Prcín, Raška, Raušer, Rozenzweig (vulgo Cvajk, píší se obyčejně Rozencvajk), Rožnovják, Sajdl, Slováček, Spurný, Srala (jeden z nich nyní: Zralý), Šefčák, Šmara, Šolek, Straděj, Šula, Švirák, Tkadlec, Trlica, Trunkát, Vala, Válek, Vančura, Vítala, Vítek, Vinkler, Výchopeň, Zbránek, Žalmánek, Životský.

Ze jmen vytčených nejrozšířenější jsou: Bubelové (Bubelé), Jarošci, Obadalové (Obadalé), Olšáci, Petřivalští, Pokorní, Rožnovjáci, Sajdlové, Vinkleři a Životští. Některá jména vyskytují se po celé předešlé století až do císaře Josefa II. a lze za to míti, že mnohá z nich byla již také v 17. věku běžná. Jsou to: Černocký, Daněk, Foltýn, Jarošek, Krúpa, Petřivalský, Pilečka, Prcín, Raška, Trlica, Vančura, Žalmánek, Životský[4]). Mnohá z naznačeného období nyní vymizela. Mimo jména rodinná jsou četné přezdívky buď dle jmen křestních, a to od některého předka (od Ondřeje: Ondrášci — Petřivalský, od Petra: u Petrů — Raška, od Tomáše: Tomešci — Vinkler, od Mikuláše (Niklesa): Niklesi — Esteřák, od Domina: Dominci — Jarošek atd.), nebo dle zkratku jména (Jošek — Josef Černocký), nebo konečně při stejných jmenech dle vlastností nahodilých (jak na př. bylo při třech měšťanech-řeznících jménem Sajdli — Sajdl „veliký", Sajdl „viřtlář", Sajdl „Vídňák" [že se učil ve Vídni; jiný čtvrtý jmenovával se Sajdl „Berliňák", že nějaký čas pobyl v Berlíně na zkušené]).

Bystřička: Adámek, Brňovják, Černík, Hlinšťák, Hurta, Hurtík, Chomela, Kapitán, Kladňák, Matuš, Mikuláš, Opršal, Ordáň, Pelár, Škrabola, Trusina, Uličník, Vaculín, Videcký, Vizín, Výskal.

Halenkov: Andrýsek, Babica, Baroň, Bařák, Blaha, Čaník, Černocký, Dobeš, Dodula, Holec, Hruška, Hudec, Chrástecký, Janota, Juřica, Koňařík, Kořínek, Kučera, Maňák, Mazáč, Měrka, Mikuš, Nohál, Novosad, Pončík, Ruman, Řepka, Sklář, Strbač, Surovec, Surovčák, Šulák, Trlíček, Trtík, Václavík, Vojkůvka, Zemánek, Žárský.

---

[4]) Viz mé »Dějiny Vsetína« str. 266. a násl. Rozencvajkové pocházejí ze židovského rodu, Vinkleři z Němec (od Jičína Nov.?).

Hošťálková: Bivňák, Bonta, Česek, Čéška, Elsík, Eleš, Galetka, Halenčák, Hanulík, Hrabovský, Hruboň, Ježík, Juryš, Kaňák, Katrušák, Jotěna, Kovalda, Kurtin, Macek, Malina, Malučký, Nezdařil, Pala, Palát, Rafaj, Sovák, Sypták, Šabrsula, Šimek, Šutera, Trnčák, Uhřík, Ujčík, Vitavský, Zhasil, Žamboch.

Hovězí: Adamec, Bager, Baroš, Baroň, Béňa, Blaha, Blažek, Blinka, Čaník, Dizin, Fila, Gajdoš, Galda, Galetka, Hájek, Hamala, Hodula, Hromada, Hrňa, Janiš, Jašek, Kapitán, Karola, Kašpar, Kocián, Koňařík, Kotrla, Kret, Křupala, Kučera, Macháč, Matocha, Mikulík, Mikulenčák, Mucala, Paprstka, Pekař, Pončík, Rendl, Sivek, Skřivánek, Strýček, Surý, Svinek, Škarpa, Šopa, Tatalák, Trlica, Václavík, Zavičák, Žárský.

Hrozénkov: Bitala, Blaha, Boháč, Bortel, Dirba, Důjka, Hábera, Haferník, Haničák, Hodulák, Hořelica, Chuděj, Chromčák, Kalinec, Kokáš, Korytář, Kovářík, Křupala, Kulčák, Leskovjan, Macháč, Maruščík, Mazáč, Mikula, Mikulíček, Mynář, Mynářčík, Pastucha, Pečiva, Pekař, Příhoda, Rákoš, Strnadel, Studeník, Šarman, Šipula, Šupák, Tkadlec, Tydlačka, Urban, Valigura, Valúšek, Venglář, Vojvodík, Volařík, Vrana, Vrážel, Zapalač, Zbránek, Žalmánek. — Mimo to je skoro třetina obce samých Országů (Orsáků), pocházejících od Michala Országa z Dindeše z Uher, který se kolem roku 1650. na Hrozénkov přistěhoval. Jeho synové Jan, Martin a Adam založili pak potomstvo takové. Orszáci rozeznávají se buď dle domovních čísel nebo dle přízvisk od sousedů jim daných (Pavlovský, Bitalovský, Vranecký, Košut, Čudák, Kuželák, Čagara, Rakoš, Žoch, Haničák, Košuťák, Kokáš, Maděra a j.)

Jablunka: Batla, Burdík, Dančák, Gerlich, Gabryš, Hruška, Karola, Krchňák, Macík, Machulík, Matúšek, Matuštík, Novosád, Slováček, Vaněk, Výskala, Zajíc, Zbránek.

Jasenka: Bartacík, Hořelka, Hříbek, Kaňák, Kotrla, Švaček, Švagera, Talaš, Vala, Volčík.

Johanová: Fojt, Galetka, Hnátek, Holec, Holubec, Hrtáň, Janiš, Mucala, Polách, Rožnovják, Rubáč, Srala, Vlha, Zajíček.

Kateřinice: Janírek, Juřátek, Kamas, Kovář, Pagáč, Pařenica, Rafaj, Staněk, Surý, Šabršula, Uličník, Vrba, Zezulka, Zubík, Zubíček, Žamboch.

Léskovec: Bělíček, Fojt, Juříček, Labaj, Mika, Mucha (skoro čtvrtina obce!), Řezníček, Škyvara, Váchopeň (mnoho!), Zgarba.

Lhota: Blažek, Černota, Goláň, Machálek, Matoška, Mazáč, Mikulec, Němeček, Obadal, Opršal, Paták, Řeha, Srněnský, Tkadlec, Vacula, Valchář, Volčík, Vráblík, Zbránek, Zgarba.

Liptál: Cepil, Daňa, Filípek, Gerža, Chmelař, Kachtík, Křupala, Laštovica, Masař, Mikáč, Mikšík, Mrnúštík, Nechuta, Pilčík, Smilek, Škrabánek, Vaculík.

Mikuluvka: Burdík, Kelárek, Marek, Matula, Matyáš, Sloveňák, Vraspír, Vrzala.

Polanka: Baran, Bělíček, Filgas, Hyžák, Juhaňák, Kašpar, Krček, Krchňák, Kršák, Mlček, Mozga, Pavlík, Prein, Srba, Šafařík, Šmatla, Zvirák, Talaš, Zrník, Žák.

Pržno: Adámek, Camfrla, Čablík, Damčák, Julíček, Kovář, Kuropata, Kusák, Macík, Mikeš, Pagáč, Rafaj, Slováček, Trlifaj, Uličník, Vávra, Zehnálek, Zgabaj.

Ratiboř: Adámek, Baroň, Blizňák, Dořák, Dřevojánek, Galetka, Gerža, Huňka, Hurta, Kotrla, Louda, Macháček, Machálek, Novosád, Olšák, Pagáč, Slovák, Škrla, Šnablík, Taláček, Teplý, Zvonek.

Roketnice: Běták, Dančák, Eliáš, Fojt, Goláň, Hovadík, Janota, Ječmének, Kubičík, Mazáč, Rubáč, Slováček, Šušeň, Šimek, Šimara, Vacula, Valchář, Volčík, Výchopeň, Závodný, Žamboch.

Rouštka: Adámek, Baletka, Bartoň, Bílek, Camfrla, Fojtík, Goláň, Hlaváč, Hlinský, Hořanský, Kočíb, Knapek, Koňař, Korábečný, Kubla, Kuropata, Lukáš, Malý, Martinek, Palát, Petrúsek, Slováček, Sypták, Šimčík, Toman, Trčka, Trusina, Trlica, Urban, Vaněk, Zajíc, Zajíček.

Seninka: Bělíček, Bravenec, Cedidlo, Evják, Fojtů, Hnilica, Hučík, Juřica, Křapala, Kubík, Machů, Mucha, Polanský, Polášek, Řezníček, Skyba, Staněk, Starých-Fojtů, Stodůlka, Šťastný, Valchář, Zrník, Zeťák.

Ústí: Brhlík, Bravenec, Dvořák, Fojtů, Holubec, Hořelka, Hromada, Kašpar, Koňař, Kotrla, Laštovica, Rožnovják, Srněnský, Surovec, Štach, Šušeň, Trčálek, Trlica, Vacula, Vašťák, Vávra, Volčík, Zgarba.

Zděchov: Badořek, Baroň, Ezechiel, Frýdl, Gajdoš, Hajdák, Hájek, Hrbáček, Janičata, Juráš, Kocúrek, Koláček, Kuňák, Machala, Miketa, Ondrovčák, Raška, Sivek, Šiška, Varaja, Vojtek, Zich, Zimčák.

Příjmení z některých jiných míst valašských (na Meziříčsku a v Rožnovsku).

Meziříčí Valašské: Černocký, Hyža, Kašlík, Kratochvíl, Michoněk, Plesník, Pokorný, Sláma, Stonavský, Táborský, Vosmanský, Zátopek.

Krasno: Baroch, Borovička, Golda, Hala, Holešovský, Krutílek, Mikš, Nesvačil, Orel, Pagáč, Papež, Pernický, Piškytl, Popelka, Pražák, Růžička, Sedláček, Seget, Sumný, Zrůnek. Jména meziříčská a krasenská jsou pro blízkost obou měst (oddělena toliko Bečvou) nestálá, objevujíce se tu i tam.

Střítež: Baroš, Dobšík, Dobeš, Fabián, Horák, Hruška, Jadrníček, Jaroň, Kopřiva, Krúpa, Kamas, Mušák, Miček, Milián, Řehánek, Šimčík, Štúsek, Tichánek, Tovaryš, Vanduch, Volek, Vrátný, Zátorský, Zeman, Žlébčík.

Zašová: Adam, Bartoň, Bolf, Cáň, Čáp, Daněk, Drozd, Gajda, Hajda, Holiš, Horák, Hub, Janíček, Jurečka, Krčmař, Křenek, Madáček, Martinek, Mikloš, Mořkovský, Nohavica, Pavlica, Pečiva, Poruba, Pobořil, Převor, Švák, Škrobák, Šobr, Tichánek, Vančura, Vašát, Zátopek.

Rožnov: Baroš, Bayer, Blažek, Bradáč, Fac, Holub, Hyža, Hlucháč, Jakšík, Janík, Jurajda, Kramoliš, Majer, Mikulášek, Molitor, Mucha, Pavelka, Petřivalský, Šeliga, Šimurda, Vašek.

Karlovice: Adamec, Bartošek, Borák, Bosák, Bukovjan, Drozd, Dorotík, Holčák, Hadvičák, Chovaneček, Chuděj, Jakeš, Kaňák, Košela,

Koraba, Korytář, Krabica, Kret, Kretík, Kubica, Kvinta, Kysnčan, Měkyna, Mužík, Obšivač, Ohryzák, Orgáč, Paprskář, Pastucha, Perdoch, Plánka, Podešva, Prda, Solánský, Stavinoha, Střelecký, Škorňa, Šturala, Švec, Tymrak, Valigura, Vančura, Vašat, Vojkůvka, Vojvodík, Volek, Zápalka, Závorka.

Vidče: Čáň, Fabián, Hajný, Chalupník, Krpela, Miček, Mičkal, Mičola, Mikulenka, Neřád (obecně Kamas), Ondřejík, Smutek, Šimurda, Vaculín, Vičan, Vlk, Žlébek.

Zubří: Dořičák, Holiš, Juříček, Krpela, Krpelík, Krúpa, Mikulenka, Pavelka, Pernica, Poruba, Šimurda.

Na Vyzovsku.

Vyzovice: Boháč, Blažek, Brhláč, Brduša, Brdušík, Čižmář, Dubčák, Dudík, Fojtík, Gajdošík, Hába, Hala, Humšík, Humpa, Jančík, Jurygáček, Kalenda, Kašpárek, Kobalec, Kobulíček, Kolívek, Kučera, Lednický, Lukáštík, Lutovský, Macalík, Macháček, Marcaník, Maštěna, Michalík, Mikuláštík, Mojžiš, Obadal, Palajíček, Pekárek, Persúin, Picháček, Pilčík, Pilíšek, Pravda, Pravdík, Pšenčík, Rychlík, Řehák, Slačík, Sušila, Stuchlík, Svačina, Svátek, Světlík, Španhel, Vajík, Vašák, Vašťatka, Viktořík, Zimáček, Železník, Žůrek.

Jasená: Bajzík, Bravenčík, Braveneček, Beman, Evják, Geržík, Holbík, Jež, Jurčák, Jurků, Kráčala, Krajča, Lelík, Macek, Mucha, Odjaťa, Pečenka, Sralík, Ščrba, Šebetovský, Štelmach, Šušeň, Tomšík (vulgo Blešák), Tlusťák, Žalúdek.

Lutonina: Bečka, Daňa, Heloň, Hovoran, Kolaja, Kolda, Krystiján, Malý (vulgo Výpusta), Sachor.

* *
*

Na přirovnanou jmen nynějších se jmény přede dvěma sty let podávám v následujícím jména z některých obcí okresu Vsackého, jež jsem nalezl v urbáři panství Vsackého z r. 1700. Netřeba, tuším, podotýkati, že postupem doby té mnohá jména z dědin těch vymizela, jiná však že se až na naše doby udržela.*)

Město Vsetín nemělo roboty, a proto, co v urbáři o platech je poznačeno, náleží toliko jednotlivcům, zvláště pasekářům, kteří od panství některé grunty drželi, z nichž pak plat roční do důchodu vrchnostenského odváděli. Město Vsetín jako takové odvádělo stálého ročního platu 400 zl. mor. a to o Vánocích, Hromicích, o sv. Jiří, sv. Janě a sv. Václavě po 80 zl. (Viz „Dějiny Vsetína", str. 305). Oněch jednotlivců, kteří paseky měli, bylo roku 1700. 47 a platili z nich 40 zl. 15 grošů. Jména jejich jsou: Martin Nevrlík v Semetíně platil z Bartošovských pasek, Martin Syrovák, Jura Gajdušek, Jan Stal z paseky v Těšíkově, Martin Blablík (Jasenice), Daněk Štefka, Jura Fidačík, Jura Valúšek, Jan Maňák, Jiří Nosek, Martin Sedláček,

*) Roku 1898. uveřejnil jsem v „Čas. Mat. Mor." článek: „Panství Vsacké l. P. 1666." na základě popisní knihy z téhož roku. V této popisní knize srovnávají se na větším díle všechna jména (příjmení) se jmény r. 1700 uváděnými. O hojných však nyní jmenech Bubelu, Pokorných, Winkleru, Rozenčvajku a j. není ani r. 1666. ani r. 1700 ještě ani zmínky. O Bubelech našel jsem listinné zmínky teprve k roku 1711., o Pokorných k r. 1745., o Winklerech k roku 1749., o Rozencvajcích k r. 1710. Srov. „Dějiny Vsetína", 267.

Jan Valný. Jura Sagalík. Štěpán Prcín, Martin Švirák, Jura Bazala, Jan Tomšík, Mikuláš Kulíšek, Jan Kučera. Adam Zgabaj, Jan Kněžík. Adam Zezulka, Malinka. Jan Kříž, Pavel Volčík, Anna Čekotka, Václav Hluchý. Jan Babík. Jan Orlík. Jindra Zmeškal, Jan Měchařík, Matúš Frydecký. Jan Surý, Matúš Tkadlec, Jura Král. Martin Kubů, Vašek Navrátilů, Václav Tomanců. Martin Vršatík, Maruša Bechyňka, Maryana Písařova, Mikula Dráb. Jan Sedláčků, Mika Válků. Jura Gajduš, Mička Hyžů. Vsetínští mlynáři platili: Jiřík Valúšek 6 zl., Jiřík Hajdusil 8 zl. 17 gr. 1 denár. Petr Polách 2 zl. 16 gr. 1 denár.

Bystřička: Jura Fojtů, Jan Urbančík, Martin Tomeček, Mikuláš Holý, Jan Břečka, Jan Kramolišů.

Halenkov: (jako dvůr r. 1654. teprve založený od hraběte Illešháze a dle jeho dcery Heleny pojmenovaný slul tehdy Helenkov, Helenkovice): Jura Čubů, Jan Knebl, Ondra Skřivánek. Jan Strbačka, Jakub Polášek. Poznámka v urbáři: Ku dvoru Helenkovu náležejí: Nová Dědina, Rozynkov (Nový Hrozénkov), z nichžto podsedníci koně mající za dva dni, totiž jeden den každý sám, druhý den dva spolu, koní pak nemající za dva dni ráno a časně na robotu jezditi nebo choditi mají. Ves Zděchov každý s koňmi za dva dny každý osobně, pěší pak každý za tři dni robotovati mají. Z původního dvora vyvinula se dědina, jež nyní má 2298 obyvatelů!

Hošťálková: Lukáš Stibrů. Jan Malý. Mikula Fojtů. Jan Jančálek. Martin Kegl. Vašek a Jan Staníčků. Tomáš Březina. Ondra Šoška. Jura Bilský. Matěj Machalů. Martin Pálenka. Martin Čéšek, Jan Čablík. Jura Dobíček. Roman Šimek. Kolář. Jura Slováček. Jura Slovák.

Hovězí: Sedláci: Mikula Fojtů. Mikula Janušů. Viktorin Šuláků. Jan Viktorinů, Jan Kuželík. Mikula Kolnútů. Vašek Filů. Martin Krútil. Mika Blahů. Václav Šenkéřů. Jura Surovců. Martin. Babiců. Jura Mazáč. Jura Olejník. Martin Pavlíků. Jura Madošek. Mikula Saleč. Jan Kocúřík. Vašek Machalčík. Matěj Oravec. Jan Machů. Martin Balada. Podsedníci: Lukáš Viktorinů. Jura Vlha. Jan Knebl. Martin Kalinec. Mikuláš Václavík. Ondra Skřivánek. Matěj Pončík. Ondra Havránků. Jan Kovář. Jan Filů. Jan Trtík. Mikuláš Grycmaník. Kača Grycmanova. Mika Kotrla. Jura Bednář. Chalupníci: Jan Trlica. Jura Cihlář. Daněk Belota. Václav Malina. Martin Škarpů. Jura Trtík. Václav Surovců.

Hrozénkov (Nový – Nová Dědina): Jan Zbránek (fojtství). Vojtěch Barošík. Mikuláš Matúšů. Michal Ország. Martin Frýdl. Jiřík Krejčí. Mika Hrňa. Martin Majík. Martin Hořelica. Jan Marmanů. Kukáš Dalašík. Vacula Balás. Jura Hubník. Mika Kneblů. Kuba Pulec. Jura Mynář. Jan Hoferna. Jurko Janů. Staněk Brunčok. Petr Sypula. Petr Šafrán. Jan Mačudů. Vavřin Dunčok.

Jablunka: Martin Machů. Michal Drštků. Vaněk Poláchu, Jan Dudka. Jan Janík, Matúš Jonatu, Jura Zmeškal, Jura Vejskalů. Štěpán Gajdoš, Martin Kovář, Jan Kozáčík, Adam Kuropatka, Václav Polách, Mach Havránek, Matěj Gajdúšek, Jan Balúšek, Jiří Slovák, Jan Krampota.

Jasenka: Adam Paška. Jura Matoška. Jura Slovák. Jura Trusiník, Jan Štefku. Jan Černota. Jan Pitka. Mik. Hudec. Mach Černotů. Jan Škvrňa. Jan Chromý. Jura Beránek. Adam Kvasnice.

Johanová: Sedláci: Martin Šenkeřů. Jan Pavlinu. Daněk Skrbu. Jan Svačina. Daněk Rubáčů. Martin Rapucha. Jura Slovák. Jura Vanišku, Václav Matrčka. Podsedníci: Jan Galetníček. Vašek Hluchý, mlýn Václava Střapatého. Mikuláš Barvič.

Kateřinice: Jan Marčík. Jakub Vejvoda, Jan Smetana, Mika Pagáč. Pavel Žabčík. Petr Fojtu. Jan Malina. Jan Bisek. Ondra Babik. Martin Šuta.

Lhota (u Liptála): Mikuláš Valentík. Vítek Helů. Jan Švagerka. Jura Škyvara. Mikuláš Zmuga. Ondra Malík. Jura Golánik. Jura Jakubů. Martin Pavelku. Mikula Minář. Václav Dušička.

Liptál (ves!): Matúš Vašiník. Matěj Minářů. Jan Štěpánů. Jan Válčík. Jura Končíř. Jan Mikšu. Jan Zbránek. Daněk Vaculík. Viktora Vicenik. Jan Bedro. Jan Vlaštovica. Mikuláš Holých. Jan Kovář. Tomáš Vykrútil. Mikula Adamu. Václav Miklasků. Jan Augustýn. Martin Švec. Mikuláš Sykořík.

Mikuluvka (tenkráte ještě Mikulášov, dle hraběte Mikuláše Pasmana, jenž ji roku 1650. nově založil): Jan Bednářík. Jan Burdík. Jakub Hluchý. Jan Pisklat. Jan Plšek. Pavel Minář. Jan Hruška. Jan Holáň. Martin Vrzala. Jan Klvánek. Martin Obojatný.

Pržno (městečko!): Václav Prčků. Jura Košíček. Jan Mráček. Jan Hruška. Václav Mořkovský. Jan Mařík. Mika Vaňků. Jan Fojtů. Jan Vrzala. Martin Vlčků. Jura Koryčanský. Tomáš Straděj.

Ratiboř: Václav Martinků. Janotík. Staněk Pálenka. Jan Slovák. Mikuláš Havránek. Jura Ondřejů. Jan Machálek. Václav Tkadlec. Staněk Vrtěl. Martin Škrlů. Jura Svačina. Jan Ponděla. Roman. Jura Kubíčků. Daněk Třeštihora.

Roketnice: Martin Kocián. Jura Sýkora. Václav Juráčků. Martin Chmelařík. Matěj Kolář. Mach Kubu. Jan Machálků.

Rouštka: Mikula Hodoníček. Jan Švábek. Bartoň Grygar. Václav Kozička. Mikula Žamboch. Jiří Zajíček. Jan Švakerka. Tomáš Pechů. Jiřík Hodoň. Jan Zarubík. Jura Macháčků. Václav Macků. Jan Stařík. Jan Jordáník. Pavel Sedlák. Pavel Polách. Tomáš Švábik. Pavel Kopřiva. Tomáš Černý. Adam Panáček. Martin Bísek.

Seninka: Mikuláš Brabčík. Václav Jurečků. Jan Trčal. Jura Bělíčků. Jan Polášek. Mikula Kovář. Václav Vlašťovica. Václav Machů. Martin Tkadlec. Bartoš Švec. Jan Minář.

Ústí: Jan Stoják. Martin Hanáček. Václav Dobšu. Tomáš Muchů. Václ. Mánek. Mikula Fojtu. Jan Holubů. Vašek Mrva. Jan Bednář. Jan Tkadlec. Matěj Závodný. Jura Suřica.

Zděchov: Kašpar Slovák. Jan Červenka. Jan Poláček. Martin Kúdelka. Jan Hajdů. Jura Matýsek. Tomáš Prašivku. Jan Krejčí. Václav Hnátek. Jan Kocúrek. Jan Pavlu. Jan Zichu. Šimek Ficku. Valentin Matúšu.

Poznámka. Léskovec a Polanka nejsou v urbáři naznačeny, poněvadž onen počítán k Brumovu, tato opět k Vyzovicům (až do roku 1778). Co jednotlivé obce na platu a naturáliích do důchodu panského na Vsetíně odváděly, je v mých „Dějinách města Vsetína“ str. 305.—307. obsaženo.

Denary údělných knížat moravských.*)

Píše In. Lad. Červinka.

(Ostatek.)

Denary neurčené.

Zvláště v nálezu Rakvickém vyskytlo se mnoho denarů, které jednak pro sešlosť, jednak pro úplnou zmatenosť svých opisů zůstaly prozatím neurčeny. Pro úplnosť uvádím je tuto všechny.

131.

420. L.: +SMAISSITVAS (Svaisituas — Svatava? Svatopluk?) V perlovém obvodku hlava s mohutným knírem nade trůnem.

R.: SANIDAƎNAS (Sa. Niclenus — S. Nicolaus?) V hladkém oblouku chrám o třech věžích, z nichž nejvyšší uprostřed nese velký kříž. Okraje zubaté.

Denar; 18 mm., 450—480 mgr. Rakvice. Pam. XIII., tab. XXX. č. 37. — Luschin 120. — Kupido 122. — Donebauer 383.

421. L.: +SVATAISSI. VAV. j. d. — R.: . ANIDA . NAS j. d. Fiala 945.

Denary tyto snažili se někteří numismaté přiděliti ovdovělé královně Svatavě (zemřela 1126¹/₉); byl-li jí úděl Jamnický či Břeclavský k výživě vykázán, prameny dějepisné nevypravují. Kosmas k r. 1123 mluví o čtyřech údělích na Moravě: o Znojemském, Brněnském a Olomuckém; Dudík domýšlí se (Děj. M. III. str. 17.), že čtvrtý tento úděl (nejspíše Jamnice) královně Svatavě byl přidělen.

Co se týká mince samé, lze těžko rozhodnouti. Opis je velmi nedostatečný, a zvláště mohutný knír na obrazu licním poukazuje spíše na knížete než na kněžnu, ačkoliv Kupido se snaží dokázati, že hlava je zavinuta šátkem.

132.

422. L.: +MNdCAECVJΣCXdACNES. V perl. kruhu hlava. — R.: +SVEJOdNCHXEVJCSdXAES. V hladkém kruhu antické poprsí v p.; za ním ✕. Okraje zubaté.

Denar; 16 mm., 500—700 mgr. — Luschin 8 b. — Kupido 10. — Fiala 867.

423. L.: j. d. — R.: +SVVCESdo.IEAACXEH.IAAS j. d. Luschin 8 a.

424. L.: j. d. — R.: XSVEJOdACHXEVJCSd✕ADS j. d. Pam. XIII. str. 351.

425. L.: +MEdHOVJCAES✕JdOECAVS j. d. — R.: j. d. Pam. XIII., tab. XXXI. č. 31. — Fiala 866.

133.

426. L.: THOIAV . . . V perl. kruhu hlava. — R.: Arabeska z vinutých listů v podobě osmičky, přes ni dole i na hoře kříž, v pravo pak ⋊ (Ӽ?). Okraje zubaté.

Denar; 16 mm., 460 mgr. — Pam. XIII., tab. XXXI. č. 40. — Luschin 106. — Kupido 98. — Fiala 962.

---

*) Oprava. V čís. 59. a 60. na str. 126. má státi v textu všude místo »mince čís. 105« mince *čís. 116* a na místě »čís. 104« *čís. 115.*

134.

427. L.: SƎHRZMƎAVS. Nad perl obl. postavička s křížem v p. — R.: +SAAƎRDHƎHƆAV. V perlovém kruhu poprsí mezi dvěma body. Okraje zubaté.

Denar; 17 mm., 470—730 mgr Bílá Hora Rakvice. — Luschin 107 a. — Fiala 953.

428. L.: SDHRΣMƎAVS j. d — R: SƎAR ƆNDAV j. d.
Luschin 107 b. — Fiala 954.

429. L.: j. d. — R.: +SƎARDNƎNDAV j. d
Luschin 107 c. — Kupido 111, — Fiala 955.

430. L.: SƆHRΣMƎAVS j. d. — R.: +SƎARDHƎHƆAV j. d.
Luschin 107 d. — Fiala 956.

431. L.: SƆHRZMƎAVS j. d. — R. +SƎARDHDAV j. d.
Pam. XIII., tab. XXXI. č. 33.

432. L.: SƆNRΣMƎAVS j. d. — R.: +SƎARDHƎH ƆAV j. d.
Luschin 107 e. — Fiala 952.

433. L.: SDNRΣMƎAVS j. d. — R.: +SƎARƆHƎHDAV j. d.
Luschin 107 f. — Fiala 957.

434. L.: SƆHRΣMƎAVS j. d. — R.: +SARADƎNƎNDAV j. d.
Luschin 107 g. — Fiala 958.

435. L.: j. d. — R.: +SAƎARDHƎHDAV j. d.
Luschin 107 h. — Čas. olom. muz. VII., str. 70. — Pam. XIII., str. 352. — Fiala 959.

436. L.: j. d. — R.: SƎARVHƎHDAV j. d.
Pam. XIII., str. 352.

437. L.: SƆNRΣMƎAVS j. d. — R.: +SARADƎHƎHDAV j. d.
Luschin 107 i. — Fiala 960.

438. L.: SƆHRΣMƎAVS j. — R.: +SAƎARƆHƎHƆAV. j. d.
Luschin 107 k. — Fiala 961.

135.

439. L.: +||ƆAƎMOARIΣ. V perl. oblouku postavička bez rukou. R.: +RZAƎAOAAƎƆAN. V perl. kruhu hlava v p. Okraje zubaté.

Denar; 16 mm., 480—620 mgr. Rakvice. — Bílá Hora — Luschin 112 a. — Kupido 124. — Fiala 891.

440. L.: XCAEMOARI= j. d. — R.: AR=ƎTIOAƎƆAX j. d.
Fiala 892

441. L.: XO . . . . ARI= j. d. — R. . . . VCEVLOVEV= j. d.
Fiala 894.

442. L.: j. č. 438. — R.: +ARΣTƎTIOTAƎƆTH j. d.
Luschin 112 b. — Fiala 893.

443. L.: +HCAEMCARIZ j. d. — R: +ARΣƎATAƎƆAN j. d.
Luschin 112 c. — Fiala 895.

444. L.: +HƆ · ƎMOARIZ j. d. — R.: +AΣ Ǝ · · · AƎƆAH j. d.
Luschin 112 d. — Fiala 896.

445. L.: +||CAEMOARI= j. d. — R.: +AR=ƎTIOAƎƆA j. d.
Pam. XIII., tab. XXXI č. 34

136.

446. L.: +SLAIΣCΣNVAOS. V perl. kruhu hrubé poprsí. — R.: +WEISCEΣVA. Postava s křížem v p., za ní čtyři body. O. z.

Denar; 18 mm., 490 mgr — Pam XIII., tab. XXXI č. 32 — Luschin 113 — Kupido 97. — Fiala 950

137.

447. L.: CAꟼAꟼ ꟼAꟼH. Postavička s křížem v pravici na trůnu. R.: + ƧꟼAV⊳ EꟼTHꟼ· V perl. kruhu hlava. Okraje zubaté.

Denar; 16 mm., 570–620 mgr. Pam. XIII., tab. XXXI. č. 38. — Luschin 115. — Kupido 3. — Fiala 964 a 63.

138.

448. L.: +SꓤB RꟼƧ. V perl. kruhu hlava nade dvěma věžmi. R.: +N ꓤI.IVS. Nad perl. obloukem poprsí s křížem v pravici. Okraje zubaté.

Denar; 17 mm., 530–600 mgr. Pam., XIII., tab. XXXI. č. 35. — Luschin 119 a. — Fiala 949.

449. L.: SꓤB RVS j. d. — R: j. d.

Luschin 119 m. — Fiala 948.

139.

450. L.: + . . 'A . . AΩTH . . ∾. V perlovém kruhu poprsí s kopím, v pravo růžice. — R.: ∾ . . . AIƎIAAOH . . . V perl. kruhu poprsí s křížem, v pravo +. Okraje zubaté.

Denar; 17 mm., 590 mgr. — Pam. XIV., tab. XXXII. č. 37. — Luschin 121. — Fiala 965.

140.

451. L.: + ... ƆTVX. V perl. kruhu hlava nade trůnem v p. R.: ∽ . . . S . . Ɔ . IIS. V perl. kruhu sedící orel s hlavou v levo. Okraje zubaté.

Denar; 15 mm. 380 mgr. Poškozený. — Luschin 122. — Kupido 128. — Pam. XIV., tab. XXXII. č. 19. — Fiala 971.

141.

452. L.: . . . A⊓R∽ . . ⊓S. V hladkém obvodu poprsí. — R.: AƆ . RƎ . . ⊓AS. Postavička s kopím v pravici přes hladký obvodek. Okraje zoubkované.

Denar; 15 mm., 510 mgr. — Pam. XIV., tab. XXXII. č. 20. — Luschin 123. — Kupido 129. — Fiala 970.

142.

453. L.: OOII . . . ⊔∽AA. V perl. kruhu mezi dvěma F. poprsí. R.: . . . ◡OIIVO◡⊔ ⊓. V hlad. obv. postavička s dlouhým křížem v p. Okraje zubaté.

Denar; 17 mm., 630 mgr. — Pam. XIV., tab. XXXII. č. 21 — Luschin 124. — Kupido 130. — Fiala 968.

143.

454. L.: +ICENDI . . . S. V perl. kruhu poprsí; po stranách 2 body. — R.: SIICꟼꓤƎVS. Nad perl. obloukem postavička s roztaženýma rukama; v levé drží kříž, u pravice dole bod. Ozub.

Denar; 18 mm., 550 mgr — Luschin 125. Pam. XIV., tab. XXXII. č. 22. — Kupido 72. — Fiala 969.

144.

455. L.: +TO . . Z . . A Ɔ. V perl. kruhu jezdec se štítem na l. R.: +SƎLꟼHV (Satan?). V perl. obv. hlava.

Denar; 18 mm., 600 mgr. Rakovník. — Pam. IV., tab. XXII. č. 31. — Fiala 967.

145

456. L.: +II . . O⁊ . V perl. obv. hlava, pod ní křížek. R.: + . . ⁊ . . OИ+V . II. V perl. kruhu sedící osoba v p. před dlouhým křížem. Okraje zub.
Denar, 16 mm, 510 mgr. — Pam. XIV. tab. XXXII. č. 23. — Luschin 127. — Kupido 131. — Fiala 1047.

146

157. L.: +SCOV . . . . A. V perl. obv. poprsí s dlouhým kopím v pravici a štítem v levé ruce. — R.: +E . V . IAV. V perl. obv. trůnící postavička v p. proti ní osoba, nad nimi křížek. Okraje hladké.
Denar; 17 mm, 710 mgr. Rakvice. — Kupido 1888 č. 121. — Fiala 972. — Luschin 135.

To jsou tedy asi všechny posud známé denary údělných knížat Moravských.

Vyskytly se také zprávy o starších mincích moravských, zejména Velehradských*). Mincí takových jsem dosud nikde neviděl a nevím, existují-li, podle opisu však (CIVITAS VELEHRADENSIS — Město Velehrad) byly by sotva z doby Mojmírovcův.

Také Dudík (i Boczek před ním) uvádí zlatý peníz: na líci opřilbená hlava s opisem PACTHCA (Rastisa — Rastislav!), na rubu vojín s dýkou a štítem s opisem ΠEΓNAZE (pegnaze!). Pražské muzeum chová takových mincí 16 variantů a také ve sbírce mincí kláštera benediktinského v Rajhradě jsou stříbrné peníze podobného rázu a v rozličné velikosti**).

Pokud jsou tyto záznamy správny, není mi povědomo.

Z pojednání tohoto vysvítá, že prozatím nejstaršími denary na Moravě raženými jsou denary Václavovy, tedy z let asi 990. Vybíjeny byly ve formě tenkých okrouhlých plíšků ze stříbra více méně dobrého velikosti bývalých dvacetníků až do Břetislava I. Za Vratislava II. a jeho bratří zmenšen průměr jejich až do 15 mm., byly však o něco málo tlustší a potrvaly v této velikosti až do vlády Svatopluka Olomuckého, bratří Oldřicha a Litolda; za Oty II. Černého a jeho vrstevníků byly opět o něco (až na 18 mm) zvětšeny a za to zase raženy z plechu slabšího.

Ještě častěji než velikosť měněna váha (stříž) a zejména zrno (jakosť). Zrno našich denarů posud známo není. Dr. Luschin obětoval několik denarů, dav je přepáliti, avšak vzácnou obětí tou dověděli jsme se pouze, jakého zrna těchto několik denarů jest: obsahovaly tisícin denary Oty I. (typ. č. 19.) 330, Svatoplukovy (č. 37.) 540, (č. 47.) 540, a dva kusy č. 33. 335 a 558, Oty II. (č. 64.) 160 (!), Břetislava II. (č. 101) 418 a 464, (č. 121) 314 a 387, Vratislava Brněnského (č. 113) 346 a 402, avšak tyto výsledky nikterak neudávají správnosť jakosti mincovní jednice, ba nelze tu ani pravdě podobně hádati. Stanovení její smíme očekávati jenom hromadným přepálením jednotlivých typů, což však nedá se snadno učiniti pro velmi velikou vzácnosť těchto mincí. Jenom málokterý tuto popsaný typ známe v nějakém stu exemplářích, všechny objevují se vždy jen v několika málo kusech.

---

*) Viz Časopis Olomuckého muzea VI. s. 127.

**) Dějiny Moravy IV. (1878) s. 171.

Dle zkoušek Luschinových a na prubířském kameni zlatnickém možno souditi, že denary nejstarší. tedy Václavovy, Boleslavů, Břetislava I., Vratislava II., Oty I. poměrně byly nejlepšími. Konrad (k posledu). jeho synové. Svatopluk, Břetislav a zvláště všechna mezivládí vybíjeli minci mnohem špatnější; nejhorší zrna jsou denary Oty II., Soběslavovy znojemské a některé kusy Svatoplukovy a znojemské denary Břetislava II. U některých denarů zdá se, že přibrána jiná přísada než bývalo zvykem (Oldřich brn. a III. mezivládí) a mdlé stříbro po vyčistění brzo zachází a hnědne, na některých zase měď takměř prosvítá (Břetislav II., Oto II., Soběslav, Konrad II. a některé mince neurčené).

Není-li nám zrno mincí známo, nutno se alepoň na čas uspokojiti váhou; stříž starších mincí jest velmi důležita při vypočítávání množství kusů ražených z jedné hřivny a při určování chronologickém. Tak na př. razili Boleslavové denary české o 1513—1163 mgr., Jaromír, Oldřich a Břetislav I. o 1513—910 mgr. a denary Břetislavovy moravské jsou váhy 1045 - 910 (arciť zachovány jsou téměř po jediných kusech a to nevelmi dobře), denary Vratislavovy váží 1150—650 mgr., Břetislavovy (II) už jen 650—430, Svatoplukovy 600—400 mgr.; jsou tedy nejstarší denary nejtěžší a mladší lehčí; z toho tedy následuje, že denary Břetislava II. nebyly raženy před Vratislavem II. a že jsou mladší těchto, tak jako těžší denary Břetislava I. jsou zase Vratislavových starší a tedy určení a přidělení jich je správno. Arciť napomáhá při tom také ráz mincí samých.

Všechny denary moravské raženy jsou oboustranně a byl vybíjen zároveň líc i rub (nejsou mískovity). Mnohdy arciť nelze přesně rozdílu mezi lícem a rubem stanoviti, avšak přijalo se všeobecně, že na lícu umístěno jméno panovníkovo a na rubu legenda patrona země, což připojené rytinky obyčejně příslušně dosvědčují. Zaměněny jsou opisy na některých denarech Oldřichových na př. u čís. 94. a 95., kde postavička s kopím a praporem vévodským jménem SCS. PETRUS opsána jest a hlava Kristova jménem knížecím; podobně u Břetislava II., Svatopluka, Oty II. a j. Hledáme totiž v postavičce nebo poprsí se zbraní a praporcem spíše vévodu, svatého zase na obrazci s křížem, knihou, berlou a pod.

Přepěkný ráz našich denarů je epigrafický po obou stranách, t. j. obrazem i písmem opatřený. Písmo legend provedeno latinskou lapidárkou vždy vyvýšenou, nikdy vtlačenou; na denarech Vratislavových a Konradových vyskytá se řecké *P* (ve formě) ležaté na místě latinského *R*, později nikdy! — Řeč jest vždy latinská. Sestavení písmen jest velmi různé, mnohdy jmena vyčísti lze úplně snadně, jindy zase musíme skoro násilně jednotlivá písmenka skládati, abychom nějaké sebe více zkomolené jméno obdrželi. Na př. Vratislaus NCEWVRVL — WRACZLEV; tedy N = Z, V — A a t. d., nehledě k tomu, že mnohdy písmenka v jediném slově na všemožný způsob jsou přestavena a převrácena, vyskytují se také taková, jež teprve delším zkoumáním poznati a určiti možno; tak znamená Ⴑ (tedy obrácené J) L ve slově WENCEZLAVS, = — Z, II — N, IϽ — D, C — C ⊥ — Z, atd. Jména bývají vždycky vyryta kolem obrazce a tím se

často stalo, že rytec vyryl jméno na matici správně, avšak na vyražené minci objevilo se ono v negativu a lze ho dobře čísti v obrázečku v zrcadle (často na mincích Svatoplukových). Odtud jmenují numismaté písmo takové zrcadlovým. Jindy namáhal se rytec chybě této odpomoci a tu objevily se mnohé písmenky správně, jiné zase opáčně a všelijak znetvořeny (na př. ƧCƧ AAECNIVI), tak že mnohdy na denaru se stejnou rytinou lze vyčísti slovo DVXCONRAD a na jiném už DANT‾TEx a podobně sestavená písmena pole vyplňují a nelze původního jména nijakým skládáním a řaděním vyhledati. Zmatené tyto legendy (nejčastěji na mincích Konradových se vyskytující) přičísti nutno nedbalosti rytců; první denar vyšel obyčejně také s opisem správným (viz na př. č. 85., 87. a j.) a s krásnou rytinkou, pilným ražením se matice brzy opotřebovaly a rytec byl nucen je opravovati, po případě nově zhotoviti, arciť učinil tak obyčejně nepozorně a zběžně a tím se vysvětlí tolik variantů. Samozřejmo, že nedbalým tímto opravováním orthografie beztoho zkažených jmen slovanských latinou nevýslovně utrpěla. Pravopis jest také důležitým při určování jednotlivých denarů; tak psalo se jedno jméno v různých desítiletích jinak a jinak: Oldřich (1012—1037) opisuje jméno své na mincích ODALRICVS, VDALRICVS, Oldřich brněnský (1092—97) už OLDRICVS, OLRICI atd. Ve zkráceninách nejčastěji objevuje se jméno SANCTVS (svatý) a jsou nejstarší zkráceniny ty SS (u Břetislava I.), SSS (u Vratislava II., Konrada I. a Oldřicha brněnského), S (u Litolda, Svatopluka), důležité ·S· u Oty II., Jindřicha a Vladislava, kdež zase častěji také SCS se objevuje. U Oty I. na rubové legendě zkratky „svatý" vůbec není. Slovo dux (kníže) nebývá zkráceno, jenom někdy ✕ postaveno a + jako znaménko rozdělovací zastupuje toto ✕ ve slově DVX. Znamená-li slovo GVBSOBESLAVS (čís. 123.) skutečně zkrácené GVBERNATOR (správce) — jak vykládá Kupido — nelze rozhodovati. Křížek v legendách značí obyčejně místo, kde se slovo čísti počíná. Tečka, někdy dvě, zkracují na př. slovo S·, SCS· a nejsou vůbec hojny.

Okružní opis obejímá vždy v obvodku nebo oblouku buď hladkém, sekaném nebo perlovém, obrázek; na nejstarších denarech českých bývá meč na líci, na rubu lomenice chrámová, později křížky s různými okrasami, pak i primitivní poprsí a ruce (ruka boží — dextera dei); ráz všech těch denarů jest hluboký, jasný. Za Břetislava I. nápodobeny denary české na Moravě a některé obrázky vyskytly se samostatně (ku př. koruna) jemně jsouce perličkovou ozdobou pracovány. Arciť primitivní rytinky ty zdokonaleny byly za Vratislava II., a jeho bratří a rytecké umění moravské vyvíjelo se nadále samostatně vedle umění českého. Představují se pak nejčastěji postavy s kopím nebo praporcem (znamení to panovnické svrchovanosti), poprsí s křížem, mečem, štítem a j., hlavy buď en face nebo v profilu, ruce (buď ona Dextera Dei) s kopím nebo křížem, okřídlená poprsí, trůny panovnické, žezla, chrámy velmi nádherně kreslené a j., ze zvířat pěkně zobrazena rybička (na minci Oty II., na Konradově není už tak jemně pracována), beránek (boží) a kůň. Nemohouce prozatím umění

s

našich předků na těchto malinkých památnících tak skvostně podané dokonaleji ocenili, a upozorňujíce naše odborníky na převzácné ty zbytky tehdejší kultury domácí*), vypočteme alespoň některé kusy obzvláště pěkné.

Již nejstarší denary české, ač byly napodobeny denarům řezenským (viz Smolík, Památky XI. str. 399—405), liší se hned z počátku samostatným provedením, důkaz to, že už v X. století rytcové a lidé podobných umění znalí nebyli řídcí; rovněž denary moravské nesou se svým směrem domácím hned z prvu a téměř veškeré provedení našich denarů jest naskrze samostatné a umělečtější. Rytcové snažili se na prostoru poměrně mikroskopickém vyrýti na př. celou postavičku panovníkovu, pokud možno, dopodrobna a živě. Tak na př. denar Oty I. (č. 18.), Svatoplukův (č. 28.), jenž denaru Vratislavovu napodoben jest jako zase Oldřichův (č. 96.) denaru Otovu, podává jen několika črtami postavičku s praporcem téměř mistrně. Jak dokonale povedla se majestátní postava kněze (?) v řasnatém ornátě s křížem a pozdviženou levicí! (č. 141.). Postavička Svatoplukova (č. 30.) se zaťatou pravou rukou, Litold (č. 117.) s mečem a levicí na prsou a ozbrojený vousatý Oldřich (na čís. 297.) neméně dokonale podáni. Jak mocného úspěchu docílil rytec jen několika rysy na poprsí Jindřichově (č. 82.), Oty II. (č. 68. a j.), Soběslavově (č. 123.) a Oty I. (č. 19.)! Zdá se, že dotyční umělci snažili se vystihnouti úplně tahy panovníků, chtíce podati věrné podobizny. Obzvláště pak provedeny mistrně hlavy en face (č. 118., 155., 294., 297., 307.), patrný jest na některých vliv byzantský (č. 327.; mělť Vratislav brněnský za manželku ruskou kněžnu), Konrad II. znojemský (rovněž snad působením své manželky, Marie srbské) dokonce i napodobil srbské matapany (č. 128.), Oto II. a on umístnili vlivem východní církve rybičky na svých mincích; jestiť řecké slovo *ἰχθύς* (ryba) dle jakéhosi sibyllského verše v inicialkách významem Ježíše Krista, syna Božího, Spasitele (*Ἰησοῦς Χριστὸς θεοῦ υἱὸς σωτὴρ* — Pam. XIII. str. 342) — Vliv mincovnictví uherského zjevil se nepatrně na jediném jen denaru Oty II. (č. 172.) i vysvětlují se ony tři hůlky (busigani) jako žezla a objevují se jedině na mincích uherských u Ladislava (1077—1095.), Kolomana (1095—1114.), Štěpána II. (1114—1131). viz Rupp: Numi Ungariae č. 44., 51., 75, 80. a j. Vliv mincovnictví českého, jako mincí matečních, jest arciť nemalý; tak byly vzorem rytcům moravským rytinky české nezřídka, jakož i naopak. Tak napodoben rub denaru Svatoplukova č. 21. minci Vratislavově a Spytihněvově (Donebauer č. 294., 299.), denar č. 31. denaru Vratislavovu (Doneb. 303—305.), denary Konradovy a Oty I. Vratislavovu (Doneb. 316.), Oldřichův Vratislavovi (Doneb. 311—13.) atd. Stejný obraz (boj mečem a štítem ozbrojeného vévody s vlkem v lese) vyskytuje se na denarech Vladislava I. (Doneb. 460.), Oty II. (č. 51.) a dosud neurčeném penízu babenberském (?), jenž v nálezu rakvickém se objevil. Který by z nich byl nejstarší a tedy

*) Prof. Smolík píše: . . . současné denáry německých císařův, vévoduv a hodnostářuv církevních s našimi dokonce se nesrovnávají, jsouce rázu naprosto horšího, hrubšího a nechť dím »halabala« provedeny . . .« a jinde: »Ráz denaru těch je surový«. (Pam. XII. str. 486).

původní, nelze arci s jistotou udati. Nemalé pozornosti zasluhují naše domácí denary svými kresbami chrámů! Nemůžeme dosti upozorniti naše architekty a odborníky slovanským stavitelstvím se obírající, na budovy na moravských denarech se naskýtající. Již Hanka na chrámy ty upozorňoval připomínaje podobu staroslavného Kremlu. Jak nádhernou jeví se budova na denaru Oty II. (č. 67.), jiné na mincích Konradových (č. 88., 89.), Václava olom. (č. 80.) a na denaru z III. mezivládí (č. 105.). Srovnejme na př. denar neurčený (č. 130.), neshoduje-li se celým svým slohem se slohem dosud nám zachovaných kostelů dřevěných? Nemálo zajímavé jsou kaple na denarech Konradových a Litoldových provedené slohem byzantským. –

Pro badatele jsou velmi důležity také okraje, jež jsem označoval jako zubaté, zoubkované (drobnější) a perlové. Okrasa tato byla prý zavedena z opatrnosti, aby totiž mince nemohly býti pilovány a tím zlehčeny. Nejstarší peníze české nemívají okraju zubatých, jsou obyčejně okraje hladkého, teprve denary Oldřichovy a Břetislavovy vyznačují se jím: za Vratislava II., Konrada I., Oty I., Svatopluka, Litolda a Oldřicha brněnského a Břetislava II. jsou zoubky tyto více méně jemně a opatrně provedeny, na denarech Oty II. povlovně mizí a na mincích Spytihněvových a Soběslavových jich už není a vyskytají se zase na denarech Václava a Jindřicha Olom., Vratislava Brněnského a Konrada II. Znojemského.

Mince popsané jsou nakresleny na pěti přiložených tabulkách v pořadu podle typů, t. j. každý jednotlivý a v popisu uvedený denar byl vyobrazen jednou pod příslušným číslem typu, tedy bez ohledu na varianty, jichž některý typ má až 20 kusů lišících se jen v opisech, avšak nikoli obrázkem.

* * *

Pojednání toto napsáno bylo roku 1891., a nebylo už možno bráti ohled na nové spisy prof. J. Smolíka (Denary údělných knížat na Moravě [XI. a XII. stol.] Praha 1896) a Ed. Fialy (České denary. Praha 1895), které mezi tiskem této práce vyšly.

Květena okolí misteckého.

Píše **Frant. Gogela**, farář v Podhr. Lhotě.

(Pokračování.)

Řád Polygaleae Juss.

693. Polygala vulgaris L. (Vítod obecný). Na suchých paloucích obecný.

Řád Lineae DC.

694. Linum catharticum L. (Len luční). Na vlhkých lučinách a stráních obecný. 695. Linum usitatissimum L. (Len setý). Velmi zřídka se pěstuje. 696. Linum flavum L. (Len žlutý). Na Kamenné u Staříče.

Řád Geraniaceae DC.

697. Erodium cicutarium L'H. (Pumpava obecná). Na pažitech, úhorech, u cest. 698. Geranium Robertianum L. (Kakost smrdutý). V houštinách, na písčitých půdách obecný. 699. Geranium columbinum L. (Kakost holubičí). Na stráních, písčinách. 700. Geranium dissectum L. (Kakost rozeklaný). Na rolích, úhorech. 701. Geranium molle L. (Kakost měkký). Na pažitech ve školní zahradě. 702. Geranium pusillum L. (Kakost nízký). Na úhorech, rolích, místech pustých obecný. 703. Geranium pratense L. (Kakost luční). Na lukách při Olešné nehojný; v okolí Staříče. 704. Geranium palustre L. (Kakost bahenní). U břehů, příkop v celém okolí dosti hojný. 705. Geranium phaeum L. (Kakost hnědočervený). Ve příkopu u cesty v Palkovicích, též ve venkovských zahradách.

Řád Balsamineae Rich.

706. Impatiens noli tangere L. (Netýkavka obecná). Ve vlhkých lesích a houštinách obecná.

Řád Oxalideae DC.

707. Oxalis Acetosella L. (Šťavel kyselý). V lesích a houštinách všude obecný. 708. Oxalis stricta L. (Šťavel tuhý). Na obdělaných půdách obecný.

Řád Hypericineae DC.

709. Hyperium humifusum L. (Třezalka rozprostřená). Při polních cestách, na Štandli a jinde porůznu. 710. Hypericum perforatum L. (Třezalka tečkovaná). Na lukách, stráních, místech výslunných obecná. 711. Hypericum tetrapterum Fr. (Třezalka čtyrkřídlá). U břehů v mokřadech v celém okolí roztroušená. 712. Hypericum quadrangulum L. (Třezalka čtyrhranná). V lesích, křovištích, na lesních lukách hojná. 713. Hypericum hirsutum L. (Třezalka srstnatá). Ve Štandli porůznu.

Řád Tiliaceae Juss.

714. Tilia platyphylla Scop. (Lípa šírolistá). Na nivách, u cest, ve křovištích a houštinách poříčních. 715. Tilia ulmifolia Sc. (Lípa malolistá). S předešlou. 716. Tilia argentea D. (Lípa stříbrná). Ve školních sadech v Místku.

Řád Malvaceae R. Br.

717. Malva crispa L. (Sléz kadeřavý). V zahradách se pěstuje a zdivočuje. 718. Malva rotundifolia L. (Sléz okrouhlolistý). Na nádvořích, rumištích, u plotů obecný. 719. Malva silvestris L. (Sléz planý). Jako předešlý. 719. Malva Alcea L. (Sléz velkokvětý). V poříčí Morávky, vzácnější v poříčí Ostravice, na Kamenné u Staříče. 720. Althaea officinalis L. (Proskurník lékařský). V zahradách se pěstuje.

Řád Sileneae DC.

721. Gypsophila muralis L. (Šater polní). Na rolích. u břehů. 722. Saponaria officinalis L. (Mydlice lékařská). Na pořičích obecná. 723. Dianthus Armeria L. (Hvozdík svazčitý). Na pokrajích lesů. v houštinách. 724. Dianthus Carthusianorum L. (Kartouzek). Na Kamenné u Staříče. 725. Dianthus deltoides L (Hvozdík kropenatý). Na pobřežích, mezích u lesů obecný. 726. Dianthus plumarius L. (Hvozdík peřitý). V zahradách se pěstuje. 727. Cucubalus baccifer L. (Nadmutice obecná). V pořičních křovištích porůznu. 728. Silene Armeria L. (Silenka svazčitá). V zahradách. 729. Silene gallica L. (Silenka francouzská). Na rolích v okolí Palkovic porůznu. 730. Silene nutans L. (Silenka nicí). Na Čupku u Metylovic vzácná. 731. Silene inflata Sm. (Silenka nadmutá). Na pohořích, v houštinách, mezích obecná. 732. Melandryum silvestre R. (Knotovka lesní) Na východní stráni na Štandli. v Lipinském háji u Frýdku; v houštinách při Ostravici porůznu. 733. Melandryum pratense R (Knotovka luční). Na lukách. v houštinách. u plotů. 734. Lychnis flos cuculi L. (Kohoutek luční). Na lukách obecný. 735. Agrostemma Githago L. (Koukol polní). V osení obecný.

Řád Alsineae DC.

736. Scleranthus annuus L. (Chmerek roční). Na rolích obecný 737. Scleranthus perennis L. (Chmerek ozimý). Na pobřeží Ostravice nehojný. 738. Herniaria glabra L. (Průtržník lysý). Na nábřežích obecný. 739. Spergularia rubra Pr. (Kuřinka červená). Na písčinách porůznu. 740. Spergula arvensis L. (Kolenec rolní). Na rolích obecný. 741. Sagina procumbens L. (Úrazník položený). Na vlhkých písčinách. 742. Moehringia trinervia Cl. (Mateřka trojžilná). V houštinách. na pažitech hojná. 743. Arenaria serpyllifolia L. (Písečnice douškolistá) Na rolích, písčinách hojná. 744. Cerastium semidecandrum L. (Rožec pětimužný). Na mezích zde, onde. 745. Cerastum vulgatum L. (Rožec klubkatý). Na lukách. místech travnatých, v lesích obecný. 746. Cerastium arvense L. (Rožec polní). Na mezích, stráních, při cestách polních obecný. 747. Malachium aquaticum Fr. (Křehkýš vodní). U břehů obecný. 748. Stellaria nemorum L. (Ptačinec hajní). V pobřežních křovištích při Olešné hojný. 749. Stellaria media C. (Ptačinec obecný). Na obdělaných půdách obecný. 750 Stellaria Holostea L. (Ptačinec velekvětý). V nábřežních houštinách při Ostravici. Olešné. v Lipinském háji u Frýdku hojný. 751. Stellaria graminea L. (Ptačinec trávolistý). Na lukách a pažitech obecný. 752. Stellaria uliginosa M. (Ptačinec bažinný). V mokřadech obecný.

Řád Violaceae DC.

753. Viola odorata L. (Violka vonná). V houštinách. 754 Viola hirta L. (Violka srstnatá). Na mezích, úklonech, v houštinách obecná. 755. Viola hirtaxodorata W. V okolí Staříče na pahorcích v houštinách. 756. Viola silvatica Fr. (Violka lesní). V lesích. mýtinách obecná. 757. Viola Riviniana Rchb. (Violka Rivinova). S předešlou. poněkud vzácnější. 758. Viola canina L. (Violka psí). Na suchých lukách. mezích. stráních obecná 759. Viola tricolor L. (Violka trojbarvá). Na rolích hojná.

Řád Droseraceae DC.

760. Drosera rotundifolia L. (Rosnička okrouhlolistá). Mezi Mal. Kunčicemi a Palkovicemi velmi vzácná, zoráním naleziště bezpochyby vymizela.

Řád Tamariscineae D.

761. Myricaria germanica D. (Tamaryšek obecný). Na poříčí Morávky a Ostravice vzácný.

Řád Resedaceae DC.

762. Reseda odorata L. (Rýt vonný). V zahradách.

Řád Cruciferae Juss.

763. Thlaspi arvense L. (Penízek rolní). Na půdách obdělaných obecný. 764. Thlaspi alpestre L. (Penízek horní). Na Strážnici u Stařiče. 765. Lepidium campestre R. Br. (Řeřicha polní). Na pobřežích ve štěrkovité půdě, na úklonech suchých obecná. 766. Lepidium ruderale L. (Řeřicha rumní). Pouze při cestě u Frýdecko-Misteckého nádraží. 767. Capsella bursa pastoris Mnch. (Pastuší tobolka). Na obdělaných i pustých půdách. 768. Draba verna L. (Osívka jarní). Na mezích, suchých stráních hojná. 769. Alyssum calycinum L. (Tařice bledá). Ve štěrkovité půdě nábřežní hojná. 770. Alyssum incanum L. (Tařice šedivá). Při Morávce u Star. Města. 771. Roripa palustris B. (Rukev bahenní). Ve příkopech, na místech vlhkých, u břehů obecná. 772. Roripa silvestris B. (Rukev lesní). U břehů, cest, ve brázdách obecná. 773. Roripa amphibia B. (Rukev obojživelná). U břehů a tůní zvláště v poříčí Olešné. 774. Armoracia rusticana F. W. (Křen polní). Pěstuje se. 775. Camelina microcarpa A. (Lnička maloplodá). V osení v okolí Svjadnova a jinde nehojně. 776. Cardamine silvatica Lnk. (Řeřišnice lesní). Na hůrkách chlebovských v lesích. 777. Cardamine pratensis L. (Řeřišnice luční). Na lukách vlhkých, u břehů obecná. 778. Cardamine amara L. (Řeřišnice hořká). Jako předešlá. 779. Dentaria glandulosa W. et K. (Řeřišnice žlaznatá). V roklích ve Štandli, na svazích vlhkých v Lipině u Stařiče. 780. Dentaria bulbifera L. (Řeřišnice cibulkatá). V lesích na hůrkách Palkovských porůznu. 781. Turritis globra L. (Strmobýl obecný). Na kamenitých stráních, na štěrkovitých pobřežích. 782. Arabis hirsuta L. (Huseník srstnatý). V pobřežních houštinách, ve štěrkovité pobřežní půdě při Ostravici. 783. Barbarea vulgaris R. Br. (Barborka obecná). U břehů, na lukách obecná. 784. Hesperis matronalis L. (Večernice nevonná). V zahradách; někdy zdivočuje. 785. Sisymbrium Sophia L. (Hulevník mnohodílný). Velmi porůznu a nestále se objevuje. 786. Stenophragma Thalianum C. (Chudina rolní). Na rolích obecná. 787. Chamaeplium officinale W. (Hulevník lékařský). Na místech pustých obecný. 788. Alliaria officinalis A. (Česnáček obecný). U břehů a v houštinách obecný. 789. Erisymum cheiranthoides L. (Trýzel malokvětý). Na rolích hojný. 790. Brassica oleracea L. (Brukev obecná). Na rolích. 791. Brassica Napus L. (Řepka). U Frýdku na panských rolích se pěstuje. 792. Sinapis arvensis L. (Hořčice polní). Na rolích obecná. 793. Raphanus Raphanistrum L. (Ohnice). Jako předešlá.

Řád Fumariaceae DC.

794. Corydalis cava Schw. et K. (Dymnivka dutá) V Lipinském háji u Frýdku nehojná. 795. Corydalis solida Sw. (Dymnivka prstnatá). V houštinách u Místku. Mal. Kunčic, Palkovic nehojná. 796. Fumaria officinalis L. (Zemědým lékařský) Na rolích v okolí nestále se objevuje

Řád Papaveraceae DC.

797. Chelidonium majus L. (Vlaštovičník větší). Na rumištích, u plotů obecný. 798. Papaver Argemone L. (Mák polní) Na rolích zvláště v okolí Svjadnova. 799. Papaver Rhoeas L. (Mák vlčí.) V osení obecný. 800. Papaver somniferum L. (Mák setý). Zřídka setý.

Řád Berberideae Vent.

801. Berberis vulgaris L (Dřišťál obecný). Ve školní zahradě v Místku pro ozdobu.

Řád Ranunculaceae Juss.

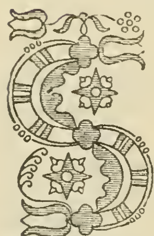
802. Clematis vitalba L. (Plamének plotní). Ve Stařičské školní zahradě. 803. Thalictrum aquilegifolium L. (Žlutucha orlíčkolistá). V poříčních houštinách u Místku, Svjadnova. 804. Thalictrum angustifolium Jacq. (Žlutucha úzkolistá). Na vlhkých lukách v okolí Staříče pořídku. 805. Anemone nemorosa L. (Sasanka hajní). V houštinách a lesích obecná. 806. Anemone ranunculoides L. (Sasanka pryskyřníkovitá). Porůzná pod Štandlem a na Kamenné u Staříče. 807. Hepatica triloba Ch. (Jaterník trojlaločný). Ve Štandli a v okolních lesích; v lesích u Frýdku. 808. Adonis aestivalis L. (Hlaváček letní). Na polích na Kamenné u Staříče, jinde velmi ojediněle se naskytnje aneb docela chybí. 809. Ranunculus aquatilis L. (Prýskyřník vodní). V tůních při Ostravici hojný. 810. Ranunculus sceleratus L. (Prýskyřník litý). V silničních příkopech u Místku nehojný. 811. Ranunculus Ficaria L. (Orsej). V houštinách a na pažitech obecný. 812. Ranunculus Lingua L. (Prýskyřník velký). V jednom bařinatém příkopu při Stařičských lukách. 813. Ranunculus Flammula L (Plamének). Na místech vlhkých močálovitých obecný. 814. Ranunculus auricomus L. (Prýskyřník zlatožlutý). Na vlhkých lukách obecný. 815. Ranunculus cassubicus L. (Prýskyřník kašubský). Pouze v houštinách ve Stařičské Lipině. 816 Ranunculus acer L. (Prýskyřník prudký). Na lukách a pažitech obecný. 817. Ranunculus lanuginosus L. (Prýskyřník kosmatý). Při potůčku pod Štandlem. v Lipinském háji u Frýdku. 818. Ranunculus polyanthemus L. (Prýskyřník mnohokvětý). V houštinách a na výslunných návrších. 819. Ranunculus repens L (Prýskyřník plazivý). Ve příkopech, na místech vlhkých obecný. 820. Ranunculus sardous Cr (Prýskyřník srstnatý). V okolí Svjadnova a jinde v okolí Místku porůzný. 821. Ranunculus arvensis L (Prýskyřník rolní) Na rolích dosti hojný 822. Caltha palustris L. (Blatouch bahenní). V mokřadech všude obecný. 823. Helleborus viridis L. (Čemeřice zelená). V zahradách venkovských pěstuje se. 824. Isopyrum thalictroides L (Zapalice žlutuchovitá). Ve křovištích na Štandli a jinde v okolí.

825. Nigella damascena L. (Černucha zahradní). 826. Aquilegia vulgaris L. (Orlíček obecný). V okolních houštinách i s bílým květem. 827. Delphinium Consolida L. (Stračka polní). V celém poříčí Ostravice schází, anebo velmi ojediněle se vyskytuje; roste však na rolích na Kamenné u Staříče a v okolí Brušperka místem. 828. Aconitum Napellus L. (Šalamúnek). V zahradách a na hřbitovech se pěstuje. 829. Actaea spicata L. (Samorostlík klasnatý). V houštinách na Štandli, v Lipinském háji u Frýdku a jinde v okolních lesích. (Pokračování.)

Dvojitá kaple Znojemská.

Napsal **V. Houdek.**

(Obrázky k tomuto článku nakreslil prof. R. Bengler ve Znojmě.)

otva které menší město moravské může se vykázati tolika zajímavými památkami stavebními jako královské Znojmo. Z nich nejznámější a ovšem také nejdůležitější jest hradní kaple, t. zv. pohanský chrám, o které jsme pojednali v číslech 57 až 61 tohoto časopisu.

Oddělena roklinou, ve které se rozběhly domky „Starého města" Znojemského, vypíná se na svahu protějším druhá památka církevního stavitelství, již zevnějškem svým oko pozorovatelovo k sobě poutající (tab. XV.). Jest to dvojitá kaple, zvaná dnes sv. Václavskou. Dvojitý tento kostelík jest jako přilepen ku stráni k Dyji spadající u samého farního kostela sv. Mikuláše. Horní kaple je totiž v niveau řečeného farního kostela, kdežto kaple spodní je viditelna jen se tří stran, strana pak její průčelní je pod zemí. Tyto zevnější zdi spodní kaple činí na oněch stranách, kde ční nad povrch zemský, část někdejších hradeb městských.

Kostel horní ponechaný teď k užívání evangelíkům Znojemským, má ráz nejpozdnějšího slohu gothického. Ostění dveří umístěných uprostřed průčelní zdi (tab. XVI.) je sklenuto t. zv. plochým obloukem jetelovým, nad tímto vchodem pak postavena je z pískovce tesaná socha rytíře, jenž pokládán jest za sv. Václava, odkud také tato dvojitá kaple známa jest jmenem kaple sv. Václavské (horní a dolní [1]). Socha stojí na podstavci (konsole) a má nad hlavou baldachýn, přetížený ozdobami kamenickými, jakými se vyznačuje nejpozdnější gothika.

Štít průčelní zdi nese věžku osmihrannou tím způsobem, že tato třemi stranami svými vyčnívá nad průčelní zeď v podobě arkýře, stranami ostatními pak posazena jest na lomenici vysoké, strmé gothické střechy kostelní. Čtyry strany této věžky sbíhají se pod ní na štítu k malému kamennému poprsí. Na čtyřech stranách

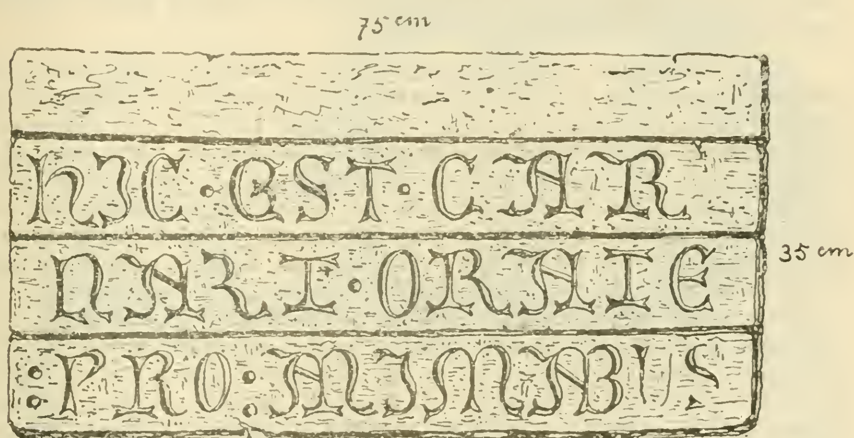
[1] Na bývalém hřbitově u kostela sv. Mikuláše stálo druhdy více kaplí, mezi nimi také kaple sv. Václava, která, jak dokazuje Hübner (Denkwürdigkeiten der kön. Stadt Znaim, herausgegeben von Victor Hübner u. Mich. Netoliczka, Znaim 1869, pag. 262) nebyla s dvojitou kaplí, tuto popisovanou, totožná.

věžky jest po jednom okénku s gothickou kružbou, tak že se vždy jedna strana plná střídá se stranou okénkem prolomenou.

V pravo od vchodu do horní kaple přistavěno je k průčelní zdi schodiště, v němž jsou točité schodky (šnek) vedoucí jednak nahoru, totiž na kruchtu kaple horní, jednak dolů do kaple spodní. Schodiště toto ukazuje zvenčí pět stran osmistěnu a sestává ze dvou nad sebou postavených částí, zřetelně od sebe odlišných.

Část spodní — až do výšky asi 3 m — jest širší nežli část hořejší, která k vrchu poněkud se sbíhá a jejíž jehlancová stříška vybíhá v kamennou růžici. Hrany polygonu pak jsou na spodní části méně zřetelné, tedy zakulacenější nežli na části hořejší. Úzký okap křídlicový odděluje obě tyto části od sebe, které také materiálem stavebním od sebe se různí.

Na straně přiléhající k průčelní zdi horní kaple jsou dvéře vedoucí ke schodišti, s veřejemi stejně sklenutými (plochým obloukem jetelovým) jako při zmíněném již vchodu do horní kaple.

Obr. 1. Nápis na schodišti dvojité kaple Znojemské

Ve zdi spodní části tohoto schodiště zasazena jest pískovcová deska 75 cm dlouhá a 35 cm. vysoká, s nápisem románskými literami provedeným: HIC-EST-CARNARI(um): ORATE-PRO-ANIMABUS. (Zde jest kostnice, modlete se za duše. — Obr. 1.)

Za tímto schodištěm konečně vedou třetí dvéře se stejným nadpražím jako oboje již popsané, skrze zídku do chodby, vlastně kryté terasy, která na šířce zdi spodní kaple obíhá kolem kaple horní, opatřena jsouc mohutným kvádrovým pažením; průlomy v 10 opěrácích horní kaple umožňují ochoz tento, krytý pultovou stříškou šindelovou.

Hořejší kaple má 4, dolejší pak 3 velká okna hrotitá; tato dolní okna nemají kružby a jsou ve spodní třetině své zazděna. Mimo to jsou v polygonu spodní kaple ještě tři malá okénka, z nichž dvě jsou kruhovitá, prostřední pak hrotité.

Činí-li zevnějšek obou částí této zajímavé budovy celkem dojem současnosti, překvapuje vnitřek těchto kaplí svou růzností. Kaple hořejší má klenbu slohu t. zv. Vladislavského. Pozoruhodno v této kaple je 6 kamenných poprsí proroků starozákonných (Jeremiáše, Davida, Jonáše, Zachariáše, Joela a Daniela) umístěných na klenbě mezi žebry a seskupených kolem jiného poprsí, které představuje Boha Otce, držícího v ruce kouli světovou. Kromě toho jsou na klenbě upevněna ještě poprsí Kristovo a sv. Kateřiny a pak soška P. Marie.[2])

Dojem naprosto různý činí kaple spodní (tab. XVII.). Přístupna jest jenom zmíněnými točitými schody, jimiž se dostaneme napřed na emporu (kruchtu), z níž po obou stranách kolem celé kaple ve výši asi 4 metrů nad přízemkem vede úzká galerie. Po širokém schodišti uprostřed kruchty sestupuje se do přízemku této spodní kaple. Místnost tato působí hrubostí svých forem a naprostým nedostatkem jakékoli výzdoby architektonické zrovna odpudivě, k čemuž arci přispívá i ta věc, že obec Znojemská této spodní kaple používá za skladiště pro všelijaké haraburdí.

Ač jsem tuto místnosť opět a opět navštívil, jsem přece na rozpacích, maje se o slohu jejím vysloviti; neboť po nějakém přesném, určitém slohu není zde ani památky. Klenba této místnosti, jejíž půdorys činí poněkud sešoupnutý obdélník, na jedné užší straně třemi stěnami osmiboku uzavřený, 12 m. dlouhý, 9·70 m. široký, vystupuje do výšky asi 8 m., je valená a zakončená na jedné užší straně (proti kruchtě) konchou, je však prostoupena sedmi kuklemi, čtyřmi většími (po dvou na každé podélné straně) a třemi menšími (v polygonu, resp. v konše). Šest hrubých, prostě čtyrhranných pilířů vybíhá totiž na 1·60—1·75 m. ze zdí kaple do vnitřního prostoru (obr. 2. a 3.). Mezery mezi těmito pilíři sklenuty jsou ve výšce klenby zmíněnými sedmi kuklemi, mimo to ve výšce kruchty stlačenými oblouky, na kterých spočívá řečená galerie, kolem kaple obíhající. Průlomy v pilířích spojují jednotlivé části této galerie, opatřené (vyjímajíc výklenek prostřední, pod kruchtou) prostým zděným pažením.

V přízemku je vchod do tohoto prostředního výklenku zastavěn zděnou mensou oltářní, opatřenou dosti velikým čtverhranným otvorem při zemi. Všechny stěny jsou prostě obíleny, dlažba je cihlová, v levém zadním výklenku pak vyčnívá z dlažby skála, na níž je tam zeď postavena.

Z přízemí spodní kaple dostati se lze pod kruchtou v koutě na epištolní straně ještě do dvou menších, vedlejších místností podzemních, z nichž přední má podobu dosti pravidelného obdélníka, 4·35 m. dlouhého a 3·35 m. širokého, kdežto půdorys komůrky zadní za onou ležící, je nápadně nepravidelný; zvláštního pozoru zasluhuje tu zadní zeď její, která není přímá, nýbrž tvoří o b l o u k

---

[2]) Nejznamenitější umělecký předmět této horní kaple — skládací oltář dřevěný čili archa, z 16. stol. — převezen byl začátkem XIX. stol. do císařského letohrádku Laxenburku u Vídně.

do vnitř komůrky vydutý, patrně část jakési kruhové zdi. Vlastní půdu této zadní komůrky tvoří skála hrbolatá, pokrytá však vysoko rumem. Obě komůrky tyto, valeně klenuté, osvětleny jsou každá jedním malým, čtyrhranným okénkem. —

Uvážíme-li všechny tyto slohové podivnůstky, nepravidelnosti a nesrovnalosti, nepodivíme se tomu, že starší, nekritičtí badatelé obestřeli tuto stavitelskou záhadu předivem bájek a smyšlenek. Byl to zejména A. Hübner, jenž ve svých „Znaimer geschichtliche Denkwürdigkeiten" I., str. 100—101, popsav — mimochodem řečeno, nepřesně — tuto stavbu, vyslovil o původu a stáří jejím domněnky, které došly u veřejnosti obecné víry, tak že ani výsledky střízlivého badání našeho topografa R. Volného dodnes nemohly si zjednati průchodu všeobecného.

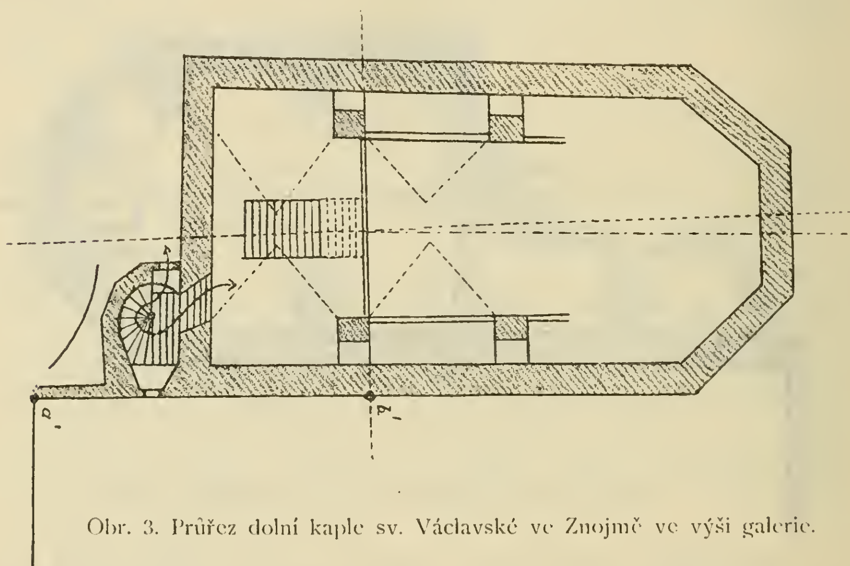
Obr. 2. Půdorys dolní kaple sv. Václavské ve Znojmě.

Nebudeme se zdržovati vyvracením všech nesprávností v popisu Hübnerově. Jen jediné z nich nutno se dotknouti, ze které vyvozovány byly dalekosáhlé důsledky a kterou ostatně již Volný ve své Církevní topografii (brn. diec. IV., 87) opravil.[3]) Hübner tvrdí totiž, že oltář ve spodní kapli stojí se všech stran volně, tak že kněz sloužící mši sv. prý obrácen byl k lidu tváří, jak to bývalo dle liturgie starokřesťanské, z čehož vyvozováno, že tato kaple je nejstarším křesťanským chrámem na Moravě. Jak z hořejšího popisu, z pohledu (tab XVII.) a z půdorysu (obr. 2.) vidno, jest však oltářní mensa přistavena k pilířům, tvořícím prostřední výklenek, takže kdo se chce dostati za oltář do výklenku, musil by buď oltář přelézti nebo otvorem v oltáři prolézti. Po slohu byzantském pak, jejž Hübner v celé této stavbě shledal, nemohl jsem nalézti ani stopy.

[3]) Nelze zamlčeti, že ani popis Volného není bez nesprávností; tak zejmena nemá půdorys kaple podobu čtverce.

Za takových okolností tvrzení, že spodní kaple sv. Václavská je nejstarší stavbou Znojemskou a že ji bezpochyby vystavěl vévoda Břetislav v letech 1040 až 1050, rozplývá se v pouhou bájku. Volný (na citovaném místě) praví, že tato spodní kaple byla karnariem (kostnicí) farního kostela sv. Mikuláše, a vyvozuje z listiny r. 1521, jejíž originál chová se v městském archivu Znojemském, že Kateřina, vdova po Znojemském měšťanu Bučicerovi, dala kolem r. 1500 spodní kapli zříditi (herstellen) a horní vystavěti (erbauen).

Závažná tato pro naši otázku listina, z níž podáváme výtah pod textem [4]), praví, že Kateřina vdova po Martinu Bučicrovi zakoupivši na pozemku kostela sv. Mikuláše ve Znojmě starý hřbitov, dala tam vystavěti a zříditi (edificari et construi fecit) dvě kaple, jednu spodní, druhou horní, spolu navzájem spojené a souvislé, spodní s oltářem zasvěceným Bohu. P. Marii a všem svatým, zvláště pak sv. Martinu, hořejší pak sv. Anně.

Obr. 3. Průřez dolní kaple sv. Václavské ve Znojmě ve výši galerie.

Podle doslovného znění této listiny byly by tedy obě kaple — nejen horní, ale i spodní — teprva krátce před r. 1521 vysta-

[4]) Reverendissimo in Christo Patri et dom dom Stanislao . . . . Wolfgangus (?) Leopoldus Holzpapl, Petrus Rappoldt et Joanes Nurnberger, cives civitatis Znoymensis, testamentarii executores et fideicommissarii legitimi ultime voluntatis ac testamenti quondam honeste mulieris Katharine relicte olim providi Martini Butzitzer, civis Znoymensis . . . . Cum prefata Katharina relicta . . . . in fundo eiusdem ecclesie (scil. scti Nikolai Znoym.) coemeterio ibidem antiquo per ipsam Katharinam coempto . . . . testantur, capellas duas, unam videlicet inferiorem, alteram vero superiorem, sibi invicem continuas et connexas, quarum unam utpote inferiorem cum altari uno in laudem ac honorem omnipotentis dei sueque . . . genitricis Marie virginis et omnium simul sanctorum, in speciali denique decus divi presulis Martini, . . . omnium Christi fidelium animarum memoriam, secundam vero capellam . . . superiorem cum uno altari beate Anne . . . . de bonis ac facultatibus eidem Katharine a deo clementer datis et concessis pro duobus capellanis suis ministris spiritualibus (?) edificari et construi fecit . . . .

věny bývaly. Avšak staré listiny v této příčině nebraly dotyčné výrazy na zlaté vážky, mluvíce přečasto o „stavbě", kdežto se dokázalo, že se jednalo o pouhou přestavbu, obnovu stavby, dávno stojící. Proto nelze beze všeho odmítnouti tvrzení Volného, že spodní kaple náleží nejspíše konci 14. století. (Že kaple horní není starší nežli ze začátku 16. století, o tom vzhledem k slohu jejímu i k citované listině nemůže býti pochybnosti.)

Přece však stavba tato chová zbytky pocházející z doby mnohem starší; to jest předně uvedený románský nápis: hic est carnarium atd. Zmínili jsme se, že schodiště k dolní kapli vedoucí sestává ze dvou nestejnorodých částí a neváháme vysloviti, že spodní, hrubší část tohoto schodiště je starší nežli štíhlejší část hořejší. Přes to nemyslíme, že by ona spodní část schodiště byla stavbou románskou, s oním kamenným nápisem současnou. Tento kámen byl původně zajisté na stavbě skutečně románské a teprve po jejím zboření byl přenesen na své nynější místo.

A poslední zbytek této někdejší románské stavby — o tom nemám pochybnosti — objevil jsem hluboko pod zemí v oné zadní komůrce při spodní kapli, totiž onu oblou zeď shora zmíněnou, která zůstávala dosud nepovšimnutou. Oblosť této zdi nedá se vysvětliti jinak, nežli že jest to zbytek okrouhlé kostnice, románské to rotundy, onoho původního karnaria, nad jehož vchodem zajisté prvotně zasazen byl kámen s nápisem: hic est carnarium. Ne-li dříve, tedy zajisté začátkem 16. století, za příčinou stavby horní kaple zbořena byla tato stará kostnice, pokud vyčnívala nad povrch země.

Neupírám, že přes tento výsledek mého badání zbývá při této kapli ještě mnohá záhada. Které době patří původní stavba spodní kaple? Jsou-li obě zadní komůrky její s touto kaplí současné? a k čemu sloužily? Byla-li spodní kaple vskutku kostnicí (jakož tvrdí Volný)? Pro tuto domněnku mluví jenom naprostá jednoduchosť této stavby a její poloha částečně pod zemí; proti ní její rozloha i půdorys. Hrobkou údělných knížat Znojemských spodní kaple zajisté nebyla, vždyť hrobka knížecí byla pod blízkým kostelem kláštera na Louce, nedávno teprve prozkoumaná a popsaná.

Konečně podotknouti jest ještě, že popsaná stavba není dvojitou kaplí ve vlastním slova smyslu, jako je na př. dvojitá kaple Chebská; neboť takové dvojité kaple v užším smyslu jsou vespolek bezprostředně spojeny otvorem v podlaze kaple horní, vztažmo v klenbě kaple dolní, takže kdo se nacházel v kapli dolní, byl tím přítomen bohoslužbě odbývané v kapli hořejší. Z doslovného znění citované listiny z r. 1521 (capellas duas, sibi invicem continuas et connexas) dalo by se sice souditi, že i obě tyto kaple Znojemské měly druhdy takové bezprostřední vzájemné spojení. Avšak dnes není po tom pozorovati žádné stopy.

Různé zprávy.

Diluvialní nálezy v okolí Prostějova. V diluvialních hlinách okolí prostějovského učiněny byly dosud nemnohé, ale zajímavé nálezy, které stojí za to, aby byly zaznamenány. V cihelně městské vykopány: stehenní kosť mladého mamuta skoro metr dlouhá, obrovská stolička mamutí, holenní kosť z nosorožce předpotopního a skoro celá lebka jezevčí. Ve hloubce 2¹/₂ m. všechny tyto zbytky diluvialních zvířat nalezeny. V sousedním hliníku architekta p. V. Venclíka nalezeny ve hloubce 4 m. ve hlíně skoro bezprostředně nad miocenovými písky kosti tura předpotopního a sice větší úlomek spodní čelisti a kosť holenní, poblíže ležely kosti z diluvialního koně (kosti holenní) a kosť patní ze zubra. Nejvzácnější nález učiněn u Lešan v diluvialní hlíně 2¹/₂ metru blíže jubilejního sadu. Tu nalezena polovice dolní čelisti nosorožce předpotopního úplně zachovalá. Tento nález náleží mezi nejvzácnější na Moravě. Vyskytují se sice dosti hojně zbytky nosorožce, ale tak pěkná dolní čelisť je vzácností. Na výstavce klubu přírodovědeckého v Prostějově pozorovali ji mnozí odborníci s velkým zájmem. Jarními vodami vymlet byl kdesi nad Kostelcem ze břehu Romže dolní konec mamutího klu a zanesen na hromadu štěrku až ku Smržicím. Tu byl nalezen. Dle rozměrů svých náležel zvířeti obrovskému a starému. Jiné zbytky diluvialních zvířat uloženy jsou v museu prumyslové a musejní jednoty prostějovské, mají však pouze sumární označení kosti«. V. S.

Přírodnická výstavka v Prostějově. Klub přírodovědecký v Prostějově uspořádal v červnu t. r. výstavku přírodnin tu- i cizozemských v prostorném sále tělocvičny chlapeckých národních škol. Jediný rozhled tu stačil, aby navštěvovatel se přesvědčil o bohatosti výstavky a o rozmanitosti vystavených tu předmětu, přírodnin a skvostu archaeologických. Klub má mezi svými členy řadu pilných pracovníků a odborníku. Na jejich sbírkách nebylo viděti ani diletantismu ani začátečnictví. Sbírky vyložené jsou výsledkem dlouholeté práce a každá z nich obstála před nejpřísnější kritikou. Z vystavených předmětů uvádíme následující: Sbírky zoologické: Nadučitel p. J. Slavíček v Hrochově vystavil v 18 objemných skřínkách hmyz blanokřídlý, různé divoké včelky, vosy, čmeláky, mravence, žlabatky a zejména kritické lumky a lumčíky, celkem asi 1500 druhů. Knihkupec A. Hallama v Prostějově ve 40 skřínkách 900 druhů motýlů evropských a 500 druhů cizozemských, kteří svojí barvitostí a tvarem i nádherou budili všeobecný zájem. Menší sbírky tropických motýlů vystavili učitelé pp. A. Gottwald a A. Marhol z Prostějova. Nadučitel p. J. Kyselý z Držovic vystavil sbírku brouků, kterou upravil darem pro hospodářskou školu v Litovli. Celkem asi 600 druhů. Největší sbírku brouku vystavil prof. Vl. Zoufal. Ve dvou velkých skříních s četnými zásuvkami, jež vytahovati bylo dovoleno, uložena byla fauna brouků končin starého světa, celkem asi 5000 druhů. Týž vystavil také sbírku exotických brouků, kteří upoutali pozornost navštěvovatelů velikostí, rozmanitostí tvarů a barev. Prof. V. Spitzner vyložil v 10 skřínkách droboulinké evropské křísy (cikadiny) vedle obrovských indických a sumatranských křísu (cikady), středoevropské ploštice, cizokrajné ploštice, rovněž tak pestré a zajímavé, jako exotičtí brouci. Celkem asi 700 druhu. Jiných preparátu živočišných vedle hmyzu ve výstavce bylo hojnost. Prof. J. Tálský z Olomouce vystavil 100 kožek severoamerických ptáků, zejména pěvcu. Nad nimi pozastavil se každý a obdivoval jejich nádheru barev a podobnost s našimi evropskými druhy. Učitel Ig. Pacholík z Prostějova vystavil dovedně vycpané ptactvo z okolí, mezi nímž zvláště nápadni byli dva plameňáci mladí, kteří roku 1896. až k Stichovicím u Plumlova se zatoulali a zde byli zastřeleni. Prof. K. Beneš vystavil nádherného orla mořského, umístěného nad ostatním ptactvem, jež na skříních s faunou brouku bylo postaveno. Z kabinetu české realky vystaveny byly praeparáty, znázorňující vývoj různých obratlovců, vedle nich praeparáty vývoje

různého hmyzu, zejména motýlu, vystavené učitelem p. A. Gottwaldem. Krásnou kolekci mořských mechovek z adriatického moře vystavil MUDr. M. Remeš v Olomouci. P. prof. J. Uličný, známý konchiliolog v Třebíči, zaslal pro výstavku bohatou sbírku moravských lasturovců a plžu. Ozdobné parohy, jedny s lýčím vystavil ředitel p. Fr. Červinka z Prostějova. P. dr. Ig. Stavěl, okresní lékař v Prostějově, vystavil koulovitou a ostnitou rybu — ježíka skvrnitého (Diodon tigrinus) a brasilského tukana. Zvláštní pozornost budila momentní fotografie chropiňského rybníka s tisíci racky nad ním se vznášejícími. Vystavil ji pan prof. J. Talský. — Sbírky botanické: Prof. V. Spitzner v Prostějově vystavil sbírku obrovských šišek cizokrajných konifer — borovice kalifornské, kanárské, himalajské, dlouholisté a j., cedru libanonského, pinie vlašské, vejmutky a j., ze svého herbáře vyložil 10 objemných svazků ostružin a lišejníku. Skoro celá Evropa jest v obou těchto rodech několika tisíci exempláry zastoupena. I africké, australské lišejníky bylo možno prohlédnouti. — Sbírky geologické a petrografické: Prof. V. Spitzner vystavil geologickou reliefní mapu okresu prostějovského a plumlovského, provedenou v měřítku 1 : 225·000 a pod ní uložil 70 kusu různých hornin z ruzných útvaru z Prostějovska, tak že každý hravě mohl seznati geologické poměry Prostějovska. Byly vyloženy horniny prahorní, devonské, kulmové, miocenové, diluviální a alluviální. K nim připojeny veškeré vzácné zkameněliny, zejména kulmové Archaeo Calamites radiatus a Lepidodendron Veltheimianum od Kobeřic. Ve větších kusech vyloženy byly miocenové šamotové jíly od Studence. Týž vystavil geologický globus, nejnovější pomucku učebnou, nejnovější mapy říšského geolog. ústavu, profily z okolí a j. P. Dr. Remeš vystavil krásnou sbírku jurských zkamenělin z Kopřivnického červeného vápence s četnými lilijicemi, ježovkami, žraločími zuby a t. d. P. Dr. M. Kříž ze Ždánic zaslal pro výstavku krásné zbytky fauny diluvialní, kosti z mamuta, hyeny, lva, levharta, medvěda jeskynního, soba, lišky lední, zajíce sněžného, kamzíka, sviště, píštuchy, lumíka, rosomáka a ruzné artefakty z pazourku a parohu sobího. Vedle nich vyloženy byly zbytky fauny diluvialní z okolí prostějovského. S těmito exposicemi těsně souvisela exposice archaeologická p. inženýra Lad. Červinky. Vystaveny tu byly nálezy z doby mladší kamenné a bronzové, pocházející z celé Moravy a zejména z okolí Prostějova. Byla to vubec největší vystavená sbírka, která se zamlouvala svoji bohatostí a úpravným uspořádáním. Vedle geologického reliefu visela mapa archaeologická, kterou také pan inženýr upravil. Značnou kolekci neolitických předmětu vystavil také p. učitel Gottwald. Mineralogické sbírky: Známý mineralog p. Arnošt Hanisch, inspektor velkostatku v Třebíči, zaslal ze svého musea krásnou sbírku minerálu z vysočiny českomoravské v kusech velkých a skvostných, zejména ruzné křemeny, opály, živce, slídy a vápence. Z téhož kraje poslal pan nadučitel Fr. Zavřel v v Třebíči 80 kusů dosud záhadných vltavínu (moldavitu) od Třebíče, Dalešic, Dukovan a z Čech od Budějovic a Vltavotýna. Vedle nich vyloženy byly literarní práce o nich p. prof. dra. Fr. Dvorského a říšského geologa Fr. Suesse, kterýž jim připisuje puvod kosmický. Sochař V. Beck v Prostějově vystavil sbírku mramoru, labradoritu, čedičů, dioritu, vesměs leštěných a přírodovědecký klub v Praze svoji sbírku hornin českých v museální úpravě. Prostějovská hospodářská škola vystavila kostru koně, model žitného zrna, model kravského vemena, p. M. U. Dr. Ig. Bernát, měst. fysik v Prostějově, krásný drobnohled s revolverovým zařízením a immersí. Zvláštní bylo oddělení pro literaturu. Místnost výstavní byla květinami a obrazy dekorována. Na všech předmětech byly nápisy. Fotograf p. A. Vlk v Prostějově upravil 4 fotog. pohledy, představující různé části výstavky. U něho lze dostati tyto fotografie.

Prof. V. Spitzner.

Seznam inkunabulí (prvotisků) v městské knihovně v Příhoře. Spisy theologické: 1. Tabula Exemplarum. Argentine 1465. 2. Herolt Iva. Sermones Discipuli de Tempore et de Sanctis cum promptuario exemplarum. Argentine 1483. 3. Thesaurus novus. Opus utile sermonum dominicalium. Argentine 1484. 4 Tractatus de Administratione Sacramentorum, de Expositione officii missae, de dicendis horis canonicis etc. Argentine 1487. 5. Bartoli de Saxoferato. Consilia. Venet. 1487. 6. Seneca moralis. Venetiis 1490. 7. Antonini Tractatus de Confessore sive Confessionale Venet. 1499. 8 Antonini archiepiscopatus Florentini. Confessionale. Norimbergae 1512. 9. Antonini De Restitutionibus. (Z konce 15. stol. 10. Antonini Summa 1490. 11 Biblia integra: summata, distincta acuratius reemendata utriusque testamenti concord. Basilea 1495 12 Nicolaus de Lyra Re-

pertorium zur Postilla des Anton Koberger. Nürnberg? 1494. 13. Philelhi orationes cum aliis opusculis. Venetiis 1492. 14. Sermones dominicales perutiles a quodam hungarico fratre. Pest. 1498. 15. Thomae de aquino Libri defensionum theologiae in qrto sententiarum edidit Joanes Lapreolus. Venetiis 14 . . . 16. Sermones perutiles de Sanctis per circulum anni Rigo Salutis intitulati feliciter incipiunt. (Z konce 15. stol.) 17. Guilhelmi. Summa Virtutum ac Vitiorum. (Z konce 15. věku). Lugam. 18. Guillermi Postilla in Evangelia et Epistolas de Tempore Sanctis et pro defunctis. (Z konce 15. stol.) 19. Decima pars librorum, quorum non meminit in libris Retractionum. (Velmi staré.)

Jan Kranich.

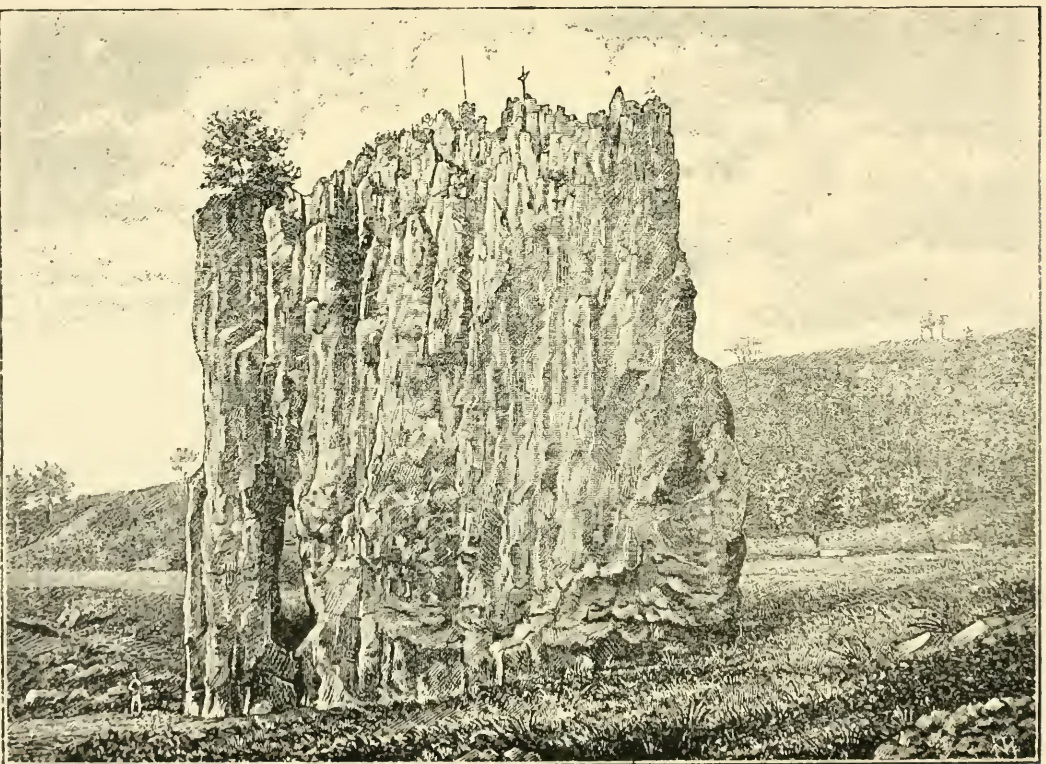
Jména kopců, krajin, tratí, lesů a niv na Valašsku Rožnovském. (Pokračování.) II. Jména z působení člověka odvozená: Kučovíska (od slova kučovati), Kučovísko, Paluch, Paluchy, Palušek, obecný Paluch (od slova páliti), Pálenice, Opálené, Vypálené, Páleníska, Podťaté (By v, Karl v) (od podtínání stromů), Hrádky, na Hrádkoch, Košary, Košaříska (košařiti), Koliba, Kolibíska, Putýnky, Stodolíska, Ujmíska (Zu aj.) (ujmouti), Pauščica (Za, Ves aj.) (panská louka ap.), Žernové (Krh), Noclehy, v Noclehoch, (noclehovati s dobytkem), Noclehové, Díly, Dílec, (děliti), Uhlísko, Uhlíska (pálení uhlí), U Koryta, V Korytovém, Nad Korytem, V Korytkovém a p. (Koryto na vodu), Na Kasárni (bydliště hlídky pohraničné), Paseky, na Pasekách, dolní, horní Paseky a p. Příhony, na Příhonoch (honiti dobytek), Nové, Nová Léč (novo zalesněný kopec), V Léči (mladý les), Hradísko, Hradíško, Hradíšť, Zámčísko, Šachty, Šachetné (od dolování), Soláň, Solánec, Solajka, Na Sole (od vyrábění solajni, solajky), Hutísko, Za starú huťú, U staré hutě, Popelářky, Posklá (od vyrábění skla), Hakovíska, (hákovati rolu, místo orání, obdělávati hákem). III. Jména podle stromoví neb rostlin vůbec. Osyková (Ho B), Lipuvka (Jas), Jasenice, (Jas), Javorník (Zu, aj.), Léščí (Sol), Léskové (By v. K v), Léskoveček (K v), Jedlovina (Vid a j.), Bukovina (Ho B), Bučkové (Ho B), Bučíska (R), Bukorýšky (K v), Bukorýše (By v) Makytka (K v), Paprátová (Sol, Tisové (D B), Tisnavé (K v, By v), Březová, Březovec (potok a les), Kršle, Kršlení, Mléčová, Méčová (od názvu byliny mléč euphorbium), Hora (Černá Hora), Hurka, Palesek, Háj, Hájnice. IV. Jména od jmen zvířat odvozená. Liščí (Ho B), Medvědí (K v), Gaurové (K v), Vlčí (K v, Za. By v), Rysová (Tyl), Jastřábí (K v), Sovinec (Za), Kačení (Za), Jeřábkové (Ho B), Káni (R), Ptáčnica (By v), Rakové (Za), Kravská (Ho B), Konísko (Ho B), Myší (R), Oslové (K v), Oselné (K v), Kozák (R), Kozáčí (R), Kozinec (R), Volařka malá a velká (D B). - V. Jména mající původ z pověstí. Radhošť (D B), Tanečnica (Pr. B), Čertuv mlýn (Pr B) Babská (K v), Bábí (K v), Babinec (K v), Pústevně (Pr B). — VI. Jména odvozená od jmen dřívějších neb nynějších majetníků. Mizerka (So) Mizera. Pařenička (So) Pařenica. Volčena (So) Volek. Křenkov (Háž) Křenek. Trabůrka (Vig), Trabura, Michúčena (Vi) Michút, Pavlátka (So) Pavlát, Hulenka (Háž), Hulena Žebračka, (Sol) Žebrák? Bakálky (Zu) Bakala. Maléřky (R, D B) Maléř. Chumchálky (R) Chumchál, Václavková (Pr. B.) Václavek. Vaničena (Ho B) Vaníček. Dolákova. Dolina (Ho B) Dolák. Koláčkova Dolina (K v) Koláček. Ďatkova Dolina (Ho B) Ďatka. Stavinoška (Ho B) Stavinoha. Kubíška (Ho B, K v) Kubíš? Blinčena (Ho B. K v) Blínka. Vašútky (Ho B) Vašut. V Ondrových (Ho B) Ondra? Dulíku Grúň (So) Dulík? Hajdúšky (Vid) Hajda. Za Měkynú (K v) Měkyna. Kovářky (K v.) Kovář. Kantorky (K v) Kantorek. Pod Fiurým (K v) Fiury. U Kubáňu (Pr. B) Kubáň. U horních (dolních) Bártku (Ho B) Bártek. Pastorkové (K v) Pastorek. Ježuvka (K v) Jež. Kvintěna (K v) Kvinta. Sucháněena (K. v) Suchánek? Žitníčka (V v) Žitník U Hajdu (Do B) Hajda. U Juřínu (Do B) Juřena. Janíkov (R) Janík. Hlaváčky (Vid) Hlaváč. Na Zubčeně (Ho B) louka, Zubek. Na Vaničeně (Ho B) louka, Vaníček. U Macečku (Ho B) Maceček. Na Šturálce (Ho B) Šturala. Na Kubáňce (Ho B) Kubáň. Na Jurajděně (Ho B) Jurajda. Na Bolfové lúce (Ho B) Bolf. U Smočku (Pr B) Smoček. Kabičánky (Pr B) Krabica. Adámky (Pr B) Adámek. Vaškovy skalky, Vašek. Bilova skalka (R) Bil. Bilova pálenica (D B) Bil. Žitníků Vrch (D B) Žitník. Majerova Kyčera (D B) Majer. Hřívová (By v) Hříva. Kopečánka (Háž) louka, Kopecký? Nad Koníčkami (Ho B) Koníček. Malinové (Pr B) Malina. U Cibulcu (Pr. B) Cibulec. Na Zemankách (Zu). [Obecník. Obecniny. Na Obecném.] Na Gazdovičách. Na Skybově. Na Borutkách. — VII Rúzná jména ponejvíce ještě neobjasněná. Bůřov (By v), Buřanov (K v), Hodorf, [Hochdorf] (Zu), Galičky (Zu), Košové (Za), Elzová (Krh), Oprehlice (Krh), Strnálky (Krh), Budička (Krh), Obilná (Byn). Mlýna (Jasen), Buňavka

Pohled na Sloupské skály od severu.

Pohled na řečiště a na Sloupské skály od jihu.

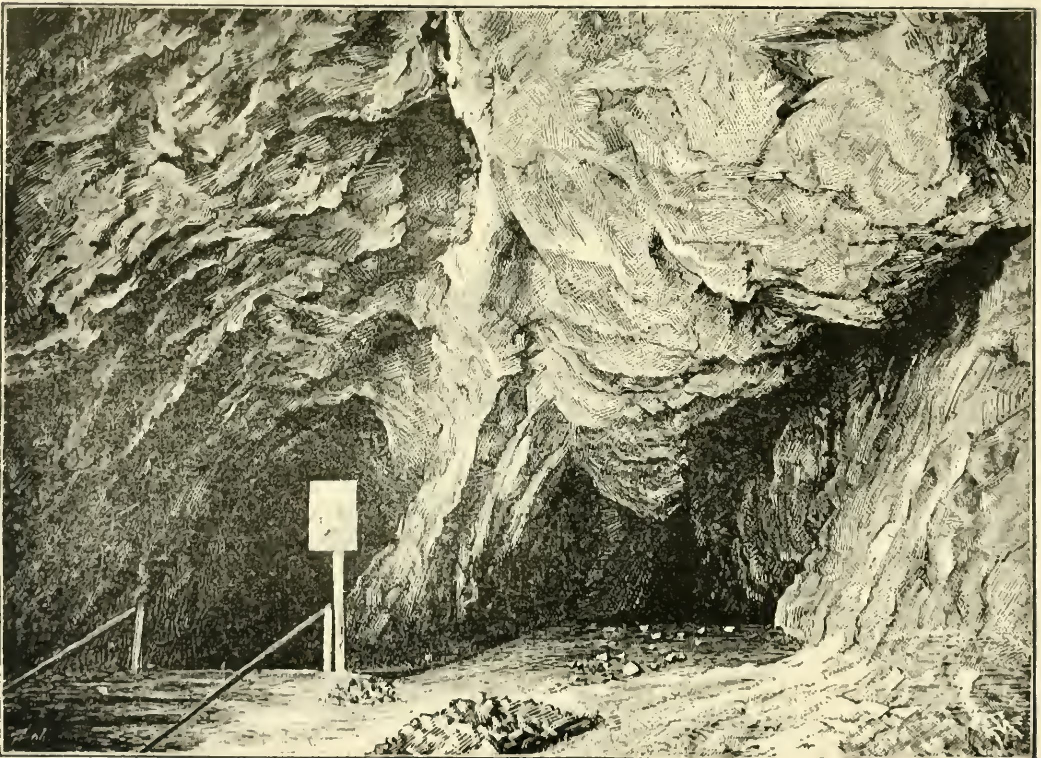

Hřebenáč.

Půdorys Sloupských jeskyň.

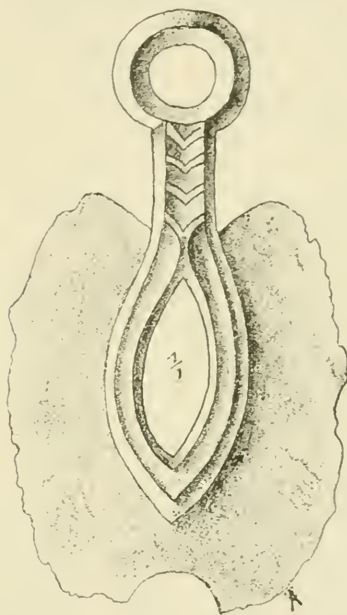
Tab. X.

Vchod do Nicové.

(Jas), Suchomelka (Za), Jehličná (Krh), Barbírka (Krh), Kostajerka (Krh) Pobijaná (R), Zvonové (R), Kozáky (R), Štěpánec (Zu), Buňkov (Zu), Hrozlebrachov (Zu), Snoz (D B), Smoza (Vid), Harvaní (D B), Sídlo (D B), Mráznice (D B), Mísná (D B, Hut atd.) Sladsko (R), Rozpitý (D B, Nořičí (Pr B), Kovárníska (Pr B), Mléčova, od názvu byliny mléč euphorbium, (Pr B, H B), Cipková (Pr B), Kobylská (Ho B), Střížalna (Pr B), Čevenec (majitel Červený?) (Pr B), Ráj (Ho B), Zimný (Ho B), Méčová, Mečuvka (Ho B), vide mléčová, Dižena (Ho B), Kudlačena (Ho B), Kladnatá (Ho B), Bečvice (Ho B), Podlizaná (Ho B), Šorštýn (malý a velký, hrubý Ho B), Rybianky (Ho B, K v), Ve Mšadloch (Ho B), Barčena (Ho B), Beneška (Ho B, K v), V Rosešú (Ho B), Kyvňačky (Ho B, Sol), Na Měřícú (Ho B), Mísárny (By v) vide Mísná, Pod Rozkopem (Háž), Dervíska (Háž), Na Holé (Háž), Činov (By v), Zdechlá (By v), Lušová (By v), (Lušovjan, Lušovský), Lubenky (By v), Červenka (By v), Čáb (By v), Jančová (By v), Zalámaná (By v), Brucko (By v), Na Říce (By v), Miloňová (kopec) (K v), (nad Bortlem, nad Jakšem, Mil. Mléčová, Mil. Ivanová), Strunčísko (K v), Na Strunčískoch (Sol), Šlahorka (K v), Člověčí (K v), Kolesňárka (K v), Lemešná (K v), Ochlánka (K v), Lopušná (K v), Žíhlavna (K v), Cindolena (K v), Dynčák (K v), Záplatkové (K v), Razula (K v), Rejnačky (K v), Pluskovec (K m), Uzgrúň (K v), Hanzluvka, malá a hrubá (K v), Capúry (K v), Příschlop Lopušánka (K v), Příschlop Lemešná (K v), Rozválaná (K v), Chlacholov (R), Chlacholuvek (R), Kozák (R), Kozinec (R), Láz (R), Dropavka (Zu), Jaščena (Zu, Za a j.), Cabálky (Zu), Čartoryje (Zu), Žárové (By v), V Hulincoch (Krasna), Hážov (Za) vide Hážovice, Házovka, Šibénky (Za), Na Jelařkách (Za), U Osíčí (Krh), Vychury (Hra), Střítež (osada), Střítežíky (Jas), Zářiny (Jas), Kaliska (Ho B a j.), Na Planiskoch (Ho B), Radinov (Ho B), Kamarátka (Ho B), Čitelnice (Ho B), Na Lopúnce (Ho B), Na Mazgálce (Sol), Bacov (Pr B.), Gálka (Pr B), Požísko (Pr B), Žárné (D B), V Jandačkách (D B), Kochlena (D B), Na Sedlačkách (D B), Kluzov (Tyl), Stoklásky (Vig), Palkovňa (R). Na s e v e r n í m s v a h u u h e r s k ý c h J a v o r n í k u (do Karlovic, t e d y již v U h r á c h), a l e j e š t ě o b y d l e n é m V a l a c h y: Motočisko, Šandorský potok, Hrebenová, Zarubaná, Pindula, Baltovské, Šutarsko, Majkuvka, Druhovsko, Kutácko, Dužové, Bačkárka.

Lunulla z Němčic na Hané. Na podzim r. 1898 nalezena nad obecním hliníkem bronzová břitva t. zv. lunulla, která laskavostí nálezce p. F. Vrány prozatím dostala se do sbírek mojich. Lunulla má tělo ellipsovité, nahoře šikmo k delší ose směrem ku středu sříznuté, prodlužující se v prolamovanou rukověť zdobenou třemi krokvitě vyčnívajícími výstupky, ukončenou kroužkem jevícím se na průřezu čtyřhranné. V těle lunully rukojeť rozestupuje se ve dvě polovice čočkovitě zahnuté, čímž uprostřed vykrojena jest. Druhý konec lunully jest

Lunulla z Němčic na Hané.

půlkruhovitě vykrojen. Okraj nyní poněkud porouchaný, byl kdysi jemně vytepán a vybroušen. Tmavozelená patina pokrývající celý předmět tu i tam přechází v povlak krupicovitý. Lunully u nás na Moravě patří ku vzácnějším předmětum bronzovým. Puvodu jsou italského, kdež častěji v terramarách i palafitech severoitalských, patřících době bronzové až do doby železné, se nacházejí. Odtud rozšířila se do střední Evropy. V Čechách nejsou tak vzácné. Dr. Niederle ve spise svém „Lidstvo v době předhistorické" str. 272. jmenuje celou řadu nalezišť lunull. V Památkách archaeologických XVIII. díl, tab. XXII., obr. 17. zobrazena jest l u n u l l a mající též prolamovanou rukojeť i tvarem podoba-

jící se lunulle Němčické, jenže pokračování rukojeti do těla nešlo. V Čechách našly se i kadluby na lití lunull, tak příkladně u Vepřku a j. Pole, na němž břitva tato nalezena, jest dosti zajímavé a bohaté na nálezy archaeologické, pocházející z doby hallstattské a tènské. Poslední pak nálezy tamtéž učiněné, které nadučitel Němčický p. Jan Sedláček vlasteneckému muzeu Olomouckému daroval, dokazují vliv římský na krajiny naše.

Telička.

O předhistorických tak zvaných tkalcovských závažích. Známé provrtané kusy pálené hlíny, jehlancovité, kuželovité či beztvárné podoby, v předhistorických nálezech zhusta se vyskýtající jsou na mnoze pokládány za tkalcovská závaží a archaeologům dlouho nepřišlo na mysl, že nepatrné tyto předměty mohou míti také jiný význam a sice jako podstavce pod rožeň. Čítati veškeré podobné předměty ku »závažím« vedla ponejvíce archaeology okolnosť, že setkáváme se s nimi v předhistorických nálezech v sousedství hojných přeslenu. Že by ale veškerá tato předhistorická »závaží«, jako podstavce pod rožeň sloužila, nelze rovněž tvrditi. Neboť známo, že »závaží« podobná předhistorickým u různých nynějších méně vzdělaných národů dosud slouží za závaží tkalcovská. Podobná hliněná závaží viděl jsem u tkalce kmene Senegambijců od západního pobřeží francouzské Afriky ve vídeňské zoologické zahradě v Práteru. Proto dlužno formu podobného »závaží«, jakož i polohu otvoru vždy řádně vyšetřiti. Prof. J. Hladík ve svém obšírném pojednání: »Praehistorické hradisko u Obřan«*), pokládá »závaží« na tomto hradisku nalezená za podstavce ku rožni. Píše o nich (S. 20.) následovní: »Ku hliněným výrobkum náležejí též předměty tvaru jehlancového a kuželového ruzné velikosti a ruzného vypálení; někdy jsou i nevypáleny a jen očazeny. Předmětům těm říká se obyčejně »tkalcovské závaží«. Mám za to, že o předmětech těchto jako tkalcovských závažích mluviti nelze. Neb všimneme-li si dírky, jež u nich při vrcholu vodorovně je umístěna, vidíme, že dírky vyhloubeny jsou směrem ke dnu a nikoliv k vrcholu. Kdyby předmět byl závažím, pak nemohla by se díra vyšoupati ni í neb šňůrou ke dnu, nýbrž musila by vytřena býti k vrcholu. Pokládám jehlance a kužele tyto za podstavce pro rožeň, na niž se maso ohněm upravovalo. Husté očazení a jednostranné vypálení domněnku tu potvrzuje.« Pan prof. H. Škorpil v Plovdivě v Bulharsku, podal mi určité velice zajímavé zprávy o thematu tomto. Ve svém spise »Mogili« (str. 94.) zmiňuje se též o tkalcovských závažích, k erá nalézají se již v neolithických osadách Bulharska, a jež lze sledovati i ve středověkých nalezištích. Nejzajímavější je, že se dosud užívají v Bulharsku. Jsou známy pod jménem »popče« (t. j. malý kněz, pop) a používá se jich na ohništi ku podpírání t. zv. »podnic« (hliněné mísy diam. as 30 cm., v nichž se peče na ohništi chléb). Někde zastrkují do otvoru jich dřívko, na němž jsou nastrkané kousky masa, jež pečou nad ohništěm, vrtíce rukou druhý konec dřívka.**) Poprvé je p. Škorpil spatřil ve vsi Vidbolu (u Vidina) a Lokopska (u Sofie). »Popče« je zovou proto, ježto jménem pop (t. j. kněz) označují Bulhaři kolmý trám, který slouží ku podpírání krovu střechy. Rozměry dosud užívaných »popčat« bývají rûzné (forma čtyřhranné pyramidy s otvorem na hoře výšky až 15—20 cm.). Jest dosud zvykem, že vesničanky 1. května (sv. Eremija) vycházejí společně tam, kde je dobrá hlína, a dělají »popčata« a výše zmíněné »podnice«. Na chléb v těchto »podnicích« klade se zhora horký popel, anebo plechová poklice a po té popel; zpusobem takovým se pak peče chléb.

J. V. Želízko.

*) Zvláštní otisk z Museum Francisceum-Annales. Brno 1898.

**) Vrtěním tímto musí se tedy časem rozšířiti otvor směrem ke dnu; domněnka prof. Hladíka jest tudíž správná.

Literatura.

Izvestja muzejskega društva za Kranjsko. Redaktor A. Koblar. Ročník VIII. Seš. 1—6. Lublaň 1898. Časopis tento, jejž

vydává muzejní spolek Krajinský v Lublani, přináší v právě ukončeném ročníku řadu článků a zpráv nejvíce historických, majících vztah většinou ku Krajině. Delší pozoruhodný jest článek od dr. F. Kosa: »Z historie Jihoslovanu v šestém století po Kr.«, vedle jiných kratších prací historických a archivních. Z předhistorie nalézáme zde několik stručných zpráv pod záhlavím »Mali zapiski.« Tak referuje S. R. o výkopech J. Pečnika (Prazgodovinske izkopine pri Toplicah na Dolenjskem), kterýž počal kopati od května 1898 na pohřebišti v Meniške Vasi, kdež odkryl 12 hrobu spolu se zajímavými starožitnostmi. Po té kopal Pečnik na pohřebišti u Branževec na západ od Toplic, kdež odkryl 44 většinou zachovalé hroby rovněž se zajímavým inventářem. Veškeré zde prozkoumané hroby přikryté byly kameny. Z předmětu nalezeny v nich zbraně, bronzové sponky, pásy, náramníky a j. Mimo to odkryl Pečnik na jiném blízkém pohřebišti 17 hrobu, z nichž největší náležel nejspíše pohlaváru, obložen jsa množstvím kamene. Hrob tento byl 1 m. hluboký, 3 m. dlouhý a 1·5 m. široký; hlava byla k jihu obrácena. V jiném hrobě odpočíval muž a žena, oba s hlavami proti jihu obrácenými. U ženy nalezeno mnoho jantarových korálu, spony, jehlice a j., vše špatně zachováno, u muže pak nalezeny zbraně a j. Hradiště, jehož obyvatelům náležela uvedená pohřebiště, nalezá se blízko u Toplic a Meniške Vasi ve výši 264 m. n. m.; hlavní jeho vchod směřoval k severu. Hradiště toto bylo skoro se všech stran vodou chráněno, ježto je obtéká Radoščica, Krka a Sušica. V okolí Branževcu napočítáno asi 20 pohřebišť. Dále referuje K. o římských hrobech, jichž 90 odkryto na malém prostoru u Lublaně. V hrobech těchto nalezeno množství předmětů, v nichž jsou převahou různé předměty skleněné, překvapující svojí technikou Římanům vlastní. Vedle toho nalezeny zde též římské mince z doby od Claudia do Antonia Pia. Ku konci popisuje a vyobrazuje A. K. některé předměty z pozdní doby předhistorické vykopané v hrobech u města Kranje, při vtoku Kokry do Sávy. Z předmětu těchto zajímavý jest hřeben ze slonoviny zhotovený a zdobený rytými kroužky, pak zlacený meč, dvě z části stříbrné a zlaté záponky umělecky provedené, v nichž zasazeny jsou kousky skla, podobající se ametystu a smaragdu, jimž podobné známy jsou od Bělaku, pak větší jehlice z ryzího zlata, v jejíž hlavici zasazeny jsou buď ametysty anebo kousky skla téže barvy a j. v. V okolí města Kranje prokopáno je na 30 hrobu. J. V. Želízko.

Vjesnik hrvatskoga archeološkoga društva. Redaktor Dr. J. Brunšmid. Nová serie, sv. III. 1898. Záhřeb. Archaeologický spolek záhřebský opětně vydal nákladnou a velice úhlednou publikaci velkého formátu, čítající na 248 stran, v jejíž textu nalézáme přes sto zdařilých illustrací. Články v knize obsažené vynikají jak svým obsahem tak i rozmanitostí. Jsou zde práce historické, genealogické a archivní; rozumí se, že i předhistorické archaeologii vykázáno zde čestné místo několika pozoruhodnými články. Universitní professor Dr. J. Brunšmíd uveřejňuje zajímavé archaeologické »Zápisky« z ruzných nálezišť Dalmacie a Pannonie, jež spadají do římské doby. Z nalezišť těch popisuje a vyobrazuje ruzné předměty, ponejvíce reliefy, zbytky sošek, písma náhrobního, vedle sargofágů, bronzových fibul, sklenek a j. Brunšmíd dále pojednává o nálezech z urnového pole od Krupače u Krušiča (jedno z nejjižnějších míst Chorvatska, kde urnová pole konstatována). Naleziště krupačské spadá do hallstattské periody. Dr. Oskar Hovorka píše o některých mohylách Dalmacie, jich stavbě, puvodu a j. Ljudevit Ivančan podává zprávu o nálezech na římském pohřebišti u Štenjevce u Záhřeba učiněných. Pohřebiště toto nalézá se na levém břehu Sávy a vyniká bohatými římskými nálezy, mezi nimiž jsou hojné předměty skleněné a mince, jež spadají od doby Claudia I. (41–54) do doby Valentiana I. (364–375.) J. V. Želízko.

Glasnik zemaljskog musea u Bosni i Hercegovini. Redaktor Kosta Hermann. Sešit 2–4. Ročník X. 1898. Sarajevo. Těmito sešity dokončil právě »Glasnik« první desítiletí svého vycházení. Jako v sešitech minulých ročníku, tak i v těchto právě vydaných přináší četné zprávy historické, ethnografické, přírodopisné a j. »Glasnik« zvláště v předhistorické archeologii vykonal kus zdárného díla, o čemž pojednáno na jiném místě obšírněji.*) V posledních číslech IX. ročníku nalézáme větší studii osvědčeného K. Patsche s četnými vyobrazeními o Japodech, který vedle toho referuje též o nalezištích římských předmětu v okresu Novanskom v Bosně. Dále

*) J. V. Želízko: Předhistorické výzkumy v Bosně a Hercegovině. Věstník československých museí. Čáslav 1899. Díl III. Seš. 7.

podává Ivan Grimmer zprávu o nálezu zbytků diluviálních ssavců z náplavů Sávy, se zdařilými reprodukcemi oněch zbytků. Nalezen zde Ursus spelaeus Blumb. Cervus alces Cuv., Cervus elaphus fossilis Cuv. a Bos priscus Boj. Vjekoslav Celestin popisuje a vyobrazuje římskou lahvici od Osijeka, Vejsil Čurčič po smrti Fialově pokračoval ve výzkumech na nekropoli u Ribača blíž Bihače při levém břehu řeky Uny. Na nekropoli této mající rozlohy 375 m. odkryto v krátkém čase na 100 hrobů s četnými starožitnostmi z doby la tènsko-římské, v nichž jsou převahou bronzové fibule, některé velmi složité a opravdu umělecky provedené, vedle toho též nádoby, korále z jantaru a j. v. Hroby pohřebiště Ribačského jsou různé podoby, kostrové i s popelnicemi. Čurčič zdá se býti následníkem záhy zvěčnělého Fialy v předhistorických výzkumech Bosny a Hercegoviny, čehož bychom zemskému museu v Šarajevu ze srdce přáli.

J. V. Želízko.

Mémoires de la Société de Spéléologie. Ročník III. Č. 13—16. Paříž 1898. — Mladá francouzská společnost, jejíž účelem jest výzkum jeskyň, vydává čtyřikráte ročně uvedené »Memoiry« v úhledných sešitech s četnými fotografickými přílohami, půdorysy jeskyň a j. Program této společnosti jest velice dobrý a důležitý, což vidno z posledních čísel třetího ročníku. Každý sešit tvoří o sobě vždy jednu úplnou práci. Tak pojednává M. Décombaz o některých jeskyních francouzských, Armand Viré podává zajímavé zprávy o jeskyních Pyrenejských, jako jest jeskyně: Bétharram, Escalère, Labastide a j. v. Krajané naši bratři Škorpilové uveřejňují v »Mémoires« obšírné pojednání o výzkumech některých jeskyň Balkánských. Svědomitá ta práce osvědčených badatelů obsahuje hojná vyobrazení, pohledy, profily, půdorysy a mapku. V posledním čísle píše Charles Siegmeth o některých krápníkových jeskyních v Uhrách.

J. V. Želízko.

Zprávy spolkové.

Muzejní kronika.

Starověda a národopis povznášejí se konečně vlastní svou cenou vniterní a potřebou zevnější do popředí um a věd. Dlouho trvalo, než jmenovitě naše intelligence dospěla ku poznání, že nezbytným podkladem novověké vzdělanosti a osvěty jsou: vlastní archaeologie, ethnografie a co s těmi důležitými vědami souvisí, jako numismatika atd. Nebylo na školách středních a na učitelských průpravnách, ba ani na universitách návodu pro pěstování staro- a lidovědy domácí a tak se dá vysvětliti, proč odchovanci těchto učilišť českých pro klasičnost Řeků a Římanů sice horovali, ale pro seznání své kulturní minulosti smyslu ve školách nenabyvše, v praktickém životě pak na úsilovné muzejní snahy našich anthropologů, archaeologů a ethnografů mnohdy jako na podivínství a zbytečný sport pozírali a jim žádoucí podpory neposkytovali. V poslední době pozoruje se u nás po stránce této mnohoslibná náprava a pokrok. Dosvědčují to výkazy dobrovolných příspěvků na zbudování muzejního domu v Olomouci a vzrůst sbírek i členů muzea toho. Že archaeologická část v roce tomto sbírkou Peckovou, která 1300 předmětů obsahuje, zmohútněla, již bylo uvedeno; ale zasluhují povšimnutí následovné dary starožitností, jichž se Muzeu v poslední době dostalo: z Bernatic část nálezu středověkých nádob a kamenného kladívka; z Příkaz z cihelny p. Vaňka 2 nádobky a kamenná sekýrka; z Charvát od p. hostinského Mušky popelnice a od p. učitele Veselého střepiny, jimiž se dřívější charvátské vzácné nálezy doplnily; z Blatecké školy kus klu mamutího atd. Přičiněním p. Knechta vydobyta z Blatecké cihelny stehenní kost mamutí, dvě nártní kosti koňské diluvialní a dvě popelnice. Nálezy tyto vybízejí mimoděk k bedlivému dozírání na práce ve všech cihelnách. Jsou cihelny nejbohatšími pokladnami nálezů starožitných a proto k nim má býti obrácen zřetel všech přátel a podporovatelů muzejí.

Rovněž bohatě rozmnožilo se oddělení numismatické a sice: z pozůstalosti po † p. Maximilianu Hornichovi 35 kusů.

Zvláštní cenu má dar p. Jos. Smolíka, kustoda muzea království českého v Praze. Jsou to denáry české, mezi nimiž 2 brakteaty Václava II., 2 denáry vladaře Bedřicha, 2 denáry Přemysla Otakara I., pak Břetislava II. a Vladislava II. Z nálezů získány byly: Husitské haléře z Křenovic u Kojetína přičiněním p. inženýra Krause z Olomouce a p. Jana Podešvy z Křenovic. Třeba připomenouti, že hromadné nálezy mincí nemají se nikdy rozptylovati nýbrž celistvé zachovati a že výbor muzea olomouckého je ochoten, je zakupovati. Do oboru numismatiky přináležejí také peníze památné, za rozličných slavností a událostí ražené, jež sbírati a uschovávati, jest taktéž úkolem Muzea našeho, pročež vznáší se na ctěné příznivce jeho snažná prosba, aby je Muzeu věnovati ráčili.

Sbírka keramiky rozmnožena o 15 kusů ze Slovenska. Tento obor domácího prumyslu vymáhá bedlivého povšimnutí zvlášť pro svou rozmanitost národní ornamentiky. Žádoucno, aby se zboží toto hojně do ochrany muzejní odvádělo, kde porovnáváním vědě národopisné může lépe posloužiti, než ve sbírkách soukromých.

Oddělení přírodnin, jmenovitě sbírka zvířectva byla hojně rozmnožena a doplněna vzácným darem p. profesora Fierlingera z pozůstalosti jeho † otce.

Pokud se týká činnosti, připomínáme, že spolek vlasteneckého muzea súčastnil se kongresů archaeologicko-ethnografických v Lindavě a v Kyjevě, že obeslal také schůzi ornithologů v Sarajevě svým kustodem p. prof. Tálským a že přispěl radou i skutkem ku zdaru výstavy dětských hraček v Praze. Předseda spolku poučil chovanky Pöttingea a v ústavech brněnské Vesny i Řepčínském o národopisné důležitosti dětských her a hraček a lidového pečiva, pro něž v místnostech Muzea ustanoveno zvláštní oddělení. Žádoucno, aby v Muzeu znázorněno bylo, jaké pečivo se v různých krajích Moravy za různých příležitostí a slavností vyrábívalo a dosud vyrábí. Vznáší se tudíž na příznivce a pěstovatele národopisu snažná prosba, aby i po stránce té svou ochotnou podporu správě muzea olomouckého neodpírali.

Místnosti muzejní byly i v tomto období jak hromadně tak od jednotlivcu i z ciziny sem docházejících vzácných osobností a odborníku navštěvovány, což jest dukazem, že ústav tento náš vlastenecký i za hranicemi v kruzích učencu dobrou pověstí slyne. K tomu třeba připomenouti, že p. kustos Tálský jménem Muzea ve spolku přírodovědeckém v Prostějově učinil o životě ptactva dravého řeč. Týž pan kustos a p. dr. Remeš obádali rybník chropinský se stanoviska zvířectva, na rybníku tom se nalezajícího, a pan Šindler z Černotína dovolil spolku našemu nově objevené jeskyně u Hranic přírodovědecky prozkoumati, které práci se p. dr. Remeš ochotně podjal.

Z uvedeného vysvítá, že správa muzea neochabuje v činnosti, nýbrž že se snaží je zdokonaliti a všestranně prospěšným učiniti, jmenovitě moravské vlastivědě a kulturní historii, pro kterou material sbírati a pořádati vytknula si zvláštní úlohou. Vyjdou za tou příčinou prozatím dva spisy: »Lid na Kobylsku« a »Vznik, vývoj a děje krajkářství lidového u Čechoslovanů«. Oba spisy vyžadují značný náklad. Ku podpoře vydávání toho druhu založen a ve správu muzea odevzdán zvláštní fond, jemuž přísluší název »Matice Palackého«. Matice tato zasluhuje pro svůj vznešený účel a význam obětavé podpory se strany obecenstva. Podpora tato mohla by se jí poskytovati i ze sbírek obvyklých při svatbách a různých národních slavnostech. Byl by to doklad vzdělanosti a skutečného pokroku, kdyby se zavedl u nás obyčej, v odkazech a z pozůstalosti pamatovati také na naše muzeum. Následování hodný příklad uvádíme z Přikaz, kde vdova po † p. Jos. Vysloužilu věnovala k dřívějšímu daru 500 zl. obou manželů na památku chotě svého 100 zl. Podobným něžným spůsobem zachovala se i letos pí. Františka Ševčíková, věnovavši Muzeu na památku svého † chotě pana Ševčíka, prof. ve Vídni, 20 zl. Jménem muzejního spolku vzdal předseda obětavému dobrodinci v Pánu zesnulému p. Jos. Vysloužilovi čest a dík, učiniv mu pohřební řeč, na hřbitově Nákelském ho pochovav a pak následovného dne za něho u přítomnosti výboru a členstva muzejního v chrámě ct. OO. Kapucínů zádušní mši svatou s assistencí odslouživ.

Nebude od místa zde připomenouti, že největší a nejúčinnější muzeum na světě je Britské v Londýně, které vedle nejbohatších a nejrozsáhlejších sbírek archaeologických, numismatických, národopisných a přírodopisných honosí se bibliotékou, která čítá téměř milion svazku a 50.000 rukopisu. Muzeum toto, jehož duchody roční páčí se na mnoho set tisíc zlatých, vzniklo a obrovsky vzrůstá téměř výhradně z do-

brovolných darů. S Angličany v podporování a zvelebování muzejí závodí Němci, Francouzi a Italové. V Janově odporučil jeden velmožný vlastenec muzeu svůj palác, drahocennou obrazárnu a na vydržování a doplňování sbírek 18,000.000 lirů. V poslední době vzmáhá se smysl pro činnost muzejní také na Rusi, kde se taktéž z dobročinných příspěvků jako o závod zakládají a rozšiřují ve všech čelnějších městech rozsáhlá muzea. Doufáme, že uvedené příklady najdou u nás žádoucího následování. Kýž se osvědčí u nás pravdivým přísloví: Verba movent, exempla trahunt (Slova povzbuzují, ale příklady ke skutkům přivádějí).

Tímto dvojitým číslem vydaným na sklonku století končí se 16. ročník Časopisu muzejního. Bylo by slibným znamením pro století budoucí, kdyby se k novému roku počet členů spolku muzejního zdvojnásobil. Docílí se to, jestli každý dosavadní člen se aspoň o jednoho nového postará. Kdo důležitost muzea a dobrou vůli, s jakou při různých nesnázích byl Časopis muzejní veden, uznávají, vyhoví naší snažné prosbě a zašlou členský příspěvek pro rok příští zavčas, jak toho stanovy vyžadují, před novým rokem, aby podle počtu nových údů zařídil se náklad Časopisu, jehož první číslo v nastávajícím století vydati hodláme v nové úpravě hned na začátku ledna. Snažíce se pokladnu do pořádku uvésti, taktéž naléhavě prosíme a žádáme, aby pp. členové dlužné nedoplatky zapravili a poznamenáváme, že jsou ještě na Moravě čtenářské a jiné vzdělavací spolky a školní knihovny, které dotud se k našemu spolku nepřihlásily. Činíme spolek tento poručeným přízni a podpoře všemu vlasteneckému obecenstvu.

Z výroční zprávy Vlasteneckého muzejního spolku v Olomouci za r. 1898.

Činnost spolku dála se v rámci až doposaváde obvyklém. Valná hromada odbývána dne 30. dubna 1898 a doplněn byl na ní výbor těmito pány: prof. Fierlingerem, prof. Tálským, konsist. radou P. Wurmem, Drem Hrubanem a správcem školy p. Teličkou. Za náhradníky zvoleni pp.: prof. Dr. Jedlička, tajemník c. k. státních drah Josef Koláček a official Podloucký. Do rady dozorčí pak zvoleni pp.: Dr. Ambros, prof. a školní inspektor Navrátil, vrchní účetní Ústřední záložny Otáhal a ředitel arcib. knihtiskárny Sojka. Na to se výbor skonstituoval následovně: Za předsedu zvolen dp. rada P. Wurm, za místopředsedu prof. Fierlinger, za pokladníka vrchní účetní Ústřední záložny p. Klement, za jednatele P. Vyvlečka, za redaktora notář Jaroslav Palliardi a konečně za kustody: P. Vyvlečka pro oddělení archaeologické a numismatické, prof. Tálský, MUDr. Hříbek a inž. spol. stát. dráhy Glässer pro přírodniny, dp. rada Wurm, paní Pospíšilová a sl. Ptáčková pro národopis, prof. Fierlinger pro umělecký průmysl a Dr. Jedlička pro knihovnu.

Schuzí výborových uspořádáno devět, i radil se na nich výbor o životních otázkách spolku, zejména o zbudování vlastního domu muzejního, a tu s potěšením možno konstatovati, že se podařilo spořivostí ve správě jmění spolkového a dary příznivců spolkových nastřádati k tomuto účelu jmění okrouhlým obnosem 5100 zl. Dále jednáno o obeslání světové výstavy, jež se má pořádati v Paříži r. 1900 (byltě za tou příčinou předseda muzejního spolku vyzván na poradu hr. Harrachem a dvorním radou Exnerem, presidentem komise oddělení rakouského na výstavě oné), o sepsání dějin král. města Olomouce, o ochraně starobylých křížů t. zv. Cyrillomethodějských u Střelic naUnčovsku, o zakoupení archaeologické sbírky nadučitele Ed. Pecka v Domaželicích, jež je ceněna na 2000 zl., o vydání spisu paní Augusty Šebestové »Lid na Kobylsku« a spisu slč. učitelek Marie Smolkové a Reginy Bíbové »Krajky lidu slovanského v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku«, kterážto dvě díla jsou pro kulturní historii, pak pro jazykozpyt a písemnictví české nad míru důležitá.

Dále mluveno na výborových schůzích o přátelských poměrech k starým muzejním spolkům krajinským a o navazování styků se spolky novými, jako s muzejními spolky v Prostějově, v Uh. Hradišti a s Vereinem für öst. Volkskunde ve Vídni. Nové styky navázány též s Věstníkem slovanských starožitností a s »Loveckým obzorem«. By pak činnost spolku našeho po celé Moravě rozvětveného se stala účinnější, usneseno, organizovati zařízení venkovských jednatelů.

Slavnost Palackého, k níž dal spolek náš podnět, zdařila se za spolupůsobení ostatních spolků místních v Olomouci důstojně. Z čistého výtěžku slavnosti té věnováno 412 zl. na zřízení fondu Palackého, jenž dán byl ve správu spolku našemu a jenž usnadniti má literární činnost našeho spolku jmenovitě po stránce kulturně-historické.

V posledních schuzích obíral se výbor příhodnými návrhy za příčinou oslavy stoletého jubilea Čelakovského, jenž první v Čechách počal pěstovati národopis, dále pak návrhy na oslavu padesátiletí, co počal znamenitý hudební mistr Pavel Křížkovský upravovati národní písně a zpěv chorální.

Rozumí se samo sebou, že výbor neopomenul činně projeviti svou účasť za příčinou sběhnuvších se ať truchlivých ať radostných událostí v rodině Jeho Veličenstva císaře a krále v roce uplynulém a vytknouti zvláště dlužno, že předseda spolku, když Její Veličenstvo císařovna a královna Alžběta byla zavražděna, sloužil mši sv. zádušní a že u příležitosti panovnického jubilea Jeho Veličenstva císaře a krále byla rovněž přiměřená bohoslužba v intencích spolkového výboru předsedou konána. Též obeslal výbor národopisnou a průmyslovou jubilejní výstavu vídeňskou.

Jménem výboru blahopřál předseda spolku též Jeho Jasnosti panujícímu knížeti Janu z Lichtenštejna u příležitosti jeho 40letého panovnického jubilea, dále Dru. Riegrovi jakožto příznivci všech snah muzejních k 80tým narozeninám jeho.

Pokud se týče obvyklých přednášek, reprezentoval spolek dp. předseda přednáškou v brněnské »Vesně« a při národní slavnosti v Příkazích. Týž byl též řečníkem při akademii na oslavu Palackého pořádané. Na sjezdě archaeologů českých v Hoře Kutné zastoupen byl spolek muzejní pí. Havelkovou a redaktorem Palliardim.

Výbor podporoval pracovníky v oboru místopisném, tak professora Faktora subvencí, učitele Kranicha z Příbora, P. Dostála Lutinova a assessora Jana Vychodila pujčováním štočku a jinak.

Činnost v jednotlivých odborech jevila se takto:

Pan Telička bádal u Tovačova »Na hraďouchu« a u Charvát v hliníku. kustos muzejní prohledal staré naleziště u Bernatic, pak naleziště u Bylavska p. H. a pokračoval v bádání neolitických sídlišť u Mezic a u Količína; společně pak s p. Teličkou pracovali oba v Křenovicích u Kojetína a v Charvátech, kdež najal spolek pole; s P. Ocáskem prohledal kustos též hliníky němčické.

Pokud čas dovoloval, urovnával p. kustos P. Vyvlečka s p. Teličkou archeologické sbírky muzejní v nový systém, ku kterémužto účelu věnovala rodina Dra. Wankla dvě skříně a výbor zakoupil rovněž dvě, tak že jest archaeologická sbírka nyní v osmi skříních umístněna. Za tou příčinou navštívil muzeum též ředitel Maška z Telče a pomáhal určovati jednotlivé předměty. Účelnost nového uspořádání sbírek schválena kustodem vídeňského císařského muzea p. Szombathym.

Pan nadučitel Sedláček z Němčic daroval muzeu archaeologické nálezy u Němčic sebrané a ve škole tamější chované. Část »Němčické« této sbírky nachází se za účely vědeckými u pana nadučitele Kniese.

Z učenců se zajímali o naše muzeum kustos vídeňského císařského musea p. Szombathy, ředitel p. Maška z Telče, kustos brněnského musea Františkova p. Alfred Palliardi, místodržitelský vicepresident Josef rytíř Januschka, ředitel Lego z Jindř. Hradce a j., tak že spolek náš požíval duvěry a přízně i při skrovném vystupování výboru na venek, o čemž svědčí přípis mnichovského stavitele Zella, jenž se na podnět slavného archaeologa Rankeho obrátil na muzeum naše za příčinou odhadnutí různých kreseb, provedených na objevených jím starých truhlách, dále četné dary předmětu a peněz, mezi nimiž uvésti dlužno vděčně na prvním místě dar 750 zl. vznešeného Protektora a Mecenáše spolku našeho, knížete-arcibiskupa Dra. Theodora Kohna, dále mimořádné příspěvky ministerstva kultu obnosem 100 zl. (vedle běžných 300 zl.) a zemského výboru moravského obnosem 200 zl. (vedle běžných 200 zl.), dar manželu Josefa a Františky Vysloužilových z Příkaz obnosem 500 zl., Ústř. záložny v Olomouci obnosem 100 zl., Občanské záložny v Olomouci 50 zl., z pozustalosti Dra. Hynka čistých 180 zl. Jeho Jasnosť panující kníže Jan z Lichtenštejna zvýšil muzeu roční příspěvek z 25 zl. na 40 zl. Jedině jednotlivým těmto dárcům lze děkovati, že možno časopis muzejní poskytovati členům zdarma.

Oddělení numismatické rozmnoženo zvláště darem českých grošů nalezených v Bušíně místodrž. radou Wořikovským z Kundratic. Mimo to podařilo se kustodu oddělení toho prohlédnouti si a získati nálezy mincí v Lašťanech, Nedachlebicích, Hovězi, Bernaticích a v Křenovicích u Kojetína. Inž. Kraus v Olomouci daroval nám 50 kusu haléřu husitských, inž. Režný dvě stříbrné mince římské z doby Vespasiánovy, vykopané u dunajských Železných vrat, dp. děkan Ječmínek z Rudy pražské

groše a p. J. Jančík, obvodní lékař ve Ptení, vzácný dukát.

V národopisné příčině dlužno zaznamenati, že sbírky byly katalogisovány pí. Havelkovou a sl. Ptáčkovou, rozmnoženy pak darem vzácného vyšívání tatarského od pí. Pragrové na Rusi, jakož i výměnou výšivek českých a slovenských z Národopisného muzea pražského. Dále daroval do muzea skvostný čepec p. Zdráhal z Palonína a krásně vyšívanou plachtu dp. assessor Jan Vychodil z Želechovic. Pravou specialitu oddělení národopisného tvoří umělecko textilní studie ředitele tkalcovské školy v N. Jičíně p. Augustina Braulíka.

Tiskem vydán spis »Vývoj některých ornamentů našich lidových ve vyšívání« věnovaný protektoru muzea, jenž dedikaci tuto, ráčiv blahosklonně přijati, spolek náš vysoce poctil.

Oddělení pro starožitnosti církevní, ku kterémuž výbor zvláštní zření má, obohaceno zejména krásně vyšitým mešním rouchem z Krasic a pak vzácným obrazem sv. Cyrilla a Methoda, jejž daroval knihkupec p. Promberger.

Knihovna rovněž vzrostla; darovalť do ní p. Ant. Stejskal v Olomouci velké dílo Grayových světových dějin (o 82 svazích), Dr. Martin Kříž ze Ždánic nové tři publikace svoje a zařaděny do ní četné odborné časopisy výměnou za muzejní časopis získané.

Zmíniti se dlužno též o velmi vzácných starobylých hodinách, jež muzeu byl zemřelý MUDr. Pokorný daroval.

Otevřeno bývalo muzeum dvakráte týdně a těšilo se častým a četným návštěvám. Zvlášť uvésti třeba hromadné návštěvy po dobu biřmování, dále návštěvy různých spolků čtenářských, obecních výborů, žákovstva různých škol středních a obecných pod vedením svých učitelů a návštěv velebného duchovenstva.

Návštěvníky provádíval pravidelně předseda spolku s panem prof. Tálským, oba konajíce při tom nejen výklady ale celé přednášky o vystavených předmětech.

Na konec vzdává výbor vřelé díky všem ctěným redakcím časopisu místních, jež s největší ochotou uveřejňovaly zprávy spolkového života se týkajících, a v Pánu zesnulé členy odporučuje milosti Boží a laskavé paměti všech údů spolku našeho.

Účet pokladniční za rok 1898.

Příjem:

1.	Hotovosť 1. ledna 1898 uložená v »Ústřední záložně roln.« v Olomouci na kn. č. 1758	6693·78	
	v pošt. spořitelně . .	161·88	
	v příruční pokladně .	5·02	6860·68
2.	Dary: J. M. kníž. arcib. Theodora	750·—	
	pana Josefa Vysloužila v Přikazích	500·—	
	J. J. kn. z Lichtensteinů	25·—	
	Dám. odbor národop. výst. Ol.	49·11	
	p. Dr. Mořic Hruban odvedl jmenem p. Ch.	5·—	
	Další jeden dar . .	1·—	1330·11
3.	Subvence: zemská	200·—	
	státní	300·—	500·—
4.	Mimoř. podpora vys. mor. zem. výboru	200·—	
	Mimoř. podpora státní	100·—	300·—
5.	Odkaz p. Dr. Hynka po odečtení poplatku . .		180·—
6.	Členské příspěvky . . .		510·—
7.	Tovačovská kniha . . .		22·50
8.	Tiskopisy		17·35
9.	Úrok ze státní obligace . .		4·20
10.	Úrok z peněz v pošt. spoř. uložených		5·15
11.	„ z peněz v Ústř. záložně roln. v Olomouci uložených		323·45
	Úhrnem . . .		10053·44

Vydání:

1.	Knihtiskárna Kramáře a Procházky		623·75
2.	Nájemné z místností . .		926·—
3.	Chemigrafie a kresby pro časopis		163·01
4.	Kn. arcib. knihtiskárna . .		8·—
5.	Subvence prof. Faktorovi v Prostějově na vydání popisu okr. hejt. Prostějovského . .		60·—
6.	Řemeslníci		15·17
7.	Administrace: za expedici časop. a jiných tiskopisu; pak za psaní adres a p. prací za rok 1898	35·—	
	sluhovi Skácelovi za roznášení časopisu a vybírání čl. příspěvku	16·—	
	Snáška . .	51·—	1795·93

	Přenáška . .	51 —	1795·93
	manip. popl. a prov. pošt. spořitelně . .	1 71	
	za kolky, kor. lístky a novin. známky . .	41·	93·71
8.	Pojistné bance Slavii . .		62·98
9.	Čl. příspěvek úst. br. Pöttinga		2·
10.	Novoroční listonošům . .		3· —
11.	Různá		65·89
12.	Služné sluhovi Buchtalovi .		84·
13.	Hotovost uložená v Ústřední záložně roln. v Olomouci . .	7563·45	
	v pošt. spořitelně	178·47	
	v příruční pokladně	204·01	7945·93
	Úhrnem . .		10053·44

Ed. Klement v. r.
t. č. pokladník.

Výkaz jmění 31. prosince 1898.

1.	Sbírky starožitností, antropologické, palaeontologické		18000· —
2.	Sbírky národopisné z oboru vyšívání a keramika		7230· —
3.	Sbírky přírodopisné . . .		2160· —
4.	Sbírky mincí		900· —
5.	Rozličné vzácnosti jako: obrazy, zbraně a p. . . .		720· —
6.	Bibliotéka		1440· —
7.	Inventář z r. 1897	1200 —	
	po odepsání . . .	120· —	1080. —
8.	Různé tiskopisy na skladě: časopis, Návod, Loštice, kniha Tovač. . .		144· —
9.	Fond na zbudování vlast. domu uložen v Ú. z. r. v Olom. . . .		5031·63
10.	Stát. oblig. v nom. ceně . .		100· —
11.	Hotovost vykázaná v pokladním účtě . . .		7945·93
	Úhrnem . .		44721·56

Vedle toho jest ve správě muzea fond Palackého 412·17
7·27 419·44

jež uloženy jsou v Ústř. záložně roln. v Olomouci na kn. č. 5983.

Ed. Klement v. r.,
t. č. pokladník.

Revidováno dne 11. března 1899.

Mil. Otáhal v. r., t. č. správní rada. **K. Sojka** v. r., t. č. správní rada.

Noví členové přistoupili

v II. čtvrtletí 1899.

Za členy činné:

P. T. p. Frt. Abštorský, lesní v Jaworzně (Halič).
P. T. p. Ed. Beníšek, učitel v Lipníku.
P. T. p. Ferd. Břoza, ing. assist. v Hlubině u Mor. Ostravy.
P. T. sl. Katuše Crhová, lit. učitelka v Nákle.
P. T. p. Pavel Gross, účetní velkostatku v Morkovicích.
P. T. p. Arnošt Hanisch, inspektor velkostatku v Třebíči.
P. T. p. Alois Háva, assist. c. k. st. drah v Olomouci.
Dp. Alois Hekela, koop. v Neplachovicích.
P. T. p. Inocenc Horák, zvěrolékař ve Vyzovicích.
P. T. p. Alois Hort, úřed. u br. Thonetu v Koryčanech.
P. T. p. MUDr. Josef Höffner, lékař v Kvasicích.
P. T. p. Melichar Chytil, soukromník v Nákle.
P. T. p. Václav Jeřábek, lesní v Jestřabicích u Koryčan.
P. T. p. Jaroslav Jičínský, ing. na Jaklovci u M. Ostravy.
P. T. p. Čeněk Klink, c. k. pošt. assist. v Prostějově.
P. T. p. Jan Kohout, ředitel hor ve Lhotce u M. Ostravy.
P. T. p. Jan Kouřil, pudní v cukrovaru v Bedihošti.
P. T. p. Jan Krbec, nadučitel v Hradisku u Kroměříže.
P. T. p. Arnošt Lippanský, ing. assist. v M. Ostravě.
P. T. p. Josef Macháček, pojezdný v Morkovicích.
P. T. p. Frt. Mazal, c. k. pošt. assist. v Prostějově.
P. T. sl. Anna Ničová v Koryčanech.
P. T. p. Frt. Novotný, nadučitel v Nákle.
P. T. sl. Marie Novotná, ind. učit. v Nákle.
P. T. p. Jaroslav Otáhal, assist. c. k. st. drah v Olomouci.
P. T. p. Robert Parma, prof. v Opavě.
P. T. sl. Jaroslava Petržilková, učitelka v Kolíně.
P. T. p. MUDr. Ant. Pískáček, vrchní lékař v Prostějově.
P. T. p. Jan Pospíšil, nadučitel ve Lhotce u M. Ostravy.
Slavná česká beseda v Příboře.
P. T. pí. Marie Skopalíková, vdova po c. k. z. s. radovi v Brně.
P. T. p. Frt. Slabák, c. k. pošt. oficiál v Prostějově.

P. T. pí. Marie Spáčilová, soukromnice v Bedihošti.
P. T. p. Ant. Srda, hostinský v Příkazích u Olomouce.
P. T. p. Leop. Streith, obchodník v Nákle.
P. T. p. Adolf Sýkora, rolník ve Lhotce u Mor Ostravy.
P. T. p. L. Šilhavý, majitel pivovaru v Přerově.
P. T. p. Karel Štětina, c. k. prof. v Jičíně.
Vldp. Th. Dr. Vikt. Valha, farář v Čechách u Prostějova.
P. T. p. Jan Vyhlídal, rolník č. 6 v Nákle.
P. T. p. Karel Waisar, c. k. st. zástupce v Olomouci.

v III. čtvrtletí 1899:

Za členy zakládající:

Vldp. Jan Říha, farář v Pohořelicích.

Za členy činné:

P. T. p. Aug. Bartoník, c. k. pošt. kontrol. v Přerově.
Dp. Jan Bebar, koop. v Holici.
P. T. p. Osvald Bém, absolv. hosp. školy v Tršicích.
Dp. Alois Coufal, kooper. v Hor. Hynčině u Březové.
P. T. p. Bedřich Červinka, nadučitel v Paskově.
P. T. p. Bohumil Fukala, učitel v Hůrce u St. Jičína.
P. T. p. MUDr. Jindřich Graf, lékař v Paskově.
P. T. p. Jindřich Hrubý, mlynář v Mal. Prosenicích.
P. T. p. Karel Chaura, numism. v Praze.
P. T. p. Frt. Kovář, učitel v Příboře.
P. T. p. Karel Krampl, nadučitel v Dobročkovicích.
P. T. p. Frt. Kupka, učitel v Dobročkovicích.
Dp. Bohumil Kyselý, kooper. v Kokorách.
P. T. p. Josef Lebeda, c. k. evid. geometr v Holešově.
P. T. p. Frt. Linha, náměstek c. k. notáře v Příboře.
Vldp. Josef Matyáš, farář v Předmostí u Přerova.
Dp. Jiří Minarčik, kooper. v Hnojicích.
Vldp. Martin Mučka, farář v Březové u Strání.
P. T. p. Petr Nykl, sládek v Prostějově.
P. T. p. Tomáš Ondruch, nadučitel ve Všechovicích.
P. T. p. MUDr. Flor. Ošťádal, obv. lékař v Náměšti u Olomouce.
Vldp. Frt. Palla, farář v Otrokovicích.
P. T. p. Leopold Pavliska, odb. učitel v Příboře.
P. T. p. MUDr. Jiří Petrikovich v Turč. Sv. Martině.
Vldp. Th. Dr. Jan Pospíšil, arcikněz v Bzenci.
P. T. p. Vladimír Pospíšil, nadučitel v St. Jičíně.
P. T. p. Eduard Prosek, ředit. měšť. škol ve Vyzovicích.
P. T. p. Josef Racek, nadučitel v Plumlově.
P. T. p. Jan Ant. Růžička, řídící školy v Nov. Rousinově.
Sl. čtenářský spolek »Svěradov« v Slušovicích.
Sl. správa národní školy v Slušovicích.
Sl. občanská záložna v Slušovicích.
P. T. p. Václav Souček, ingen. v Prostějově.
Vldp. Th. Dr. Ant. Symerský, farář v Oseku.
Vysokoblah. p. Zdeněk rytíř Šrom, c. a k. setník v Hranicích.
P. T. p. Josef Štěpánek, strojník v Rohatci.
P. T. p. Frt. Talpa, učitel v Příboře.
P. T. p. MUDr. A. Vahala, obvod. lékař ve Všechovicích.
P. T. p. Leop. Vícha, nadučitel v Kopřivnici u Příbora.
Vldp. Leopold Vrbík, děkan v Šumicích.
P. T. p. Ant. Weber, správce cihelny v Držovicích.

Výkaz darů

poskytnutých vlast. spolku muzejnímu v Olomouci:

v II. čtvrtletí 1899:

Vldp. Karel Bilčík, konsist. revid. v Olomouci	10·—
P. T. pí. Josefina Černochová v Olomouci	3·—
Vldp. Josef Kubánek, farář a místoděkan v Kojetíně	3·—
Nejdůst. vysokoblah. p. dr. Rud. baron Linde, sídelní kanovník v Olomouci . . .	10·—
P. T. p. Antonín Merz, účetní spořitelny v Lounech . . .	1·03
Nejdůst. p. P. Anselm Rambousek, prelát a opat klášt. august. na St. Brně	50·—
P. T. p. Jan Řoutil, statkář ve Vel. Újezdě	2·—
Dohromady . .	79·03

v III. čtvrtletí 1899:

P. T. pí. Lucie Bakešová, choť velkostatkáře v Ořechovičkách	1·—
P. T. pí. Julie Fantová, choť architekta v Praze	1·50
Vldp. Th. Dr. Jan Kögler, vicesuperior k. a. semin. v Olomouci	2·50
Snáška . . .	5·—

Přenáška . . 5 —

Vldp. Theodor Kukula, farář ve Vel. Bystřici . . . 5·

P. T. p. Josef Melichar, vrchní horní inžen. v Přívoze . . 1·

P. T. p. Frt. Lad. Nesvadbík, prof. ve Šternberku . . . . 1·

Vldp. Jan Podsedníček, kons. rada a farář ve Strážnici . . . 1·

P. T. p. Frt. Pospíšil, c. k. pošt. oficiál v Krnově . . . 1·

P. T. pí. Františka Ševčíková, vdova po profes. ve Vídni 20·

Vldp. Leop. Vrbík, děkan v Šumicích u Uh. Brodu . . . 1·

P. T. pí. Františka Vysloužilová v Příkazích . . . 100·

Dohromady . . 135·

XXII. výkaz darů

poskytnutých vlast. spolku muzejnímu v Olomouci

na zjednání vlastní muz. budovy v II. čtvrtletí 1899:

zl. r. č.

P. T. p. Vilém Augustin, nadučitel v Šumvaldě u Unčova . . 2· -

P. T. p. Josef Bališ, úředník v cukrovaru v Hejčíně, sbírkou . 5·70
k níž přispěli po 2 zl.: rodina Pacasova v Hejčíně; po 1 zl.: p. Rudolf Hruška, měd. kovář. mistr a p. Václav Křížek, sedlář. mistr v Hejčíně; po 50 kr.: p. Ant. Černoch, cukrmistr, p. Vilém Goldbach, techn. adjunkt a p. dr. M. Kafka, chemik v Hejčíně; po 20 kr.: nejmenovaný z Olomouce.

P. T. p. Josef Bartocha, c. k. gymn. prof. v Olomouci . . . —·50

Dp. Al. Bartoník, koop. v Hrabové 1·—

Vldp. Ignát Bečák, viceděkan a farář ve Frenštátě . . . 1·—

P. T. p. Frt. Berka, nadučitel v. v. v Přerově . . . . . 3·

P. T. p. Frant. Bílý, c. k. ředitel realky v Žižkově . . . 1·50

P. T. p. J. J. V. Bouček, stavitel v Židlochovicích . . 2·—

P. T. sl. Adéla Böhmová, učitelka v Mor. Ostravě . . . 3·—

P. T. p. Jan Brázdil, c. k. insp. tab. režie v Sedlci . . . . 2·

Sl. čtenářský spolek na Horách Březových . . . . . . 2·—

P. T. p. Frt. Červinka, nadučitel v Prusinovicích . . . . 1·50

Snáška . . 25·20

Přenáška . . 25·20

P. T. p. Václav Čížek, sládek v Přerově . . . . . 10·—

Vldp. Ant. Dolák, farář v Bochoři 2·—

P. T. p. Frt. Doležel, učitel v Kroměříži . . . . 1·

Dp. Šimon Doležel, kaplan v Holešově . . . . . . 1·—

P. T. p. Flor. Dostál, nadučitel v Penčicích . . . . 1·

Dp. Jan Dostal, koop. v Ostravici 1·—

Dp. Boh. Kar. Duchacký, kněz řádu praemon. na Sv. Kopečku 1·—

P. T. p. JUDr. Ant. Dvořák, advokát v Ivančicích . . . 1·—

P. T. p. JUDr. Fr. Friedl, advokát v Hustopeči . . . 3·—

Vldp. Josef Fusek, děkan v Příboře 1·—

P. T. p. Vojtěch Gabriel, sladmistr v Příkazích . . . . 2·

P. T. pí. Mar. Geislerová-Matulová, nadučitelka v Mor. Ostravě . 1·

P. T. p. Em. Glässer, ing. při spol. rak.-uh. stát. drah v Hodolanech 1·—

P. T. pí. B. Glässerová, jeho choť v Hodolanech . . . . 1·—

P. T. p. Jan Gutmensch, c. k. vrch. pošt. kontrolor v Prostějově . 1·

P. T. p. Ondřej Harlas, vrch. insp. buštěhr. dráhy v Praze . . 2·—

Vldp. Eduard Hauda, farář v Myslijovicích . . . . . 1·

P. T. p. Jan Havlásek, sochař a maj. kamen. závodu v Olomouci 5·

P. T. p. Ferd. Hedvíček, měšťan a majitel závodu pekařského v Kojetíně, sbírkou ve spolku katolických tovaryšu v Kojetíně 10·25

P. T. p. Jan Hellich, lékárník v Poděbradech . . . . 2·

Vldp. Alois Hlavinka, farář v Kučerově . . . . . . 1·50

P. T. p. Josef Hliňák, c. a k. ofic. zásob. sboru v Josefově . . 2·—

P. T. p. MUDr. J. Hoffner, lékař a jeho choť v Kvasicích . . 5·

P. T. odborný personál hanáckého pivovaru v Holici . . . 2·

P. T. p. Jan Hrabák, baňský rada a přednosta punc. úřadu v Praze 4·

Vldp. Petr Hradkovský, děkan v Nákle . . . . . . 10·—

Vldp. Jan Hudeček, farář v Rychtářově . . . . . . 1·—

Vldp. Frt. Hynek, děkan v Drahotoušich . . . . . . 2·50

Dp. Jos. Chlápek, koop. v Kralicích 1·

P. T. p. Frt. Chlebus, obchodník v Bílovicích u Uh. Hradiště . 5·—

P. T. p. Frt. Chlup, nadučitel v Čehovicích . . . . . 1·—

Snáška . 108·45

Přenáška . . 108·45

P. T. p. Jan Chlup, nadučitel v Určicích sbírkou . . . 1·50
k níž přispěli tito p. t. pánové, a sice po 50 kr.: Jan Chlup, nadučitel, Jan Kř. Malota, koop. a Jan Švéda, farář v Určicích.
P. T. p. Frt. Izák, rolník a člen ředitel. Ústřední záložny roln. olomucké v Křelově . . 2·
P. T. p. MUDr. Jan Izák, obv. lékař v Měrotíně . . . . . 2·—
P. T. p. Ant. Janáček, techn. řed. hanáckého pivovaru v Holici 2·—
P. T. p. J. Janáček, úřed. hypot. banky král. Českého v Praze . 2·—
Vldp. Alois Ječmínek, viceděkan a farář v H. Rudě . . 1·50
P. T. p. JUDr. Karel Jičínský, c. k. konservátor v Hradci Král. . 5·—
P. T. p. Alois Jirásek, c. k. škol. rada a spisov. v Praze . . 3·—
P. T. pí. Marie Kadlčíková, velkoprůmyslnice v Cerekvici . . 10·—
P. T. p. Karel Kaiser, maj. realit v Prostějově . . . . 1·—
P. T. p. Alois Kaplan, c. k. gymn. ředitel v. v. v Olomouci . 1.—
P. T. p. Jan Karlík, ředitel cukrovaru v Nymburce . . . 3·—
Dp. Josef Karlík, koop. v Ratajích u Kroměříže . . . . 1·—
P. T. p. Fr. Kašpar, revid. živn. banky v Praze . . . . 2·—
P. T. p. Emil Kinský, lékárník v Přívoze . . . . . . 5·—
Vldp. Bonifac Kittrich, farář v Polešovicích . . . . . 1·—
Sl. beseda »Budislav« na Kladně 2·—
P. T. p. R. Klazar, c. k. pošt. kontrolor v Praze . . . —·50
Vldp. Tomáš Klein, místoděkan a farář v Hradci . . 2·—
P. T. p. Karel Klem na Velehradě —·50
Vldp. Ant. Kobliha, domský vikář v Olomouci . . . . 5·—
Dp. Petr Kocián, koop. v Kněždubě ·50
Dp. Jan Kohn, katecheta v Příboře 2·50
Sl. obecní rada města Kojetína . 5·
Vldp. Ludvík Koller, farář ve Smržicích . . . . . . 2·—
P. T. p. Jan Korhoň, nadučitel v Hejčíně . . . . . 2·
Sl. čten. zábav. spolek v Koryčanech, sbírkou . . . . 3·20
Vldp. Frt. Koupil, ceremon. Jeho kníže-arcib. Milosti v Olomouci 5·
P. T. p. Frt. Kovářík, c. k. techn. fin. kontrol. v Tovačově . . 2·
P. T. p. K. Kožušníček, obchodník v Unčově . . . . . 2·

Snáška . 185·65

Přenáška . . 185·65

Vldp. Karel Kráčmar, chefredaktor, farář v. v. v Olomouci . 2·
Vldp. Jos. Král, farář ve Frýdlantě 2·—
Vldp J. Krátký, farář ve St. Ptení 3·—
P. T. pí. Katuše Krátká, maj. dvoru v Přerově . . . . . 3·—
P. T. p. Stanislav Kraus, c. k. inženýr v Olomouci . . . 5·—
P. T. p. Ign. Kryl, učitel v Cholině 1·—
Vldp. dr. Frt. X. Kryštůfek, kanovník, prof. c. k. čes. univer. v Praze . . . . . . 3·—
Vldp. Eduard Křižánek, farář ve Znorovách . . . . . 1·50
Dp. dr. Ant. Kubíček, katecheta při c. k. ústavu učitelek v Opavě 2·—
Dp. Tomáš Kubíček, koop. v Bilovicích u Uh. Hradiště . . 1·—
Vldp. Beneš M. Kulda, sídelní kanovník na Vyšehradě 10·—
P. T. p. Ant. Kunz, továrník v Hranicích . . . . . 3·—
P. T. p. dr. Ig. Kvapil, lékař v Chuděnicích p. Klatovy . 3·—
P. T. p. Jan Kyselý, nadučitel ve Vrahovicích . . . . 1·
Vldp. Ondřej Látal, farář v Dertli 2·—
Vys. uroz. p. Vlad. hrabě Lažanský, velkostatkář na Chýži. 50·—
P. T. sl. Aloisie Letovská, učitelka v Nov. Městě . . . . —·50
P. T. sl. Krist. Letovská, učitelka v Nov. Městě . . . . 1·—
P. T. p. Jan Lošťák, řed. zemské banky král. česk. v Praze . 5·—
Vldp. Frt. Malota, farář v Bilovicích u Uh. Hradiště . . 5·—
Dp. Ant. Man, koop. ve Smržicích 1·—
Dp. Frt. Marjanek, koop. v Týnci ·50
Vldp. Frt. Martiník, farář v Hluku 2·—
Dp. Val. Nep. Mařánek, kněz řádu praemonst. na Sv. Kopečku . 1·—
Vldp. Jan Mikulka, farář v Komně 1·—
P. T. p. Jan Mischek, c. k. rada zemsk. soudu v Praze . . 1·—
P. T. p. Erich Mládek, hor. inženýr ve Vítkovicích sbírkou . . 30·—
k níž přispěli: po 5 zl.: p. Erich Mládek, horní inž. ve Vítkovicích; po 2 zl.: sl. občanská beseda v Mor. Ostravě a p. Jindřich Molinek, c. k. horní rada v Mor. Ostravě; po 1 zl.: pí. Anna Andréová, choť lékaře, p. Arnošt Bekárek, pokladník, p. Vojtěch Fiala, kontrolor, p. Jan Frič, horní inspektor, p. Jos. Hýbner, vrchní inženýr, p. A. Krkoška, sekret. sev. dráhy, pí. Leokadie Mládková, vdova po horn. ředit.,

Snáška . . 326·15

Přenáška . . 326·15

p. Vilém Nečas, horní inspektor, p. JUDr. Ed. Palkovský, advokát, p. Václav Polívka, civ. inženýr, p. JUDr. Ant. Táborský, advokát, p. Ant. Voves, hor. inž. a závod., p. Eduard Vrtal, účetní, v Mor. Ostravě, p. JUC. Frt. Hradečný, obhájce ve věcech trestních, p. MUDr. V. Hradečný, lékař, pí. Olga Mládková, choť hor. inžen. ve Vítkovicích, p. Václav Červinka, vrch. hor. inž., p. Josef Děkanovský, inžen. v P. Ostravě, p. Josef Frič, vrch. inž. na Hranečníku u Vítkovic, p. Josef Šembera, inž. a závod. v Hrušové; po 50 kr.: p. Frt. Letovský, obchodník v M. Ostravě a p. J. A. Rosipal, říd. učit. na Hranečníku u Vítkovic.

Vldp. V. Moravčík, farář v Rudicích 1·—
P. T. p. J. Motyčka, účetni na Karolině u Mor. Ostravy . . 1·—
P. T. p. A. Mrkva, stavitel v Přerově 5.
P. T. p. A. Nakládal, majitel pekařského závodu v Kvasicích 1·—
P. T. p. Alois Navrátil, nadlesní v Kvasicích, sbírkou . . 9·80
k níž přispěli tito p. t. pánové: po 2 zl : Alois Navrátil, nadlesní v Kvasicích; po 1 zl.: Josef Brzák, adm. příruči. Rob. Galuška, učitel, Jan Kopp, kooper., Jindř. Kořán, správce, Karel Urban, knihvedoucí v Kvasicích; po 50 kr.: V. Daněk, mlynář, Frt. Kubíček, tajemník, Jindř. Řezáč, hosp. příruči, Jan Skácel, techn. příruči, Ant. Zlobický, nadučitel v Kvasicích; po 30 kr.: Frt. Kubíček, hosp. příruči v Kvasicích.

Dp. Josef Navrátil, koop. v Příboře 1·
P. T. sl. Anna Něčová v Koryčanech ·50
P.T. p. dr. Lub. Niederle, c. k. univ. prof. v Praze . . . . . 3·
P. T. p. P. Nykl, sládek v Prostějově 5·
Slavný spolek báňských dozorců »Horník« v M. Ostravě . . 5·
Vldp. Frt. Ošťádal, farář v Moravici 1·
P. T. p. Josef Panoš, nadsladovní v Kl.-Hradisku . . . 5·
P. T. p. Rob. Parma, prof. v Opavě 1·—
Vldp. Frt. Pazdírek, farář v. v. v Přerově . . . . . . 1·
P. T. p. Tomáš Pěček, c. k. gymn. prof. v Kroměříži . . . 3·
P. T. p. Jan Pěnička, resp. c. k. fin. stráže v Bedihošti, sbírkou v Bedihošti a Čehovicích . . 5·40

Snáška . . 374·85

Přenáška . . 374·85

P. T. p. Fr. Pochobradský, ředitel v Lipníku . . . . . 1·—
P. T. p. F. Pokorný, lékár. v Příboře 2·
P. T. p. JUDr. Frt. Poledna, advokát v Holešově . . . 1·—
P. T. p. mag. phar. Jan Pospíšil, maj. patentu v Olomouci . . 10·
P. T. p. Al. Potuček, stav. v Bubenči 2·—
Sl. měšťanská beseda v Praze . 10·—
Nejmenovaný od c. k. pošt. úřadu v Praze 5 . . . . 1·—
P. T. p. Ed. Prosek, ředitel měšť. školy ve Vyzovicích . . 3·—
Sl. I. roln. sladovna v Prostějově 5·—
Vldp. Josef Prucek, farář v. v. ve Štáblovicích . . . . 1·—
P. T. sl. L. Racková, učitelka v Bučovicích . . . . . . 1·10
Dp. Jos. Rek, koop. v Hrozno-Lhotě —·50
Jeho Magnificence p. dr. Josef Reinsberg, rektor české university v Praze . . . . 10.—
P. T. p. Vil. Richlý, velkostatkář, zem. poslan., zámek Miřešovice 5·
Dp. R. Rozkošný, koop. v Bílavsku —·50
Dp. Václ. Rutta, kaplan v Čechách u Prostějova 50
Vldp. Vojtěch Růžička, farář v Hrabové . . . . . . ·50
P. T. p. Josef Ryšavý, stavitel v Kojetíně . . . . . . 1·—
Vldp. Alfons Sauer, c. k. prof. náb. v Uh. Hradišti . . . . 1·50
Vldp. th. dr. Jaroslav Sedláček, c. k. prof. univ. v Praze . . 2·
Jeho Eminence nejdůst. vys. uroz. p. Frt. de Paula, říšský hrabě Schönborn, kardinál-kníže-arcibiskup atd. v Praze . . . 10·
P. T. p. Josef Schönhöffer, měšťan v Lošticích . . . . 10·—
P. T. p. Arnošt Schwab, lékárník v Tovačově . . . . . 2·50
P. T. pí. Marie Skládalová, choť advokáta v Kojetíně . . 2
Vldp. Kaj. Sláma, farář v Přerově 1.—
Dp. Frt. Spurný, katecheta v Ostrohu . . . . . . 1·—
P. T. p. Václav Stieber, ředitel dolů na odp. na Smíchově . 10·
P. T. p. Ant. Straka, správce školy v Polici u Úsova . . 1·
P. T. p. MUDr. Josef Stránský, štábní lékař v. v. v Přerově . 10·
P. T. p. Karel Stüdl, vrchní úřed. v české spořitelně v Praze . 2·
Dp. Frt. Světlík, koop. na Vsetíně 1·
P. T. sl. V. Svitavská, učitelka v Bučovicích, za sbor učitelek tamtéž . . . . . . 2·50

Snáška . . 486·45

Přenáška 486·45

Vldp. th. dr. Jan Sýkora, c. k. prof. na české univ. v Praze . . 3·—
P. T. p. J. Šilhavý, maj. pivovaru v Přerově . . . . . 5·—
Dp. Al. Špalek, koop. v Hor. Rudě 2·—
P. T. p. Frt. Šternberský, ředitel měst. školy chlapec. v Kroměříži 2·—
Dp. Ant. Štuchal, koop. v Ostrohu 1·—
P. T. p. F. A. Šubert, ředit. Nár. divadla v Praze . . . 5·—
P. T. p. Vilém Tkaný, c. k. gymn. prof. v. v. ve Znojmě . . 5·—
P. T. p. F. Tomíček, lékárník v Netolicích . . . . . . —·50
Vldp. th. dr. Vikt. Valha, farář v Čechách u Prostějova . . 6·—
P. T. p. Josef Vaněk, vrchní inž. v Praze . . . . . . 10·—
P. T. p. Frt. Veselý, hostinský v Nivnici . . . . . 2·—
P. T. pí. Anna Vitásková, choť kapit. lesního v Tršicích . 1·—
P. T. pí. Karola Vojáčková, vdova po lékárníku v Prostějově . 5·—
Dp. Štěpán Vrána, koop. v Příboře 1·—
P. T. pí. Josef. Vrlová v Prostějově 2·—
P. T. p. Josef Vycpálek, c. k. prof. v Táboře . . . . . . 1·—
P. T. p. Frt. Vyhnal, c. k. staveb. rada v. v. v Olomouci . . 2·—
P. T. p. MUDr. Karel Vyskočil, pluk. lékař v. v. v Strážnici 3·—
P. T. p. Karel Waisar, c. k. státní zástupce v Olomouci . . 5·—
P. T. p. Ant. Wiedermann, ředitel škol ve Vel. Bystřici . . 2·—
Vldp. Tomáš Wiedermann, farář v Klenovicích . . . . 3·—
P. T. p. F. Wichterle, továrník v Prostějově . . . . 10·—
P. T. p. dr. Jan N. Woldřich, c. k. univ. prof. v Praze . . . 5·—
Dp. Vladimír Worel, kooper. u Sv. Mořice v Olomouci . . . 3·—
P. T. p. Emil Wunder, c. k. vrch. lesní komisař v Olomouci . 10·—
P. T. p. Vincenc Zahradník, revírník v Nové Vsi u Kvasic . 1·—
Sl. občanská záložna v Lošticích 10·—
Sl. občanská záložna v Olomouci 40·—
Sl. rolnická záložna v Blatci . 5·—
Sl. roln. záložna v Uh. Hradišti . 5·—
Sl. rolnická záložna v Těšeticích 10·—
Sl. rolnická záložna v Žeravicích 2·—
Sl. ústř. záložna roln. v Olomouci 175·—
Sl. úvěrní spolek záložna a zastav. v Prostějově . . . . 5·—
P. T. p. Jos. Zdráhal, rol. v Paloníně 10·—
P. T. p. Josef Zlámal, lesní v Trávníku u Kroměříže . . . 2·—

Snáška . . 845·95

Přenáška . . 845·95

Vldp. Frt. Zmeškal, farář v Novosadech u Olomouce . . . 1·—
Sbírka v Nákle dne 9. dubna t. r. na vyzvání p. naďučitele Frt. Novotného konaná vynesla . 5·20
Milodary v pokladničce od navštěvovatelů muzea . . . 8·06

Dohromady . . 860·21
K tomu zůstatek z předešlého účtu 5453·85

Úhrnem . 6314·06

v III. čtvrtletí 1899:

P. T. p. Alois Babor, rada c. k. zemsk. soudu v Praze . . 1·—
P. T. p. Em. Beneš, c. k. cestmistr v Želetavě sbírkou . . . 7·30
k níž přispěli tito p. t. pánové, a sice: po 1 zl.: Em. Beneš, c. k. cestmistr a Alb. Málek v Želetavě; po 50 kr.: Leop. Brázda, řídící učitel, N. Fabian, P. Jos. Finda, kaplan, Stan. Katrnoška, učitel v Želetavě; po 30 kr.: Ant. Dvořák, Jos. Novák, učitel, Fr. Krška v Želetavě; po 20 kr.: Tomáš Fiala, stolař ve Vídni, Frt. Novák, Jos. Píša, hostinský, Fr. Skutina, mlynář, Frt. Všetečka, gruntovník v Želetavě; po 15 kr.: Ant. Svoboda v Želetavě; po 10 kr.: Tom. Adam, Klement Čermák, Vojtěch Janoušek, Frt. Jirku, Jan Jirků, Ant. Liška, Adolf Píša, Vojtěch Pospíchal, Jan Soběský, Ant. Svoboda, gruntovníci, Josef Syrovátka, obchodník, Frt. Tůma, gruntovník, Edv. Vranka, gruntovník v Želetavě,
P. T. p. Jan B. Berák, c. k. prof. učit. ústavu v Kroměříži . . 1·—
P. T. p. Ant. Bělohoubek, dvorní rada v c. k. patent. úřadě ve Vídni 1·—
Dp. Ant. Cetkovský, kaplan a předseda roln. zálož. v Uh. Hradišti 5·—
P. T. p. Albert Čáp, c. k. baňský rada v Příbrami . . . 50·—
P. T. sl. Terez. Čecháčková, ind. učit. v Hoštýně . . . ·50
P. T. p. Ant. Červený v Nymburce 1·—
P. T. p. Dr. Ant. Decker, c. k. gymn. ředitel v Třeboni . . 1·—
P. T. p. Karel Doucha, ředit. c. k. real. gymn. na Smíchově . 3·—
P. T. p. Arnošt Dvořák v Blansku 2·—
Vldp. Gerh. Ant. Dvořák, farář v Kmetněvsi . . . 2·—
P. T. p. Frt. Dvořák, rolník v Čechovicích . . . . . . 1·—

Snáška . . 75·80

Přenáška . . 75·80

P. T. p. Max. Dvořák, bibliot. a archivář v Roudnici n. L. . 1·—

P. T. p. Eugen Fierlinger, c. k. prof. na realce v Olomouci . 2·—

Jeho Excell., vysokobl. p. Em. svob. pán Friedberg-Mirohorský c. a k. pol. podmaršálek v. v. v Praze 1·—

P. T. p. Karel Fuňák v Hodoníně 1·—

P. T. p. Fr. V. Goller, ústř. ředitel české spol. pro prumysl cukerní v Praze . . . . . . 5·—

P. T. p. Karel Havlíček, učitel na Sv. Kopečku, sbírkou . 10·10

ku kteréž přispěli P. T. pánové a dámy: po 1 zl.: P. Justin Sedlák, kooperator; po 50 kr.: Amalie Ambrosová, choť advokáta, Tom. Černý, kupec, Karel Havlíček, učitel, Čeněk Lach, obchodník, K. Menšík, hostinský, Otilie Muchová, soukromnice, Anna Ordeltová, soukromnice, Anna Schreiberová, obchodnice, Ignát Skála, starosta, P. Eg. Sladovník, kooper.; po 40 kr.: A. Spáčil, řezník; po 30 kr.: Josef Ander, obchodník, Frt. Kudela, pekař, Norbert Scholz, obchodník; po 20 kr.: Jan Ander, obchodník, Barb. Axmannová, obchodnice, Frt. Foukal, hostinský, Aloisie Hausmanová, obchodnice, Stan. Hausman, obchodník, Bohumil Jahn, obchodník, Josefa Klementová, obchodnice, Anna Kollarzová, vdova po staviteli, Eleon. Losová, vdova po lékaři, J. Petráš, pekař, August. Sedláček, kupec, Jan Sedláček, soukromník; po 15 kr.: Anna Schnederová, obchodnice, Jos. Sklenář, rolník; po 10 kr.: Jindř. Štěpánek, hostinský, všichni na Sv. Kopečku u Olomouce.

P. T. p. Adolf Heller, velkoobch. v Praze . . . . . 1·—

P. T. p. Frt. Herles, přís. chemik a maj. chem. anal. labor. v Praze 1·—

Vldp. Jan Hlasivec, farář v Lišanech, král. České . . . 1·—

P. T. páni Holeyšovský a Řivnáč, velkoobch. barvami, laky, lučebninami atd. v Praze . . . 1·—

Sl. spol. roln. akciový cukrovar u Olomouce v Holici . . . 20·—

Nejdust. p. Ant. Hora, probošt vždy věrné metrop. kapit. u sv. Víta atd. v Praze . . . 5·—

P. T. p. Julius Houdek, obchodník v Náměšti u Olomouce . . 4·—

Snáška . . 146·90

Přenáška . . 146·90

P. T. p. Jindřich Hrubý, mlynář v Mal. Prosenicích . . . 1·—

P. T. p. Ign. Hübl, naduči el ve Lhotě Vranové . . . 1·—

P. T. p. JUDr. Val. Hübschmann, c. k. notář v Praze . . 1·—

P. T. p. Bedřich Hýža, odb. učitel v Napajedlích, sbírkou . . 4·40

k níž přispěli tito p. t. pánové: po 50 kr.: MUDr. Alois Florík, lékař, Bedřich Hýža, odborný uči el, JUDr. Jos. Chvojka, soud. adjunkt, Jos. Sladký, bern. ofic., V. Sova, odb. učitel, Jan Stelzer, berní kontrolor, MUDr. Rich. Würz, měst. lékař v Napajedlích; po 30 kr.: Jan Kolinek, oficiál, Jan Krejčiřík, odbor. učitel, P. K. Vojáček, katech. v Napajedlích,

P. T. p. MUDr. J. Chodounský, lékař v Praze . . . . 3·—

P. T. pí. Anna Jindřichová v Citolibech . . . . . . 2·—

P. T. p. Jaroslav Jirásek, ředitel měšť. školy v Libni u Prahy . 1·—

P. T. p. Václav Jiřina, ředitel cukrovaru ve Vinoři . . . 1·—

P. T. p. MUDr. Šebíř Joklík, lékař v Kyjově . . . . . 1·—

P. T. p. V. Karhan, c. a k. setník 11. pěš. pluku v Č. Budějovicích 1·—

P. T. p. Jan Kovářík, c. k. prof. v. v. v Olomouci . . 5·—

P. T. p. Jan Kovářík, c. k. soudní sekretář v Uh. Hradiš i . 5·—

P. T. p. Jan Kranich, odb. učitel v Příboře, sbírkou . . . 12·30

k níž přispěli tito p. t. pánové: po 1 zl.: Mořic Gillar, učitel v Příboře, Kaj. Kocian, nadučitel v Libhošti, Vilém Kučera, odb. učitel, Frt. Linha, nám. c. k. notáře, Jos. Mňuk, ředit. měšť. škol, JUDr. Hub. Slezák, advok., Ant. Váňa, ředitel c. k. ústavu učit. v Příboře; po 50 kr.: Čeněk Dressler, starosta v Albrechtičkách, Karel Busek, c. k. bern. ofic., Jan Holý, c. k. pošt. assist., Jan Kranich, odb. učitel, Toman Kupka, lesní prakt., Josef Mazal, c. k. pošt. assist., Leop. Pavliska, odb. učitel v Příboře, Vlad. Pospíšil, naduči el v St. Jičíně, Frt. Talpa, odb. učitel v Příboře; po 40 kr.: Frt. Tu ovič, ředitel měšť. škol v Příboře; po 20 kr.: Ant. Klvaňa, učitel v Příboře, Ambr. Mazánek, c. k. pošt. assist. v Příboře.

Snáška . . 185·60

Přenáška . . 185·60

Vldp. Dan. Kubíček, farář v Ivanovicích . . . . . . 2·—
P. T. pí. Klára Lakomá v Křelově 3·—
Dp. Fr. Lepařík, kooper. v Zábřehu u Svinova . . . . . . 1·—
Jeho Jasnosť Ferd. princ Lobkowicz v Dol. Beřkovicích . . . 5·—
P. T. p. Jan Lorek, rada c. k. zem. soudu v Lipníku . . . 1·—
P. T. p. Ondřej Matys, c. k. fin. rada v Praze . . . . 1·—
P. T. p. Jan Meňzel, majitel mlýna v Uhřiněvsi . . . . 1·—
Vldp. K. Müller, bisk. notář a děkan v Kamenném Újezdě . 2·—
P. T. p. Fr. Nedbal, c. k. berní ofic. v Hluboké, kr. České . 1·—
P. T. p. Josef Nehyba, řed. cukrovaru v Rožďálovicích . . —·50
P. T. p. Ant. Nekula, c. a k. nadporučík 16. pěš. pl. v Bělováru 1·80
Dp. Alois Nemerád, koop. v Bilovicích u Uh. Hradiště . . 1·—
P. T. p. Josef Nevrla, hosp. ředitel v Březnici, král. české . . 2·50
P. T. p. JUDr. Čeněk Odstrčil, advokát v Olomouci . . 5·
P. T. p. Fr. Ottahal, velkoobchodník v Olomouci . . . 10·—
Dp. Vinc. Pecháček, koop. v Kyjově ·50
P. T. p. J. Pexider, materialista v Praze . . . . . . —·50
P. T. p. Frant. Prášil, továrník v Praze-Libeň . . . . 5·
P. T. p. Fr. Procházka, ředit. zem. banky král. Česk. v Praze . 2·—
Vldp. Jos. Ruml, duchovní správce v ústavu pro chorom. v Praze 1·
P. T. p. MUDr. Bohumír Souček, dětský lékař v Praze . . 1·
P. T. p. Václav Souček, inženýr v Prostějově . . . . . 2·—
P. T. p. Ant. Soustružník, správce král. Česk. zem. porodnice a nalezince v Praze . . . . ·50
Slav. I. kontrib. spořit. ve Vyškově 10·
P. T. p. Václav Šlechta, hostinský ve Stromovce-Praha . . . 2·—
P. T. p. Václav Tomášek, majetník vápenic na Karlštejně . . 2·
P. T. pí. Anna Uhlířová, vdova po řed. hosp. školy v Chrudimi . 1·
P. T. p. Antonín Urban v Praze 1·
P. T. p. M. Václavek, ředit. měšť. škol na Vsetíně . . . 1·
P. T. p. Václav Valoušek, obchodník chmelem v Praze . . 2
P. T. p. JUDr. Alex. Vaníček, advok v Holicích, král. České . . 2·
P. T. p. Ant. Vávra, soukr. v Praze 1·

Snáška . . 257·90

Přenáška . . 257·90

P. T. p. Josef Velišský, vrch. inž. rak.-uh. státní dráhy a majitel realit v Praze . . . . 2·—
P. T. p. Karel Veselý, obchodník dřívím v Týně n. V. . . 10·—
P. T. p. Leopold Vícha, naučitel v Kopřivnici . . . . . —·15
P. T. p. Josef Vodňanský, kontrol. panství v Konopišti . . 3·
P. T. p. Josef Votruba, c. k. berní v Manětíně . . . . . 1·—
P. T. p. Fr. Wáclav, účetní v Holoubkově . . . . . . 1·—
P. T. p. Arnost Wadas, lesní v Lazích sbírkou . . . . . 4·30
ku kteréž přispěli tito P. T. pánové, a sice po 1 zl.: Arnošt Wadas, lesní v Lazích; po 50 kr.: MUDr. Ignát Gottlieb, c. k. okr. lékař ve Val. Meziříčí, Štěpán Hruška, starosta v Mikuluvce, P. Vilém Kolář, farář v Hošťálkové, Alois Krištufek, správce školy v Mikuluvce, Karel Půst, hotelier ve Val. Meziříčí; po 20 kr.: Emil Kolibabe, polesný v Podolí, Jan Martinek, starosta v Kateřinicích, Fr. Niemeček, lesní v Podhradní Lhotě, Josef Rafaj, starosta v Lazích.
P. T. p. Rich. Walleský, lékárník v Humpolci . . . . . 1·—
P. T. p. F. Wania, c. k. gymn. prof. v Šumperku . . . 2·
P. T. p. A. Weidenhoffer, továrník v Něm. Brodě . . . 1·
P. T. p. Alois Wiesner, velkoobchodník v Praze . . 10·
Slav. občanská záložna v Tovačově 5·
P. T. p. Ludvík Zenkl, vrchní inž. při dráze buštěhradské v Praze 1·
P. T. p. Hugo Zimek, účetní v Kroměříži . . . . . . 2·
Vldp. Augustin Žádník, děkan na Vsetíně . . . . . . 1·—
Vldp. Ant. Žaluda, farář v Raškově 1·
P. T. p. Josef Železný, c. k. vrchní finanční rada na Kr. Vinohradech 2·
Milodary z pokladničky v muzeu umístěné . . . . . . 13·87
Nejmenovaný (E. P.) . . . . 1·33

Dohromady 320·55
Zůstatek 31. července 1899 6314·06
Úhrnem . 6634·61

Šlechetným dárcům vzdáváme tímto nejvřelejší díky své a prosíme o další laskavé příspěvky, kteréž přijímá Eduard Klement, vrchní účetní »Ústř. záložny rolnické« v Olomouci.

Ed. Klement, t. č. pokladník.

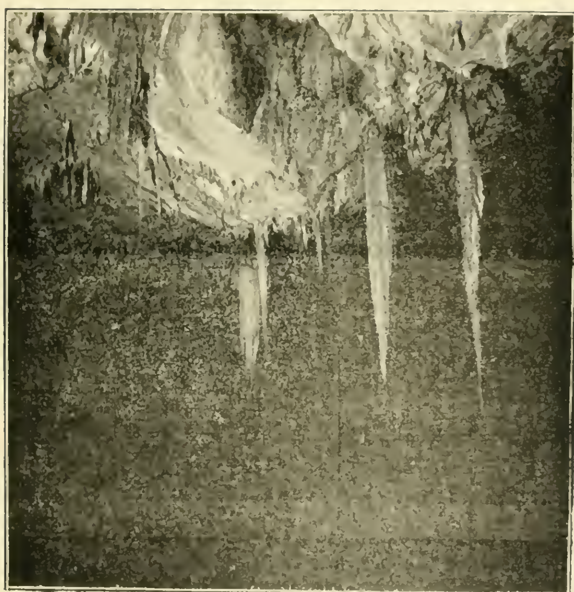
Redaktor: Jaroslav Palliardi. Nákladem vlasten. spolku muzejního v Olomouci.
Tiskem národní knihtiskárny Kramáře a Procházky v Olomouci.

Tab. XI.

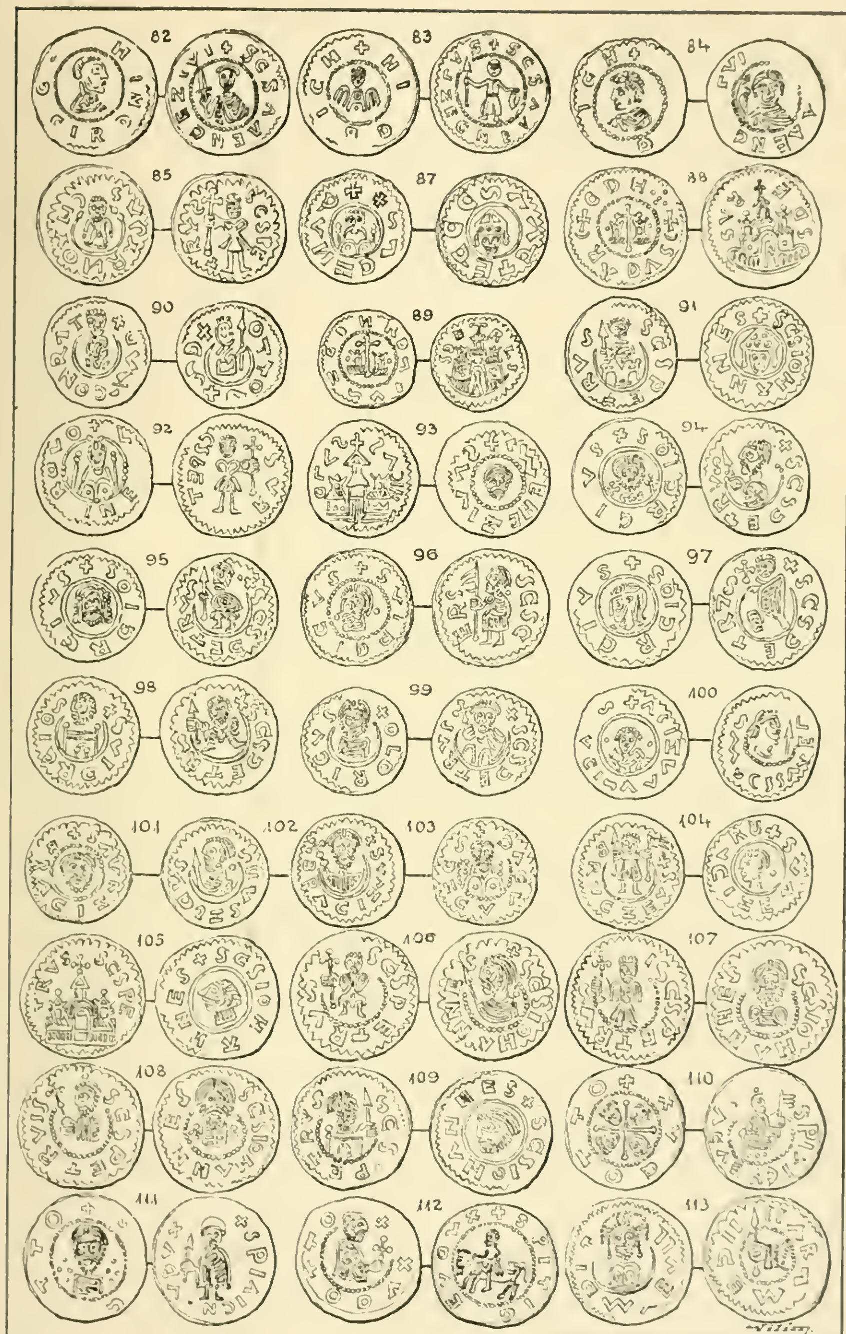

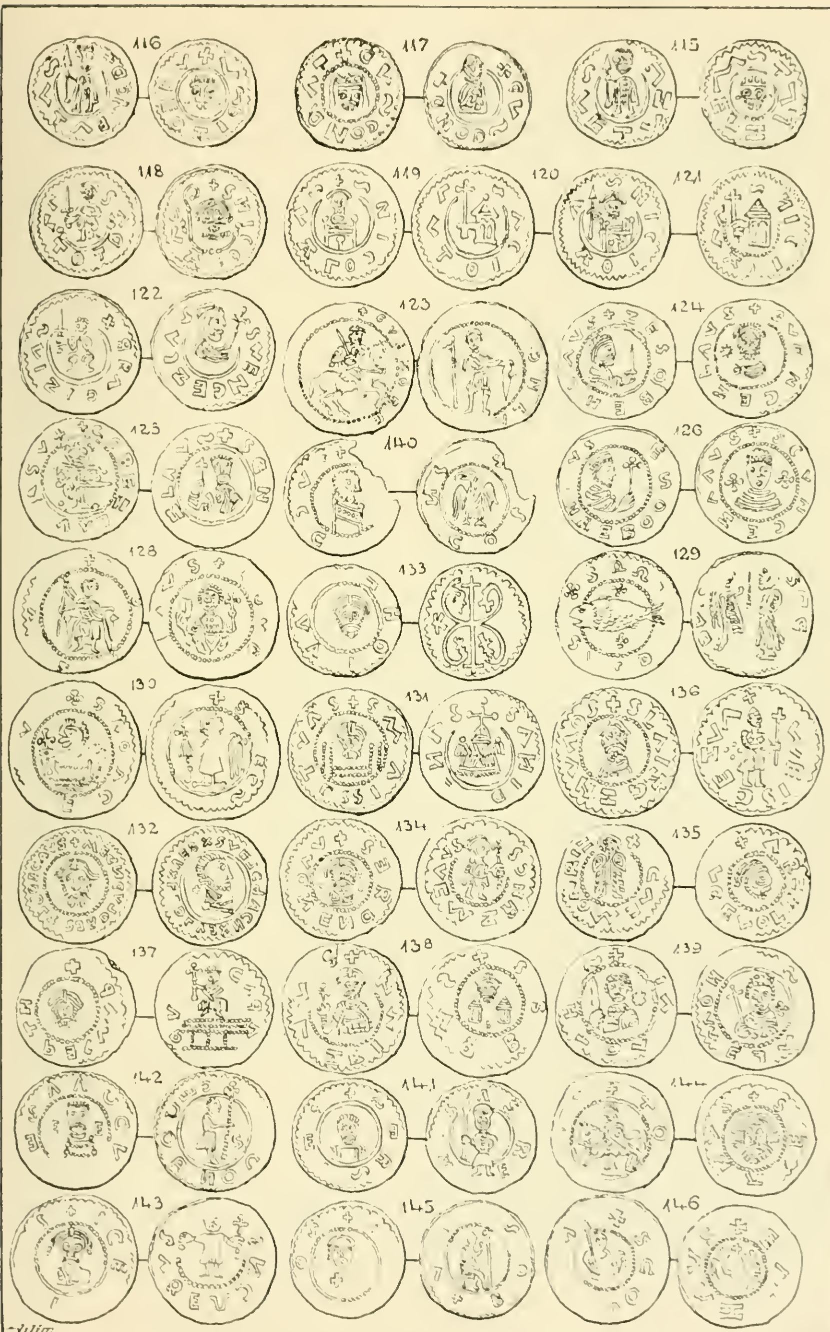
Vodopád v Krápníkové.

Tab. XII.

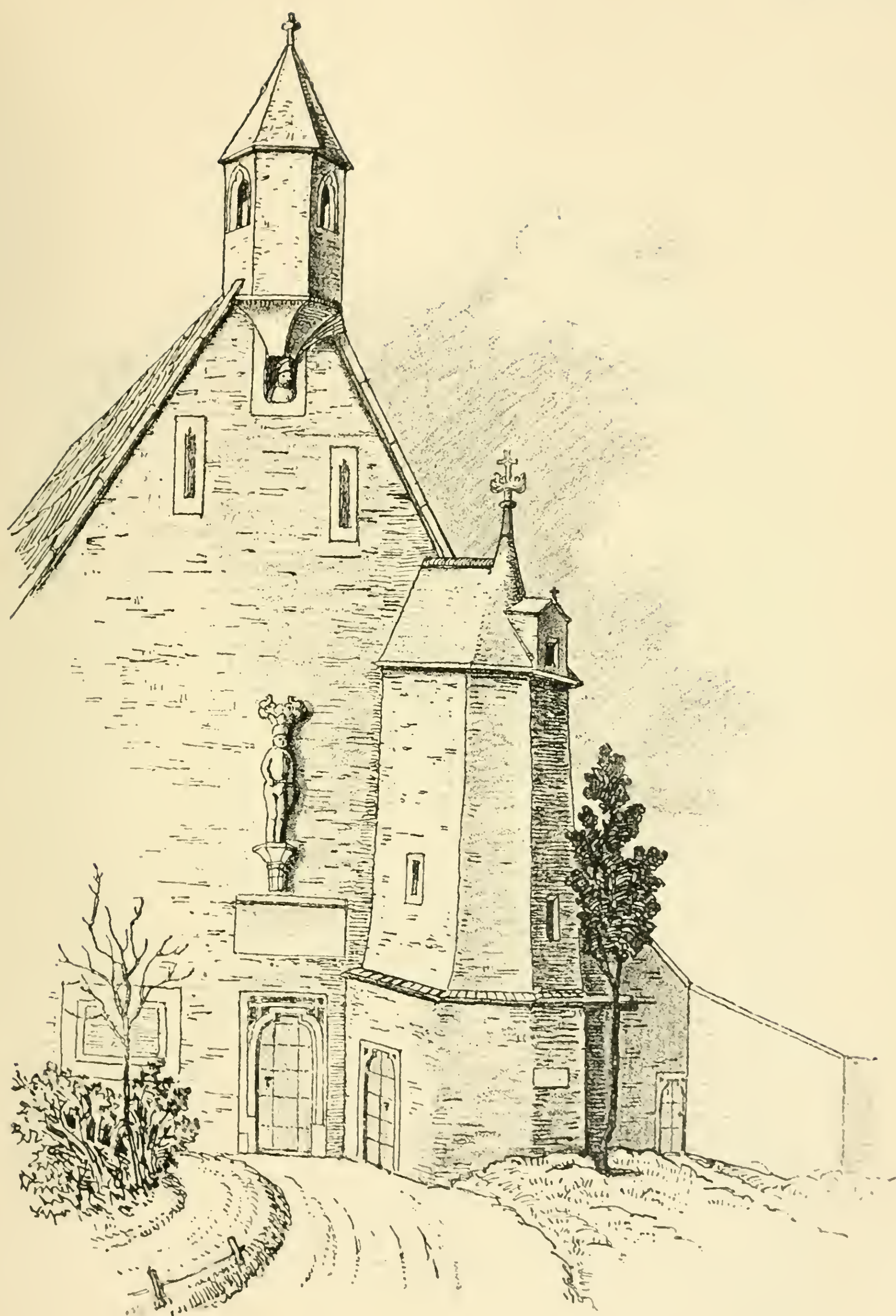
Strop v Krápníkové.

82
83
84
85
87
88
90
89
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113

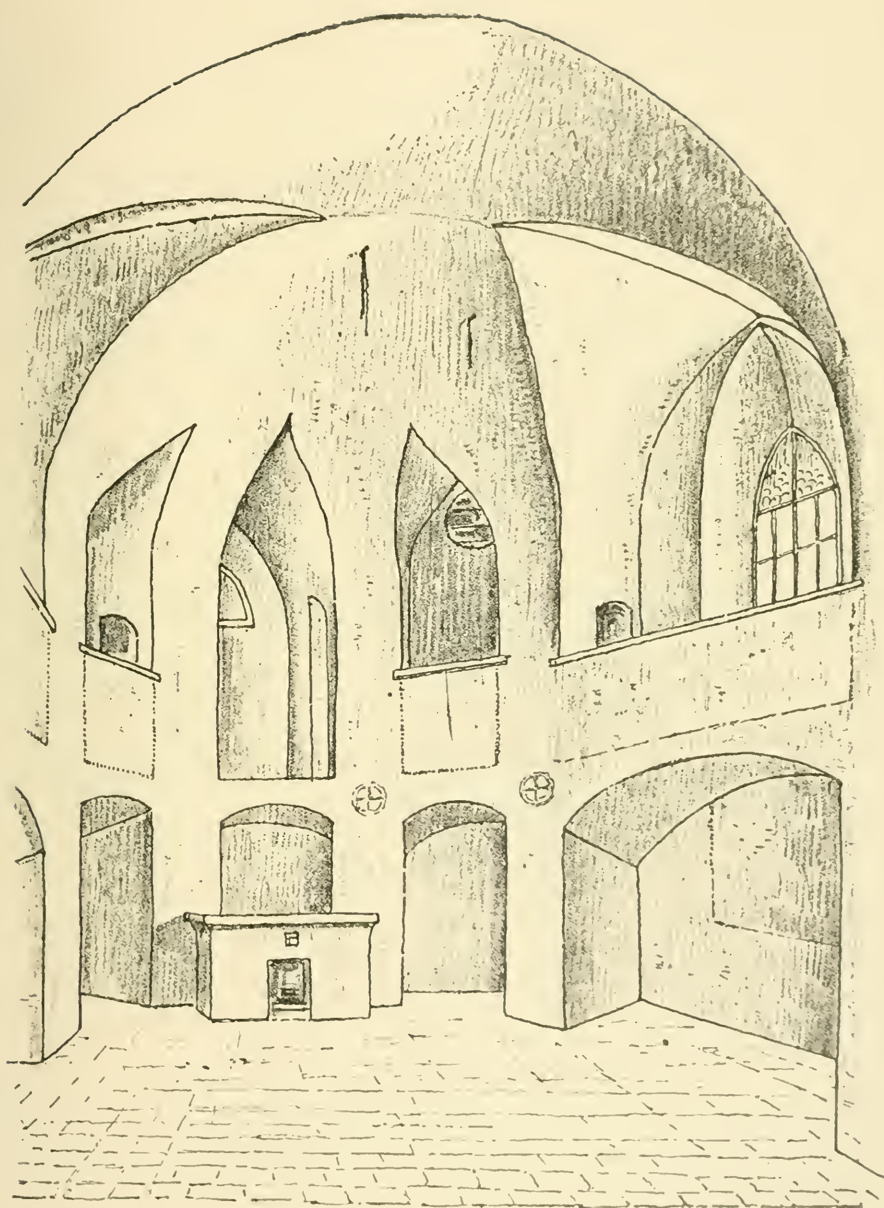

116
117
115
118
119
120
121
122
123
124
125
140
126
128
133
129
130
131
136
132
134
135
137
138
139
142
141
144
143
145
146

Dvojitá kaple Znojemská (tzv. sv. Václavská).

Průčelí horní kaple sv. Václavské ve Znojmě.

Vnitřek spodní kaple sv. Václavské ve Znojmě.

ČASOPIS

VLASTENECKÉHO

MUZEJNÍHO SPOLKU V OLOMOUCI.

REDAKTOR:

JAROSLAV PALLIARDI.

Ročník XVII. S 15 tabulkami a 19 obrázky v textu.

V OLOMOUCI 1900.
Nákladem muzejního spolku. — Tiskem Kramáře a Procházky v Olomouci.

OBSAH:

Články: Strana

Různé zprávy:

Literatura:

Ročník za 2 zl. Členům spolku muz. vydává se za cenu sníženou.

ČASOPIS

Expedice v České ulici (Národní dum III. poschodí).

VLASTEN. SPOLKU MUZEJNÍHO V OLOMOUCI.

Číslo 65. Spořádáno v prosinci r. 1899.

Výzkum spodního patra jeskyň sloupských.

Sděluje Ph. C. **Karel Absolon** v Praze.

(S 1 barvotiskovou a 2 černými tabulkami.)

PODZEMNÍ bludiště jeskyň sloupských budilo ode dávna největší pozornost jak u turistů, tak u badatelů. Příčina je zcela přirozená. Jsouť to největší jeskyně moravského Krasu, rozlehlé nejen v horním svém patře, nýbrž i ve spodním, pověstné nejen útvary krápníkovými, nýbrž i velikými síněmi a hlubokými propastmi.

Kdežto svrchní patro těchto jeskyň ode dávna bylo známo, poskytujíc původně bydliště různým šelmám dravým, pak když tyto odtud člověkem vypuzeny byly, jeskynním obyvatelům — šířeny byly o spodních prostorách až do polovice minulého století zprávy namnoze fantastické. Tam prý je sídlo skalního ducha, jenž úzkostlivě střeže tajemství své říše a každého zahubí, kdo by se dolů odvážil. Takovým způsobem odpykal i smělost svou jakýsi lichtenštejnský horník, jenž dolů se spustil; po dlouhém prodlévání nahoru se vrátil, ale jedva že o divech, které dole spatřil, dopověděl, zemřel. Báchorky ty ovšem pozdějšími výpravami byly vyvráceny. R. 1748 dvorní mathematik císařovny Marie Theresie Nagel, z jejího rozkazu poprvé dolů se spustil. Popis těchto prostor prozrazuje, jak mocný dojem naň učinily.*) Od těch dob uplynulo více než 100 let, leč nenašel se žádný odvážlivec, jenž by dolů se vypravil a prostory ty prozkoumal. Až r. 1858 práce této s úplným zdarem se podjal dr. J. Wankel. Tím záslužnější jsou práce tohoto slavného badatele, ježto on jako zde tak i jinde vždy prvním byl, takže ostatní vždy dále jen na jeho pevných základech budovali, ať již se k tomu přiznávají, či nikoliv. Sedm expedicí podniknul Wankel do propastí sloupských, objevil jezero, do něhož potok dole tekoucí ústí, prozkoumal pomocí voru i protější jeho břehy a byl iniciativou báňskému inženýru Mládkovi, jenž první topografickou mapu (i linearní průřezy) těchto prostor zhotovil. Wankel výzkumy tyto popisuje velmi krásně a zajímavě v díle „Bilder aus der mährischen Schweiz", str. 189—192. Z pozdějších badatelů Dr. Martin Kříž rovněž několik expedicí dolů vykonal a znovu tyto prostory popsal a vyměřil. Zároveň podniknul měření nivelační. Následkem výzkumů těch, jimiž velikolepost spodních pater byla seznána,

*) Viz Wankel, Bilder aus der mährischen Schweiz. S. 177—180.

častěji bývají propasti od turistů navštěvovány, an sestup není spojen se žádným nebezpečím ani přílišnými obtížemi. Rovněž i domácí obyvatelé sloupští dolů občas se spouštějí, aby v náplavě kopali kosti předvěkých zvířat.

Od těch dob však nebylo pokračováno ve výzkumu těchto prostor, bezpochyby pro obtíže, s kterými takové zkoumání je spojeno. Tím se stalo, že hlavně o poměrech hydrografických známy byly zprávy kusé a namnoze i mylné. Zabývaje se studiem fauny podzemních vod, byl jsem nucen tolikrát (více než 40 krát) dolů sestoupiti, že na základě těchto četných sestupů, dlouhého prodlévání v propastech a na základě různých podivných zjevů, které níže popisuji, mohl jsem si zcela jiný úsudek o vzájemné souvislosti vod učiniti, než jaký dosud byl obecný.

A) **Poměry hydrografické**. (Viz barvotiskovou tabulku.)

Sestoupíme-li do propasti chodbou stupňovitou, tu překročivše poslední sráz dospějeme po příkrém bahnitém svahu ku veliké hromadě kamení (1.) značící místo, odkud shora kameny do propastí vržené dopadají. Zde jest první veliká síň podzemního patra (A), z níž chodby na tři strany se rozbíhají. Směrem jz. vysokou chodbou, kolem ohromných balvanů (6.) dospějeme k úžině, kdež přes sebe veliké desky travertinové jsou přeházeny (7.). Zde již zřetelně slyšeti hučení vod. A skutečně za úžinou onou rozprostírá se největší síň (B) 40 m. široká, 30 m. vysoká, na jejímž konci hučivá voda skálu obtéká. (I. a II.) Na příkrém svahu naleză se malá studánka křišťálové vody, do níž tato s výše téměř jediným proudem velikými krůpějemi stéká. Pohlédneme-li výše, tu při osvětlení reflektorem dobře můžeme pozorovati předlouhé, překrásně bílé a neobyčejně mohutné stalaktity. Jsou to ty největší, které vůbec v jeskyních moravských se nalezají, jest jich celý shluk a největší mezi nimi měří jistě aspoň 6 m. Příkrý svah přechází ve veliký nános pískový (8.) ústící v nepříliš širokou, ale neobyčejně vysokou chodbu, která končí 8 m vysokým, úplně kolmým srázem (9), za nímž chodba stále a stále se snižuje, až konečně úplně pískem a hlinou jest zanesena. Dále než k tomuto srázu jsme při svých obvyklých expedicích nevnikali. Avšak později vylíčím, kterak zvědavost, poznati i tu část chodby, která za srázem se nalezá, byla příčinou, že jsme nové jeskyně objevili.

Béřeme-li se od původního východiště (1.) směrem východním, tu dospějeme k úzké chodbě (*b*, *b*), kterou voda ven se řine. Odtud chodbou neobyčejně nízkou, vnikneme ku největší vodárně podzemní (?), k jezeru Wankelovu (VII.). Jest otázka, v jaké vzájemné souvislosti jsou vodárny I., II., VII. jednak mezi sebou, jednak s vodami povrchu?

Na povrchu od vesnice Sloupu teče potok Sloupský, vzniklý spojením potoků Luhy a Žďárné, aby pak jednak u skály Hřebenáče, jednak u vchodu do Starých Skal sloupských do země se ztratil. Voda vodojemů I. a II. byla pokládána za vodu propadlišť zmíněných, odkud pak teče jakýmsi obloukem do oné chodby (*b*, *b*) a vlévá se do jezera Wankelova. Toť byl již náhled původní. V podstatě jest

ovšem názor ten správný, leč dlouhým pozorováním podařilo se mi jej značně vytříbiti.

Asi 5 minut před Sloupem stékají se potoky Luha, přicházející od Němčic a Žďárná od Žďárné. Luha před soutokem se ztrácí do země velmi nepatrně, Žďárná silněji, počínajíc již od vesnice Žďárné. Po soutoku pak oba potoky téměř úplně do země se vpíjejí. Proto mlynář sloupský p. Kočvara, nemoha dostati vodu těchto potoků do rybníka sloupského, byl nucen vykopati značným nákladem štolu skrze skálu, kterouž regulací pak vodu do rybníka si spouští. Od rybníka teče potok skrze Sloup skalnatým řečištěm ku zmíněnému Hřebenáči. Již od vesnice počínaje ztrácí se do země velmi znatelně po obou stranách lávky, kdež slyšíme, přiložíme-li ucho k zemi, i zřetelně nárazy vod v podzemních dutinách. Úplně do země se vpíjí u Hřebenáče, jejž se dvou stran obtéká. Při silnější vodě, když zmíněné ponory na odtok vody nestačí, vlévá se až do jeskyň, které za jarních povodní i vysoko zaplavuje.

V horkém létě, kdy řečiště potoku sloupského je vyschlé od rybníka počínajíc, jest hladina I. vodojemu hluboko pod normálem (normálem sluší zde vyrozumívati ten stav, kdy voda I. vodojemu do II. se vylévá); tentýž zjev opakuje se v zimě, je-li řečiště zmrzlé. Dne 24. srpna 1899 na př. byla voda 1 m pod normálem, dne 28. února 1899 dopoledne $^3/_4$ m pod normálem. Při takovém stavu vody klesá rapidně i výška hladiny vodojemu II., voda v potoku tekoucím k jezeru Wankelovu ztrácí se stále silněji a silněji a trvá-li stav tento více než 3 dni, vysýchá úplně. Z toho následuje:

1. Voda vodojemu I. vlévá se do vodojemu II., tento pak napájí potok (*b*, *b*), jenž vlévá se do jezera Wankelova.

Teče-li dosti vody soutokem potoků Luhy a Žďárné, tu vystoupí voda vodojemu I. do normálu a počne se přelévati do vodojemu II. To bylo příčinou, že dne 28. února 1899 odpoledne náhle voda v potoku (*b*, *b*) stoupala, právě v té době, kdy jsme se v chodbě této nalezali. Z opatrnosti rychle jsme lezli zpět: voda stoupala tak dlouho, až řečiště se úplně vodou pokrylo, avšak k jezeru jest možno tehdy ještě se dostati, ač nedbáme-li toho, že jest nám ve vodě se broditi. Druhého dne jsem zvěděl, že mlynář počal mleti, vpustil vodu do umělého koryta, která pak z části do země se již zde ztratila, řečiště potoku sloupského vůbec nedosáhši. Z toho následuje:

2. Voda Žďárné a Luhy je bezprostředně spojena s vodojemem I.

Dospěje-li voda ponorů u Hřebenáče a u Starých Skal, tu objevuje se též v Malé Propástce, zde je pak slyšeti i temné hučení vod dolů proudících. Z vodojemu I. valí se pak voda plným proudem do vodojemu II., potok je úplně zaplaven a tehdy nelze k jezeru Wankelovu proniknouti. Patrno tedy:

3. Trativod vod od Hřebenáče a Starých Skal je spojen s trativodem v propástce a spěje ku vodojemu I. Trativod soutoku Luhy-Žďárné s propástkou spojen není. Ústí-li trativod ponorů Luhy-Žďárné do onoho od Hřebenáče, či je-li samostatný, ústící přímo do vodojemu I., ze zjevů těchto dedukovati nelze.

Využitkovav neobyčejně příznivého stavu vody ve dnech 24. srpna až 27. srpna 1899, vniknul jsem do vodojemu I. Ten súžuje se v chodbu 2½ m širokou a 2 m vysokou, na venek jen malým oknem se otvírající. Chodba tato zahýbá se nejprve na levo, pak znovu do původního směru, potom opět na levo a v 7 m rozšíří se ve veliký vodojem asi 10 m široký, ale nedohledný, nacházející se ve veliké jeskyni. Sem asi ústí vody všech trativodů. Z jaké výše asi sem padají? Bohužel je zkoumání těch prostor tak nebezpečné, že nutno vyčkati pohody úplně stálé, aby se definitivní výzkum uskutečniti mohl. V týž čas vniknul jsem i do vodojemu II. Chodba na venek se opět otvírá malým oknem, pak se rozšíří, vede přímo, po 4 m zahýbá a rozlévá se v jakési neznámé podzemní jezero, jehož délku jen theoreticky jsem mohl určiti, šířku pak vůbec ne. Do chodby této nelze totiž dobře vniknouti, ana jest úplně nízká a každým okamžikem hrozí záplava vody; leč silná ozvěna nás poučila o tom, jaká prostora zde existuje. Objevivše pak nové jeskyně, našli jsme západní cíp tohoto vodstva (IV.), tak že délku na 27 m odhaduji. Odtud pak teče voda neznámými prostorami, objevuje se v chodbě (*b*, *b*), aby pak do jezera Wankelova ústila. V chodbě jmenované postoupil jsem též přes 20 m proti vodě až po pás se brodě a tu mohl jsem konstatovati, že chodba se počíná rozšiřovati opět ve vodojem; tehdy náhlým stoupáním vody bylo další mé pozorování znemožněno. Zdali již odtud počíná ono neznámé podzemní jezero? Tu rozměry jeho byly by velmi značné, ana šířka by musela býti větší než 80 m!

Jak již řečeno, všechny tyto vody stékají se do jezera Wankelova. Voda z koryta (*b*, *b*) valí se nízkou, ale širokou chodbou k tomuto největšímu vodstvu. Chodbou touto velmi těžce lze v před proniknouti. Kdežto Wankel před půl stoletím tam zcela pohodlně vniknul, setkaly se expedice p. Křížovy s většími překážkami; když pak před několika léty jakýsi vídeňský továrník chtěl jezero spatřiti, nemohl vůbec v před proniknouti. Prudká jarní voda valí kameny shora vržené do těchto prostor a takto je úplně ucpává. Proto byl jsem nucen nechati tyto balvany stranou odváleti, aby cesta v před byla uvolněna, což se mi též šťastně podařilo a dne 28. února 1899 ponejprv, ve vodě po břichu se plazíce, k jezeru jsme pronikuli. Tehdy zhotovili jsme snímek. (Tab. II.) Hodlaje zkoumati faunu této podzemní vody, zhotovil jsem na rybníku sloupském pomocí milého přítele theologa p. Kočvary vor, který ukázav se ku plavbě způsobilým byl později rozložen a jednotlivé klády byly do propastí svrženy, pak po neobyčejné námaze k jezeru protaženy a znovu ve vor složeny. Vor tento silnými dráty jsme připoutávali ku vyčnívající skalině, na níž jest umístěn památný nápis, svědek to expedice Wankelovy, kdy on se svými přátely až sem proniknul. Stojí tam psáno: Dr. Wankel, Slonický, Medritzer, Mládek, Franta. Písmo ačkoli strašným nárazům vody vydáno, jest ku podivu dobře zachováno. Wankel byl tehdy první, jenž voru ku plavbě na tomto vodstvu použil, my jediní jsme jeho příkladu následovali. Dne 24. srpna 1899 poprvé jsem plul po tajemné hladině. Potok ústí nejprve do předsíně 4 m vysoké

a $1^1/_2$ až 2 m vysoké; voda mívá při normálním stavu $2^1/_2$ m hloubky. Zde již nutno na voru plouti, potom se však chodba sníží v malý a úzký otvor, kterým obyčejně jen na břichu na voru ležíc lze v před proniknouti. (Na fotografii tab. III. otvor onen nalezá se zrovna za vorem; stav vody je ovšem neobyčejně nízký, rovněž na fot. tab. II.). Jezero není příliš veliké, ale celek působí dojmem neobyčejně mohutným. Z počátku klenba vypíná se 3 m nad hladinou, ale v předu přechází ve velmi vysoký klikatý komín, v levo pak vypíná se krápníková kupole v podobě kazatelny, překrásně bílá, tajemný odtok jezera zakrývající. Komín z počátku několikrát se zahýbá, pak se rozdvojuje a vede do neznámých, dosud neprozkoumaných prostor. Jedním ramenem komínu stéká po stěně malý pramének vody do jezera. Toho dne ponořeny byly stěny oné kupole hluboko do vody, nikde nebylo pozorovati nějaké pobočné chodby. Otáčeje vorem na levo, narazil jsem pojednou na jakousi překážku. Plavaly tu mohutné klády, asi 6 m dlouhé. Brzy jsem poznal, odkud jejich původ. Hle! Toť zbytky voru Wanklova! Půl století již zde setrvávají, nemohouce uniknouti. — až úplně setlejí a se rozpadnou.

Voda byla průměrně 3 m hluboká, nejhlubší v pravo od kupole, $6^1/_2$ m. Bezpochyby se dno stále zvyšuje kameny sem splavenými, an Wankel udává hloubku větší. Plavbu za týchž poměrů opakovali jsme pak pětkrát, za dnů neobyčejně krásných a suchých, kdy též hladina neustále klesala, ana voda ani nahoře ani dole netekla, tak že bylo možno sedě zmíněným průchodem na jezero Wankelovo proniknouti. Plna vzrušujících momentů byla však plavba poslední. Vniknuvše dne 27. srpna k jezeru, stanuli jsme celí překvapeni; vor ležel úplně na suchu, hladina snížila se aspoň o 2 m: tam kde včera stěny ponořeny byly až do vody, jeví se hluboké rozsedliny a pobočné chodby. Stáhneme tedy těžký vor napjetím všech sil níže. Otvor, kterým tak těžce lze proniknouti, zdvihá se téměř 1 m nad hlavou, ač sedím zpříma, stěny oné krápníkové kupole jsou vysoko nad vodou, tak že lze lehce pod tuto proplouti. Kupole jest uvnitř dutá, tak že celek se jeví jako pobočná jeskyňka. Zdržel jsem se zde asi 2 minuty, zkoumaje bidlem odtok vody, leč v tom dolehne k uchu mému někde z nitra skal mocná rána a v zápětí nastává vířivé stoupání vody, provázené stálým dušeným šumotem. Rychle jsem vyrazil vorem z pod kupole a to v nejrozhodnějším okamžiku, neboť hned na to stěny její se ponořily do vody. Voda pak stoupala as 5 m stále slaběji a slaběji a stanula konečně něco pod normálem. Co as bylo příčinou tohoto podivného zjevu? Uvažujme. Všude jinde panuje stav vody nízký již po 5 dní. Voda vodojemů I. a II. je hluboce sklesla, potůček úplně vyschlý. Hladina jezera se sníží o 2 m, ač ještě 16 hodin před tím byla skorem normální; náhle slyšeti daleko ve skalách silný, hromu podobný úder a voda stoupne kvapem v puvodní stav zpět při stálém šumotu z nitra skal vycházejícím. Zde lze jen jedno souditi a myslím, že každý mi dá za pravdu. Voda jezera Wankelova odtéká směrem k Macoše do jiného, neznámého vodstva. Do tohoto však přitéká též jiná voda. Snad balvanem, jenž náhodou se sřítil, ucpalo se řečiště této vody, následkem čehož voda jen odtékala

a hluboce klesla. Tlak vody hromadící se pohnul balvanem, jenž dolů se sřítil, vody se vhrnuly v zápětí do neznámé nádržky, čímž tato a následkem toho i hladina jezera Wankelova opět tak rychle se zvedla. Jsouť to ovšem jen domněnky, které tu pronáším, neboť určitého nelze nic souditi. Zdaž neznačilo ono zahřmění ten moment, kdy kámen se uvolnil, onen šumot pak náraz vody s výše dolů proudící? Tu stojíme u podivného tajemství, jehož rozřešení sotva hned se dopátráme.

B) Fauna a flora spodního patra.

Fauna je v poměru k fauně svrchního patra neobyčejně chudá. Příčina je lehce vysvětlitelna. Jarní povodně ničí každoročně vše, co živého. Pod shnilými dřevy žije stonožka Brachydesmus superus Latzel, na některých místech dosti hojně. Tak v únoru v krátké době přes 20 ex. jsem nasbíral. Na jednom místě blíže hromady svrženého kamení (1) nalezl jsem vzácnou svinuli Trachysphaera Hyrtlii Wankel.*) Nález tento má neobyčejnou důležitost; bylať popírána od některých Němců (Latzel, Hamann) pravá jeskynní povaha tohoto, Wanklem objeveného zvířete (t. zv. troglobiismus**), nyní ale nad světlo denní jest jasnější. Na podobných místech co Brachydesmus najdeme šupinušku Heteromurus margaritarius Wankel a někde i H. hirsutus sp. nov. Někde leží cadavery netopýří a v těch nalezneme četné jeskynní roztoče, hlavně Gamasidy: Gamasus loricatus Wankel, niveolus sp. nov., Eugamasus cavernarum gen. nov. sp. nov., Notaspis similis sp. nov. atd. Zde jsou i jeskynní brouci Choleva, Catops, pak různé larvy a j. V zimě až sem slétá netopýr obecný Vespertilio murinus, přespávaje tu v koloniích, hlavně ve veliké síni ústřední (B). Jiný netopýr sem neslétá. Z rostlinstva jsem pozoroval jen některé plísně; na mnohých místech dosti silně bují jakýsi druh ryzců sp. Agaricus. Na stěnách ssají organické šťávy různé mechy. Jakou faunu podzemní vody chovají, dobře jsem nemohl zjistiti, tak že tento výzkum na příští rok jsem odložil, ale tolik přece jsem mohl konstatovati, že mikrofauna je velmi četná: Diatomy, infusorie a Gammaridi (bezpochyby Gammarus puteanus) ji representují.

C) Nové jeskyně Wankelovy.

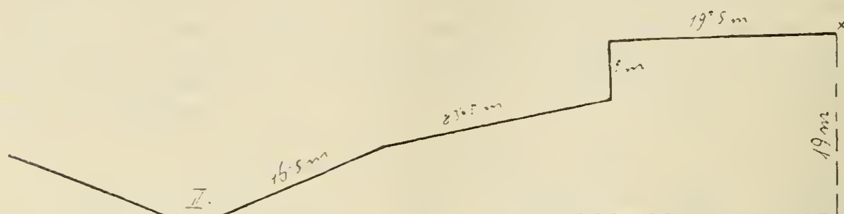
Při objevu těchto jeskyň hrála podobně jako při objevech dřívějších náhoda hlavní úlohu. Popud dala zvědavost. Dne 28. srpna studoval jsem ve společnosti svého stálého průvodčího p. Sedláka ze Sloupu (jenž obě krápníkové jeskyně sloupské objevil) v propastech jeskynní faunu a tu došli jsme až k onomu kolmému srázu (9). Ze zvědavosti, poznati i to, co za srázem z jeskyň zbývá, přelezli jsme jej a octli se v pokračování chodby původní, která ale po krátce se snižuje a úplně pískem je zanešena. Na jedné straně v pravo otvírá se široká, ale neobyčejně nízká skulina.

*) Trachysphaera Hyrtlii = syn: Gervaisia costata var. acutula Latzel.

**) Viz pojednání: Absolon, Fauna jeskyň moravských, Vesmír r. 1899.

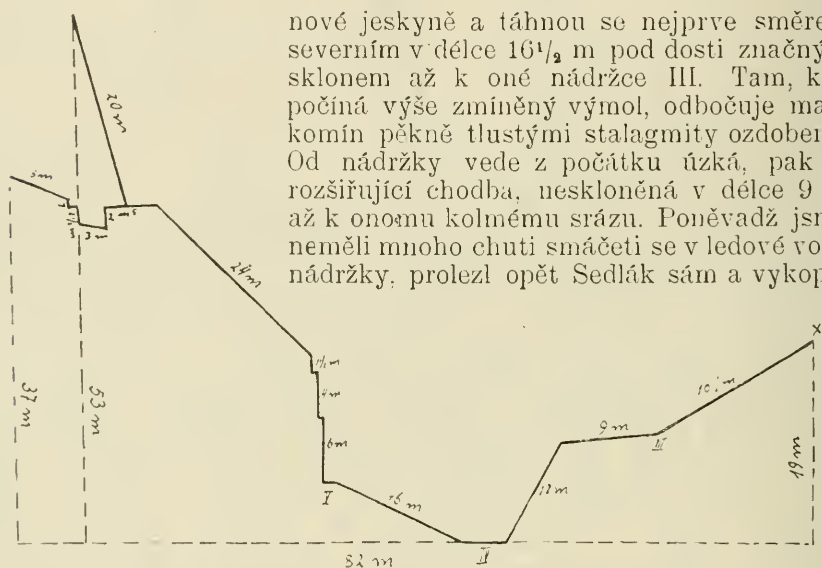
Sedlák, jenž všechny jeskyně tolikrát prolezl. podotknul, že voda až sem stoupává; již jednou, za mladších let prý kus dolu slezl. ale voda mu v krátce další cestu uzavřela. Chtěl jsem puvodně prozkoumati v ohledu zoologickém tuto vodu a proto uvázav se na lano. dolů jsem se pustil. zatím co mne Sedlák nahoře očekával. Z počátku vzdával jsem se naděje. že budu moci v před proniknouti. protože na mnohých místech v písku jsem hrabati musel. abych v před se dostal. (později ovšem jsme chodbu učinili schůdnější) leč po 8 m chodba se súží, ale zároveň zvýší se výmol. plný žlutavé, mazlavé hlíny. ve které aspoň možno měkce dolů sjeti. Zde chodba se úplně snížila nad hladinu malého vodojemu. Myslil jsem puvodně, že skála ponořuje se až pod vodu. ulehnuv ale na bok zpozoroval jsem. že uprostřed ponechává otvor. tak co by mohl hlavu prostrčiti. Vysílaje svit acetylenového reflektoru do otvoru. ku svému úžasu pozoruji. že za ním neznámé dutiny se rozprostírají. Přiloživ ústa k otvoru silně dovnitř jsem vzkřiknul. Mocná, táhlá ozvěna mi odpověděla. Nyní nebylo o neznámé dutině pochyby více! Zatím Sedlák též dolů sestoupil. nedoveda si moje dlouhé prodlévání a stálé výkřiky vysvětliti. S překvapením vyslechl zprávu o nových jeskyních a přesvědčiv se z ozvěny o pravdě mé domněnky, hned ochotně k dalšímu výzkumu se hotovil. Aby v před mohl proniknouti. sestoupil do ledové vody a v nepříjemné posici až po pás se brodě. celý umáčen úzkým otvorem na druhou stranu se prodral. Nádržka byla zcela nepatrných rozměrů, 2 m dlouhá, $1^1/_2$ m široká. ale téměř 1 m hluboká. Zatím co dychtivě jsem sledoval od nádržky vzdalující se svit Sedlákova reflektoru, tento úzkou chodbou opatrně v před se bral. Brzy mne poučily jeho radostné výkřiky, že úzká chodba prý se rozšiřuje ve velikou síň s nedohledným stropem. V zápětí hlásil, že v před nelze proniknouti, ana před nohama prý hluboká propasť se rozkládá a na důkaz toho hrnul dolů kusy hlíny, které chvilku rachotily a pak dutě do vody zapadaly. Bylo zde opět podzemní vodstvo! V tom dolehne k uchu mému úzkostný výkřik, rachocení a padání mass. žblunkot vody — — a nastane úplné ticho. Sedlák se sřítil do neznámé propasti! Myslím, že každý z laskavých čtenářů vmyslí se v ony strašné okamžiky plné tak ohromujících dojmů! Nezapomenu nikdy v životě těchto chvil . . . . Zde osamoceni hluboko pod zemí. v neznámých prostorách. daleko od lidí a v tom stavu. zatím co soudruh náš proniká dále do neznámých prostor, slyšíme jeho zoufalý výkřik, slyšíme pád do neznámých vod! Kdo dovede popsati tu úzkost, která se mne zmocnila! Rychle se vzpamatovav. spěl jsem Sedlákovi ku pomoci; leč ještě jsem ani nádržku nepřebrodil. když ku své radosti slyším jeho hlas. zvěstující. že k žádnému úrazu nepřišel. Nad vodou totiž vyčnívá výstupek. na němž obratný Sedlák se zachytil. Ale jak dostati se nahoru? To ovšem by bylo pro našince téměř nemožným. ale pro tohoto odvážného starce, jenž celý život ve skalách prožil. je to pravou hračkou. Rukou v nánosu dlabaje a důlky vyhrabuje. přece nahoru se „vyškrabal“. Tu jsme ovšem měli pro ten den všeho „zkoumání“ dosti a proto vrátili jsme se nahoru. Zde již o nás byli v starosti, ano již slunce nízko stálo nad obzorem a my stále se nevraceli.

Druhého dne ještě s jedním průvodčím dolů jsme sestoupili, ozbrojeni několika kratičkými žebříky, neboť dlouhých nelze nádržkou protáhnouti. Od místa x ve známé chodbě dolního patra počínají

Linearní průřez známé chodby od vodojemu II. až k místu x. (Absolon del.)

nové jeskyně a táhnou se nejprve směrem severním v délce $16^1/_2$ m pod dosti značným sklonem až k oné nádržce III. Tam, kde počíná výše zmíněný výmol, odbočuje malý komín pěkně tlustými stalagmity ozdobený. Od nádržky vede z počátku úzká, pak se rozšiřující chodba, neskloněná v délce 9 m až k onomu kolmému srázu. Poněvadž jsme neměli mnoho chuti smáčeti se v ledové vodě nádržky, prolezl opět Sedlák sám a vykopal

Linearní průřez nových jeskyní Wankelových. (Absolon del.)

v hlinitém nánosu $^3/_4$ m hluboký příkop (10.), kterým pak vodu z nádržky do propasti vypustil. Nyní již bylo možno položiti krátký žebřík, po němž jsme se pak na druhou stranu soukali. Propasť, 10 m hluboká, je úplně hlínou pokryta, takže jsme lehce dolů na příč slezli, an Sedlák v předu vždy schůdek za schůdkem vykopával. Propasť tvoří nejprve výstupek a pak úplně její stěny do vody se ponořují. Myslím, že vodstvo toto (IV.) tvoří jen západní cíp neznámého vodstva na venek vodárnou II. se jevícího, které dobře se dá, jak jsem již vyložil, tušiti a proti jehož existenci se nedá ničeho namítati. Dokladem toho též jest, že výška bodu x nad vodárnou IV. je tatáž, co výška téhož bodu nad vodárnou II., totiž 19 m (viz linearní průřezy). Zde je nejhlubší poloha jeskyň, odtud táhnou se na všechny strany chodby pod značnými sklony. Nad propastí vypíná se do výše černý komín, 25—30 m vysoký. Na pravo bylo viděti ve výši

6 m široký otvor, který též hned byl prozkoumán. Vede jen 10 m daleko a pak úplně jest hlinou zanesen. Těsně vedle vodstva samého vniknul Sedlák do úzké díry, která ale hned ve velikou prostoru se rozbíhá (16.), leč určitého nemohu nic dodati, protože po druhé dovnitř jsme nevnikli, neboť voda otvor zaplavila. Od jezera dali jsme se pak směrem sz. ve velmi vysoké chodbě, schůdky tvořící, která po 16 m kolmou stěnou se uzavřela. Dno chodby jeví zřetelně řečiště vody jindy tudy tekoucí; stěny jsou velmi hluboce proryty a vráskovány, svědčíce o tom, jak zde asi vody zuřivě řádívají. Rýhy ve stěnách vydlabané tvoří různé tvary, mají namnoze formu vytlačených prstů a tu dobře podotknul jeden z průvodčích (Klusák), „jako by prý satan drápy zaryl". Na všech stranách pak kape jedním proudem voda. Kolmá stěna jeví ve výši 6 m úzkou proláklinu, která pak stupnovitě znovu do výše 4 m se pne a v malou síň přechází Zde jest jaksi I. patro nových jeskyň. Na všechny strany se rozbíhají chodby. Směrem jzz. táhne se dlouhá chodba v délce 23 m počínající malou nádržkou (V.), stupňovitá, též vodou hluboce prorytá a na konci ve vysoký komín se rozšiřující. Nyní vnikli jsme opačným směrem od nádržky do malého otvoru a překročivše stupeň 1 m vysoký octli jsme se před dlouhou chodbou. Chodba 3—5 m vysoká, 3—4 m široká je překlenuta mocným. bílým mostem travertinovým, zvuk zvonu vydávajícím (12.), na všech stranách splývají podivné, pitoreskní krápníky, růžkům srnčím se podobající, mezi nimi splývá bělostná záclona krápníková v dlouhý stalaktit vybíhající, nahoře objevují se obrysy jakési mohutné skupiny vodopádovité. Chodba, ozářená mocným svitem reflektoru poskytovala nezvyklou podívanou, kterýžto dojem zvyšován byl pocitem, že jsme první z lidí, kteří hledíme na tyto fenomeny, že první z lidí se ujímáme panství nad neznámou říší! Chodba táhne se směrem téměř severním v délce 23 m až k oné krápníkové skupině, zde pak rozšiřuje se v malý dóm, který na jednu stranu vybíhá ve velice vysoký komín, který po celé dohledné výši (20 m) jest ozdoben skvělými stalaktiky a vede bezpochyby opět v neznámé prostory (14.). Bohužel nebylo nám možno tyto převysoké komíny prozkoumati, protože krátké žebříky pospolu svázané nedosáhly ani vrcholku skupiny vodopádu. Vodopád (13.) jest nejkrásnějším útvarem těchto jeskyň. Táhne se po celé šíři komínu, přelévá se v několikanásobných kaskádách, které vybíhají v nespočetné stalaktity, splývají na stěny, znovu se přelévají, dole pak nadouřují v podivné, měchovité tvary a až na zem přecházejí. U této skupiny počíná onen travertinový, nad dutinou se táhnoucí most. Směrem původním vybíhá tato síň, tvořící III. patro jeskyň, v chodbu krápníky ozdobenou, která přechází v malou kapli, na jedné straně podivnými stalaktity a stalagmity ozdobenou. Ty tvořeny jsou z jakési červeno-hnědé, mazlavé hlíny, která zde stěnami ve vodě prosakuje. (!) Strop vydává zvuk neobyčejně dutý; každý úder je provázen ozvěnou, svědčící o tom, že nad touto kupolí jsou opět neznámé prostory, bezpochyby ony, které vedou z neprozkoumaných komínů.

Ještě čtyrykrát jsme vnikli do nových prostor, bychom je co nejdůkladněji prozkoumali, leč jak jsem již pravil, výzkum komínů

pro technické překážky na příští rok jsme odložili. Co polohy nových jeskyň vůči povrchu se týče, rozprostírají se v návrší, táhnoucím se vzhůru od silnice Sloupsko-Ostrovské mezi tak zv. Malou Propastí a jeskyní Kůlnou. Komín se skupinou vodopádu (15) nejblíže se přibližuje ku propástce, od jejíhož dna asi nebude jeho nejvyšší bod příliš vzdálen. Celkový směr chodeb je totožný se směrem chodeb starého bludiště sloupského, čímž opět jsou potvrzeny theorie geologa Procházky o přirozeném a jednoduchém vzniku jeskyň.*) Charakter nových jeskyň, čímž hlavně se liší od rázu jeskyň starých, jest ten, že chodby jeví všude prudký svah. Voda stoupává za jarních povodní až do výše 30 m (tedy téměř ke skupině vodopádovité), čehož svědectvím jsou ony podivné formy krápníkovité, tvořené za přítomnosti bahnité, špinavé vody, čehož stopy nesou i stěny táhnoucí se do této výše, které všady jsou pokryty podivnými polohlinitými sloupky, tyčinkami a vroubky. Nádržky V. a III. jsou jen zbytky těchto jarních povodní, tvořené dolinami, z nichž voda odtéci nemůže a stále napájené vodou se stropu kapající. Že voda výše nestoupá, je patrno i z toho, že vodopád i stalaktity kolem splývající jsou barvy bělostné, úplně podobné oněm z jeskyň vodou nezaplavených. Ostatně je to i výška vody, do níž stoupá voda v chodbě stupňovité (a, a); vždyť tvoří nové jeskyně se starými jen obrovské přírodní spojité nádoby. Celková délka chodeb obnáší 123 m, nepočítaje v to ještě neprozkoumaný horní komín.**) Přímá délka od východiště x až ku konci kupole (15) obnáší přes 80 m. Kupole je zdvižena nad hladinu vodojemu IV. o 37 m, strop horního komínu přes 50 m.

Fauny a flory není v nových jeskyních žádné. Příčina toho jest, že jeskyně se starým patrem spodním, beztoho (jak z dřívějšího zřejmo) na zvířenu chudým téměř nijak nesouvisí, pak časté povodně, které jeskyně zaplavují, přirozeně i zde veškeru existenci živého tvorstva znemožňují. Voda nádržky V. a III. nechová ničeho živého, voda vodojemu IV. vykazuje faunu vod II. a I.; nový to důkaz o totožnosti těch vod.

I na pojmenování nových jeskyň jsme nezapomněli; myslím, že k tomu máme úplné právo. K návrhu slovutného geologa p. Vlad. Jos. Procházky, na paměť nezapomenutelného našeho učence ať zovou se

„Jeskyně Wankelovy“.

V Praze, dne 24. října 1899.

---

*) Viz Sborník české společnosti zeměvědné: Procházka »O svéráznosti moravského Krasu«.

**) Co se rozměrů mnou udávaných týče, tu předem prohlašuji, že při velmi pečlivém měření najdou se částečné difference, leč nikdy příliš znatelné (udávám-li na př. délku 16½ m, možná, že je správný údaj 16 m či 17 m atd.): taky mně na tom nezáleží, abych chodby na mm rozměřil, ana mapka nových jeskyň slouží jen k povšechné orientaci čtenářově a pak k hájení priority, což by i každý jiný učinil. Beztoho přesné mapy topografické může dělati jen zkušený odborník, mající k tomu předběžné vědomosti. Plánek starého spodního patra jest zvětšený a na metrovou míru uvedený plán, zhotovený znamenitým báňským inženýrem p. Mládkem, jenž k monografii Wankelově »Die Slouper-Höhle und ihre Vorzeit« přidán byl.

Předhistorické sídliště u Opatovic na Vyškovsku a některé nálezy v okolí.

(Tab. IV.)

Popisuje **Al. Procházka**, učitel ve Lhotě u V.

ÁPADNĚ od Dědic, na konci jednoho z posledních výběžků vysočiny Drahanské, na polích, jež rozkládají se kolem povětrňáku a sahají po svahu ku zahradám dědickým, zjistil jsem na podzim roku 1896 stopy praehistorického osadiště.

Na tuto trať vede cesta zvaná „staré silnice", stoupající tu úzkým hlubokým úvozem na rovinatý hřbet výšinky. Na počátku úvozu, vyrytého do silné vrstvy diluviální hlíny cicváry promíchané, nachází se malý hliník dědický. Od něho podél severní strany cesty prostírá se pole (Cyrila Hanáka č. 16 z Opatovic) v trati „na hójezdě" (v újezdě) nazvané a do katastru obce opatovické patřící, na jehož světlohnědém povrchu rýsovala se tmavá kola, na kterých hojně střípků, kostí, hrudek popele i odštěpků pazourkových se nacházelo.

Tmavé ty skvrny stopoval jsem po celém poli až ku cestě táhnoucí se napříč výšinou z Opatovic ku lhotské silnici „u dolního šraňku." Tato cesta křižuje se „starými silnicemi" a sbíhá do Opatovic úvozem, jenž uprostřed šíří se v hliník opatovický. Ve stěně tohoto hliníku nalezl jsem pod vrstvou ornice 15 cm mocnou průřez jámy do žlutnice v polokouli vyhloubené, nahoře 110 cm široké a 80 cm hluboké. Vyplněna byla sypkou popelovitou hlínou, v níž patrny byly 3 nad sebou šikmo a rovnoběžně položené vrstvy země hustě drobnými uhýlky promíchané.

Nabyl jsem z ní těchto stařin:

1. Hliněný přeslen průměru 32, výšky 22, uprostřed s válcovitým otvorem 7 širokým. Hrubý tento výrobek je vypálen a po obvodu 7 mělkými jamkami prsty vmáčknutými ozdoben.

2. Polovička přeslenu (průměr 42, výška 30, šířka válc. otvoru 7) předešlému zcela podobného, až na ozdobu, již tvoří 5 jamek s rýžkami od prstů a nehtů.

3. Přeslínek tvaru komolého kužele, 21 vys., průměr větší základny 24, menší 12. Je velmi úhledný, z jemné hlíny a tuhou vyleštěný. Větší základna má uprostřed jamku, v jejíž dně ústí válcovitý otvor 6 široký a kolem níž jako okrasa rozložen je věneček z čárek a teček.

4. Vedle střepů z tlustostěnných, hrubých a do červena pálených nádob, obsahovala jáma zbytky nádobek jemně na kruhu pracovaných, tuhou vyleštěných a zdobených čarami, tečkami a dolíčky.

Ze zbytků zvířecích bylo tu jen málo drobných kůstek a některý úlomek kosti větší.

Jáma II. (vlastně jen malý zbytek její) nalézala se při téže cestě v břehu pole p. Buřvala z Opatovic, nedaleko „dolního šraňku.“ Poskytla vedle kostí drobných a opálených hojnosť střepů z nádob tlustých a hrubých, z nichž některé opatřeny jsou při okraji špičatými pupíky.

5. Důležitější z nich je zbytek (asi 1/5) rovného dírkovaného dna z hrubého, páleného cezáku o kolmých stěnách 3½ cm vysokých a o průměru asi 14 cm. Dírky jsou po dně nepravidelně rozloženy. Nádobu téhož druhu nalezl v jamách odpadkových p. J. L. Červinka (viz Č. vl. m. Ol. č. 51—52 str. 118) v osadišti na „Újezdě“ u Mařatic. Poskytly je též Kroměříž a Křenovice u Kojetína (na „Korábu“).

Jáma III. v podobě asi 2 dm hluboké a na 2 m rozlehlé mísy nacházela se v hliníku dědickém, jsouc již skoro ze tří čtvrtin stržena. Ve výplni ze sypkého šedého popele nalezeno:

6. Množství zbytků z nádob červených hrubých i jemnějších černých, z nichž daly se pouze ve 2 případech blíže určiti tvar i velikosť nádoby: půl velkého hruškovitého hrnce vnitř i vně tuhou leštěného a půl nádobky s břichem hruškovitým, na němž posazeno široké nálevkovité hrdlo, od něhož sbíhá vypouklá hrana 34 dlouhá.

7. Pěkně vybroušené, 65 dlouhé kostěné šídlo.

8. Nemotorné hranaté ucho z nádoby.

9. Několik lasturek malé škeble říční.

Asi 20 kroků k západu od této jámy, nacházela se na témže poli již jen tmavší barvou hlíny patrná jáma IV. Ležela mnohem blíže povrchu a byla již až do dna rozorána. Kromě rozštípaných, bílých a pevně připečeným popelem pokrytých velkých kostí a střepů nalezl jsem na povrchu:

10. Podlouhlý kousek pazourku, po jedné straně v ostré zuby vyštípaný, tak že jím možno dobře jako pilkou řezati.

11. Korálek z nazelenalé šedé hlíny, 7 v průměru, 3 tlustý a otvorem opatřený.

12. 52 dlouhý a skoro po celé délce 20 šir. nožík známého tvaru z pazourku barvy mléčné.

V listopadu 1898 objevila se ve stěně dědického hliníku sotva metr od jámy III. a ve hloubce asi 15 cm pod povrchem na 1 dm mocná a na metr rozlehlá vrstva prašného popele, již nemožno otevříti, aby neprorvala se mez, bránící splavování prsti s pole do hliníku. Přes to našel jsem v otevřené její části několik střípků, 13. nožík ze šedého pazourku a 14. pazourkový hrot šipky.

Po druhé straně „starých silnic“ týmže směrem prostírá se pole p. Tom. Otevřela (čís. 72) z Dědic. Na tom zdvihl jsem zlomky dvou velkých plochých přeslenů, z nichž jeden je od pálení červený, druhý tuhou vyleštěný.

Na témže poli prokopal jsem v listopadu 1898 další 2 jámy (VI. a VII.) jen tmavší hlínou označené, tak že ani tvar ani rozměry jich určiti se nedaly.

Jáma VI. poskytla střípky hladké i čarami krášlené, dno černého hrníčku v průměru 42, pazourkový nožík 60 dlouhý a 25 široký a váleček hlíny v podobě ulity okružáka ploského stočený, $1^1/_2$krát zavinutý, 25 v průměru, v jehož vnějším konci vypícháno jest 18 dírek.

Na místě jámy VII. bylo množství kostí subfossilních i trouchnivých a velké až i 5 cm tlusté kusy černé mazanice. Kromě několika střípků téhož rázu jako v jamách předešlých obohatila tato jáma inventář sídliště novým a vzácným číslem. Na dně, pod hromádkou tenkých kůstek, nalezalo se v hroudě popele spečených 5 lasturek (téhož druhu jako v jámě III.), jež přibroušeny jsou do podoby lichoběžníků o stranách poněkud obloukovitých a opatřeny dvěma otvory. Sloužily asi na šlachu navlečené za okrasu hrdla nebo paže. (Náramek lasturový nalezl se u Mor. Krumlova a zmiňuje se o něm pouze několika slovy J. N. Woldřich v Mittheil. d. Anthr. G.) — Kromě nožíků nenalezl jsem přímo v jamách žádný jiný nástroj kamenný. Za to však dosti četné jsou nálezy jich na tratích okolních.

Nejblíže sídlišti byla malá sekyrka, již zdvihl p. Fl. Koudelka. c. k. okr. zvěrolékař ve Vyškově, na poli Hanákově; jest ze syenitu velmi jinorázovitého, pěkně vybroušená a těchto rozměrů: největší délka 53, šířka v týlu 24, šířka v ostří 38, největší tloušťka 10. Na tomtéž poli nalezl pan Koudelka 2 zlomky z amfibolitové břidlice, na nichž jsou patrny stopy broušení; jsou to buď zkažené neb nedohotovené sekyrky.

Pokud mi známo, nalezeno v rayoně tohoto sídliště (na území Dědic, Lhoty, Opatovic a Hamilton) 9 sekyrek vesměs hlazených a 8 mlatů různých tvarem, velikostí i materiálem. Z nástrojů těchto mám 11 ve sbírce své (6 mlatů a 5 sekyrek).

V materiálu zastoupeny jsou: břidlice, vápenec, pískovec, syenit, žula, křemen a pazourek. Některé z nástrojů zasluhují povšimnutí buď pro materiál nebo tvar a zpracování své. Ze sekyrek jsou 2 pazourkové. Jednu obdržel jsem od J. Skácela ze Lhoty. Jest to klínek ze šedě žlutého pazourku přitlučený s ostřím tak jemně sbroušeným, že leskne se jako sklo: také ostatní plochy jsou hlazeny. Vzácný tento artefakt jest po jedné straně 84, po druhé 75 dlouhý, v týle 30, v ostří 45 široký, tloušťka v týlu měří 14, uprostřed 20. Váží 15 dkg.

Sekyrka druhá, značně menší, majetek p. naducitele Uhlíře ze Lhoty, nalezená při kopání pařezů v lese „Rouských“ u Lhoty, je z pazourku světle šedého, při ostří poněkud narůžovělého, hlazená, avšak ne tak pečlivě jako prvnější. Váží $6^1/_2$ dkg.

Zajímavo je, že tu z míst asi hodinu jen od sebe vzdálených, pocházejí 3 sekerky pazourkové, neboť o podobné z blízkých Raclavic zmiňuje se p. J. L. Červinka v Č. m. Ol. r. XIII. str. 157., podotýkaje, že hlazené nástroje pazourkové jsou u nás tak vzácny jako jadeitové. Dosud známá naleziště 13 hlazených pazourkových sekyrek na Moravě jsou: Pavlice, Kojetín, Náklo, Týn, Velká, N. Lhotky, Prusinovice, Bojkovice, Raclavice V. a Lhota u Vyškova.

Z mlatů pozoruhodný jest mlat ze Lhoty vyrobený z okrouhlého plochého oblázku černého křemene a opatřený uprostřed válcovitým otvorem 20 šir. Váží $^1/_4$ kg.

V roce 1890 vyoral p. J. Luska ze Lhoty na poli v „Zádilí" 18 cm dlouhou, 6 cm širokou a 2 cm silnou pleskatou špici ze zelenavé břidlice, jež ve druhé třetině své délky opatřena jest pěkně vykrouženým vývrtem 17 v průměru a 15 hlubokým, z jehož dna trčí kuželovitý čípek 5 vysoký. Tento mlat „in statu nascenti" váží 37 dkg.

Celkem poskytlo sídliště opatovické, jež nepovažuji za vyčerpané, na 35 předmětů.

Taková sídliště jsou na okrese Vyškovském známa z cihelny holubické, z Nouzky u Vyškova, z Rybníčku (v „Trpinkách"), z Hrušek a na podzim r. 1898 p. Koudelkou prozkoumané u Vicomělic (v trati „dolní půllány").

Okolí dědické dosti jest bohato nálezy památek praehistorických i středověkých O jednom sděluje mi p. zvěrolékař Koudelka: „V srpnu roku 1893 při zakládání nové silnice tratí „na lánech" z Dědic do V. Raclavic narazili dělníci asi na 10 kulturních jam, hlubokých asi 1·2 m. Obsahovaly černou, popelem, pálenou hlinou i dřevěnými oharky promísenou zem, v níž byly střepy z hrubých nádob, volně rukou vyrobených, i z jemných, tuhou vnitř i vně leštěných a vkusně okrášlených. Pak zde byly přištípané pazourky a vypálená mazanice. Z kostí nalezl jsem kosti domácích zvířat a to koně, kozy, psa a jelena, vše bylo rozbito. Později kopali tu pánové prof. J. Hladík a dr. F. Dvorský z Brna. V jedné jámě nalezeno parohové provrtané kladivo, jež podnikatel stavby, stavitel P. Mucha ze Slavkova vystavil na národopisné výstavce slavkovské r. 1893."

V r. 1895 vykopán byl pod Lhotou na políčku Kl. Formánka vedle silnice „u vrchního šraňku" malý bronzový celt s ouškem, majetek naduč. F. Uhlíře. Váží 10 dkg.

V říjnu r. 1897 nalezl školák F. Švec ze Lhoty na poli v trati „Zádilí" (nikoli jak omylem ve feuilletonu „Vyškovských Novin" ze dne 31. dubna 1899 v č. 8. „Paběrky z minulosti našeho kraje" od Fl. Koudelky uvedeno bylo: v „Zálidí") při kopání brambor bronzový peníz silně patinovaný a legendy již valně porušené, v němž p. Koudelka, do jehož sbírky jsem ho zaslal, zjistil denár římského císaře Marka Aurelia.

Začátkem května r. 1898 byl vykopán u Dědic na poli p. F. Foltánka (při povětrňáku a nedaleko opatovického sídliště) pražský groš krále Václava II. s legendou překrásně zachovalou.

Kromě těchto nálezů sluší zaznamenati nález bronzů učiněný z jara r. 1899. domkařem Fr. Mazalem z Opatovic č. 78. na jeho poli v trati „na dílech". Při rozkopávání meze u své roli narazil pod drnem ve hloubce asi 1 dm na kovové dráty, které ležely na „pleskáči" (plochém kamenu). Nový tento nález opatovický, jejž získal p. Koudelka, vykazuje 4 bronzové obojky se ztepanými konci v ouška zatočenými; 1 z nich se ztratil, 2 jsou polámány a pouze

1 je zcela zachovaný. Má délku 420 a je skroucen v nepravidelný kruh s největším průměrem 135; konce jsou u sebe. Kulatý drát je na nejsilnějším místě 6 tlustý a váží 78 g. Zlomek druhého váží 90 g a je z drátu v průřezu 8 silného. Délka zachráněné části obnáší 221. Jeden konec celý je též ztepán a v ouško zavinut. Z 3. obojku jest jen kousek bez ozdobného zakončení, 125 dlouhý, 43 g těžký a v průřezu 6 silný.

Kromě obojků byly tu ještě 3 náramky bronzové, z nichž 2 jsou celé a 1 polámaný na 4 kusy. Jsou zhotoveny z drátu 2—3 silného a mají každý 320 v objemu. Drát byl v polovici přehnut a pak dvojmo ve spirálu $1^{1}/_{2}$ krát zavinut, tak že na jedné polovici je dvojitý, na druhé 4násobný. Volné konce drátu byly do sebe zkrouceny. Kdyby se drát roztáhl, měl by délku asi 88—100 cm. Náramek první váží 45 g, druhý 40 g.

Celý zachráněný nález jest $33^{1}/_{2}$ dkg těžký. Kruhy tyto souhlasí úplně s oněmi, které byly svého času vyorány u Hlubočan (okres Vyškovský) a jež jsou popsány na str. 104. č. 35., roč. 1892. Č. vl. m. sp. Ol. Dále byly v r. 1895 úplně podobné bronzové obojky vyorány na trati „Štréchalky“ v obci Dražovicích (soudní okres Bučovice), jak zjistil p. Koudelka, jenž hleděl je získati od majitele Fr. Homoly z Dražovic č. 90. Ten však obojky přetloukl a nadělal z nich hřebíků. (Za laskavé údaje o bronzech opatovických a některé jiné ve zprávě této obsažené děkuji p. c. k. okr. zvěrolékaři F. Koudelkovi.)

Kostel ve Vískách.

Sdčluje **Frant. Lipka** v Boskovicích.

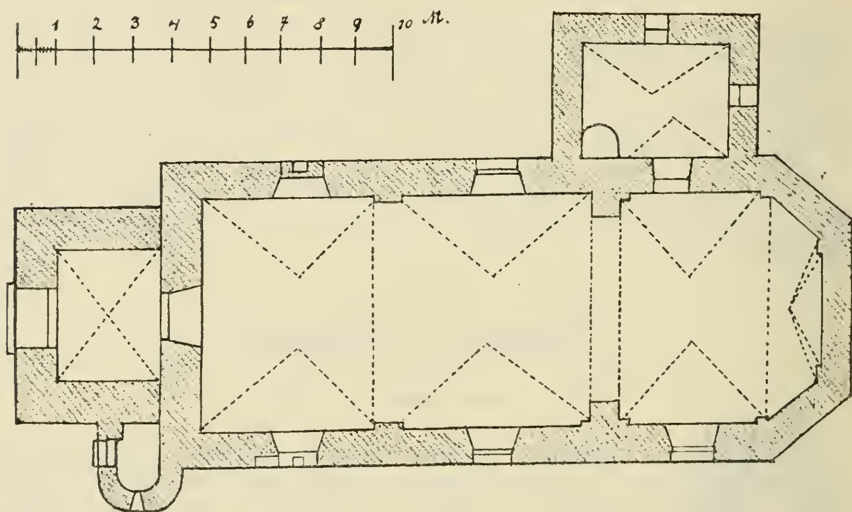

ASI půldruhé hodiny cesty na sever od města Boskovic leží dědina Vísky, jež se dělí na dolní, střední a horní. V Horních Vískách na výšině uprostřed hřbitova stojí farní kostel sv. Michala, z daleka viditelný a širokému okolí dominující. (Tab. V.) Vísecký kostel zachoval dosud stopy původního slohu románského a jest asi, mimo kostel Bořitovský*), nejstarší svatyní v hejtmanství Boskovském.

Půda, na níž Vísky stojí, sama jest velmi památná. O předhistorickém osídlení jejím svědčí velké naleziště Drbálovické, o němž tento časopis už přinesl stručnou zprávu v r. 1894 (str. 144.), a nedaleký hrádek na Svitavském „hradisku“ (hromadný nález bronzů). O blízkých Letovicích činí se zmínka už r. 1145, kdy Olomúcký vévoda Oto na památku svého zachránění daroval praemonstr. klášteru v Litomyšli desátek z mýta v Letovicích i Jevíčku. Sousední Pamětice uvádějí se v listinách poprvé r. 1146 jakožto majetek praemonstrátského kláštera v Litomyšli, Vanovice pak 1177. Vísky uvedeny jsou v písemných památkách poprvé sice teprv r. 1464, jsou však zajisté původu staršího. Kostel sám

*) Popsaný od V. Houdka v Methodu, 1899 str. 9—11.

pochází asi nejpozději z XIII. století, pokud možno souditi ze zbytků slohu románského při nynější stavbě zachovaných. Nejpozději, a to výslovně jako farní, připomíná se kostel ve Vískách r. 1568, poznačen jsa jakožto pod Pamětickým kopcem položený kostel. (Od r. 1568 přidělen byl k faře Boskovské a zůstal pod duchovní správou její až do r. 1749.) Kolem r. 1640 dala tehdejší držitelka statku Boskovského, Alžběta Eusebie ze Zástřizl, rozená Prusinovská z Prusinovic, uprostřed hřbitova stavěti na místě dřívějšího kostela nový. Zprávě té rozuměti jest tak, že posavádní svatyně buď pro velké stáří byla sešlá nebo pro obmezenost místa více nevyhovovala potřebě a že nová stavba předsevzata byla jenom z části v lodi a presbytáři, kdežto ostatní část lodi a hlavně věž v nynější úpravě jsou zbytkem starší budovy kostelní. Na severní straně zřetelně viděti, kterak se tam zdivo od sebe nápadně odděluje, starší od novějšího. Tak celek

Půdorys kostela Víseckého.

častějším upravováním i nevkusnými přístavky znešvařen, hlavně věž „opravou“ značně utrpěla a činí dojem stavby velice střízlivé. Orientovaná*) budova tato skládá se z pevné věže, lodi a kněžiště, k věži přistaven na jižní straně šnek (schodiště), ku kněžišti na severní straně sakristie. (Obr. na str. této.) Stěny jsou hladce omítnuty. S obou stran prolomena jsou teprvé ve značné výši, téměř pod samou střechou (jakož při stavbách románských bývá) okna, půlkruhovým obloukem sklenutá, za doby renesanční značně rozšířená. Věž na západní straně kostela stojící — čtyřboký to hranol značné výšky — má nyní mimo jedno kruhové spodní okno 3 veliká, půlkruhovým obloukem zaklenutá okna. Krytbu věže tvoří nyní osmiboký jehlan z břidlice (starší, cibulovitá báň šindelová odstraněna před nedávnem) křížem ukončený, ostatní střecha na

*) T. j. dle předpisů církevních obrácená presbytářem přesně na východ.

lodi a presbytáři je prostá, sedlová, taškami krytá. Přízemek věže upraven jest jako předsíň kostelní; v I. patru věže východní zeď, společná věži i lodi, jest prolomena dveřmi na kruchtu vedoucími. Zmíněným šnekem s točitými schody přichází se do I. patra věže. Ve svrchním patře, kde visí zvony, věž zdobena byla původně na všech čtyřech stranách dvěma řadami sdružených románských okének nad sebou. Okénka tato nejlépe zachovala se na straně východní a to nejhořeji 3, v dolejší pak řadě na všech stranách po dvou, z nichž 2 východní úpravou schodků utrpěla nejvíce; na korrespondující straně západní udržela se jenom z části, jižní a severní strana však má dosud po dvou okénkách. Všechna jsou však — až na jediné — zazděna a pouze vnitř věže patrna. Zda-li bylo níže v nejdolejší řadě ještě jaké okénko, jak by se z analogie s podobnými stavbami jinde, na př. u kostela Křenovického v Čechách, dalo souditi, nedá se zjistiti. Nejhořejší okno je dvěma pilířky ve 3 úzká okénka rozděleno, z nichž každé má 1·20 m výšky a 0·415 m šířky a sklenuto jest přesným půlkruhovým obloukem. Pilířky a čtyrboké hranolky masivní, prosté, bez hlavic a patek, 0·18 m × 0·21 m v průseku, jsou zrobeny z kamene, ostatní okno pak z červeného pískovce. Spodní podvojná okna jsou beze sloupku středního, tvaru jinak s hořejšími shodného, výšky a šířky mezi sebou nestejné (asi 0·88 m v. a 0·44 m š.). Ostění vesměs rovné. Zdivo věže pečlivě vrstveno z lámaného kamene, na nárožích a v otvorech okenních jsou přitesané kvádry.

Jiným ještě pozůstatkem slohu románského na kostele Víseckém jest blízko věže na jižní straně zazděný portálek, taktéž půlkruhovým obloukem sklenutý, profilovaný. Výšky má 2.06 m, šířky 0·85 m a světlosti 0·225 m. Značně jest poškozen, na pravé straně, zdá se, že je zbytek krychlové hlavice. Vytesán je taktéž z červeného pískovce.

Jediná loď kostela tvoří s kněžištěm v půdorysu pravidelný obdélník, v rozích presbytáře otupený (uzavřený třemi stranami nepravidelného osmihranu). Vnitřek v nově upravený ničím neimponuje; půlkruhově sklenutý vítězný oblouk odděluje kněžiště od ostatní lodi. Pozornosti zasluhuje na hlavním barokním oltáři rozměrný obraz archanděla Michala v hrdinné póse na poraženém ďáblu stojícího. Byl ještě větší, okraj patrně ostřihán. Kolorit obrazu sytý, šťávnatý, proporce těla úměrná, práce hrubší, ale cenná (prý z Vídně). Oltář pořízen za Frant. hraběte z Dietrichštejna; on i dcera jeho Marie, jako veškeré kostely svého patronátu, i Vísecký hojně obdařili. V předsíni visí obraz sv. rodiny, diletantsky, ale zdařile (1863) proveden, nejspíše kopie rázu školy benátské. Ostatní inventář kostela umělecky jest velmi chudý.

Jinou památkou jsou zvony na věži. První z nich, nejstarší a největší je známější než-li kostel sám — ba pověstný po celém okolí — pro svůj záhadný nápis, nikým posud nerozluštěný. Letopočtu ani jiné značky nemá, plášť jest hladký, pod korunou vine se páska 1·38 m dlouhá, jež obsahuje, jak se zdá, zkomolený nápis v gotických minuskulích. Jednotlivých znaků v pořadu jest 72 (skutečných písmen však jistě méně), křížky, hvězdami a liliemi oddělených ve

12 partií nestejných, bez zřetelného označení, kde nápis začíná a kde končí.*) Opis jeho ve věrném faksimilu podává Tab. V.

Střední zvon, s předešlým stejné skoro velikosti, nese pod korunou tento nápis:

HAC CAMPANA CANITA SANCTI MICHÂELIS HONOREM QUI ECCLESIÆ WISSEK AUXILIATUR OPE † † †;

pod tím ornamentální obruba (střídavě andílčí hlavička a ovocný feston), na plášti s jedné strany znak Zástřizlovský (lilie), s druhé relief ukřižování Páně (P. Maria a sv. Jan po stranách kříže). Na spodním okraji další nápis:

FUSA EST DOMINANTE ILLUSTRISSIMÂ D: D: SUSANÂ CATHARINÂ LIBORIÂ DE ZASTRᵛZIZL, HÆREDITARIÂ DNA IN BOSKOWITZ, MALENOWITZ ET GESSENICZ, 1689.

Třetí zvon, nejmenší, jest beze všech ozdob i bez nápisu.

Za prah předsíně kostelní slouží starý náhrobní kámen s úplně již vyšlapaným znakem uprostřed, z nápisu kolem zbylo jen několik gotických liter; druhý náhrobek Jindřicha Křeckého z Biskupic (?) z roku 1518 s latinským nápisem v majuskulích kolem erbu, v němž je rameno s kyjem (na helmici totéž), zazděn jest ve hřbitovní zdi (u kostnice; tamtéž složeny jsou zbytky barokního oltáře).

Obrázky folkloristické z mor. Valašska.

Podává **Mat. Václavek.**

XIV.

Něco z pamětí starého Vsacana.**)

PAMĚTNÍCI bývalých časů čím dále tím více mizí a s nimi tak mnohý vzácný rys povahy národní, tak že pokud možno, třeba zachytiti a zaznamenati slasti a strasti našeho lidu v dobách dřívějších, aby pozdější pokolení aspoň jakýs takýs mělo pojem, kterak předkové žili pracovali, se veselili, truchlili a veškeren svůj život vůbec spravovali.

Nelze upříti, že ve mnohém vzhledě nemůžeme dřívější časy, časy to roboty a karabáčů panských, časy to duševní i hmotné,

---

*) Podle lidové pověsti sejdou prý se v blízkém Vážansku (rozsáhlý les mezi Boskovicemi a Šebetovem) u kamenného stolu 3 potentáti a poutníku z dalekých východních zemí přišedšímu podaří se nápis toho'o zvonu přečísti a tehdy prý svedena bude světová bitva na »panině louce« (louka ta rozprostírající se od Pastvistského dvoru k lesu Vážansku dostala jméno od svrchu dotčené Alžběty Eusebie z Zástřizl), tak že potoky krve poženou mlýn Pastvistský.

**) Většinu následujících statí uveřejnil jsem v »Radhošti« r. 1896—97. Doufám, že povahou svou se hodí více do listu odborného, čímž také trvalejší zachovají si paměť. Mimo to stati jsou lépe urovnány než mohly býti tenkráte v polit. listu.

poníženosti lidu našeho za „zlaté“ považovati. Avšak ve mnohé zase příčině jest opravdu co litovati, že novověká „svoboda“, volnosť a samostatnosť přivodily nákazu mravní, neupřímnosť, baživosť po požitcích, že z povahy lidové setřely onen pel zbožnosti a odevzdanosti do vůle Boží, jimiž se druhdy v nehodách životních vyznačovala, že konečně nová doba přivodila záhubu tak mnohým stránkám života národního, jimiž karakterisována byla svéráznost lidová, národní.

Jako s politického hlediště vítány bývají různé „paměti“ (memoiry) vynikajících politických osob a státníků, kteří přičiňovali svým postavením k utváření se politických poměrů v tom neb onom státě, jako pak dále neméně důležity jsou paměti vynikajících spisovatelů pro veškero písemnictví toho neb onoho národa, tak zajisté mají také jistou cenu „paměti“ bystřejších osob z lidu našeho, tak řečených „písmáků“.

Písmáci byli milovníci čtení a psaní. Rádi čítali knihy a pídili se po nich, kde a jak mohli, zvláště knihy náboženské, zejména Písmo svaté, byly jim oblíbenou četbou. Při rozmluvách společenských mívali na všechno všudy plno citátů z Písma po ruce. Ale též jiné knihy, pokud jaké byly, zvláště Kronika Hájkova, Poselkyně Beckovského a j. byly jim vítány, z nichž příběhy o České a Moravské zemi, zejména o Svatopluku králi, o divokých Maďarech, o vpádu tatarském, o smutných dobách pobělohorských a j. svým posluchačům, mladým i starým, vyprávěli. Rádi si také všeliké události v rodišti svém neb i ve světě širém sběhlé, jako o vojně, o moru, o koleře a j. zaznamenávali nebo z čítaných (vypůjčených) knih vypisovali. Tím způsobem zachovala se nám nejedna zajímavá knížečka s takovými poznámkami, „kronika“ to v malém.

Podáváme zde u výběru zkušenosti a paměti také takového písmáka, jen že toho druhu, který nejvíce měl na mysli při svém spisování své osobní a pak světské, zvláště hospodářské a tu i tam „národopisné“ zkušenosti, nevynikaje jinak v náboženském vzhledě nijak nad své ostatní souvěrce. Ano, náboženské věci jsou u něho, jak se podobá, v nevelikée lásce, k čemuž má také své příčiny v pamětech svých vyložené. Jeť evangelíkem augšp. vyznání, vyučený ševcem, jméno jeho Josef Pokorný; rozený jest roku 1824., ale vzdor svému značnému stáří (75 let) jest posud čil a zdráv, jsa velmi skrovně a opatrně živ a maje největší svou radosť v přírodě, v pěstování stromův a do nedávna i v obdělávání svých polí. Ostatně jest hmotně velmi dobře opatřen. Nemenší konečně radosť mu působí i ustavičné spisování toho, co ze své paměti a zkušenosti vyvažuje. Tím se stalo, že takových „pamětí“ má napsáno už více než tucet, knížeček to více méně objemných, jež se mi přízní jeho dostalo do rukou a z nichž tuto lask. čtenáři věci důležitější a pozoruhodné podávám.*)

Připomínám, že „Paměti“ jeho jsou více méně úryvkovité, nesouvislé, aforistické, tak že jest třeba do následujících řádků

*) Prvni knížka má nadpis:» Přírodopis, který sem si umínil zepsati, co sem skusýl na našém Vsetínsku, já J. P. č. 165 n. « —

jakýs takýs pořádek a souvislosť vložiti. Některé věci bylo třeba z více knížek sestavovati, pořádati, aby obraz jejich aspoň poněkud vynikl. Pravopis celkem upravuji, ale karakteristické věci, zvláště co do slohu, ponechávám.

* *
*

a) BESEDY. Jak sem byl ještě malým chlapcem, tehdy lidé nechodívali po hospodách ani po šeňkách na besedy. Tehdy se schodívali po chalupách jedni ke druhým, zimním večerem, pravili tomu na súmrak a posedali k teplým kamnům, než se zemňáky uvařily. Jak se zemňáky donesly na stůl, rozželo se, a sousedé se také rozchodili k večeři. Jídaly se ty zemňáky nejvíce s mlékem.

Když tak tedy sedávali kolem těch kamen, vykládali si, co kdo zkusil a viděl, a také všelijaké hádky (pohádky) o zbojnících a raubířích, o Kurucích (r. 1708 povstalci uherští přepadli Vsetín!), o múrách, jak v noci lidi ve spaní dlábí. To bývalo pro děti velice zlé, takové povídačky, děti se tím velice děsily a byly bázlivé. Já také jsem byl velice hlitostivý; všeci mne měli rádi a donášívali mi na ty besedy cukrové.

Staříček můj také moc vykládali. Byli slepí; ale než oslepli (a z toho prý oslepli, že byli velikým písmákem), popsali moc památných věcí, vypsali i léčivou knížku, naučili se z knížek i německy a židovsky. Katoličtí kněží chtěli, aby byli knězem, chtěli jich na své peníze dáť vyučovať, obeslali proto i otce jejich na kancelář, ale všecko nadarmo. Staříček nešli se učiť.

Vykládali také moc o Goj-Magojovi, který tam v potoce u výtažného spí. Je to prý zakleté vojsko, které časem z toho potoka přechází přes Bečvu na roveň a cvičí se ve zbrani. Staříček šli kdysi s otcem tam na blízko na hrušky a najednou uslyší z potoka jakýsi břinkot. Dali se na útěk strachy a potom teprve viděli, že to dva panské kočáry a koně s hrkávkami a kotulemi. To je prý ten Goj-Magoj*), vy blázni lidé!

Pěkné to bývalo při zabijačkách. Krmívali se i dva mašíci (vepři). Na večeři scházela se celá rodina. Tehdy i kmocháčci (kmotři) byli velikou rodinou, ani třeba někdo nevěděl, kdy a kterak se stali kmotry a jimi se ctí. Tehdy byl Vsetín samá rodina. Zabíjel li kdo dva mašíky, jednoho většího, druhého menšího, tož ten menší se při takové večeři celý snědl. Ale ono se to oplácelo. Táhlo se to zabíjení od agventu až do Veliké noci, a jeden vedle druhého hleděl si mašíka vykrmit. Byl to dobrý zvyk a také veselý.

---

*) Góg a Mágóg, dle Zjevení sv. Jana (XX, 7—8) souborný název národů, kteří s ďáblem v čele povstanou na konci světa proti vyvolencům Božím. Exegeti křesťanští vykládali se zálibou G. a M. za vpád národův asijských (Turků, Maďarů a j.), jenž celým svým způsobem zdál se býti takměř předzvěstí posledního soudu. (Ottův Slov. Nauč. X., 251). Goj-Magoj Vsacký jest, myslím, jakási reminiscence ze čtení Písma, zvl. Zjevení sv. Jana; neboť pověsť je velmi stará a druhdy byla na Vsetíně většina evang. obyvatelstva, jež, jak známo, pilně čítá Biblí a jiná (svá) písma a výklady na ně. Jesti to jakýsi druh blanických rytířu, kteří v příhodný čas osvobodí milou vlasť od nepřátel. Viz mé Valaš. Pohádky a pověsti I. 121.

Výslužky od zabíjačky také se jiným známým a sousedům posílaly. Když se někdy třebas oteplilo, nemusel se člověk báť, že to zkyše, když to všecko rozposílal. Dívky i děti jsme se na to těšívaly, že budeme roznášet výslužky; dostávaly jsme za to donešení několik krejcarů. Tehdy i panu rechtorovi i knězovi se posílaly ty šperky (jitrnice a j.), ale ten kněz (roz. evang. Adam Škultéty, kazatelem od r. 1826—1844) nedal nikdy nic. Tož mu nechtěl nikdo nic nosiť. V těch časích posílaly gazděny tomu knězovi (co muž nevěděl) také máslo a vejce.

Při té večeři, když se zabíjelo, bylo pěkné regrací. Když už všecko bylo poděláno, sešla se tedy celá rodina na šperky. Po večeři ti staří dali se hráť valacha v karty. Udělali na stole křidou takové kolo, do kola dal každý pět krejcarů, pod tím kolem psal každý štychy proti sobě. Jakmile měl 50 štychů, vzal si 5 krejcarů. Mladí hrávali zase ve tři karty, pravili té hře cvika, jeden štych trojník, aneb o ořechy hráli a gazděny kole kamen šuchtaly, jenom někdy bylo slyšeť i—ichu, sestřičky!

Tehdy po báloch nechodívali, ani do divadel. To mívali největší regrací při tom zabíjení. O tom čase bylo už na to kdy, na poli se nedělalo a řemesla také na zimu oslábla. Ještě v tom Rusku, v té Oděse ty rodiny se schodívají a se hostí; staří hrají v karty, mladí pak tančí při klavíře. Tam do šeňku chodívají jenom korhelé, to jsou tam strašní kmazoni (zvrhlíci). (Podotýkáme, že vypravěč maje syna v Oděse, každý rok k němu na několik měsíců si zajede!)

Ještě něco o tom krmení a zabíjení těch mašíků. Za starších dob, jak jsem slýchával, byl na Dolním městě jistý zámožný občan, byl soukenníkem. Ten občan měl kterýsi rok takového mašíka, že mu tak do výšky i do šířky růstl, že mu krmník už nestačil. Dal ho tedy do stodoly a krmili ho tam. Ale i tam ho ovšem pořád víc a více přibývalo, tak že mu štětiny až přes střechu růstly.

Tož ho zabili. Jak ho zabili, nadělali jelit a jitrnic a gazda jich vezl na jarmak do Uher, do Trnavy. Ale na jarmaku musel ty jitrnice a jelita děliť a nožem nemohl, tak byly tlusté a veliké! Jinačí porady nebylo, než koupiť pilu a tou pilou ty jitrnice a jelita řezať. A všecko vám na tom jarmaku prodal, a dobře prodal! — Jak vyprodal, jel domů na koni a pilu si dal na záda. Ale ta pila se mu sesmekla a dala se koně řezať a řezala furt po celé cestě.

Gazda náš ale ničeho nezpozoroval, až přijel na Vsetín zpátky. — V tom, když slézal z koně, udělá to hrbúc! a — zadek koňův kácí se na zem! Smějete se? — Nu, neškodí!

b) PŘÍSTVA (přástka). Za starších dob, dokud síjávali rolníci předivo: len, konopě — tehdy bývalo té svobodné chase veselo. Schodívala (scházela) se do některé chalupy, v níž byla jizba veliká, a byl-li gazda dobrý a trpěl-li to. Pravili tomu na přístvu. Tenkráte se přádalo v každém domě. Vozívali sem také z daleka len, kloby tomu pravili, na jarmaky.

Tož jak už byl len očesaný a sněhu napadlo, vzala dívka (děvečka) kužel, otočila naň tolik lnu, co trouťala, že spřade, vzala přaslicu a kolovrat a šla do té chalupy, kde se měly na přístvu sejíť. Před tím se co nejvíc ponáhlala s pokludem, aby už jenom v té chalupě byla.

Tam obyčejně ještě večeřeli. V koutku za stolem stála armárka, pravili jí kútnica, byla vysoká na troje přihrádky, a úzká, hospodář sedával u ní. Jak bylo po jídle, gazda vzal klíček a otevřel kútnicu. Byla plná knížek a důležitých rodinných listin. Vzal knížku, pořikal v ní (t. pomodlil se), všeci měli ruce složené, potom vzal kancionál a začal zpívať. Všeci, co tam byli, zpívali s ním. Byl-li agvent, zpívali: „Věříme v jednoho Boha, otce všemohoucího“ anebo:

Vesele zpívejme
a Boha vzývejme.

Ve Vánoce zpívali:

Kristus, syn Boží,
aj radosť nám množí atd.

O Novém roku:

Rok nový zase k nám přišel,
v něm má býti každý vesel,
radujme se, veselme se
v tomto Novém roce!

Tenkráte umívali lidé nazpaměť ty písně zpívať. Ale včilkaj uslyšíte ještě jenom starou, slepou babičku nebo staříčka, co vyzpívají celé písně z hlavy. A těch kútnic už také nikde neviděť. Knihy jsou také až po hůrách (půdách) poroznášené.

I když někdo zemřel, chodívali lidé se zpěvníky zpívat do domu smutku a zpívali třebas až do půl noci. Bylo-li málo zpěvníků a kancionálů, tož jeden předpovídal a pak všichni zpívali. I katolické rodiny si přávaly, aby se k nim chodilo zpívat. V takovém domě koupili potom kořalky, „aby prej byla lepší nota!“ — Takoví lidé, kteří v tom zármutku jsou, se tím zpěvem rozeberou a potěší. Všady jiné zvyky! V Klobúkách (Val.) při mrtvole hrají karty(!) celou noc, někde zase odejdou z domu pryč; v Rusku, tam jak měl umříť majetný sedlák (mužík), poručil své ženě, co přijde na pohřeb národa (lidu) mužského, aby každému darovala fajku a tabáku. U nás (t. evangelíků) ještě vždycky ty zpěvy při těch mrtvých se zpívají.

Ale brzy bych byl zapomněl na tu přístvu; nebo přichodí na mysel všelico, to potom nevím, co prv psať. Tož jak ti hospodáři pobyli na chvíli s tou chasou, šli na hůru spat. V jizbě nemohli spávat, vždyť tam měli ploštky a ty toho, kdo má tenkou kožku, velice sužují. Uprostřed jizby byl vysoký svícen dřevěný, na vrchu měl rozštipec železný, do něhož se světidla (dračky) zastrkovala. Jeden musel při tom seděť, obraceť světidlo a čistiť opálený konec, aby to nezdechlo (neshaslo). Když to někdy zdechlo, neptejte se,

co bylo, jaká mela! Vždyť tam už děvčata nebyla sama! Mladíci, pacholci, se tam schodívali. Měl-li gazda dřevo, strouhali světidla a děvčatům střípali pazdeří s jejich zástěrek. Po tom střípání pazdeří se poznávalo, kdo kterou má rád, a které nestřípali, ta tam potom ani nechtěla chodit.

Kolovrátky vrčely a každý jinou notou. Bylo veselo. Nejradši se zpívaly pěsničky svatební, aby, jak budou za družky na svatbě, mohly zpívať. Tak zpívaly:

Už si, Rozínko, už si naša,
už ťa vedem od sobáša!

*

Nahrabali sme kopu sena,
bude z Kačenky pěkná žena;
nahrabali sme ešče věčí,
jak to téj Kačence pěkně svěčí!

*

Včeras byla tatíčkova
a dneskaj už si Janíčkova;
včeras byla maměnčina
a dneskaj už si jeho žena.
Včeras měla pěkný věnec
a dneskaj už máš zlatý čepec!

*

Pacholci:

Na jednej dolině bývám,
na druhej galánku mívám.
Dyž já pohlédnu na to stavění,
dycky se mi zdá, že jí tam néni.

*

Pěkná si, pěkná si, ve světě té néni!
Ach, co je po tobě, dyž těch peněz néni!
Galánečky štyry, proč ste vy sa bily?
Pro tebe, synečku, dyž sme ťa lúbily.
Galánečky štyry, nezáviďte sobě,
néni mi to možné vzíť všecky sobě!

*

Když se nazpívali a našprýmovali, tož se vykládaly všelijaké příběhy, pohádky a zvlášťě o strašidlech. A když děvčata své úkoly dodělala, rozchodila se a mladíci odváděli každý svoji domů.

c) ZÁBAVY MLÁDEŽE.*) O Vánocích a Novém roku chodívali chlapci vystrojeni jako pastúškové a Třikrálové a zpívali koledy a dostávali dárky.

O smrtnou neděli udělaly cérky (děvčata) velikou pannu, strčily na hůl, chodily s ní a zpívaly: „Smrtná neděla, kdes klúče poděla" atd. My chlapci zase jsme za něma létávali, chtěli jsme jim to vychytiť, ale málokdy se nám to podařilo, vždyť jich bývalo moc při tom a právaly po nás kamením.

O Velikonoci s tím šmigrústem to bývaly shony veliké. Hned před týdnem jsme dělávali metličky a ty musely byť z řísu,

---

*) Viz podrobněji mé Mor. Valašsko Lidop obrazy, VIII.

močili jsme je ve vodě, aby se lépe těla chytaly. Chlapčí šmigrúst začínal se hned v neděli, potom celou noc už nespali, za tmy ještě chodili a jeden druhého budili. To bývalo veselé regrací. Potom v úterý, v ten cérčí šmigrúst už se chlapci rozešli po práci, už to ony neměly tak veselé, a vysmívali se jim, že ten jejich šmigrúst za nic nestojí, že ho nemají ani zasvěcený, to je tak jak nic!

Když přišel sv. Duch, to bývalo zase veliké regrací. Na Hrbové mívali páni cihelny, šopy nastavěné. To bylo všecko pěkně urovnáno. Tam jsme mívali muzigu, ať třeba pršelo. Pršelo-li, tancovalo se pod šopami, a někdy, bylo-li pěkně, cérky urovnaly u Hlubokého na tom vršku kolo, tam jsme došli a tancúvali. Iďa zpátky, to bylo zpěvu, chlapci jsme vzali i trochu kořalky do sklének.

A jak přichodilo sv. Mikuláše, zase jsme se těšívali, že nám cosi naloží. Tehdy s tím Mikulášem lidé tolik neutráceli jak včilkaj. Já také, když jsem byl větší, tož jsem se také připravil za Mikuláše a Karel Vymětalův také. Chodili jsme spolu po městě; on měl bradu z koudele udělanou. Přijdem do mlýna a tam tovaryš tomu Karlovi tu bradu podpálil. Seděl za to v areště! — Na druhý večer chodívali zas čerti, dospělí mládenci připravení za ty čerty. Koho potkali, prutem šlehali. Šel také pan vrchní po městě a dostalo se mu také cosi karabáčem. Tož potom bylo to zakázáno. Čerti nesměli chodiť. Ale to nikdy žádný se nezvěděl, když ta mládež něco takového vyvédla. Pravívali si: Jeden za všecky a všeci za jednoho!

To když byli v hospodě, neptali se: „Máš-li peníze?“ — Pili dohromady a platil to třebas jenom jeden.

Pro mne platívala a platí vždy až po dnes zásada: Moc masa ne! — Neboť kdo mnoho masa jídá, ten také i velikou žízeň mívá. Já tedy při zábavách jsem té žízně málo míval. Až když jsem přišel ze zábavy domů, donesl jsem si zelnice a po troše popíjel. Tanců jsem také velmi mírně užíval. Bratr Karel měl z nich smrť. Chodíval jsem mu na jalovcový kořen až k Pavelom. Musel to byť kořen z vysokého jalovce, pro ženské že zase z nízkého. Ale jak je nemoc smrtelná — dělej, co dělej, nic platno není. Bratr zemřel; měl dvacet čtyry roky.

Chasa*) chodívala v sobotu večer do polí, vzala si nějakou četinu (haluz) za prapor, zpívala letanyju, v níž místo svatých ledajaké žertovné věci propovídala. Zpívali mimo jiné také tuto pěsničku „na kyselica“:

Kyselici a zelnici
odzvónili v Roketnici**),
a už je í malá trocha
u Jury fojta Žambocha.

Pacholek sa vody napíl,
všecku chuť od práce ztratíl;
ale by on nabýł chuti,
dyby zeď šišek pů štvrti!

*

*) Toto vypravuji dle jiného neméně spolehlivého pramene, totiž dle sdělení Terezy Slováčkové, stařeny 81leté, která po dlouhá léta byla nevyvážitelným zřídlem pro moje práce lidopisné.

**) Ves u Vsetína.

Seděli dvá pod lavkami,
dělili sa pohlavkami.
Němý hluchém' povídál,
aby bez nohy utíkál,
a bez gatí na cestě seděl.
a slepý naň škaredě hleďél.

Chasa, ponejvíce to mládež řemeslnická, škádlívala navzájem sebe různými popěvky. Na příklad:

Zámečníci.

Zámečníci jak živo černé ruce mají,
příde svátek, neděle, tu švarní bývají.
Udělajú zámeček,
do něj malý klíčiček,
hneď na víno mají.

Tesaři.

Dobrý deň ti vinšuji,
tesaři zvýšený!
Nade všecky lidi býváš vyvýšený,
na střeše i na veži!
Na tobě moc záleží,
lezeš na lešéní!

Řemenáři.

Řemenářem bych sám byl,
je řemeslo čistý,
jak šíry udělá,
má peníze jistý.
Móžeť íť do hospody,
netřeba mu piť vody,
při tom dobře jísti.

Ševci.

Nastojte, švec umřél!
Kam duša půjde?
Kdo na pohřeb půjde,
zatracen bude!
Ševcová běžela k panu faráři,
aby ho dál pochovať,
de (kde) iní leží.
Pan farář povídá,
že to nemože byť,
že musí pod płotém zhniť.

Řezníci a hrnčíři.

Řezníci sú hodní chlapci premovaní
a hrnčíř chodí celý týden zamatlaný.

Myslivci.

Myslivec je střelec,
učený mládenec.
Dyž on prachu, broků nemá,
to je myslivec!

Mlynáři.

Jak je mynář, tak je prášek,
všeci berú do zanášek!

Tkalci.

(Napodobena jejich práce při tkaní.

Býl tu čert? — Býl, býl!
Co tu chcél? — Nic, nic!
Dávno šél? — Včil, Včil!

d) MUZIKANTI. Muziganti byli na Vsetíně za mého dětství tři. Na basu strúhával Valenta, jmenoval se Spurný. na huslách hrával Francek slepý, jmenoval se Černocký. Ten jak byl malý, osýpky mu zkazily zrak, tož se naučil na husle hráť. Chodíval po ulicích a chlapkával na dlaně, trefil do každé chalupy. To bylo každému divné, když všady trefil a také omakaja peníz, každý poznal. Ten třetí muzigant jmenoval se Vašica, břinkával na cymbál.

Tehdy bylo málo muzigantů. Proto aji v každé obci musely se ty hody v jinší dobu světiť, proto že nebylo muzigantů. A povčil ještě se to tak světí. Na Vsetíně se světívaly hody o sv. Václavě a včilkaj nastaly hody císařské. Tož včil, přijde-li hosť na václavské hody do Vsetína, pravíja mu, že oni včilkaj světívajú císařské a přijde-li na císařské, zasej povídajú, že světili václavské. Vsacané jsou včil v tom dobře!

Jak už posedali muziganti za štok, než se dali hráť, drželo se modlení:

Kohút zpívá hlasem,
Valenta sedí s basem,
Francek Slepý s huslama,
smiluj se nad nama;
a Vašica s cymbálem,
až na věky věků Amen!

Tož hodil pacholek dva groše do cymbála a začal zpívať:

Uvíznúł forman,
uvíznúł forman,
mezi dolinama,
ja mezi dolinama.

Svítí mu milá,
svítí mu milá,
dvěma laterňama,
ja dvěma laterňama.

Nesviť ně milá,
nesviť ně milá,
dvěma laterňama,
ja dvěma laterňama.

Svítí ně měsíc,
svítí ně měsíc,
ja aji s hvězdičkama,
ja aji s hvězdičkama.

Tož kdo hodil do toho cymbála, ten měl předek u muziky: popad svoju galánku a vrtěli se jak frkalka, odštúřil ju od sebe a dá sa vyskakovať a chlápať si po holénkách dlaňami. Ta se zase točila, až se jí sukně vyzdvihovaly. A po celém šaňku byla samá točenica. Aj, to bývalo veselé, ty valašské písničky.

A ti valašští muziganti, to bývali štveráci, aji podnes ještě jsou. Ti včilejší muziganti, co to hrajú z těch partesů, to jsou lidé! neumíja ani zahráť, co jim člověk zazpívá, ale ti valašští, ti rozeberou krev v žilách tak, že by brzo popukaly.

V Horní Jasénce (u Vsetína) také ty václavské hody světívali. Tam měli zase dědinské muziganty, ale někdy tam i naši vsetínští hrávali a nadělali se tam dosť pestva.

e) STRAVA. Kávy prve nebývalo. Jídaly se zemňáky s kyselicí (kyselým mlékem) nebo se zasmaženou polévkou, a někdy se přechutilo, jedla se chudačka (polévka) z pohančené kaše. O poledni bývala polévka masová, také se zemňáky, a zelí, také se zemňáky. Ale každé poledne maso nebylo. Na večeři byly zase zemňáky s mlékem. V neděli byly šišky (knedle); na večer vařívaly v neděli gazděny, aby nemusily vařiť večer, kvaky a dávaly do nich uděninu nebo kotky z mašíka (prasete).

Ve svátky bývalo tak: Gazděna nakrájela z hrubých vdolků na stole klínků a posedali si všeci kole stola a jedli, kolik kdo chtěl; dospělí zapíjeli pravou borovičkou, pravili, že prý je to zdravé. O kávě, jak pravím, tehdy nebylo ani slechu. Jenom tetka, co měla mojí matky bratra, ta tu kávu píjávala kradomky v komoře, aby jí lidé neviděli, byli by se jí z té kávy vysmívali.

f) OVČÁCTVÍ. Tady prvé, než se podělili pasínkami (pastviště), chovávali mnoho ovec, jeden vedle druhého, i ti hofeři (podruzi) držívali si pastýře (ovčáka, valacha). Do kupy i čtyři. Pět hospodářů chovávalo (živilo) toho vałacha na dvě. Kolik kdo měl ovec, tolik dní ho choval.

Těch pasínků bylo moc a zdravé ovce se na nich nezapásly. Tam na Vaňkovém vrše byla dřevěná socha. Povídali lidé, že to tam jezovité vystavěli, že prý tam chtěli i klášter stavěť, ale pan císař Josef je zrušil a museli na hodinu ten „řád složiť“! —

Jedni držívali salaše. Ty ovce bývaly tam v košáře (ohradě). Jakmile ovce v jednom místě všecko pohnojily, dali košár zase na druhé místo. Praví se, že kde ovce jenom přijde a pokropí, tím že už pohnojí a kde husy přejdou, tam zase že všecko vyhoří. Kuřince jsou dobré na přísadu.

Když jsem chodil do školy, musel jsem také ovce pásať z vesna, než se ostříhaly a než se rozehnaly na salaš zase na pašu. Potom jsem chodil do školy. A jak se to zase na podzim pohánělo, zase jsem musel pásť. — Tažný dobytek pásali na Ohradě, krávy pod Borošínem. Z pasínků se nic neplatilo.

g) ŘEMESLO. Jak jsem vybyl školu, učil jsem se řemeslu ševčovskému. Jak jsem byl potom tovaryšem, mívali tovaryši takové schůze, každého řemesla jinde a jinde u některého mistra, a ten jim zákony předpisoval, nejstarší, rozumný, ten jich předpovídal. Ten tovaryš byl zvolen od ostatních všech. On žaloby přijímal a s tím mistrem rozsuzoval. U mistra toho měli tovaryši svoji pokladnici, takovou truhlici, tam skládali peníze, jež měli uložené platiť.

A měli také všelijaké pokuty mezi sebou ustanoveny: když zapomněl v hromadě sdělať prstének s prsta, přišel-li v papučích, dal-li nohy křížem, udělal-li někde něco nešikovného a byl prožalovaný; neboť jeden na druhého dávali pozor, aby co nejvíce měli v pokladnici. Z peněz takových udělovalo se vyhořeným, nebo nemocným. Potom, co zbylo, zřídil se v hody (císařské) bál a pozvali mistry takové, kterým to bylo milé a tito nahrazovali jim potom útraty, jež se udělaly.

My jsme se schodívali napřed u mistra, kde byla pokladnice, muziga přišla, my se postavili do řadu a muziganti začali hrát. To ste měli vidět ta děvčata, jak se představjaly, každá by tam ráda byla bývala, neboť bylo tam veselo. — To bývalo u toho mistra. Ale často bývaly ty bály na sóli, na prostředním šenku (nyní spolek „Snaha"). Kdysi tam při té ševčovské muzice předstoupil jeden mistr, Šolek se jmenoval, před muziganty s pivem, aby mu hráli, co bude zpívať a zpíval:

Milosť boží řekla,
vyžeň ševce z pekla
a vežeň tam koželuhy,
ať jim odpustíja dluhy.
Tak jest ona řekla.

Já při řemesle býval jsem šťastným. Míře jsem dobře rozuměl; jak kdo si přál, akorát anebo volnější. To je hlavní věc: míře rozuměť. Ženským uměl jsem na jejich chuť treťovať, a kdo ženským umí po chuti dělať, ten se má velice dobře. Ke mně chodívaly ženské z Hovězí, ze Zděchova, Růštky i z Rusavy. V té Růštce, tam bývali lidé bohatí, dokud jenom nože a křiváky se dělávaly. Jenom chyba veliká byla, že ti, co jich kupovali, dávali veliké litky, a oni to proto dávali, aby jim to co nejprv udělali; dávali jim i po 50 rýnských napřed. Tož ty ženské z Růštky, ty si uměly poroučeť. Já jsem jim šíjával, pravily těm střívjám „huněnky". Vyšíval jsem jim na patách bílé řetázky a zase bílé okolky, do bílých branzolů z červené kožky červená srdce a všelijak si to porúčaly: na rom, na okolek, obracaně s lypačami a j. Nikdo jim tak neuměl vyhověť jako já. — Ale jak se sem přistěhoval advokát, tu se tam dali do soudů a pozbyli tím i svoje grunty a pokoupili to cizí lidé. Včil je tam už žebrota.

b) ŘEMESLNÍCI. Chci také popsati, jak to bývávalo za starších dob, jak tehdy řemesla prokvétala, jak to bývalo v tom našem Vsetíně. Myslím, že i jinde v městech a městečkách jsou změny veliké. Řemeslníci tehdy se usilovali, aby co nejlepší práce dělali. Který dělal nejpevnější, ten měl nejvíc práce. Tehdy se nehledělo na velikou krásu, jenom chtěl každý míti pevné, aby to co nejdéle vytrvalo.

Ševci Vsetínští, daleko široko rozhlášení pro svou dobrou a pevnou práci, jezdí ještě vždycky daleko na jarmaky. Na př. miškáři chodí daleko do světa na miškování, chodí až na Rus, a ti nekoupí botů od žádného ševce, chyba (leda) od Vsackého.

Soukenníci, také rozhlášení za těch starších dob pro jejich pevné sukno a stálou barvu, daleko široko také jezdívali po trzích a vozívali sukna až do Pešti. Lidé jim přádávali vlnu na přádlo, i můj staříček přádali, třebas byli slepí, vydělali si na šňupák. Mašin nebývalo. Rámů soukenických bývávalo mnoho, na kterých se sukna nabíjala, natahovala, rovnávala. Rámy bývaly i na náměstí Dolního Vsetína. Nezapomenu nikdy, jak se mi vrazily do hlavy hřebíky, co na ně napínali sukna, jak jsem podlézal, když mne ogaři (chlapci) hnali. Ale jak dostali dolnoměšťané jarmaky (1836), tož to všecko odklidili.

(Pokračování.)

Různé zprávy.

Lípa velehradská. 1. Lípa, tento Slovanům tak milý strom, požívala také u cisterciáků Velehradských nemalé vážnosti. Měliť tam památnou lípu, zasazenou po skončené třicetileté válce na památku vestfalského míru, uzavřeného r. 1648. Pilný cisterciák velehradský, P. Christian Hirschmentzel († 1703) věnoval jí svou knihu »Orpheus«. Ve knize této vypravuje, že tato lípa byla zasazena jako větev zvýší muže (»surculus ultra virum exporectus«) a za 50 roků že vzrostla tou měrou, že její rozlehlé větve poskytovaly s dostatek místa i stínu pro všech 56 řeholníků (»totam sacram Wellehradensem in 56 Religiosis Congregationem apte capiebat«). V létě scházívali se všichni po obědě k volné zábavě pod lípou. Těmto schůzkám oblíbeným děkujeme, že P. Christian zachoval nám kus života velehradského, velmi milého a krásného, jak jevil se v létě pod lipou, v zimě v klášteře soustředěn v klokotáři (collocutorium). Lípa stála naproti pekárně směrem k východnímu konventu (»a pistrino ad Conventum Orientalem ex adverso«). Pod ní byla do kruhu postavena sedadla. Na nich pod stříškou ovinutou kolem dokola ratolestmi révovými zasedli každodenně řeholníci k ušlechtilé zábavě. Rozmanité přednášky střídaly se s hudbou a zpěvem, jak rukopisná kniha »Orpheus« toho patrným jest dokladem. Zábava taková byla zcela volná, nenucená. Pro hudbu zvláště tu veleben P. Gerard Křesťánek, výborný houslista, o němž napsáno jest: »Slavíka slyšeti jenom na jaře, ale ty kdykoli hraješ, jaro působíš.« Pod lípou konána rozprava o původu lípy a chvalořeč o lípě i zpěvy o lípě, kteráž mezi stromy paní jest a královnou (»arborum Domina, Regina«). Pod lípou veleben život klášterní, opěvován řád cisterciácký a zvláště Velehrad útulný, na př. v písni: »Eja vos solitudines, eja vos valles« — »aj, vy samoty, aj, vy údolí,« nebo »Salvete in Wellehrad sacrae vos valles, Hic umbra est Tiliae, esse hic malles — Pozdravena buďtež posvátná na Velehradě údolí, zde jest lípy stín, zde bys rád sobě pobyl.« Pod lípou byla nejednou pochvalná rozprava o posvátné hudbě (elogium in musicam sacram). Nejen latinské písně uvedeny a tak nám zachovány, nýbrž i písně české, na př. »píseň velehradská«: »Ej, naše kněžská knížata, svatý Crha a Strachota....,« nebo »píseň nová« k Pánu Bohu všemohoucímu, k Matce Boží a k 14 svatým orodovníkům, kterým ke cti oltáře a kaple jsou založeny v hlavním kostele kláštera velehradského, řádu cisterciáckého na Moravě: »Kyrie eleison, Bože náš, Christe eleison, vyslyš nás....«. Chorální zpěv pěstován u velké míře, na př. »Kyrie« zde uvedeno chorálně pro různé doby a svátky. Když nastala zima, přestěhovaly se bodré zábavy letní z příjemného chládku stinné lípy do kláštera a sice do klokotáře, kterýž tak dosud sluje v ústech lidu na Velehradě. Tam bývaly zábavy zimní (»Orpheus Brumalis«). A tu zaznamenal nám P. Christian, kterak se blahopřávalo opatovi, převorovi, podpřevorovi, na koledu nebo na nový rok. Zachoval nám vánoční písně čili koledy vánoční latinské i jednu českou. Pozoruhodnou koledou jest obzvláště »Ozvěna pastýřů z Betléma na Salaš velehradský a buchlovský« — »Echo pastorum ex Bethleem ad Salass Wellehradense et Buchlouiense.« Noty pro zpěv i hudbu jsou zde a to pro venkovany, měšťáky, šlechtice, řeholníky. Vážné i veselé zpěvy tu nalézti. Veselá píseň pro řeholníky »Ecce quam bonum et quam jucundum, habitare fratres in unum« — »Ejhle, jak dobré a příjemné, když bratří žijí v jednotě« má veršů 15 a jest i v obměnách jiných tu obsažena. Také pro hudbu instrumentální jest tu hojně not a sice pro citeru, troubu, bubny, klarinet atd. Naznačen tu i tanec anglický, český, moravský, sasský (saltus bohoemicus, Moravica 3 kousky). Na konci mnoho případů veselých i vážných jest uvedeno na doklad Sirachova výroku: »Ze šatu vychází mol, a od ženy nepravosť muže« (Sirach 42. 13). Také náruživým šňupákům věnováno žertovně-vážné slovo. — Tak bavívali se řehol-

níci cisterciáci velehradští popředně pod lipou památnou čili na »Parnasu velehradském« — »in Parnasso Wellehradaeo«, kterýž i zván »rájem lipovým« — »Paradisus Tilianus« uprostřed zahrad dovedně pěstovaných. Všecky tyto zábavy řeholníků velehradských, ať záležely ve zpěvu nebo hudbě, v básnění, řečnění nebo v dějepisectví podle času a příležitosti, byly žertovné i poučné, jak P. Christian sám praví, a spočívaly na zásadě vyslovené sv. Bernardem, otcem cisterciáků: »Interdum tuis interpone gaudia curis« — »časem zařaď radosti do svých starostí«. Toť i heslem rukopisu »Orpheus«. Kniha tato psaná zachovala se nám dosud. O kéž zachovala se nám i lípa velehradská, lípa míru a rozkoše čisté, až do dnes! Padla zajisté brzy po zrušení kláštera r. 1784. a byla jistě prodána za babku, jako jiné vzácné věci velehradské. Jakou vzácnotou mohla býti nyní na posv. Velehradě tato stará, široko rozvětvená lípa velehradská! — 2. Pátraje po této lípě, nezvěděl jsem o ní na Velehradě nic určitějšího, kde stávala, kdy a kam se poděla. Jediný staříček Hančík snad by byl o ní věděl něco, ale již nežije. Za to však zvěděl jsem o jiné lípě, o lípě pohanské, na Velehradě. Připojím tudíž i tuto zprávu nemálo zajímavou, kterou malé společnosti na Velehradě vypravoval v srpnu r. 1899 jeden staříček následovně: »Já se jmenuji Mikuláš Maděra, jsem z Tupes (u Velehradu) a mám 90 rokův. Za stara stávala lípa na starém Salaši, tam na hranici, kde jsou nyní tupesské louky za revírníkovým kvartýrem. Pod tou lípou scházíval se lid za starodávna a prováděl tam podle způsobu pohanského všelijaké tance na oslavu bůžka. Pod tou lípou mívali i veliké shromáždění a domlouvání (rokování). Když jsem já byl ještě malým chlapcem, tak ta lípa shořela. Snad ji zapálili pasáci. Také musím pověděti o tom raubiři. V Pešti byl věšaný raubíř a když už stál pod šibenicí, volal: »Lidé, kdo jste zde z Moravy, z Velehradu, jděte tam, a na starém Salaši, to je levír, stojí ohromná lípa, pod kterou pohané prováděli svoje rejdy, a pod tou lípou stojí stůl, velký, pleskatý to kámen a pod tím kamenem je schovaných 150 dukátův.« Pak se pomodlil ještě modlitbičku, kterou prý říkával denně: »Svatá panno Barborko, oroduj za mne, abych náhlou smrtí nezemřel, ale nejprv velebnou svátostí zaopatřen byl.« Potom byl věšen. A tu se jeden z lidu vypravil na tu cestu na Salaš a šel k revírníkovi Vydličkovi, a vyprávěl mu, proč tam přišel. Revírník ho opil až na mol, a potom šel se svojí panímámou hledat peníze. Našli je. Nevzali však všecky, jenom něco. Ty druhé sebral potom ten člověk. Viděl jsem určitě ty dukáty, neboť i moje žena jich dostala patnáct.« — Ve vypravování stařečkově pozoruhodno jest, že v lidu se dosud udržela pověsť o lípě z pohanské doby na Velehradě, a potom o shromažďování a rokování pod lípou nebo snad lépe na blízkém »Rákoši«.

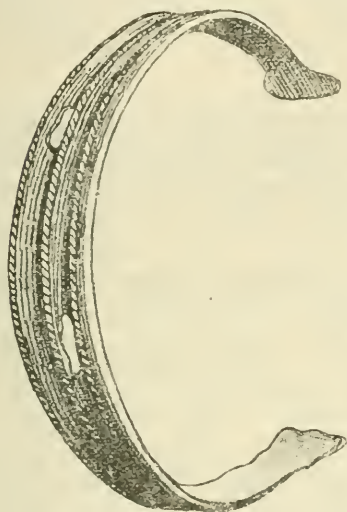
Jan Vychodil.

Hrob se skrčenou kostrou u Nákla. Při skopávání hlíny v cihelně p. J. Vaňka objeven ve žlutnici, ve stěně hrob, podobný veliké obrácené nálevce, nahoře 70 cm., dole pak 240 cm. široký. S laskavým dovolením majitele cihelny počal jsem hrob vykopávati, a tu ve hloubce 120 cm. objevena kostra silného, staršího již muže. Kostra ležela silně skrčená na pravém boku, hlavou k východu, noha pravá byla poněkud více skrčená nežli levá. Ruce byly přitisknuté u prsou, a prsty sáhaly až po bradu. Milodary při kostře byly skrovné. Levá klíční kosť byla kysličníkem měďnatým na zeleno zbarvena, a nalezen při ní bronzový, 7 cm. dlouhý, patinovaný drát, tlustý asi jako brk. Kostra byla dobře zachovalá kromě lebky, která byla tlakem země rozmačknutá. Při čistění a slepování lebky shledal jsem, že jest na pravé straně dole u krku též zeleně zbarvena, však přes sebe pečlivější hledání více bronzových předmětů při kostře nalezeno nebylo; byly bezpochyby kysličníkem úplně stráveny. U lebky této kostry nalezena též úhledná, leskle černá nádobka 12 cm. vysoká, se dvěma oušky, dvěma pupíky a baňatým břichem. Pod kostrou touto objevil jsem kostru druhou; ležela na zádech hlavou k jihu, kosti ležely nepravidelně a nohy scházely úplně. Kosti této spodní kostry byly setlelé a jakoby ohněm porušené. Kostra tato zasypána byla hlínou, hojně popelem a kousky uhlí promíšenou, kdežto kostra horní zasypána byla zemí černou, smíšenou se žlutnicí. Lebka spodní kostry jest, kromě obou čelistí, dobře zachovalá. Lebky obou koster se od sebe liší svým tvarem. Lebka horní kostry jest dlouhá a jakoby stlačená, kdežto lebka spodní jest krátká a široká. Pozoruhodné jest, že všechny v této cihelně dosud učiněné nálezy hrobů kostrových i popelnicových se železnými milodary nalezají se na severní straně hliníku, tam kde hliník tento

končí příkrou strání. Starožitné památky, nalezené v této cihelně, uloženy jsou z větší části ve sbírce mojí.

Kar. Fišara.

Nález bronzů v Ivanovicích (na Vyškovsku). Ivanovický rolník p. Koutný uhodil v druhé polovici listopadu r. 1898. při orání svého pole (č. p. 2107) v trati »nad štrekou« ve hloubce asi 30 cm. na velkou, bezuchou, hrubě pracovanou popelnici, která se při dobývání rozbila. Obsahovala dle udání nálezce popel, zbytky spálených kostí a tyto 3 bronzové předměty: 1. Náramek (obraz na této straně) tvaru otevřené elipsy 62 dl. a 54 šir.; v obvodu měří 148. Jest to destička v elipsu ohnutá, uprostřed 13

Bronzový náramek z Ivanovic.

šir., ku koncům až na 7 se úžící a lopatkami 10 šir. zakončená, oba konce vzdáleny jsou od sebe 43. Největší tlouštka obnáší $2^1/_2$. Vnitřní plocha náramku je rovná a hladká, na vnější táhnou se po celé délce dva žlábky (4 šir. a 2 hluboké), utvořené třemi $2^1/_2$ vys. žebry, jejichž ostří je mělce vroubkováno. Ku koncům vytrácejí se žlábky a žebra přecházejí v lopatkovité zakončení. V každém žlábku je po jednom asi 10 dlouhém a 3 šir. otvoru, jež vzdáleny jsou od sebe 35, od příslušných pak konců jeden 37, druhý 53. Sloužily asi ku provlékání řemínku, jímž náramek k ruce byl poután. 2. Náramek téhož rázu, jen o něco menší a bez otvoru. 3. Zlomek jehlice 39 cm. dl. s válcovitou čepelí v průřezu 5; opatřena je plochou kruhovitou hlavicí, velikosti 2haléře. Zlomek je ze 3 kusů, z nichž nejdelší s hlavicí je rovný, druhé dva vlnitě zprohýbané. — Všechny uvedené části nálezu jsou jen slabě špinavězelenou patinou povlečeny.

Al. Procházka.

O způsobu číslování domů na Litovelsku. V obcích soudního okresu litovelského, ani město Litovel samo nevyjímajíc, zavedeno bylo číslování domů kolem roku 1770. Na první pohled by se zdálo, že číslování toto v různých obcích různým způsobem se dělo. Avšak při bližším pozorování zjistiti lze všude stejný a pravidelný postup. V každé obci počíná číslování domů po pravé straně a sice při jednom vjezdu — konci, bráně — do obce. Postupuje pak stále po pravé straně až na konec osady, kdež přeskočí na protější řadu domů a vrací se ulicí zpět až k onomu vjezdu, kde započalo, tak že při tom vjezdu bývá vždy po pravé straně číslo domu první a po levé straně číslo domu poslední. Ten konec osady — vjezd, brána — u kterého číslování domů počalo, nebyl snad ledabyle volen. V té příčině pozorovati lze jisté a přesné pravidlo a sice: a) v osadách, které náležely vrchnosti, jinde sídlící, volen byl onen konec osady za počátek číslování domů, kterým se ze sídla vrchnosti do osady vjíždělo; b) v osadách, v nichž majitel osady měl své sídlo, obdržel zámek číslo první a odtud postupovalo se v číslování domů směrem do osady opět po pravé straně. S tímto pořadím čísel domů se dnes ovšem na dědinách nesetkáváme, platiť ono pro seřadění domů, jaké bylo v r. 1770. Můžeme však dle něho sledovati postupné přibývání domů v obci. V číslování domů se totiž pokračovalo tím způsobem, že každý nový dům — domek — v obci dostal nejbližší vyšší číslo, tak že dnes na dědinách vidíme vedle čísel nízkých čísla vysoká, různě roztroušená, což znamená, že mezi dva v roce 1770 vedle sebe stávavší domy postaven byl později domek nový, který obdržel číslo nové, a že místo pro stavbu tohoto domku získáno bylo buď oddělením nebo koupí pozemku k jednomu ze sousedních domů náležejícího. Že číslování domů pro vlastivědné studium v každé obci je nemálo důležité, zná každý, kdo místopisnou prací se obírá. O kolik snáze bylo by nám možno sestavovati místopis jednotlivých osad, kdyby nějaké trvalé označování domů bylo již za starších dob historických zavedeno!

Dr. J. Smyčka.

„Špancedule“ obecních zřízenců tovačovských ze začátku XVIII. století. — V obecním archivu Tovačovském zachovalo se několik listin, jimiž stanoveny před dvěma stoletími podmínky, za kterých různí zřízenci obecní přijímáni byli do služeb obecních. Tyto dekrety zvány »špancedulemi«; zachovaly se pak špancedule »servusa města Tovačova« z r. 1707«, špancedule »konšelského«, pak »posla právního«, »vodáka« a strážníků dobytka koňského, rohatého a černého, vesměs na rok 1724. — »Špancedule Petra Zbořila, servusa města Tovačova, ode dne 1. Jan. ai 1707« zní takto: »L. P. 1707 dne 1. januarii za ouřadu primatorského pana Jiřího Václava Andreska a purkmistrovského p. Mikuláše Jos. Hradečnýho, p. Bartoloměje Baura, p. Jiřího Ant. Čermáka a jich spoluraddních města Tovačova přijat jest Peter Zbořil za servusa do roku pořád zběhlého, který má a povinen bude předně bohabojně živ býti a při tom zvrchu jmenovanému ouřadu všelijakou počestnost a poslušnost zachovati, nic tejnýho kdyby od ouřadu netco uslyšel, mezi lidi nevynášeti; item co jemu tak v věcech všelijakých obecních poručeno bude, plně vykonávati, na dům raddní bedlivý pozor míti a jej v čistotě držeti, z něho všelijakou nešvaru vymítati, zimním časem sních z ryny zhazovati dáti, v žádnou řeč ouřadu nevskakovati, leda by na něj před kým otáska se stala. Že zlobivejmi a ožralými lidmi žádného obcování nezdržeti ani jaký rozprávky s nimi míti, bez o(d)povědi žádného člověka do raddního domu nepouštěti, raddní dům ráno i večer, kdy toho potřeba ukazuje, odvírati a zasej zavírati, a in summa ve všem se tak poslušně a chvalitebně chovati, tak aby žádná příčina pro jeho nedbanlivost k němu s příkrostí přikročiti nebylo; to když tak učiní, má se jemu z důchodů obecních služby dáti ročně na penězích 20 fr. A co tak se jemu na to vydá, to do tejto cedule se zapisovati bude. Sig. v Tovačově ao et die ntsupra. Georg W. Andresek, primator.« — Špancedule Jana Krupice, konšelského na r. 1724, shoduje se se špancedulí servusovou až na nepatrné odchylky stylistické. (Zdá se tudíž, že to byl týž zřízenec, jen že r. 1724 nejmenován již »servus«, nýbrž konšelský.) — Vedle něho zjednán byl současně Florian Kürchstein za posla právního, »kteréhožto povinnost bude, jak ouřadu a p. rychtáři, tak také lidem domácím i přespolním všelijakou počestnost učiniti a zachovati a co jemu od dotčeného ouřadu aneb p. rychtáře poručeno bude, to poslušně vykonati a bedlivě vyříditi. Naproti tomu od souseda pro nejaký vejstupek jeho do šatlavy vsazeného od opatrování dle vejsady skrz 24 hodin 2 gr. b. (t. j. groše bílé) míti bude. Pakli by přez 4 neděle ve vězení setrvati měl, na uznání p. rychtáře přestati má, od neposlušného pak, kterýby se na první poručení nedostavil, 2 kr., na druhé 4 kr. a na třetí 6 kr. jemu patřiti (bude). Co se vězňův hrdelních (kdyby se však kteří vynacházeli) dotejká, na takové obzvláštně pozorovati bude, aby skrze jeho neopatrnost neprchli a skrz to právo krevní nejakou úhonu nemělo, sice na něm regress by se pohledával; při kriminální exekuci dle taxae práv Josephinských záplata se jemu vydá. A když se tak, jak na takového služebníka náleží, zachová, tehdy jemu z důchodův obecních Tovačovských každého týhodně po 30 kr., od vystrčení ruky pak při každém freyunku po 35 kr. zaplaceno a co na to přijme do této špancedule pořádně vepsáno býti má«. — Téhož roku Jan Veselý zjednán za »vodáka« k opatrování kašně městskej, jehožto povinnost bude bedlivě dohlídati, aby při tejž kašni žádná škoda se nestala a jestli by nejakej opravy potřeba bylo, tehdy častně k ouřadu přijíti a to oznámiti má, a když se tak zachová, má se jemu z obecních důchodův roční služby na penězích vydati 12 rejnských«. — Zároveň »zjednán jest Martin Mazáč za hotaře a strážníka konského dobytka, kteréhožto povinnost bude předně bohabojný a křesťanský život vésti, žádných darebních povalečů nepřechovávati, při tom pak dobytek konský sobě pod bič svěřený bedlivě pásti a opatrovati, jej často, obzvláště když toho zapotřebí bude, sem i tam proháněti a pastvu proměňovati, také aby do škod panských, louk obecních, na hráze a jiné zapověděné místa nechodili obzvláštní pozor míti a in summa aby na tomž dobytku žádná škoda se nestala, s pilností dohlídati. A když se tak zachová, má jemu z důchodů obecních Tovačovských ročně dle porubu služby vydáno a zaplaceno bejti, totiž na penězích dvadceti dva rejn., závdanku 15 kr., vejhonku z každého domu, který koně má, 3 kr.« — Špancedule Jakuba Maximiliána, strážníka dobytka rohatého, shoduje se s předešlou a má pouze o toto ustanovení více: »a kdyby voda z břehů vylévati a hrubá bejti se spatřovala (což začasté se stává), dotčený

dobytek před takovou časně ven z lesa vyhnati. »Služby měl (dle porubu): »na penězích 25 fr., závdanku 15 kr., vejhonku z každého domu 2 kr.« — Zcela souhlasná byla špancedule Řehoře Hřeča, strážníka černého dobytka.

Vypsal V. Houdek.

Nové naleziště sladkovodní houby. V první polovici července t. r. zjistil jsem v rameni Moravy pod olomouckým dómem hojně se vyskytující sladkovodní houbu. Po mikroskopickém ohledání bylo možno stanoviti diagnosu houby kalužní (Spongilla lacustris L.). — Z Moravy známe jen několik nalezišť sladkovodních hub. Sestavil jsem co bylo možno v přístupné literatuře najíti: 1881. Prof. A. Makowsky podal v přírodovědeckém spolku brněnském zprávu, že v rybníku bzeneckého parku velmi hojná je Spongilla ramosa. (? autor není udán). (Verhandlungen des naturforschenden Vereines in Brünn. Sv. XX. str. 37). — 1887: Prof. P. Hobza tamtéž demonstroval exempláře houby »Spongilla fluviatilis« (? autor také není udán), která nalezena v tůni u náspu železničného blíže Adamova prof. Přecechtělem. — Dle ředitele G. Heinkeho táž houba žije v rourách vedoucích z řeky do filtračních nádržek brněnského vodovodu. (Verhandlungen sv. XXVI. str. 45.) Prof. J. Klvaňa v ročníku IV. časopisu olomouckého muzea str. 171 podává zprávu o nálezu houby kalužní (Spongilla lacustris L.) v Moravě u Uherského Hradiště. Dle téhož autora vyskytuje se Sp. lacustris také u Kostelan a u Milokoště při Uh. Ostrohu, vesměs v Moravě.

Dr. Remeš.

Literatura.

Slovenská přísloví, pořekadla a úsloví. Sebral **Adolf Petr Záturecký.** Nákladem České akademie pro vědy, slovesnost a umění. V Praze 1897. Str. VI. a 391. Kniha tato jest výmluvným dokladem, že kulturní minulost českou bez důkladné znalosti života slovenského líčiti nemožno. Kniha tato, pravíme, jest opětným důkazem, že na jižním úpatí Karpat — na Uherském Slovensku dlužno hledati kořeny stromu české starobylé vzdělanosti a klíče k porozumění českého národopisu. Slovensko bylo jádrem Velké Moravy, která státním zřízením, zemědělstvím, prumyslem, obchodem a bezprostředními styky s vysoce vyvinutým východem vynikala nejen hmotnou mocí, nýbrž také osvětově nad své sousedy. Přežitků a zbytků vzácného toho duševního pokroku a vývoje z doby Mojmírovců chová Slovensko v lůně svém více než Morava naše nynější a nežli Čechy, kde vliv západu záhy setřel mnoho příznaků původní a svérázné slovanské národnosti. Vítáme tudíž knihu tu s jiskrnou radostí, se zaslouženým uznáním a s povinným díkem, jednak i proto, že poskytuje nový hojný poklad mudroslovný, svědčící o bystrosti, humoru, důvtipu a tvořivosti ducha lidu slovenského, že svědčí o tisícileté zkušenosti, o úsečnosti a bohatosti jazyka jeho, jenž jest i jazykem naším českým; vítáme knihu tu jednak pro vzorné a přehledné, s obětavou snahou provedené v ní uspořádání a zpracování přísloví, pořekadel a úsloví počtem více než 13.000, která zde snesena jsou ze všech krajů Slovenska a jež sběratel shledal ze všech dosud známých snůšek tištěných i rukopisných a které mu někteří spolusběratelé poskytli. Toho však jest litovati velmi, že maďarské národní muzeum v Pešti nesvolilo k tomu, aby Záturecký upotřebiti směl sbírky Rybayovy, která tam leží ladem a kterou maďarská úzkoprsá žárlivost uzavřela také před drem. Novákem, když ji použiti žádal na doplnění druhého vydání Slovanského Mudrosloví Čelakovského. — Komenský kladl kazatelům a spisovatelům na srdce, aby se snažili řeči a písma zdobiti, navnaďovati, znárodňovati, jadrnými a záživnými činiti hojným upotřebováním přísloví, pořekadel a úsloví. Aby této radě Komenského mohlo u nás vyhověno býti v míře

plné, a jazyk český aby nabyl žádoucího osvěžení, zustane zásluhou knihy Záturecké ho, k nížto poukazovati smíme, kdykoliv a kdekoliv v pochybnost se béře samostatnost starobylé kultury naší. Národu, jenž se může vykázati sbírkami mudrosloví tak bohatého a důmyslného, jaké obsahuje kniha tato, kterou důstojně doplněno jest Slovanské mudrosloví Čelakovského, valně rozmnožené pílí dra. Nováka, nemožno odepříti čestné místo v řadě národů kulturních. Česká akademie, vydávajíc Slovenská přísloví, pořekadla a úsloví, dala docela správné na srozuměnou, že náš český a slovenský svět duchovní jest jeden a týž v základech, jednolitý, z jednoho kulturního kořene pošlý. Záturecký vzácným dílem svým zasloužil si právem jedno z prvních míst mezi budovateli československé literatury a mezi těmi muži, kteří na pevném základě lidovědy a národopisu snášejí stavivo ku vzdělání československé kulturní historie. Ku sbírce přivěsen jest slovníček, obsahující slova ryze slovenská, jichž v češtině se již neužívá; kniha zakončena je abecedním ukazovatelem. Záturecký snažil se totiž látku rozděliti a roztříditi věcně a přehledně a zároveň tak, aby to neb ono přísloví, pořekadlo a úsloví mohlo dle zmíněného ukazovatele vyhledáno býti bez obtíží. Obsah knihy jest po stránce slovesné i národopisné, resp. kulturní tak důležitý, že knihou touto Záturecký zjednal sobě i národu československému dověký pomník. Zbývá toliko vzdáti díky akademii české, že umožnila vydání literárního skvostu tohoto. —m.

Sborník Velehradský. Redaktor **Jan Vychodil.** Ročník VI. Na Velké Moravě a v působení ssv. Cyrilla a Methoda v mohutné této říši za časů Mojmírovců dlužno hledati východiště a základ dějin českých, bez jehož znalosti nemožno porozuměti jmenovitě kulturnímu vývoji národa našeho. Blahověstné úsilí ssv. Cyrilla a Methoda v zemích našich bylo nejen náboženské, nýbrž osvětové vůbec. Světodějinný význam dvou velikánů těch doznávají v plné míře také učenci jiných národů. V poslední době věnovali prozkumu života ssv. Cyrilla a Methoda, jejich doby a úspěchů, s nimiž se jejich dílo potkalo, svuj um: Francouz Lapôtre a Němci Friedrich a Götz. V díle Lapôtrově, v kterém se obrážejí nové velmi ostrovtipné názory a historické výzkumy, staví se poměr Velké Moravy k říši Karolingů, k Byzanci i k Římu do světla doposud neznámého. Rozřešujeť Lapôtre historické záhady doby cyrillomethodějské a Karolingův s tolikerým důvtipem, že k jeho spisu obrací se zřetel všeho vzdělaného světa. Také u nás podrobili dva první odborníci a znalci slovanských starožitností dři. Pastrnek a Vondrák dílo Lapôtrovo důkladnému rozboru; tento v Časopise Českého Muzea (ročník LXXI.), onen v prvním sešitu letošního Českého Časopisu historického. Taktéž slavista Jagič ve Vídni přikládá nálezům Lapôtreovým nemalou váhu. Ideou cyrillomethodějskou zaměstnává se také dr. Hermenegild Jireček v »Osvětě«. — K otázce cyrillomethodějské v Čechách táhnou se také studie, jež v Časopise kat. duchovenstva (ročníky: 1897—99) uložil universitní prof. historie dr. Kryštůfek. Studie tyto vyšly také ve zvláštních otiscích, nadepsaných: »Čechy nenáležely nikdy diecesí k Reznu« a pak: »Zřízení pražského arcibiskupství«. Obou spisů třeba si i vzhledem na starší děje Moravy všímati. Opravují se jimi některé nesprávné názory o církevní a tudíž i politické minulosti moravské. — Ku kritickým pracem svrchu uvedeným přidružilo se rovněž vědecké probádání života a působení bratří solunských pořízené Janem Radetičem, profesorem v Senji, jenž svou studii o předmětu tomto vykonal se stanoviska jihoslovanského, upotřebiv mnoho nových pramenů. Kniha Radetičova, která má i s hlediště filologického značnou cenu, nese nápis: »Predavanja o knigi staroslovanskoi«. Spisovatel poučuje zde způsobem lehkým, přímo populárním o starocírkevním jazyku a o tom, kteří Slované jím hovořili, o písmě, vynalezeném sv. Cyrillem, o literaturním působení sv. bratří na Moravě, o literárné práci jejich v Bulharsku a srbských zemích a tedy i v Chorvatsku. Vypravování při známých věcech je stručné, při neznámých obšírnější, všude průhledné a vědecky doložené. — Zajímá-li zjev bratrů Solunských na obzoru světových dějin a — jmenovitě po stránce kulturní — cizí vzdělance, vyvozuje se z toho samoděk povinnost Moravy, aby hřivnou svou, seč jest, přispěla k tomu, aby blahověstění ssv. Cyrilla a Methoda konečně po všech stránkách jsouc vědecky zjištěno, zasloužného uznání došlo. Úlohy této podjalo se vydavatelstvo Sborníku Velehradského, jehož po desítileté přestávce vyšel VI. ročníku 1. svazek pořádáním Jana Vychodila. Kniha

tato o 182 —XV. str. obsahuje památnou encykliku Lva XIII., ze dne 30. září r. 1880, zvanou: »Grande munus«. Encyklikou touto naznačuje papež směr, kterým hodlá napřed církevně usmířiti Slovanstvo prostředkem ideje cyrillo-methodějské a na základě tomto pak odkliditi rozkol, jenž od tisíce téměř let znesvařuje východ a západ mezi sebou. Na druhém místě luští Frant. Snopek nákladem hluboké učenosti, a to kladně, záhadnou otázku o pravosti listu Jana VIII., otázku, schválil-li totiž papež tento bohoslužbu slovanskou či nic? V třetím článku, nadepsaném: »Osud Gorazda a soudruhu« vyvrátil Sasinek domněnku, jakoby vypuzením Gorazdovým do Bulharska byla slovanská liturgie na naší Moravě nynější a v Čechách újmy utrpěla aneb v zemích těchto za své vzala. Slovanská církev dle vývodu Sasinkových zachovala se v zemích těchto dlouho ještě po zániku slovanského kláštera na Sázavě, což dosvědčuje také nařízení legáta Quidona ze dne 12. května 1267, dle něhož bylo i biskupovi pražskému uloženo, prohlídce podrobiti všecky kláštery slovanské, v obvodu jeho právomoci k účelum reformním. Dotýčná listina otištěna jest v Emlerových Regestech II. 1176 a v Rauchových Scriptores rerum Austriacarum p. 98. Ostatně budiž zde připomenuto, že názory tyto již před 15 lety pronesl zasloužilý badatel Hynek Krch v Obraně obrany kněžny Drahomíry. V dalších článcích pojednávají Snopek o hrobu a ostatcích sv. Cyrilla, Rezek o významu sv. Josafata v dějinách ruské unie a Halabala podává přepis glagolské mše, opatřený filologickými vysvětlivkami. Dílo, jehož vědecká cena i důležitosť pro vlastenecké naše děje a pro kulturní historii jest na bíledni, zakončena uctivým pozdravem nejdustojnějšího metropolity moravského Theodora na stolec sv. Methoda.

Tatry od **Karla Drože**. Nákladem Karla Salvy v Ružomberku na Slovensku. Není kraje, jenž by se mohl puvabem, rozmanitostí a mohutností přírody rovnati velkolepým Tatrám, pnoucím se nad oním krajem, který našinci poskytuje množství upomínek historických i archaeologických a ještě více požitku národopisných. Zachovaly se na úpatí nebetyčných Tater a v průsmykách i žlabech Karpat, jak jižních tak severních všeliké života způsoby staroslovanské v nedotknuté ryzosti. Kdo chce zvěděti, jaké hry, zvyky, obyčeje vládly druhdy na Moravě a v Čechách, jaké zpěvy zaznívaly podél břehu Moravy a Vltavy, jak se české matky znaly ve tkaní a zdobení kroje vyšíváním, tomu nezbytně jest procestovati Slovensko. V končinách těch pěstuje se rodinný prumysl ruzného druhu od věků nepřetržené a pozorovati zde i onde stopy zádruh rolnických i řemeslnických. Pan spisovatel uvedené knížky oblíbil si zvláště tichý slovenský kraj s hlubokými dalekými lesy, skromnými dědinami, nad nimiž vyvěžují se skalnaté nebetyčné hroty horské s bílými sněhy, šedými ssutinami, a ještě více si zamiloval bodrý, jemnocitný, zbožný lid slovenský, plný důvtipu na vzdor útrapám, jež snáší bez provinění s trpělivostí mučednického světce. Drože od r. 1878 putoval na Slovensko, studoval tuto zemi a slovenský lid a z této lásky vyplynul pruvodce »Tatry« pro české turisty, vědce a umělce, které by rád na Tatry zlákal. Tatrám polským na straně severní věnoval spisovatel první díl (o 348 stránkách); druhý díl svědčí Tatrám slovenským, jejichž perlou jest Štrbské pleso. Spisovatel líčí velebu a krásu přírodní s podrobným návodem praktickým, odbočuje do ethnografie, do literatury i do sociálních hlubin a tajností Slováků a proplétá a vnadí spis zkušenostmi a příhodami turistickými. Spis ozdoben jest 37 vhodnými illustracemi. »Jeden jsem měl úmysl« — praví spisovatel — »píše knihu svou: obrátiti ty proudy turistické, které každoročně zaplavují cizí alpské kraje, do hor domorodých, krásných, u nás neznámých, do slovenských Tater«. — Zdali se úmysl a přání páně Drožovo zdaří a vyplní? Cenný spis tento neměl by scházeti v žádné bibliotece netoliko pro vzácnost a důležitost obsahu, nýbrž také proto, že klestí příjemným a vzdělávacím způsobem cestu žádoucí vzájemnosti mezi námi Čechy a Slováky a směřuje k obnově společné literatury. Cena 1 zl. 50 kr.

Český Lid. Sborník věnovaný studiu lidu českého v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku. Redaktor Dr. **Č. Zíbrt**. Ročník IX., čís. 1. a 2. — Z bohatého obsahu vyjímáme: O. Pisch: Robota na Kojetínsku. Fr. Kretz: Kapitola o krajkářství československém. F. J. Čečetka: Z doby robot na Dymokursku. Al. Malec: Kroj moravských Hrvatu. (Se 14 vyobrazeními.) Dušan Jurkovič: Malování štítu na Valašsku. (Se 3 tabulkami a 1 barvotiskem.) Paběrky z archivu domácích i cizích. Al. Hlavinka: Příroda kmotrou národní písně. Fr. Lego: Kroj kozácký. (S 8 vyobra-

zeními.) R. Tyršová: K národopisným studiím Josefa Mánesa. (S 2 zvl. přílohami). Dr. Č. Zíbrt: Lidové kroje z Klatovska r. 1826. (S 2 barvotisky a 2 vyobrazeními.) Týž: Pokusy o přirozený výklad pověr československých na sklonku XVIII. a na začátku XIX. věku. (Pokračování.) Frant. Kretz: Na habáňském dvoře. (K dějinám lidového hrnčířství na Slovensku.) V. Hauer: Názvosloví lidových staveb slezských. (S četnými obrázky.) Fr. Šilhavý: Houby v podání prostonárodním na Moravě západní. Jos. Vluka: Tance východoslezské. R. Tyršová: O obrození lidového vyšívání. (S 12 vyobrazeními.) L. Domečka: Selské vzbouření na Hradecku. J. L. Holuby: Narodnie piesne slovenské. J. Vyhlídal: Ze života slezských dětí. Dr. L. Quis: Karla Havlíčka studie o formě české lidové písně. — Otázky a odpovědi. Literatura kulturněhistorická a ethnografická 1898—1899. (Pokrač.) — »Český Lid« vychází jednou za dva měsíce v sešitech o 6—7 arších a celoroční předplatné činí 4 zl. Časopis tento zasluhuje co největší přízně české veřejnosti, zejména také na Moravě.

Sborník musejní společnosti ve Valašském Meziříčí. Číslo II.—IV. (1898—99.) obsahuje mimo jiné: M. Václavek: O původu a jméně Valachů. F. Táborský: Zahrádky lidu valašského na Hrubé Lhotě. H. Němcová: Vyšívání v okolí města Val. Meziříčí. F. J. Černocký: Z obecních počtů města Val. Meziříčí z r. 1640. Ed. Domluvil: Bernard z Žerotína a »zřízení« jeho našim předkům daná. Pluskal: Příspěvek ku článku »O původu a jméně Valachův.« Fr. Gogela: Z jarní květeny na Valašsku. M. Václavek: Rozepře poddaných Vsackých o poručníky dítek po panu Janovi Nekšovi z Landeku l. P. 1575. — Pojednání o různých domácích výrobách lidu valašského. M. Václavek: Hlas rumunský o původu a jméně Valachů. Č. Kramoliš: Obecní úřad rožnovský před 100 lety.

Národopisný sborník českoslovanský. Vydává Národopisná společnost českoslovanská a Národopisné museum českoslovanské. Redaktor prof. Dr. **Fr. Pastrnek.** Svazek IV. a V. (1899.) má tento obsah: A. Šolta: Psané knížky modlicí. (S třemi tabulkami.) Dr. Lad. Haškovec: Příspěvek k anthropologii obyvatelstva země české. Vlasta Havelková: Plachty koutní. Obušky. (Se 4 obr.) J. Peisker: Slovo o zádruze. M. Václavek: Moravské Valašsko v písemnictví českém i cizím. (Doplňky.) Jar. Vlček: Rukopisný sborník Josefa Bláhy, přirozeného veršovce a spisovatele. — Posudky a zprávy. Tradicionální ústní literatura lidová na r. 1897. (Upravil J. Polívka.)

Věstník „Matice Opavské". Věnovaný kulturním a vědeckým potřebám slezským. Číslo 8. (1899) má tento obsah: Dr. Jos. Pospíšil: Krátký přehled předhistorických památek Slezských. J. Vyhlídal: Z »básnické« dílny synků Slezských. A. Landsfeld: Městský archiv Těšínský. Dr. A. Kubíček: Dvě listiny Slezské. V. Hauer: Hledání práva v 17. a 18. století na Paskovsku. — Zprávy. — »Věstník« vydává se pro členy »Matice Opavské«. Nečlenům prodává se po 60 kr.

Čechové v Pruském Slezsku. (Se šesti obrázky.) Napsal **Jan Vyhlídal.** Otisk z »Vlasti.« V Praze 1899. 75 stran. Cena 70 kr. — Znamenitá práce národopisná. Čistý výtěžek věnován bude »Spolku pro zakládání knihoven ve Slezsku.«

Zprávy spolkové.

Muzejní kronika.

Spolek vlasteneckého Muzea v Olomouci zasvětil nadcházející rozhraní dvou věků*) důležitým podnikem. Na rozloučenou totiž s přestávajícím stoletím a na uvítanou nastávajícího vydá vzácné a svým obsahem velmi prospěšné dílo, jímž se v kulturně-historické a vlastivědné české literatuře platně a důstojně vyplní citelná mezera. V díle tom vylíčen a dokumentně znázorněn do podrobna všechen život lidu několika jihomorav-

*) Majíce zde na zřeteli toliko přechod od jednoho stoletého období k druhému, nedotýkáme se sporných náhledů, jak dlouho devatenácté potrvá a kdy jeho název vezme správně za své.

ských dědin (okolí kobylského) od kolébky až ku hrobu. Seznámíme se tu na prvním místě s dětským věkem na venkově, s výchovou dítek, s jejich tělesným vzrůstem a duševním vývojem a způsobem zábav. Popsáno tu 130 dětských her. Vše tu a v celém díle uvedeno v mluvě lidu, z jehož výpovědí a rozmluv se skládá; pročež spis tento má značnou cenu jak po stránce dialektní tak skladební. V druhé části zaznamenány jsou kratochvíle mládeže odrostlé a dospělé: V neděli po požehnání; zahrádky před naším; mezi zahrádkami; besedy; připitky; muziky; hody; láska; výbava; věno; před svadbou; svatba a po svatbě. Připomíná se tu, kterak chasa příležitostné písně skládá. Třetí a čtvrtá část obsahuje: Manželství; vdovci a vdovy; cizoložství; zmrhalky; staří mládenci a staré dívky; výměnkáři. Jest takových částek 17, které popisují: Pokrmy, plodiny, stromoví, lesy, vinohrady, práce polní a domácí, služby, řemesla a prumysl, kroj a nářečí, obec, polní a místní tratě, cenu pozemků a domu, lásku k rodné obci, četbu, příslušnictví, volby, obecní služebnictvo, záložny, dluhy, kořalku, židy. V jedenáctém oddělení uvádějí se: Přísloví, pořekadla, příméry, podobenstva, pranostiky a jiné. V dalších třech částkách zaznamenány a vylíčeny jsou: Přísaha, pověsti, svátky a neděle, zvyky a obyčeje, pověry a pohádky. Šestnáctá část jedná o nemocích a lidovém léčení a sedmnáctá nese nápis: Smrť, co a jak o ní lidé soudí, oblek do rakve, umrlčí truhle, uctívání mrtvých, odnášení. Trachta po pohřebě a jak upravujeme hroby; nosiči. Dílo dovršeno je slovníčkem neobyčejných slov a názvu a skladebních způsobů mluvení. Podotýkáme, že odborníci, jimž rukopis dán byl na posouzení, přikládají dílu tomuto velké vědecké ceny a od něho očekávají vydatný příspěvek k obrodě jazyka spisovného a k zčeštění namnoze poněmčené skladby. Duchovní správcové a učitelé, jimž svěřena jest výchova lidu, seznamovati se budou v něm se skvělými i temnými stránkami života svých svěřenců, seznají povahu a náklonnosti lidu; přikládá se knize této důležitost pastorální a paedagogická. Kniha čte se při užitečnosti svrchu uvedené příjemně a poutavě a proto může vřaděna býti i mezi spisy zábavné. Spolek vlasteneckého muzea v Olomouci má za to, že vydáním knihy této vykonal kus vzácné práce a že se učinil hodným žádoucí podpory se strany veškerého obecenstva i proto, ponévadž zanáší se úmyslem a koná přípravy k publikování nákladného díla ornamentního, jímž proveden bude důkaz, že náš lid, že totiž jmenovité naše venkovanky pěstovaly také krajkářství rovněž puvodně, samostatně a svérázně jako vyšívání a jiné vkusné ruční práce.

V posledním roce minulého století doznal spolek náš hojné štědrosti se strany lidu českého ve prospěch vlastního muzejního přístřeší, kterýmž v nastávajícím století brzo vzdělá se důstojný pomník, jest-li v obětavosti této neochabne. Ale spolek náš má na paměti ještě jinou povinnosť. Z jubilejní slavnosti Palackého, která se konala v Olomouci, zbylo okrouhle 400 zl., které jsou základem Matice ku pěstování kulturních dějin československých na Moravě. Kdo potřebu dějin těchto uznávají, postarají se o peněžný zdar a vzrust nadějné Matice této. Ku sbírkám jak na zbudování vlastního Muzejního domu tak ve prospěch Palackého kulturně-historické Matice podávají vhodnou příležitost svatby, národní slavnosti, divadelní a jiné hry, kšafty a t. d.

Spolek vlast. Muzea v Olomouci, čině se přízni všeho národa českého poručena, vynasnaží se, v novém století plniti svědomitě vuli jeho zakladatelu zvěčnělých profesora Jana Havelky a dra. Jindřicha Wankela, a prosí, aby velectěné členstvo neodkládalo zavčas zasílati roční příspěvky a obvyklé milodary, aby dle nich mohl býti učiněn rozpočet pro r. 1900. Jest pak konečně ještě jiná věc, která vymáhá náležitého povšimnutí. Kulturu, kterou náš národ právem se honosí, budovaly hlavně naše prababičky. Samostatnou a svéráznou kulturou naší, pokud se obráží v národních písních, v ornamentice, v mudrosloví slovanském a t. d. proslavily se během dlouhých věku ženy a děvy české. Pro zásluhy těchto svých předkyň měly by se jejich potomkyně jak v městech tak jmenovitě na venkově k vlasteneckému Muzeu v Olomouci valně hlásiti, vědouce, že Muzeum toto, této stránce kulturních dějin svou pozornosť nezkrácené věnuje.

Oddělení národopisné v našem Muzeu doplňuje se sbírkami dětských hraček a lidového pečiva. Jakou cenu dětské hračky pro slovanskou lidovědu mají, dosvědčila posledně svatojanská výstavka v Praze. Neméně duležité pro vědu tuto je pečivo, jehož se užívá o ruzných příležitostech a slavnostech, jako jsou: svatby, křtiny, poutě a t. d.,

a pak o výročních svátcích, jako jsou: vánoce, masopust (preclík), veliký pátek (jidáše), velikánoc, hody, památka všech svatých a dušiček, sv. Martin, sv. Mikuláš a t. d. Vznáší se na přátele národopisu a jmenovitě na naše hospodyňky snažná prosba, aby toho druhu látku do Muzea zasílati sobě neobtěžovaly.

Noví členové přistoupili

v říjnu a listopadu 1899.

Za členy zakládající:

Dp. Tomáš Kubíček, kooperator v Bílovicích u Uh. Hradiště.

Slavný spolkový rolnický cukrovar ve Vinoři.

Za členy činné:

P. T. p. Arnold Abštorský, lesní v Cieżkowicích u Szczakowé.

P. T. p. Tomáš Běhal, rolník čís. 14 v Loučanech.

P. T. p. J. J. V. Bouček, stavitel v Židlochovicích.

P. T. p. Antonín Červený v Nymburce.

P. T. p. Tomáš Čupek, odborný učitel v Prostějově.

P. T. p. J. Dáňa, účetní cukrovaru ve Vinoři.

P. T. p. Hanuš Danzer, provisor v Prostějově.

Dp. Simon Doležel, kaplan v Holešově.

P. T. p. Karel Fišara, ředitel české vyšší obchodní školy v Brně.

Jeho Excellence, vysokoblah. p. Em. svob. pán Friedberg-Mirohorský, c. a k. podmaršálek v. v. v Praze.

P. T. p. F. V. Goller, ústřední ředitel české společnosti pro průmysl cukerní na Král. Vinohradech.

P. T. p. Josef Hlavinka, chovanec rolnické školy v Kl. Hradisku.

P. T. p. H. Hopp, ředitel kůru v Hodoníně.

P. T. p. JUDr. Václav Choc, adv. koncip. v Olomouci.

Vldp. Alois Ječmínek, farář v Rudě n. M.

P. T. p. Rudolf Jevický, učitel ve Lhotě pod St. Jičínem.

P. T. p. Václav Jiřina, ředitel cukrovaru ve Vinoři.

P. T. p. H. Karlík, ředitel cukrovaru v Nymburce.

P. T. p. Frt. Knapp, lékárník v Unčově.

P. T. p. Fr. Košut, nadučitel v Řepčíně.

P. T. p. Karel Kožušníček, obchodník v Unčově.

P. T. p. Vavřinec Kožušníček, obchodník v Olomouci.

Vldp. David Kubíček, farář v Ivanovicích.

P. T. p. Antonín Kunz, továrník v Hranicích.

P. T. p. Jan Kužma, statkář v Nezamyslicích.

P. T. p. Vincenc Lehkoživ, rolník v Ratajích u Kroměříže.

P. T. p. Josef Nehyba, ředitel cukrovaru v Rožďálovicích.

P. T. p. Adolf Podroužek, oficiál v horním inspektorátě severní dráhy v Mor. Ostravě.

Vysdp. Th. Dr. Josef Pospíšil, kanovník v Brně.

Dp. Ignác Sitta, kaplan v Brodku u Nezamyslic.

P. T. p. MUDr. Bohumír Souček, dětský lékař v Praze.

P. T. p. Karel Stüdl, vrch. úřed. v české spořit. v Praze.

Dp. Augustin Štancl, adjunkt v kn.-arc. semin. v Olomouci.

P. T. p. Richard Walleský, lékárník v Humpolci.

P. T. p. Karel Wessely, obchod. dřívím v Týně nad Vltavou.

Slavná občanská záložna v Polešovicích.

P. T. p. Alfons Zapletal, c. a k. hradní hejtman v Praze.

P. T. p. Antonín Zatloukal, správce školy v Dubčanech.

P. T. p. Em. Zlámal, strojník v Nové Ulici u Olomouce.

Ctpp. bohoslovci v Olomouci: IV. rok: Josef Oštádal. I. rok: B. Brablec, Inocenc Daněk, Stanislav Kaláb, Inocenc Kestl, Bedřich Konařík, Jan Pavelek, Adolf Rychlý, Leopold Růžička, J. Skalík, Josef Táborský, Antonín Urban, František Urbanec.

Výkaz darů

poskytnutých vlast. spolku muzejnímu v Olomouci

v říjnu a listopadu 1899.

	K. h.
Jeho Jasnosť, panující kníže Jan z Liechtenštejna	80·—
P. T. p. Arnold Abštorský, lesní v Cieżkowicích u Szczakowé .	2·—
P. T. p. Frt. Nedoluha, účetní záložny v Litovli . . .	6·—
P. T. sl. Anna Ničova v Koryčanech	1·—
P. T. p. Frt. Stejskal, majitel realit v Olomouci	4·—
Úhrnem . .	93·—

XXIII. výkaz darů

poskytnutých vlast. spolku muzejnímu v Olomouci

na zjednání vlastní muz. budovy v říjnu a listopadu 1899.

K. h.

P. T. p. Leopold Beneš, učitel v Lošticích, sbírkou*) . . 27·—
k níž přispěli tito p. t. pánové a dámy: po 2 K.: Jan Kašpar, farář v Lošticích, Alois Tichý, rolník v Paloníně; po 1 K.: A. Adam, učitel, Leopold Beneš, učitel, Karel Böse, sklenář, Bratří Drlíkové, koželuhové, Vincenc Fischer, rolník, Arnošt Kopřiva, ředitel škol, Václav Kubíček, katecheta, A. Serbouskova, učitelka, Tomáš Smítal, obchodník, Josef Sova, stavitel, H. Vospělova, učitelka, všichni v Lošticích, JUDr. Jan Dezort, advokát v Mohelnici, Mořic Havelka, rolník, T. Matějíček, Jan Paták, rolník, Vratislav Vítek, rolník, Jaroslav Vrtal, rolník, Josef Zdráhal, rolník, Františka Zdráhalová, všichni v Paloníně; po 60 h.: Al. Chudoba, odborný učitel, V. Krejčí, odborný učitel, Rich. Novický, učitel, Josef Pobial, kooperator, Tomáš Rozhold, odborný učitel, Ar. Štěpánova, učitelka, vesměs v Lošticích; po 40 h.: N. Mertova, učitelka v Lošticích.

P. T. p. J. J. V. Bouček, stavitel v Židlochovicích . . . 2·—

P. T. p. Frt. Březina, kand. notářství v Židlochovicích . . 4·—

P. T. p. Hubert Doležal, droguista v Žamberku . . . . 2·—

Ctihod. konvent dominik. v Olomouci . . . . 6·—

Vldp. Fr. Dostál, kons. rada a farář v Mor. Budějovicích . 2·—

P. T. p. MUDr. E. Glücksmann, panský a lázeňský lékař v Luhačovicích . . . . . . 2·—

P. T. p. A. Grundmann, učitel v Hulíně, sbírkou*) . . . 13·26
k níž přispěli: 5 K. 20 h. slavná

Snáška . . 58·26

*) Tento způsob sbírání drobných příspěvků jest velmi záslužný, a žádoucno, aby jeho příkladu hojně bylo následováno.

Přenáška . . 58·26

občanská beseda při oslavě jmenin pana Antonína Omasty; 2 K. 46 h.: P. T. hotel Radhošť o svátku p. A. Vaňhary; 1 K. 60 h. P. T. hosté v Radhošti; 2 K.: slavná občanská záložna; 2 K.: nejmenovaný, vesměs v Hulíně.

Vldp. Frant. Jelínek, arcikněz v Bránkách . . . . . 10·—

Vldp. Th. Dr. Jan Kubíček, c. k. professor na theol. fakultě v Olomouci . . . . . 10·—

P. T. p. Emil Langer, c. k. vrchní horní rada na Horách Březových 4·—

P. T. p. Jan Lechner, měšťan v Tovačově . . . . . . 4·—

Nejdp. Th. Dr. Ant. Lenz, probošt kol. kapit. vyšehradské v Praze 4·—

P. T. p. Vladimír Metelka, c. k. živnost. inspektor v Olomouci 20·—

P. T. p. Karel Morstadt, obchodník v Praze . . . . . . 2·—

P. T. p. Jan Nekvasil, majitel realit v Praze . . . . . . 2·—

P. T. p. Josef Nešvera, ředitel kůru a hudební skladatel v Olomouci . . . . . . 10·—

P. T. p. K. C. Neumann, inž. chemik v Praze . . . . . . 2·—

P. T. p. Fr. Slavík, majitel kruhové cihelny v Úřeticích u Hroch. Týnce . . . . 1·—

P. T. p. MUDr. Frant. Strava, obvodní lékař v Nákle . . 2·—

P. T. p. Ant. Tebich, stavitel v Brně 20·—

P. T. p. W. Voitl, obchod. uhlím v Praze . . . . . . 4·—

P. T. p. Ant. Voženílek, knížecí sládek v Rajci . . . . 4·—

P. T. p. Ondřej Vymlátil, měšťan v Olomouci . . . . . 3·—

P. T. p. Alois Wiedermann, obchodník v Tovačově . . 4·—

Dohromady . . 164·26

Zůstatek 30. září 1899 . . 13269·22

Úhrnem . . 13433·48

Šlechetným dárcům vzdáváme tímto nejvřelejší díky své a prosíme o další laskavé příspěvky, kteréž přijímá Edvard Klement, vrchní účetní Ústř. záložny rolnické v Olomouci.

Ed. Klement, t. č. pokladník.

Hovorna.

Důležitou stránkou vlastivědy jsou dějiny umění. Stránka tato byla dosud v české literatuře na Moravě celkem zanedbávána. Teprve za posledních let obrací se zřetel českého písemnictví na Moravě také k tomuto odboru vlastivědnému, a zajisté právem. Slušíť každému vzdělanci věděti, jakou účasť brala vlasť jeho na vývoji krásných umění, kteří rodáci jeho v tom či onom oboru uměleckém vynikli, kterými znamenitými pracemi uměleckými vlasť naše může se vykázati. Zajímavo je stopovati, jakými cestami umění klestilo si k nám cestu, co jest v něm našeho, původního, svérázného a v čem řídilo se vzory cizími. Zcela jinak pohlížeti pak bude cestovatel v rodné zemi své na památky umění výtvarného, bude-li jemu známa umělecká hodnota, sloh, původ, stáří i původce toho kterého díla stavitelského, řezbářského, sochařského, malířského.

Časopis vlasten. muz. spolku olomuckého jal se za posledních let intensivněji pěstovati tuto stránku vlastivědnou. Aby však tato práce rychleji pokračovala, aby naše Moravěnka brzy i v tomto oboru vyrovnati se mohla šťastnějším v té příčině sestrám, které se již dnes honosí důkladnými i nádhernými díly umělecko-historickými, vznášíme ke všem přátelům moravské vlastivědy a na prvním místě k pp. členům našeho muzejního spolku snažnou prosbu, aby k urychlení takového díla o Moravě přispěli zprávami o uměleckých památkách všeho druhu, nalézajících se v obvodu jejich působiště, ať již jsou to starobylé stavby církevní i světské nebo jejich úprava a výzdoba plastická a malířská, ať konečně jsou to památky čistě historické (archivy nebo porůzné listiny).

Nám nejde ani tak o to, aby nám zasílány byly články odbornické, předpokládající důkladné studium dějin umění; pro takové zpracování najdou se již, bohdá, i u nás odborníci, kteří upozorněni jsouce na existenci dotyčné památky, ji vyhledají, aby ji příslušně ocenili a zevrubně popsali. Jde však o to, aby sestaven byl co nejdříve úplný inventář takových uměleckých památek všeho druhu na Moravě. A k podání zprávy o existenci takové památky stačí ono všeobecné vzdělání, které právem předpokládáme u ct. členstva našeho spolku.

Takovými zprávami zjedná se podklad pro systematické procestování země za účelem seznání uměleckých památek a dále podklad pro topografii umění na Moravě, o které za poslední doby pracuje p. V. Houdek, c. k. odborný rada ve Vídni (III Stammgasse, 15), který každého roku koná za tím účelem studijní cesty po Moravě a za jakékoli zprávy z tohoto oboru bude povděčen.

Ponechávajíce si další pokyny o takové společné práci na dobu příští, chceme dnes obrátiti pozornost všech, kdož jsou ochotni spojiti s námi své síly, na dvojí druh památek umělecko-historických, totiž předně na staré náhrobní kameny, přečasto krásnou polovypuklou prací sochařskou ozdobené a pak na staré zvony. Obojí památky tyto hlásají své stáří a svůj původ nápisy, obsahujícími téměř vždy letopočty a jména. Připouštíme, že správné rozluštění mnohého starého nápisu vyžaduje zběhlosti v epigraphice. O takových obecně nečitelných nápisech však již pouhé stručné upozornění bude vítané. A možno-li nápis bezpečně přečísti bez obtíží, bude sdělení opisu jeho velkou výhodou, ježto nebude pak potřebí odborníkovi, aby k němu cestu vážil.

Samo sebou se rozumí, že máme tu na mysli jenom nápisy dosud tiskem neuveřejněné.

Redakce časop. vlast. muz.

Redaktor: Jaroslav Palliardi. — Nákladem vlasten. spolku muzejního v Olomouci.
Tiskem národní knihtiskárny Kramáře a Procházky v Olomouci.

Příloha k časopisu vlasteneckého musea v Olomouci k čís. 65.

POZVÁNÍ

ku

VALNÉ HROMADĚ

vlasteneckého

muzejního spolku v Olomouci,

která odbývati se bude 4. ledna 1900

v místn. „České Besedy“ v Nár. domě

o 8. hodině večer,

činí uctivě výbor.

KRAMAR A PROCHAZKA, OLOMOUC

SITUAČNI PLAN SPODNIHO PATRA JESKYŇ SLOUPSKÝCH.

Nákladem **„Vlasteneckého muzej. spolku v Olomouci"** dotiskuje se dílo nadepsané:

LIDSKE DOKUMENTY ❦ ❦ ❦
A JINÉ NÁRODOPISNÉ POZNÁMKY.

Z několika jihomoravských dědin sebrala

AUGUSTA ŠEBESTOVÁ,

o němž se činí zmínka v kronice tohoto čísla na str. 122.

Vzácný spis tento, jenž do knihkupeckého obchodu dán nebude, zasýlati se bude členům, zapravivším 1 zl. 20 kr. (2 koruny 40 haléřů) a nečlenům po 1 zl. 50 kr. (3 koruny).

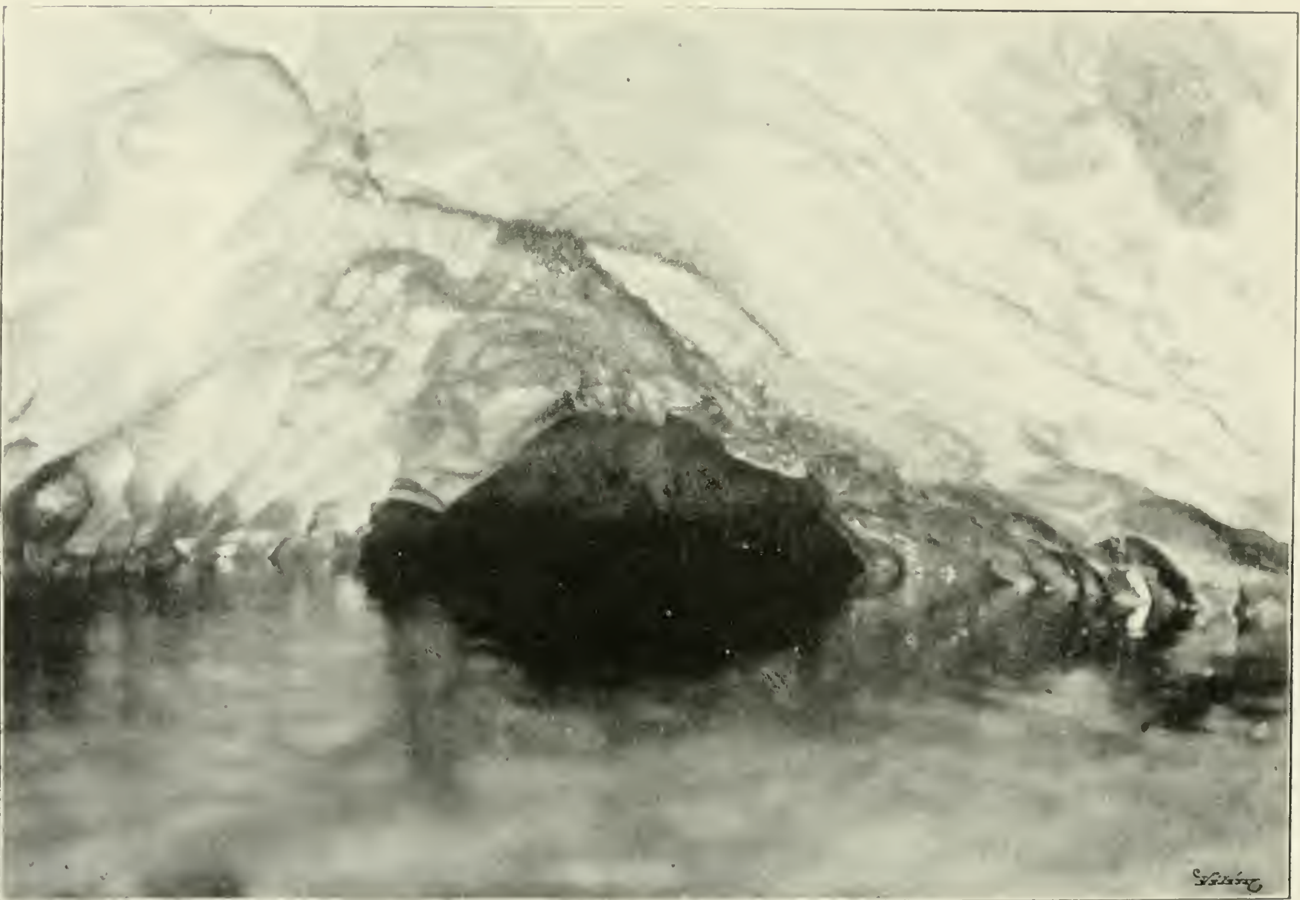
Žádoucno, aby objednávky staly se co **nejdříve.**

Předplatné na dílo toto i s členským příspěvkem přijímá pokladník vlasteneckého musea pan E. Klement, vrchní účetní v Ústřední rolnické záložně.

Tab. I.

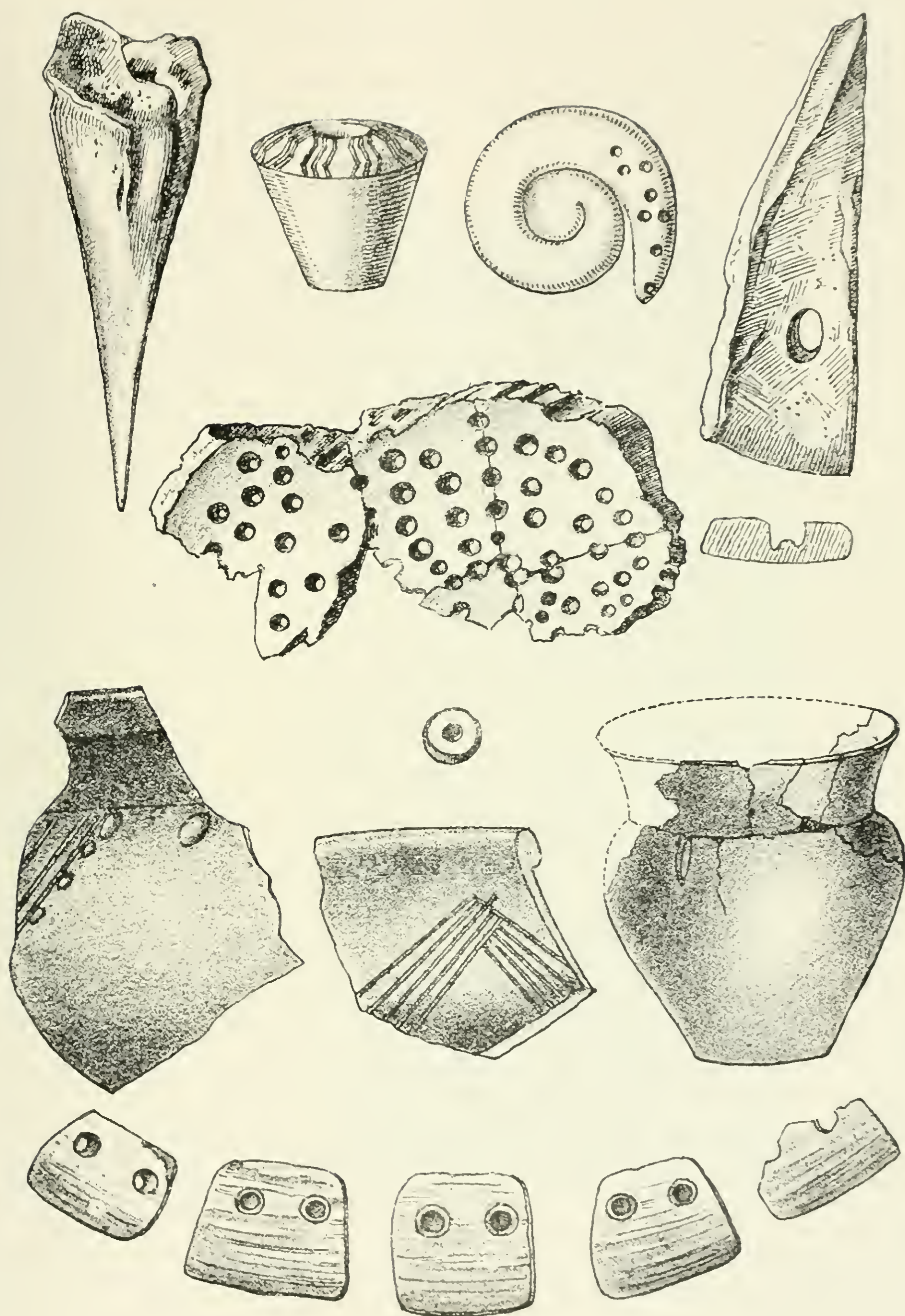
Situační plán spodního patra jeskyň sloupských.

Vchod na jezero Wankelovo. (Fot. K. Absolon.)

Plavba vorem na jezeře Wankelově. (Fot. K. Absolon.)

Nálezy z předhistorického sídliště u Opatovic (na Vyškovsku).

Kostel ve Vískách u Boskovic.

Záhadný nápis na zvonu kostela Víseckého.

Ročník za 4 K
Členům spolku
muz. vydává se
za cenu sníženou.

ČASOPIS

Expedice
v České ulici
(Národní dům
III. poschodí).

VLASTEN. SPOLKU MUZEJNÍHO V OLOMOUCI.

Číslo 66. Spořádáno v březnu r. 1900.

Po stopách slovanských na Rujaně.

Píše K. Bufková-Wanklová.

(Tab. VII.)

STOPY bývalé, samorostlé kultury slovanské nalézáme podnes mezi obyvateli ostrova Rujany, v krajích Slovanstvu urvaných.

Že Rujana bývala druhdy obydlena Slovany, jest dokázanou věcí, ač to mnozí němečtí učenci popírají. I ony známky slovanské, které se podnes zachovaly v tamějším lidu, přičítají Němci původu německému.

Ve vesnici Jasmundu na blízku jasmundského jezera, 6 kilom. od města Köslina a rovněž tolik kilometrů od moře, bydlí lidé, kteří svým celým typem liší se valně od svých sousedův. Udrželi si z dob starších svůj kroj, obyčeje, zvyky, způsob stavby svých domů, jich zařízení atd. Tito lidé, vynikající svými vysokými a silnými postavami, žení se jen mezi sebou, jak i ve mnohých jiných místech na Rujaně se děje.

Dle této okolnosti, dle jejich německých jmen rodinných i křticích, pokládají je Němci za pravé syny německého národa, za pravé Germany, což i chtějí poznávati v povaze lidu toho. Statečnost, pevnost, svéhlavost, jakož i houževnaté bránění se proti všemu cizímu, jsou prý nezvratná znamení pravých potomků čistokrevných Němcův. Povšimněme si však některých věcí, které jsou pro ten lid charakteristické.

Obr. 1. Děvče z Mönchgutu.

Domácí nářadí mají všechno malované. Na temně modrém poli jsou v ladných barvách, červeně, žlutě a hnědě namalované ornamenty, v nichž se nalezají zvonky, srdečka a jiné vzory, podobající se úplně lidovým vzorům našim.

Kroj mužský sestává z dlouhého kabátu s lesklými knoflíky, červeně a bíle pruhované vesty, až ke kolenům sahajících kalhot a kulatého plstěného klobouku.

Ženy nosí po způsobu hanaček až 6 sukní pod kolena dlouhých, na bocích vyvatovaných. Životek z předu zašněrovaný, pod nímž vykukuje pestrý šátek „Bostdok" (Brusttuch). Jest to vlastně vložka, náprsenka, která pestře vyšita a zlatým páskem zdobena bývá. Černá krátká kamizola (jupka) a bílý široký límec na krku; na

hlavě nosí bílou vyšívanou čelenku (pásek) a černý hedbávný, šedivou kožešinou olemovaný čepec, z něhož vzadu široké pentle splývají. Vlasy v jeden vrkoč spletené, do něhož se vplétají ještě pestré stuhy, nosí se spuštěné. Nevěsta nosí zlatem a stříbrem pošitý pás, na krku vysoký vyšívaný límec z jemného plátna. Hlavu její zdobí pentlík „Peil“, vysoká to koruna se zlatými a stříbrnými cetkami, skleněnými perlami a květinami bohatě zdobená.

Podobné stopy slovanského původu nalezli jsme též v Sasnici na poloostrově „Mönchgutu“ čili Redevici.

Obr. 2. a 3. Ženy z Mönchgutu.

Na potulkách Sasnicí spatřila jsem malý domek s nápisem: „Museum“. Zvědavostí puzena vešla jsem do domečku, kde mne uvítal majitel muzea p. A. Freese, muž asi 50letý, nevelikė, avšak silné postavy se zajímavou tváří, vroubenou dlouhým prošedivělým vousem.

Uvedl mne do malé síňky, kamž s hora denní světlo padalo a kdež hustě podle sebe sneśeno bylo starožitností, pocházejících z dob nejstarších, mladších a historických; vše věcně a vědecky po sobě uspořádáno, tak že celá sbírka, ač neveliká, poskytovala velmi poučný a zajímavý obraz.

Pan Freese ochotně vysvětloval své sbírky, zejmena pak malou přednáškou poučil mne o své theorii, jakým způsobem povstaly křídové skály.

Mne zajímala zvláště malá sbírka národopisná, sestávajíc z prkének na tkaní a drhnutí lnu, pak pestrými perlami pošívaných náprsenek buď z hedbáví neb ze sametu, jaké nosívaly ženy a nosí je nevěsty dosud na poloostrově jmenovaném „das Mönchgut", nebo jak lid ho zove „dat Monnekegut, dat Mönke-, Mönnike-Gaudt". Ornamenty na vyřezávaných prkénkách (Webekämme) pocházejících z předešlého a začátku tohoto století, a ornamenty na vyšívaných starých náprsenkách jsou tak nápadně podobny ornamentům slovanským, že každý poněkud soudný pozorovatel pozná ihned jejich slovanský původ. (Tab. VII.)

Obr. 4. Muž z Mönchgutu.

Na poloostrově „Mönchgu t" žije dosud malá hrstka obyvatelů, kteří podivuhodně zachovali své zvyky, způsoby i kroj z dob pradávných a liší se valně od jiných obyvatelův ostrova. Mnozí se domnívali, že tito obyvatelé tak originelní a od okolního lidstva odloučení, jsou staří, pouze poněmčení Vendové, ale opět změnili svůj náhled, domnívajíce se, že jsou to potomci kolonistů, kteří z Paderbornu z Westfalska cisterciáckými mnichy byli přivedeni na Rujanu. A dokazují to tím, že obyvatelé Paderbornu jeví zcela tytéž vlastnosti jako obyvatelé z Mönchgutu; i dialekt jest tentýž. Paderborňák rozumí Mönchgutským a tito jemu, kdežto dialekt okolní jest jedněm i druhým nesrozumitelný.

Roku 1152. povolil rujanský kníže Jaromír II. cisterciáckým mnichům kláštera v Eldeně, aby založili na poloostrově Redevici nový klášter a Eldenští povolali tam cisterciáky z Paderbornu.

Jest velmi pravdě podobno, že klášterníci z Paderbornu přivedli s sebou tak zvané „homines", kteří co řemeslníci a dělníci ke klášteru náleželi a tito snad již sami jako poněmčeni Slované poněmčili obyvatele slovanské v Mönchgutu, tehdejší Redevici, tudíž lehko dá se vysvětliti podoba paderbornského dialektu s mönchgutským. Nežli by ale Němci připustili, že obyvatelé Mönchgutu jsou potomci bývalých Vendův, raději se řekne: „Jest to podivný národek, o němž se neví, jakého původu jest a odkud přišel, avšak Vendové to žádným způsobem nejsou".

P. Freese sdělil mně některé zvyky obyvatelů Mönchgutských, což zaznamenal věrně dle vypravování jisté ženy, pocházející odtamtud.

Tak zvané „Webekämme", totiž prkénka ku tkaní a drhání lnu, na nichž jsou vyřezána jména vyrábitelů a letopočet, ozdobená všelikými vyřezávanými ornamenty, vykládaná barevným voskem, nebyla určena toliko ku tkaní a připravování lnu, nýbrž měla ještě jiný význam a účel. Bývala tichým poslem lásky. Měl-li některý hoch děvče rád a ucházel se o ni, tu vyřezal takové prkénko, ozdobil je pěknými vzorky a poslal je o vánocích (Julklapp) své vyvolené. Přijala-li dívka dar a poslala-li zaň jiný, bylo to znamením, že tužby a přání jinochovy nebyly oslyšány a že dívka rovněž sdílí jeho city. Pakli děvče mladíka nemilovalo, poslalo po nějakém příbuzném za prkénko tolar, což znamenalo, že dostal košem. Jestli však dokonce poslalo prkénko zpět, byla to největší pohana, jaká se mladému muži mohla přihoditi. Tento případ stával se však jen výminečně, neboť čím větším počtem takových darů se mohla později některá žena vykázati, tím více se mohla honositi, jak byla hledána, ctěna a milována a proto bývají také tyto předměty ženám v Mönchgutu milou památkou. Těžce se s nimi loučí a nerady je od sebe dávají.

Ovdovělá žena musí celý rok nositi smutek, to jest černě se odívati, po roce pak ještě 6 neděl modře. Mimo to musela vdova každou neděli seděti na stoličce na příč při dolním konci veliké stolice, s hlavou sehnutou a obličejem ku stěně obráceným. Zahalena bývala v řasnatý plášť. Bílý, krajkou obšitý šátek ve čtverec složený, na metr vysoko pokrýval její klobouk neb čepec. Jakmile však uplynul čas smutku, tu směla každá vdova voliti si muže, který by se jí pro hospodářství nejlépe hodil. Říkalo se, že jde si vyhoniti muže. Muž, který by byl ruku vdovy nepřijal, dopustil se veliké nesprávnosti a upadl u všech obyvatelů v největší opovržení. Bylo největší ctí pro něho, jestliže si ho vdova za manžela zvolila.

Totéž právo měli i rodičové, kteří měli jedinou dceru, třeba již starší a k tomu ošklivou, vyhonili pro ni muže, nebo i ona sama si tímto způsobem mohla manžela voliti, jelikož toho hospodářství vyžadovalo.

Mužové nosí bílé široké kalhoty z hrubého plátna, černé neb hnědé vlněné punčochy, kazajku černou s velikými koštěnými knoflíky, kulatý klobouk se širokou střechou. Ženy nosí dlouhý rubáš bez rukávů, přes ten krátkou, jemnější košili s rukávy, což připomíná starý kroj slovenský; černé sukně v široké záhyby skládané, modré neb červené punčochy. Náprsenka čili vložka v živůtku bývá z pestré vlněné látky, barevnou stuhou pošita a takovou stuhou též sešněrována. Při slavnostech a svatbách bývá z červené hedbávné látky zlatými a stříbrnými pásky pošita. Dříve bývala perlami pošívaná a vyšita ornamenty, v nichž se nejvíce vyskytovalo srdéčko a zvonky jako v moravských výšivkách. Pestrý šátek na krku, zakrytý ještě druhým, bílým šátkem, černá kamizola na prsou spjatá a bílá zástěra doplňují šat.

Na hlavě se nosí vysoký čepec nebo klobouk a pod ním ještě bílý čepeček, z něhož jest viděti pouze úzký bílý pásek. Dříve i v Umanci nosívali se lidé tímto způsobem. A kroj žen v Redevici čili Mönchgutu podobá se také kroji obyvatelů Sognefjordu v Norsku. Tam usadili se jednou Rugiani, o nichž se v dějinách Norska vypravuje, což by bylo důkazem, že slovanští kolonisté z Rujany zanesli mnohé svoje zvláštnosti na pobřeží norské a tudíž nás nepřekvapí, že stopy staré národní umělosti slovanské nalezáme i v Norsku. V muzeu staronorském v Christianii jsou národní výšivky a jiné předměty národopisné, jejichž podoba k našim výrobkům lidovým jest nápadna. — Některá prkénka ku tkaní a drhání čili klapání lnu ve sbírce p. Freesově pocházejí též z ostrova Umance. Tato karakteristická prkénka jsou zdobena ornamenty takovými jako v Mönchgutu a užívalo se jich všude mezi slovanským lidem. V Čechách zovou se prkénka ku drhání lnu mirlice, na Slovácku brda; na Valašsku užívalo se také prkének ku tkaní. Mnohé známky poukazují k tomu, že i Umanční snad jsou potomci starých Vendův. Ostrov Umanc leží mezi Rujanou a ostrovem „Hiddensee“. Náleží klášteru sv. Ducha ve Štralsundě, který r. 1860 zle naložil s ubohými, prostými sedláky na Umanci. Na ostrově jest asi 11 osad, které sestávají ze selských dvorců a chalup. Před rokem 1860 čítalo se ještě na 36 samostatných selských dvorců, svěřenských to statkův. Majitelé pokládali své statky za své vlastnictví, jenže poplatnými byli jmenovanému klášteru ve Štralsundě.

V padesátých letech nastal však pro sedláky na Umanci neblahý čas, neboť tehdy klášter počal jim dědičná práva bráti. Dobře vymyšlenou a chytře provedenou lstí vzal prostým, písma a čtení neznalým sedlákům jejich kontrakty, za něž jim dal jiné s poznámkou, že jim nyní bude lépe. V nových kontraktech vypovídaly se však sedlákům jejich dvory. Po dlouhých procesech, dne 2. srpna 1860 bylo klášterem sv. Ducha za pomoci okresního soudu v Goře na 30 selských rodin přinuceno opustiti své statky. Byli vyhnáni a nuceni putovati do ciziny, nejisté budoucnosti vstříc a ponecháni nouzi a bídě.

Jednání takové jest jen malou ukázkou, jakým způsobem jednalo se se slovanskými národy všude v Německu. Lesť a úskok, zneužívání moci a potlačování práv sloužilo germanisaci Slovanů. Berthold, horlivý Němec, líčí ve svých Dějinách Rujany a Pomořanska ukrutnost, s kterou potlačeny byly národy vendické. Němci vyslali proti nim křižácká vojska pod záminkou, že rozšiřují křesťanství. Nejhůře se vedlo Vendům za časů Karla Vel., za něhož svedena nejkrvavější bitva, která vůbec kdy bojována byla. Pokrývaloť prý tehdy bojiště u města Lenzen 100.000 – 120.000 mrtvých Slovanův. — Když zlomena byla síla Slovanů, pak rychle přikročilo se k systematickému jich poněmčování, zejména lidu selského. Dělo se tak hlavně pomocí klášterů cisterciáckých a premonstrátských, kteří s sebou přivedli také německé kolonisty. Toto dílo germanisační objasnil Winter ve svém spise: „Die Cistercienser und Praemonstratenser des 12. Jahrh“.

Ačkoliv píše tendenčně a líčí na mnohých místech Vendy jako spustlý, zlý a nevzdělaný lid, v čemž však na jiných místech si zase odporuje — přece líčí nepokrytě drakonické prostředky, jakými byly země slovanské kolonisovány a poněmčeny. Při zakládání německých klášterů byla ovšem nápomocna i sama knížata slovanská a povolávala do svých zemí německé mnichy a mnišky, dávajíce jim všeliká práva nad pozemky a lidmi.

Účelem těchto klášterů bylo hlavně, praví sám Winter, aby morálně upevnili, co bylo ohněm a mečem dobyto a německé vládě podrobeno. Klášterům těm se dávaly rozsáhlé statky a privileje. Povoláni němečtí kolonisté, s nimiž byly co nejpříznivější úmluvy učiněny.

Vendický sedlák naproti tomu byl utiskován a těžce stížen velikými daněmi a odváděním desátků pánům i klášterům. Německým kolonistům nejen že byly desátky a všeliké daně odpuštěny, jim byly v jejich vlasti statky odkoupeny a ve slovanských zemích zdarma dávány. Půda dobývána pro ně dvojím způsobem: Buďto se lesy vymýtily, močály vysušily a zakládaly se vesnice a pole; nebo jednoduše Vendové byli ze svých osad vyhnáni a na jejich místa uvedli se němečtí osadníci.

I Winter praví, že ruka německá spočívala namnoze těžce na bedrách utiskovaných Vendů a v mnohém ohledu byli v pravdě bez ochrany a bez práva.

Během věků poněmčeni Slované polabští a ovšem také slovanský lid na Rujaně. Avšak kdo bedlivěji přihlédne, najde u něho dosud stopy bývalé slovanskosti, jak nahoře bylo ukázáno.

O jeskyních Sloupských.

Od Dra. **Martina Kříže.**

(Pokračování.)

(Tab. VIII. až XI.)

c) Staré skály.

STARÝMI skalami vyrozumíváme souhrn chodeb a šířavin, které se v dřívějších stoletích, dokud Nicová nebyla přístupna a dokud Krápníková a Šošůvská nebyla odkryta, navštěvovaly.

Staré skály se skládají z těchto prostor:

I. *Horní patro*, jež se rozvětvuje na:

a) Předsíň *a' a'* se šachtami II' III'.
b) Hlavní síň *b' b'* se šachtou IV.
c) Chodba nad schody *c' c'* se šachtou XV'.
d) Chodba k řezanému kameni *d' d'* se šachtami V'—VIII'.
e) Dvorana s kolmou propastí *e' e'* a šachtou XIV'.
f) Chodba trámová *f' f'* se šachtami IX'—XIII',

II. *Dolní patro:*

a) Chodba stupňovitá *g' g'*.

b) Chodby dolního patra *h' h'*.

Jak vidno, jest to celý labyrint chodeb spojených; popisovati jednotlivé tyto chodby způsobem takovým jako při Nicové v tomto pojednání jest nemožno; zde mohu vytknouti jen nejvýznačnější zjevy.

1. Stropy. Pod klenbou druhého vchodu, vedoucího do starých skal (B) jest *V*. . . . . 462 m.,
klenba zde je vysoká . . . . 2·50 m.,
jde tedy do *V*. . . . . 464.50 m.

Sotva ale vstoupíme do předsíně *a' a'*, zdvihá se
levá skalní stěna . . . . 14.00 m.
vysoko, tedy do *V*. . . . . 478·50 m.,
přecházející v černé trhliny a otvory. Již z toho vidno, že nemohly vody potoční přicházející vchodem vymleti ony vysoké prostory a že tak učiniti musily vody hrnoucí se se strání a vnikající do štěrbin, jež se během času rozšířily a v komíny přetvořily.

Z předsíně vystupujeme po schodcích v náplavě udělaných do hlavní síně (*b' b'*) vysoké 8 m. Půda u šachty IV. má *V*. 468 m.,
strop zdvihá se . . . . 8 m.
tedy do *V*. . . . . 476 m.,
jest tudíž o 14 m. vyšší nežli klenba vchodu.

Konec chodby na schody *c' c'* byl zatarasen; dal jsem jej proraziti a zjednal takto bezpečný vchod a východ z jeskyň pro ten případ, kdyby předsíň vodami byla zaplavena. *V*. této prorážky jest . . . . 479 m.,
skalnaté dno údolí má však jen . . . . 445 m..
je tedy níže o . . . . 34 m.
To znamená, že otvor na stráni, vedoucí do starých skal, tvořil okno 34 m. vysoko nad údolím povýšené.

Na konci chodby k řezanému kameni (*d' d'*) jest ohromný komín (u šachty VIII). Komín tento je zanešen velkými balvany vápencovými, hlinou a drobovým štěrkem; po pravé (východní) stěně vystupující tu kolmo vzhůru 10 m., téměř po celý rok splývá kalná voda, usazujíc na spodě náplavu hlinito-písčitou. Zde má
strop *V*. . . . . 481·500 m.,
klenba vchodu má *V*. . . . . 464·500 m.,
je tedy zde strop vyšší o . . . . 17·000 m.

Konec chodby u řezaného kamene je na denním světle na hranicích vápence a droby nedaleko panského lesíku a má *V*. 532 m.,
půda u šachty VIII. má *V*. . . . . 471 m.,
jest tedy komín vysoký . . . . 61 m.

Při kolmé propasti *e' e'* pozorujeme ve stropě 15 m. vysokém neobyčejně velké komíny, které vycházely na denní světlo
při *V*. . . . . 499 m.
V dolním patře, do něhož kolmá propasť 66 m. hluboká
ústí, jest *V*. . . . . <u>395 m.,</u>
obnáší tedy výška komínů . . . . 104 m.

Nejvíce komínů je však v trámové; je to až úžasné, jak je tu strop rozerván a jak vody se strání přicházející dříve do četných komínů se vrhaly; sem nedostala se ani kapka vody se Sloupského potoku. Výška těchto komínů obnáší 43—23 m.

2. Půda. Náplava jest sice nyní od kosťařů hodně rozvrtaná, přece však stoupání a padání půdy zůstalo celkem tak, jak bývalo před kopáním. V předsíni (*a' a'*) je půda celkem rovná a má u
šachty III. *V*. . . . . 460 m.
Zde však stojíme před hradbou utvořenou z vápencových balvanů se stropu spadlých, jichž mezery vyplněny jsou
štěrkem a hlínou na . . . . <u>8 m.,</u>
tak že nahoře v hlavní síni (*b' b'*) u šachty IV. je *V*. . 468 m.
Místo toto je velmi důležité, zapamatujme si je dobře.

Chodba nad schody (*c' c'*) vedoucí prorážkou ven na stráň vystupuje dosti příkře nahoru. Chodba k řezanému kameni (*d' d'*) měla celkem rovnou půdu se slabým spádem k stupňovité (*g' g'*); jen vzadu k šachtě VIII. stoupala půda od šachty VII. přes 4 metry. Do dvorany u kolmé propasti (*e' e'*) jde se z hlavní síně jako do
nějakého sklepa. Při šachtě IV. je *V*. . . . . 468 m.,
ale u zábradlí u propasti jen . . . . <u>461 m.,</u>
tedy méně o . . . . 7 m.

V trámové (*f' f'*) máme při šachtě X. důležité rozhraní vod.
Zde má totiž půda *V*. . . . . 467·880 m.
Na začátku trámové při šachtě IX. však jenom . . <u>463·050 m.;</u>
půda má tedy zde na přímou vzdálenost jen 59 m. spád 4·830 m.,
a sice z jeskyně směrem k propasti u stupňovité (*g' g'*).

3. Náplava. V předsíni stává často jezero mrtvé (nepohnuté, síly nemající) vody 7 m. hluboké. Jakou náplavu vody takové nanésti mohou, vidíme nejlépe na hrázi jemného hlinitého písku při západní skalní stěně. Hle! Takovou náplavu ukládá rozvodněný potok Sloupský na první své stanici; marně tu hledáme větší vápencový, marně větší drobový štěrk. A přece jakých spoust nánosu drobového a vápencového shledáme v chodbách daleko odtud položených! V této předsíni stávala dříve (ale v době historické) voda po delší čas roku.

Z chodby nad schody táhne se přes hlavní síň daleko do chodby k řezanému kameni hradba z vápencových balvanů sestávající. Touto hradbou oddělena byla předsíň od ostatních chodeb tak, že vodami potočními žádný nános do nich zaplaven býti nemohl.

V chodbě k řezanému kameni (*d' d'*) jsou poměry nad míru poučné; vyzkoumání jich vyžadovalo — svědomitě řečeno — mnoho přemýšlení a hloubání. Na konci chodby, totiž při šachtě VIII. leží

nahoře žlutá písečnatá hlína na 8·30 m.; pod ní leží vápencové balvany na 1·70 m. a pak teprv čistý, drobový nános na 11 m. na skalnaté dno. Tento drobový nános má zde *V.* 461 m.; na začátku chodby však při šachtě V. má *V.* 467 m., tedy o 6 m. více. Odkud mohl nános onen přijíti? Z řečiště potoku Sloupského nemohl přijíti, neboť: 1. Není smíšený. 2. Vody nemají a neměly síly náplavu tuto, v níž jsou kusy mnoho kilogramů těžké, přenášeti přes hradbu vápencovou v hlavní síni. 3. Uložení nemohlo by býti takové, jak jsme je shledali, totiž aby vzadu zůstala hlubina přes 6 m. mající. *Drobový nános mohl přijíti jen komínem na konci chodby se nalezajícím.* Ale jak vysvětliti stoupání nánosu ze zadu do předu?

Odstraňme veškerou náplavu, otevřme ohromný komín a shledáme, že při nejbližším lijavci pohrnou se vody se strání do komína a přinášeti budou drobový štěrk (droba leží na denním světle zrovna u něho). Voda vrhající se kolmo s výšky 61 m. neuloží však nános tam, kde dopadne, nýbrž mrští velkou část daleko od místa tohoto (při našich splavech v malém totéž) a pod komínem zůstane prohlubeň. Později se sřítily balvany do komínu; na ně přišla droba; hlína a písek zacpaly ho tak, že v době, kdy diluvialní zvířata sem přišla, vody se již jen protlačovaly a jen hlínu a písek skládati mohly (děje se podnes).

V této části chodby táhnou se v pravo a v levo daleko skalní stěny tvoříce zrovna přístřeší pro pelechy dravců; komínem vody se nehrnuly, otevřenou chodbou nad schody a přes hlavní síň měli dravci pohodlnou cestu do těchto pelechů, kde bezpečně mohli se roztahovati.

Neméně zajímavé bylo prozkoumání jeskyně v trámové. U rozhraní vod má drobový nános *V.* . . . . 466 m.,
na začátku chodby u šachty IX. však . . . 463 m.
a na konci, tedy 284 m. daleko při šachtě XIII. . . . 463 m.

Vidno z toho, že nemohla drobová náplava přijíti ani z předu (kam má spád 3 m.), ani ze zadu (kam má spád 3 m.) a že přišla tudíž komíny se strání; k tomu druží se příčiny uvedené při chodbě u řezaného kamene a pak ta okolnost, že by vody potoku Sloupského byly musily téci kolem dvou hlubokých propastí.

V chodbě nad schody (*c' c'*) při šachtě XV. bylo na spodě málo drobové náplavy; tu vápencové balvany a vápencový štěrk a málo hlíny pokrývaly na 3·8 m. vysoko skalnaté dno.

4. *Skalnaté dno.* V předsíni (*a' a'*) při šachtě III'. mělo skalnaté dno *V.* . . . . 454 m.
V hlavní síni (*b' b'*) při šachtě IV. . . . . . 452 m.
U kolmé propasti (*e' e'*) leží skalnatý kraj při *V.* . . . 456 m.

Z toho vidno, že vody potoku Sloupského v posledních dobách neměly již ani spádu do kolmé propasti (leda při povodních).

V chodbě k řezanému kameni (*d' d*) leželo skalnaté dno
v šachtě V. při *V.* . . . . 451 m.,
u prostřed chodby v šachtě VI. při *V.* . . . . . . 444 m.
a na konci v šachtě VIII. při *V.* . . . . 450 m.

Z toho vidno, že skalnaté dno mělo silný spád do prostředka chodby k šachtě VI.; zde jsme skutečně našli jícen bývalého propadání.

V trámové (*f' f'*) má skalnaté dno při šachtě X. *V.* 461 m., avšak na počátku chodby v šachtě IX. mělo skalnaté dno *V.* 459 m. a na konci trámové v šachtě XIII. . . . . 457 m.

Vidíme tedy, že i skalnaté dno mělo od šachty X. spád na začátek jeskyně a na konec jeskyně, že tu tedy bylo pravé rozhraní vod.

V chodbě nad schody (*c' c'*) mělo skalnaté dno v šachtě XV. *V.* . . . . 464 m., kdežto v hlavní síni (*b' b'*) při šachtě IV. bylo při *V.* . 452 m. a v předsíni při *V.* . . . . 454 m.; z toho vidno, že chodba nad vchody ležela 10—12 m. vysoko nad hlavní síní a předsíní a že tu tedy byl tak vysoký stupeň; proto se také z drobové náplavy se strání přicházející udržel v této chodbě jen slabý povlak.

5. Zbytky zvířecí. V předsíni (*a' a'*) nenalezeno žádných kostí fossilních[24]), v hlavní síni (*b' b'*) a v chodbě nad schody (*c' c'*) nebylo jich mnoho; pravým skladištěm byla chodba k řezanému kameni (*d' d'*), ale jen část zadní s náplavou hlinitou a písčitou; příčiny byly již uvedeny. Zbytky zvířecí zde nalezené byly vesměs v dobrém stavu a pocházely z jeskynního medvěda, ze lva, vlka, hyény, rosomáka; jen málo zbytků bylo z koně, nosorožce a losa. V náplavě drobové ležely zbytky zvířecí pouze do hloubky půl metru. V trámové (*f' f'*) bylo dosti zbytků z dravců uvedených v horní vápencové vrstvě; kosti byly však většinou porouchány a omlety, byvše v chodbě vodami s komínů se vrhajícími sem tam smýkány.

6. Nálezy archaeologické. Není žádných. Tam, kde byl pánem jeskynní medvěd, nebylo místa pro pravěkého člověka.

d) Jeskyně Šošůvská.

Jak vidno z půdorysu, jest to vlastně pokračování trámové. Zkoumáním v této chodbě shledal jsem, že konec zatarasen jest velkým balvanem a že náplava musila sem přijíti nějakým komínem. Balvan byl roztříštěn, náplava odstraněna a tu otevřela se chodba 10 m. dlouhá, jejíž klenba se snižovala až k náplavě. Zde jsem dal proraziti skálu na straně západní a tím byl zjednán průchod (*o' o'*) na stráni mezi Kůlnou a Šošůvskou (jeskyní). Na konci trámové se však dále nepracovalo. Mezi tím byla z opačné (jižní) strany odkryta jeskyně Šošůvská, o níž shotovený půdorys připojuje se k trámové za prorážkou *o' o'*; mezi oběma jest prostora 15 m. náplavou zanešena. Tlučeme-li v trámové na půdu, jest to dobře slyšeti v Šošůvské při šachtě XVIII.

---

[24]) Význam vysvětlen při Kůlně.

Jeskyně Šošůvská skládá se z těchto chodeb:

a) Chodba hlavní ($v' v'$) dlouhá 85 m.
b) Chodba souběžná ($y' y'$) dlouhá 76 m.
c) Chodba Ostrovská ($z' z'$) dlouhá 59 m.[25])

1. Strop. V hlavní chodbě, jdoucí až ku schodkům, je strop nízký průměrně 2—2$^1/_2$ m.; jen na málo místech se trochu zdvihá v komínky přecházeje. Pod schody ve dvoraně vystupuje však strop na 10 m. vysoko, přecházeje v komíny vylité hmotou krápníkovou.

V. na poli nad touto dvoranou jest	494 m.,
ale zde jen	464 m.,
je tu tedy rozdíl	30 m.

Chodba souběžná končila balvanitou hrází. Nad tímto místem

na denním světle jest *V.*	472 m.,
v jeskyni na hrázi jen	462 m.,
byl tedy otvor vedoucí do jeskyně ucpán na	10 m.

Nyní je zde zřízena lednice.

Znamenité jsou však komíny v chodbě Ostrovské; skalní stěny jsou vodami se strání sem se řítícími strašně rozbrázděny; mnoho vápencových balvanů snešeno sem s povrchu.

V. na povrchu nad těmito komíny obnáší . . .	496 m.,
v jeskyni je *V.*	462 m.,
jsou tedy komíny vysoké	34 m.

2. Půda. V hlavní chodbě sahala náplava vysoko k stropu, místy se ho zrovna dotýkajíc; musila zde tudíž býti cesta upravena tím způsobem, že se náplava uprostřed vynesla a zřídil dosti pohodlný chodník. Pod schody v dvoraně stojí na náplavě mnoho krásných krápníků: zde se s půdou nehýbalo. V chodbě souběžné a Ostrovské musila taktéž býti náplava částečně vynesena a upraven chodník.

3. Náplava. V hlavní chodbě až ke schodům skládala se náplava z vápencového štěrku s hlinou a pískem smíšeného; drobového nánosu tu nebylo. Náplava sem byla zanesena se strání nepatrnými komíny. V ostatních prostorách pokrývá skalnaté dno drobový nános a na něm uložena jest hlína žlutavá s vápenečky. Tato drobová náplava byla sem zanešena vodami přicházejícími z trámové a měla sem dosti silný spád.

4. Skalnaté dno. Až ke schodům je skalnaté dno obnaženo tím, že za příčinou upravení chodníku vynešena tu byla náplava. V ostatních prostorách i v šachtách ode mne vyhloubených, skalnatého dna nedosaženo.

5. Zbytky zvířecí. Nalezeno bylo dosti zbytků zvířecích buď na povrchu, nebo v hlíně a písku, nebo v náplavě vápencové; v čisté náplavě drobové nebylo jich; v mém spise: Die Höhlen in den mährischen Devonkalken und ihre Vorzeit, str. 522, jsou dopodrobna uvedeny.

[25]) Tato chodba jest nyní po částečném vyčistění a vynešení náplavy prodloužena o 33 m.

6. Archaeologické nálezy. Knies a Maška domnívali se, že tu pravěký člověk bydlel, zanechav tu ohniště a nějaké výrobky. V kritických poznámkách o zprávě Kniesově a Maškově v dějinách literatury bude tato domněnka vyvrácena a dotvrzeno, že jak uhlí tak výrobky byly sem splaveny se stráně a že pravěký člověk tábořil sice nad jeskyní, ale nepřebýval v jeskyni.

e) Kůlna.

Se žádnou jeskyní jsem se tak dlouho nezabýval jako s Kůlnou; na žádnou jeskyni jsem nevěnoval tolik nákladu jako na Kůlnu; žádná jeskyně není v ohledě geologickém tak důležitou a zajímavou jako Kůlna a konečně žádná jeskyně neposkytla mi tak důležitého a bohatého materialu palaeontologického a archaeologického jako Kůlna: přirozeno, že této jeskyni věnuji i zde největší pozornost.

1. Stručný popis. Jeskyně má dva vchody: horní a dolní, jimiž dostatek světla do podzemní prostory 85 m. dlouhé a uprostřed 25 m. široké a 8—9 m. vysoké vniká, tak že tu bývá pološero. Vchod dolní podobá se skalní bráně na 30 m. rozpjaté a 8 m. vysoké; vchod horní jest menší a nižší (13 m. široký a 3 m. vysoký). V pravé (východní) skalní stěně jest vodní jár, v němž jest plno výklenků a sloupečků vymleto (viz na obrázku). Na první pohled se zdá, jakoby jeskyně tato stála osamocena; tomu není tak; jeskyně souvisí uprostřed s trámovou a komíny s dolním patrem.

2. Povrch na denním světle. Skalnatá stráň, křovím porostlá, sklání se srázně od východu k západu, přecházejíc v údolí, v obdělané pole, na němž voda za lijavců zůstává státi, pak poznenáhla se štěrbinami do dolního patra do vodárny ztrácí. Směrem jeskyně není spád tak prudký. Nad horním vchodem

je *V.*	493 m.,
nad dolním	488 m.,
jest tu tedy spád pouze	5 m.

3. Strop. Od dolního vchodu až asi do prostředka pozorujeme na skalnatém stropě rozmanité mělké výmoly mechem potažené; po skalních stěnách táhnou se mělké pruhy jako široké vodní járy, taktéž mechem pokryté. Mech tento vláhu udržující nasycuje vodu kyselinou uhličitou a tato vyžírá vápenec, tvoříc ony výmoly a pruhy. Asi uprostřed přechází strop ve vysoký komín (viz obrázek), jímž se strání vody stékaly a jímž náplava do jeskyně se hrnula.

Na denním světle nad tímto komínem je *V.* .		490 m.,
půda v jeskyni pod komínem má *V.* . . .	470 m.,	
ke komínu je	9 m.,	
strop tedy má zde *V.*		479 m.,
odpadá tudíž na komín sám		11 m.

Komín je dole otevřený, nahoře však ucpaný hranatými vápenečky. Od tohoto komínu táhne se směrem chodby k severovýchodu dlouhá trhlina ve skalnatém stropě.

Nedaleko horního vchodu je druhý komín, do něhož možno na 9 m. vysoko vniknouti; stěny jsou hlínou maznou potaženy, otvor nahoře ucpán vápencovým štěrkem a hlínou; strop má zde tloušťku 15 m.; z toho připadá na vápencovou část komínu 6 m. Kdybychom nahoře otevřeli díru nad tímto komínem, pohrnou se opět sem vody a budou přinášeti týž štěrk vápencový, jaký vidíme v jeskyni.

4. Půda. Půda v jeskyni je celkem rovná, majíc silný spád od horního vchodu k dolnímu. *V.* horního vchodu při šachtě IX. jest . . . . 476 m.,
V. dolního vchodu u šachty XVIII. však . . . . . . 468 m.,
má tedy půda na vzdálenost 85 m. spád . . . . . . 8 m.

5. Náplava. Náplava v jeskyni této jest mohutná a nad míru zajímavá a důležitá. Chtěje poznati náplavu směrem kolmým a dosíci dna skalnatého alespoň na některých místech, dal jsem zde hloubiti 18 šachet, z nichž 11 šlo na skalnaté dno[26]). Nemoha zde popisovati jednotlivé šachty a to co v nich obsaženo, chci jen stručně naznačiti, jaká náplava tu jest, jak se liší od oné v ostatních chodbách jeskyň Sloupských a odkud musila přijíti.

1. Viděli jsme, že v chodbách Nicové, Starých skal a v Šošůvské skalnaté dno pokryto jest mohutnou náplavou drobovou a to planou; v Kůlně takové náplavy není; jen v šachtě IX. pokryto bylo skalnaté dno slabým povlakem drobové náplavy. Z toho jde na jevo, že nad Kůlnou a nad jejím blízkým okolím byla droba dříve splavena, než v Kůlně počala náplava se ukládati. Jak hned se přesvědčíme, počalo se skalnaté dno pokrývati náplavou na počátku doby diluvialní. Před touto dobou tedy již droby nad Kůlnou nebylo.

2. Veškerá náplava v Kůlně skládá se z vápencového štěrku a hlíny; nemohla tedy přijíti z řečiště Sloupského.

3. Náplava musila se v Kůlně současně a ve stejné míře ukládati, jak se zanášelo řečiště potoku Sloupského.

4. Náplava pod vchodem při šachtě XVIII. jest mohutna 16 m. a zbytky zvířat diluvialních sahaly až na skalnaté dno. Když se jeskyně počala pokrývati náplavou, musila tu diluvialní zvířata již býti.

5. Náplava pod vchodem u šachty XVIII. má *V.* 468·628 m.,
zbytky zvířat diluvialních sahají hluboko . . . . 16·000 m.,
tedy do *V.* . . . . 452·628 m.
Nynější údolí před Kůlnou má *V.* . . . . . . 465·188 m.
Poněvadž v Kůlně jdou zbytky do *V.* . . . . . . 452·628 m.,
musilo býti údolí na počátku doby diluvialní o 12·560 m.
nižší; jinak by byly vody potoční spodním vchodem vnikaly do Kůlny, zanášejíce sem smíšený planý štěrk.

26) Popis všech šachet shledá čtenář v mé monografii: Die Höhlen in den mährischen Devonkalken und ihre Vorzeit (Jahrbuch der k. k. geol. Reichsanstalt Wien 1891.) str. 490—498 a popis nejdůležitějších (IX. XII. XIV. IV., XIII. XVIII.) v mém díle Kůlna a Kostelík, str. 4—8.

6. Na počátku doby diluvialní musilo míti údolí *V.* 452·628 m.;
skalnaté dno zde má *V.* . . . . 443·628 m.;
mohlo tedy údolí toto před příchodem diluvialních
zvířat býti pokryto jen na . . . . 9·000 m.
vysoko.

7. Od počátku doby alluvialní až do dnešního dne nemohly vody Sloupské vystoupiti na 11 m. vysoko; neboť *V.* údolí naproti
Kůlně jest . . . . 465·188 m.;
kdyby byly vody vystoupily v poslední době o . 11·000 m.,
tedy do *V.* . . . . 476·188 m.,
byly by se do Kůlny hrnuly vrchním vchodem, majícím
při šachtě IX. *V.* . . . . 475·940 m.,
tedy méně o . . . . 0·248 m.
a byly by následkem toho do Kůlny zanášely smíšený štěrk; toho však zde není.

8. Avšak my můžeme jíti ještě dále: Vody potoku Sloupského nevystouply po celou dobu diluvialní přes 4 m.; tak že můžeme určitě říci, že nějakých přílišných vod v této době nebylo.

Věc má se takto: V celé Kůlně nebylo nalezeno smíšeného štěrku potočního; jen v šachtě XVIII. (viz tečkovanou část na průrysu); z toho vidno, že vody potokem Sloupským tekoucí snažily se vniknouti do Kůlny, byly ale vodami, přicházejícími jeskyní zadrženy, tak že jen pod vchodem smíšený štěrk uložiti mohly.
V. půdy nynější u šachty XVIII. jest . . . . . 468·000 m.,
potoční štěrk v této šachtě započal ve hloubce . 4·000 m.,
tedy při *V.* . . . . 464·000 m.

Při téže *V.* nacházíme však potoční štěrk v údolí a na poli před Kůlnou.

Kdyby vody potoku Sloupského byly vystupovaly o 4 m. výše, byly by do Kůlny zanášely smíšený štěrk dolním vchodem. Hle, co nám tato mrtvá náplava vše nezvěstovala!

9. Podobným způsobem lze vysvětliti následující překvapující zjev: Naproti hôtelu Broučkovu spojuje se silnice, přicházející od
Ostrova a ze Sloupského žlebu. *V.* na tomto místě je . 466 m.,
smíšený štěrk v údolí před tímto hostincem je níže o 2 m.,
tedy při *V.* . . . . 464 m.

Brouček hloubil na svém dvoře studni; dne 29. června 1897 změřil jsem hloubku této studně na 17 m. Náplava skládala se ze žluté hlíny a hranatého vápencového štěrku. Náplava byla právě taková jako v Kůlně.

V. místa, kde studně byla hloubena, obnáší . . 467 m.,
studně šla hluboko . . . . 17 m.,
tedy do *V.* . . . . 450 m.

Smíšený štěrk v údolí leží při *V.* . . . . 464 m.,
zde ve studni nebyl nalezen ani při *V.* . . . . . . 450 m.,
tedy ani 14 m. hluboko pod úrovní svou v údolí.

Proč nezanesly rozvlněné vody hrnoucí se do Sloupského žlebu sem do zákoutí smíšený štěrk? — Poněvadž současně řítily se s velkým spádem vody korytem směrem od jihu k severu vedoucím, přinášejíce žlutou hlínu a vápencový štěrk se strání.

6. Skalnaté dno. V šachtě IX. pod horním vchodem bylo vodami omleté skalnaté dno shledáno při *V*. . . . . 472 m.;
v šachtě č. XVIII. pod dolním vchodem jest při *V*. . . 450 m.,
mohly bychom tedy říci, že tu máme spád . . . . 22 m.
Ale jaký by to byl omyl! Poznáme hned, jak nutno jest při podobném zkoumání hloubiti mnoho šachet na skalnaté dno jdoucích.

Podívejme se jen na průrys. V šachtě IX. pod vrchním vchodem bylo skalnaté dno při *V*. . . . . 472 m.;
v šachtě XIV. hloubeno však do *V*. . . . . 457 m.,
tedy níže o . . . . 15 m.,
než dosaženo skalnatého dna (šachta byla hloubena nad komínem, odkorky v nánosu vápencovém, téměř bez hlíny uloženém nedržely, ukázaly se díry mezi balvany do hlubiny vedoucí a šachta se sama shroutila).

Než o něco dále směrem k dolnímu vchodu při šachtě IV., kde bychom byli očekávali skalnaté dno při větší ještě hloubce, nalezli jsme je při *V*. . . . . 465 m.;
při šachtě XV. ještě dále k dolnímu vchodu je skalnaté dno také při *V*. . . . . 465 m.;
odtud pak rychle padá k šachtě XVIII. k *V*. . . . . 450 m.,
tedy . . . . 15 m.
hluboko. Vidíme, že v této jeskyni jest neobyčejný tvar skalnatého dna; horní polovice klesá do hlubiny neznámé; na to zvedá se vysoko a padá opět v druhé (dolní) polovici srázně do údolí.

Ale hlavní překvapení nás očekávalo při hloubení šachty XV. Náplava byla zde mohutna 5·20 m.; tu ležely dva o sebe se opírající vápencové balvany a zakrývaly vodami vymletý komín 0·34 m. široký, 0·70 m. dlouhý a 2·10 m. hluboký. Mně tělnatému člověku nebylo možno prosouknouti se úzkou touto dírou dolů a vypátrati, kam tento sopouch vede. Při mých pracích býval často zaměstnán Florian Koudelka (tenkráte posluchač ústavu zvěrolékařského ve Vídni, nyní okresní zvěrolékař ve Vyškově). Znaje Koudelku jako svědomitého badatele našich jeskyň, milerád přijal jsem jeho návrh, že se dolů podívá, že prostory vyměří a pak mi o tom zprávu podá. Koudelka s několika dělníky štíhlého vzrůstu spustil se dolů a podal pak tuto zprávu:

„Komínem vnikli jsme do skalnaté, 2·5 metru dlouhé chodby, jejíž šikmo spadající dno bylo vápenitým štěrkem pokryto; chodba byla 1·5 metru široká a 3 metry vysoká. V pravo i v levo, jakož i nad námi byla skála. Na to odkloňovala se tato chodba poněkud v pravo a vedla nás opět šikmo dolů ještě 1·5 metru daleko; zde octli jsme se u okrouhlého otvoru v zemi u našich nohou. Celkový spád chodby od místa pod komínem až k okrouhlému otvoru obnášel 2·5 metru. Okrouhlý otvor byl skalnatým hřebenem rozdělen na dvě okna. Nad sebou spatřili jsme ve stropě komín, jenž byl

uzavřen velikým, asi 1½ metru v průměru měřícím balvanem. Otvor pod námi měl taktéž průměr 1½ metru. V hornickém okovu na lanu připevněném sjeli jsme jeden po druhém otvorem podél hladké vápencové skály kolmo dolů do neznámé prostory.

Naše světla nedostačovala ozářiti celou podzemní dutinu, do které jsme sestupovali a neviděli jsme nikde její ohraničení, kromě hladké skalní stěny, vedle níž jsme dolů se spouštěli.

Teprve ve hloubce 12 metrů dopadli jsme na zemi. Nalézali jsme se na balvanité hrázi, která se se značným sklonem směrem od Sošůvky k Vavřinci dolů táhla. Rozhlíželi jsme se zkoumavě v jeskyni, do níž až dosud lidská noha nikdy nevkročila. Doufali jsme, že zde nalezneme celé poklady kostí z diluvialních zvířat, vodami sem nanesených.

Brzy shledali jsme, že se nacházíme v šířavině 12 metrů vysoké a 6 metrů široké, která ve vzdálenosti 13 metrů směrem k Ostrovu se úžila; zde se skalní stěny až na 1·20 metru přibližovaly. Odtud vnikli jsme tím směrem k Ostrovu do chodbičky pouze 0·60 metru široké, 1·50 metru vysoké a 4·80 metru dlouhé! Pak se tato chodba opět rozšířila na 1·20 metru a šli jsme ještě 3·80 metru daleko. Strop uhýbal vzhůru do ohromného, okrouhlého komínu s průměrem asi tří metrů. Až na konec komínu jsme neviděli, ačkoliv jeden z dělníků vylezl do komínu asi 9 metrů vysoko a dovnitř vzhůru svítil. Na stěnách komínu viselo mnoho krásných krápníků. Až sem má chodba stálý, avšak nenáhlý spád. Ve vzdálenosti 21·60 metru od místa, odkud jsme vyšli, byl srázný stupeň se šikmou délkou 10 metrů, po němž jsme s balvanu na balvan opatrně slézali v chodbě 1·5 metru široké a 6 metrů vysoké, až jsme dosáhli v kolmé hloubce 7 metrů dna. Nad námi nacházel se opět ohromný, okrouhlý komín s průměrem 4 metrů, z něhož řinul se po jedné straně čarokrásný krápníkový vodopád. Konec komínu, na jehož stěnách viselo nesčetné množství krápníků, jsme nespatřili. Kromě těch viděli jsme v komíně také zaklínované balvany, jež byly žlutou hlínou zamazány.

Odtud šla chodba ještě dva metry daleko, ale byla pouze 1·5 metru vysoká a jen metr široká. Končila u skály, která ji uzavírala. Na konci této chodby, 30·60 metru od místa v šířavině, kam jsme z okna ve stropě v okovu dopadli, bylo na zkoušku kopáno. Na hoře pokrýval zemi povlak krystalického travertinu (sraženého vápence), pouze 1 centimetr silný, pod ním byla až do hloubky 0·60 metru písečnatá hlína s vápenečky. Hlouběji kopáno nebylo. Celá šířavina byla pokryta četnými vápencovými balvany různé velikosti, které její dno na způsob nakloněné hráze směrem od Šošůvky k Vavřinci, se sklonem 35—40 stupňů, pokrývaly; mezi vápencovým kamením byla žlutá hlína jako výplň a mimo to četné valouny a oblázky droby (šedé náplavy). Kosti diluvialních zvířat jsme na povrchu nikde nenašli. V popsaném pokračování šířaviny byla půda na některých místech travertinem pokryta.

Vrátivše se nazpět pod okno, kterým jsme do šířaviny spuštěni byli, pátrali jsme po dalších podzemních prostorách.

Směrem ku Žďárné vystoupili jsme po velikých, hranatých, vápencových balvanech, nakupených na sebe, šikmo vzhůru — asi pod sklonem 45 stupňů — 14·20 metru daleko do komínu, jenž byl náplavou uzavřen; na levo odbočovala odtud chodbička, do níž spadala balvanitá hráz, 4 metry daleko. Dno pokrýval vápencový štěrk a drobná náplava drobová (šedá). Dále to opět nešlo.

Konečně vnikli jsme ze šířaviny od místa pod oknem směrem ku Sloupu (ku sloupskému vchodu do Kůlny) taktéž po balvanité hrázi 14 metrů vzhůru do jiného komínu, jenž byl vápencovými balvany zatarasen. Na cestě do tohoto komínu uzřeli jsme ve stropě ve vzdálenosti 2·50 metru od okna, kterým jsme do šířaviny vnikli, jiné okno, jež ve výši asi 6 metrů s prvním oknem splývalo.

V jeskyni našli jsme nesčetné množství krásných krápníků různé velikosti, tloušťky i délky, a sice od střechýlků brkům podobných, uvnitř dutých a průhledných, bílých a čistou vodou naplněných až k rampouchům přes půl metru dlouhým, a přes decimetr silným. Krápníky visely nejen se stropu dolů, ale vyrůstaly i ze země (stalagmity).

Úhrnná délka podzemních prostor, jež jsme pod Kůlnou prozkoumali, obnáší 58·80 metru, a nejnižší bod jejich jest 28·7 metru hluboko pod půdou Kůlny.“ —

Z toho co uvedeno, vychází na jevo:

1. *V.* půdy v Kůlně u šachty XV. jest . . . 469·926 m.;
skalnatý sopouch otevřel se ve hloubce . . . . 5·200 m.,
tedy je tu skalnaté dno při *V.* . . . . 462·726 m.

2. Spád ku kraji kolmé prohlubně obnáší . . 2·500 m.,
má tedy tento kraj *V.* . . . . 460·226 m.

3. Hloubka prohlubně obnášela . . . . . 12·000 m.
a měla tedy půda dole *V.* . . . . 448·226 m.

4. Půda v Kůlně u šachty XV. má *V.* . . . 469·926 m.
Nejnižší místo v nově otevřené prostoře leží níže o . 28·700 m.,
tedy při *V.* . . . . 441·226 m.

5. Skalnaté dno údolí před Kůlnou má . . . 443·628 m.,
tedy více o . . . . 2·402 m.
Měly tedy vody spád ku skalní stěně již tenkráte, když bylo skalnaté dno v údolí obnaženo.

6. Tenkráte byla Kůlna vroubena kolmými skalkami, jak na straně západní tak i jižní; zde i onde bylo propadání; kolmé skalky poznenáhla se sřítily a zakryly otvory vedoucí do dolního patra.

7. To vše musilo se státi před příchodem diluvialních zvířat; na to se počala Kůlna náplavou zanášeti a zbytky zvířat počaly se ukládati.

8. V Kůlně máme několik horizontů s podzemními dutinami a to:

a) Komíny a trhliny ve stropě při *V.* . . . . . . 479 m.
b) Otevřená jeskyně při *V.* . . . . 470 m.
c) Pod náplavou při *V.* . . . . 448 m.
d) V dolním patře při *V.* . . . . 394 m.

7. Nálezy palaeontologické a archaeologické. V ohledu palaeontologickém a archaeologickém musím naši Kůlnu nazvati velkolepým archivem přírodním, v němž zachovány jsou nám dokumenty od nejstarší doby diluvialní počínajíc až na naše dni v nepřetržitém postupu a v mohutnosti tak velké, že se tomuto archivu žádné jiné místo na světě nevyrovná. Od skalnatého dna 16 m. vysoko nahoru uloženy jsou listiny hlásající, kdy a jaká zvířata tu kdysi žila, jaké bylo tenkráte podnebí a jak vypadala krajina, v níž tato fauna mohla žíti.

Avšak to není vše; poznáme zbytky zvířat ochočených, kterých tu dříve nebylo a které se rázem ve velkém množství objevují; kde se tu vzala? Ale nejvíce nás poutají nálezy, dotvrzující, že sem zavítal člověk prabydlitel a že nám tu zanechal tak bohatou pozůstalost, že můžeme z částí její sestaviti si jasný obraz o tom, jak tu žil a na jakém stupni vzdělanosti stál; ano my shledáme, že se tu vystřídali lidé dvou docela různých plemen atd.

A) *Zbytky zvířecí.* Pro zkoumání geologické a archaeologické mají zbytky zvířecí velkou důležitost; pocházejí-li z vrstev neporušených, kladou nám do rukou rodný list, určující stáří vrstev a nálezů. Nutno ovšem, aby badatel dovedl rozeznati vrstvy porušené od neporušených a by uměl čísti tajemné písmo rodného listu. Zvířata u nás žijící (domácí i divoká — fauna) mají své dějiny, jež nám vypravují velmi zajímavé a poučné věci.

Začneme od vrchu a půjdeme dolů až na skalnaté dno.

1. Na povrchu anebo v černé náplavě pod povrchem, ale ne hlouběji než na 0·30 m., vyskytly se tu a tam kostky z následujících zvířat:

α) *Z kočky domácí.* Mnohý tomu ani nebude chtíti věřiti, že užitečné toto zvíře teprva v X. neb XI. století z Italie k nám bylo přiveženo a zde se pak po domácnostech rozšířilo.

β) *Krysa.* Nebyla známa před XII. stoletím (přistěhovala se z Persie).

γ) *Potkán.* Přitáhl do Evropy na podzim r. 1727 ze zemí Kaspických a stepí Kumanských.

δ) *Bažant.* Pochází z Asie, byl dovežen do Řecka a Italie; odtud rozšířen Římany v krajinách od nich obsazených.

ε) *Perličky.* Pocházejí z Afriky; známy byly sice Římanům; po pádu říše Římské přišly v zapomenutí. Teprv Portugalci na svých cestách kolem břehů Afrických seznali opět perličky a přivezli je do Evropy.

ϛ) *Krocan.* Pochází z jižních států severní Ameriky; dovezen byl do Evropy brzo po objevení Ameriky.

η) *Slepice a kohout čili kur domácí.* Pochází z Indie (Gallus bankiva). Ve starém zákoně není o něm zmínky; starým Řekům za času Homera nebyl znám; za časů válek Perských ale již ho Řekové znali. Odtud dostal se osadníky Řeckými do Italie.[27])

[27]) Když Julius Caesar roku 54. před Kr. navštívil Britanii, chovali tamější Celtičtí obyvatelé kura domácího i hus ochočenou, ale jen pro radosť; masa z nich nepojídali. (Caesar de bello gallico V. 12: Leporem et gallinam et anserem

Římané rozšiřujíce panství své po jižní a střední Evropě, ovšem rozšířili v nemalé míře chov drůbeže.

Ve vrstvách předvěkých nevyskytují se u nás zbytky slepičí a kohoutí; za to však vyskytují se v pohanských hrobech Slovanských.

2. Ve vrstvě následující 0·90 m. silné a skládající se z černé hlíny, hranatých vápenečků a drobného vápencového štěrku nebylo více spatřiti zvířat právě uvedených. Ale za to bylo tu velké množství kostí, zubů a kopýtek z domácích zvířat (které ovšem sáhají až na povrch, ale jen tu a tam roztroušeně) a to: tur domácí (kráva, vůl, býk), ovce, koza, prase, pes.

Jak hned uhlídáme, nevyskytuj se tato zvířata níže v následující vrstvě, která mimo to skládá se z hlíny žluté s vápencovým štěrkem, a nikoliv černé. Odkud se tedy vzala na ráz tato zvířata? Jen nový přistěhovalec je mohl sem dovésti a veda život pastýřský ubytoval se v Kůlně a zde zůstavil nám zbytky svých hostin.

3. Jak řečeno, změnila se nyní v další hloubce náplava a změnila se fauna. Náplava (žlutá hlína s vápencovým štěrkem, tu a tam balvan a v šachtě XVIII. potoční nános) byla nyní 14·80 m. mocná a sáhala až na skalnaté dno. V této tak mohutné vrstvě byla zastoupena zvířata podivného rázu a zároveň podivným způsobem roztříděna:

α) Od spodu 14·80 m. vysoko byly zbytky zvířat nyní vyhynulých: mamuta, nosorožce a jeskynního medvěda; zbytků z těchto zvířat k vrchu stále ubývalo, až pak se úplně vytratily, tak že v následující černé vrstvě nebylo po nich ani stopy.

β) Od spodu až na horu 14·80 m. vysoko zbytky zvířat nyní v jižních krajinách žijících: hyény a lva; v černé vrstvě 1·20 m. mohutné nebylo po nich stopy.

γ) V žluté vrstvě, ale ne hlouběji než 4·80 m. zbytky zvířat severních čili arktických, a to: lumík, kur alpský, kur rousný, sněžný zajíc a lední liška (tato jen v jednom případě ve hloubce 6·60 m. v šachtě XVIII.[28])

δ) Ve žluté vrstvě v poli *d) e)* 1·50 m. hluboko v hnízdě zbytky zvířat stepních: pištucha, křeček stepní, hraboš v Sibíři obecný.

Jaké to překvapující uložení zvířat vyhynulých, jižních, severních a stepních! Všechna tato zvířata nazýváme diluvialními; týmže názvem pojmenujeme také vrstvy, v nichž byly uloženy. Za to však nazýváme černou vrstvu, v níž

gustare non putant; haec tamen alunt animi voluptatisque causa). Do Britanie dostal se kur obchodníky Fenickými nebo Řeckými. K Slovanům dostal se kur domácí z Persie (zde se nazývá chura); to však státi se musilo v době, kdy Slované žili ještě v pospolité vlasti v těsnějším svazku; neboť název ten jest všem Slovanům společný (viz Dr. Kříže Kůlna a Kostelík str. 214).

[28]) Sob a rosomák nemohou počítati se ke zvířatům význačným pro dobu glacialní; zbytky z nich sáhaly 13·80—14·20—15·30 m. hluboko.

nebylo stopy po těchto zvířatech, v níž ale rázem objevila se nám zvířata domácí, vrstvou alluvialní.

ε) Než mimo zvířata již uvedená nalezeny ještě zbytky jiných zvířat v Kůlně a to jak v náplavě žluté tak i černé. Zvířata tato žila tedy u nás v době diluvialní i alluvialní[31]); velká část z nich žije dosud u nás, menší část byla v historické době vyhubena: tur, zubr, los, vlk, rys, divoké prase, divoká kočka, bobr, kůň, jelen, srnec, liška obecná, kuny, tchoř, hranostaj, kolčava, jezevec, vydra, hraboš vodní, hraboš polní, hraboš lesní, hraboš mezní, ježek, krtek, rejsek obecný, rejsek zakrslý, rejsek vodní, vrápenec malý, netopýr obecný, vrápenec podkrovní, sysel, křeček, krkavec, hus divoká, tetřev, tetřívek, žába, ropucha.

4. Na počátku doby diluvialní, když se k nám dostal z Asie mamut, nosorožec, jeskynní medvěd, lev, hyéna, (přišly také z Asie[32]) tur, zubr, kůň atd., bylo podnebí mírné a dosti vlhké (období předledové čili praeglacialní).

Následkem toho, že se krajiny rozložené kolem severního pólu zalednily, nucena byla zvířata tam žijící odstěhovati se do krajin jižních a tak i k nám zavítala tak zvaná fauna glacialní (období ledové čili glacialní) a s ní zároveň první člověk (člověk pravěký čili diluvialní). Naše zvířata citlivější (srnec, jelen, divoké prase, kočka divoká, kuny atd.) stěhovala se i s citlivějšími stromy (dubem, bukem, javorem, lípou atd.) také jižněji a vracela se pak později zvolna nazpět.

Když byla dlouhá doba ledová ukončena a severní Německo zbaveno ledového příkrovu, vzaly roviny Severo-Německé na se ráz stepí jihoruských (období stepní). Zvířata stepní dostěhovala se sem a navštívila také Moravu.

Později však znenáhla přibývalo vláhy, množily se lesy a k nám vracela se flora a fauna, která byla v době ledové k jihu ustoupla. V této době přišel člověk plemene Arijského z Asie s domácími zvířaty (doba alluvialní).

5. Viděli jsme, že zbytky zvířecí sahají sice až na skalnaté dno do hloubky 16 m., poznali jsme však, že nejsou starší diluvia; není tu vrstev, třetihorních, křídových a jurských, není tu tedy také zvířat z těchto dob pocházejících. Co je toho příčinou?

Usazeniny jurské vyplňují dutiny podzemní u Rudic do téže *V.*, jaká jest nad Sloupskými skalami; křídové útvary rozloženy jsou na Moravě do *V.* 540 m. u Křetína, do 552 m. u Moletína, do 549 m. u Kunštátu, do 534 m. mezi Boskovicemi a Valchovem; vrstvy třetihorní sahají nad Lažánkami do *V.* 480—490 m.; nemůže býti o tom pochybnosti, že vody mořské z těchto dob vnikly také do údolí Sloupského a že mohly svými útvary naplniti jeskyně Sloupské, zejména Kůlnu; a přece jich tu není.

---

[29]) Proto slují diluvio-alluvialní.

[30]) Porovnej mou monografii: O diluvialní fauně, hledíc ku člověku diluvialnímu a alluvialnímu. Zprávy společnosti pro fysiokracii v Čechách 1895 III. a Uiber die Quartärzeit in Mähren und ihre Beziehungen zur tertiären Epoche Mittheilungen der anthrop. Gesell. Wien 1898, svaz. XXVIII. 1—34.

Nelze o tom pochybovati, že také do Sloupských jeskyň zanešeny byly usazeniny řečených moří, ale usazeniny tyto byly pozdějšími vodami odplaveny. Jestliže se nevyplnily jeskyně a propasti až na úroveň otvorů (jak se to stalo u Babic, u Rudic, Olomoučan a Habrůvky), pak to bylo věcí snadnou, aby náplavy byly vodami odneseny. Voda řítící se s vysoka rozmíchá napřed náplavu, vynese ji pak nahoru a odplaví zde, až si násilím otevře podzemní průchody.

6. Proč tedy neodplavily vody také náplavu diluvialní? Tato pochází se strání a byla vodami dešťovými dolů snešena. Vody tuto náplavu nesoucí zanechaly v jeskyni jen nepatrnou část náplavy, zbytek odnesly do údolí. Kdyby tu však nebylo bývalo v jeskyních i mimo ně překážek, nebyly by se jeskyně tak snadno naplnily. Vizme Kůlnu: Vody přicházející údolím tekly kolem dolního vchodu; jeskyní přitékaly vody se strání nesouce náplavu; tyto vody jeskynní byly vodami údolím tekoucími zaraženy jako nějakým stavidlem a musily náplavu položiti na dno jeskynní a pak teprv se míchati s vodami údolními.

7. Konečně jest zajisté nad míru nápadnou okolnosť, že náplavy drobové v Nicové a v starých skalách tak mohutné (20 m. v šachtě IX. v Nicové, 21 m. u řezaného kamene v šachtě VI.', v Kostelíku na 9 m., ve Výpustku na 8 m.) ukázaly se býti planými. Kdyby byla zvířata diluvialní v okolí Sloupském žila za oné doby, kdy se náplava tato ukládala, musily by se zbytky z nich tak dobře v této náplavě vyskytovati, jako se nám objevují hned na to v hořejší vrstvě vápencové. Zvířata diluvialní tedy tenkráte u nás žíti nemohla.

B) *Inventář lidské pozůstalosti.* Počínáme-li od skalnatého dna z hloubky 16 m. prohlížeti náplavu, shledáme, že na 12 m. vysoko uloženy jsou sice zbytky uvedených zvířat, ale že tu není ani stopy po nějakém nálezu, který by poukazoval na přítomnost lidskou. Uplynula tedy velká doba, kdy tu v okolí Sloupském řádila diluvialní zvířata sama, nejsouce ani vyrušována ani pronásledována člověkem.

Teprve ve hloubce 4 m. objevil se nám na jednom místě pazourkový nožík. Zůstal osamělý; až pak ve hloubce 3 m. počínaly výrobky se množiti a doprovázely nás až na povrch půdy.

Avšak tu nutno činiti velký rozdíl mezi nálezy pocházejícími z horní černé náplavy čili černice na 1·20 m. mohutné a mezi nálezy níže shledanými v žluté náplavě na 2·80 m. silné. Započněme s touto vrstvou, o níž dle zbytků zvířecích víme, že pochází z doby diluvialní.

a) **Doba diluvialní čili pravěká.**

1. Ohniště a popeliště. Neklamným znakem o tom, že tu pravěký člověk přebýval, byla neporušená ohniště a popeliště. Popel a uhélky prozrazovaly, že tu bylo páleno dřívím, že oheň rozděláván byl v mělkých kotlinkách v náplavě vyhrabaných.[33])

---

[33]) Jednotlivá ohniště, jich rozložení a rozměry viz na str. 33. spisu Kůlna a Kostelík.

2. Nástroje kamenné. Tvar takových výrobků sloužících k potřebě domácí, na lov, na obranu, k útoku je znám. Jsou to sekyry, hroty, šípy, nože, škrabadla, palice (křemenné).

3. Nástroje koštěné. Šidélka, jehlice, hladidla.

4. Nástroje ze sobího parohu zhotovené. Jehlice, hroty, škrabadla, hladidla.

5. Nástroje ze slonoviny. Velmi krásně zhotovený hrot nebo šíp s krevní rýhou.

6. Líčidlo. Barvičky (hlinka) na líčení těla.

7. Vonné pryskyřice. Účel neznámý.

8. Dentaliny (třetihorní lastury mající podobu malounkých klů sloních s dírkou) k ozdobě.

9. Rytby a řezby. Obyčejně má se za to, že pravěký člověk byl polovičním opičákem a že tu žil hůře než-li zvíře. To jest sebeklam a výrok, který se zakládá na nedostatečném pozorování a nesprávné kombinaci. Jak tu člověk pravěký žil, vylíčil jsem zevrubně ve svém díle Kůlna a Kostelík, Brno 1891, str. 28—44; k tomu nepotřebuji dnes ničeho dodati a na obsahu ničeho měniti. Pravěký člověk přistěhovavší se do Moravy byl lovcem obratným, smělým a měl velkou zásobu praktických vědomostí, jež si byl během dlouhých dob nashromáždil ve své pravlasti (napřed v krajinách rozložených kolem Severního pólu a pak v Sibíři.) Žil podobným způsobem jako nynější Eskymáci, Čukčové, Tungusové atd. v době, kdy ještě nepřišli do styku s Evropany a Severoameričany. Lidé tito neznali domácích zvířat, hliněných nádob a přeslenů (nebylo tu žádných závaží ku tkaní látek na kolmém stavu), žádných drtidel ani žernovů na rozemílání a drtění zrnek obilních, nebylo tu žádných nástrojů hlazených a vrtaných, ani výrobků kovových.

b) **Doba alluvialní.**

Náplava černá (černice) byla zde mohutna na 1·20 m. Tato se dělila dle zbytků zvířecích a výrobků lidských na:

α) Spodnější 0·90 m. silnou, pocházející z doby praehistorické čili předvěké (po skončení diluvila až do narození Krista Pána).

β) Hořejší 0·30 m. silnou, pocházející z doby historické čili novověké.

Člověk předvěký byl hotovým pastevcem a jen tak mimochodem pěstoval obilí (o čemž svědčí žernovy a drtidla) a len. Uměl si vyráběti z hlíny rozličné nádoby hliněné, přesleny a závaží ku tkaní látek lněných, živil se hlavně chovem domácího dobytka (skotu, ovcí, koz, prasat), při čemž mu domácí pes věrné konával služby (poskytoval mu také dobrou pečeni); užíval sice také pazourkových nástrojů, zejména nožíků; ale mimo to uměl zhotovovati si nástroje z jiných druhů kamene (serpentinu, syenitu, dioritu, jadeitu atd.); nástroje tyto dovedl ohladiti, vyleštiti a dle potřeby v nich i díry vyvrtati; později seznámil se s výrobky bronzovými a železnými obchodem, a pak si vyráběl kovové nástroje sám; nástroje koštěné (šidélka, jehlice, dýky, hladidla, škrabadla) jsou ponejvíce z domácích zvířat zhotoveny. Také mince seznal od trhovníků a dovedl raziti vlastní mince zlaté, stříbrné a bronzové.

Kardinální otázkou jest: Zůstal-li pravěký člověk ve svých sídlech a opouštěje pozvolna lovecký život seznámil-li se prostřednictvím trhovníků s domácími zvířaty, jež začal chovati, s obilím a lnem, jež začal pěstovati, s uměním hrnčířským, tak že počal dělati hrnce a jiné nádoby a je vypalovati atd., či přistěhovali se k nám lidé jiného plemene, kteří si domácí zvířata přivedli a kteří znali také pole obdělávati, látky tkáti atd.?

Na to pravím: Lidé tito musili se sem přistěhovati z krajin Asijských, byli plemene Arijského a národnosti Keltické.[34])

Zde jen podotýkám to co následuje:

1. Domácí zvířata objevují se nám zaráz ve velkém množství. Naše kráva a náš býk pochází z divokého tura (Bos primigenius); v této alluvialní vrstvě ležely zbytky domácího tura i divokého tura (Bos taurus a Bos primigenius) vedle sebe. Jaký jest však osteologický rozdíl mezi oběma? Tur domácí následkem tisíciletého ochočování změnil se valně ve své kostře; nějakých přechodních tvarů z divoké formy do ochočené tu není. To uzná každý čtenář, že přes den nebo přes rok anebo přes století nezmění se kostra divokého tura v kostru domácí krávy a domácího býčka. Kdekoliv v Evropě jsou starší vrstvy předvěké, všude vystupuje domácí skot ve velkém množství a v témže tvaru. Z toho vychází na jevo, že zvíře to ochočené přivedli sem lidé odjinud a že rozšířivše svá sídla po celé Evropě rozšířili zároveň nejužitečnější zvíře, jež jim poskytovalo vše, co potřebovali (kůži, maso, mléko, kosti, ano i trus na pálení). Tito lidé musili býti původu Arijského; neboť názvy pro toto zvíře (pak pro ovci, kozu, prase, psa) jsou Arijcům společné.[35])

2. V diluvialních vrstvách nalezen tu a tam zbytek z diluvialní ovce.[36]) Avšak zbytků těch je po celé Evropě velmi po skrovnu a osteologický tvar divoké a ochočené ovce velmi se liší. Poznámky uvedené při turu mají i zde své místo.

3. Divoké kozy, z níž by se domácí koza byla u nás ochočila, v diluvialních útvarech u nás vůbec nebylo.

4. Také tu nebylo nalezeno ve vrstvách neporušených v diluviu žádného zbytku z nějakého divokého psa (canis ferus), který by mohl za otce našeho domácího psa považován býti.[37])

5. Z prasete divokého snadno by se bylo dalo ochočiti prase domácí; divokých prasat bylo tu dosti hojně; než formy divoké a ochočené se přece liší; ale hlavním momentem jest ta okolnost, že všech pět zvířat domácích vystupuje všude za ráz, bez přechodu a ve velkém množství.

---

[34]) Viz o tom obšírně v mém díle Kůlna a Kostelík str. 129—386.

[35]) Viz mé dílo Kůlna a Kostelík str. 134—144.

[36]) Na Moravě našel K. Maška u Štramberku několik zbytků, jež professor Nehring vyobrazil a popsal. Neues Jahrbuch für Mineralogie u. Palaeontologie 1891 II. 116—155.

[37]) Není všechno diluvialním, co ten nebo onen sběratel najde v jeskyni, třebas by to leželo vedle mamuta a nosorožce.

Tak má se to také s hliněnými nádobami a ostatními uvedenými výrobky a obilím.

Mohl z pouhého pravěkého lovce tak říkaje přes noc státi se pastýř, rolník, hrnčíř, tkadlec a mistr kamenický? Mimo to pravěký člověk nebožtíky své jen ledabylo pochovával; člověk předvěký však s velkou zbožností je ukládal do hrobu nebo spaloval, klada jim na cestu na dalekou pouť rozličné milodary na místo věčného odpočinutí. (Pokračování.)

Čertův kámen u Kopřivnice.

Napsal **Dr. M. Remeš.**

V půvabném údolí Kopřivničky, jež lemují poslední výběžky Beskyd, viděti asi v polovici jižního svahu Bílé hory vyčnívati osamocené skalisko, které známo je v okolí pod jménem „Čertův kámen". Kolkolem obklopeno jest polemi, povětšině dolů směrem ke Kopřivnici se rozprostírajícími, jen menší část jich rozložena do výše, směřujíc k temeni Bílé hory; nad ním vyčnívají ze stráně bohatě travinami porostlé menší omšená skaliska. Skalisko bývalo dříve mnohem větší; avšak od té doby, co dobývání vápence štramberského v rozsáhlé míře se provádí, lámán také zde vápenec, tak že „Čertův kámen" nemá již své původní podoby a je zajisté již o polovici menší. Nepochybně skalisko v nedaleké budoucnosti zmizí s povrchu země úplně a proto umínil jsem si, památku po něm budoucím uschovati.

V osadě Kopřivnici, v jejímž obvodě na pozemcích, patřících ke gruntu č. 120 kámen leží, nazývají jej od nepamětných dob „Váňův kámen", nejspíše dle dřívějšího majitele. Nyní patří družstvu, které grunt od Jana Krčka odkoupilo. V okolí, hlavně v Příboře a Frenštátě známo je skalisko pod jménem „Čertův kámen", v Příboře slýchával jsem za svého dětství podivný název „Čertův tvarůžek".

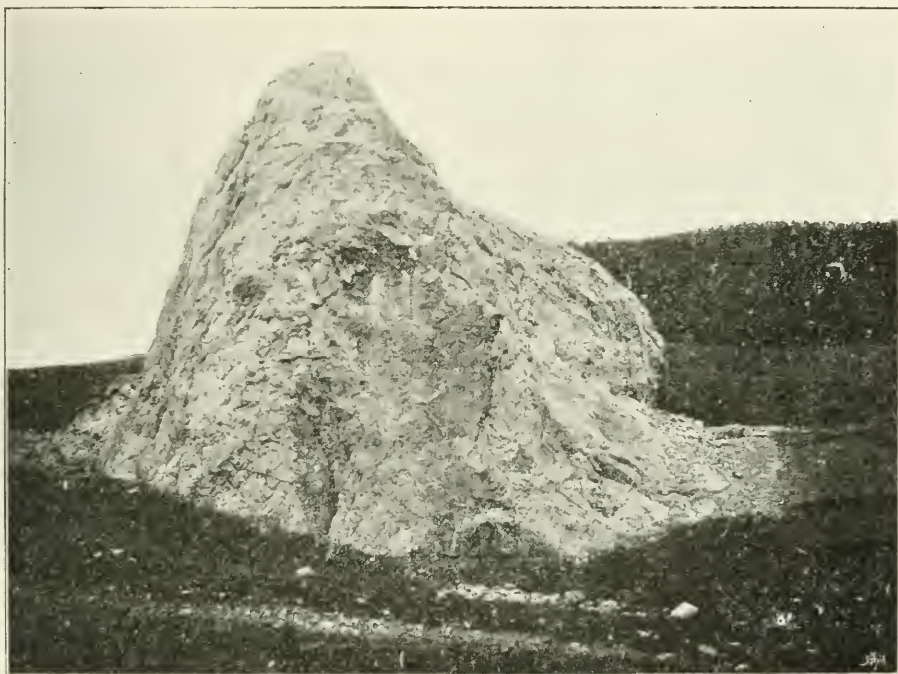
Bližším ohledáním zjistíme, že je to ohromný balvan vápencový, na jehož stranách místy čerstvý lom je viditelný. Z velké části pokrývají skálu lišejníky, mechy a skupiny květin na skalnatých místech rostoucích, jako lomikamen vždy živý, rozchodník bílý a j. Okolo kamene viděti jakýs nezřetelný příkop a dále násep, jako by ze země z příkopu vyházené utvořený a na několika místech cestami protrhaný. Skalisko není žádným útesem ze země vyčnívajícím, nýbrž je to t. zv. bludný balvan, který za doby ledové z ohromného útesu Štramberského byl urván a na své nynější stanovisko zanesen. Upozornil jsem na to, že „čertův kámen" je první člen oné velké řady bludných balvanů štramberského vápence, která u Kopřivnice počínajíc, východní Moravou, Slezskem Dolním až do Haliče zasahuje*). Tomu názoru nasvědčuje úplná shoda vápence Čertova kamene s vápencem Kotouče, jakož i ta

*) Dr. M. Remeš. Zur Frage der Gliederung des Stramberger Tithon. Verhandl. der k. k. Geolog. Reichsanstalt 1899 Nr. 6. u. 7. Str. 178.

okolnosť, že zde i v lomech Kotouče stejné druhy zkamenělin se vyskytují.

Zajímavo je, jak také v lidu se udrželo vědomí, že Čertův kámen z jiného místa na stanoviště nynější byl zanešen. Toho dokladem jsou pověsti v okolí hojně rozšířené, které všecky mají jeden podklad a sice, že zde čert ztratil kámen. Dvě nejvíce zajímavé z Kopřivnice zaslal mi pan nadučitel L. Vícha v původním nářečí:

„I. Kdysi v dědině Lidoňcu byla krasna ženska, k ni chodil na galandu pan, a to byl čert. Terezka neuměla se ho jinač zbaviť, eš mu slibila, že si ho vezme, až poteče voda hore Lidoňcem. A to

Obr. 5. Čertův kámen u Kopřivnice.

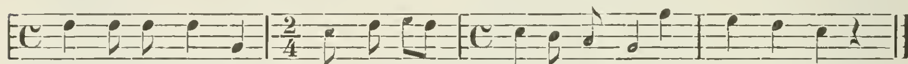
esi uděla čert dřivej, ež kohut zakokrha. Čert, že to uděla. Poskupil po dědinach všecky kohuty. Ale jedna stařenka měla pěkneho kohuta a bylo ji ho lito, tož ho schovala pod něcky. Když čert myslel, že už něni žadneho kohuta v okolu, tož se sebral a na Kotuč. Tam popad na každy maliček jeden kameň a letěl s nima do Lidoňca a tak je postavil, by mu těkla voda hore. Jak je uložil, viděl, že mu ešče jeden chybi. Honem se popad a letěl spatkem, by doněs ešče jeden, ale mila stařenka vypustila teho kohuta a ten zakokrhal. Čert pravě šel po Vaňovej roli, tam oral pacholek se štyrmi koňami. Čert pustil na ně kameň a koně i s pacholkem pochovani jsu pod nim až do sudneho dňa.“

„II. Kral měl pěknu ceru. Čert ju po nim chcel. Kral se mu němohel jinak vymluviť, tak mu pravil, že esi na Červenem kameňu postavi mlyn a voda potěče do vrchu doňho eš kohut zakokrha, že mu ceru da. Čert kazal všecky kohuty po celém světě posbirať. Edem jedna baba měla pěkneho kohuta a ta ho skovala pod šorec*). Čert stavil mlyn, a jak něsel posledni kamenek na nosu, kohut zatřepetal křidlama a zakokrhal. Kamen čertovi na nosu ostal a un ceru kralovu nědostal. (Variant: Čert se propadnul a kamen do dněskajška trči na Vaňovej roli)."

V Kopřivnici zpívají také píseň o Vaňově kameni. Ač jsem dávno o ní věděl, nemohl jsem se jí dopíditi. Teprve p. naдučitel Vícha mi písničku zaopatřil. Text je psán v nářečí kopřivnickém.

Široce.

2. Hořela ona, hořela,
pod ňu ma mila seděla.

3. Aj hořelo tam ořeši;
kdo me srdečko potěši.

4. Zarmuti mi ho ledakdo,
potěšiť mi ho něma hdo.

5. Ach, potěš mi ho sam Bože!
když jinši žaden němože.

Zmíniti se musím také o nálezech, které v okolí Čertova kamene p. ředitel Maška učinil, když na Štrambersku kopal. Na polích okolo kamene nalezeny pazourkové nožíky a bronzové jehlice. V červenci r. 1879. kopal zde Maška na několika místech, hledaje stopy hrobů neb sídliště praehistorického — avšak bez výsledku. Nápadny mu byly kvarcity, podobné oněm, které v diluvialních vrstvách kulturních v jeskyni Šipce na Kotouči vykopal, z čehož soudí, že diluvialní člověk látku k vyrábění svých nástrojů kamenných v okolí sbíral. Vyvýšení kolem Vaňova kamene pokládal Maška za přirozený nános a proto jej neprokopal.

Čertovy kameny známy jsou na Moravě hlavně ze Slovenska a vyskytují se také na Slovensku uherském. Zajímavý článek o nich uveřejnil p. učitel J. Kučera v VII. ročníku tohoto časopisu: Čertovy kameny a jiné starožitnosti mor. Slovenska. Popsány jsou tam četné Čertovy kameny a lidové pověsti o nich. Mimo jiné vypravuje se tam také pověsť o Čertové skále u Lidečka, shodující se celkem s první pověstí o Čertově kamenu kopřivnickém, totiž: „Ústní podání vypravuje, že zeď stavěl, ale nedostavěl čert, chtěje obrátiti řeku Senici hore Lidečkem, aby dostal Rosinu, dceru bohatého sedláka z Lidečka za ženu. Zakokrhání kohoutovo bylo příčinou, že zeď zůstala nedostavenou."

**) Sukně.

Zajisté je podivno, že i v pověsti kopřivnické vypravuje se o vzdálené skále u Lidečka (v některých variantech mluví se také o „Lidoňcu“). V Příboře slýchával jsem stejnou pověsť jako v Kopřivnici, však vždy o Čertové skále u Lidečka.

Čertův kámen byl zajisté v dobách dávných od lidu v úctě chován — snad konali zde naši pohanští předkové obřady bohoslužebné. Není bez významu, že dosud 23. června večer před sv. Janem Křtitelem pálívají se pod Čertovým kamenem ohně. Také název blízké „Čertové díry“ na tajemném Kotouči, jakož i pověsti o Černokněžnících, kteří zde a v okolí — jak lid vypravuje — prodlévali, nasvědčují tomu, že Čertův kámen byl v době pohanské místem posvátným.

Různé zprávy.

Hromadný nález bronzů na Přerovsku. Chodník vedoucí z Přestavlk do Staré Vsi ihned za zahradami Přestavlckými protíná pole patřící tamnímu panství, tak zvanou »Chrastku« či též »Kratinu«, parc. čís. kat. 99/100. Pole toto přeměňováno bylo v r. 1898 a 1899 ve chmelnici. Začátkem prosince 1899 vykopali dělníci tuto zaměstnaní bronzový depot, jenž co do množství a rozmanitosti jednotlivých předmětů nemá hned sobě rovného. Po jediném prohlédnutí nálezu podávám o něm tuto zprávu, zůstavuje sobě důkladněji o tom pojednati, až snad, dá-li Bůh, stane se majetkem vlast. muzea. Pokud poznámky mé stačí, obsahoval nález tento: 1 meč ornamentovaný celý; rukojeť po okrajích vyvalená a zakončená výstupky, jest opatřena 5 otvory pro nýtky; v některém vězel dosud bronzový nýtek. Břit meče jeví se v průměru jako čtyřúhelník s nízkou výškou. Jiného meče jest tam část břitu. 1 celý celt (až na ouško), jiných fragmenty. 13 kusů palstavů s okrajem pro násadu vyvaleným; dílem celých, dílem přeražených. Obrovská fibule, krásně zachovaná nenepodobná té, kterou naše muzeum má ze Slatěnic a jež vyobrazena jest při hromadném nálezu bronzů ze Slatěnic (čís. 31. roč. 1891, str. 89. tohoto časopisu). Dvě fibule podobné, ale mnohem menší. Několik bronzových kopí s krásnou patinou. 6 předmětů podobných nálevkám s úzkými otvory, majících tvar komolého kužele. Nože s řapíky krásně prohnutými rázu Křenovického (čís. 41. str. 5. tohoto čas.). Mezi těmito vynikal nepatrný nožík s ouškem místo držadla, jejž bych spíše za břitvu považoval. Porouchaná Lunulla podobná oné, kterou z Němčic na Hané ve sbírce své chovám a o kteréž jsem podal zprávu v čís. 62. + 63. t. čas. Spirálovité sponky typické pro ráz Hallštattský: jedna spirála končí obloučkem, ve kterém zapínala se jehla vycházející ze spirály druhé (2 exempl.). Dva páry náramků nestejně velikých, které na obou koncích svých dvěma spirálovitě svinutými plochami zdobeny jsou. Drát, z něhož jsou zhotoveny, jest průřezu čtyřhranného. Podobné náramky chová naše muzeum ze Slatěnic (viz vyobrazení na str. 92. čís. 31.). — Trubičky spirálovité, dosud pružné, dosti dlouhé, kteréž sloužily bezpochyby za ozdobu do vlasů. — Sponka do vlasů (opět podobná Slatěnické), z krouceného drátu, na konci jednom opatřená háčky, na druhém pak kroužky k zapnutí. — Ozdobný pruh z plechu bronzového končící podobně jako sponka do vlasů, však velikosti takové, že považuji ho za pás. (2 exempl.) Kroužky se dvěma na sobě stojícími průměry, t. zv. sluneční kola. Pozoruhodné jsou dále knoflíky (větší množství) buď oušky opatřené (rázu Slatěnického), nebo dvěma naproti sobě ležícími otvory (rázu Mankovického). Náramku větších i menších, massivních neb i dutých, krásně ornamentovaných asi 40—50 kusů. Bronzové kruhy různé velikosti, až i tak

malé, že nesnadno jejich účel určiti. Nejméně zastoupeny jsou jehlice. Pokud vím, obsahuje depot asi 4—5 exempl., z nichž jedna porouchaná s vývalkem ornamentovaným. Největší množství fragmentů pochází ze srpů. Těchto jest asi 5—6 celých, kousků větších i menších přes 60. Srpy jsou polokruhovité a žebry vypouklými zdobené; špicí směřují buď k držadlu, nebo jsou zahnuty po způsobu nožů směrem od držadla. Konečně jest tu větší množství různých předmětů necelých, z nichž zvláště vyniká část cisty (?) smáčknuté. Také je zde veliký kus surového bronzu atd. — Celý nález ležel prostě v zemi, ve hloubce asi 1 m., nebyl ani v nádobě, ani kameny přikryt, všechny věci dle zpráv dělníků tvořily kotouč, ve kterém různé předměty dílem navlečeny, dílem různě spolu spojeny byly. Patina všech předmětů jest ušlechtilá, tmavozelená. — Při prohlídce naleziště našel jsem střepiny robené pouhou rukou a pocházející z nádob hrubých (zásobnic) i jemnějších, mírně vypálených, dílem tuhovaných, neornamentovaných. Ze střepů, jež jsem sesbíral, dalo se slepiti: polokulovitý šálek s ouškem a umbem, okrajem staženým a převaleným, dále polovice nádobky s hrdlem svislým, pod nímž náhle zvedá se břicho nádoby silně vyduté a zdobené 4 důlky povstalými vtlačením konce prstu do nádoby ještě měkké, pak okraj mísky s ouškem, na kterém jsou dva výčnělky tak položené, že ucho podobá se uchám měsíčkovitým. — Nápadno jest malé množství věcí zachovalých, celých, a naproti tomu veliké množství (několik set kusův) věcí porouchaných: rozbitých, polámaných, smačkaných. Depot dle všeho patřil potulnému obchodníku, který většinu předmětů celých měl již za části zlomené vyměněných. Nález tento bezpochyby současný s hromadným nálezem Slatěnickým, dlužno klásti do první periody doby Hallstattské. Telička.

Předhistorické sídliště na „Ohradě" u Nákla. Asi čtvrť hodiny od Nákla směrem severovýchodním, uprostřed močálovitých polí a luk, vystupují mírně některá pole, u výměře několika měr. Pozemky tyto jmenují se na »Ohradě« a liší se od okolních polí svou jako uhel černou ornicí. Na polích těchto zjistil jsem na počátku roku 1899 sídliště z doby předhistorické. Půda je zde píščitá a plná střepin z předhistorických nádob. Že místo toto bylo obýváno hned v době neolithické, tomu nasvědčují nalezené zde střepiny z nádob pouhou rukou robených, otisky prstů, pupíky a hrubými uchy ozdobených, a kusy vypálené mazanice z předhistorických chat. Nalezen zde též hliněný, kulatý přeslen, kamenná sekyrka se zaokrouhleným ostřím, kamenné drtidlo, pazourkový nožík a kus hliněného dírkovaného cedníku. Zvláště hojné jsou zde střepiny z kulatých dýnek, které mají v průměru 28—30 cm. a jsou zdobeny otisky nehtů a prstů. Dýnka taková nalezl jsem též na hradisku u Skrbeně. Kromě těchto starožitností nachází se zde též hojně střepin rázu nádob z pohřebišť popelnicových. Zajímavá jest nádobka $3^1/_2$ cm. vysoká, tuhou leštěná s baňatým břichem, ozdobeným čárkovanými trojúhelníky a s úzkým vytáhlým hrdlem. Kar. Fišara.

O šupinušce Dicyrtoma z jeskyň moravských. Jeskyně naše význačny jsou podobně jako jeskyně jižní zajímavou zvířenou, jejíž zástupci po celý život ve tmě žijí a namnoze úplným nedostatkem či zakrněním ústrojů očních se vyznamenávají. Jest tu zastoupeno mnoho řádů i čeledí, a mezi těmito první místo náleží roztočům a šupinuškám. Šupinušky jsou velmi rozšíření, ale málo známí živočichové, neboť pro nepatrnou velikost, skrytý způsob života a pak tím, že člověku ani škody nepůsobí, ani užitku nepřinášejí, snadno obecné pozornosti unikají. Tím větší pozornosti ale docházejí u přírodozpytců, neboť šupinušky jsou nejníže organisovaní hmyzové. — Naše jeskynní šupinušky jsou representovány mnoha zajímavými tvary, z nichž rod Dicyrtoma jest nejpamátnější tou okolností, že o jeho existenci vůbec se pochybovalo, ač právě tento rod poskytoval by nedoceněné látky ku studiu, an jako nejníže organisovaná šupinuška, je zároveň nejnedokonaleji organisovaným hmyzem vůbec. — Rod Dicyrtoma ustanoven byl francouzským učencem Bourletem r. 1842 ve spise „Mémoires sur les Podurides et les Smynthurides". Hlavní znak, na základě kterého nový rod byl utvořen, byla 8mičlánkovitá tykadla (v orig. antennis octoarticulatis), ač všechny ostatní šupinušky mají z pravidla 4článkovitá. Bourletovi byly známy dva druhy, oba z jižní Francie. Několik let později (1847) popsal Lucas tři specie téhož rodu z Alžíru a Nicolet 1 species z jižní Francie, tak že bylo celkem známo 6 druhů. Od těch dob žádný z badatelů nečiní o ní zmínky; tím důležitější byl ovšem nález Wankelův, jenž konstatoval, že Dicyrtoma žije též v našich jeskyních. W. popsal ji r. 1860 ve spisku »Beiträge zur österr. Grottenfauna« jako nový druh D. pygmaea. Wankel byl poslední z autorů, který Dicyrtomu uvádí; od té doby uplynulo více než 40 let, leč Dicyrtoma již nalezena nebyla, ač počet těch, kteří šupinušky

studují, neobyčejnou měrou se rozhojnil a ač pilně po ní bylo pátráno. Není tedy divu, že záhy byla její existence popírána. R. 1871 vyšla známá monografie sira Johna Lubbocka »Monograph of the Collembola and Thysanura«, v níž shrnuty byly všechny tehdejší vědomosti o šupinuškách. Lubbock v této knize první vyslovuje svoji pochybnost o Dicyrtomě, neboť na str. 17. praví: »Jsem toho náhledu, že rod Dicyrtoma je stejnorodý s mým rodem Papirius. V tom případě se p. Bourlet mýlí, že tykadla jsou 8midílná« (v originále: In this case however, M. Bourlet is mistaken in regarding the antennae as eight-jointed). Přece však v části systematické uvádí všechny známé specie i s příslušnými popisy. Rok na to (1872) vyšla monumentalní práce švédského učence Tychona Tullberga »Sveriges Podurider«, obsahující monografii švédských šupinušek. A opět praví se na str. 28.: »po Dicyrtomě marně jsem ve Švédsku pátral.« Zároveň udává i starší její nálezce . . . . : da detta slägte . . . . endast auträffats af Nicolet, Lucas och Wankel . . . .«. Přece však neupírá její existence. Pozdější autoři obmezovali se po příkladu Tullbergově na to, že prostě Dicyrtomu citovali; tak praví na př. roku 1890 Dr. Uzel ve své znamenité práci »Šupinušky země české« toto: »Sem náležejí rody Smynthurus, Papirius a Dicyrtoma, o kterémžto posledním někteří autoři pochybují, že existuje. Dicyrtoma prý vyznamenává se 8člennými tykadly.« Naprosto žádné zmínky o Dicyrtomě nečiní r. 1893 Švéd Harald Schött ve svém objemném, kriticky psaném díle „Zur Systematik und Verbreitung palaearktischer Collembola«. Jest patrno, jak byl pevně přesvědčen o její neskutečnosti. Osud Dicyrtomy zdál se však býti zpečetěn prací nejlepšího collembologa německého dra Caesara Schäffera »Die Collembola der Umgebung von Hamburg und benachbarter Gebiete«, 1896, v níž na str. 158. stojí psáno: »Allerdings ist von Bourlet eine Gattung Dicyrtoma mit 8-gliederigen Antennen beschrieben. Da aber keiner der neueren Autoren dieselbe wiedergefunden hat, so scheint, wie schon Lubbock meint, Bourlet's Angabe über die Gliederzahl auf einem Irrtum zu beruhen. Ich glaube darum, die Gattung fallen lassen zu können.« — Když r. 1895 počal jsem se zabývati studiem naší fauny jeskynní, tu rozumí se, že jsem pilně pátral a slídil po tomto zajímavém zvířeti. Ale zdálo se, že snaha moje bude marnou, že domněnky Lubbockovy, Tullbergovy a t. d. jsou přece správny, t. j. že Dicyrtoma vůbec neexistuje, po 3 léta marně jsem ji hledal, jen dvakráte pozoroval jsem jakéhosi tvora mi neznámého, který za Dicyrtomu mohl býti pokládán, ale který pokaždé mi unikl. Teprve roku 1899 štěstí mi přálo; objevil jsem ji v netušeném množství, pospolitě žijící na stalagmitech hluboko v jeskyni Šošůvské a poznav nad to podivný způsob jejího života (při nejbližším přiblížení uniká bleskorychle skokem), též v jiných jeskyních jsem ji konstatoval. Ba dokonce v jeskyni Nicové žije varieta Dicyrtoma var purpurea mihi a nový druh D. violacea mihi. Tím ovšem zdá se, že otázka o záhadné Dicyrtomě jest rozřešena, ježto jsoucnosť její nezvratně jest dokázána. Předběžná zpráva »Vorläufige Mittheilung über die Gattung Dicyrtoma aus den mährischen Höhlen« jest již uveřejněna v »Zoologischer Anzeiger« Band XXII., Nro 603.; obsáhlejší práce, v níž vylíčen bude vývoj, anatomie a biologie Dicyrtomy, bude následovati.

Ph. C. Karel Absolon.

Neznámé dosud plány jeskyně Rasovny. Jeskyně Rasovna jest jednou z nejméně schůdných a nejnebezpečnějších jeskyň Krasu moravského. Vniknouti lze do ní jen za naprostého, déle trvajícího sucha; i tehdy podnik takový sluší nazývati odvážným, ana záplava vody hrozí každým okamžikem. Jeskyně tato poprvé prozkoumána a nadmíru zajímavě popsána byla MUDrem. Wankelem; později c. k. notář JUDr. M. Kříž znovu jeskyni tu prohlédnul a některá dáta Wankelova (totiž různé rozměry) opravil. Velmi důkladně popsány byly v poslední době výpravy ředitele J. Tramplera, lonského roku do Rasovny podniknuté. Ředitel Trampler připojil ku publikaci své »Die Schinder-Höhle im mährischen Karst« (nevím jakým právem se smí zaměniti lidové jméno »Rasovna« za »Schinder-Höhle«; »Macochu« nikdo nenazývá »Stiefmutter«) též tabulky s topografickými plány a linearními průřezy této jeskyně, o nichž ovšem právem mluví jako o prvních, které se dostaly do veřejnosti. Ve skutečnosti však existují překrásně barvami provedené plány i linearní průřezy Rasovny, pocházející již z let 1858—1862. Plány ty nalezl jsem při přehlížení literární pozůstalosti Wanklovy; jediný pohled dostačí, aby byl poznán jejich původce; jest to zemřelý báňský inženýr Mládek. Jako tyto plány, tak i všechny ostatní (na př. jeskyň sloupských) označují se takovou přesností i důkladností, že žádné plány od pozdějších autorů pořízené jim vyrovnati se nemohou. Příčina zcela přirozená: byltˇ Mládek tak zkušený i

obratný hornický inženýr-odborník, že z jeho rukou nic méně dobrého vyjíti nemohlo. Z nálezu toho ale zřejmě vysvítá ta okolnost, že bylo Wanklem a Mládkem později podniknuto více expedicí do Rasovny, aniž ovšem Wankel, jemuž vrozená skromnost v tom bránila, o tom psal. Jest jisto, že Rasovna byla tehdy co nejdůkladněji prozkoumána, ježto na mapách naznačeny jsou i ony menší chodby, o nichž Wankel, pokládaje to za zbytečné — vůbec nepíše, takže pozdější autoři se domnívali, že mu tyto a podobné okolnosti vůbec nebyly známy. — Třeba uvážiti, že Wankel byl první, jenž všechny tyto výzkumy konal, takže pozdější badatelé jen do detailů prováděli to, k čemu on pevné základy položil.

Ph. C. Karel Absolon.

Římské mince z Blažovic (u Slavkova). Není to poprvé, co nález mincí římských na zdejší půdě byl učiněn V č. 44. (roč. XI.) na str. 143. tohoto časopisu je zpráva o měděném penízi císaře Konstantina při stavbě příčné dráhy zde nalezeném. Při stavbě silnice z vesnice k silnici císařské u Tvarožné vyhrabal Alois Beneš, rolnický synek z Blažovic, ze stěny příkopu 16 mincí římských, bronzových i stříbrných, většinou prý císaře Konstantina. Nález tento byl prý později i s některými jinými starožitnostmi u Blažovic vykopanými nálezcem muzejnímu spolku brněnskému darován. Od r. 1896. vyskytlo se zde opětně 5 penízů římských, jež jsou majetkem p. Tomáše Ondráčka, rolníka v Blažovicích. Jeden z nich daroval, pozůstalé pak 4 jsou: Na líci: V perličkovém kruhu krásně modelovaná v levo hledící ušlechtilá hlava panovníkova, kolem níž zřetelný opis: HADRIANVS AVG COSIIIPP — Rub: V perlovém kruhu na pravo obrácená sedící postava bohyně Fortuny s pravicí v před napřaženou a v levici s rohem hojnosti. Kolem ní: FORTUNA . (E?) . . (E?) DVCI . . Tato velmi zachovalá mince vyorána vlastníkem v září roku 1898. v trati »na dílech.«

2. Stříbrný Antoninův, 18 mm, s krajem ořezovaným. Líc: Kolem ověnčené vousaté hlavy v perlovém obvodu opis: ANTONINVS PIVS AVG GER — Na rubu mužská postava v pravo obrácená a v pravici nějaký předmět třímající (pochodeň?). Kolem ní v perličkovém věnci: PMTRP . . . . COSIIIPP — Nalezen r. 1898 ve vesnici v uličce k Jiříkovicím (a k trati »na dílech«) vedoucí.

3. Stříbrný Antoninův, 18 mm. Líc: V perlovém věnečku bezvousá ověnčená hlava císařova s opisem: IMP ANTONINVS AVG — Na rubu: Postava obětujícího císaře s nápisem: PROVID DEORUM Také na tuto minci přišel vlastník její při oračce »na dílech« r. 1897.

4. Za týchže okolností a v téže trati objeven bronzový patinovaný peníz s legendou tak porušenou, že ho určiti nemožno; měří 22 mm. — Rovněž na dílech« uhodil p. Ondráček oraje na několik popelových hnizd, jež po rozkopání poskytla větší počet přeslenů a hrubých korálů (z hlíny, pískovce, kosti a jeden z mastku), mnoho ornamentovaných střepin, 2 tkalcovská závaží hliněná a některé celé i porouchané nástroje kamenné.

Alojs Procházka.

Nález římské mince v Nákle. V zahradě pana L. Streitha, kde učiněn byl před lety známý nález nákelských bronzů, nalezena byla minulého roku (1899) stříbrná mince římská císaře Commoda (180—192 po Kr.). Na líci zobrazeno jest v perlovém obvodu poprsí císařovo v pravo hledící. Hlava jest ověnčena a tvář zdobí mohutný plnovous. Opis je z části nečitelný, a možno čísti toliko: COMM . . . . — FELAVG BRMPP Na rubu vyobrazena jest bohyně, na trůnu sedící, v levo obrácená. V pravé ruce drží jablko a oděna je v řasnaté roucho. Opis jest též poškozen; pod trůnem stojí: DES VI a na straně levé SECORB. Též na nedalekém, asi 1/4 hod. cesty od Nákla vzdáleném sídlišti neolithickém u Mezic, nalezeny byly v roce 1898 dvě mince římské, z nichž jedna stříbrná Alexandra Severa, druhá bronzová menší, s opisem nečitelným. (Viz Věstník Čáslavský roč. III.)

Kar. Fišara

Literatura.

Bibliografie české historie. Sestavil Č. Zíbrt. Díl první. V Praze. Nákladem České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění. 1900. Lex. 8⁰. Stran XVI. a 674. — Dílo nadmíru důležité, bez kterého se nadále nikdo neobejde, kdokoli v některém z četných odvětví vědy historické u nás pracovati míní. Do té doby mohlo se snad omluviti, přihodilo-li se komu, že psal o něčem jako o věci nové, o čem již někdo jiný dříve a snad i důkladněji byl pojednal. Až obsáhlé dílo Dra Zíbrta bude úplné, nebude již taková omluva přípustná; neboť v tomto spise zaznamenány budou všechny práce z oboru vědy historické a jejích věd pomocných, týkající se zemí českých (to jest Čech, Moravy, Slezska a také obou Lužic) vydané od nejstarších dob až do přítomnosti kterýmkoli jazykem, u nás i jinde. Dr. Zíbrt podjal se tu úlohy v pravdě obrovské, a jenom učenci tak sečtělému, neunavnému a svědomitému může se takový úkol podařiti tou měrou jak o tom vydává svědectví první svazek právě vydaný. Obsah tohoto svazku jest takovýto: I. Knihověda a část všeobecná, totiž: 1. Bibliografie (literární historie), 2. knihtiskařství a knihkupectví, 3. dějiny věd, 4. dějiny a publikace vědeckých společností, 5. naučné slovníky. II. Pomocné vědy: 1. Geografie (fysikální, historická a politická, kartografie, cestopisy a zprávy cizinců o českých zemích), 2. palaeografie a diplomatika, 3. archivy, biblioteky a bádání v nich, 4. chronologie (kalendářství), 5. heraldika a sfragistika, 6. genealogie a dějiny rodů, 7. numismatika, míry a váhy. — Díly další obsahovati budou: III. Prameny a IV. Zpracování; toto zahrnovati bude: 1. Dějiny historiografie české, 2. časopisy historické, 3. slovníky historické, 4. politické dějiny, 5. historie vojenství, 6. kulturní historie česká (sem patří mimo jiné též anthropologie, bájesloví, lidové podání, národopis), 7. církevní dějiny, 8. dějiny školství, 9. dějiny umění, 10. dějiny právní, 11. státní a společenské vědy, 12. dějiny židů v českých zemích, 13. topografie. Celé dílo pak zakončeno bude rejstříkem. — O velikosti této práce možno si učiniti pojem z toho, že samojediný díl první uvádí neméně než 23.871 spisů samostatných a článků časopiseckých! Při každém z nich uveden kromě autora celý titul se všemi údaji, jichž je potřebí k snadnému vyhledání dotyčné práce. Že při takové ohromnosti materialu ta neb ona drobnější práce, zvláště byla-li v nějakém časopise uveřejněna, pozornosti autorově ušla, jest pochopitelno. Tu však také sluší připomenouti, že o mnohé práci je pochybno, do které skupiny má se zařaditi. (Tak na př. důležitý zvláště pro moravskou knihomalbu »Katalog der Buch-Ausstellung« mor. průmyslového musea v Brně z r. 1898, nebo Kučerův článek o městském archivu Uh. Brodském v Časopisu muz. olom. 1896, 129, kterých jsme v tomto prvním díle nenašli, budou asi v některém z příštích svazkův uvedeny.) Nejrozsáhlejší částí I. dílu jest Abecední seznam šlechtických rodin z Čech, Moravy a ze Slezska, na str. 284. až 631. (17.127 rodů!) — Kéž je přáno neunavnému p. autorovi, toto velikolepé dílo, které bude jedním ze základních kamenů příští české vědy, co nejdříve dokončiti!

V. Houdek.

Zemské sněmy a sjezdy moravské. Jejich složení, obor působnosti a význam od nastoupení na trůn krále Ferdinanda I. až po vydání obnoveného zřízení zemského (1526—1628) líčí dle archivních pramenů **Frant. Kameníček.** V Brně Nákladem mor. zemského výboru. 1900. Díl I. Lex. 8⁰. Stran 569. Cena 8 kor. — Zcela případně podotkl pan autor v úvodě, že mnohému čtenáři zdáti se bude, že kniha tato obsahuje více než název její oznamuje. Jest tomu tak skutečně. Hle, jaký jest obsah její: Část všeobecná jedná arci toliko o sněmích a sjezdech moravských, totiž o jejich vývoji, složení, oboru působnosti, jazyku rokovacím, způsobu svolávání atd., pak o tak zv. sněmech a sjezdech generálních, to jest společných sněmech a sjezdech stavů zemí koruny české.

V části zvláštní však pojednáno jest o těchto věcech: Jak byli panovníci čeští přijímáni na Moravě za pány zemské; o královských a zemských úřadech moravských; o obecných zápisích moravských (t. zv. lantfrydech); o vzniku zemských zřízení; o zemských pečetech; o bernictví; o mincovnictví a hornictví; o měrách a váhách a míře úrokové; o vymáhání soukromých dluhův od vyšších stavův (t. zv. ležácích). V dalších dvou dílech pak bude ještě pojednáno o soudnictví, o stycích Moravy s okolními zeměmi, o vojenském zřízení a účastenství Moravanů ve válkách tureckých; pak o stavích a jejich vzájemném poměru, o lidu a životě jeho, o bezpečnosti v zemi a o poměrech náboženských. — Z uvedeného obsahu dílu I. a z programu dílů dalších sezná každý, že nám dílo toto poskytne skutečně více, než co bychom podle pouhého titulu očekávali. Nad tím však nejenom že se nepozastavujeme, nýbrž naopak jsme povděčni za toto vykročení z rámce titulem naznačeného: můžemeť podle toho právem očekávati jak zevrubné, vyčerpávající, systematické vylíčení zemského zřízení moravského za stol. 16. a na začátku stol. 17., tak i hojné a zajímavé kapitoly z kulturních dějin moravských. Zejmena pak sezná se z tohoto spisu dopodrobna boj vedený za těch dob mezi panovníkem a stavy, boj, který — jak známo — skončil porážkou stavů na Bílé Hoře. Dílo toto pak není snad pouze zpracováním dosavadních — mimochodem řečeno nemnohých, hlavně Brandlových — spisův o veřejnoprávních dějinách moravských té doby; ono spočívá z největší částky na pramenech původních, na vlastním bádání p. autorově v archivech moravských, českých, vídeňských i jiných. Svědčí o tom jak přehojné citáty z těchto původních pramenů archivních pod textem uvedené, tak i statná řada 89 listin namnoze dosti objemných, uveřejněných ku konci tohoto prvního dílu jako přílohy. Důkladný ukazatel jmenný a věcný usnadňuje hledání v této knize. Nepochybujeme, že se nám tím dostane z povolané ruky monumentálního spisu o dějinách veřejného práva na Moravě.

V. Houdek.

Věstník Klubu přírodovědeckého v Prostějově. Zpráva za rok 1899. Ročník II. — Čím více člověk nahlíží závislost svou na přírodě, tím více snaží se vniknouti do tajemství jejích, tím více přičiní se poznati i přírodniny samy a pokud možná, jich účel. Z té příčiny netoliko, že v novější době zaveden přírodopis jako předmět povinný ve všech, i národních školách, nýbrž zakládají se v zemích pokročilých spolky a sbírky přírodovědecké, by podána byla příležitost každému, obohatiti vědomosti své v oboru tom. I na Moravě jest více podobných spolků, pěstujících rozmanité vědy přírodní, jsou to však ponejvíce spolky s jednací řečí německou. Proto zasluhují oni horliví entomologové prostějovští, kteří dle zprávy z roku předešlého pojali myšlénku, zaříditi v Prostějově klub, jehož předním cílem jest šířiti znalost věd přírodních jazykem českým, všeliké chvály. Kterak tento mladý přírodovědecký Klub prostějovský sobě počíná, by úloze své dostál, vysvítá ze zprávy, podané ve svrchu jmenovaném »Věstníku«. Dle toho čítá úhrnem 210 členů, mezi nimiž čestných 5, zakládajících 43, činných 136 a přispívajících 36. Klub řídí výbor, maje v čele starostu, a chvalně známého a velmi činného přírodozpytce prof. Spitznera; Klub odbývá pravidelné měsíční schůze a pořádá přednášky z různých odvětví věd přírodních. — »Věstník« sám obsahuje tyto zajímavé a cenné články: Dr. M. Kříž: Odkud pocházejí naše rostliny, naše zvířata a odkud zavítal k nám první člověk. Dr. A. Fleischer: Tabulky k určování fauny palaearktické, obsahující z čeledi »Carabidae« oddíl »Scaritini.« Karel Všetička: Příspěvek ku květeně a zvířeně okolí Rozstaňského na vysočině Drahanské. Karel Absolon: Systematický přehled fauny jeskyň moravských. Lad. Červinka: Praehistorické nálezy na Prostějovsku. V. Spitzner: Přírodnická výstavka v Klubu přírodovědeckém. O této výstavce podal pan prof. Spitzner také v tomto časopise, 1899, str. 114., obšírnější zprávu. — Jak viděti, rozvinuje Klub přírodovědecký činnost mnohostrannou, neobyčejnou. Chváliti jej není třeba, chválíť jej práce, kterou vykonal.

J. T.

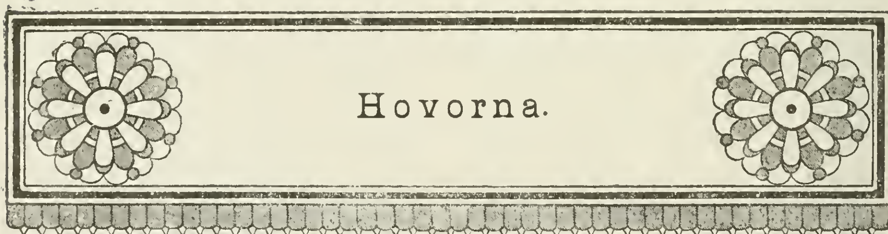
Moravský kras. Napsal Vl. J. Procházka. Ve »Sborníku české společnosti zeměvědné v Praze« r. 1899. Část I. Díl všeobecný a dějiny jeho výzkumu. Oblast vápence devonského severně od Brna zvána byla dosud moravským Švýcarskem, jménem to se stanoviska geologického nevhodným, an kraj ten vykazuje typ čistě krasový. Fakta tohoto nebyli si dosavadní badatelé dosti vě-

domi, ana pozornost jich přirozeně více byla vábena poklady zbytků fossilních. Literatura o našem území krasovém je velice značná, počínajíc zejména od let padesátých. V této době na krasový ráz našeho území upozorňoval důrazně Cvijić. Leč práce jeho a několika jiných nevystihují ani zdaleka souborný i detailní obraz, kterýž nastíniti, autor za úkol si obral. Část II. O svéráznosti moravského Krasu. Autor prostudoval hlavně severní část Krasu, ježto na něm zjevy krasové ve větším počtu i lépe se dají pozorovati. Ačkoliv naše území krasové jest malé, přece jest přebohaté zjevy krasovými, ana velikosť těchto nezáleží na rozloze, nýbrž na složení horniny a době, po kterou bylo území vydáno silám výmolným. Hlavní rozdíl mezi krasem naším a jižním záleží v různém stáří; onen byl již vyvinut v době jurské, tento se tvoří od doby křídové. Zjevy krasové možno roztříditi na dvě skupiny, zjevy povrchové a zjevy vnitřní. K oněm náleží škrapy, nálevkovité závity, suché žleby, slepá údolí a propadání, ke druhým závrty studňovité, komíny, jeskyně a dráhy podzemních vod. Škrapy nejsou u nás tak mohutně vyvinuty jako v krasu jižním, proto si jich ani lid nepovšimnul, nepojmenoval jich a autor tu zavádí tedy případné jméno srbské. Závrty poutaly na sebe pozornost jak v cizích územích krasových, tak i u nás. Jest to zvláště Macocha, která celou řadou badatelů byla zkoumána; teprve od let 70tých věnována pozornost i závrtům ostatním. Závrty liší se od sebe tvarem, složením i polohou. Největší pozornosti se těší závrty studňovité, jsouce památny rozměry i velikolepostí: k těmto patří i Macocha. Otázku závrtů řeší zde autor velmi důvtipně, opíraje se přirozeně o bohaté své zkušenosti odborné. Komíny nalézáme hlavně v jeskyních a v závrtech; vyvinuly se v puklinách a rozsedlinách. Jeskyně dělí autor ve dvě skupiny, jedny druží se k podzemním potokům, ostatní rozkládají se ve svazích údolních, buď společně, neb ojediněle. Nad drahami podzemních potoků vyvinují se soustavy jeskynní; popisuje se jeskynní bludiště sloupské, holštýnské a jedovnické. Autor pojednav stručně o krápníkové výzdobě, šířeji zmiňuje se o potocích krasových; zde valně se liší náš kras od krasu jižního, an nemá ani jediného údolí po celé délce zavlažovaného proudem vodním; všechny vody, jakmile dosáhnou území krasového, tratí se do země. Údolí krasová poskytují mnoho látky ku studiu jich vzniku a vývoje; v tom bylo doposud velmi málo pracováno. Autor tu promlouvá obšírněji o těchto otázkách, všímaje si též rázu jednotlivých údolí, která jednotlivě rozebírá. I typická údolí krasu jižního, polje, tu nalezneme. Dosud nebyly u nás konstatovány a autor první na ně poukázal. Velmi zajímavé je sdělení, kterak podkladem všech morfologických tvarů všeho území krasového jest jediná náhorní rovina. Tyto všechny shody morfologické našeho území krasového s krasem jižním oprávňují autora, že toto území, zvané dřív Moravským Švýcarskem (jméno to ovšem se stanoviska geologického, jak autor ukázal, je nevhodné, leč ono bylo zavedeno vzhledem ku velikoleposti krás přírodních, nebetyčných skal, rozkošných údolí, pokrytých hojnou zelení, kterýmižto vlastnostmi živě připomíná Alpy, zejména rakouské: vždyť podobně zvána jest i část údolí Labe Saským Švýcarskem. V té době, kdy nebyly známy krasové znaky tohoto území, bylo pojmenování »Moravské Švýcarsko« případným. Pozn. ref.) je typickým krasem, kteréžto jméno dříve místné je nyní rozšířeno na pojem zeměpisný. Ku konci připojuje autor dějepisný nástin zkoumání území krasových vůbec a našeho krasu zvláště. Zde velmi zdárně v létech 30tých zahájil je R. Reichenbach. Autor tu pěkně dokazuje, kterak většina pozdějších autorů (hlavně Dr. Kříž, prof. Makovský) opřeli své názory o zkoumání Reichenbachova.

ref. Karel Absolon.

Názorná květena zemí koruny české, obsahující popis a vyobrazení všech rostlin u nás planě rostoucích i pěstovaných. Se zřetelem k zjevům biologickým sepsal **Frant. Polívka**, c. k. gymn. professor v Olomouci. S 2000 obrazci. Nákladem R. Prombergra, knihkupce v Olomouci. Počavši vycházeti asi před rokem uvedené dílo dospělo právě k sešitu 16. Soudíce dle obsahu a vyobrazení sešitů dosud vyšlých, můžeme směle tvrditi, že bude skutečnou ozdobou naší přírodovědecké literatury. Ponechávajíce si obšírnější posudek o díle tom, až bude úplně dokončeno, uvádíme zatím jen některé jeho přednosti, abychom českou intelligenci na ně upozornili. Jsme však na rozpacích, zda více máme chváliti bohatý, i nezasvěcenci srozumitelný obsah či přečetná, zdařilá vyobrazení, jimiž Polívkova květena téměř plýtvá. Co obsahu se týče, jest tak všestranný, že marně bychom hledali nejen v naší, ale i v cizí literatuře

všestrannější. Čtenář dovídá se o každé rostlině, ať již u nás roste planě na lukách, v polích, v lesích, v močálech, ve vodách, anebo ať se pěstuje na polích, zahradách, květnicích a kořenáčích, všeho toho, co jindy musil hledati v celé spoustě knih. Vedle jasného popisu, jak vypadá rostlina v celku a v detailech, činí se všude zmínka o zvláštnostech morfologických a poukazuje se k zjevům biologickým (jak se na př. květy zúrodňují hmyzem a jaké k tomu mají zařízení, jak si chrání medové šťávy k lákání hmyzu určené před hosty nepovolanými a vetřelci, co činívají rostliny, aby něžné ústroje květní nevzaly zkázu deštěm a noční rosou, jak pečují o to, aby zralá semena nepadala zrovna pod rostlinu mateřskou, ale rozptylována byla dále po okolí atd. atd.). Míníme, že tato stránka zjedná dílu nejvíce příznivců, poněvadž jest opravdu velice zajímavá a v naší botanické literatuře takořka nová. Kromě toho však uvedeny u každé rostliny, kde v naší vlasti roste, je-li cizí, odkud se k nám dostala, je-li pro naši květenu vzácná, kdo ji první u nás pozoroval, jakého poskytuje užitku v průmyslu, v domácnosti, v lékařství atd. Tu a tam připojena pěkná lidová podání a legendy, na př. o violce, třezalce, růži a malině, jimiž popis, jinak přesně vědecký, lahodně se oživuje. U rostlin pěstovaných uvedeni a z větší části i zobrazeni čelnější škůdcové a nemoci. Dodáváme-li ještě, že pod čarou jsou vysvětleny etymologicky všecky terminy latinské, ba i české, a připojeny namnoze i názvy jinoslovanské a že v textu vloženy jsou soustavné přehledy a »klíče«, vytkli jsme stručně všecky přednosti textové stránky díla svrchu nadepsaného a zbývá nám zmíniti se ještě o stránce illustrační. A tu shrnujeme úsudek svůj v těchto několik slov: Bude-li celé dílo tak bohaté a tak dokonale illustrováno, jako dosavadní jeho asi třetí část, nebude míti v celé naší literatuře botanické sobě rovného. Jestiť v něm nejen každá rostlina, o které se v knize mluví, zobrazena habituelně, nýbrž připojeny jsou i četné detaily, rozbory květné, tak zv. diagramy, zjevy biologické, škůdcové, choroby atd. Zkrátka vše, o čem čtenář čte, jest tu věrně znázorněno. Kdo zná naše neutěšené poměry literární, zejména v literatuře vědecké, a ví, kolik peněz stojí zdařilý obrázek, nežli ho možno pro text upotřebiti, musí věru obdivovati se nejen nevšední píli a lásce spisovatelově, s jakou na díle svém pracoval, nýbrž i vzácné obětavosti nakladatelově, kterou »Názorné květeně« věnuje. —a.

Hovorna.

Záhadný nápis na zvonu kostela Víseckého. Tento nápis, jehož věrný nákres podal p. F. Lipka na tab. VI. v předešlém čísle tohoto časopisu, vzbudil mezi naším čtenářstvem a členstvem vlasten. muz. spolku našeho velmi čilý zájem. Redakci došlo hojně dopisů, v nichž podána buď úplná, buď částečná rozluštění tohoto nápisu. Popřáváme tuto místa třem dopisům takovým, v nichž podána jsou tři úplná, arci jen částečně shodná rozluštění. Zásadně shodují se všichni v tom, že nápis čísti jest obráceně, t. j. od pravé strany k levé, — a o tom zajisté nebude pochybnosti. Ponechávajíce ostatně pánům dopisovatelům volnost slova, nedáváme pro to ještě jednomu nebo druhému venkoncem za pravdu; máme spíše za to, že všechna tato rozluštění jsou jenom částečně správná.

I.

Pan Jindř. Slovák, maj. knihtiskárny v Kroměříži, zaslal následující dopis a zároveň dal nám k disposici nákladem svým pořízený zmenšený štoček nápisu dále umístěný, se změněným pořadím řádků:

»Původ kostelíka Víseckého jest prastarý. Místo samo, na němž stojí, je bývalé hradisko. Tak mnohý křesťanský kostel u nás stojí na místě, kde po-

hanští předkové své bohy uctívali. Stávalo se tak z moudré politiky šiřitelů křesťanství, když lid třeba již pokřestěný od takových míst upustiti nechtěl. Na takovém tedy místě stojí patrně i kostelík Visecký, jehož základy jsou románské a v jehož věžních oknech dodnes, jak p. Lipka zjistil, jsou uvnitř staré románské oblouky. V této věži visí starobylý zvon se záhadným nápisem, jejž p. Lipka okreslil a který dosud nebyl rozluštěn. Značky liter mají na prvý pohled ráz ranné gotiky. Mnoho lidí prý se již pokoušelo nápis přečísti, ale dosud každý odešel s nepořízenou.

Když jsem poprvé viděl reprodukci tohoto nápisu od p. Lipky v tomto Časopisu, vedlo se mi zrovna tak jako všem ostatním, kteří jej chtěli čísti. Jako tiskaři bylo mi však dobře známo, že každá forma, z níž se něco odlévá, musí býti sdělána opačně, tedy jako negativ, jinak bude odlitek převrácený. Když jsem pak ten nápis za delší dobu opět prohlížel, napadla mně myšlénka: což nemohl ten zvonařlitec udělat formu chybně, tak že nápis ten je obracen?

Pohlédnu opět na ty cizí, nerozluštitelné značky a čtu hned uprostřed dvě slova vedle sebe: onap * ayram; ani svým očím jsem uvěřit nechtěl, vida zřetelně česká slova: marya * pano; s chutí dal jsem se nyní do luštění a po dvoudenním klidnějším bádání a srovnávání jsem celý nápis přečetl.

Je to krásný staročeský nápis, z jehož každého slova dýše vroucná zbožnost. Zvonař, který nápis ten do formy dělal, neznal snad ani čísti ani psáti a dělal nápis asi jen podle předloženého vzoru, a tak se stalo, že jej udělal tak jako originál — totiž obrazem negativním, takže na odlitku jsou písmena a celá slova převrácená.

Srovnav celý nápis v rovný řádek, hledal jsem začátek, který jsem našel na otisku (v předešlém čísle tohoto časopisu) na konci druhé řádky u slova »milos«. Předělejme tedy řádky tak, že bude druhá na hoře, prvá za ní a pak teprv třetí, a máme celý nápis, jak na zvonu za sebou následuje a počněme čísti na prvé řádce na konci nazpět k levé ruce a tak každý řádek nazpět od pravé strany k levé, jak asi se čte písmo hebrejské:

Nápis tedy zřetelně zní: Milos † mati * sv * marya * pano * mil † luj ni poslituj * chrless † Pánbu snamy * matus * bohuss * (Milostivá máti svatá Maria panno — miluj ni — poslituj — chrleš † Panbůh s námi — Matúš Bohuš.) Matúš Bohuš jest asi jméno zvonaře.

Jak z řečeného vidno, udělal zvonař nápis, až na slova »Panbu« a »sv«, celý převráceně (do formy positivně) a mimo to i jednotlivé písmeny, ba celá slova hlavou dolů obrátil. Pohleďme na slovo »bohuss« na konci třetí řádky; kdo neví, že nápis čte se obráceně, nikdy by slovo to nerozluštil, neboť ono jest nejen opáčně, ale i litery jsou vzhůru nohama. Největší obtíže při čtení dělal mi nápis při slově »chrless« (na hořejším otisku na druhé řádce); ve slově tom je písmeno *e* obráceno a proto jsem se se slovem tím trápil nejdéle, maje písmenku tu za *u* neb *o*, až teprv když jsem náhodou tabulku obrátil, vidím literu e zřetelně a tím poslední slovo rozluštěno. Na litery i a y je nutno při čtení značný pozor dávat, neboť písmeny sedumkráte v nápisu se opakují a téměř pokaždé v podobě odchylné.

Dle útvaru liter možno souditi, že nápis ten spadá do počátků gotiky a proto myslím, že nechybím, tvrdím-li, až povolaní znalci zvon prohlédnou, že prohlášen bude za nejstarší zvon nejen na Moravě, nýbrž snad i v Čechách.«

II.

Pan Fr. Gloss, nadučitel v Žadovicích, čte nápis taktéž od pravé k levé, ale zase v jiném pořádku, totiž napřed druhý řádek (hořejšího štočku p. Slovákova), pak třetí a konečně první řádek, a sice takto:

3. onap * ayram * sukram † sakul
1. Panbu † isderoh * ybratsodin bul † lym
2. senaoj * sutam * amans * dub

To jest obráceně:

1. Mil lubn i do starby horedsi. Panbu
2 bud s nama; Matus, Joanes,
3. Lukas, Markus, Maria Pano.

O postupu svého luštění podotýká následující: »Nejdříve mi padlo do očí »Panbu«, »sv.« a »dub«. Po »Panbu« dále čísti od leva na pravo nebylo lze. »Sv.« na první pohled tak slibné nedalo také žádného pokračování. Také »dub« se k ničemu nehodil. Proto jsem obrátil »dub« v »bud« (buď) a čtení obrácené, to jest od prava na levo již se dařilo. Snadno jsem přečetl »Bud s nama, Matus, Joanes« atd. Ze zdánlivého »sv.« bylo »us« ve slově »Markus«. Tečka u domnělého »sv.« je částí písmeny »k« ale obráceně postavené. Nejobtížnější bylo čtení prvního řádku vyjmouc »Pánbu«.

Neznám techniky zvonolijců a nevím, zdali písmena některá při lití se všelijak zkřiví a ztočí, ale zdálo se mně, že zvonař zúmyslně tvary písmen znetvořil a polohu jejich změnil, aby nápis se stal skutečně záhadným, Na to poukazují tvary písmena *a* (jedno je zrovna vzhůru nohama postaveno), kdežto jiná *a*, zejména na 2. řádku jsou velmi zřetelna. Dále svědčí o zúmyslném znesnadnění čtení také to, že se čte v celém nápise pouze »Panbu« z leva na pravo, kdežto všechno ostatní se musí čísti z prava na levo.«

III.

Pan Jindř. Kostelník, správce skoly v Zábřehu, poslal toto rozluštění:

„I. řádek	1.	partie (snímku v předešl. čís. toh. časop.)	Panbu	— Pánu Bohu
„ „	2.	„ čte se zpět	esettok	= k otěše
„ „	3.	„	uliůtsoembul	= ulit jsem byl
„ „	4.	„ letopočet, čte se zpět	IVM	= 1501
II. řádek	5.	„ čte se nazpět	onap	= Panno
„ „	6.	„ čte se zpět	ayram	= Maria
„ „	7.	„	sv. nam	= svatá nám
„ „	8.	„ čte se zpět	šes ut	ty se
III. řádek	9.	„	slituoj	= slitůj
„ „	10.	„ prvá 2 písmena	sv	= svatá
„ „	10.	„ ostatek čte se zpět	ťam	= máť
„ „	11.	„ čte se zpět	imans	s námi
„ „	12.	„ čte se zpět	dub	= buď

Dle toho I. řádek se čte: Pánu Bohu k otěše ulit jsem byl 1501
II. a III. „ „ „ Panno Maria svatá, nám ty se slituj, svatá máť, s námi buď!

„Mám za to, že »umělec« při dělání kadlubů pro odlitky nápisu, úmyslně positiv s negativem zaměnil, aby takto potomkům čtení nápisu znesnadnil. Při partii 1, 3, 7 a části 10 lze pozorovati, že dlabači bylo vědomo (otiskem), jak odlitek se jeví při opačném vyhloubení kadlubů. Z toho soudím na zúmyslné positivní hloubení ostatních kadlubů pro odlitky nápisu.“ —

Ale nejen z Moravy, — i z Čech došly nás dopisy luštící tento záhadný nápis, arci jen částečně. Na předním místě uvádíme zde, co píše znalec každou měrou povolaný, p. řed. Kl. Čermák v Čáslavi:

»Od let zabývám se zkoumáním zvonů a jich nápisů. Proto také zajímal mne nápis uvedený p. mag. pharm. Frt. Lipkou na zvoně ve Vískách. Minuskulní nápisy z XV. a z počátku XVI. věku bývají často zkomoleny a obráceně ulity. Na uvedeném facsimile legendy zvonové na tab. VI. čtu: z 1. řádku Pán Bůh s tebú(?), z 2. řádku (obráceně): Marya * pano * (sv. Ivan (?) a ze 3 řádku obráceně: gohnes * (lílie), zkomoleně: lucas. — Jména evangelistů bývají pravidlem přeházena, i písmena nápisů, jak jsem dokázal na legendě z kostelíka v Limberku u Poličky ze XIV. století, a což archaeologům dobře jest pozorovati.«

Konečně p. K. Vladislav Rozum, c. k. professor v Roudnici, luští nápis takto:

panbu † . . . (by dostac lubiu) † mat † pano † maria † sv. ivani † (sv. vit i) bohuzs † matus † s vama † bud. —

*

Doufáme, že nezůstane při těchto pokusech, ale že se spojenému úsilí badatelskému podaří dospěti konečně k naprosto uspokojivému rozluštění tohoto zajímavého nápisu. Redakce.

*

V VII. ročníku (1899) »Časopisu Společnosti přátel starožitností českých v Praze« uveřejnil p. R. Janovský první část »Soupisu zvonů v okresním hejtmanství Holešovském«, totiž zvony v soudním okresu Holešovském. Podle tabulky, ku konci tohoto článku připojené (str. 136.), jsou prý mezi 49 tam popsanými zvony dva »z let čtyřicátých věku XIII.,« tedy z let kolem —1240! Údaj tento mě nad míru překvapil. Za nejstarší zvon brněnské diecése až do r. 1898 pokládán byl podle Volného církevní topografie zvon z r. 1393 na věži kostela sv. Tomášského v Brně. Na str. 135. roč. 1898 »Časopisu vlast. muz. spolku v Olomouci« upozornil jsem na to, že v Našiměřicích je zvon z r. 1377, do té doby neznámý. O nějakém starším zvonu moravském, pokud vím, nebylo dosud nikde zprávy. A nyní mluví pan Janovský zrovna o dvou zvonech v soudním okresu Holešovském, které by byly o celých 140 let starší! Byl jsem tudíž nad míru zvědav, která šťastná osada v soudním okresu Holešovském chová takovou převelikou vzácnost. Však marně pročítal jsem opět a opět citovaný článek p. Janovského. Snad to bude tisková chyba? Poněvadž ta věc jest pro dějiny umění na Moravě nemálo důležitá, bylo by záhodno, kdyby p. Janovský tuto záhadu vysvětlil. K pronešení tohoto přání přiměla mě také poznámka p. autorova v úvodu jeho citovaného článku, dle níž byla mu pohnutkou (k sestavení soupisu zvonů na Holešovsku) »též okolnost, že moravské časopisy vědecké zvonům jakož i epigrafice vůbec pozornosti téměř pražádné nevěnují.« Nebudu se o tom příti, pokud tato výtka je oprávněna. Upozorňuju toliko, že jsem svou shora dotčenou zprávu o zvonu Našiměřickém v Časopise vlast. muz. sp. v Olomouci na str. 135. roč. 1898 zakončil touto větou: »Kdo by věděl o ještě starším zvonu na Moravě nežli je našiměřický, zavděčí se zajisté veřejnosti, podá-li o tom zprávu.« Že by redakce tohoto časopisu každou takovou zprávu ochotně byla uveřejnila, — kdyby jí byla zaslána bývala — o tom pochybovati nemám nejmenší příčiny.

V. Houdek.

Zprávy spolkové.

Zpráva o valné hromadě vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci,

která se odbývala dne 16. ledna 1900.

Předseda zahájil hromadu asi těmito slovy: »Dosti dlouho věřilo se, že u Náchoda a Králové Hradce (r. 1866) podlehlo Rakousko pruskému učiteli a že týž učitel (r. 1870) povalil také Francii. Zatím nabývá vrchu názor, že v obou uvedených válkách přispěli německým vojům k vítězství: Virchov, bratři Grimmové, Ranke a jiní pěstovatelé staro- a lidovědy, německého národo- a jazykozpytu a všeho toho, co kulturní minulosť a duchovní podstatu Němců objasňuje, a co vysvětluje: jaký význam mají starožitné ty poklady, které v lůně svém chovají kraje, — ať pravdivě, ať domněle od věkův za německé považované. Není na místě, rozebírati zde, pokud výskumy učenců těch jsou správny či nic? Ale jistojisté jest, že jejich výklady, vnikajíce do všech vrstev lidu německého, pořád víc a více naplňují ho sebevědomím a nadšením, bez něhož německé pluky nebyly by mohly zdrtiti moc a sílu dvou říší tak

zdatných a slavných, jako tehdy byly: Rakousko a Francie. Poznámkami těmito nechci upírati učitelstvu a školám důležitosti a zásluh, které mají o vzdělání a pokrok; ale dovolím si připomenouti, že Napoleon I. nezapřel, nýbrž vyznal, že mu starý Görres více škodil, než nepřátelská armáda. Němci navykli si totiž od časů Ludvíka XIV., pitvořiti se ve všech způsobech života po Francouzích a podlehnuvše jim duchovně a kulturně, vyosobivše se a odrodivše se totiž, zmalomocněli pro tuhé zápasy, které jim za časů Napoleonských nastaly s těmito jejich dřívějšími učiteli a vychovateli.

Görres, dovtípiv se, že příčina slaboty Němců v bojích s Napoleonem je svrchu naznačená odrodilost, zvolal mohutným hlasem: »Rodáci! nebuďte jak to blbé olovo, které se v každou formu přelévati dává.« Výstražného toho hlasu Görresova uposlechnuvše, začali se Němci vraceti ku svým otcovským zvykům a obyčejům, začali se po všech stránkách života vraceti k sobě a býti kulturně opět svými. Národní tuto obrodu Görresem podnícenou stvrdili a upevnili svrchu uvedení pěstovatelé staro- a lidovědy a všech odvětví věd těchto, jako jest jmenovitě národopis. Podotýkám stručně, že v Palackého heslu: »Svoji k svému« obsaženo jest vzhledem na národ náš totéž, k čemuž Görres před devadesáti lety pobádal Němce a že hlavní úlohou našeho vlasteneckého Muzea jsou tytéž vědy, kteréžto s mnohým úspěchem pěstují v Německu Virchov a jeho žáci. Heslem Palackého: »Svoji k svému«, vítám velectěné dámy a pány a prosím, aby vyslechli zprávy, které přednesou napřed p. jednatel a pak p. pokladník, z nichž ráčíte se přesvědčiti a posouditi, — kterak Vlastenecké muzeum během minulého roku své úloze dostálo? —

Jednatel čte: Poslední dobou přibylo na Moravě středních českých škol, jež dovršeny jsou vysokými v oboru technickém, ale vzrůstem škol těch přes to přece nevyhoví se všem osvětovým potřebám národa našeho, poněvadž na nich všecky novověké umy a vědy pěstovati, není zavedeno, ačkoliv důležitosť věd těch se vůbec uznává a také jednotlivec, jenž k intelligenci přináležeti chce, jejich znalostí vykázati se musí. Důležité novověké vědy tyto, k nimž doposud na školách středních ba ani na vysokých, vzhledem na náš národ, neprozírá se dle jich potřeby, jsou asi tyto: Anthropologie (člověkosloví), archeologie (stařinověda), ethnografie (národosloví čili národopis), k nímžto numismatiku připočítati sluší. O vědy tyto způsobem soukromým a vlastním úsilím postarati se, připadá tudiž jednotlivým národům, aby prospívajíce v nich, závodili o přednost mezi sebou. Aby národu českému nebylo právem upíráno čestného a důstojného místa v řadě ostatních pokročilých národů, ukládá mu česť, aby i vědám těmto věnoval svou hřivnu zvlášť proto, poněvadž zavládlo heslo a stalo se pravidlem, odměřovati práv národům podle jejich vzdělanosti a — jak se říká — podle jejich kulturní ceny.

Vážné tyto příčiny tanuly patrně na mysli osvíceným a prozíravým těm mužům, kteří před 17 roky zakládali vlastenecké Muzeum v Olomouci, vytknuvše mu hlavní úlohu, aby bylo schránkou a opatrovnicí anthropologických i archeologických nálezů, ethnografických dokladů a starých mincí, na Moravě objevujících se. Slovem, zde se měla ukládati všeliká látka ku pěstování svrchu uvedených věd, což se děje v Časopisu Muzejním a publikováním spisů, jako jsou: Moravské ornamenty Tovačovská kniha ortelů Olomouckých a tak dále.

Sbírky svrchu uvedených vědeckých odborů vzrůstajíce, nabývají rozměrů, které prostory Muzea daleko přesahují; pročež dovolávání se milodarných příspěvků na zbudování samostatného a vlastního stánku je oprávněno.

a) Oddělení archeologické. V roce právě uplynulém obohaceno oddělení toto velice sbírkou p. Ed. Pecka,

dříve naďučitele v Domažlicích, zakoupenou pro muzeum naše Jeho knížecí Milostí nejdůstojnějším panem arcibiskupem Theodorem. Sbírkou touto, kteráž dosud úplně samostatně se chová a kterou vyplněny celé dvě veliké skříně, doplněno oddělení toto v mnohém směru. Tak dosud nedostatečně zastoupený neolith, doplněný sbírkou touto, řaditi se může mezi první sbírky Moravského neolithu. Obsahujeť sbírka tato následující náleziště z doby neolithické.

Žopy u Holešova: 274 předměty: 160 štípaných nástrojů, 11 nuclei, 7 vrtaných a 26 nevrtaných hlazených kamenných nástrojů, jednu celou nádobku a polovici jiné nádobky, 5 přeslenů a větší množství střepin tak význačných pro moravský neolith.

Količín: nožíky pazourkové, 1 ze vzácného obsidiánu, nucleus rohovcový a nucleus obsidiánový, hliněná cívka, 1 kamenné dláto, kameny na hlazení seker, střepiny.

Dřevohostice (Hliník): podobný inventář.

Prusinovice: 53 štípaných pazourkových nástrojů (nožíky, škrabadla) kamenné sekyry, mlaty, drtidla a vzácná pazourková sekyrka hlazená.

Holešov (Želkov): 14 pazourkových předmětů.

Ruclavice: (Kozelec). Šipka a 5 nástrojů štípaných.

Šišma u Dřevohostic: 2 kamenné mlaty, 10 nástrojů pazourkových, 1 nožík obsidiánový, charakteristické střepiny.

Domaželice (nad šraňkem): 2 šipky pazourkové, 14 paz. nožíků, 2 drtidla, nucleus, 1 nedovrtaný mlat, přeslen, střepiny.

Prusy u Přerova (Závrbky): 4 šipky pazourkové překrásné, 21 nástrojů štípaných, 1 nožík obsidiánový, 11 mlatů a seker, drtidla a charakt. střepiny.

Turovice. Zvoncovité nádoby s charakteristickým ornamentem (jakéž objevují se na sklonku doby neolithické), ornament dílem prostě v nádobě vryt, dílem křídou vyplňován, brousky, bronzová dýka, dvě zlaté naušnice, 3 šipky překrásně zoubkované, 7 pazourkových nožíků a odštipků, střepiny.

Do doby této jako Turovice sluší klásti sidliště u

Vrchoslavic (»Za hrobárňó«): 10 pazourk. nožíků, 1 nožík obsidiánový, kamenné mlaty, koštěná šipka, 8 nástrojů koštěných, skleněný koral, 12 přeslenů, kamenný mlat, jehož otvor pro násadu vrtán kolmo na ostří.

Z dob pozdějších vykazuje sbírka tato naleziště:

Vrchoslavice u Kojetína: 19 nádob (popelnic, šálků, mísek dílem ornamentovaných, dílem neornamentovaných, střepiny významné, hliněné závaží, předměty bronzové (31 kusů) jako: nůž, dýka, jehla, jehlice, šipky, náramek; železné předměty: spona a jehlice.

Kostelecký les u Holešova: žárové mohyly: 40 nádob různé velikosti, od obrovských přímo až k nepatrným, neornamentované, mírně vypálené a netuhované; obsah to 20ti mohyl. Inventář ostatní příliš chudý (7 bronzových jehlic, 1 náramek, 1 přeslen, 1 prsten, kus dýky bronzové, 3 bronzové korálky, 10 skleněných korálků, 1 sekera, 1 motyka, 7 paz. nástrojů a bronz. sekyrka).

Všetuly: ukázka hrobů žárových: 2 popelničky, 1 bronz. naušnice, 3 jehlice bronz., 1 přeslen, střepiny.

Hradisko u Kroměříže: 2 bronzové náramky, 1 bronz. šipka, kamenný korálek.

Louka u Ostrohu: dva kusy zlatého náramku.

Všemina u Vyzovic: zlatá dubová misička.

Uh. Ostroh: Nádoba, bronzový náramek.

Příluky: Měděná sekera.

Slavkov pod Hostýnem: Bronzová sekyra.

Bezuchov: palstáv.

Býlavsko pod Host.: bronz. kopí.

Žopy u Holešova: palstáv.

Dřevohostice: bronz. sekyra.

Bystřice p. H.: bronz. sekyra.

Ublo u Vyzovic: celt. bronz.

Domaželice: bronz. sekera.

Prusy u Přerova: Bronzová dýka, kleštíky bronz., náramek s ∾ zakončením, jehla, šídlo, jehlice, koštěné šídlo, kus amuletu, 6 přeslenů, střepiny nádob tuhovaných a ornamentovaných.

Domažolice (Žeraví): popelnice, mísky, 12 kusů bronzů, mezi nimi dýka a veliká jehlice.

Lišná: 5 mísek hliněných, přesleny, drtidlo, mlýn.

Domažolice (Zahrady): Popelnice pracovaná na kruhu.

Čechy u Přerova (Zahrady): Popelnice pracovaná na kruhu.

Dále obsahuje sbírka tato celou sbírku mlatů a seker kamenných.

Naleziště	Počet			Poznámka
	mlatů	seker	palcát	
Otaslavice	1	1		
Vitonice	2		1	
Malenovice	1			
Čechy u Přerova	5			
Holešov	1			
Lipov u Uh. Ostrohu	1			
Domaželice	1			
Velká za Ostrohem		34		Mezi nimi jedna pazourková hlazená
Javorník		2		
Mokrý Háj		4		
Súchov		5		
Kněždub		1		
Nová Lhota		7		
Kopanice		1		
Kunovice u Uh. Hradiště	1	4		
Louka u Ostrohu	1	14		
Blatnička		5		
Boršice u Hluku	1	18		
Boršice u Hradiště	3	5		
Lipov		4		
Tasov		6		
Kojetín		1		
Žeranovice		1		
Zelátovice		1		
Lišná	4			
Pacetluky u Prusenovic	1			ohromný mlat
Spolu . . .	23	114	1	

Konečně

Býlavsko p. H.: 4 bronzové náramky a střepiny.

Tedy z 59 míst 1177 předmětů.

Kromě velmi cenné sbírky této obohaceno oddělení toto těmito dary:

Důst. p. P. Ferd. Alexa, kaplan ve Velikém Týnci daroval diluviální zub od Želče;

p. Frant. Běhal, nadučitel v Dubě daroval hliněné stojany;

p. Glos, inženýr v Hulíně daroval bronzovou jehlici;

p. P. Jan Hrubý, kaplan u sv. Mořice v Olomouci dar: Vrtané kamenné kladívko z Olšan, jež po dlouhý čas tamtéž užíváno bylo jako »pekelný kámen« a jemuž připisována byla moc kouzelná;

p. Frant. Kittrich, spr. školy v Bernaticích dar. kamenné kladívko, sbírku střepů a nádob tamtéž vykopaných;

p. P. Alois Rosík, farář v Bílově ve Sl. dar. diluv. zub;

p. Jos. Stuška, hostinský v Charvátech dar. popelnici;

p. Dr. Frant. Sulda, c. a k. vojenský lékař v Olomouci domnělou břitvu bronzovou;

p. Frant. Veselý, učitel v Charvátech dar. střepiny z tamního hliníka;

p. Dr. Zahradníček z Olšan, dar. kamenné kladívko;

p. Frant. Zavadil, hostinský v Kožušanech dar. přeslen;

p. Zenčák, rolník čís. 70. v Kožušanech, dar. železnou ostruhu a kamenné kladivko;

Mimo to získány: z cihelny blatecké některé diluviální kosti (stehenní kosť mamutí, stolička z rhinocera, články nohy koně a jedna popelnička.

Z Tovačova celá kolekce želez. šípů.

Z Charvát vřaděny do sbírek vykopávky učiněné P. Vyvlečkou a Teličkou; mezi nimi velký obsidiánový nucleus, na kterém znatelny odštípky nožíků.

II. Práce v oddělení tomto: Uspořádána a vyložena sbírka Peckova. Pokud menší předměty nebyly na tabulky napnuty, učiněno tak. Na tabulky užívá se sametového papíru podobné barvy, jako byla na národopisné výstavě.

Stav sbírky jeví se dnešním dnem následovně:

Celá sbírka vyložena v 8 skříních; první dvě obsahují časť palaeontologickou, kteréž po prohlédnutí a určení některých kostí předním odborníkem moravským p. řed. Maškou jsou úplně hotovy; kosti znovu napuštěny, menší napnuty na tableau, podobně i nožíky a sporé nástroje, jež muzeum naše chová.

Skříň 3. a 4. obsahuje sbírku Peckovu, kteráž až na pranepatrné maličkosti hotova jest. Skříň 5. nejméně osvětlená, obsahuje nálezy mimo Moravu učiněné, zejmena nástroje pazourkové z kjökkenmöddingů Dánských jest též hotova.

Skříň 6. a 7. obsahují ostatní nálezy, jsou bez mála hotovy — leč bohužel přes příliš přeplněny.

Skříň 8., která v sobě chová velkolepý dar Jeho knížecí Milosti nejdůstojnějšího pana arcibiskupa Dr. Theodora z tak zvané sbírky dioecesanní, jest dosud neuspořádána. Prostřední dvě skříně skleněné obsahují bronzové depôty a bronzy a jsou též již dokončeny. Doufám tudíž, že na jaře a v létě bude možno, přikročiti k dílu neméně důležitému t. j. ku sestavení přesného nového inventáře.

III. Práce člena spolku p. Ant. Teličky, spr. školy z Citova: Kopáno v Tovačově v »Hraďóchu«, čímž doplněn materiál odtud koštěnými, kamennými, hliněnými i bronzovými nástroji a pod. Jedna ustrina prokopána za přítomnosti důst. p. konservátora a obsah odevzdán do muzea. Na pohřebišti popelnicovém rázu Dolno-Lužického ve Věrovanech odkryty další dva hroby. Němčice u Kojetína: 1 hrob popelnicový rázu Hallstadtského. Tršice: neolithické sídliště »Hošek« doplněno: 1 amulet kamenný, 2 kamenné motyky, pazourkové nožíky, obsidiánový nucleus; tamtéž trať »u prostředního mlýna«: nádobka na nožce. Nové neolithické sídliště v Troubelicích na Unčovsku: paz. nožíky, mlat, sekyrky kamenné, kostka kamenná, nucleus paz. Vykopána skrčená kostra v Předmostí, sice zachovalá (až na lebku, která se však slepiti dala — jest silně dolichocephalní) však bez milodarů (kopáno s p. J. Kniesem). Mořice: obsah jednoho popelnicového hrobu. Kokory: vykopán 1 hrob popelnicový silně porouchaný.

Jiných prací P. T. p. členů po ruce nemáme. — Bylo by však velmi záhodno, aby každý koncem roku do našeho časopisu zaslal krátkou zprávu, co v oboru tomto učinil.

b) Národopis. Národopisné oddělení taktéž pokud se týče keramiky: vyšívání rozmnožilo se zakoupením slovanských předmětů, jichž potřeba uznává se k porovnání s ornamentikou moravskou. Slečna Burdova obdařila naše muzeum, perským vyšíváním, jehož taktéž k porovnávání s moravským vyšíváním třeba.

Národopisné Muzeum v Praze podniklo o sv. Janě výstavku dětských

hraček, k jejížto zdaru přispělo naše olomoucké Muzeum taktéž. Výstavka ta byla začátkem, z něhož ale vyroste nový odbor našeho národopisu. »Jsme tu teprv v začátcích«, poznamenal jeden znalec o výstavce té, »avšak pouhý pohled na to, co bylo ve výstavce podáno, svědčí, že v národech slovanských vězí velké nadání k výtvarnému umění. Co tam je podáno ve hračkách z jižních Čech, z Moravy, pak ze Slovenska a Ruska, klade bezděčně do úst povzdech, co mohlo z našich národů vyjíti již sochařů a malířů, kdyby byli mívali s' dostatek odborných škol! — Na národopisné výstavě 1895 poznali jsme vlastně teprv své národní vyšívání a nyní poznávejme naše národní hospodářství, abychom mohli konečně vypuditi dotěrnou cizotu továrnických hraček, zaplavujících naše kraje z Němec, z Anglicka a z Francie«. Nebude od místa připomenouti zde, že Dr. Habrlandt, předseda Národopisné společnosti ve Vídni v pojednání o dárkách jmenovitě o hračkách, které se kladou dítkám pod vánoční stromeček, zabědoval, že se kupovaným tím zbožím kazí a maří jejich tvůrčí duch a smysl pro přirozenou zábavu. Odborník tento doložil, že vychovatelskou cenu mají toliko hračky, které mládež sama pořizuje sobě.

Svrchu uvedený kritik svatojanské výstavky hraček v Praze uvažuje dále: »Neznám doposud nikoho ze světových literatur, jenž by byl napsal knihu o psychologii dětských hraček, nikoliv strojem, nýbrž rukou dětskou vyrobených. A byla by to kniha nejen velmi zajímavá ale i poučná. Kdo dává dítěti popud, aby křídou neb pohozenou tužkou kreslilo podobu stromů, ptáčků a koníčka? Kdo dává dívkám popud z hadříků dělati si panenky a proč né chlapečky? Proč snahy a náklonnosti u každého pohlaví jeví se jinak? Snad by nám to »proč« usnadnilo řešení otázky ženské? — Proč si chlapci nedělají panenky, nýbrž raději bičíky a šavličky? — Již v tom ženském bobečku při dělání panenek jeví se tatáž přítulnost, pečlivost a něžnost, jakáž později jest povoláním ženy. Malá děvuška, jež by jevila zálibu ve hrách chlapců, vzbudila by odpor. Tedy ve hračkách obojího pohlaví jeví se příští povolání muže a ženy, jež žádnou emancipací ženy nelze přesmeknouti, nemá-li býti učiněn ze ženy netvor.«

Z uvedeného jde, že olomoucké Muzeum zasloužilo si uznání, jehož se mu dostalo za podporu, kterou Národopisné Společnosti v Praze poskytnulo vzhledem na výstavku dětských her a v zapomenutí bohužel přicházejících zvykův a zábav mládeže. Mají i dětské hračky národopisnou a kulturně historickou důležitost; pročež se jim v našem Muzeu vykazuje zvláštní čestné místo a jest tudiž na pěstovatelích ethnografie, aby i ku stránce této muzejních snah našich zřetele svého obrátili, čímž vyhověno bude i nalehavým potřebám výchovy.

Činnost muzejní začala se v tomto roce (1899) obraceti také ku sbírání pečiva lidového, v jehož rozmanitosti nejeví se toliko moment národopisný vůbec a kulturní zvlášť; nýbrž ono má také důležitost kulturní; neboť jiných způsobů pečiva užívá se na příklad o Vánocích a zas jiných o Velikonoci a mnohé slavnostní události rodinné jako křtiny, svadební veselky atd. vyznačují se různým a mnohdy i symbolickým útvarem. I zjevů a zvláštností těchto v životě lidu našeho všímati si, přináleží do oboru činnosti muzejní a Muzeum naše, zahajujíc činnost tuto, domnívá se, že koná svou povinnost; ale tu jest opět na obecenstvu, aby mu i v této příčině bylo ochotnou podporou.

Dle stanov i dle stávajících poměrů neobmezuje se olom. Muzeum na činnosť antrop. archeologickou a ethnografickou, nýbrž ono dle sil a prostředků prohlídá ku veškerým ostatním vlastivědným potřebám země a ku všemu, co vede ku poznání Moravy; ono ku př. s povolením majitele Černotínské

skály p. Schindlera a za jeho obětavé podpory podjalo se, prozkoumati jeskyně Černotínské; kustos a věhlasný ornitholog p. prof. Talský konal zajímavé studie na chropiňském rybníku a činil jménem Muzea odborné přednášky v přírodovědeckém spolku prostějovském, v Pöttingeu a na jiných místech; též zastupoval naše Muzeum na sjezdu ornithologů v Sarajevě. Místopředseda prof. Firlinger daroval spolku vzácnou sbírku zoologickou, po svém p. otci zděděnou, kterou prof. Tálský uměle upravil a kterou se toto oddělení muzejní značně doplnilo.

Jiný nadějný učenec, Kar. Absolon, skoumá jako plnomocný člen Muzea a ku cti svého děda † Dra. Wankela přírodovědecky důležité okolí Sloupské.

Pokud se týče knihovny, budiž s povděkem zaznamenáno, že byla vedle jiných cenných spisův domácích, na vzájem za naše publikace od petrohradské Akademie a spolku archeologického obdařena velkou zásobou vesměs vědeckých a odborných knih. Toliko jest litovati, že je umístiti a k upotřebení seřaditi, pro nedostatek místa, nelze a že s jinými literárními poklady snášejí žalostný osud uzavřenosti v bednách a neodbalených balíkách. Nedůstojná místní stísněnosť oddělení knihovního vzbuzuje hlubokou soustrasť a doprošuje se obecnomyslné obětavosti v prospěch zbudování vlastního muzejního domu.

Spolek náš muzejní nespustil se zřetele, jakou důležitost vlastivědnou a kulturněhistorickou vůbec mají dějiny umění, — dějiny umění církevního zvlášť. Dosvědčuje to »Časopis vlasten. muzejního spolku«, jenž v poslední době jal se stránku tu intensivněji pěstovati. Aby však tato práce rychleji pokračovala, aby naše Moravěnka brzy i v tomto oboru vyrovnati se mohla šťastnějším v té příčině sestrám, které se již dnes honosí důkladnými i nádhernými díly uměleckohistorickými, vznesla redakce »Časopisu vlasten. muzejního spolku« ke všem přátelům moravské vlastivědy a na prvním místě k pp. členům našeho Spolku snažnou prosbu, aby ji zprávami o uměleckých památkách všeho druhu, nalézajících se v obvodu jejich působnosti podporovali. Takovými zprávami zjedná se podklad pro systematické procestování země za účelem seznání uměleckých památek a dále podklad pro topografii umění na Moravě, o které v posledních letech pracuje p. V. Houdek, c. k. odborní rada ve Vídni, který za tím účelem studijní cesty po Moravě koná a za jakékoliv zprávy z tohoto odboru bude povděčen. Vedle časopisu muzejního podnikl Spolek vydání knihy nadepsané: »Lidské dokumenty a jiné národopisné poznámky« od pí. Augusty Šebestové; kniha ta byla od znalců v rukopise zkoumána, a uznána skvostem národopisné literatury, kterým výborně bude posloužено i dialektologům i fraseologům.

c) Numismatika. Důležitým odvětvím vědy archeologické a spolu historie jest numismatika čili věda, která se obírá mincemi, hlavně staršími a památnými.

Staré mince jsou velmi důležitou pomůckou k dějepisu i zeměpisu, k mythologii i archeologii; ano staré mince — náhodou ze země vykopané — jsou často platnějším dokumentem čili dokladem, než samy staré listiny a knihy; neboť kdežto tyto častějším přepisováním, ba druhdy i úmyslně byly porušeny, zůstávají ony obsahem a významem svým skutečným a výmluvným svědkem soudobým.

Staré mince jsou zavdy jedinou zachovalou památkou na slavné kdysi rody, města i království; staré mince skýtají svým kovem, hodnotou a zrnem svědectví o někdejším vzrůstu a blahobytu, ba i úpadku toho kterého národa; svým ušlechtilým nebo primitivním rázem poskytují zase důležitá data pro historii umění a vzdělanosti. Pokud jsou mince opatřeny obrazy osob a letopočty, jsou takořka nejspolehlivějším pruvodčím v dějinách; a skutečně mnoho pochyb-

ných dat co do času i osob historických mincemi již vysvětleno bylo; stačiť poukázati pouze na rodokmen a rozvětvení Přemyslovcův! Spatřujeme-li mince správně a systematicky urovnány ve sbírce, můžeme si jimi krásně a téměř hravě obnoviti paměť osob a příběhů různých, ano též doplniti různé mezery v dějinách.

Pochopitelno tudíž, že správě vlast. muzea nemohla ujíti péče o odvětví numismatické, pro vědu archeologickou a pro historii tak důležité a že numismatice náležitou pozornosť věnovala. Dnes už s potěšením konstatovati můžeme, že při obětavosti členstva našeho a četných příznivcův podařilo se nám, za nepatrný náklad upraviti sbírku mincí v muzeu, jež čestně se družiti může k mnohým jiným soukromým i veřejným sbírkám numismatickým na Moravě.

Sbírka ta čítá 3592 různých mincí a medailí, a v sumu tu nejsou pojaty doublety, jež ku výměně jsou připraveny. Dle kovu jest 35 mincí ze zlata, 2206 ze stříbra, ostatní z mědi, bronzu, cínu a jiné.

Při pořádání sbírky muzejní přihlíženo hlavně ku penězům zemí koruny české, nám nejbližším, pro nás nejdůležitějším; ostatní mince seřaděny zvláště.

Z nejstarších peněz českých uvádíme t. zv. denáry: Boleslava II. 967—999, Oldřicha, Břetislava I., Vratislava II., Konráda I., Otty Sličného, Břetislava II., Bořivoje II., Svatopluka, Otty Černého, Vladislava I., Frydrycha, Soběslava I. i II. a Přemysla Otakara; celkem 89 vzácných kusův. K těm druží se sbírka tak zv. brakteatův (17 kusů) a více set českých pražských grošův. — Tolarův různých čítá sbírka muzejní 65; památných medailí 232.

Doba předhistorická zastoupena jest tak zv. mísečkami duhovými (zlatými) od Svísedlic, Všeminy a Nákla.

Z mincí jinoslovanských vynikají denáry a oboly Slovanů polabských z let 900—1020.

Ze zemí rakouských zastoupeny hojně zvláště: Slezsko, Štýrsko, Korutany, Tyroly, Dolní Rakousy a Uhry; z těchto nejcennější jsou denáry sv. Štěpána a Ondřeje krále.

Též papežské mince pěkně jsou zastoupeny 47 exempláry, jiné mince církevní 105 exempláry; nejvzácnější jest veliký dukát kardinála Dietrichstejna, biskupa olomuckého z XVI. století.

Též římských mincí vykazuje sbírka hezký počet, a jest z nich už 114 určeno a seřaděno. Velmi vzácnou mincí jest též pravý sekel israelský, jenž ve sbírce uschován jest. — Jména štědrých dárcův z části již byla, z části budou v příštím čísle Muzejníku uveřejněna. —

Uvážíme-li, že vlast. Muzeum ve skrovných začátcích nebylo s to, aby zakupovalo mince, a že jen z obětavosti pp. členův tak velká sbírka v době krátké vzrostla, lze očekávati, že toto odvětví sbírek muzejních brzy nemalé důležitosti pro sběratele vlastenecké i učence nabude.

Za dnů našich mnoho sbírek soukromých se zakládá, abychom tak řekli, pouze ze sportu.

Jelikož takovým spůsobem mnoho cenných a snad dosud neznámých mincí z různých nálezů zůstane zkoumatelům numismatickým nepřístupno, ba mnoho peněz pro vědu velecenných takto nezřídka ve ztrátu přijde, usnesl se výbor muzejní nejen jednotlivé cenné mince skupovati a menší sbírky vyměňovati, nýbrž i celé nálezy čili poklady mincí za nejvyšší cenu zakupovati.

Vždyť jenom spořádáním velkých sbírek usnadní se studium vědy numismatické, k jejímuž rozvoji Časopis vlasteneckého muzejního spolku vzácnými studiemi pana inženýra Jos. Červinky mnoho již přispěl a jej ještě více povznésti zamýšlí.

Když byla zpráva jednatelova jednohlasně schválena, následovala zpráva pokladníkova:

Výkaz jmění 31. prosince 1899.	K	h
Sbírky starožitnostní, anthropolog. a palaeontolog.	30000	—
Sbírky národopisné z oboru vyšívání a keramika	12000	—
Sbírky přírodopisné	4000	—
Sbírka mincí	1600	—
Rozličné vzácnosti: obrazy, zbraně a p.	1200	—
Biblioteka	2000	—
Inventář	1800	—
Různé tiskop. na skladě: časopis, návod, Loštice, kniha Tovačovská .	200	—
Fond na zbudování vlastního domu uložený v Ústř. zál. rol. v Olomouci	14100	40
Státní obligace v ceně	200	—
Hotovosť vykázaná na účtě pokladničním	14665	60
	81766	—
Vedle toho jest ve správě muzejní fond Palackého z r. 1898 . . . . 838·88 K		
k tomu úrok . . . . . . 37·70 K		
	876	58
Dále dar v r. 1899 učiněný	2	—
jež uloženy jsou v Ústřed. záložně rolnické v Olomouci na kn. č. 5983	878	58

Účet pokladniční za rok 1899.

Příjem:	zl.	kr.
Hotovosť 1. ledna 1899 uložená: v „Ústřední záložně rolnické“ v Olomouci na kn. č. 1758 . . 7563·45 zl. v poštovní spořitelně . . . 178·47 „ v příruční pokladně . . . . 204·01 „	7945	93
Úrok z peněz v poštovní spořitelně uložených	2	96
Dar J. M. kníž. arcib. Theodora 1000·— zl. Další dary . . . . . 321·03 „	1321	03
Subvence zemská . . . 200·— zl. Subvence státní . . 300·— „	500	—
Podpora vys. mor. zem. výboru	200	—
Členské příspěvky	1843	06
Tovačovská kniha	118	12
Tiskopisy	18	46
Lidské dokumenty . . .	8	70
Úrok z peněz v „Ústřední zál. rolnické“ v Olomouci	319	07
Úrok z cenného papíru	4	20
	12281	53
Vydání:		
Knihtiskárna Kramáře a Procházky	1957	12
Nájemné z místností . .	926	—
Nadučiteli p. Peckovi za sbírku starožitností	1000	—
Redakční paušál, novin. známky, korrespondenční lístky, složní lístky, manip. popl. a provise pošt. spořitelně, administrace, za psaní adres a různé jiné práce administrační, pak expedice	702	15
Kosinovu fondu místo věnce na rakev † z. škol. insp. Kosiny . .	10	—
Palackého fondu převeden obnos v prosinci složený	1	—
Stolaři p. Dobešovi	63	—
Služné Buchtalovi	84	—
Pojistné bance „Slavii“	62	98
Různá	183	46
Hotovosť uložená v „Ústřední záložně rolnické“ v Olomouci . 6989·77 zl. Hotovosť v poštovní spořitelně 266·63 „ „ v příruční pokladně . 35·42 „	7291	82
	12281	53

Rozpočet pro rok 1900.

Příjem:	K.	Vydání:	K.
Disposiční hotovosť	400·—	Tisk časopisu . .	1920·—
Úrok ze jmění . .	630·—	Redakční paušal . .	240·—
Dar J. M. kn. arcib. .	1500·-	Adm. výl. a známky	900·—
Dar J. J. kn. Liechtensteina	80·—	Bádání a koupě starožit.	500·—
Subvence státní a zem. .	1000·—	Sluha	200·—
Přísp. členské a nedopl.	2300·—	Pojistné . . .	126·—
Tiskopisy	40·—	Úprava sbírek atd. . .	200·—
		Nájem	1852·—
	5950·—		5938·—

Když jménem revisorů p. Sojka byl prohlásil, že účty po bedlivém prozkoumání byly shledány ve vzorném pořádku, byla zpráva pokladní jednohlasně schválena a přikročeno k doplňovací volbě a zvoleni pánové:

A.) Výbor:

1. P. Ignát Wurm, konsist. rada.
2. Eugen Fierlinger, c. k. profesor na realce.
3. Josef Talský, profesor na odp.
4. P. Frant. Ocásek, vrchní kaplan.
5. MUDr. Ant. Hříbek, praktický lékař.
6. Dr. Mořic Hruban, advokát.
7. Alois Pallat, architekt.
8. Eduard Klement, vrchní účetní „Rolnické ústřední záložny."
9. Josef Knecht, magister pharm.
10. Ant. Telička, naddučitel v Citově u Brodku.
11. B. Vaněk, c. k. komisař fin. ředitelství.
12. Vilém Večeřa, c. k. profesor na českém gymnasiu.
13. Frant. Brděk, c. k. rada zemského soudu na odp.
14. Josef Koláček, žel. tajemník.
15. Ludvík Cigna, kapit. úředník.

B.) Náhradníci:

1. Dr. Hýbl, c. k. profesor na českém gymnasiu.
2. Frant. Pospíšil, účetní v „Ústřední záložně rolnické".

C.) Dozorčí rada.

1. Karel Sojka, ředitel arcibiskupské knihtiskárny.
2. Frant. Jirsák, účetní cukrovaru v Brodku.
3. Dr. Remeš, prakt. lékař.
4. Mil. Otáhal, vrchní účetní „Ústřední záložny rolnické."

Takto naznačili jsme činnosť Spolku muzejního v minulém roce a poněkud i záměry, za nimiž příště ubírati se hodlá.

V roce tom přestál Spolek náš obavy o drahý život svého Nejdůstojnějšího pána protektora, Jeho knížecí arcib. Milosti Theodora, Jehož onemocnění soustrastně sledoval a opětné uzdravení radostně uvítal. V roce tom utrpěl Spolek bolestnou ztrátu úmrtím obětavého svého příznivce p. Jos. Vysloužila z Příkaz. Důst. p. předseda, učiniv pohřební řeč, pochoval církevním obřadem vzácného dobrodince Spolku a výbor súčastnil se zvláštní deputací, jak pohřbu tak i zádušních služeb božích, jež za něho v Olomouci předseda konal.

Zbývá ještě uvésti některé návštěvy, jichž se mimo jiné Muzeu během roku 1899 dostalo.

V měsíci únoru: Dne 13. chovanky ústavu hraběte Pöttinga.

V měsíci březnu: Baron Dr. R. Linde, kanovník; baronky Maria a Wilemina z Gruberů.

V měsíci květnu: Adolf Sýkora, starosta, Jan Pospíšil, nadučitel ze Lhoty u Moravské Ostravy. V času biřmování více biřmovanců s kmotry, mezi nimiž i Němci z Unčova a Pasek.

V měsíci červnu: Dne 12. kdy započala činnosť »České továrny na cukrovinky v Olomouci« členové ředitelstva této továrny a jiní, počtem asi 20.

Dne 17. a 18. zavítalo k nám mnoho bratří z království Českého z okresu Pardubického, Přeloučského a Holičského, totiž zástupci rolnictva.

Dne 19. Hromadná návštěva žáků z Nákla i Příkaz s pp. učiteli.

Dne 28. Baronka Pavlína Henikstejnová, roz. hraběnka Ledóchowská.

V měsíci červenci: Dne 2. P. Ant. Weselý, mor. zem. stavební rada z Brna.

Dne 10. Hromadná návštěva chovanek z 2. a 3. tř. v Řepčíně, počtem 45.

Později několik kněží a professorů z Uher, z Ostrihomského biskupstva.

Dne 28. Dr. A. Studnička, c. k. dv. rada z Prahy.

V měsíci srpnu: Dne 2. Julius Müller, architekt z Prahy.

13. Representační výlet »Č. Ú. J. V.« na Moravu a uherské Slovensko.

Dne 21. Páni česko-moravští lékařové při schůzi v Olomouci meškající s p. doktorem Meixnerem v čele.

V měsíci září: Dne 1. p. c. k. okresní hejtman z Poděbrad pán A. z Runkenfeldů.

Dne 20. září. Františka Ševčíková, vdova professorová z Vídně.

V měsíci listopadu: Dne 2. Část chovanek z ústavu hr. Pöttinga.

Dne 29. III. roč. chovanek z ústavu hr. Pöttinga.

Přikročeno k volným návrhům, k nimž se přihlásil ke slovu p. Telíčka, řídící školy v Citově, řka: že ze zprávy jednatelovy seznal, že výbor těžké onemocnění Jeho kn. arcib. Milosti Theodora jako protektora a mecenáše spolku soustrastně sledoval a že neopomenul nad Jeho uzdravením radost projeviti. Radost tuto sdílí zajisté spolek muzejní v jeho celistvosti a proto navrhuje, aby se k radostnému projevu výboru dodatečně přidružila valná hromada. Návrh přijat, podpisy přítomných potvrzen a Jeho kn. arcib. Milosti ve způsobu listovného osvědčení podán. Dr. Choc učinil pak dotaz, co na zprávách o velkolepém archeologickém nálezu u Přestavlk jest a co k jeho získání pro Muzeum bylo podniknuto. Předseda odvětil v ten smysl, že ihned, jak o nálezu tom zvěděl, Jeho kníže arcib. Milosti, na jehož pozemku byl učiněn, slušnou přednesl prosbu, aby Jeho Milost sbírkou tou obdařiti ráčila Vlastenecké naše Muzeum a doplnila takto vzácný dar Peckovy sbírky, kterou Muzeum štědrostí Jeho Milosti obohacena byla. Jeho Milosť ráčila odvětiti, že o nálezu tom doposud ničehož nevěděla a že si o něm nechá podati zprávu a pak vhodné opatření učiní. Předseda podotkl dále, že o nálezích toho druhu, ústřední komisí pro zpytování a zachování uměleckých a historických památek ve Vídni zprávy podávati, jest povinností konservatorů. Takovým konservatorem pro dotyčný obvod je důst. p. P. Vyvlečka, jenž bez odkladu své povinnosti dostál, ale ku zprávě té ihned připojil žádost, aby Ústřední komise se u Jeho kn. arc. M. přimluvila, aby nález postoupiti ráčil našemu Muzeu. Právě dočítáme se ve Vídeňských úředních novinách, že Ústř. komise žádosti vyhověla v tom smyslu, že Jeho kníž. Milosti navrhla, aby nález věnovati ráčil buďto zemskému Muzeu v Brně aneb Vlast. Muzeu v Olomouci. Návrhem tím stvrzeno, že Muzeum naše požívá práva veřejnosti jako zemské. Dr. Choc vzal výklad předsedův k vědomosti a dovodil následovně: Občanský zákon, mluvě o nalezení pokladů, zná právo vlastníka pozemku. Však moderní kulturní názor zná vedle soukromého práva vlastníkova ještě i vlastnictví vyššího, kulturního celku, vlastnictví

národní společnosti ke věcem na půdě a ve hranicích národa nalezeným. Z toho stanoviska jen vysvětliti lze novodobé zákony o zákazu prodávati a vyvážeti ze země umělecké a kulturně-historické památky, díla, nálezy atd. a jen s toho stanoviska jde ku př. Italie tak daleko, že vývoz takový zakazuje pod trestem. Ten názor dnes zavládá a je správný; poněvadž co se v mezích a oblasti nějakého národa zachovalo, jest jeho kulturním vlastnictvím.«

Předseda doložil: že zakladatelé Muzea byli ihned od prvopočátku názorů řečníkových a že výbor důsledně vyrozumívá názvu Muzea »vlasteneckého« v ten smysl, že v obor činnosti vlasteneckého Muzea přináležejí netoliko kraje doposud slovanské, nýbrž i ty kraje, které během času byly poněmčeny, v jejíchžto lůně však se skrývají přežitky a doklady kultury staromoravské — slovanské, jejichžto právním vlastníkem národ náš býti nepřestal.

Týž Dr. Choc, připomínaje důležitosti Muzea a uváděje za příklad, kterak u všech vzdělaných národů se ku pěstování starovědy a národopisu prozírá a jaké nádherné budovy muzejní na svých cestách jmenovitě v Německu pozorovati příležitost měl, kladl výboru na srdce, aby o zbudování domu muzejního se staral. Předseda dává za pravdu řečníkovi, že obětavost k účelům muzejním za hranicemi je vzorná, že jí ale u nás doposud není, dovoleno psáti na vrub naší intelligence, jíž se k tomu návodu ve školách nedostalo. Doloživ, jaké váhy olomucké Muzeum a jeho publikace jmenovitě v kruzích německých odborníků požívá, ubezpečil předseda přítomné, že výbor záležitost vlastní budovy muzejní na zřeteli má. P. Ocásek připomíná vzácných zásluh p. Em. Glasera, inžinýra, o muzeum a usnešeno k jeho návrhu, aby mu vzdány byly povinné díky se žádostí, aby ve svém novém působení v Praze, zůstal příznivcem spolku na dále. Odporučiv pak v Pánu zesnulé členy zbožné památce spolku a vzdav díky všem příznivcům jeho a jmenovitě žurnalistice za ochotu, kterou mu prokazuje, prohlásil valnou hromadu za ukončenou.

Výkaz darů

věnovaných fondu Palackého

v lednu a únoru 1900:

	K h
Vldp. F. A. Gardavský, kněz řádu piarist. v Praze	4·—
P. T. p. Arnošt Hanisch, inspektor velkostatku v Třebíči .	2·—
P. T. p. Jan Hellich, lékárník v Poděbradech . .	2·—
P. T. p. JUDr. Josef Horák, adv. v Prostějově . . .	2·—
P. T. p. Frt. Chlup, nadučitel v Určicích . . .	2·—
Vldp. Josef Janíček, farář v Jakubovicích	2·40
Vldp. Jan Krobot, farář v Mostkovicích	2·—
P. T. p. Frt. Kupka, učitel v Dobročkovicích . . .	1·—
P. T. p. JUDr. Jan Lenoch, advok. ve Vídni . . .	2·—
Snáška . . .	19·40
Přenáška . . .	19·40
P. T. p. JUDr. Jan Lošťák, ředitel zemské banky v Praze . .	10·—
P. T. p. Frt. Novotný, naďučitel v. v. ve Zvoli	2·—
P. T. p. Rob. Parma, prof. v Opavě	2·—
Jeho Excel., vysokoblah. p. Alois baron Pražák, c. k. ministr m. s. atd. ve Vídni . . .	15·—
Vldp. Emanuel Snášel, farář v Hněvotíně	2·—
P. T. p. Frt. Vicenec, c. k. okr. škol. insp. v Bludově . . .	1·—
P. T. p. Rudolf Vykruta, cukrmistr v Hejčíně	—·40
P. T. sl. Madl. Wanklova v Praze	2·—
Vldp. Frt. Weber, poslanec, farář v Miloticích.	2·—
Úhrnem . . .	55·80

XXIV. výkaz darů

poskytnutých

vlasteneckému spolku muzejnímu v Olomouci

na zjednání vlastní muzejní budovy

od 1. prosince 1899 až 15. února 1900:

	K. h.
P. T. p. Jan Adamec, ředit. hospodářské školy v Přerově	2·—
Vldp. Karel Adamovský, farář v Hlinsku u Lipníka	3·20
P. T. p. Arnošt Albrecht, kontr. st. drah v Olomouci	—·50
P. T. p. MUDr. Vladimír Ambros, sek. lékař v z. nem. v Olomouci	2·—
P. T. p. Theodor Antl, adjkt. kníž. archivu v Třeboni	2·—
Vldp. Josef Baďura, farář v Kurovicích	1·—
Vldp. Alois Barbíř, farář v H. Studinkách u Šilperku	2·—
P. T. p. Josef Bartocha, c. k. gymn. prof. v Olomouci	2·—
P. T. p. Rudolf Bečák, obchodník v Týnci	2·—
Vldp. Josef Benda, farář v Cholině	4·—
Vldp. Dr. Karel Beránek, kanov., děkan v Újezdě p. Sokolnice	2·—
P. T. p. B. Bernau, účetní v Plaňanech	4·—
P. T. p. Petr Bezděk, c. k. okr. škol. insp. v Jihlavě	4·—
P. T. p Tomáš Bezděk, c. k. pošt. ofic. v Olomouci	2·—
Dp. Viktor Bezděka, arch. v Želivě	2·—
P. T. p. Edv. Běhálek, ředit. panství v Chuděnicích	6·—
P. T. p. Jan Białowas, inž. v Praze	10·—
P. T. p. J. Blecha, stavit. v Karlíně	5·—
P. T. p. Josef Boháček, továrník v Turnově	4·—
Vldp. Ph. & Th. Dr. Frt. Botek, Jeho kníže-arcibis. Milosti ceremoniář v Olomouci	2·—
Dp. Max. Bönisch, benefic. v Šumperku	4·—
Snáška	65·70

Přenáška	65·70
Slav. hanácká sladovna v Brodku u Přerova	4·—
Vldp. Jan Břečka, farář v Chvalkovicích u Ivanovic	2·—
Dp. Leopold Bureš, kooper. ve Vel. Vražném u Oder	1·—
P. T. p. Jan Bydžovský, vrchní inženýr v Praze	2·—
P. T. p. Frt. Coufal, c. k. gymn. prof. v Olomouci	2·—
P. T. p. Lad. J. Čech, velkoobchodník v Praze	4·—
Vldp. Jan Černohouz, děkan v Hostivaři	4·—
Dp. Vincenc Černoch, kooperator v Cholině	2·—
P. T. p. Gustav Červinka, inž. st. drah v Olomouci	1·—
P. T. p. V. Diviš-Čistecký, předn. stanice v Pardubicích	10·—
Dp. Fr. Dokoupil, kooper. v Nákle	1·—
P. T. p. Josef Doležal, c. k. gymn. prof. v Olomouci	2·—
Vldp. p. Josef Doležel, farář v Chropíni	1·—
Dp. Leopold Doležel, kaplan v Tištíně	1·—
P. T. p. Frt. Dostal, inspektor st. drah v Olomouci	1·—
Dp. Fr. Dovrtěl, koop. v Kujavách	2·—
P. T. p. JUDr. Frt. Drbal, advokát v Kloboucích u Brna	2·—
Vldp. Jan Duben, em. farář v Sušici, král. české	2·80
Vldp Št. Dvořák, farář v Rychmburku, král. české	2·—
Vys. blah. p. Josef svob. p. z Eichhoffa, velkostatkář v Roketnici	10·—
P. T p. Antonín Fifka, lékárník v Kolíně	4·—
Snáška	126·50

Přenáška . . . 126.50

P. T. p. Alois Fischer, řed. gymn. v Strážnici . . . 2·—
Vldp. Josef Fišara, farář v Zábřehu 2·—
P. T. p. JUDr. Richard Fišer, adv. koncip. v Olomouci . 2·—
Dp. Jan Flum, katecheta u sv. Jindřicha v Praze . . 2·—
P. T. p. Mich. Fojtl, rada zem. soudu v Odrách . . 5·—
P. T. p. Vend. Formánek, velkoob. v Praze . 10·—
P. T. p. Karel Frič v Praze . . 10·—
P. T. p. Frt. Fröhlich, malíř v Praze 10·—
P. T. p. Vojtěch Frundl, c. k. vrch. bern. insp. v Roudnici . . 2·
Slav. pěv. čten. spolek »Svornosť« ve Fryštáku . . 5·—
P. T. p. MUDr. Josef Funda, prakt. lékař v Praze . 4·
Vldp. Frt. Fučík, farář v Měrovicích 2·—
Vldp. Josef Fusek, děkan v Příboře 2·—
P. T. p. Vikt. Gardavský, c. a k. ofic. zás. sboru v Komarně . 2·—
Vldp. Jindřich Geisler, domský vikář v Olomouci . . 4·—
Vld. vysokoblah. p. Josef svob. p. z Grimmenštejna, sídel. kanovník v Olomouci . . . . 4·—
P. T. p. Frt. Gruchol, kontrol. st. drah v Olomouci . —·60
P. T. p. Karel Grüner, velkoobch. v Nymburce . . . 2·—
Dp. F. Grydil, kaplan v Brušperku 3·—
P. T. p. Karel Gubiš, obchodník na Kr. Vinohradech . . 3·—
P. T. p. MUDr. Alois Hacar, obv. lékař v Tovačově . . 2·—
Vldp. Msgr. Bohumil Hakl, děkan a vikář v Hořicích . . 2·—
Vldp. Met. rytíř Halabala, O S B v Rajhradě . . 1·—
Dp. Tomáš Hanl, kněz n. o. v Žalkovicích . . . . 2·—
P. T. p. MUDr. Ferd. Hausmann, okr. lékař v Kučevu-Požarevaci, Srbsko . . . 13·20
P. T. p. Alois Háva, assist. st. drah v Olomouci . . 2·—
P. T. Jan Havlásek, majit. kam. závodu a sochař v Olomouci . 10·—
Dp. Alois Hekela, kooperator v Neplachovicích . . 1·—
P. T. p. Alois Heřman, inspekt. st. drah v Olomouci . . 1·
P. T. p. JUDr. Frt. Heyl, c. k. notář v Šternberku . . . 5·—
P. T. p. Frt. Hladký, naduč. v Chvalkovicích u Ivanovic . . 2·—
Dp. Prokop Holý, kaplan v Příbrami 2·
Slav. obec. představen. v Hnojicích 20·—

Snáška . . 266·30

Přenáška . . 266·30

Vldp. Frt. Hoppe, farář ve Vrbně u Prahy . . . . . 1·—
P. T. p. Julius Houdek, obchodník v Náměšti u Olomouce sbírkou 25·28
k níž přispěli tito P. T. pánové, ústavy a spolky, a sice: po 4 K.: Občan. bes. a rol. zálož. v Náměšti; po 2 K.: J. Houdek, obchod., MUDr Flor. Ošťádal, obv. lékař, F. Piskoř, farář, všichni v Náměšti; po 1 K.: Fr. Nešpor, naduč., Kar. Neubauer, nadlesní, Frt. Urban, nadsladovní, F. Vyhlídal, hostinský, Otto Wagner, správce, Karel Wedel, obchodník, Th. Wedel, účetní, vesměs v Náměšti; po 40 h.: Jindřich Fiala, polesný v Náměšti, Ignát Los, učitel v Náměšti, Fr. Neubauer, učitel v Náměšti, Jan Podivinský, rolník v Náměšti, Ignát Šnobl, vyrábitel vody sodové v Náměšti, Hynek Běhal, rolník v Loučanech, Frt. Hajs, hostinský v Loučanech, Lib. Kubíček, rolník v Loučanech; po 38 h.: J. Koutný, rolník v Loučanech; po 20 h.; Josef Kopřiva, rolník v Náměšti, Josef Majtl, rolník v Náměšti, Josef Staněk, mistr kovář. v Loučanech; po 10 h.: Petr Novotný, rolník v Náměšti.
P. T. p. Ed. Horský, prof. na realce v Uh. Brodě . 6·—
Ctih. kongreg. tovař. Ježišova na Sv. Hostýně . . . 5·—
P. T. p. Alois Hradil, obchodník v Olomouci . . 2·—
Vldp. Rudolf Hrdlička, farář v Dobromělicích . . 1·—
P. T. p. Ignát Hrozek, c. k. gymn. prof. v Uh. Hradišti . . . 1·—
P. T. p. Fr. Hruban, revid. st. drah v Olomouci . . . —·40
P. T. p. JUDr. Mořic Hruban, advokát v Olomouci . . . 4·—
P. T. p. Josef Hrubý, inž. st. drah v Olomouci . . . 1·—
Dp. Josef Hrubý, koop. v Nákle 1·—
P. T. p. MUDr. Ant. Hříbek, lékař v Olomouci . . . 3·—
P. T. p. Bartoš Hynek, ředitel adv. kanc. v Olomouci . . 2·—
P. T. pí. A. Hynková, vdova po adv. v Olomouci . . 2·—
Vldp. Frt. Chalupa, čest. kanovník, arcikněz v Týnci . . 4·—
P. T. p. JUDr. V. Choc, advokátní konc. v Olomouci . . . 2·—

Snáška . . 326·98

Přenáška . . . 326·98

Dp. Frt. Choleva, nad. kaplan v Bílovci . . . . . 1·—
Vldp. Fr. Chudoba, farář n. o. ve Zdounkách . . . 2·—
P. T. p. Hynek Jříček, adjkt. st. drah v Olomouci . . . —·60
P. T. p. Osv. Jakubíček, prof. na realce v Uh. Brodě . . . 2·—
P. T. p. Frt. Janáček, majit. pivovaru v Uh. Brodě . . . 5·—
Dp. Jan Janák, koop. v Křenové u Mor. Třebové . . . . 2·—
Vldp. Josef Janíček, farář v Jakubovicích u Šilperku . . . 2·
P. T. p. Ferd. Januška, vrch. revid. st. drah v Olomouci . . . —·60
P. T. p. Fr. Ječmínek, inspektor st. drah v Olomouci . . . 2·—
P. T. p. Krištof Jedlička, stavitel v Uh. Hradišti . . , . 2·—
P. T. p. A. D. Jindra, stavit. v Praze 2·—
P. T. p. Alex. Jiříček, majitel a redaktor »Našince« v Olomouci . 2·—
Vldp. Josef Kadlíček, farář na Skřípově u Konice . . 1·—
P. T. p. Isidor Kahlig, ředitel »Pöttingea« v Olomouci . 2·
Vldp. Th. Dr. Josef Kachník, c. k. prof. na theol. fak. v Olomouci 4·
P. T. p. Frt. Kalla, vrchní inž. st. drah v Olomouci . . 1·
P. T. p. Vilém Kappus, c. k. notář ve Velk. Meziříčí . . 2·—
Dp. Josef Karlík, koop. v Ratajích u Kroměříže . . 2.—
P. T. p. Filip Kaulfus, mag. pharm. v Olomouci . . . 3·—
Vldp. Bedřich Kaun, kapitolní děkan v Kroměříži . 3·—
Vldp. Josef Kebrle, farář v Přístoupimi u Česk. Brodu . 2·—
Vldp. Bonif. Kittrich, farář v Polešovicích . . , . . 2·—
P. T. p. Karel Kizlink, c. k. gymn. prof. v Uh. Hradišti . 1·—
Slav. měst. muzeum v Klatovech 4·—
P. T. p. Josef Klečka, hospodář. správce v Šlapanicích . . 1·—
Vldp. Msgre Jan Klein, arcikněz v Ciňovsi . . . . . 2·—
P. T. p. Josef Knecht, mag. pharm. v Olomouci . . 2·
P. T. p. Boh. Knechtl, maj. a red. »Pozora« v Olomouci . 2·—
P. T. p. JUDr. Josef Koláček, sekr. st. drah v Olomouci . 2·
Vldp. Jan Kolčava, farář v Postřelmově . . . 4·
P. T. firm. Ed. Kokora a spol. v Přerově . . . . . 6·—

Snáška . . 396·18

Přenáška . . 396·18

P. T. p. Adolf Kolb, asp. stát. drah v Olomouci . . . 1·—
P. T. p. JUDr. Jan Konečný, adv. v Uh. Hradišti . . . 4·—
Dp. Emil Koreizl, koop. v Miroslavě u Mor. Krumlova . . 1·—
P. T. pí. Marie Kořanová, choť řed. cukrov. ve Všetulích . . 2·—
P. T. p. Jakub Kotáb, rada zem. soud. v Prostějově . . 2·—
Vldp. Antonín Koutný, farář ve Velkém Újezdě . . . . 1·50
Vldp. Josef Král, farář ve Frydlantě u Místku . . . 3·—
Dp. Vincenc Král, kaplan u sv. Michala v Olomouci . . . 2·
Vldp. Th. Dr. Frt. Krásl, prelát na Hradčanech v Praze . . 2·—
Dp. Ignát Kremel, koop. v Dertli 3·—
P. T. p. Karel Krška, c. k. nám. st. zást. v Brně . . . 2·—
P. T. p. Václ. Křička, insp. st. drah v Olomouci . . . 1·
Dp. Václav Kubíček, kaplan v Lošticích . . . . . . 2·—
P. T. p. Frt. Kutina, adjkt st. drah v Olomouci . —·40
Dp. F. Künstler, kaplan v Dubě 3·—
Vldp. Frt. Kvapil, farář ve Vlčovicích u Frenštátu . . . 2·—
Dp. B. Kyselý, koop. v Kokorách 1·—
Vldp. Ondřej Látal, farář v Dertli 2·—
P. T. p. Max Lederer, assist. dr. v Kyšperku, sbírkou . . . 7·—
ku kteréž přispěli tito P. T. pánové, a sice: po 2 K.: Max Lederer, assist. dr. v Kyšperku; po 1 K.: E. Houdek, pokladník, Jaroslav Říha, aspir., Ant. Skranák, Em. Strnad, dopr. assist., Václav Urbánek, telegr. dozorce, vesměs v Kyšperku.
Sl. občanská beseda v Mor. Loděnici . . . . 4·—
Dp. Karel Loníček, koop. v Oseku 3·—
Vysblah. p. Arnošt svob. p. Loudon, maj. panství v Bystřici p. H. 4·
Vldp. Josef Lužný, farář v Prusinovicích, p. Holešov . . 2·—
P. T. p. Ant. Macek, asp. st. drah v Olomouci . . 1·—
P. T. p. Ant. Mačák st., majitel realit v Hodolanech 4·—
Dp. Jan Malík, defic. ve Frydlantě u Místku . . 2·—
Vldp. F. Malota, farář v Bílovicích u Uh. Hradiště . . 2·—
Dp. Ant. Man, kaplan v Smržicích 1·—
P. T. p. Jindřich Marek, stav. komis. st. drah v Olomouci . . 2·—

Snáška . . 463·08

Přenáška . .	463·08
P. T. p. Otto Mareš, c. a k. plukovník v Brně . . .	4·—
P. T. p. Gustav Maruška, spolumaj. knihkup. v Olomouci .	2·—
P. T. p. Ant. Maška, úřed. st. drah v Olomouci . . .	1·—
Dp. Jiří Minarčík, koop. v Hnojicích, sbírkou u stolu .	2·60
P. T. p. Hugo Míšek, revid. st. drah v Olomouci . .	2·—
Dp. Theodor Motal, koop. v Litenčicích . .	1·—
P. T. p. Frt. Motzke, vrch. inž. st. drah v Olomouci . . .	1·—
Vdp Jan Mrázek, farář v Třešti	1·—
P. T. p. Karel Musil, adj. st. drah v Olomouci . . .	—·40
P. T. p. B. Müller, droguista v Praze	1·—
Dp. Alois Nakládal, koop. v Dobromělicích . .	1·—
P. T. p. Vikt. Navrátil, c. k. okr. školní inspektor v Olomouci	2·—
Dp. Dom. Němčický, koop. v Úsově	2·—
P. T. p. JUDr. P. C. Nesý, advokát v Praze . . .	2·—
P. T. p. Ant. Nevole, c. k. gymn. prof. v Olomouci . .	2·—
Sl. občanská beseda v Němčicích u Nezamyslic . .	4·—
Vldp. Frt. Novotný, farář n. o. v Dolanech . .	200·—
P. T. p. Josef Nový, vrchní insp. a nám. řed. st. drah v Olomouci	2·—
P. T. p. Josef z Oberreignera, ředitel panství v Schneeberku, Krajina	2·—
Dp. Frt. Ocásek, vrch. kaplan u sv. Michala v Olomouci .	3·—
Vldp. V. Oharek, děkan ve Znojmě	4·—
P. T. p. Cyril Oppelt, adj. st. drah v Olomouci	—·60
Vldp. Jan Oppetz, farář n. o. v Příboře	2·—
P. T. p. Jaroslav Otáhal, assist. st. drah v Olomouci . . .	2·—
Dp. Rudolf Paleta, koop. v Boršově u M. Třebové . .	2·—
P. T. p. Alois Pallat, civ. inž. v Olomouci . . .	2·—
Sl. muzejní spolek v Pardubicích	4·—
Dp. J. Pavelka, kaplan v Rudíkově u Vel. Meziříčí . . .	1·—
P. T. p. Lud. Pazdírek, obchodník v Olomouci .	2·—
P. T. p. Jan Petráček, c. k. gymn. prof. v Uh. Hradišti . . .	1·—
P. T. pí. B. Petzoldová v Olomouci	2·—
Vldp. Jan Pěček, farář v St. Jičíně	2·—
Dp. Jarosl. Pištěcký, koop. v Ptíně	2·—
Snáška . .	725·08

Přenáška . .	725·68
Vldp. Ant. Podhradský, farář v Rozstání . . .	2·—
Vldp. Jan Podsedníček, farář v Strážnici . . .	3·—
P. T. p. Karel Pohl, assist. st. drah v Olomouci . . .	—·40
P. T. p. Jan Pochop, c. k. gymn. prof. v Třebíči . .	1·—
P. T. p. Frt. Polívka, c. k. gymn. prof. v Olomouci . .	2·—
Vldp. Th. Dr. Fr. Popp, k.-a. kons. sekretář v Olomouci . . .	2·—
Vldp. Th. Dr. Jan Pospíšil, arcikněz v Bzenci .	1·—
P. T. pí. Marie Pospíšilová, vdova po řediteli v Olomouci .	20·—
Ctih. rektor. kongregace Redemptoristů v Praze . . .	2·—
P. T. p. Miloš Procházka, majitel knihtiskárny v Olomouci .	10·—
P. T. p. Romuald Promberger, knihkupec v Olomouci .	6·—
P. T. p. MUDr. Frt. Přecechtěl, lékař v Olomouci . .	10·—
P. T. p. Rudolf Přidal, obchodník v Přerově	3·—
Dp. Frt. Přidálek, koop. v St. Jičíně	2·—
P. T. p. Jan Rain, ředitel vyš. zem. realky v Uh. Brodě . .	2·—
Vldp. Edvard Raus, děkan v Rokycanech	1·—
P. T. p. MUDr. M. Remeš, lékař v Olomouci	2·—
P. T. p. E. Richter, not. konc. v Olomouci . .	2·—
P. T. p. Karel Rozsíval, maj. domu v Olomouci	2·—
P. T. p. JUDr. Theodor Rumplík, advokát v Kojetíně	2·—
P. T. p. Emil Rybička, profesor v. v. v Olomouci	—·60
P. T. p. Čeněk Rychlík, účetní roln. pivovaru v Litovli . .	10·—
Dp. Ig. Rygal, koop. v Břesovicích	2·—
P. T. p. Josef Rypka, c. k. pošt. ofic. v Olomouci . .	2·—
Vldp. Jan Říha, farář v Pohořelicích	5·—
Vldp. Alfons Sauer, c. k. gymn. prof. v Uh. Hradišti .	1·—
P. T. p. Aug. Sedláček, prof. v Písku	2·—
P. T. p. Jan Sedláček, kníž. švarcenb. stav. inž. v Hluboké .	20·—
Vldp. Jan Sedláček, farář ve Špičkách u Hranic .	5·—
P. T. p. Josef Sedláček, maj. oděv. závodu v Olomouci . .	10·—
Vldp. Tomáš Sedláček, farář v Pačlavicích	2·—
P. T. p. Alois Segeth, c. k. okr. šk. insp. v Hulíně . . .	2·—
Snáška . . .	862·68

Přenáška . . 862·68

P. T. p. Vilém Seifert, kontr. st. drah v Olomouci . . . 1·—
P. T. p. Čeněk Schäferling, hrab. Waldšt. stav. řed. v Mn. Hradišti 1·—
Vldp. Lohel Schmidt, sekretář na Strahově v Praze . . . 3·—
P. T. p. Josef Schullerbauer, vrch. revid. st. drah v Olomouci . 1·—
P. T. p. Arnošt Schwab, lékárník v Tovačově . . 2·—
Dp. Jindřich Skácel, koop. u sv. Michala v Olomouci . . 2·—
P. T. pí. Marie Skopalíková, vdova po z. s. rad. v Brně 2·—
P. T. p. J. Skorkovský, obchodník v Humpolci . . 10·—
P. T. pí. Marie Skoupilová, choť ředitele továrny v Letovicích 6·—
P. T. p. Jan Skrovný, techn. ředitel sladovny v Týnečku . 10·—
Dp. A. Sládeček, koop. v Hranicích 2·—
Vldp. Cyril Sládeček, vicesuperior k.-a. theol. semináře v Olomouci 2·—
P. T. p. Frt. Smejkal, c. k. soud. kanc. v Kloboucích u Brna . 2·—
P. T. p. Stan. Smékal, obchodník v Litovli . . . 2·—
Vldp. Jan Skypala, farář v Záhlinicích . . 1·—
P. T. p. Emil Sobota, kontr. st. drah v Olomouci . 2·—
P. T. p. Karel Sojka, ředitel k.-a. knihtiskárny v Olomouci 2·—
P. T. sl. Anděla Spáčilova v Bílovicích u Uh. Hradiště 2·—
Vldp. Anselm Spálenka, kvard. v Dačicích . . 3·—
P. T. p. JUDr. Ig. Spurný, advokát v Olomouci . 10·—
P. T. p. Jan Stáhala, továrník v Rumburku . . 2·—
P. T. p. Josef Staněk, kovářský mistr v Loučanech —·40
P. T. p. Karel Starý, stavitel v Olomouci . . . . . 2·—
P. T. p. Frt. Stejskal, statkář v Olomouci . . . 2·—
P. T. sl. Josefina Steinmannova, učitelka v Olomouci . 2·—
P. T. p. Josef Strejc, rada zem. s. v Napajedlích . . 4·—
P. T. p. J. Strohschneider, majitel závodu rukavičkářského v Praze 2·—
P. T. p. Frt. Stouráč, c. k. gymn. prof. v Olomouci 6·—
P. T. p. Frt. Strnad, řed. kanc. kontr. záložny v Olomouci . 2·—
Vldp. Hynek Strouhal, viceděkan v Dolanech . . . 2·—
Vldp. Fr. Studený, farář v Slavíčíně 2·—

Snáška . . 955·08

Přenáška . . 955·08

P. T. p. MUDr. Bohuš Stuchl, lékař v Olomouci . . . . 2·—
Vldp. Marc. Suchánek, farář n. o. v Březové u Svitav . 1·—
Dp. Karel Svára, koop. v Zubří . 2·—
P. T. p. Karel Svátek, assist. st. drah v Olomouci —·40
Dp. Frt. Světlík, kaplan na Vsetíně 2·—
P. T. p. A. D. Svoboda, učitel v Břeclavě, sbírkou ve schůzi učit. spolku »Komenský« v Břeclavě 3 K. 80 h. a ze spolkové pokladny 2 K. 20 h., dohromady . 6·—
Vldp. J. Svoboda, děkan v Turnově 2·—
P. T. p. Josef Svozil, poslanec v Olomouci . . . 2·—
Dp. Josef Svrčina, katecheta na Vsetíně . . . . 2·—
P. T. p. Josef Sytko, c. k. prof. v. v. v Olomouci . . 2·—
Vldp. Jan Šamárek, farář v Pust. Polomě . . . . . . 2·—
P. T. p. JUDr. Čeněk Šandera, advokát v Praze . 6·—
Dp. J. Šesták, koop. v Kunčicích u Dvorcu. . . . 1·
Dp. Frt. Ševčík, koop. v Cholině 2·—
P. T. p. Frt. Šidlo, odbor. učitel v Bystřici p. H. 2·—
Vldp. Jan Šindel, farář v Hoštýně u Zábřehu . . 2·—
Dp. Al. Špaček, koop. v Rudě n. M. 2·—
P. T. p. V. Špaček, hlav. poklad. kníž. M. Lobkovice v Praze . 2·—
Vldp. Frt. Štaffa, farář v Pustějově u Bílovce . . 2·—
Dp. Aug. Štancl, adjkt. v k.-a. th. semin. v Olomouci . . 2.—
P. T. p. Aug. Štědrý, vrchní revid. st. drah v Olomouci . . 1·—
Vldp. Jan Švéda, viceděkan v Určicích . . . 2.—
Vldp. Tomáš Švehlík, arcikněz v Králicích . . . . 2·—
P. T. p. Ondřej Tábor, vrch. inž. st. drah v Olomouci . . 1·—
Dp. Ant. Táborský, koop. v Klimkovicích . . . 2·—
P. T. p. Josef Tálský, prof. n. o. v Olomouci . 2·—
P. T. p. Ant. Tesař, c. k. notář ve Vel. Byteši 2.—
Vldp. Josef Thun, farář v Nákle . 2·
P. T. p. F. Topič, naklad. v Praze 5·—
P. T. p. Jindřich Tschakert, c. k. fin. rada v Plzni . . . . 2·
P. T. Frt. Úlehla, ředitel adv. kanc. v Olomouci . . . 2·
Dp. Josef Václavek, koop. v Žalkovicích . . . 1·—

Snáška . . 1023·48

Přenáška . . 1023·48
P. T. sl. R. Vaculíkova v Břeclavě 1·—
Vldp. Ant. Valenta, domský vikář v Olomouci . . 2·—
P. T. p. Jan Vávra, ředitel úvěr. úst. v Hradci Král. . 6·—
Dp. Josef Vlk, katecheta v Třešti 2·—
P. T. p. Theodor Vodička, prof. n. o. v Olomouci . 2·—
P. T. p. Karel Volný, revid. st. drah v Olomouci . . 2·—
P. T. p. Ant. Vorlíček, velkoobch. v Karlíně . . . 2·—
Dp. Štěpán Vrána, koop. v Příboře 2·—
Dp. Jan Vrbíček, koop. v Morkovicích . 1·—
P. T. p. J. Vrtěl, civ. inž. v Kojetíně 1·—
P. T. p. Vladimír Vyhnal, adj. st. drah v Olomouci . . . 2·—
Vldp. Josef Vychodil, farář v Č. Bohdíkově . . . —·50
Vldp. Theodor Vymětal, farář v Bedřichově u Oskavy 1·—
Vldp. F. Vyplel, farář v Lobodicích 2·—
Vldp. Josef Vyvlečka, dom. vikář v Olomouci . . . 3·—
P. T. sl. Anděla Vyvlečkova, učit. v Olomouci. . 2·—
P. T. pí. Fr. Vysloužilová, vdova po poslanci v Příkazích . 2·—
P. T. p. MUDr. Karel Wachsmann, pr. lékař v Praze . . 4·—
P. T. sl. Ant. Walterova, učit. na c. k. úst. ku vzděl. učit. v Brně 2·—
P. T. p. Jan Waněk, vrch. ředit. kníž. velkost. v Radimi u Peček 4·—
P. T. p. Ant. Wendler v Praze . 2·—
Vldp. Ferd. Winkler, farář v Rudslavicích . . 2·—
Vldp. Edv. Wolff, děkan v Holešově 4·—
Snáška . . 1074·98

Přenáška . . 1074·98
P. T. p. J. Zahradník, c. k. gymn. ředitel v Uh. Hradišti . . 1·—
Slavná záložna v Koryčanech . 2·—
Slav. občanská záložna v Hnojicích 10·—
» » . v Nákle 20·—
» » . v Tršicích. 10·—
Vldp. F. Zapletal, farář v Piňovicích 2·—
P. T. p. Frt. Zapletal, obchodvedoucí v Uh. Hradišti, sbírkou 12·50 k níž přispěli tito P. T. pánové: po 2 K: Frant. Červínek, c. k. soud. tajem., Vincenc Putna, c. k. president krajsk. soudu v Uh. Hradišti; po 1 K: S. Alt, úředník, C. Rychman, stav. tech., Jan Rychman, stavitel, Leopold Skála, hotelier v Bzenci, MUDr. Rob. Nesveda, lékař, Fr. Očka, kadeřník, Vinc. Vidlák, c. k. fin. okr. ředitel, Frt. Zapletal, obchodvedoucí v Uh. Hradišti; po 30 h: E. Bernreiter, obchod.; po 20 h: Luděk Doležal, m. účetní v Bzenci.
P. T. p. Frt. Zatloukal, rolník v Svisedlicích . 4·—
Vldp. Ant. Zbořil, farář v Konici 4·—
P. T. p. Vojta Zeman v Praze 4·—
P. T. p. JUDr. Jan Žáček, poslanec, advokát v Olomouci . . 10·—
P. T. pí. Žárská na Nové Ulici darem za malovaný talíř, jí pí. Bertou Sojkovou v Olomouci věnovaný 14·
P. T. p. N. Ženatý, lékárník ve Vel. Byteši . . . . 2·—
Dohromady . 1170·48
K tomu:
Zůstatek z předešlého účtu 13433·48
Úhrnem . . 14603·96

Výkaz darů

poskytnutých vlasteneckému spolku muzejnímu v Olomouci

v prosinci 1899, pak v lednu a únoru 1900:

K h
P. T. p. Albert Čáp, c. k. horní rada v Příbrami . . . 8·—
Její Excel., vysokorodá pí. Teréza lanthrab. Fürstenbergová, dvor. dáma atd. ve Vídni . . . 10·
Dp. Karel Kostka, koop. v Pitíně 2·—
Sl. měšťan. beseda ve Vel. Meziříčí 2·—
Vysokobl. p. Zdeněk rytíř Šrom, c. a k. setník v Hranicích . 8·—
Vldp. Th. dr. Viktor Valha, farář v Čechách . . . . . 2·
Snáška . . . 32·

Přenáška . . . 32·—
Sl. ob. úřad města Král. Vinohradu 20·—
P. T. p. Arn. Wadas, lesní na Lázích 2·—
Vldp. A. Žaluda, farář v Komárově 2·—
Úhrnem . . 56·—

Šlechetným dárcům vzdáváme tuto nejvřelejší díky a prosíme o další laskavé příspěvky, jež přijímá Eduard Klement, vrchní účetní Ústřední záložny rolnické v Olomouci.

Ed. Klement, t. č. pokladník.

Noví členové přistoupili

v prosinci 1899, pak v lednu a únoru 1900.

Za členy zakládající:

P. T. p. Josef Knecht, mag. pharm. v Olomouci.
Vldp. Maxmilian Mayer rytíř z Ahrdorffa, kanovník v Olomouci.
P. T. p. Bohuš Vaněk, c. k. fin. komisař v Olomouci.

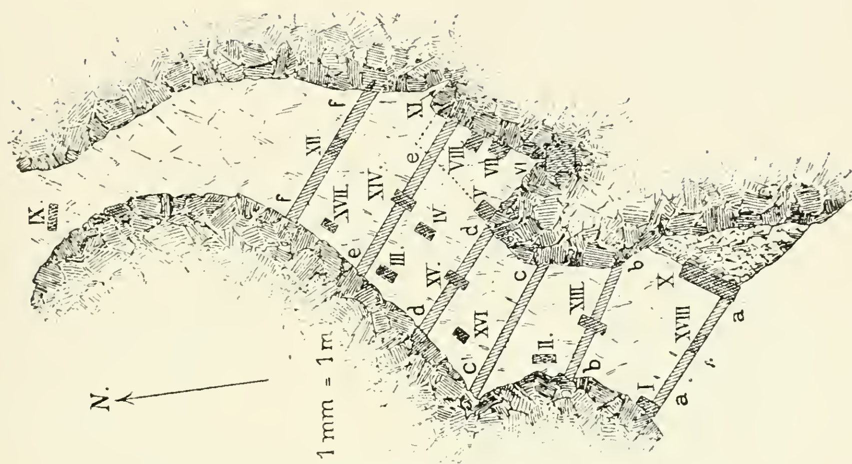
Za členy činné:

P. T. p. MUDr. Václav Babka, c. a k. pluk. lékař v. v. v Olomouci.
P. T. p. Frt. Brzobohatý, starosta obce v Senici.
Slav. čten. pěvecký spolek »Břetislav« v Břeclavě.
P. T. p. Alois Cvach, c. k. substit. st. zast. v Litoměřicích.
P. T. p. Stanislav Červený, továrník v Hr. Králové.
P. T. p. Arnošt Dvořák, obch. a starosta v Blansku.
P. T. p. Adolf Erhart, ředit. zem. vyš. realky v Jevíčku.
P. T. p. MUDr. Antonín Fleischer, c. k. zdrav. rada v Brně.
P. T. p. MUDr. A. Florík, lékař v Napajedlích.
P. T. p. Frt. Grecman, rolník v Senici.
P. T. p. JUDr. Frt. Hambálek, advok. konc. v Olomouci.
P. T. p. J. Hofmann, účetní Obč. záložny v Olomouci.
P. T. p. Valentin Holibka, obchodník v Bystřici p.|H.
Slav. čten. pěvecký spolek »Omladina« v Hulíně.
Slav. měšťanská beseda v Hulíně.
P. T. p. JUDr. Valerius Hübschmann, c. k. notář v Praze.
P. T. p. Frt. Chlebus, obch. a starosta v Bilovicích u Uh. Hradiště.
Dp. Antonín Jančík, kooper. v Kobylí.
Slav. obecní úřad města Kojetína.
P. T. p. Jan Kolčava, farář v Postřelmově.
Dp. J. Kořistka, oekonom v k. a. kler. sem. v Olomouci.
Vldp. Josef Krátký, farář ve Ptíně.
P. T. p. Jan Krejčiřík, odb. učitel v Napajedlích.
P. T. p. Čeněk Kudla, hotelier v »Nár. domě« v Olomouci.
Dp. A. Liška, k. a. kons. úřed. v Olomouci.
P. T. p. J. Liška, spr. školy v D. Němčicích.
P. T. p. Aug. Loos, starosta v Plumlově.
P. T. p. Jiří Malovaný, prof. v Kroměříži.
P. T. p. Ondřej Matys, c. k. fin. rada v Praze.
Slav. obecní knihovna v Mistřicích p. Bilovice u Uh. Hradiště.
P. T. p. Antonín Mohl, ředitel hosp. lnářské školy v Humpolci.
P. T. p. Jakub Nekula, c. k. pošt. assist. v Prostějově.
Dp. Alois Nemerád, koop. v Bilovicích u Uh. Hradiště.
P. T. p. Josef Novák, rolník číslo 21 v Zlobicích.
P. T. p. Frant. Ottahal, velkoobchodník v Olomouci.
P. T. p. H. Polák, ředit. měšť. školy v Konici.
Dp. Josef Prokeš, koop. v Postřelmově.
P. T. p. Josef Řivnáč, velkoobchodník v Praze.
Slav. čten. spolek »Palacký« v Senici.
Ctp. p. Norb. Amb. Smékal, člen řádu kapuc. na Mělníce.
Dp. Josef Smička, koop. v Bystřici p.|H.
P. T. p. Václav Sova, odb. učitel v Napajedlích.
P. T. p. Jan Stelzer, c. k. berní kontrol. v Napajedlích.
Dp. Met. Strupek, kaplan v Senici.
Ctihp. Alois Škrabal, theol. II. roku v Olomouci.
P. T. p. Frt. Štábl, redaktor v Hradci Králové.
P. T. p. Václav Tomáš, majetník vápenic v Karl. Týně.
P. T. p. Frt. Trpík, učitel v Bystřici p.|H.
P. T. p. Dr. Frant. Ulrich, purkmistr v Hradci Král.
P. T. p. Matěj Vaněk, měšťan v Bystřici p.|H.
Slav. českoslov. čtenářský spolek ve Vyzovicích.
P. T. p. Viktor Weinhengst, architekt v Hradci Král.
P. T. sl. Božena Wiedermannova, učitelka »Pöttingea« v Olomouci.
Vldp. Th. Dr. Karel Wisnar, c. k. prof. na theol. fakultě a superior k. a. theol. semin. v Olomouci.
P. T. p. Ludvík Zenkl, vrchní inženýr při dráze buštěhradské v Praze.
P. T. p. Frt. Žíla, nadučitel v Lípě u Zlína.

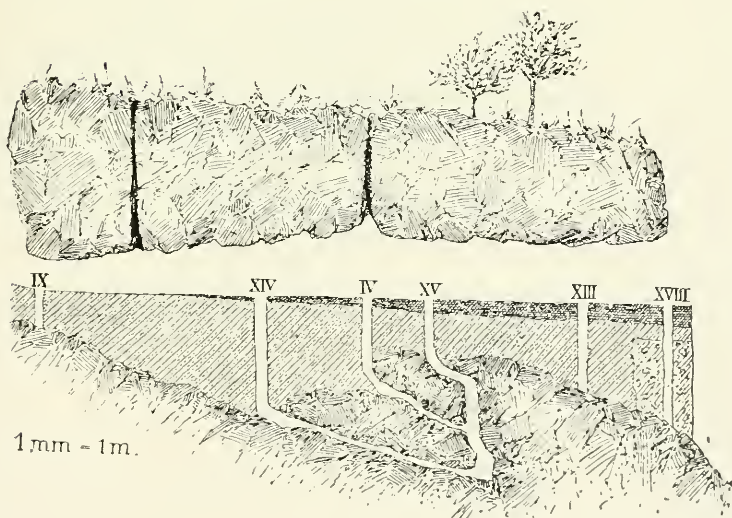
Redaktor: Jaroslav Palliardi. — Nákladem vlastcn. spolku muzejního v Olomouci.
Tiskem národní knihtiskárny Kramáře a Procházky v Olomouci.

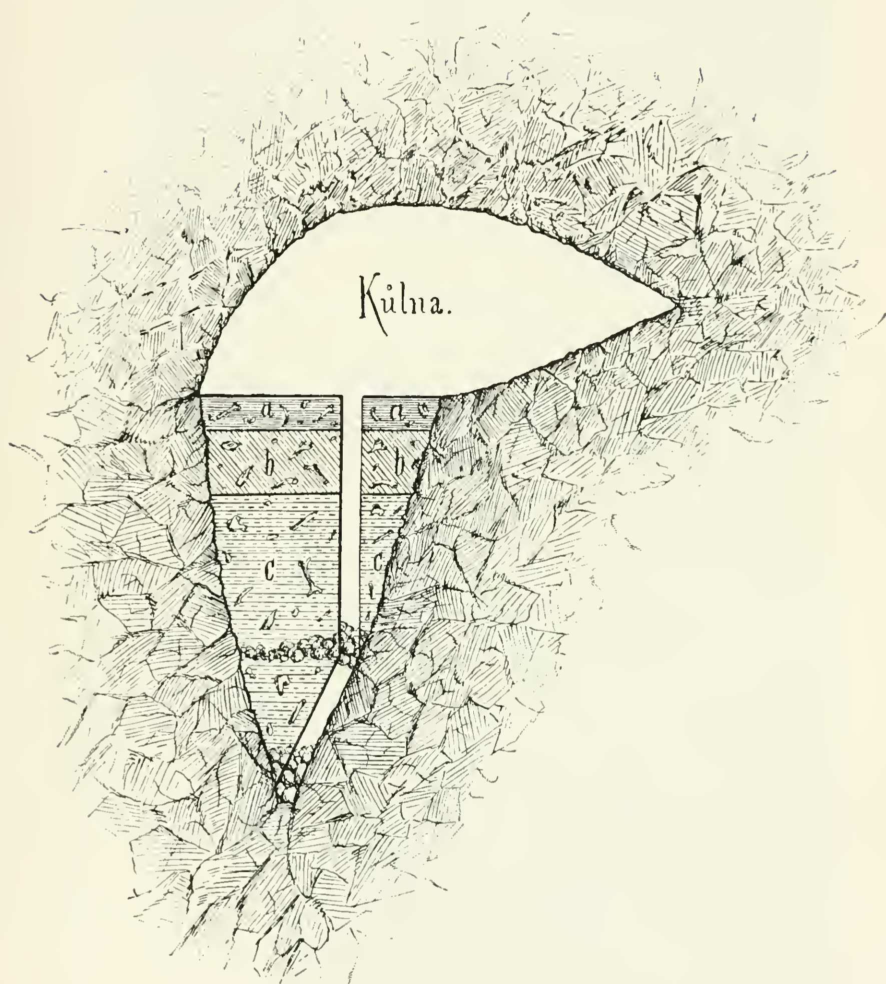
Muzeum p. A. Freese v Sasnici na Rujaně.

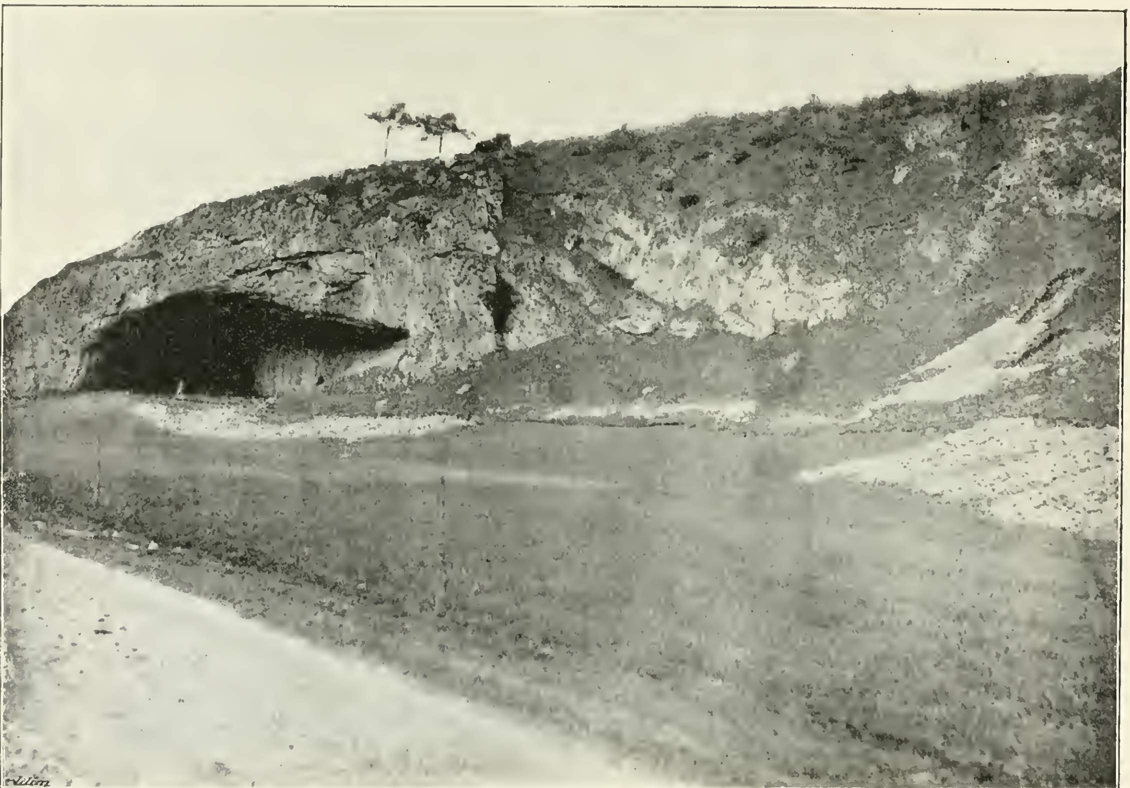
Půdorys Kůlny.

Průrys Kůlny.

Průrys šachty XVIII. v Kůlně.

Vchod do Kůlny.

Vnitřek Kůlny.

Ročník za 4 K
Členům spolku
muz. vydává se
za cenu sníženou.

ČASOPIS

Expedice
v České ulici
(Národní dům
III. poschodí).

VLASTEN. SPOLKU MUZEJNÍHO V OLOMOUCI.

Číslo 67. Spořádáno v červnu r. 1900.

Kostely v Boskovicích.

Popisuje **Frant. Lipka.**

(Tab. XIII. a XIV.)

Přední, úctyhodnou památností města Boskovic jest farní a spolu děkanský kostel sv. Jakuba většího, apoštola. Založen byl záhy, ač o tom není spolehlivých zpráv. Záznam v obecním archivu praví, že byl stavěn roku 1346., ale v nynější podobě nejstarší část pochází z konce XV.

Štítonoši ve farním kostele Boskovském.

věku, z dob Ladislava z Boskovic a jeho manželky Magdaleny z Dubé a Lipého. Že kostel již na počátku zmíněného století stál, víme ze zprávy z roku 1415., kdy Boček z Kunštátu, t. č. sídlem (residens) na hradě Boskovicích, držel Vaňku Černohorskému z Boskovic kostelní podací a ty lidi, což k tomu podací příslušeli. O stavbě kostela za různých dob máme sporé správy. Roku 1498. poručil v závěti „Vávra súkeník 10 hřiven na stavení na kostel“; od těch časů jak vrchnosť, tak občané odkazovali peníze kostelu. Místní gruntovní kniha vzpomíná k r. 1514. kostelního záduší: „pak-li by se pro války anebo jiné slušné příčiny kdy přihodilo, že by faráře ani kaplana v městečku nebylo, aby se jistý plat

dával chudým, až by zde zas farář byl." Roku 1535 dal Kuba, hlásný na zámku peníze k témuž záduší. V tu dobu (1531) stála kostelní věž bez krovu; a „jest-li že by kdy možnost naše a této obce byla a pán Bůh všemohoucí jakých peněz naděliti ráčil", stala se zatím úmluva s mistrem Mikulášem, aby ji deskami nebo šindelem přikryl, aby se křidlicí krýti mohlo. Ujednáno to za 73 zlatých, 6 korců žita, 6 beček piva, 1 měřici hrachu, polith slaniny a provaz veliký k sekání tisu. Na více nebylo peněz „skrz ty války a dávky na dráby toho ukrutného Turka". Roku 1566 vyhořel kostel celý i s věží a zvony na ní se rozpustily. Roku 1568 dán opět nový krov z nákladu nové vrchnosti a makovička z nákladu obecního. Nový pán na Boskovicích Jaroš Morkovský z Zástřizl koupiv roku předešlého od Víta Edera ze Šťávnice panství Boskovické, zřídil v kostele sv. Jakuba pohřeb či hrobku pro sebe a svoji rodinu. První náhrobek postaven r. 1579 jeho synu Prockovi, dítky před tím zemřelé pochovány v kostele Rájeckém. Ederové, jeden či oba, pochováni tu dříve. Zakořeněné mínění, jakoby Zástřizlské náhrobníky v kostele stojící byly sem po zrušení dominikánského kostela přenešeny bývaly, jest mylné.

I poslední potomek rodu Zástřizlského dle současného záznamu v gruntovní knize pohřben výslovně „do sklípku v založení sv. Jakuba chrámu Páně" r. 1687 a manželka jeho tu též na krátký čas odpočinula a oba dle intencí svých jakožto zakladatelé nového kostela dne 8. listopadu r. 1694 znovu pohřbeni u Dominikánů; nejspíše že tamní hrobka ještě nebyla k pohřbívání způsobilá. Za tehdejších náboženských třenic přešel kostel na nějaký čas do rukou utrakvistů a teprve po provedení protireformace dostal se opět do správy katolíků a z té příčiny znovu posvěcen r. 1679 dne 13. června od Jana Josefa hr. Breinera, sufragána Olomúckého zároveň s hlavním oltářem, postranními oltáři sv. Františka de Paula a sv. Antonína Paduanského a kaplí Loretánskou, od Jana Bohuše Morkovského z Zástřizl k severní lodi kostela r. 1670 přistavenou.[1])

R. 1719 položena byla v kostele kamenná dlažba z nákladu faráře Cyrilla Klátila a jiných dobrodinců, při té příležitosti i hrobka ohledána. R. 1772 shořela střecha na kostele i s věží a zvony se rozlily. R. 1839 zřídil František Xaver z Dietrichštejna na jižní straně novou sakristii a oratoř nad ní, v letech 1844—1847 týž dal rozšířiti kostel o přístavbu v západní části a průčelí posunouti, chór v jižní lodi zrušiti a novým trojdílným na západě nahraditi. Taktéž posavadní předsíň na jižní straně přeložil a na jejím místě kapli Srdce P. Ježíše jako korrespondující protějšek Lorety upravil, mimo to přístavek na severní straně opatřil a to vše dle návrhu vídeňského umělce Ondřeje Schrotha, schváleného Petrem Nobilem, ředitelem stavební školy při c. k. akademii výtvarných umění ve Vídni. Provedení přestavby řídil vrchnostenský stavitel Šimon Kronfus a mistr kamenický A. Fischer. V neděli, dne 7. listopadu 1847 kostel slavnostně znovuposvěcen byl prelátem a proboštem Th. Dr. J. Petranim, rytířem ze Steinbergů se svolením Olom.

[1]) Obšírná latinská zpráva o tom na mramorové desce do zdi vnitř kostela vsazené.

arcib. konsistoře.[2]) Z prostranních oltářů posvětil jeden Max. Jos. svob. pán ze Somerau-Beeckh, dne 11. března 1848 druhý Rudolf svob. pán Thysebaert dne 16. května 1854. Restauraci jednotlivých částí kostela označují letopočty na zdech poznamenané.

Budova jest orientována, z lámaného kamene a kvádrů a hladce omítnuta. Kněžiště, nejstarší to část kostela, pozdní gotikou zbudovaná, opřeno je zvenčí 8 vysokými opěrnými pilíři o 3 mírných ústupcích s trnožem a podokenní římsou přerušenými, z nichž 4 nárožní jsou na vrcholku šikmo seříznuty. Osvětleno jest 9ti trojdílnými okny; jedno z nich jest liché; s nimi soudobé jest ještě jedno okno a to prvé v jižní lodi, kdežto ostatní dvě okna v jižní lodi, pak dvě (zazděná) v severní lodi a takovátéž 3 v západním průčelí jsou novodobá, právě tak jako 3 rosety v průčelí a po jedné v postranních kaplích. Vchod na jižní straně zaklenut do špice lomeným obloukem; druhý, hlavní portál na straně západní sklenut je podobně a má mezi dvěma žlábky sloupec, který se rozvětvuje ve 2 pruty; zevnitřní kolmý jest seříznut, vnitřní v lomu se křižuje. Z letopočtů naň vrytých a k drobné opravě se vztahujících byl A. W. IZOI omylem čten a pokládán za 1202[3]). Po stranách portálů spočívají na vysokých čtyrbokých hranolech sochy sv. Cyrilla a Methoděje, práce pozoruhodné, dílo to již uvedeného stavitele a sochaře vídeňského Ondřeje Schrotha. Sochy jsou pod lichou galerií s 2 baldachyny ze zinkového plechu. sv. Cyrill drží v rukou „otče náš“ kyrillikou psaný. Ballustrády, jehlany, kraby posázené a fiálami ukončené a kružby v oknech lodních (vyjma jediné starší) jsou vyvedeny novodobou „gotikou“. Na straně severní býval (na místě Lorety) ještě jeden vchod (třetí).

Vnitřek kostela jest trojlodní, úprava z let 1844—1847. Stěny kněžiště i v lodích členěny jsou pilastry, postranní lodě do vnitř otevřeny a od sebe 4 masivními sloupy odděleny. Na těchto čtyřech volných a dvou ze tří čtvrtin vezděných sloupech spočívá klenba z cihel, vzácná značným rozpjetím, ač negotická. Vítězný oblouk chybí. Klenba směrem hlavní osy nese štukový ornament, kombinovaný čtverec se 4 polokruhy, ve středu klenby kruhový světlík. Kostel (prý) měl strop dřevěný, za posledního Zástřizlovce dostal klenutí štukovím a freskami zdobený[4]).

K n ě ž i š t ě má stejnou výšku jako lodi (v kněžišti pouze dlažba o stupeň zvýšena) a zakončeno třemi stranami osmihranu. Kružba oken vně i zevnitř vyšpaletovaných vykazuje tyto motivy: 1 okno (nyní zazděné) má nejdoleji trojitý dvojnos zakulacený, 2 měchýřky a nejhořeji pole znakové; 2. okno má kruh es-ovitě rozpůlený a 8 měchýřky podložený na trojité dvojnosé kružbě, též zakulacené; 3. a 4. okno souhlasí s 1. oknem a střední (4.) má znak Dietrichštejnský z barevných tabulek složený; 5. okno má nejdoleji 3 špičaté dvojnosé kružby, 2 malé trojlisty a nad tím křížovou růžici; 6. okno je předešlému podobné, různého však rozměru, má

[2]) Dr. Ad. Ficker: Die Boskowitzer Pfarrkirche zum heil. Jakob u. das Fest ihrer Restauration atd.

[3]) Wolny, Kirchliche Topographie von Mähren, Olm. Erzdiöc. II. 353.

[4]) Ficker v citovaném díle.

mezi růžicí nad zakulacenými dvojnosými kružbami 3 měchýřky na místě 2 trojlistů; 7. okno má nejdoleji 3 špičaté dvojnosé kružby a 3 měchýřky (2 z nich v poloze vodorovné); 8. okno je odchýlné: nejhořeji 3 měchýřky, po stranách po půli zaokrouhleného čtyřlistu, splývající v jediný malý dvojnos zašpičatělý; 9. jest úplně souhlasné se 7. oknem a 10. okno (staré) v lodi má nejvýše čtyřlist, pod ním 2 trojlisty a nejdoleji 3 dvojnosé kružby zaokrouhlené.

Zbytkem bývalé předsíně jsou 2 gotické konsoly (obr. na str. 97.) v nynější kapli Srdce P. Ježíše, představující herolty či štítonoše: podoba levá, vousatá, drží znak Boskovských (ozubená krokev či hřeben sedmizubý), mladík na pravo znak Dubských z Lipého (ostrev). Nade vchodem do této kaple je znak Dietrichštejnský a na stuze nápis MAR MH A DIETR v tympanonu. — Protější kaple stejné úpravy nese znak Zástřizlský a na pásce pod ním nápis I. B. W. Z. 1670 Z. K. R. Z. — V presbytáři postaveny jsou 4 náhrobky; z nich jeden náleží rodu Ederů ze Štávnice a tři rodu Zástřizlskému. Vesměs bílý mramor, sloh renaissanční. Slohově nejčistší jest náhrobek Jarošův. Na podstavci z nehlazeného kamene spočívá deska, třemi svislými pásy na způsob pilastrů ve 2 výklenky rozdělená: v levém podobizna Jaroše Morkovského ze Zástřizl, postava celá, téměř v životní velikosti; v pravém pak portrét Johanky Drnovské z Drnovic, silný relief. Brnění Jarošovo i helmice u pravé nohy detailně provedeny, četné ozdoby vyzlaceny, tvář výrazná — en face — pohledu přísného a přímého, tvář dámy typická — v profilu —; střízlivé roucho v jemné záhyby příliš pravidelně skládané působí na pozorovatele rušivě. Motivy tří úzkých polí — stylisovaný květ — jsou zlatnická práce vyspělá po stránce technické. Po stranách střední části náhrobku jsou konsolky s andílčími postavami. Vlys mezi dvěma římsami přerušen uprostřed pokračováním pásu spodního s ornamentem souhlasným, v pokračování pásů postranních ornament zaměněn dětskými maskami. Ostatek vyplňují plotny z černého mramoru s nápisem. Na levo:

Tuto gest Pohreb Vrozene° A statecne° Rytiře
Pana Jarosse Morkowske z zastřizl A na bozko
wicych & Vrozene Pani Johanky Drnow=

pokračování na pravo:

ske Z drnowic A Na bozkowicych Man=
zielky tehož Pana Jarosse VTSA[5]) A ditek Giegich.
W tomto mistie Založen Letha 1.5.8.3.

Horní pole nad římsou vyplněno dvěma znaky, andílkem drženými, vyzlacenými a (heraldicky nesprávně) polychromovanými: levý Zástřizlský, zlatá lilie v bílém poli (vlastně bílá lilie v červeném poli), pravý Drnovský, 3 černé pruhy ve zlatém poli (vlastně štít dělený, v horní půli 2 pásy černé, ostatek stříbro.) Po stranách těchto polí 2 sedící amoreti. Náhrobek ukončen lomenicí o nízkém štítu s andílčí maskou uprostřed rozepjatých křídel a na temeni se soškou spravedlnosti.

[5]) T. j. ut supra = jako nahoře.

Mausoleum Václava Morkovského z Zástřizl, nejvyšší to náhrobník na Moravě, asi 7 m vysoký, je skvělá nástěnná architektura, celá z bílého mramoru. Spočívá na podstavci z obyčejného přitesaného kamene a počíná dvěma konsolami s krásnými dětskými maskami v plném profilu, po stranách těchto podobné masky en face, s jemným ornamentem reliefním (ovocné festony a geometrický ornament), jež nesou římsu, nad touto v pokračování nad konsolami karyatidy, sličné to polopostavy andělské s křídly, ovocnými festony a s chocholy na hlavách. Faunské masky tvoří patky karyatid, spodek pak má šupinovité ústupky. Na spodní černé desce mramorové vryta jest dlouhá latinská báseň.

Hlavní pole nad římsou vyplněno deskou s dvěma polovypouklými podobiznami: z levé strany Václava Morkovského z Zástřizl v brnění a s přilbou u levé nohy, z pravé strany Kunky z Korotína se závojem shrnutým, v dlouhém šatě jemných záhybů se znatelnou vlečkou. Portréty en face, výrazné, líbezného pohledu a mistrně podané uprostřed mušlovitého pozadí; v doteku obruby těchto mušlí hlavička se srdcem. Na chocholech zmíněných karyatid leží římsa a pole nad ní o symetrických ústupcích vyplněno (až na poslední čtvrtinu) těmito nápisy:

Leta panie	Vrozeny a stateczny Ritierz Pan	Vrozena Pani Kunka
1600. 27. dne	Waclaw Starssi Morkowski	z Korotina a na Boz-
Miesyce dubna	z Zastrizl A na Bozkowiczych	kowicych tehoz Pana
Ziwot swug do	J M Cz[6])	Waclawa pani Manzelka
konal w panu	Rzimske° Firižneidr	

Druhá půle náhrobníku tvoří svršek o bohatou, silně vyloženou římsu se opírající, otevřené lomenici podobný. Pěkně modelované vázy s květinami, plamenné koule, girlandy, celé postavy amoretů, masky dětské, pak architektonické motivy, kartuše a znaky na štítu přeplněném jsou na újmu čistého slohu. Znaky Zástřizlský (zde opět černá lilie v poli červeném, druhý znak čtvrcený, v horní polovině pravá strana červená, levá bílá, opačně v dolejšku) polychromované položeny jsou na rozprostřené pláště mezi dvěma karyatidami, nad tím prázdný vlys, menší římsa se dvěma vázami, ovocem i listy kosatce. Kruhová náplň (prázdný medailon) v plastickém orámování s dvěma dětskými hlavičkami po stranách nese malou římsu, na níž stojí genius vítězství a míru s palmou v levé ruce vztýčené a věncem v pravé, vodorovně před se držené. Lidských podob má náhrobek 22. Jest to práce celkem znamenitá jak v rozvrhu architektonickém a komposici reliefů, tak v provedení jemných a vkusných ornamentův i ušlechtilých postav.

S menší nádherou vypraven, ale stejně cenný i uspořádaný jest náhrobek Procků v. Nejpečlivěji vyveden portrét mladíka v kroji střihu španělského, u levé nohy znak rodinný. Nad půlkruhovým výklenkem rohový ornament. Kámen ukončen štítem s lomenicí, která je vyplněna andílčí maskou s křídly rozepjatými; na štítu přesýpací hodiny (jakožto symbol všeho pomíjejícího) upro-

[6]) Jeho Milosti Císaře.

střed dvou buclatých andílků. Vydutý nápis dole v černém mramoru zní:

Leta 1557 W pondieli Na Autery po Sw. Martine narodil se tento mladenec Pan procek Morkowskey Z Zastrzl syn Vrozene° a stateczne° rytiře pana Jarosse Morkowskeho Z Zastrizl a na boskowi ktereizto prostredkem Smrti czasne w mistie brňe leta 79 W pondieli na den s. Mataue Konec Ziwota swe na tomto Swietie dokonal Gehozto dussi Pan bůh rač milostiw bjti A W= Poczet woleneych sweich Przigiti.

Tento náhrobek stával do času přestavby kostela poblíž hlavního oltáře, později na dnešní místo přenešen.

Č t v r t ý n á h r o b e k ležel původně v dlažbě, nyní je postaven a patří V í t u E d e r o v i ze Š t á v n i c e. Má mimo jemně modelovaný znak hornický (t. skřížená kladívka jak na štítu tak i na přílbici s bohatými fafrnochy) tento nápis ve zlatých (vrytých) literách: ANNO 1572· 21· DIE· MAIJ SEQITVR· NAM· TE· TVA PROLES· GENEROSA· PATREM SCHEMNENSIS· VITVS· COGNO MINATUS· EDER.

V rozích 2 zlacené rosety, znak hornický se ještě opakuje na temeni náhrobku (zde přílba s hledím otevřeným).

Mimo tyto náhrobníky označují 2 jiné kameny se znakem Zástřizlským vchod do hrobek pod kostelem a při hlavním oltáři na evangelní straně nese bílá deska mramorová znak Dietrichštejnský a pod ním nápis: Hic ante majus altare sepultum est corpus Mariae Comitissae a Dietrichstein — Proskan dominale in Boskowitz Hradisko minore et Obrowitz quae nata Fuit Vindobonae 28. maji 1819, obiit 4. maji 1877. R. I. P. (Dokončení.)

O jeskyních Sloupských.

Od Dra **Martina Křížc.**

IV. Dějiny literatury.

I. Doba.

Uvedení Sloupských jeskyň do literatury.

(Pokračování.)

Viděli jsme, že Kůlna tvořící část Sloupských jeskyň bývala útulkem hledaným v době pravěké, předvěké ano i novověké. Rozumí se samo sebou, že jakmile počali ve Sloupě usazovati se rodiny slovanského původu, domácí lid mající přístřeší své v osadě mezi svými sousedy, netoužil po pobytě v skalní dutině.

Že však jeskyně navštěvovali již ze zvědavosti, ano i v nouzi o vodu[38]), o tom nebude pochybnosti: mnohý snad si zašel také pro nickamínek do Nicové.

---

[38]) V některých létech bývá ve Sloupě velká nouze o vodu; studně s vodou pramenitou tu není; voda nalézající se v potoční náplavě na 20 metrů mohutné pochází z tekoucích potoků; jakmile tyto vyschnou, klesá voda v náplavě a tím také ve studních; kdyby dlouho nepršelo, ztratila by se úplně. V takových dobách, zejména za parných dnů chodívají si lidé pro vodu do studánky u propasti se nalezající.

Než zpráv písemných nemáme o těchto jeskyních před rokem 1669 žádných. V tom roce Brněnský doktor mediciny a zároveň physicus dole jmenovaný vydal spis níže uvedený a tu poznáme, že jeskyně bývaly často navštěvovány, a to i od osob urozených, že se však návštěvy obmezovaly na Staré skály a Kůlnu, do Nicové vchod asi byl zatarasen.

1. Joh. Ferd. Hertod. Tartaro mastix Moraviae a Johanne Ferdinando Hertod, T. Ph. Doct., regiae civitatis Brunensis physico. Viennae Austriae 1669. V kap. XVIII. nadepsané „De cryptis mirandis Moraviae" popisuje jeskyně Sloupské pod názvem „Cryptae Rajcensis descriptio" takto:

a) Na panství Rájeckém jest osada Sloup zvaná; tuto osadu ovlažuje potok, který vede poutníka asi 200 kroků k jeskyni, jejíž vchod jest asi tak velký jako u jeskyně Vranovské (t. j. u Býčí skály).

b) Před vchodem je skalisko téměř čtyrhranné do výše 28 loket se vypínající a kolmé; domácí lidé vylézají na toto skalisko a slézají s něho za zpropitné jedné zlatky bez provazů neb jiných pomůcek ne bez úžasu diváků.

c) Vchod jeskyně této jest velmi prostranný a světlý na způsob Božího hrobu; 70 i více lidí stojících může se tu směstnati.

d) Potok Sloupský má sem spád a rychle ztrácí se na pravé straně pod skálu.

e) Jdeme-li dále, tu vstoupíme jako do nějakého ohromného paláce, jehož prostoru musíme si osvítiti pochodněmi nebo lucernami. Tu vidíme především vysoký pahrbek z písku utvořený a k stropu sahající; na levo pak směsici dřev za povodní sem splavených.

f) Pak musíme dále kráčíce sehnouti se, a tu vidíme na pravo prohlubeň vodou naplněnou.

g) Vystoupivše na pahrbek uzříme síň ohromnou, z níž vycházejí bezčetné chodby; nejvíce jich jde na levo.

h) Domácí lidé (kteří i bez světla odvažují se do jeskyně často od nich navštěvované) vypravují, že jich šlo zaráz mnoho do této síně a že se pak rozdělili, aby jednotlivé chodby prošedše na konec jich se dostali; než chodili prý dny a noci, ale úmyslu svého nedosáhli.

i) Jsou zde krápníky jako v jeskyni Vranovské, ale velmi krásných a podivných tvarů.

k) V chodbě přímo vedoucí je zvláště jeden takový krápník neobyčejné zajímavosti: jest asi čtyry loktě dlouhý, dva loktě široký a půl druhého loktě vysoký; udeříme-li na něj, zní jako by z kovu byl; podobných krápníkových balvanů jest tu několik; domácí lidé mně vykládali, že prý takový balvan v jeskyni zdvihne a unese jeden člověk; mimo jeskyni, že toho nedokáže, ani čtyři, ani pět mužů. Z počátku smál jsem se tomu, domnívaje se, že jest to bajkou, než přesvědčil jsem se na vlastní oči, že jest to pravda. Proč tento balvan v jeskyni je lehký a venku těžký, o tom, milý čtenáři, přemýšlej.

l) Jdeme-li o něco dále, uzříme balvan mramorový, mající v objemu 26 stop, který byl zpracován pro kašnu; nemohl však pro svou tíži býti ven vynesen.

m) V pravo odtud jest prohlubeň, již zovou propastí; hodíme-li kámen do ní, slyšíme, jak narážeje na skalní stěny hřmotí déle, než bychom se pomodlili dvakrát Otčenáš a Zdrávas Maria; na to dopadne na spodu do vody.

n) V levo jest jiná propast, do níž také se kamení hází; tato prý je, jak Sloupští lidé vykládají, pamětihodnější. Když tu kníže Liechtenstein před několika léty pro své umělé jeskyně a kašny v Lednici dal lámati kámen a krápníky, spustil prý se do této propasti jeden kameník, vzav s sebou lucernu a bambitku, aby mohl výstřelem dáti znamení, když by chtěl býti nahoru vytažen. Kameník tento vykládal, že když byl dole a upevnil světlo na tyč, tuto pak nad vodou držel, že pozoroval ohromně velké pstruhy, kteří tu ku světlu se přiblížili a tyč mu převrátili; viděl prý tam také rozmanité a podivuhodné klenby; mezi vypravováním ale vypustil ducha.

o) Vrátíme-li se od této propasti, uzříme jinou chodbu, z níž kameníci téhož knížete vysekali krápník podobající se zkamenělým játrám; nad nimi byla zkamenělá plíce; než tato byla tak jemná, že jich nemohli bez poškození dostati.

p) Stěny jsou v některých síních tak pěkné, že bys řekl, že jsou zdobeny; jsou tu místa jako voskem potažená, jinde jakoby liliemi okrášlená atd. atd. (popisy rozmanitých útvarů krápníkových).

q) V jedné chodbě v písku vyskytuje se velmi mnoho kostí; domácí lidé tvrdí, že jsou to kosti jelení; ale to se mi nezdá býti věcí možnou; jak mohlo tolik jelenů do jedné síně se dostati, aby byla kostmi téměř naplněna.

r) Nedaleko vchodu do této jeskyně spočívá na dřevěném podstavci kámen mistrně tesaný, tři loktě široký a půl vysoký, na němž čteme jména rozmanitých poutníků urozených i neurozených.

s) Obraťme se nyní do jiné jeskyně nedaleko odtud v lese v levo se nalézající; jeskyně skládá se ze samého tmavého mramoru, je světlá, 120 kroků dlouhá, 40 kroků široká; vedlejších chodeb tu není; podobá se velké bráně, přírodou utvořené, mající vchod i východ tak prostranný, že může jezdec lehko jednou stranou do ní vjeti a druhou vyjeti ven. Poněvadž tu a tam se stropu voda kapá a slunce sem nesvítí, jest písčitá půda vlhká; jest to prostora pro hříště jako stvořená. Nedaleko východu jest písečnatý kopeček a ten jest pamětihodný; jest bílý a obsahuje látky solnaté; lížou-li tuto látku nemocné krávy, uzdraví se; pak-li některá ovce tak učiní, pojde téže noci. Proto se dává pilný pozor, aby se ovce sem nedostaly.

Dr. Kříž k tomu podotýká:

1. Z celého popisu vychází na jevo, že Hertod sám navštívil jeskyně Sloupské, a sice tak zvané Staré skály a Kůlnu.

2. O Nicové se nezmiňuje. Vchod do „Nicové“ byl totiž až do nedávné doby balvany, kamením, štěrkem a pískem tak ukryt, že bylo obtížno i domácím lidem prodrati se do jeskyně. Staré skály, ale zejména kapličky v Trámové těšily se hojné návštěvě; nápisů pocházejících ze století 18. bylo tu dosti; v Nicové z této doby nebylo lze spatřiti žádného.

3. Až na báchorky, jež domácí lidé, vztažmo tak zvaní vůdcové Hertodovi vykládali, jest popis jeho celkem správný; tenkrát ovšem tu bylo hojnosť krápníkových útvarů; dnes jich tu není.

4. V předsíni v pravo musil tenkráte býti otvor vedoucí do propástky III. vchodu, kde stávala voda (jak se to často i nyní objevuje).

5. Praví-li Hertod, že viděl, jak krapníkový balvan mimo jeskyni se nalézající nemohlo zdvihnouti několik osob, sedl jednoduše oněm vůdcům na lep; smluvili se a nechtěli jednoduše balvan zdvihnouti.

6. Zajímavá zajisté je zpráva, že tu nalezeny byly kosti zvířecí.

2. Mars Moravicus a Thoma Johanne Pessina de Czechorod 1677. Na str. 58. praví, že prý se dle zprávy Hertodovy vyskytuje unicornu (zázračně účinkující kosti) také v jeskyních u Rájce a u Křtin.

II. Doba.

Návštěva jeskyň Sloupských J. A. Naglem a sestup jeho do dolního patra.

5. Uplynulo téměř sto let, než přišel badatel, který jeskyně Sloupské důkladněji ohledal a o nich zprávu podal, jíž v nemalé míře naše vědomosti o těchto podzemních dutinách se rozmnožily; byl to dvorní matematik J. A. Nagel z Vídně, který na rozkaz císaře Františka I. (1745—1765) zkoumal v přírodovědeckém vzhledě památná místa v Krajině a na Moravě. V květnu r. 1748. navštívil Moravu, prohlédl si Macochu a pak jeskyně Sloupské. — Rukopisná zpráva o výsledcích jeho výzkumné cesty uložena jest v c. k. dvorní knihovně vídeňské, a připojeny k ní dosti zdařilé kresby[39]). Rukopis má tento titul: Nagel J. A. Beschreibung der auf allerhöchsten Befehl Ihrer kais. königl. Majestät Franciscus I. untersuchten Seltenheiten der Natur. 97 Blätter Fol. Taf. 22. V kapitole 14. jest pojednání o jeskyních Sloupských pod tímto titulem: Von der bei dem Dorfe Sloup in Mähren gelegenen Höhle. Nagel praví (stručně podáno):

a) „Na panství hraběte Rogendorfa nedaleko osady zvané Sloup jest jeskyně strašná sice, ale pro mnohé neobyčejné zjevy přece podivuhodná“.

---

[39]) O těchto je poznamenáno: Tous ses desseins sont faits d'après nature par Carles Beduzzi Inginieur. (Všechny tyto kresby zhotovil dle přírody inženýr Karel Beduzzi.)

b) „Asi 300 kroků od této osady jest na úpatí vysokého skalnatého kopce široký otvor, jímž možno vejíti do tmavého příbytku hrůzy. Až sem doprovází nás potok, který dostihnuv jeskyně, teče tu několik sáhů, potom se však ztrácí na pravé straně pod skálu, hledaje další řečiště v neviditelných prostorách. První síň, do níž vstupujeme, jest asi 12⁰ dlouhá, majíc dva otvory, jakoby brány".

c) „Tím i oním otvorem dostaneme se do větší ještě síně, jejíž stěny a strop z nesmírných skalisk se skládají. Zde musíme rozžíti pochodeň; půda jest tu nanešena vodami a smíšená s velkými dřevy a to v takovém množství, že nutno na konci sehnouti se, abychom dostali se dále".

d) „Na to dojdeme do síně nad míru velké a vysoké; zde vidíme tolik ulic, koutů a děr, že sotva by se více vrátil, kdo by bez pochodně sem se odvážil; to je v pravdě hlavní síň".

e) „Ulice čili chodba v levo se vyskytující jest dlouhá 67⁰. Asi v polovici této chodby shledáváme na černé skalní stěně krápníkové útvary dvěma labutím podobné, barvy bílé (Tab. XIX. fig. 2), které se utvořily z vody dolů kapající. Nedaleko odtud jest ve skalní stěně výklenek, kde příroda utvořila útroby, z nichž ovšem nyní viděti jest jen plíce (Tab. XIX. Fig. 1); neboť ostatní jest od poutníků sem přicházejících otlučeno. Tu pozorujeme ve stropě mezi stěnami rozepřený trám; nevím, z jaké příčiny ten trám se sem dostal. Snad měl ten účel, aby lidé, kteří za časů válečných sem se byli utekli, mohli na něj pověsiti věci, jež si sebou vzali, aby vlhkem se nepoškodily. Téměř na konci této chodby uzříme volně ležící, bílý krápníkový balvan 10 stop vysoký, 3 dlouhý a 2½ stopy široký, z něhož před časy uřezán byl kus. tu se dosud nalézající, pro kašnu; ale poněvadž takové kameny na vzduchu nemají trvanlivosti, ponechán byl zde. Balvan tento zní, jako by byl z kovu. Chodba vede za tímto balvanem ještě několik sáhů dále, potom se stěny uzavírají a nutno vrátiti se do hlavní síně".

f) „Potom jsem šel do chodby v pravo se otvírající. Chodba jest na začátku velmi široká a stěny jsou na mnohých místech krápníkovými útvary tak ozdobeny, že se často zdá, jakoby toto dílo přírody byl vytvořil nějaký dovedný sochař. Zejména síň odtud 60 sáhů vzdálená jest v této příčině znamenitá; stěna skalní jest pokryta nesčíslnými rampouchy krápníkovými v řadách pěkně sestavenými, jež tvoří stupně nad sebou se nalézající tak, že voda dolů tekoucí na každém se láme tvoříc takto rozličné prameny, až konečně se soustřeďuje dole v dutině jako v nějaké studánce (Tab. XX. Fig. 2). Vedle tohoto vodopádu jest nahoře stranou výklenek, kde jsem shledal ještě jiné rozmanité útvary; zde jsou vyzdobeny ne pouze stěny a strop zkamenělým kobercem, nýbrž i půda jest polita krápníkovými pruhy, jež hadovitě se vinou.

Prošed ještě dále tuto chodbu viděl jsem z krápníkové hmoty sněhobíle utvořenou labuť na stěně na polo vypouklou. Nato jsem šel ještě dále v této chodbě, až pak chodba byla tak úzká a nízká, že jsem se musil 30 kroků daleko plaziti. V tom se jeskyně rozšířila, ale podivení divákovo také vzrostlo: bylť jsem v chrámu utvořeném z alabastru, pravím z alabastru; neboť sněhobílý krápník,

jímž stěny a klenba jsou potaženy, úplně se mu vyrovnají; jeskyně pak podobá se pro svou šíři a klenbu více chrámu než doupěti. Není možno popisovati všechny útvary, jež jsem spatřil tu a v kapli hned následující; dostačí, řeknu-li, že tu vidíme obdivuhodné dílo přírody. Až sem obnáší délka 215 sáhů; dále není možno jíti".

g) „Vrátiv se potom do hlavní síně šel jsem k díře, kterou lidé „Propastí" nazývají. Hodiv dolů kámen načítal jsem osm a dvacet, než kámen dna dopadl ; měl jsem za to, že takto změřím hloubku ; ale nemohl jsem jí tímto způsobem změřiti, poněvadž kámen o stěny naráží. Jest tu však ještě jiná díra v zemi". (Pak vypravuje historii o kameníku dle Hertoda).

Nagel by byl velmi rád také do dolního patra se podíval; ale domníval se, že jsou dole jedovaté plyny, následkem kterých onen kameník zemřel. Snažil se tedy slovy a penězi pohnouti domácí lidi, aby se tam spustili, než z počátku to nešlo; také je odstrašovala událost s kameníkem. Ale když mzdu zvýšil, přislíbili dva sedláci, že se tam spustí.

h) Nagel opatřil jim provazy, žebře, světla a vše, čeho potřebovali a odporučil je Pánu Bohu. „Trvalo to dlouho než se vrátili Teprv po 5 hodinách vylezli s bledými obličeji a vykládali mu pln. obdivu o ohromné prostoře, o chodbách a vodě, jež dole našli. Světlo prý tam dobře hoří, vzduch ale strašně zapáchá; cesta jest prý obtížná a nebezpečná a jest prý se co obávati, aby místy strop se nesesul. Pozorujíce v jedné velké síni okolí, nemálo se ulekli, když tu uslyšeli strašné hučení a víření vod, již již mysleli, že zahynou. Pak ale se lépe poohlédli a viděli, že tu voda se řítí s vysokého skalního otvoru. Poněvadž ve vodě našli mnoho pilin, sou dili, že voda pochází od pily Sloupské. A měli pravdu; neboť, když jsem já potom celou věc mlynáři vykládal, sdělil mi, že v tu dobu právě počal na píle řezati, neboť před tím bylo málo vody a pila musila tedy nějaký čas státi".

i) „Druhý den odvážil se také Nagel dolů. Napřed se spouštěli tři sáhy mezi balvany a skalisky; tu byla pak rovná prostora několik sáhů délky. Pak přišla opět kolmá hloubka, kam postaven dlouhý žebř". (To byl náš první stupeň. — Dr. Kříž.) „Dále byla cesta obtížná a nebezpečná; půda je slinitá a vodou kapající se stropu tak kluzká, že udělav špatný krok snadno jsem mohl rychleji se dostati dolů, než by mi bývalo právě milo. Byly proto po stranách nataženy provazy, abych se jich mohl zachytiti. Tato neschůdná a nebezpečná cesta trvala 40° daleko.

Tu přišel jsem opět k stupni kolmému (náš stupeň II. — Dr. Kříž); zde postavili lidé mne doprovázející dlouhý žebř. Dole byla půda opět slinitá, kluzká a proto bylo zapotřebí největší opatrnosti. V této chodbě našel jsem po stranách mnoho kamení, prasklé granáty a rákosovou hůl stříbrem kovanou. Tyto věci mohly se sem dostati jen onou propastí, o níž jsem dříve psal a do níž jsem kámen hodil. Vidno z toho, že obě hořejší propasti dole se spojují".

k) „Na to jsem přišel do chodby dlouhé, ale nevysoké, ozdobené nesčíslnými rampouchy krápníkovými rozličné velikosti;

z každého kapala voda z malého otvoru uvnitř se nalézajícího. Tak jako na jiných místech dal jsem i zde kopati; ale nenašli jsme nic, než velký zub z neznámého zvířete (N 11)".

l) „Na to jsem se dal více v pravo, kde jsem viděl neobyčejnou klenbu z tmavého vápence prostoupeného bílými žilami, a dostal jsem se do převysoké a veliké síně; počítáme-li na sklon 45°, byl jsem 130 sáhů pod horní jeskyní. Stěny skalní jsou neobyčejně prorvány; všude jen sám balvan a samé skalisko, vypadalo to zde strašně. Nejpamátnějším zjevem zde jest onen vodopád, který mezi skalními stěnami vyráží; voda teče pak 8 sáhů po půdě, vlévá se do jiné prostory nějakému sklepení podobné. Půda tohoto sklepení leží níže, než ona síň s vodopádem a proto zde voda tvoří velké hluboké jezero; sklepení je ze všech stran skalními stěnami uzavřeno vyjímajíc otvory, jimiž voda přichází a odchází. Proto jsem nemohl také dobře změřiti délku této vody; ale bude dlouhá, neboť hodiv kamenem dosáhl jsem sotva 1/6 její délky".

m) „Chtěje odtud odejíti viděl jsem na pravo opět chodbu, která mne vedla na druhou stranu onoho sklepení; voda tvořivší ono jezero zde vytéká; voda tato tekla vedle jiné chodby — ale nebyla tak široká, abych nebyl mohl po jedné straně dále proniknouti. Šel jsem tedy vedle vody ještě velmi daleko, nemoha však nic zvláštního nalézti a cítě stále onen škaredý zápach (horší než zápach z nějaké hrobky dlouho uzavřené) vrátil jsem se. Z toho co řečeno o vodě, pozná každý, jak daleko ještě jsou zde skály vymlety, neboť není v této krajině žádné vody pramenité. (Tab. XXII. A vodopád, B sklepení, C jezero.)"

n) „Nedaleko vchodu do jeskyně stojí o samotě kolmý, čtyrhranný, 8° vysoký, skalní sloup, jemuž lidé říkají „Hřebenáč"; za zpropitné lezou někteří zdejší lidé bez žebříku nahoru a přinášejí květiny a rostliny na památku dolů". (Tab. XVIII.)

o) „Několik set kroků od Hřebenáče jest ještě jedna jeskyně, zvaná Kůlna. Jdeme na úpatí kopce a přijdeme do brány přírodou utvořené; tu vstoupíme do jeskyně pamětihodné, jejíž stěny jako v gotickém chrámě zdobeny jsou četnými sloupky, výmoly a jinými tvary; délka obnáší 128, šířka 34 krokův; druhým otvorem vychází se ven."

Dr. Kříž k tomu podotýká:

1. Nicová i za časů Naglových byla nepřístupna.

2. Až na některé odchylky v rozměrech jest líčení Naglovo správné, že tomu až diviti se musíme; nemálo nás proto zaráží, že všechny další popisy (vyjímáme ony Dra. Wankla a Dra. Kříže) zůstávají daleko za tímto prostým, hlavní zjevy vyčerpávajícím a svědomitým líčením.

3. Místo s krásnými útvary krápníkovými ad f) jest síň stříbrná. (Průvodčí Dra. Kříže, str. 36); pak následují kaple.

4. Celá délka Trámové jest jen 284 m. Nagel měřil špagátem, který tu o balvan, tam o skalní roh atd. se zachycoval a proto má větší délku 215° = 407 m., tedy o 123 m. více.

5. V dolním patře přišel Nagel v chodbě jihovýchodní k místu od Dra. Kříže v Průvodčím na str. 40. uvedeném, kde našel onen zub (nemaje před sebou kresbu Naglovu, nemohu říci, z jakého zvířete tento zub jest; bezpochyby však z jeskynního medvěda); na to přišel pod vysoký komín s nádržkou vody a pak k onomu sklepení popsanému v Průvodčím na str. 41, kde po jedné straně je stráň pískovitá.

6. Počítání hloubky jest klamné (viz Dra. Kříže O některých jeskyních a jich podzemních vodách, str. 39—40.)

7. Ad m: to je voda přicházející nějakým komínem z řečiště ze strany od Nicové a teče do chodby severovýchodní do rybníka.

4. Schwoy. Topographie von Mähren. Wien 1793. Ve svazku II. 392 při osadě „Sloup". „Nedaleko osady této jsou rozmanité podzemní, ve skalách se nalezající, podivuhodné jeskyně. Jedna z nich podobá se kůlně, do níž možno vjeti a vyjeti ven; druhé jsou úzké a možno do nich se světly vniknouti na 100° daleko. Jedna z nich jest proto podivuhodna, že je v ní díra tak hluboká, že kámen strašně rachotě potřebuje několik minut, než dopadne do vody; ve všech těchto jeskyních tvoří se z vody se stropu padající krápník, který jest v jeskyni měkký, venku ale na vzduchu hned ztvrdne."

Dr. Kříž k tomu dodává: To jest zajisté velmi chudá zpráva po obšírném líčení Naglově; že by krapník v jeskyni byl měkký, na vzduchu ale že hned ztvrdne, to jest také nepravdivo. Krapník skutečný, to jest krystalisovaný, nebo krystalinický jest v jeskyni i mimo ni tvrdý; tak zvaný „nickamínek" potahující tu a tam stěny nenazývá se krápníkem.

5. André Karl. Uebersicht der Gebirgsformation und besonders der Uebergangsformation in Mähren. Patriotisches Tagblatt 1804. Nr. 66. S. 923—924. Na panství Rájeckém patřícím knížeti Salmovi jest velká jeskyně u osady zvané „Sloup".

Za předsíň jeskyně nutno považovati „Kůlnu," klenbu to asi 15° dlouhou a 4—6° širokou, mající vchod a východ, tak že možno tam vjeti a vyjeti opět ven. Vchod do velké jeskyně jest pohodlný. To co vidíme v jiných jeskyních, nalezáme také v této; tu jsou vysoké klenby jako dómy, tam zase nízké chodby, v nichž nutno několik sáh lézti, chceme-li se dostati do jiné síně několik sáh široké, klikaté ulice, v nichž bychom bez vůdce a světla blouditi mohli dny ano i týdny, než bychom našli východ; zde půda stoupá, tam padá do černých propastí. Kámen dolů hozený, odráží se od stupně na stupeň a potřebuje 5 i více sekund, než dopadne do vody.

Mnoho krásy tu není; i krápník má zde barvu tmavošedou a jen uvnitř má barvu bílou a třpytí se; ostatně je tu málo krápníků na stěnách; více hmoty krápníkové pozorujeme na zemi, zejména po mokrých létech. Z balvanu krápníkového majícího průměr téměř jedné sáhy. (který dosud leží v chodbě na překážku), dal kníže Salm uříznouti plotnu na stůl v zámku Rájeckém se nalézající; tu a tam viděti malé slabounké krápníčky, na jichž spodku ještě kapka vody visí. Příčinou toho bezpochyby jest ta okolnost, že přichází málo vody trhlinami; za to ale valí se do jeskyně

mnoho vod, zejména z jara, kdy taje sníh; vody tyto přinášejí také mnoho štěrku, bahna a písku.

Zdá se, že veškeré vody podzemní nějak souvisí a jisté jest, že tvoří velké zásobárny pro prameny, které na hranicích vápencových na denní světlo vycházejí, kdežto na hoře území samé jest bez vody a tvoří jaksi jen klenbu pro velké skryté vodojemy.

Dr. Kříž k tomu podotýká: Z krátkého tohoto všeobecného líčení důležité jest zakončení; vychází z něho na jevo, že André pochopil hydrografickou souvislost podzemních vod a pramenů z devonského vápence vycházejících.

6. Jurende's Mährischer Wanderer 1809.

a) Pausilipem nazývá se jeskyně, která se nalézá u osady téhož jména na západní straně Neapole, tvořící klenutou chodbu v kopci asi 1000 kroků dlouhou; než to je dílem lidským; ale Pausilip Moravský jest dílem přírody, utvořeným z pevného souvislého vápence. Zdá se, že příroda tu vystavěla slavnostní bránu; je to jako předsíň k vlastním jeskyním Sloupským. — Domácí lidé nazývají jeskyni tuto Kůlnou; jest asi 20° dlouhá, 4—6° široká, 2—4° vysoká; má dva otvory — vchod i východ, tak že je tu dosti světla, po stranách jsou přirozené sloupky a lavice krápníkem vytvořené.

b) Vlastní jeskyně Sloupská jest největší, nejznamenitější a nejvíce rozvětvená; r. 1804 navštívil ji císař a císařovna, za kterouž příčinou byla čarokrásně osvětlena".

c) „Před vchodem vystupuje ze země ojedinělá 10—12° vysoká skála poskytující velebný pohled".

d) O jeskyních samých jsou tu frázovité poznámky: o četných chodbách, propastech atd. bez udání určitých dát.

e) „Voda ztrácející se u skály jde pod zemí a spojuje se s Punkvou, která Macochu protéká".

„Přivalí-li se mnoho vody z jara, když sníh taje, nebo přijdou-li lijavce, nemůže všechna voda do štěrbin skalních vniknouti, zaplaví jeskyni a nanese sem hlínu, písek a štěrk".

Dr. Kříž k tomu připomíná: Také tu se ještě ničeho nedovídáme o Nicové. Líčení Naglovo bylo toho času spisovatelům zajisté neznámo; jinak by z něho byli čerpali dáta.

7. Archiv für Geographie, Historie, Staats- und Kriegskunst. Jahrgang VI. Wien 1815, Nr. 126, 127, 128, pag. 519—524.

a) „Vápencový útvar na Moravě ukrývá v sobě tolik podzemních dutin, podzemních vod, vodopádů s jezery, jako pozorujeme v Kraňsku".

b) „Jeskyně utvořily se takto: byly to chodby, ložiska pro drobu (kulm) a drobovou břidlici. Vápenec prostoupený samými puklinami přijímal vody od vrchu přicházející; vody tyto rozpouštěly měkkou hmotu jílovou; na to pak proudily tu silněji, tam slaběji v prostorách, z nichž byly pevné látky rozpustily a odplavily. Stoupání a padání těchto vod a tím buď zrychlené nebo zmenšené proudění rozšiřovalo chodby jeskynní. Na ně-

kterých místech vody zacpaly východy uloženými náplavami, na jiných otevřely si tyto nahromaděné vody otvory a zároveň prolámaly tenké stěny vápencové, až se utvořily jeskyně, jak je nyní vidíme, ale přetvořování děje se ještě nyní pořád“.

c) „Před hlavními jeskyněmi příroda utvořila důstojnou předsíň; je to Pausilip v menších rozměrech asi 30° dlouhý, 4—6° vysoký a na některém místě 12° široký, od domácího lidu kůlnou zvaný“.

d) „Naproti vchodu do Sloupské jeskyně stojí jako na stráži hrozící obr; jest to o samotě stojící, asi 12° vysoké skalisko, jež ze země vystupuje. Bylo zvykem, že odvážní mladíci vylézali na toto skalisko a přinášeli poutníkům kytečky uvité z baldrianu celtického (Valeriana celtica).

Zvláštním zjevem jest, že nacházíme tuto alpskou květinu zde na prostoře obmezené na málo čtverečních sáh; neboť nevyskytuje se nikde jinde na Moravě. Časté návštěvy zvědavců byly toho příčinou, že tato překrásná květina je nyní vyhubena“.

e) O Sloupských jeskyních samých není určitých dát, nýbrž všeobecné líčení o chodbách vysokých, nízkých, o klenbách, propastech atd.; jedna propasť prý má hloubku 72°; o dolním patře praví, že prý tam teče potok okolo pískovitého nánosu, v němž bylo mnoho kostí a koster podivuhodných; než zvědaví poutníci a penězochtiví sedláci všecko odnesli. V některých sbírkách vidíme zuby odsud pocházející, jež se velice podobají zubům kajmana (Alligator); lebka jeskynního medvěda nachází se u hraběte Magnisa v Ebersdorfě.

f) „Voda tekoucí Sloupem a zde se ztrácející jest buď totožna s Punkvou, anebo do ní pod zemí se vlévá. Jedenkráte spadl při osvětlení jeskyně této dřevěný svícen do propasti; svícen tento ale vyšel při východu Punkvy ven. Bezpochyby, že teče voda Sloupská pod tratěmi Ostrovskými snad velkým podzemním jezerem v jeskyni zvané Eniodis u Ostrova, a ač je tu velký rozdíl co do výše půdy, přichází přece do Macochy a pak z této ven, naproti starému hradu Blanenskému. Závrtky mezi Jedovnicemi, Ostrovem a Sloupem poukazují na podzemní vodárny. Jestliže po velkém lijavci spláchne se hlína, malý otvor ucpávající, přesvědčí nás o tom, že dole vodárna se nachází, ta okolnost, že kámen dolů hozený teprv za hodnou chvíli žblunkne do vody“.

Dr. Kříž k tomu podotýká:

1. Domněnka uvedená pod b) jest ovšem mylna; útvar drobový (Kulm) vyplnivší pukliny nebyl by býval vodou vyplaven; tam, kde pokrývá vápenec, chrání jej právě před erosí a před odplavením.

2. Nejdůležitější zprávou jest však to, co nám velmi učený spisovatel sděluje pod a) o květině zvané Valeriana celtica. Jest to krásná květina alpská, kterou sbírají na kytičky v Alpách právě tak, jako se u nás sbírají konvalinky a fialky. Kdo jednou jen ta-

kovou kytičku měl v rukou, nezapomene na květinku tuto. Nelze tedy míti za to, že by se pisatel byl zmýlil co do druhu oné květinky, která kdysi rostla na Hřebenáči, která ale jinde na Moravě se nevyskytuje. Roste na vysokých Alpách na kamenitých pláních a nesestupuje níže než na 1800 m. nad vodou. My však máme u Sloupu u Hřebenáče 466 m., tedy o 1334 m. méně. Odkud se tedy dostala sem ona alpská květina a jak mohla se zde udržeti?

Může to býti zbytek flory glacialní čili tak zvaný relict z doby této. O tom, že tu zvířata glacialní a Alpská žila, není žádné pochybnosti; musila tu tedy býti také dotyčná flora. Jen o to jde, jak se tu mohla ona květina zachovati až po naše doby.

Naše skalnaté stráně rozpálí se za parných letních měsíců paprsky slunečními tak, že by tu ona bylinka zahynouti musila. Ale na Hřebenáči má se věc jinak. Sem nemohou paprsky sluneční dopadati kolmo; mimo to je půda nahoře rozbrázděna tak, že místy za některým vyčnívajícím hřebenem i stín po delší dobu denní se udrží. K tomu vychází od spodu jako z nějakého vlhkého sklepení stále studený vzduch, který hořejší vrstvu ochlazuje. Příznivé podmínky tedy tu jsou.

3. Spisovatel nám již určitě sděluje, že tu nalezeny byly lebky jeskynního medvěda.

4. Jest-li že to, co se o svícnu pod f) vykládá, je pravdou (není příčiny proč bychom tomu nevěřili), máme přesný doklad o souvislosti Sloupských vod s Punkvou.

5. Spisovatel se však mýlí v tom, že by vody v jeskyni Císařské (Eniodis) stály v přímém spojení s vodami Sloupskými; sám uznává rozdíl co do výše nadmořské obou vod (porovnej o tom, co uvedeno v Průvodčím Dra. Kříže na str. 56).

6. Také tento spisovatel se o Nicové ještě nezmiňuje.

8. Bayer Josef. Topografisches Handbuch vom mähr. schles. Gouvernement zum nützlichen Gebrauch für Geschäftsmann und Privatpersonen. Brünn 1817. — Ve svazku II. 149 při osadě Sloup krátká poznámka, že jsou tu znamenité jeskyně.

9. Engelhart Andreas. Prachtwerke der Unterwelt. Wien 1828. II. díl, str. 197. — Stručné všeobecné poznámky; nového nic.

10. Boué Ami. Geographische Gemälde von Deutschland. Herausgegeben von C. C. Leonhard. Frankfurt a. M. 1829. — O našich jeskyních praví (46): „Na Moravě jest několik znamenitých jeskyň, jež byl André r. 1804 popsal; ale není v nich stopy po kostech“.

Dr. Kříž: To se ovšem pan Ami Boué velice zmýlil.

11. Reichenbach Karl. Geologische Mittheilungen aus Mähren. Wien 1834, str. 218. Na str. 25 — 28, 156 — 159 a 188 — 195 velmi cenné geologické poznámky. Popisu jeskyň sloupských tu sice není, máme tu ale půdorys a průrys jejich.

a) Na půdorysu je Nicová ponejprv nakreslena.

b) Chodba nad schody ponejprv se objevuje.

c) Směr chodby trámové je pochybený; jde k jihovýchodu a má jíti k jihozápadu.

d) V dolním patře chodba pod komín vedoucí má směr jihozápadní a ne jižní, jak je na plánu.

e) Všechny rozměry jsou příliš velké.

f) Průrys je zdělán jen tak podle zdání; spojení propasti kolmé a stupňovité v dolním patře není správné.

12. Jurende's Mährischer Wanderer 1835.

a) Největší jeskyně jest jeskyně Sloupská, mající dva pohodlné vchody, před nimiž stojí asi 14° vysoký skalní sloup.

b) Na to frázovité všeobecné líčení o vysokých klenbách, úzkých chodbách, propastech atd.

c) Nedaleko je Kůlna 20° dlouhá, 4° vysoká a 5° široká.

13. Schmidt C. J. Brünn und seine Umgebungen. Brünn 1835. Na str. 189 počíná 3. kapitola „Blansko mit seiner Umgebung". Tu pouze podotýká při osadě „Sloup", že jsou tu největší jeskyně.

14. Wolny Gregor. Die Markgrafschaft Mähren topographisch, statistisch und historisch geschildert. Brünn 1836 und 1837, II. svazek. V části sepsané od H. Heinricha, str. XLIX:

a) „Před vchody do jeskyně (jsou tři) stojí ojedinělé skalisko."

b) „V chodbách této jeskyně můžeme putovati 4200 stop (1327 m) daleko; ve vzdálenosti asi 200 kroků jest propasť, na jejímž dně v nesmírné hloubce řeka teče."

c) „První, který sem sestoupil, byl starohrabě Hugo Salm Reifer-scheid Krautheim; plul v loďce přes vodu na dně tekoucí a přesvědčil se, že řeka tato není závislou na potoku, který od Sloupa přichází a několikrát do roka se rozvodní, nýbrž že pouze stoupá a padá dle toho, jaký je stav vody onoho potoka".

d) „Mohutná tato řeka na sto sáhů hluboká přichází z velké vodárny, která přijímajíc všechny vody přicházející s výšin zdejších, stojí ve spojení s velkým podzemním jezerem Ostrovským a jest zároveň zdrojem Punkvy, která Macochou protéká a pak v údolí vychází."

e) „Když r. 1804 císař František I. s chotí svou Terezií jeskyni tuto navštívil, dal kníže Salm velkým nákladem zříditi pohodlné schody až k onomu podzemnímu veletoku vedoucí; nyní po nich není stopy."

Nyní následuje všeobecné plané líčení o četných ulicích, propastech, krápnících a pak dodává:

g) „Konec jednotlivých chodeb jest jen zdánlivý; je pouze zasypaný. Kdyby se takové sesuté místo prolomilo, jak se to v nejnovější době stalo ve Výpustku na několika místech, shledalo by se, že se chodby tyto nekonečně daleko táhnou".

Dr. Kříž k tomu podotýká: Zpráva tato je v mnohém ohledu zajímavá a zároveň výstražná.

1. Jindřich Heinrich byl kustodem Františkova musea v Brně a geologem Moravským. Wolný spisuje svou obsáhlou topografii, požádal ho, by v části geologické sepsal dotyčné články. Z toho, co uvedeno, vychází na jevo, že J. Heinrich jeskyň Sloupských ani neviděl, a že sděluje to, co mu byl starohrabě Hugo Salm napsal. Toto však se nesrovnává s pravdou; neníť pravda, že starohrabě Hugo Salm Reiferscheid Krautheim narozený ve Vídni 1776 první do dolního patra sestoupil; víme, že učinil tak Nagel r. 1748 a nepravdou jest, že tu viděl řeku sto sáhů hlubokou, poněvadž jí tu není, nebylo a býti nemohlo[40]).

2. Kombinace o vodárně spojené s Macochou a jezerem Ostrovským je klamná, neboť jezero Ostrovské (míní-li se tím Císařská) leží o 100 metrů výše než ona vodárna, která mezi Sloupem a Macochou pod tratěmi Ostrovskými se může rozprostírati. Vody z Císařské ovšem také přecházejí do Macochy; musí však napřed sestoupiti na jedno sto metrů hluboko; nemohou tedy tvořiti souvislou vodárnu s jezerem v Císařské se nalézajícím.

15. Dr. Mekarsky von Menk. Ausflug von Wien nach Wieliczka und Krakau. Der Oesterreichische Zuschauer. Zeitschrift für Kunst, Wissenschaft und geistiges Leben von J. S. Ebersberg, 1839. III. sv., str. 1175, 1181—1183. Jen několik řádků; jeskyně patří prý k jeskyním největším a mají jako jiné jeskyně vysoké klenby, nízké chodby, prohlubně a propasti; krápníků málo a ty nejsou pěkné.

16. Haidinger W. Uiber Schädel von Ursus spelaeus aus der Slouperhöhle. Sitzungsberichte der k. k. Akademie der Wissenschaften, mathem. naturw. Classe 1850. svaz. V. 140—141.

Kníže Hugo Salm daroval c. k. geol. říšskému ústavu lebku z jeskynního medvěda, vykopanou v jeskyních Sloupských; tehdejší ředitel hutí Vondráček podal k ní zprávu o nalezišti. Lebka byla dlouhá 19 palců; ještě větší lebku měl týž kníže ve své sbírce v Rájci (23 palců); mimo to nalezeno v oněch jeskyních mnoho jiných kostí z toho zvířete, pak dvě menší lebky, snad z hyény jeskynní a menší kosti buď ze zvířete pucholovitého (viverra) nebo kunovitého (mustela).

---

[40]) Dr. Kříž posuzuje udání jednotlivých spisovatelů s tohoto stanoviska: Nutno rozeznávati samostatné badatele a pouhé spisovatele. Badatel sám zkoumá a výsledky svých pozorování buď sám sepíše a uveřejní, anebo, jak se v tomto případě stalo, sdělí je některému spisovateli za příčinou publikace. Věda vyžaduje po badateli, aby pozoroval pokud možno přesně a svědomitě, aby pozorování svá také pravdivě vylíčil, ničeho neudávaje, co neviděl, ničeho nezveličuje a ničeho nepřekrucuje. Badatel může chybiti nedopatřením; to mu žádný rozumný posuzovatel ve zlé vykládati nebude (není-li nedopatření jen příliš hrubé tzv. culpa lata); přijde po něm druhý badatel a chybu napraví. Badatel se může zmýliti, dovozuje z výsledků svého badání nesprávné úsudky; také nebude mu to nikdo za zlé míti; náhledy mohou býti rozličné; přijde druhý badatel, vyvrátí domněnky nesprávné a pronese domněnky jiné, snad lepší. Avšak badatel, který sděluje, že viděl a pozoroval něco, co viděti a pozorovati nemohl, dopouští se klamu.

Nalezeno bylo také celé zvíře náplavou pokryté. V jedné šachtě, 7 stop hluboké, proražena byla vrstva ssedlé vody, pak střídající se vrstvy hlíny, písku, štěrku a kostí; spodní část obsahující náplavu drobovou, byla hluchá čili planá.

17. Jahrbuch der k. k. geol. Reichsanstalt in Wien 1850 ročník I. 364. — Kníže Hugo Karel a starohrabě Salm Reifferscheid, Krautheim daroval tomuto ústavu dvě lebky; jedna prý pochází z jeskynního medvěda, druhá snad z nějakého jiného druhu medvědího; zbytek zprávy podobá se oné od Haidingra podané.

18. Kolenatý, prof. Zur Naturgeschichte der Fledermäuse. Lotos, Prag, I. ročník 1851, str. 41. Jeskyně vyskytující se ve vápenci chovají mnoho fossilních kostí. V jeskyních Sloupských přebývá asi 500 kusů netopýrů Vespertilio murinus Nattereri, Plecotus auritus, Synotus barbastellus, Rhinolophus bihastatus.

19. Jahrbuch der k. k. geologischen Reichsanstalt, Wien 1851, roč. II., 136. — Báňský rada Hauer podává zprávu o kostře jeskynního medvěda darované Hugonem Salmem. Kníže dal v jeskyních kopati a kopání řídil Vondráček.

20. Hingenau Otto. Uibersicht der geognostischen Verhältnisse von Mähren und öst. Schlesien. Wien 1852. Na stránce 65 praví: Pamětihodnými jsou jeskyně v tomto vápenci se vyskytující; jeskyně tyto nemohou se co do velikosti měřiti s oněmi, jež známe v jižních Alpách, ale jak v Alpách tak i zde jsou vodami vybrázděné júry a koryta, srázná skalnatá údolí a velké množství dutin, z nichž některé jsou známé a lze je prohlédnouti, na jiné pak lze souditi z toho, že tu a tam země se sedne nebo propadne

Jeskyně sloupské byly v poslední době Vondráčkem přesně změřeny a kopáno tam za příčinou kostí. Následuje zpráva o kostře darované geol. ústavu říšsk. ve Vídni. (Pokračování.)

Obrázky folkloristické z mor. Valašska.

Podává **Mat. Václavek.**

XIV.

(Pokračování.)

Kožušníci také dobré kože na kožuchy vydělávali a volné šíjávali, pro celý okres to šíjávali. Každý sedlák měl dva kožuchy: starý měl do práce, nový do kostela. Jenom to bylo pro ně nemilé: jak vyšel z kostela a dalo se pršeť, tož vypošťávali po městě plachet a měchů na ty kožuchy. Tehdy deštníkův ještě nebylo, ale včil už i dědináři chodí s deštníky. Prve byl člověk v posměchu, nosil-li deštník. Kožušníci mívali mnoho práce a proto sedláci dávali na ty kožuchy veliké litky (závdanky), ale z těch kožušníků byli potom velicí korhelé (pijani), což bylo velikou jejich škodou. Včilkaj sedláci nosí plátěné šaty: jedou v zimě do hor pro dřevo

nebo dělají drva a zima jimi třese. Dokud nosívali kožuchy a soukené nohavice, tož mohli měť i prsa obnažená. Plátěné obleky jim dlouho netrvají, ale kožuchy trvaly roky.

Tkalci. Ti dělávali rovněž dobré zboží; jenom že okrádali gazděny, když jim donesly přazu na plátno. Dělávali kanafasky přazové, sukně vlněné. Bylo pěkné podívání na gazděnky, když se potkávaly na cestě, nemohly se ani rozloučiť. „Ach kmotřičko, ach sestřičko, ach súsedko, kdes nabrala, prosím ťa, tak pěkný mustr na tú kanafasku, na tú sukňu, já sem ešče takových ani neviděla!“ — „Ach kmotřičko, od Češky Vinklérky, tá ty mustry udává tkalcom, tá temu rozumí!“ — Nějaký Vašica, byl on hluchý, ten těm gazděnám uměl vyhovovať! Ty sukně a kanafasky bývaly stálé, trvanlivé. Roby si pravily: „Táto sukňa, táto kanafaska, je ešče po stařence!“ — A včil ty fabrické cancory mosí každý půlrok jinší budovať!

Když se blížilo vesno, ženské chodívaly na tkalce, aby jim napřed plátno udělal, a která větší dar dala, té opravdu tkadlec plátno dřív utkal. To ony proto ponáhlaly, aby si mohly jím to nejlepší místo k bílení na kamenci v Bečvě uchvátiť. To bývaly vaděnice na tom kamenci o ta místa. Kde která začala plátno své prostírať, tam už jiná nesměla svého prostříť. Dělávaly i takto: Nechávaly si od prvního roku kus plátna, bylo vybíleno, a prostíraly je proto, aby si dobré místo pojistily. — Já také to plátno prostíral a je též poléval. Když jsem viděl, že na horních dědinách (Hovězí, Halenkov atd.) jsou veliké deště, tož já plátno hned šel sbírať. Hleděly na mne: „Šak neviděť deště!“ — „Já na to: „Ale přijde veliká voda!“ — Tož sbíraly také, a kdo nesebral tehdy jako já, tomu je voda roznesla. Potom, jak už mne viděly sbírať, tož už všecky sbíraly.

Gazděny vařívaly to plátno v kotle, a to proto, aby je co nejdříve vybílily. Dívka (děvečka) je vzala do nošáčky (putny), gazděna opět vzala lavici, dva písty a šly na Bečvu práť. To bylo veselo, jak ony po notě začaly na lavici plátno pleskať. Tak se to po Vsetíně rozléhalo! I prádlo tak čistívaly. Ale včil už neuslyšíš na Bečvě pleskať, už to jináč perou!

Kdysi o poledni matka mi praví: „Synu, jdi poléť plátno!“ — a otec praví: „Vem tam také tuto kožu zmočiť!“ — Já vzal kůži, namočím, kamenem obtížím a jdu polét plátno. Poleju, prubuju kůži, je-li už přemočena, děti jdou do školy a házejí s cesty kamením do Bečvy. Já se postavím a volám: „Ogaři, nehažte!“ — a kámen bác mne do čela! Já zemdlím a padnu do vody. Ale na štěstí máchala tam sousedova dívka prádlo a ta mne zkřísila; kdyby tam nebyla bývala, byl bych se utopil. Přijdu domů celý od krve. — „Co se stalo?“ ptají se. Já povídám, co a jak. Tož do školy už jsem nešel, až na druhý den. Pan rechtor, vida přílepek na čele, ptá se, co se podělo? Já mu to vyložím, on se dotazuje školáků, kdo tím kamenem hodil, ale kde pak! Žádný se nepřiznal.

Hrnčíři. Ti se za těch starších dob také dobře mívali, než ty železné a plechové hrnce nastaly. Mně se zdá, že z těch ostrých,

nepolévaných hrnců bývala jídla zdravější nežli teď z těch železných a plechových. Na Horním městě býval hrnčíř, ten povídával, že svými dvacítkami může celý svůj dvůr vydláždiť. Druhý býval zase na Jasence, jmenoval se Esteřák, ale pravili mu všeci „Horňák."

Stoláři. Ti dělávali také dobré a trvanlivé věci, než ty neščápené stroje a železnice povstaly. Železnice a mašiny dyby čerti vzali, ja co by si řemeslníci vydělávali! Jak to prvej bývávalo, všeci sa živili; ale jak sú ty mašiny — ty všecko zkazily!

Stoláři dělávali lenošky, lavy, lenochy a dělávali to tak pevné, že to děti dědívaly po otcích a dědech. Ty lenošky a lavy najdete včil po hůrách (půdách), pod stěnami. Ty lenochy měly záda, co se to převracovalo. — Když gazděna měla ustlať dětem, vzala lenoch, přistavila k lavě u kamen a tam potom mohlo kolik dětí ležať. Ten nejmladší léhal u kamen, aby mu bylo teplo. U kamen byla ta lava široká, pod lavou bránka, při bránce dvéřečka. Tam za tu bránku pichávali jehňata. Matky jejich, byly-li dobře zimované, měly moc mléka a jehňata byla tlustá a bujná. Často se stávalo, že jehňata v noci bránku otevřela a dala se při měsíčku do skoků po jizbě: tu smýk na lavu, s lavy zase hýp na stůl, a tak to šlo dále, až je gazděna opět za bránku postrkala. Některé jehně si při tom také i nohu polámalo anebo jinak ublížilo a muselo se zabiť. Než které jehně mělo matky, jež neměla moc mléka (říká se jim prvotelky, jarky), to neskákalo, to dávalo nožky do taléřů a mlsalo.

Když se ráno jehňata vypustila z poza té bránky a matky přišly do jizby, každá matka své jehně hned poznala, očuchala a k cizímu jehněti by nebyla šla, kdyby ji byl i člověk při tom cizím držel, tož kopala a kopala nohama.

Tenkráte nebývalo podlahy z desek. Zem byla tvrdá, ubitá, topení bývalo z jizby, stěny i tlo (strop) začaděné, když se svítívalo světidly (dračkami). V jizbě byly i jesle a v nich seno, sůl a letina (listí) zastrčená. Na té letině učila se jehňata žráti. — Jednou k nám přijde správčí ze zámku a praví: „Fuj, tu smrdí!" — Stařiček mu ale zase praví: „Kde nesmrdí, tam také ani nevoní!" — Ten puch jehněčí byl zdravý (?), proto že ovce jenom užitečnou trávu vybírá a žere.

Pančocháři. Též tito mívali se dobře, měli mnoho díla. Pančochy se vázávaly dlouhé na chlapa, ale pančocháři nestačili je doma vázať, dávali je z domu, starým babičkám vázať. Moje matka také ty pančochy vázávala a já jsem jí pomáhával, zvláště bylo-li před jarmakem. Platívala mi od pěti pat uvázaných krejcar. Vázávalo se to volno, na řídko, ale potom ve valše se to na tuho zválelo. Punčocháři mívali ty valchy doma a punčochy, dobře-li se zválely, byly potom jako odkorek, kolik roků potrvaly! Ta moje matka nemohla večer skoro nic uvázať, chodil na ni spánek, ale potom celou noc vázávala. Večer-li dřímala, nadělala moc sýkor, potom ráno ty sýkory spravovala. Když jsem se jí ptal, co to jsou „sýkory", pravila mi, že jsou to tři niti do jednoho přadla zkrou-

cené; píchne-li jehlicí mezi ty niti, tož tam, kde jest jedna niť, je brzo díra; byla-li velice daleko, tož to zašívala. Včil tady není ani jednoho punčocháře.

Řezníci. Když řezníci honívali do Holomúca fálky (stáda) škōpů, tehdy byli z nich boháči. Z jiných řemeslníků jenom smíchy dělávali. Na příklad:

Švec Boha nezná,
kopytem se žehná.
A vy ševci, vy šprtáci,
nám je lepší v Holomúci.

Švec na jarmaku,
ten sa v prsa pere,
div dušu nevypere:
Na mú dušu, Vašku,
šak sú na zakážku.

Povídajú súkeníci,
že nezerve rukavici.
To súkeník zełže,
rukavicu zerve!

Včilkaj se jim už nechce zpívať, když se skládají čtyřé, pět na jednoho volečka. Ale tehdy, než nastaly ty železné dráhy, tehdy byli z nich páni. Nosívali holanské (světločervené) bruncleky, při nich stříbrné veliké knoflíky, dekrety veliké na pravých malíčkoch. Ty dekréty nosívali skrz bitky. Ti mladí, co vydělali, všecko propíjeli a do bitky když přišlo, těmi dekréty ubíjeli. Každý se jich bál!

Tehdová honívali řezníci ty fálky škopů z Debrecína. Dávali se čtyři i pět do takových bandí, neboť dva by toho nebyli okonali. Dva šli do Debrecína nakupovať, tam si naptali tumača (tlumočníka), co s nimi chodil po statkářích a po pastviskách. Nosálek starý, ten jak tam přišel, už pořád celý podzimek tam skupúval a odsílal každý týden ty fálky. Domů nepřišel, až s poslední fálkou. — Druhý zas chodíval do těch Uher těm fálkám naprotivo.

Jak přišli ti škopi v sobotu, tož u Pilčíka, hospodského (ňyní Glesinger) v kolnách přenocovali. V neděli skoro ráno už moc diváků stálo u té hospody, aby viděli, když jich tam čítávali, kolik se jich ztratilo na té daleké cestě. Tož otevřeli dvérca ve vratech a vypustili tři, čtyry vizíry (vůdčí berany), jak kdy byla fálka veliká. Byla-li veliká, bylo moc vizírů. Ti vízíři měli na krkách vlnu neostřihanou, také na konci ocasa měli vlny jako pěstě. Na krkách měli také veliké zvony plechové. Jak už ty zvony na vizírech začaly blambělať, tož ti škopi už se tlačili za tím zvonem. To bylo pěkné podívání, jak ti škopi pojednou z těch dvérek výš než na půl síhy vyskakovali. Ti škopi měli také podivné rožky, pravili jim špičky. Ty rožky byly na ruku zdéla, špičaté, tenké, do výšky urostené.

Tož jak se ti škopi tady spočítali, Pilčík z hospody a Černocký „z prostředního šeňku“, oba tlustí lidé, vraceli se druhé fálce naproti do Uher. Jiní byli naptáni, aby hnali škopy do Holomúca. Jak fálka odešla, jel jeden z té bandy na talidě (taliga, myslí se

tady malý vozík řeznický) do Lipníka za ní, a ten statek (dobytek) šel vrchy Rajnochovskými. Jak přihnali na Hanou, nemuseli pašu (pastvu) kupovať, Hanáci sami je volali: „Požeňte na náš úhor, požeňte na naši strniskovou jatelinu atd. Oni ti Hanáci dobře věděli, že kde ovce jenom pokropí, že tím dobře pohnojí.

Tož ti hoňáci přihnali ty škopy do Lipníka. Tam byl z té bandy nájbohatší řezník. Ten Vsetínský pověděl, kolik škopů jest a ten Lipenský jel do Holomúca na trh prodávať. — Prodávalo se ve dvou brakoch, vrch se dražej prodal, brak laciněji. Byla-li jenom trochu pohoda, ovce se dobře prodaly a řezníci měli peněz jako želez. — A ti hoňáci se také těšívali, že dostanou ocasné, jak se ovce prodají.

Ale jinak běda! Jak nakýcało sněhu po kolena, tož nemohli statku prodať, ovce byly ostřihané, to je hnali zpátky z Holomúca, cestou také zmrzaly, přihnali je domů a zabíjeli, když se neměly na čem pásť. Řezníci chodívali po chalupách a pobízeli na celý kus, dávali to lacino, aby se toho jenom zbyli. Šlachoty loje bylo na nich na tři prsty zšířa. Lidé mastnotu podřezávali a maso pácovali do bečic, také udili. — Tož co měli pozvyděláváno peněz přes podzimek, potom to najposledy na jeden raz všecko pozbyli, a také se při tom i okrádali. Ten, kdo kupoval, krad' kdo prodával, také krad' a kdo měl kobylince v hlavě, všecko pozbyl.

Chudobnější řezníci kupúvali ovce po okrese i po Slovácích, na Myjavě, to bylo nejdáléj. Kupúvali ovce, barany i jahňata. Honívali to do Meziříčí na trh.

Tehdy se u nás mnoho ovec chovávalo, též užitky z nich bývávaly. Vlna byla tehdy kole rýnského. Jahňata neprodala-li se, za dva roky bylo ovec plná ovčírna. To se velice šlechtilo. Jahnička se hned v prvním roce okotila. Jedna ovce, bělica jsme ji jmenovali, ta se nám do roka třikrát okotila. Dohnala se na salaš, byla okocena, tam se nahonila, ze salaše jsem ji sehnal i s jehnětem a zas se okotila po třetí v ten čas jak ponejprv.

Vlnu jahňačku rádi kupúvali klobučníci na klobouky, sýra ovčího dobrého (brynze) bývalo mnoho, nechával se na zimu. Jídaly se zemňáky se sýrem, syrnicová polévka a také domikát [polévka s nasoleným chlebem nebo zemáky a posypaným bryuzou nebo sýrem. Chléb se totiž posype starým sýrem (brynzou), posolí a na to se pak naleje klokočová (vařící) voda (nebo mléko)]. Bývali tady vojáci, s obrajty chodívali hledať tabáku. Bývali po chalupách. Když byl ten voják u nás, dala mu matka toho domikátu, velice mu to chutnalo. Tož matka mu pořád dávala domikát, tak že se mu přejedl. „S . . . . babo“, povídá jednou, „ráno mikát, o poledni mikát a večer zas mikát, sněz si ten mikát sama“ — a šel jinam! —

Ale abych nezapomněl na toho starého Nosálka (Karla). To byl člověk pobožný, opatrný, mírný a hospodářský. Byl-li doma, jenom na modlitbách trval a zpíval i po půl dni, ale uhlédl-li někoho něco zlého dělať, tož v tom modlení nebo zpěvu začal klnúť

(sakróvať) a klnúl až hrůza. Byl starý, šlo mu již k devadesáti, když zemřel. To byl jediný řezník, co nepíjal opojných nápojů, tři ženy pochoval.

Nosálek donesl z Debrecína svěcení posledního večera starého roku (Sylvestra). Před tím se ty večery nesvětívaly.

i) PŘÍZVISKA (přezdívky). To není nic divného na Vsetíně, ta přízviska. Tu je málo domů, co by jenom jedno pravé jméno měly. A z jak podivných věcí ta druhá jména povstala, stojtež zde příklady. Jistý tovaryš soukennický jmenoval se Vinkler, byl na vandře v Čechách a byl tam dlouhý čas. Zamiloval se tam do jisté Češky, načež odešel domů. Ale po nějakém čase přijde na Vsetín s košíkem mladá Češka a v tom košíku donesla chlapce a ptá se lidí, kde že tu bývá Vinkler mladý, co byl v Čechách na vandře. Tož lidé ukázali jí, kde bývá, a poněvadž Vsetín byl menší než dnes, našla hned jeho stavení. U Vinklerů ji dobře přijali a byla brzo svaďba. A hleďme, toho přineseného Vinklera dceru já si zase vzal za ženu. Jaká trefa! Tomu domu u Vinklerů říkali přezdívkou „u Čechů".

U nás je jméno Pokorný, starúcné to jméno. Hned jak ti první přistěhovali se do Vsetína, dokud ještě samé hory tady byly, to jméno Pokorný na tom čísle 125. a 126. starém a 165. novém se vždy ještě udržuje. Také v památkách rodu našeho se popisuje, že v zahradě naší je tlustá štěpovaná hruška, kterou dva chlapi neobejmou, tu prý štípil ten první Pokorný, co sa na tom místě osadil. Také byla u nás jakási stařenka, rozená Hovadíková, a proto u nás říkají lidé „u Hovadíků".

Vždycky jsem rozvažoval nad tím, jak ta jména na ty lidi přešla. Nejprv jsem si myslil, že je úřadové dávali; ale tak to nebylo, nýbrž všelikými divnými způsoby ta jména na lidi přichodila. Je u nás jeden rolník, opisoval se Srala. Ten dal syna vyučovať do škol za kněze. Otce to mrzelo, že jak ten syn bude knězem a bude se tak podpisovať, že by to bylo jakési nešikovné. Tož pracoval o to, aby to jméno staré přepsáno bylo na nové jméno Zralý. A tak to i obdržel! — Tož jsem nad tím rozvažoval: On ten první Srala si takové nemilé jméno jistě sám nedal, ale cizí lidé mu tak začali praviť, a to proto, že byl lekavý a bázlivý.

Je na Vsetíně také jméno Spurný. To musel býť člověk nelidský, spurný, když ho lidé tak pojmenovali.

Také je zde Poslušný, z dobré jistě vlastnosti, potom Stehlík, Číž a Strnadel: ti museli býť zase dobří zpěváci, Vrána musel mluviť jistě kvakavo, když má takové jméno! A tak roztodivná jsou jména na světě, pěkná a nepěkná, divná a jinačí a lidé si na všecka zvyknou, nejde-li jináč.

(Pokračování a dokončení.)

Různé zprávy.

Sladkovodní mechovky moravské. O této části sladkovodní fauny moravské našel jsem v literatuře jenom dvě krátké zprávy. J. Kafka uvádí nález chvostnatky houbovité — Plumatella (Alcyonella) fungosa Pallas — učiněný prof. Dr. A. Fričem v konventském rybníku u Žďáru.*) Makowsky předložil ve schůzi přírodovědeckého spolku brněnského exemplář chvostnatky plazivé — Plumatella repens Lam. z rybníku parku bzeneckého, jako první nález toho druhu na Moravě.**) Již roku 1897 umínil jsem si poohlédnouti se v okolí olomouckém po sladkovodních mechovkách, neboť právě krajina ta v širokém údolí Moravy zde v četná ramena rozvětvené a na tůně bohatém zdála se mi býti vhodným nalezištěm mechovek. V květnu téhož roku prohlédl jsem později několikrát uvedené mrtvé rameno Moravy pod olomouckým dómem — leč bez výsledku. Teprve r. 1899 bylo mi možno v hledání pokračovati a to se značným úspěchem. Mimo okolí olomoucké prohlédl jsem ještě některé jiné lokality severní Moravy a to: Velký rybník u stanice Zábřehu, na Plumlově u Prostějova rybníky: podhradský a »Bidelec«, konečně rybník chropiňský. Uvedu zde jenom nalezené druhy a jich naleziště. Bližší zprávy obsaženy jsou v článku: Bemerkungen über Süsswasserbryozoen Nordmährens (Verhandlungen der k. k. zoologisch-botanischen Gesellschaft in Wien, Jahrg. 1900.) Plumatella fungosa Pallas. Konventský rybník u Žďáru (Dr. Frič.) V ramenu Moravy pod olomouckým dómem, v Moravě u Černovíra, na hlavním proudu Moravy u Novosad, v podhradském rybníku plumlovském, v rybníku chropiňském. — Plumatella repens L var. 1. typica. Tůň pod olomouckým dómem, v ramenech Moravy u Hejčína a Lazců, v zátoce Moravy nad Černovírem zvané »na koutě«, na hlavním proudu Moravy u Lazců, v rybníku podhradském na Plumlově, v rybníku Bidelci tamtéž, v rybníku chropiňském. — Plumatella repens var. 2. (Pl. emarginata Allm.) V tůni pod olomouckým dómem. Sem patří také Makowskym uvedená Plumatella. Cristatella ophiodoidea Hyatt. Velmi pěkné kolonie této mechovky našel jsem ku konci srpna v tůni pod olomouckým dómem. Je to první nález Cristatelly na Moravě. Bylo by záhodno, aby také v ostatních částech Moravy po mechovkách bylo pátráno. zvláště tam, kde se větší rybníky a tůně nalezají. Kdo by z přátel přírody chtěl mechovky hledati, obrátiž se do Olomouce na pisatele těchto řádků, který bližší pokyny podá.

Dr. Remeš.

*) O sladkovodních mechovkách českých. Vesmír r. X. 1881 str. 272. — Sladkovodní mechovky české. Archiv pro přírodovědecké prozkoumání Čech, Díl VI. čís. 2 str 11 a 50.

**) Verhandlungen des naturforschenden Vereines in Brünn Sv. XX. 1881 str. 37.

O hromadném vyskytnutí se šupinušky Tetrodontophora gigas na Moravě. Že někdy různí tvorové, kteří jinak žijí ojediněle, vyskytnou se v ohromném množství, jest věcí dobře známou. Nejvíce takových případů známe u hmyzu (jepice Palingenia horaria, různí mřížokřídlí etc), ač i u jiných tříd živočišstva (lumíci v Norsku) byly hromadné tahy zaznamenány. Nejpamátnější jest hromadné vyskytování se šupinušek či Collembol.*) Pro nepatrnou velikost i skrytý způsob života upozorňují na sebe šupinušky málokdy, hlavně vyskytnou-li se někde v massách. Zdá se, že zjev tento častěji i pravidelněji se opakuje, nežli za to máme, ale jen proto bývá přehlednut, že přihází se v krajinách odlehlých a v takové době roční, kdy kraje ty nebývají navštěvovány. Jen málo z těchto případů bylo tedy zaznamenáno a neví se proto mnoho, vlastně nic o biologickém významu zjevů těchto. Bylo by záhodno shrnouti všechny po-

*) Co šupinušky jsou, bylo vysvětleno v minulém čísle Časopisu ve stati »O šupinušce Dicyrtoma z jeskyň moravských«,

zorované případy v jedno, při čemž by snad kritickým rozborem se poznala jich souvislost i význam. Pokus v té příčině byl vykonán drem. Voglerem, leč opomenutím důležité literatury nordické*) valně na své ceně pozbyl. Dr. Vogler rozeznává 4 případy takového hromadného se vyskytování: na sněhu, na ledovcích, na stojatých vodách a po dešti. — Hromadné vyskytování se na sněhu jest známo od dob dávných, ač staří si nedovedli vysvětliti zjev ten domnívajíce se, že šupinušky spadly se sněhem s nebe. O množství, v jakém se tu šupinušky vyskytnou, nelze si ani dobře představy učiniti. Pokrývají tu plochu jednoho i více čtverečných kilometrů (hlavně ve Švýcarsku), takže sníh úplně zčerná nebo zčervená dle barvy zvířete. Tak, jako náhle šupinušky se na sněhu objeví, tak náhle opět zmizí. Zda dějí se zjevy ty nahodile, či periodicky, není známo. I v Čechách byly sněhové tahy zaznamenány a tu tvoří je hlavně druh Achorutes socialis Uzel. — Se šupinuškami sněhovými v úzkém spojení jsou šupinušky ledovců, které ve velikém množství objevují se na ledovcích hlavně švýcarských a švédských. Jsou to známé tvary Desoria glacialis Nicolet a Degeeria nivalis Nicolet. Objeveny byly r. 1839 Desorem na Monte Rose. — Ke skupině třetí patří šupinušky vodní. Je to hlavně druh Podura aquatica Linné. Ta je po celé Moravě rozšířena, a kolem Brna můžeme všude na stojatých vodách pozorovati shluky těl tohoto něžného živočicha, jenž může dobře po vodě poskakovati a od vody se odrážeti, ano tělo přejemnými chloupky pokryté ku vodě nepřilne. Šupinušky tyto žijí skutečně celý život na vodě, kde se jim naskytá dosti potravy. Někteří autoři udávají, že se mohou i pod vodu ponořovati. — Poslední skupinu tvoří šupinušky dešťové. Ty objevují se po dešti nebo i po tání sněhu v množství ohromném, při čemž pohyb do předu děje se úsilovně lezením i skákáním. Dr. Uzel pozoroval pruh v délce 30 kroků, jenž čítal milliony a milliony exemplářů. Nejtypičtější šupinuškou dešťovou jest, jak již jméno ukazuje, švýcarský druh Achorutes pluvialis Vogler (A. Schupplii Haller.) O příčině zjevů těchto náhledy se rozcházejí; někteří uvádějí je v souvislost s pádem pohlavním, jiní že větrem bývají setřeseny se stromů a pak daleko odneseny. U sněhových zdá se, že teplem jsou lákány na povrch sněhu. Leč všechny výklady tyto jsou více méně theoretické, nespočívají na praktických zkušenostech a cena jejich proto nevalná. — Nyní kdy nastíněny byly zjevy ty povšechně, budiž zde podrobněji vylíčen případ na Moravě pozorovaný.*) Dne 15. května t. r. v čas jasný, ale chladný, když celý den pršelo, sbíral jsem material v údolí od Sloupu ku Macoše. (Údolí toto neobyčejně jest na nižší zvířenu bohato.) — Při té příležitosti pozoroval jsem tah šupinušky Tetrodontophora gigas Reuter, u níž zjev tento dosud nebyl zjištěn. Tetrodontophora jest obrovská šupinuška, největší vůbec známá a popsána byla r. 1882 professorem university Helsingsforské Drem. O. Reuterem na základě materialu, sbíraného prof. Latzelem a Drem. Nalepou v Alpách, Karpatech a Sudetách (bližší naleziště se neudává.) Mimo to sbíral ji Dr. Uzel v Krkonoších. Je tedy T. zvířetem horským a nález její v Krasu moravském dal se předpokládati. Ve zmíněný den táhla Tetrodontophora v pruhu as 8 kroků zdélí, šířky 2—3 m, při čemž jednotlivá individua nebyla těsně vedle sebe, ale přece tak pospolitě, že tah byl úplně zřetelný; úsilovně pak spěchaly do předu poskokem i lezením. Druhého dne nebylo nalezeno v končinách těch souvislého tahu, ale Tetrodontophora byla všude pod kameny, v mechu etc. k nalezení. Byl to jistě tah patřící do skupiny čtvrté, dešťových. — Několik exemplářů z nálezu toho jest deponováno ve sbírkách musea českého, veliké množství živé Tetrodontophory bylo demonstrováno při sezení biologické sekce klubu přírodovědeckého v Praze dne 19. května 1900.

Karel Absolon.

*) Spisy švédských badatelů: Tullberga, Schötta, Lönnberga, Wahlgrena, Dána Lie-Pettersena, Fina Reutera; též spisu Uzlova bylo opomenuto, rovněž oněch Tömösvaryho.

*) Na Moravě jistě byly již pozorovány hromadné tahy šupinušek, ale zaznamenány dosud nebyly.

Nálezy předhistorické v cihelně u Nákla. Minulého roku (1899) na podzim objeven byl při skopávání hlíny v cihelně p. Vaňka žárový hrob z doby tak zvané mladší kamenné, čili neolithické. Hrob tento byl však při strhování hlíny poškozen a to tak, že část hrobu stržena s hlínou dolů, druhá část pak zůstala ve stěně hlíny. Ze střepin, které cihláři z hlíny dolů stržené vybrali, sestavil jsem hrdlo poháru se šňůrovým ornamentem. Hrdlo jest 10 cm vysoké, a

má 11 cm v průměru. Šňůrový ornament jest 13kráte kolem hrdla točen. Pod touto ozdobou nachází se $4^1/_2$ cm široká ozdoba z dvojité řady šikmo proti sobě postavených ryh. Pohár jest barvy červené, a uroben z hlíny pískem promísené; jest slabě pálen a měl malé ouško, též šňůrovým ornamentem ozdobené. Kromě tohoto poháru, byl též ve stržené hlíně nalezen a mně p. majitelem cihelny darován úhledný hrnek barvy hnědé, s jedním uchem, 10 cm vysoký. Hrdlo 4 cm vysoké, jest nahoře poněkud rozšířené. Při horním okraji ozdoben jest dvěma řadami do nádobky vpíchaných teček; pod hrdlem nacházejí se též dvě řady těchto teček, které mají 2 mm v průměru. Při rozebírání zbytku hrobu, který se nacházel 75 cm hluboko v černé hlíně, objeveny byly ještě jiné dvě nádobky a hromádka spálených kostí drobných a popelu. Jednou z těchto nádobek jest dobře zachovalý šálek, červený, $6^1/_2$ cm vysoký, nahoře $9^1/_2$ cm, ve dně pak mající 6 cm v průměru. Při horním okraji nachází se pupík. Šálek byl obrácen vzhůru dnem, pod ním pak nalezeno koštěné, 10 cm dlouhé šídlo. Druhá nádobka jest hrnek s jedním uchem, též barvy červené, asi 16 cm vysoký, úplně však rozpadlý, takže se dal jen částečně slepit. Hrob byl zasypán hlinou černou, popelem a uhlíčky promíchanou. Nedaleko tohoto žárového hrobu, v levo, objeven též na podzim m. r. opět hrob kostrový, podobný úplně onomu, minulý rok v červnu vykopanému v této cihelně. Hrob měl zase podobu obrácené nálevky a obsahoval dvě kostry, které ležely ve hloubce 180 cm, a byly úplně rozházené. Spodní čelisti lebek nalezeny byly osamělé, v jiné části hrobu. Při kostrách nalezen kus parohu 22 cm dlouhý, jehož větve jsou nějakým nástrojem usekané. Kromě tohoto parohu nalezen mezi kostmi velký kámen, (asi jako lidská hlava) a tři malé střepiny. Lebky jsou obě zachovalé, a jedna z nich náleží člověku ještě mladému, asi 13—15letému. — Zbývá mi ještě zmíniti se o jamách kotlovitých, které se v této cihelně zhusta objevují, zejména na severovýchodním konci hliníku. Jámy tyto bývají ponejvíce kotlovité, 1 m široké a až 2 m hluboké. Obsahují popel, spálené kosti, kousky vypálené mazanice s otisky proutí a někdy též i drobné střepiny. V cihelně této vykopáno bylo již mnoho vzácných starožitností, zejména v letech 1880 při založení cihelny, velice málo však z oněch starožitností se zachovalo.

Kar. Fišara.

Záhada zvonů na Holešovsku z XII. stol., na kterou jsem v předešlém čísle tohoto časopisu na str. 77. upozornil, jest již rozřešena. V prvním čísle ročníku 1900 Časopisu společnosti přátel starožitností českých v Praze, na str. 39. p. R. Janovský potvrzuje mou domněnku, že tyto domněle prastaré zvony jsou — tiskovou chybou, pocházejíce nikoli ze století XIII., nýbrž — XVIII! A tak jsme se jen kratičkou dobu těšili z této domnělé prastaré vzácnosti. Ostatní obsah odpovědi p. Janovského, jíž vysvětluje svůj někdejší výrok, že mor. časopisy vědecké nevěnují epigrafice téměř pražádné pozornosti, kterýžto výrok ostatně on sám nyní nazývá »poněkud příkrým«, — bereme s uspokojením na vědomí.

V. Houdek.

Literatura.

Aug. Šebestová: Lidské dokumenty a jiné národopisné poznámky. V Olomouci 1900. Nákl. vlast. spolku muzejního. Cena 3 K. Vlastenecký spolek muzejní v Olomouci nemá věru hmotných prostředků nadbytek. Ale toho mála, co má, využitkovati umí tak účelně, že mohl by tak mnohému našemu spolku býti vzorem. Vydává časopis, v němž dotýká se popisem i obrazem všech možných stránek naší milé Moravy, vydává i zvláštní díla, v nichž soustavně tu kterou muzeální myšlenku vzorně objasňuje. Posledně došlo i na lidské dokumenty pí. Aug. Šebestové. Těžko zdržeti

se při díle tom slov nadšených, aby nezdálo se, že jen kritik lidopisec posuzuje. Ale čtěte všichni, kdož máte smysl pro lid vůbec a Moravský zvláště, knížku tu, čtěte ji opětovně a stiskněte se mnou pí. Aug. Šebestové vřele ruku za vzácný její dar, vyslovte uznání spolku muzejnímu za vydání knihy té předůležité. Lidské dokumenty jsou kniha národopisná, popisující lid několika dědin jihomoravských v kraji, kde stýká se Brněnsko se Slováckem. Ale jak kniha lid popisuje! Autorka jeho vyrostla mezi lidem tím, vyrostla tak jako celá rodina její v lásce k němu. Navštěvovala pouze národní školu v Kobylím a proto lidu městem se neodcizila. Ona umí cítiti i mysliti za lid, za děti, strýce, tetičky, stařečky i stařenky nevyrovnatelně správně. Však to leckdos z nás také dovede, ale nedovedl dosud nikdo ráz i rázovitost lidu svého postihnouti tak dokonale slovem! A přece, jak jednoduché: pozorovatel nechá mluviti lid sám, — děti, starce, děvčata, muže! A co od nich uslyší, to zapíše a tak jak to uslyší. A tak to dělala pí. Šebestová! Šla mezi děti, šla ke stařenkám, k ženám, děti chodily k ní jako ke kamarádce i stařeny, i mužové jí rádi vykládali své svízele i radosti vědouce dobře, že každá jejich starost i radost najde v duši autorčině ohlasu srdečného. Zkrátka: autorka rozuměla lidu a cítila s ním, lid rozuměl autorce a neštítil se jí, jako obyčejného folkloristy a proto otevřel srdce i ústa. A co tu slyšela autorka, napsala. Proto vše dýše intimností, opravdivostí a rázovitostí. — Dokumenty nejsou soustavná, učená kniha. Těch několik oddílů jest jen povrchní rozdělení, které celý život lidu z dědin kolem Kobylího poněkud rozčleňuje. Ale ve všem proudí živý život, přirozený. Vše, co tu čteme, jsou drahocenné materialie, ze kterých jako ze starých listin mnoho učenců čerpati může, každý pro jiný obor a také zajisté i bude. V knize pí. Šebestové najde si své národopisec povšechný, v ní najde mnoho sociolog, v ní mnohou vzácnou perlu, — mnohé vzácné slovo, mnohý neznámý rázovitý obrat, najde jazykozpytec. Kdo o kroj se stará, najde tu co hledá z okolí Kobylského, kdo národohospodářské poměry lidu studovati chce, poučí se v té příčině dokonale o kraji pí. Šebestové. Darmo však vše vypočítávati! Knihu dlužno čísti a zase čísti. Ať čtou knihu tu všichni, kdož o lidu svého rodného kraje chtějí podobně cennou zanechati památku budoucnosti, ať čtou ji a dle ní ať podobně upraví zápisky své! A zanechají národu poklad veliký, z něhož čerpati se bude i po staletích. Jak čerpáme z pergamenů historii národa, tak z něho čerpati budeme dušesloví lidu našeho, jeho charakter. — Kniha rozdělena jest celkem na XVII částí. Začíná poznámkami ze života dítek a končí smrtí. Mezi obě ty statě vtěsnán celý život lidu našeho se starostmi i radostmi; dotknuto všech poměrů a všech okolností žití na venkově, často i nejchoulostivějších, s upřímností a otevřeností právě lidu našemu mezi sebou vlastní. (Postrádáme jen zmínku o poměru katolíků k evandělíkům, kteří za Kobylím již začínají a tu a tam s lidem katolickým se stýkají.) A proto měl by knihu tu čísti nejen folklorista odborný a jazykozpytec, než každý kdo s lidem do styku přichází, kněz i učitel, soudce i lékař i úředník. Z ní pozná lid lépe než vlastním často studiem, které mnohdy naráží na překážky u lidu, hlavně na nedůvěru jeho a přivádí nás k závěrům mylným. — Z knihy pí. Šebestové poznáme i venkovský život sám, který není tak krásný jak si mnohý myslí, než mnoho temných má stránek. Přečtěte si jen kapitoly o obecních dětech (str. 24.), o sirotcích, o dětech kořalečníků, o manželství, o karbanu, nálevech a kořalce, o židech atd. — Ale přes všechny tyto stíny činí kniha pí. Šebestové dojem jasný, místy i veselý, jak právě lid v okolí jejím skutečně jest, a pobaví každého i kdo jinak o lid se nestará. Měli bychom k tomu podati dokladů. Ale musili bychom opsati celou knihu! — Výborná kniha tato dojde sama sebou rozšíření a čtenářů si vynutí. Neboť něco podobného národopisná kniha žádná a v žádném jazyce dosud neposkytla — podobiznu lidu věrnou, nelichocenou a dokonalou. Na základě knihy té daly by se psáti celé studie! Proto by bylo záhodno i slovníček rozšířiti, aby se vysvětlila i jiná veřejnosti širší neznámá jména a rčení, ku p. karmín, hural, kotlačka, kukuč, medunica, psina, spaslý, zgučit ap. Na Slovácku ovšem tomu rozumíme, na Hané ale již ne a v Čechách tím méně . . .

Jos. Klvaňa.

Vastivěda Moravská II. Místopis. Bítešský okres. Napsali P. Ladislav Zavadil a Jan Tiray. Vydává Musejní spolek v Brně. 1900. 8° Stran 132. — Po soudním okrese brněnském vyšel nyní

soudní okres bítešský, nejmladší to soudní okres moravský, utvořený teprve roku 1892. Je to poměrně malý okres, zahrnující celkem 42 osad, které vyjímajíc město okresní V. Bíteš a městečko Bityšku Osovskou — jsou vesnice téměř veskrze malé. Okres nemající vynikajících zvláštností ani přírodních ani národopisných, je celkem také chud na památky historické a umělecké. V té příčině vyniká nad nízkou úroveň okresu jediné město jeho, V. Bíteš. — Ono patří k těm nemnohým šťastným městům moravským, která mají — a to již od let — dobrou monografii. Napsal ji rodák bítešský, ředitel J. Tiray, který také do přítomného svazku Vlastivědy přispěl několika články historickými o svém rodišti. Monografií onou značně usnadněna byla práce autorovi »Okresu bítešského« P. Lad. Zavadilovi, faráři v Bityšce Osovské, a rádi zaznamenáváme, že podal práci, pokud nám bylo možno se přesvědčiti — důkladnou, požadavkům na moderní Vlastivědu kladeným vyhovující. Abych jen o jedné věci podrobněji se zmínil, tedy jest popis nejpamátnější budovy v okrese, kostela totiž bítešského, mně na základě opětovné návštěvy dobře známého, psán znalecky. Doplniti by se snad jenom ještě dala ta zvláštnost kostela, že osa presbytáře není prodloužením osy lodi chrámové, nýbrž že jest o celý metr pošinuta k jihu, pak že v zadních klenbovních polích lodi jsou v obou bočních zdech zachovaná okénka rázu zřejmě románského, — kterážto okolnost poukazuje k prvotnímu založení kostela předgotickému; a konečně že jedna z polokruhových bašt hradební zdi kostelní, této veliké vzácnosti moravské, byla teprve za nepříliš dávných let zbořena a průlom ten přímou zdí přepažen, čímž bohužel utrpěl velezajímavý půdorys kostelní hradby. Bylo to »kulturní« dílo, zasluhující, aby bylo zvěčněno pamětní deskou s legendárním nápisem v Bíteši i jinde dobře známým. Kniha je psána slohem svižným, jasným i stručným a vyzdobena je pěknými obrázky. Kromě pohledu na V. Bíteš zajímá zvláště staré vyobrazení bítešského kostela, pořízené prý »dle kopie z XV. stol.«; viděti na něm hradební zeď v původní zachovalosti a obklíčenou ještě palisádami, ale kromě toho viděti tu, že i vlastní budova kostelní upravena byla jako tvrz; loď i věž měly dřevěné podsebití a presbytář řadu malých okének v podobě střílen. Kde se ona zajímavá »kopie z XV. stol.« chová, není udáno. Z náhrobků tohoto kostela byl by umělecky památný kámen Znaty z Lomnice (již u Franze, Kunstarchaeol. Aufnahmen vyobrazený) zasluhoval obrázku právě tak jako podrobný půdorys celé kostelní tvrze (neboť na půdorysu města zde podaném právě tato důležitá partie není podána věrně.) Litovati jest, že se nezachoval obraz staré radnice z doby před její přestavbou! Přidána jest úhledná, zřetelná mapka okresu od J. Hladíka. — Vlastivěda moravská zaslouží co největší podpory moravské veřejnosti.

V. Houdek.

Národní písně moravské nově nasbírané. Sebral Fr. Bartoš. Sešit 1. V Praze. Nákl. České akademie cís. Frant. Josefa pro vědy, slovesnost a umění. 1899. — Let. 8°. Stran 480. — Po těch tisících národních písní moravských obsažených ve sbírce Sušilově a ve sbírkách Bartošových a jiných počíná náš slovutný národopisec moravský vydávati novou sbírku moravských písní lidových, jejíž první sešit (vlastně je to tlustý svazek) sám obsahuje jich přes 900. Jaké to úžasné, takořka nevyčerpatelné bohatství hudebního ducha našeho lidu! Obmezujeme se prozatím na pouhé ohlášení této radostné události, vyčkávajíce ukončení tohoto velikého díla.

Sborník Velehradský. Redaktor: Jan Vychodil. Ročník VI., sv II. V Olomouci 1899. Nákl. vlastním. — Tímto svazkem jest VI ročník této záslužné publikace ukončen. Hlavní obsah jeho pochází z péra p. redaktora, který svým dlouholetým neunavným badáním o Velehradě již tolikerých zásluh o osvětlení minulosti jeho si získal. V obšírném článku »Zkáza posv. Velehradu« vyličuje pan redaktor na základě neupotřebených dosud pramenů, totiž spisů komise zrušovací, onu smutnou episodu dějin církevních a kulturních u nás, která navždy zůstane skvrnou v knize dějin domácích. Seznáváme, s jakou nešetrností zašantročeny, ano i kaženy byly vzácné památky umělecké i vědecké za příležitosti zrušování klášterů koncem století XVIII., a s jakou bezohledností postupováno proti klášterníkům, kdežto tak mnohé pochybné živly z této katastrofy pro sebe těžily. V druhém článku p. redaktor popisuje tři staré mědirytiny ze začátku XVIII. stol., představující Velehrad za minulých dob. Je to vzácná památka, vrhající paprsek světla na temné dějiny stavební velehradského chrámu a konventu. Výtečnému opatu velehrad-

skému Josefu Malému, rodáku Vyzovskému, který v polovici XVIII. stol. znamenitě povznesl klášter ten — naposledy před nastávající úplnou zkázou jeho, věnována jest další stať od p. redaktora. Řadu těch článků p. redaktorových zavírá pojednání o hrobě sv. Methoděje. Shrnuty jsou zde výsledky dosavadního badání o této dosud bohužel nerozřešené záhadě, k jejíž rozluštění i široké vrstvy věřícího lidu snaží se přispěti. K tomu druží se zpráva Dra. A. Stojana o dosavadní činnosti výboru pro hledání hrobu sv. Methoda. Kromě toho jest v tomto svazku druhá část článku A. Rejzka o sv. Josafatu a ocenění záslužného působení rajhradského benediktina Meth. Halabaly od J. Halouzky. — Kéž naše obecenstvo hojným odběrem Sborníku Velehradského dokáže, kterak dosud lne k nejposvátnějšímu místu naší vlasti moravské! V. H.

Obrázky ze života rolnického na Valašsku od XVI. do XIX. století. Popisuje prof. Ed. Domluvil. Meziříčí n. Beč. 1900. 8º Stran 270. Nákladem vlastním. — Již dávno toužíme míti sepsány dějiny stavu selského v zemích československých. P. autor splnil toto přání aspoň částečně přítomným spisem. Popsav stručně náboženství, mravy a národnost lidu valašského za posledních čtyř století, obírá se zakládáním a rozvojem valašských vesnic a gruntů jejich, vypisuje někdejší správu obcí, popisuje obydlí Valachův za starých dob, líčí jejich hospodářství polní a zahradní, jejich život rodinný, jejich kroj, jejich poměry právní (dědictví, věno, výminek, poddanství, osazování gruntů atd.), zkrátka celý komplex otázek spadajících do sociologie a kulturní historie probrán zde v příčině tohoto koutu Moravy dopodrobna. Tak obšírného a všestranného vylíčení své minulosti nemá dosud žádný kmen moravský, jako se tímto spisem dostalo mor. Valachům. Zajímavo jest při tom, že jim je napsal rodilý Hanák, třebas arci na Valašsku aklimatizovaný. Kniha sleduje ovšem tendenci, a to velmi ušlechtilou, tendenci povznésti lid valašský mravně i hospodářsky. Kniha tato nečiní sice praetensí spisu vědeckého, ale přece jest i pro vzdělané vrstvy celého národa zajímavá i cenná; neboť vypravování spočívá veskrze na původních a dosud nepoužitých pramenech, totiž starých gruntovních knihách, jaké po dědinách našich druhdy od písařů vrchnostenských vedeny bývaly. Není tu výroku, aby nebyl doložen hojnými výpisky z oněch knih. V prvních arších vadí poněkud hojnější tiskové chyby; část další jest jich však prosta. Celkem je to kus poctivé a velmi záslužné práce. P. spisovateli přejeme z upřímného srdce, aby jeho tužba, která z každého řádku jeho knihy dýše, tužba povznésti lid valašský poučením o životě jeho předků a dobrou i praktickou radou, se mu plnou měrou splnila. V Houdek.

Některé vzpomínky na českou vlast v Italii. Napsal prof. Dr. Al. Kolísek. V Hodoníně 1900. 8º. Stran 38. Cena 1 kor. — Tento otisk z roční zprávy české zemské vyšší reálky v Hodoníně školního roku 1898-99, seznamuje čtenáře s památkami uměleckými a historickými v různých městech italských, obzvláště arci v Římě, pokud se vztahují k Čechám a Moravě. Kdokoli tuto knížku bude pročítati, překvapen bude hojností památek připomínajících někdejší přítomnost takových historických osob v Italii, které vynikly v našich domácích dějinách; na předním místě našich sv. apoštolů Cyrilla a Methoda. Stopujeme tam císaře Karla IV. na jeho výpravě, která by málem byla v Pise osudně skončila; okouzlí nás romantickým půvabem svým hrad Monte Carlo v Toskánsku, Karlem IV. zbudovaný, italský to Karlův Týn. A posvátnou úctou dojati navštívíme prázdný dnes hrob našeho sv. apoštola Cyrilla, který před tisíciletím podnikl pouť do Říma, aby tu se skvělým zdarem obhájil slovanský jazyk bohoslužebný, sám však ve věčném městě předčasné smrti podlehl. Vedle památek dávné minulosti popisuje tento spisek i dnešní středisko českého života v Římě — nádherně zbudovaný český dům. Ve množství pěkných obrazů jak starých památek, tak nových uměleckých děl k národu českému se odnášejících pohřešujeme pouze vyobrazení předmětů římských pro nás nejdůležitějších; neníť zde totiž ani vyobrazení chrámu San Clemente s hrobem sv. Cyrilla an zbytků předůležitých fresek v tomto chrámě z XI. stol. pocházejících a naše sv. věrozvěstce představujících. Opatření obrazů těchto fresek nebylo by snad působilo přílišných obtíží, kdyžtě otištěny byly v ročníku 1870 kalendáře »Moravana«. Po stránce formální podotýkáme jenom, že na místo jmen knížectví »Oels a Brieg« (str. 26.) bylo položiti původní slovanská jména těchto knížectví, totiž Olešnického a Břežského. V. H.

Einige Bemerkungen über die mährische Höhlenfauna. Von Karl Absolon. I. Aufsatz. Zool. Anzeiger, Nr. 605. Autor porovnává jeskynní faunu moravskou s povrchní, aby se mohlo zjistiti, zda u jeskynní fauny se redukovaly oční orgány pobytem v jeskyních, či byla-li jeskynní fauna již tehdy slepá, než do jeskyň vnikla. Konstatují se v jeskyních formy slepé i vidoucí, leč u obou se jeví zvýšená citlivost ku světlu, které jim působí smrt. V poměru organisace tělesné jsou slepé formy jeskynní na téže výši, co vidoucí povrchní, ana redukce zraková je nahražena vývojem jiných orgánů. Vidoucí tvary jeskynní mají snad jen zevnější orgány oční vyvinuty, kdežto vnitřní (nerv zrakový) se již redukovaly. Zřetelně vystupuje různé vyvinutí pigmentace a tím tedy různý stupeň zbarvení. Konstatuje se přítomnost některých živočichů, kteří žijí zároveň v jiných, vzdálených jeskyních. Faktum to poukazuje na původní, málo známé vztahy. — Mnozí živočichové se stávají bezděky jeskynními, an passivně jsou do jeskyň vodami splaveni; analogicky mohou býti mnozí živočichové passivně z jeskyň vyplaveni. Takové nahodilé vyskytnutí se jeskynních živočichů na povrchu není tedy důkazem pro neexistenci absolutní fauny temnostní. Pro tu doklad podává též zvířena jeskyně šošůvské. II. Aufsatz, ibidem Nr. 607. Vysvětluje se, proč se vyskytují někteří temnostní živočichové v jeskyních daleko vzdálených. Původně nebylo fauny jeskynní, ta utvářela se ponenáhlu a při tom jednotliví tvorové vnikli do jeskyň těch okrsků, které se nacházely v jejich původním zeměpisném rozšíření. Čím větší toto bylo, tím vzdálenější jeskyně zaujali. Proto jsou též mnohé jeskyně i menšího okrsku charakterisovány svými význačnými typy, na mnoze však mají formy společné. Proměna fauny povrchní v temnostní děje se neustále; mnozí tvorové, kteří dosud nejsou pravými typy jeskynními, snad během doby se jimi teprve stanou. K tomu vede důkaz, že mnozí živočichové jsou u nás v jeskyních četnější, než vně těchto. Uvádějí se specielní doklady. Fauna jeskynní existovala snad již v době diluvialní. III. Aufsatz ibidem Nr. 612. Nejpamátnější jeskyně v ohledu zoologickém jest jeskyně šošůvská. Fauna její není četná (pouze 10 zástupců), za to ale naprosto původní, any nejsou do ní přimíseny živly cizí. Jednotliví zástupci jsou slepí a barev bledých, zastoupení ohromným množstvím jednotlivých individuí. Vděčnou látku poskytla tato jeskyně při studiu otázky o potravě fauny jeskynní. V jiných jeskyních nemají živočichové velikých obtíží s vyhledáváním potravy, všude jest dosti zahnívajících zbytků, hlavně guana netopýřího, které se skládá z neztrávených zbytků zvířecích. Leč v Šošůvské jeskyni nedá se na první pohled způsob výživy vyložiti; guana tu není, stěny jsou úplně skalnaté a holé. Troglobie šošůvské žijí pak hlavně na stalagmitech. Systematickým delším pozorováním velikých stalagmitův ukázalo se, že jeskynní roztoči živí se jeskynními šupinuškami, které vyssávají, slupky těl nechávajíce ležeti; šupinušky napadají lenivé Aphoruridy, hlavně ale živí se organickými látkami obsaženými ve vodě; dokladem k tomu jest stěhování šupinušek, zde ponejprve pozorované. Tak jest jednoduše vysvětleno živoření troglobií a a netřeba se uchylovati k domněnkám Verhoeffovým o snížené energii životní u tvorů jeskynních a tím malých požadavcích co do potravy.

Vorläufige Mittheilung über einige neue Thysanuriden aus den Höhlen des mährischen Karstes. Von Karl Absolon. Zool. Anz. N. 615. Ve střední Europě nebyl od r. 1896. nalezen žádný nový rod šupinušek, v Rakousku naposledy r. 1882. rod Tetrodontophora Reuter. Jest tedy nález dvou nových rodů jeskynních Schäfferia n. g. a Mesachorutes n. g. dosti překvapující. Tím však opět se potvrzuje známé faktum, že differencování fauny temnostní od fauny povrchní objevuje se nejen ve vzniku druhů, nýbrž i rodů. (Srovnej korýše Typhlocypris Vejdovský tvar temnostní a korýše Candona Baird, tvar povrchní). Nové rody liší se mimo jiné charakteristické znaky od ostatních známých rodů hlavně redukcí zrakovou. Normální počet oček je 16 nebo 10, u rodu Schäfferia jen 6, u rodu Mesachorutes 4. Naznačena jest stručná diagnosa obou rodů i druhů. Zajímavý jest smyslový orgán na IV. čl. tykadel. Ku konci připojuje se popis nové jeskynní variety druhu Achorutes sigillatus Uzel a sice var. stygius var. nov.

J. Vonderau: Pfahlbauten im Fuldathale. S 2 plány a 7 tabulkami. 35 Str. 4⁰. Fulda 1899. V této práci pojednává autor o zajímavých nálezech, jež byly za poslední doby učiněny v kolových stavbách v údolí Fuldy (v Německu). Naleziště toto nachází se na východním konci údolí fuldské roviny, a je vzdá-

leno od západního svahu vrchu »Frauenbergu« asi 20 m. od nynějšího řečiště pak asi 200 m, Plocha, která za účelem výzkumným byla prokopána na 12 místech, má délky 35 m. a největší šířky 10·30 m. Geologické složení tohoto naleziště jeví se v průřezu od vrchu dolů v těchto ostře od sebe odlišených vrstvách: 1. 1·60—1·80 m. mocný nános přecházející dolů v červenou ornici. 2. 0·20 m mocné hlíny prostoupené silně kostmi a dřevěným uhlím. 3. Vrstva z vápencových a basaltových kaménků pocházejících z blízkého Frauen- a Kalvarienbergu. 4. 25 cm mocná vrstva čistého ostrého písku, bez jakýchkoliv přiměsků. 5. Kulturní vrstva 60 cm mocná, nejbohatší na nálezy, po níž pak následuje 6. vrstva bohatá na skořápky měkkýší, jež pokrývá rašeliniště místy 4 m. mocné, spočívající na štěrku. Kopáno bylo za účelem výzkumným průměrně do hloubky 3·5 m. — Dřevo, z něhož byly koly zhotoveny, jest dubové, bukové, břízové a olšové. Čím hlouběji koly tyto sáhaly do rašeliny, tím jejich kůra byla zachovalejší. Dřevo samo na mnoze bylo tak práchnivělé, že po dost malém dotknutí se rozsypalo. Zvláště dřevo bukové bylo tak měkké, že se dalo jako houba stlačiti. Naproti tomu ale dřevo dubové udrželo se lépe. Zajímavé kolové stavby fuldské vykazují tento inventář nálezů, jež autor takto rozdělil: 1. Zpracovaný kámen. Nalezeno bylo asi 200 kusů pazourků z části zpracovaných, z části nezpracovaných; materiál tento jest importován. Mezi těmito pazourky jsou hojné hroty, nože a j. vedle několika kamenných brusů. Pazourkové nástroje z kolových staveb fuldských jeví analogii nálezů z předhistorických stanic Frankfurtských, jakož i nákolních staveb švýcarských, z nichž předměty tyto uloženy jsou v Bernu, Curychu a Bielu. 2. Zpracované parohy. Těchto nalezeno na 100 kusů. — Dle velikosti rozdílných parohových výhonků musela některá zvířata míti značné stáří. Zachovalost parohů jest velmi rozdílná; nacházejí se kusy velmi lehce se drobící — vedle kusů pevných, jež zdají se býti nedávno do země vloženy. Mimo stopy zpracování vykazují některé exempláře už stopy ohlodání. 3. Zpracované kosti. Těchto nalezeno množství. Nástroje a zbytky skládají se ponejvíce z kostí jelenů, hovězího dobytka, koňů a prasete. Vzhledem k neobyčejně velkému množství kostí z těchto 12 jam pocházejících jest nápadno, že celých žeber a žebrovitých úlomků se velmi málo nalezlo. Úplně zachovalé lebky nalezeny byly jen v 10. jámě a to jedna hovězí a jedna z prasete. 4. Zpracované dřevo. Předmětů dřevěných jakož i zbytků bylo rovněž množství nalezeno, zvláště hojné jsou dřevěné lopaty. 5. Zdobené předměty z kostí a parohů. Několik částí hřebenů a jiných rohových předmětů zdobených ponejvíce čarami příčními a kroužky s puntíkem uprostřed. S kroužkovitým tímto ornamentem na předmětech koštěných, rohových i kovových setkáváme se dosti často v nálezech evropských již za neolithu. Oblíben byl zvláště v la ténské periodě. 6. Typické střepy. Z celých nádob nalezen pouze jeden úplný kus. Střepy tyto pocházející z nádob ponejvíce okrajů vyhrnutých, jsou různě zdobené. Třetina jich byla zhotovena od ruky a jedna třetina již na kole hrnčířském. Mezi ozdobami těchto střepů zajímavá jest několikanásobná vlnovka, s níž setkáváme se zhusta v místech Slovany usedlých. Že i v těchto místech byli Slované usídleni, činí se zmínka již v nejstarších dokumentech historie Fuldy, jež autor též cituje 7. Kovové předměty. Jsou to nástroje a předměty ze železa, bronzu, mědi, cínu, olova a zlata (jediná jehlice). Kromě výše uvedených předmětů nalezeny byly též zbytky skla, kůže, plátna, vlny, jeden přeslen a j. 8. Zbytky zvířecí a rostlinné. Kostí ze zvířat nalezeno bylo přes 10 centů, jež určil zemský geolog Dr. Schröder v Berlíně. Určeno na 13 druhů zvířat, z nichž 6 druhů náleží zvířatům domácím. Z rostlinných zbytků určil prof Dr. Wittmann v Berlíně přes 20 druhů jader plodů a j. Autor dospívá k výsledku, že nálezy v kolových stavbách u Fuldy nejsou jednotného rázu, nýbrž že odpovídají různým periodám předhistorickým, jevíce charakter doby předřímské a římské, též vliv francký, slovanský a karolinský, což dosvědčuje, že kolové stavby tyto, jež dle mnohých známek lehly nejspíše popelem, byly obývány dlouhé doby.

J. V. Želízko.

Věstník musejní a průmyslové jednoty v Prostějově za rok 1899 roč. I. Vel. 8°. Stran 127. — Kromě článku o vzniku a činnosti jednoty řečené od řed. Ig. Strecka obsahuje I. ročník tohoto Věstníku obšírné, vyčerpávající pojednání J. L. Červinky: Archaeologický výzkum na Prostějovsku, v němž tento velmi pilný prachistorik podává systematicky výsledky svého i cizího badání prachi-

storického na Prostějovsku. Zvláště obšírně popsáno jest popelnicové pole u Mostkovic, kdež prokopáno bylo neméně než 87 hrobů. Četné obrázky v textu a 8 tabulek pěkně kreslených znázorňují nálezy na Prostějovsku učiněné, zvýšujíce nemálo cenu tohoto velmi pozoruhodného článku. Seznam sbírek musejní jednoty a zprávy spolkové zakončují Věstník. V. H.

Sborník musejní společnosti ve Vel. Meziříčí. Roč. IV. č. 5. a 6. obsahuje mimo jiné tyto články: Ferd. Pokorný, O původě jména Hukvaldy; M. Václavek: Hrabě Mikuláš Tasman z Tarnova prodává panství Vsacké hraběti Jiřímu Illešhazovi r. 1652; Ad. Bayer: O salašnictví na Mor. Valašsku; Fr. Prostějovský: Plťařství; Č. Kramoliš: Správa obce Rožnovské v 17. a 18. století.

Národopisný sborník českoslovanský. Svazek čes. Redaktor Jiří Polívka. Obsahuje mimo jiné tyto pozoruhodné články: V. Prasek, Jméno »Valach«; Vlasta Havelková, Některé šperky naše lidové; Kar. Kadlec, k »Slovu o zádruze«, kritická úvaha o nové theorii Dra. J. Peiškera; J. Polívka, O zlatém ptáčku a dvou chudých chlapcích; J. Klvaňa, Vinohradnictví na Strážnicku v stol. XVII. Hojné posudky a referáty.

Zprávy spolkové.

Muzejní kronika. Stav našeho Muzea závisí jednak na jeho správě, jednak na pomocné ochotě obětavého obecenstva, jehož vlastnictvím jest. Správa dobrou vůli prokázala tentokráte vydáváním »Lidových dokumentů,« knihy, která teprv ve spojení s ostatními příznaky naší svérazné kultury zvýšené ceny nabývá, jako se strany druhé, knihou touto se obraz kulturní rázovitosti a národní osobytosti naší doplňuje. Jest to kniha, kterou na její pouti po slovanských našich vlastech kritika velmi příznivá nadšeně sprovází. Pokud se týče žádoucí podpory se strany obecenstva, dosvědčuje seznam darů, že v něm smysl pro účely muzejní neochabuje, nýbrž že se jeho důležitost čím dál tím více i v lidových vrstvách uznává. Přibývá příznivců našemu Muzeu jmenovitě na venkově. Utěšeným zjevem jest, že vedle fondu pro zbudování vlastního přístřeší muzejního vzrůstá Matice Palackého, jejíž účelem jest, v rozsáhlejší míře pěstovati kulturní historii a napomáhati takto k důkladnému a rychlejšímu vzdělání moravské vlastivědy i po stránce domácího krásného umění. Vlastivěda vymahá toho, aby se nálezy a vykopaniny praehistorické, ať jsou to předměty bronzové aneb kovové vůbec, ať hrnčířské aneb staré mince, přes hranice nevyvážely, nýbrž k porovnávajícímu studiu doma zachovaly. Jest v ohledu tomto zpráva Muzea pozorná a podařilo se jí i v minulém čtvrtletí sbírky archeologické vzácným hromadným nálezem náramků a jiných bronzových předmětů rozmnožiti, o kterém nálezu na jiném místě zmínka se činí. Také ostatní sbírky během minulých třech měsíců vzrůstly a vzrůst ten pobádá všechen lid, jehož majetkem Muzeum olomoucké jest, postarati o samostatnou a jeho důstojnou budovu. I návštěva Muzea byla tentokráte hojná. Navštívili jej jednotlivci i hromadně vzácní hosti z Brna, z Prostějova, z Příkaz a v týdni svatodušním četní biřmovanci. Ku zprávě této budiž dovoleno přidati snažnou prosbu, aby velectěné naše obecenstvo neobtěžovalo sobě obnos za »Lidské dokumenty,« aneb roční členský příspěvek, pokud je dluží, k vůli pokladničnímu pořádku co nejdříve zapraviti. Bylo by také Vlasteneckému Muzeu velmi prospěšno, kdyby každý P. T. člen snažil se jemu aspoň jednoho nového člena získati a »Lidským dokumentům« zjednávati průchod do širších kruhů.

Výkaz darů
věnovaných fondu Palackého
v březnu, dubnu a květnu 1900.

	K h
Vldp. Josef Baďura, farář v Kurovicích	1·—
P. T. p. Frt. Bartoš, c. k. školní rada n. o. na Mlatcově u Zlína	20·—
P. T. p. Jan Baše, c. k. okresní soudce v Příboře	4·—
Vldp. Pavel Blažek, farář v Drásově u Tišňova	3·—
Snáška	28·—

Přenáška . 28·—
P. T. p. Karel Bogr, c. k. pošt. assistent v Brně . . . 1·—
P. T. p. Fr. Brděk, rada zemsk. soudu n. o. v Olomouci . . 150·—
Vldp. Tomáš Coufal, farář ve Veltrusích . . . . . . 1·—
P. T. p. Ervin Červinka, adm. správce cukrovaru v Kolíně . 1·—
Dp. Emil Dlouhý-Pokorný, kaplan u sv. Jindřicha v Praze . . 2·—
Dp. Kašpar Falta, spir. v Čes. Skalici u Náchoda . . . 1·—
P. T. pí. Božena Fanderlíková, vdova po advokátu v Brně . 2·—
Vldp. A. Fux, c. k. profes. nábož. v Příboře . . . . . . 1·—
Vldp. Frt. Hájek, farář v Rozsochách, p. Bystřice n. P. . . 4·—
P. T. p. Jan Hrabčík, c. k. pošt. ofic. v Brně . . . . . 1·10
Vldp. Alois Hrudička, děkan v Telči . . . . 2·—
P. T. p. Karel Hynek, pošt. úřed. v Šumperku . . . . . 1·—
Vldp. Frt. Janků, farář u sv. Jindřicha v Praze . . . . 1·—
Vldp. Alois Ječmínek, farář v Rudě n. M. . . . . . . 2·—
P. T. p. Alois Jirásek, c k. školní rada v Praze . . . . 2·—
P. T. p. JUDr. Herm. Jireček ze Samokova, odb. předn. n. o. v Praze . . . . . 6·—
P. T. p. Bedřich Kanenýř, rada zem. soudu, poslanec v Brně . 2·—
Vldp. Alois Kašpárek, děkan v Č. Brodě . . . . 1·—
Slavný městský úřad na Kladně 20·—
P. T. p. Jan Kostřica, c. k. pošt. ofic. v Šumperku . . . 2·—
Slavný literární a zábavní spolek na Křivoklátě . . . . 5·—
Vldp. Václav Kubr, farář v Unhošti . . . . 1·—
Dp. Frt. Künstler, kaplan v Dubě, sbírkou . . . . . . 4·20
k níž přispěli: —·20 h P. T. p. Frt. Běhal, nadučitel v Dubě, 4 K slavná občanská záložna v Dubě.
Vldp. Václav Lerch, děkan v Berouně, král. České . . . 2·—
P. T. p. Jan Ličman, c. k. berní v Prostějově . . . . . 1·—
P. T. p. Lev Lidický, prokurista v Praze . . . . . . 1·—
Dp. Matěj Mazanec, kaplan v Rokycanech . . . . . . 1·—
P. T. p. F. K. Nesvadba, majit. zám. závodu v Kroměříži . . 4·—
Snáška . . 250·30

Přenáška . . 250·30
Vldp. Jan Němeček, děkan v Náchodě . . . . 1·—
P. T. p. Josef Opletal, c. k. pošt. oficiál v Brně . . . . 1·—
P. T. p. MUDr. Flor. Ošťádal, obv. lékař v Náměšti u Olomouce . 2·—
Vldp. Frt. Ošťádal, farář v Moravici u Melče . . . . 2·—
P. T. p. Jan Páleník, c. k. berní kontrolor v Kyjově . . . 1·—
Vldp. Pavel Pavelka, farář n. o. v Líšni . . . . . . 2·—
P. T. p. K. Petříček, c. k. poštmistr v Židenicích . . . 1·—
Dp. Em. Polák, katecheta v Rokycanech . . . . . . 1·—
Vldp. Josef Prucek, farář n. o. v Štablovicích . . . . 2·—
Dp. Alex. Průcha, kaplan v Rokycanech . . . . . . 1·—
Vldp. Edvard Raus, děkan v Rokycanech . . . . . . 1·—
P. T. p. Arnošt Reimer, kníž. lesmistr v Protivíně . . . 2·—
P. T. p. Václav Karel Řehořovský, prof. vyš. prům. šk. v Praze 2·—
P. T. p. Ludvík Schneider, c. k. kontrol. cuker. daně v Smiřicích 2·—
P. T. pí. Amalie Skřivanová ve Velkém Meziříčí . . . 5·—
P. T. p. Edvard Stehlík, c. k. berní adjunkt v Ivančicích . . . 2·—
Dp. Cyrill Straka, kaplan, Ord. Praem. v Radonicích, p. Slavětín 2·—
Vldp. Em. Svitavský, farář v Střížově, p. Vladislav . . . 2·—
Slavný čtenářský spolek »Svatopluk« v Švábenicích . . . 5·—
P. T. p. Adolf Švarc v Hoře Kutné 1·—
P. T. p. M. Tichý, majitel pivovaru v Uhřiněvsi . . . 2·—
P. T. p. Jan Tomášek, c. k. pošt. oficiál v Praze za c. k. pošt. úřad na Král. Vyšehradě . . 2·75
P. T. p. Josef Úlehla, c. k. vrchní berní inspektor v Kroměříži . 2·—
Vldp. Ant. Vaníček, farář ve Veselí n. M. . . . . . . 4·—
Dp. Gustav Verich, kaplan u sv. Jindřicha v Praze . . . 2·—
Vldp. Tomáš Veverka, farář v Budňanech u Berouna . . . 1·—
P. T. p. Met. Vitonský, c. k pošt. oficiál ve Šternberku . . 2·—
Vldp. Ignác Vyškovský, farář v Opatově u Okřížků . . . 1·—
Vldp. Hubert Zelinka, farář n. o. v Kojetíně . . . . . . 1·—
P. T. p. Václav Žáček, c. k. celní kontrolor v Šumperku . . 1·—
Úhrnem . . 307·05

XXV. výkaz darů

poskytnutých vlast. spolku muzejnímu v Olomouci

na zjednání vlastní muz. budovy od 16. února až 31. března 1900.

	K h
P. T. p. MUDr. Edvard Albert, c. k. dvorní rada atd. ve Vídni	10·—
P. T. p. Josef Arbeit, adj. Obč. záložny v Olomouci . . .	2·—
P. T. p. Frt. Augustin, obchodník v Olomouci	3·—
P. T. p. Ant. Balcárek, obchodník v Olomouci	2·—
Dp. Boh. Balcárek, koop. v Hradečné u Unčova . . .	2·—
Vldp. Josef Barták, viceděkan v Ostrohu	3·—
P. T. p JUDr. Otto Barták, c k. z. s. rada v Olomouci . .	4·—
Vldp. Ignác Bečák, farář ve Frenštátě p. R. . . .	2·—
Vldp. Bedř. Bednář, domský vikář v Olomouci	2·—
P. T. p. Konstantin Bednář, c. k. vrch. evid. geometr v Olomouci	2·—
Vldp. Frt. Benda, farář v Ohrozimi	1·—
P. T. p. Viktor Beránek, c. k. prof. v Bílsku	1·—
P. T. p. MUDr Ant. Berka, obv. lékař v Kolorédově . : .	2·—
P. T. p. PharmDr. August Bělohoubek, univ. prof. v Praze .	2·—
P. T. p. B. Bičovský, lékárník v Kloboucích u Brna . .	2·—
P. T. p. MUDr. Jan Bílý, obvodní lékař ve Frenštátě p. R. .	2 —
P. T. p. JUDr. Ant. Blahovský, c. k. fin. rada v Olomouci . .	4·—
P. T. p. Karel Blesík, c. k. okr. škol. inspektor v Kyjově .	5·—
P. T. p. Jan Brablec, ředit. adv. kanc. v Olomouci . . .	2·—
P. T. p. Jan Brejník, restauratér v Olomouci . .	4·—
P. T. p. JUDr. Frt. Brzobohatý, adv. v Lipníku . . .	2 —
P. T. p. Josef Březka, c. k. notář v Kloboucích u Brna . .	3·—
P. T. p. Karel Búbela, poslanec na Vsetíně	2·—
P. T. p: Jan Čermák, c. k. gymn. prof. v Olomouci	2·—
Vldp. Th. Dr. Ferd. Černík, c. k. gymn. prof. v Olomouci .	2·—
Vldp. Alois Demel, spirit. v Olomouci .	1·—
P. T. p. JUDr. F. Derka, adv. v Novém Jičíně	1·—
Snáška . .	70·—
Přenáška . .	70·—
P. T. p. Václav Divina, obchodník v Olomouci	2 —
Vldp. msgre Ant. Dítko, farář v Langenloisu . . .	5·—
P. T. p. Jan Dokoupil, úředník Ú. Z. R. v Olomouci .	2·—
Vldp. ThDr. Edvard Dominik, prof. na theol. fakultě v Olomouci . .	2 —
Vldp. Edv. Domluvil, c. k. prof. náb. ve Val. Meziříčí .	5·—
P. T. p. Flor. Dostál, naďučitel v Penčicích	2·—
P. T. p. MUDr. Frt. Dreuschuh, obv. lékař v Náměsti u Brna .	2·—
P. T. p. MUDr. A. Dvořák, lékař v Jevišovicích . . .	1·—
P. T. p. Fr. Dvořák, maj. kupec. závodu v Olomouci . .	2·—
P. T. p. Frt. Dvořák, hotovitel pian v Olomouci . .	1·—
P. T. p. J. Dvořák, maj. rukavič. závodu v Olomouci . .	1·—
P. T. p. PhDr. Vinc. Dvořák, univ. prof. v Záhřebě . .	10·—
P. T. p. Jan Felcman, ředit. cukrovaru n. o. na Smíchově .	10·—
P. T. p. Alois Fialka, starosta ve Frenštátě p. R. . . .	3·—
Vldp. Alois Filip, farář ve Štítné	1·—
P. T. p MUDr. Frt. Formánek, lékař v Brně	1·—
P. T. p. JUDr. Frt. Friedl, adv. v Hustopeči	2·—
P. T. p Alex. Fusek, sekret. zem. soudu v Olomouci . , .	3·—
P. T. p. PhDr. Jan Gebauer, c. k. dvorní rada na Královských Vinohradech	3·—
P. T. p. JUDr. Ant. Geisler, adv. v Olomouci . . .	4·—
P. T. p. MUDr. Josef Geisler, lékař v Olomouci . . .	2·—
Vldp. Frt. Gogela, farář v Podhradní Lhotě . . .	2·—
P. T. p. MUDr. Hynek Grydil, obv. lékař v Adamově . .	4·—
P. T. p. Edvard Haisl, ředitel cukrovaru v Libici n. C. . .	4·—
P. T. p. Hubert Hallama, obchod. v Olomouci . . .	2 —
P. T. p. JUDr. Frt. Hambálek. adv. konc v Olomouci . . .	2·—
P. T. p. A. Hartmann, c. k. soud. adjkt. v Plánici	2·—
P. T. p. Frt. Hausmann, univer. quaestor na Kr. Vinohradech	4·—
P. T. p. MUDr Josef Helán, obv. lékař v Pačlavicích . . .	3·—
P. T. p. Jan Hellich, lékárník v Poděbradech . . .	2·—
Snáška . .	159·—

Přenáška . . 159·—

Dp. Jan Herbrich, vrchní kaplan v Olomouci . . 10·—
P. T. p. JUDr. Frt. Hess, advokát v Hodoníně . . 2·—
P. T. p. H. Hevrdle, ředit. z. hosp. školy v Sedlčanech . . 2·—
P. T. p. Ant. Hirsch, obch. v Olomouci . . . . . 4·—
P. T. p. Josef Hladík, c. k. prof. v Brně . . . . . 1·—
P. T. p. Ant. Hladný, maj. uzenář. závodu v Olomouci . . 1·—
P. T. p. Kašpar Hlobil, kupec v Holici , . . . 1·—
P. T. p. MUDr. Josef Hoffner, obv. lékař v Kvasicích . . 4·—
P. T. p. Ant. Hofmann, účet. Obč. zál. v Olomouci . . . 4·—
P. T. p. Josef Holeček, ředitel panství v Plasích . . . 2·—
P. T. p. Karel Honal, c. k. berní ofic. v Olomouci . . . 1·—
P. T. p. Václav Horák, c. k. prof. v Bílsku . . . . . 1·—
P. T. p. A. Houdek, lékárník v Brně . . . . . 4·—
P. T. p. C. M. Hruda, ředitel v Lukách u Jihlavy . . 1·—
P. T. p. MUDr. Jakub Hudec, obv. lékař v Holici . . . 10·—
Dp. F. Husička, kaplan v Místku 2·—
P. T. p. Adolf Hvězda, c. k. pošt. ředitel v Praze . . . . 1·50
P. T. sl. Charfreitagova, učitelka v »Pöttingeu« v Olomouci . 1·—
P. T. p. Karel Charvát, c. k. gymnasijní professor v Olomouci 1·—
Dp. Martin Chudoba, koop. v Kopřivnici . . . . . 3·—
P. T. p. Ludvík Jadrníček, c. k. prof. v Bílsku . . . 2·—
P. T. p. Frt. Jakl, c. k. hlavní berní v Olomouci . . . 2·—
P. T. p. MUDr. Vilém Jandl, vrch. lékař ve Frydlantě . . 1·—
P. T. p. V. Janeček, mistr krejč. v Olomouci . . . . 1·—
P. T. p. MUDr. Ot. Janěk, lékař v Uh. Brodě . . . 2·—
P. T. p. Frt. Jansa, ředitel české realky v Lipníku . . . 2·—
P. T. p. Jan Jaroš, c. k. kontrol. cuk. daně v Brodku . . 2·—
P. T. p Vladimír Jaroš, c. k. pošt. oficiál v Olomouci . . 2·—
P. T. p. Miloš Ježek, c. k. pošt. oficiál v Olomouci . . . 1·—
P. T. p. PhDr. Konstantin Jireček, univ. prof. ve Vídni . . 10·—
P. T. p. Ferd. Julínek, c. k. pošt. ofic. v Brně . . . . . 1·—

Snáška . . 241·50

Přenáška . . 241·50

P. T. p Fr. Kaiser, c. k. pošt. ofic. v Jičíně . . . . —·30
P. T. p. K. Kaiser, soukr. úřed. v Prostějově . . . . 2·—
P. T. p. Otto Kaiser, zástupce hanáckého pivovaru v Olomouci 3·—
P. T. p. JUDr. Valerian Kaláb, adv. ve Velkém Meziříčí . 4·—
P. T. p. PhDr. Josef Kalousek, univ. prof. v Praze . . 10·—
Vldp. Viktor Karas, c. k. prof. náb. v Opavě . . . . 2·—
P. T. p. J. Karásek, inž. a arch. v Olomouci . . . . 2·—
P T. p. Rudolf Karras, c. k. gymn. prof. v Olomouci . 1·—
P. T. p. Flor. Kašlík, maj. domů v Olomouci . . . 4·—
P. T. p. Frt. Kegl, c. k. pošt. ofic. v Hodoníně . . . . 1·—
P. T. p. Jan Kettner, c. k. fin. konc. v Olomouci . . 1·—
P. T. p. MUDr. Josef Klapal, lékař ve Velké u Strážnice . . 2·—
P. T. p. Petr Klečka, obchodník a rolník ve Vyzovicích . . 2·—
Vldp. Tomáš Klein, místoděkan v Hradci . . . . . 2·—
P. T. p. Č. Kohoutek, obchodník v Olomouci . . . . 1·—
Vldp. Ludvík Koller, farář ve Smržicích . . . . . 4.—
P. T. p. Vilém Komárek, majitel pekař. závodu v Olomouci . 2·—
P. T. p. Josef Koráb, c. k. soudní kanc. v Kloboucích u Brna . 2·—
P. T. p. Josef Kořalka, soukr. v Olomouci . . . . 2·—
P. T. p. Fr. Č. Koudelka, úřed. banky »Slavie« v Praze . . 4·—
P. T. p. Josef Kovařík, c. k. berní ofic. v Kroměříži . . 2·—
P. T. p. J. & F. Kovařík, inženýr v Prostějově . . . . 2·—
P. T. p. JUDr. Emil Kozánek, adv. v Kroměříži . . . 3·—
Slavný vzdělávací spolek »Václav« v Kožušanech . . . . 3·—
P. T. p. Rudolf Krampla, c. k. notář v Olomouci . . . 2·—
P. T. p. Josef Krecl, mistr krejč. v Olomouci . . . 2·—
P. T. p. Gustav Krtička, příruční Ú. Z. R. v Olomouci . . 1·—
P. T. p. JUDr. Frt. Křenovský, advokát v Místku . . . 5·—
Vldp. Edvard Křižánek, farář v Znorovách . . . . 1·—
P. T. p. Josef Kšír, c. k. vrchní berní insp. v Olomouci . . 2·—

Snáška . . 315·80

Přenáška	315·80
Vldp. Josef Kubánek, víceděkan v Kojetíně	6·—
P. T. p. T. Kubka, kníž. kontrolor v Poděbradech	4·60
P. T. p. Jan Kučera, techn. adjkt. cukrov. ve Vysočanech	2·—
P. T. p. Čeněk Kudla, hotelier v »Národ. domě« v Olomouci	2·—
P. T. p. Rudolf Kudla, majitel knihař. závodu v Olomouci	1·—
P. T. p. Alois Kunovský, kancelista v Olomouci	1 —
Dp. Frt. Künstler, kaplan v Dubě sbírkou	10·20
k níž přispěli: sl. obč. záložna 6 K, p. Frt. Běhal, naducitel 20 h, p. Frt. Král, rolník 1 K, p. Adolf Portel, obchodník 1 K, p. Alois Vavrouch, rolník 1 K, vesměs v Dubě, pak p. Alois Albrecht, mlynář v Nenakonicích 1 K.	
P. T. p. MUDr. Jan Laibner, obv. lékař v Laškově	2·—
P. T p. Jindřich Mareš, c. k. pošt. ofic. v Olomouci	1·—
Vldp. Frt. Martilík, farář v Hluku	2·—
P. T. p. Jan Matura, c. a k. setník 54. pěš. pluku v Olomouci	2·—
Vldp. Josef Matyáš, farář v Předmostí	3·—
Vldp. Theodor Mayer, farář v Tovačově	5·—
P. T. p. Frt. Mazal, c. k. pošt. assistent v Brně	1·—
P. T. p. Tomáš Medek, c. k. pošt. oficiál v Brně	1·—
P. T. p. V. Meitner, majitel hod. závodu v Olomouci	2·—
P. T. p. MUDr. Lad. Melhuba, lékař v Olomouci	10·—
Vldp. Dan. Josef Metýš, probošt na Sv. Kopečku	6·—
P. T. p. Jan Měrka, naducitel v Břesovicích	4·—
P. T. p. Jan Miček, obchodník v Nedvědici	2.—
P. T. p. Josef Mikule, majitel pekař. závodu v Olomouci	1·—
P. T. p. Karel Minařík, c. k. gymn. professor v Olomouci	1·—
Vldp. Frt. Mlčoch, čest. kanovník v Kuřímě	2·—
P. T. p. Cyril Musil, hostinský v Holici	4·—
P. T. p. MUDr. Vend. Mušek, obv lékař v Blansku	5·—
P. T. p. Štěpán Navrátil, majit. obuv. závodu v Olomouci	1·—
P. T. p. MUDr. Čeněk Návrat, primář úst. choromysl. u Brna	5·—
Snáška	402·60

Přenáška	402·60
Vldp. Jan Návrat, spirit. v Přestavlkách	10·—
Dp. Rudolf Nejezchleba, koop. v Mor. Ostravě	2·—
P. T. p. Edvard Nejtek, c. k. prof. v Brně	1·—
P. T. p. Karel Nekoksa, c. k. pošt. ofic. ve Vídni	4·—
P. T. p. MUDr. Edv. Nessel, univ. prof. v Praze	2·—
P. T. p. Jaroslav Neťuka, učitel v Třebíči	1·—
P. T. sl. Emilie Neťukova, učitelka v Němčicích na Hané	2·—
P. T. p. JUDr. Karel Nosek, advokát v Jihlavě	2·—
P. T. p. PhDr. Vojt. Jaromír Nováček, adjkt. zem. archivu v Praze	2·—
Vldp. Josef Novák, farář ve Vojtíškově u M. Moravy	2·—
Dp. Josef Novák, koop. v Prusínovicích u Holešova	2·—
Slavné muzeum král. města Nymburku	10·—
Slavná obec Bělidla u Olomouce	10·—
» » Bystrovany u Olomouce	4·—
Slavná obec Dolany u Olomouce	4·—
» » Dolní Štěpánov u Olomouce	10·—
Slavná obec Doubravice u Olomouce	4·—
Slavná obec Kudlov u Zlína	1·—
» » Martinice u Holešova	2·—
» » Pačlavice u Morkovic	2·—
» » Studenec u Prostějova	2·—
» » Topolany u Olomouce	4·—
Slavné obchodní družstvo v Olomouci	2·—
Slavná filiálka pražské úvěrní banky v Olomouci	20·—
P. T. p. PhDr. Karel Olszewski, univ. professor v Krakově	4·—
P. T. p. PhDr. Jan Opletal, c. k. gymn. prof. v Olomouci	1·—
P. T. p. mag. pharm. Flor. Ošťádal, droguista v Přerově	1·—
P. T. p. JUDr. J. Ošťádal, advokát v Olomouci	2 —
Vldp. Theodor Otipka, farář v Karlovci	3·—
P. T. p. Fr. Pachman, obchodník v Olomouci	2·—
P. T. p. JUDr. Frt. Páleník, advokát v Olomouci	1·—
P. T. p. August Pánek, prof. česk. vys. škol techn. v Praze	2·—
P. T. p. Jan Patka, c. k. notář v Cukmantlu	20·—
P. T. p. JUDr. Ant. Pavlíček, advokát v Karlíně	2·—
Snáška	545·60

Přenáška . . 545·60
P. T. p. Ant. Pecold, řed. hud. školy »Žerotína« v Olomouci . 1·—
P. T. p. Ot. Petera, obchodník v Olomouci . . . . . . 1·—
P. T. p. PhDr. Karel Petr, c. k. gymn. prof. v Olomouci . . 2·—
P. T. p. Alois Petrlák, maj. hodin. závodu v Olomouci . . . 1·—
Vldp. Frt. Pinkava, c. k. prof. náb. v Olomouci . . . . 2·—
P. T. p. JUDr. Josef Pištěcký, advokát v Kroměříži . . . 2·—
P. T. p. PhDr. Josef Píč, univ. doc. v Praze . . . . 10·—
Dp. Ant. Pleva, koop. v Klenovicích . . . . . . 2·—
Vldp. Vilém Plhák, farář v Guntramovicích u Budišova . . 1·—
P. T. p. J. Pojer, c. k. pošt. ofic. v Brně . . . . . . 1·—
P. T. p. Jan Polach, továrník ve Frenštátě p. R. . . . 5·—
P. T. p. MUDr. Rud. Polášek, obv. lékař v Bzenci . . 2·—
P. T. p. PhDr. Jiří Polívka, univ. prof. na Kr. Vinohradech . . 4·—
P. T. p. Jan Popelka, maj. uzen. závodu v Olomouci . . . 2·—
Dp. Ant. Pospíšil, koop. v Jaktaři 2·—
P. T. p. MUDr. Frt. Pospíšil, žel. lékař v Hulíně . . 1·40
P. T. p. Edm. Pouchlý, c. k. pošt. ofic. v Brně . . . 1·—
P. T. p. Fr. Pouchlý, c. k. pošt. ofic. v Brně . . . . 1·—
P. T. p. V. Prachař, c. k. pošt. assist. v Uh. Hradišti . . 1·—
Slavná banka »Slavie« v Praze 40·—
Slavné ředit. c. k. real. a vyš. gymn. v Praze, Křemencová ul. 1·—
Slavná ženská pěv. vzděl. jednota »Vlastimila« v Prostějově . 10·—
P. T. p. Josef Prucek, mistr pokryv. v Olomouci . . . 1·—
Slavný čtenářský spolek v Přerově 2·—
P. T. p. Hynek Psota, lékárník v Přerově . . . . . 3·—
P. T. p. Jan Pšenčik, c. k. notář v Plumlově . . . . . 5·—
P. T. p. Edvard Raab, mlynář v Olomouci . . . . 2·—
P. T. p. MUDr. Bedřich Remeš, lékař v Příboře . . . 2·—
P. T. p. R. Režný, c. k. inž. v Olomouci . . . . . 2·—
P. T. p. Alois Roháček, c. k. stav. adjkt. pošt. v Praze . . 2·—
P. T. p. MUDr. Alex. Rokos, obv. lékař v Myslibořicích . . . 2·—
P. T. p. JUDr. Fr. Rozkošný, adv. v Olomouci . . . . . 1·—
Snáška . . 661·—

Přenáška . . 661·—
P. T. p. F. Rozsypal, majitel oděv. závodu v Olomouci . . . —·60
P. T. p. MUDr. Prokop Ruda, klášt. lékař v Rajhradě . . 2·—
P. T. p. J. Rudolf, c. k. pošt. ofic. v Olomouci . . . . 1·—
P. T. p. MUDr. L. Římský, lékař v Konici . . . . 2·—
P. T. p. Josef Sedláček, c. k. hlavní berní n. o. v Olomouci 1·—
P. T. p. Josef Sedláček, c. k. školní rada v Písku . . . . 4·—
P. T. p. Fl. Sekanina, nadlesní v Olomouci . . . . 2·—
P. T. p. JUDr. Gustav Schmaus, c. k. notář v Rakovníku . 2·—
P. T. p. Frt. Schöberle, účetní oficiál v Dobřanech . . 5·—
P. T. p. Frt. Siedek, ředit. cukr. v Mratíně u Měšic . . . 4·—
P. T. p. JUDr. Ant. Skácel, adv. v Ostrohu . . . 2·—
P. T. pí. Amalie Skřivanová ve Velkém Meziříčí . . . 5·—
Dp. Ant. Skyva, kaplan v Citově 2·—
P. T. p. Lad. Sláma, učitel v Olomouci . . . 1·—
P. T. p. Gustav Slezák, c. k. berní ofic. v Olomouci . 1·—
P. T. p. Frt. Smékal, obchodník v Olomouci . . . . . 1·—
P. T. p. MUDr. Jan Smyčka, obv. lékař v Litovli . . . . 2·—
P. T. p. MUDr. Josef Sovadina, prakt. lékař v Čejči . . . 4·—
Dp. Jaroslav Spáčil, koop. v Krásensku . . . . . . —·40
Slavná spořitelna Slavkovská ve Slavkově . . . . 20·—
P. T. p. Matěj Spurný, c. k. pošt. oficiál v Olomouci . . 1·—
P. T. p. V. Středa, obch. v Olomouci . . . . . . 1·—
P. T. p. Josef Suchan, majitel rukav. závodu v Olomouci . . 1·—
P. T. p. Ant. Svára, majit. zám. závodu v Olomouci . . . 1·—
P. T. p. JUDr. Frt. Svěrák, adv. v Olomouci . . . . 2·—
Dp. Frt. Světlík, koop. na Vsetíně 2·—
P. T. p. MUDr. J. Svítil, prakt. lékař ve Velkých Opatovicích . . 2·—
P. T. p. Edv. Svoboda, odb. učitel v Kroměříži . . . 1.—
Vldp. Josef Svoboda, čest. kanovník v Lulči . . . . 3·—
P. T. p. JUDr Frt. Svozil, advokát v Olomouci. . . . . 6·—
P. T. p. JUDr. E. Synek, c. k. nám. st. zástupce v Olomouci 2·—
Snáška . . 745·—

Přenáška . . 745·—
Vldp. ThDr. Jan Sýkora, univ. professor v Praze . . . 4·—
P. T. p. Frt. Šafařík, pokladník Obč. zál. v Olomouci . . 1·—
P. T. p. JUDr. Šamalík, kand. adv. v Olomouci . . . . . 1·—
P. T. p MUDr. Frt. Šebela, obv. lékař v Olešnici . . . 2·—
P. T. p. Ant. Šicha, ředitel měšť. školy v Uh. Brodě za sbor učitelský . . . . . 4·40
P. T. p. B. Šimeček, c. k. rada zem. soudu ve Velk. Meziříčí . 4·—
P. T. p. Josef Šimek, ředit. paedag. v Kutné Hoře . , . . 1·—
P. T. p. MUDr. Václav Škaloud, lékař v Kanici u Jihlavy . 2·—
P. T. p. Josef Šmídek, c. k. rada zem. soudu v Olomouci . . 1·—
P. T. p. J. Šorm, majitel holič. závodu v Olomouci . . . 1·—
Vldp. ThDr. Richard Špaček, c. k. gymn. prof. v Olomouci . 4·—
P. T. p. Václav Štěfl, c. k. gymn. prof. v Olomouci . . . 1·—
P. T. p. Frt. Štourač, c. k. gymn. prof. v Olomouci . . . 1·—
Vldp. JUDr. Karel Šulák, major domus J. k. a. Milosti v Olomouci 2·—
P. T. p. Adolf Tálský, c. k. poštmistr ve Zdounkách . . . 2·—
P. T. p. Josef Taufer, c. k. okr. zvěrolékař ve Valaš. Meziříčí . 2·—
Dp. Jan Tomášek, kaplan v Brabanticích u Studénky . . 2.—
P. T. p. Rudolf Trapl, obchodník v Olomouci . . . . 1·—
Slavný pivovar v Uhříněvsi . . 2·—
P. T. p. J. Urban, ředitel Cingrošova velkozávodu v Olomouci 2·—
Vldp. Frt. Urbášek, farář v Citově . . . . 4·—
P. T. p. Bohumír Valenta, c. k. soudní adjunkt v Uh. Hradišti ze sbírek v měšťanské besedě tamtéž . . . . . . 10·—
P. T. p. J. Valihrach, stav. a architekt v Olomouci . . . 1·—
P. T. p. Bohuš Vaněk, c. k. fin. komisař v Olomouci . . 2·—
P. T. p. Jan Vaníček, c. k. rada zem. soudu v Holešově . . 2·—
P. T. p. MUDr. Jan Vavrouch, lékař v Lošticích . . . 2·—
P. T. p. MUDr. J. Venus, lékař ve Vel. Bystřici . . . 2·—
P. T. p. Alois Vepřek, c. k. gymn. prof. v Olomouci . . 2·—
P. T. p. MUDr. Boh. Vepřovský, obv. lékař v Nov. Rousinově . 2·—
Snáška . . 812·40

Přenáška 812·40
Dp. Jan Veselý, koop. v Boršicích p. Buchlovice . . . 2·—
P. T. p. Viktor Veselý, maj. dvoru v Čertousích . . . . 2·70
P. T. p. Jan Vláčilík, c. k. pošt. hlavní pokladník v Brně . . 2·—
Ctihp. Mik. Vlášek O S B v Orlové 2·—
P. T. p. Václav Voborník, prof. české realky v Lipníku . . 1·—
P. T. p. Frt. Vogl, c. k. poštmistr v Slavětíně . . . . 3·—
P. T. pí. Karola Vojáčková, vdova po lékárníku v Prostějově . 5·—
P. T. p. Fr. Vojtek, majitel chemické čistírny v Olomouci . 1·—
P. T. p. Jindřich Vorlíček, kníž. správce v Bílině . . 3·—
P. T. p. MUDr. Jaroslav Votruba, ob. lékař v Nové Vsi u Břeclavy 1·—
Vldp. Max. Vrzal, c. k. gymn. ředitel v Olomouci . . 2·—
P. T. p. Frt. Vymětal, majitel uzenář. závodu v Olomouci . 2·—
Vldp. Frt. Vysloužil, farář ve Vranové Lhotě . . . 2·—
P. T. p. MUDr. Čeněk Vytopil, lékař ve Ždánicích . . . 2·—
Vldp. Adolf Wagner, farář v Úhonicích u Prahy . . . . 2·—
Dp. Theodor Wagner, kaplan v Mor. Ostravě . . . . 2·—
P. T. p. Gustav Wallach, c. k. nám. st. zástupce v Olomouci 1·—
P. T. p. Josef Waněk, vrchní inž. v Praze . . . . . 2·—
P. T. p. Frt. Wiedermann, starosta v Buzově . . . 10·—
P. T. p. Jan Wimmer, c. k. gymn. ředitel v Prostějově . . 4·—
Vldp. ThDr. Karel Wisnar, c. k. prof. na theol. fakultě v Olomouci . . . . . . 2·—
P. T. p. Karel Wollgart, c. k. zvěrolékař v Olomouci . . 2·—
Slavná Cyrillo-Methodějská záložna v Brně . . . . 20·—
Slavná rolnická záložna v Křelově 20·—
Slavná rolnická záložna v Příkazích . . . . 30·—
Slavná rolnická záložna ve Vel. Újezdě . . . . . . 10·—
Slavný úvěrní spolek záložna a zastavárna v Prostějově . . 10·—
Dp. Ant. Zamazal, koop. v Mor. Ostravě . . . . . . 2·—
P. T. p. Jan Zapletal, ekonom v Brodku . . . . . . 1·—
P. T. p. Jaroslav Zapletal rytíř z Luběnova, c. k. st. zástupce v Uh. Hradišti . . . . 4·—
Snáška . . 965·10

Přenáška . . 965·10

P. T. p. Jan Závodný, obchodník v Olomouci . . . . 2·—

P. T. p. MUDr. Cyrill Zbořil, zub. lékař v Přerově . . . 4·—

P. T. p. Jan Zedníček, starosta v Němčicích na Hané . . 2·—

P. T. p. Ant. Zeman, obchodník v Olomouci . . . . 1·—

Dp. Ant. Zeman, účetní na biskupství v Litoměřicích . . . 2·—

P. T. p. Josef Zicha, c. k. rada zem. soudu v Olomouci . . 1·—

P. T. p. Jan Zubík, revident dráhy v Nymburce . . . 1·—

Sbírkou při valné hromadě . 21·50

Dohromady . 999·60

K tomu:

Zůstatek z předešlého účtu 14433·48

Úhrnem . . 15433·08

V dubnu a květnu 1900:

K h

Vldp. Theodor Augustyn, farář v Korůnově u Krnova . . 3·—

Dp. Frant. Barvíř, koop. v Opočně 1·—

Vldp. Antonín Bábek, farář v Křetíně u Kunštátu . . . 2·—

Vldp. Frant. Bárta, farář v Podvorově u Královic . . . 2·—

P. T. p. Fr. Bednařík, c. k. pošt. oficiál ve Vídni . . 2·—

Vldp. PhDr. Josef Bena, ředit. k. a. chlap. semin. v Kroměříži . 2·—

Vldp. B. J. Beneš, rektor piar. koleje, prof. nábož. v Benešově 2·—

Vldp. PhDr. Josef Beránek, farář u Panny Marie Vítězné v Praze 2·—

Slavný zpěvác. spolek »Úslavan« v Blatné . . . . 5·—

P. T. pan Josef Blecha, stavitel v Karlíně . . . . 3·—

Vldp. Václav Bubeník, převor kon. domin. v Praze . . . 10·—

Vldp. Josef Buchar, farář v Krůtech u Zásmuk . . . 1·—

Vldp. Ant. Buchta, farář v Řitonicích u Litom. . 2·—

P. T. p. Karel Busek, c. k. berní oficiál v Příboře sbírkou . 2·24
k níž přispěli tito P. T pánové:
K. Busek, c. k. berní ofic. 1 K
Lud. Nerada, c. k. berní adj. 1 K
Al. Šťastný, c. k. ber. sluha 24 h
všichni tři v Příboře.

Vldp. Tomáš Coufal, farář ve Veltrusích . . . . . . 1·—

Vldp. Jan Černohouz, farář v Hostivaři . . . . 2·—

Snáška . . 42·24

Přenáška , . 42·24

Vldp. Jos. Dejl, farář v Přepychách p Opočno . . . . 2·—

Slavný čten. pěv. spolek »Lidumil« v Dolanech . . . 4·—

Vldp. Ant. Doležel, farář v Kyjově 6·—

Dp. Jan Dvořák, kaplan v Unhošti 1·—

P. T. firma Anton. Dvořák a V. Fischer v Letkách u Libšic n V. 5·—

Dp. Karel Dušek, katecheta na Horách Březových . . . 1·—

Vldp. ThDr. Frt Ehrmann, sekretář Jeho bisk. Mil. v Brně 1·—

Vldp. Flor. Eichler, děkan v Rosicích . . . . . 2·—

Dp. Vladimír Eller, koop. v Jevišovicích . . . . . 2·—

P. T. p. Frt. Ernest, c. k. pošt. assistent v Olomouci . . 1·—

Vldp. Hubert Ettl, kvardián kap. klášt. v Brně . . . . 1·—

Vldp. Alois Foret, farář ve Vel. Nehvízdech u Brandýse n. L. 3·—

Dp. Vojtěch Frejka, koop. na Sv. Kopečku . . . 2·—

P. T. p. Jan Frýbort, c. k. finanč. rada v Uh. Hradišti . . 2·—

Vldp. ThDr. Alois Frýdek, kapit. děkan v Hradci Král. . . 1·—

P. T. p. Jan Fučík, c. k. pošt. ofic. ve Vídni . . . . . 1·—

P. T. p. Alois Galuška, c. k. berní ofic. v Šumperku . . . 5·—

P. T. p. MUDr. Edv. Glücksmann, lékař v Luhačovicích . . 2·—

Vldp. Dominik Gottwald, farář v Lanžhotě u Břeclavy 2·—

Vldp. Klement Gottwald, farář v Bilovicích u Podivína . . 2·—

Dp. Vincenc Habeš, koop. v Jimramově . . . . 1·—

Dp. Gustav Hans, kaplan u sv. Františka v Praze . . 1·—

Vldp. Ferd. Harna, farář ve Chvalkovicích u Olomouce . . 4·—

Vldp. Jan Hejtmánek. farář v Něm. Bělé u Poličky . . . 2·—

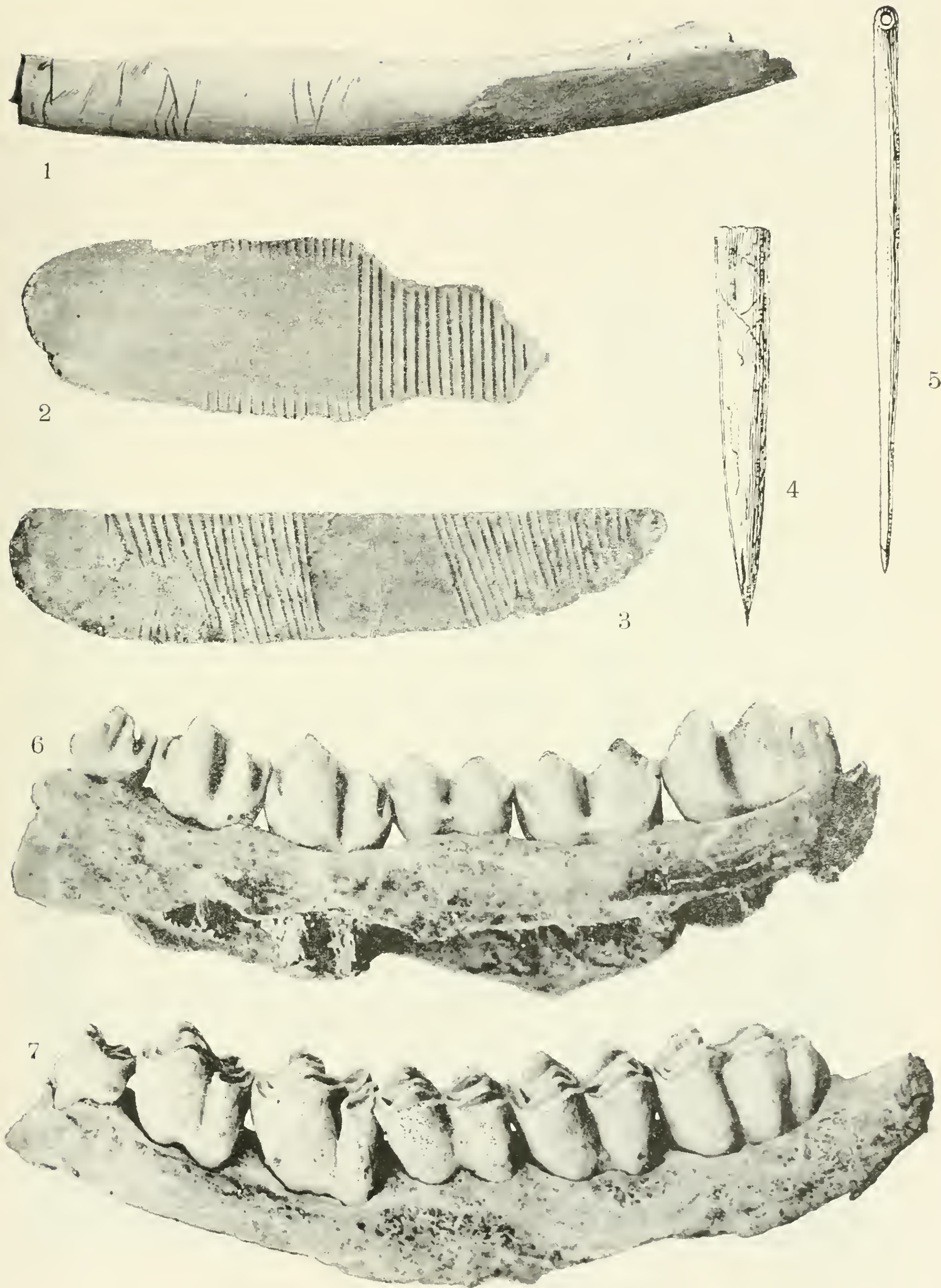
Vldp. Alois Hlavinka, farář v Kučerově u Vyškova . . 5·—

P. T. p. Josef Hlávka, c. k. vrch. stavební rada v Praze . . 20·—

Vldp. Frant. Hoch, farář v Jaroměřicích . . . . 4·—

Vldp. E. F. Horníček, gymn. prof. kněz řádu piar. v Benešově . 2·—

Snáška . . 127·24

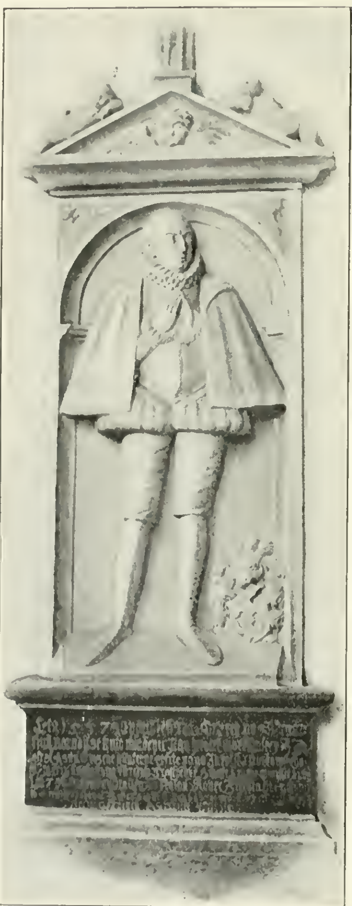

Nálezy z Kůlny.

1, 2, 3. Kostky s rýhami. 4. Pravěké šidélko koštěné. 5. Pravěká jehlice koštěná.
6, 7. Dolní čelisť sobí od člověka rozbitá.

Farní kostel sv. Jakuba v Boskovicích.

Náhrobky ve farním kostele Boskovském

Procek Morkovský ze Zástřizl — Jaroš Morkovský ze Zástřizl — Václav Morkovský ze Zástřizl.

Přenáška	127·24
P. T. p. Fr. Hradil, lékař v Tršicích sbírkou	7·—
ku kteréž po 1 K přispěli tito pánové a dámy, a sice: Karel Bém, knihkupec, Rudolf Bém, rolník Anastasie Drápalová, rolnice, Frant. Hradil, lékař, Josef Prečan, rolník, Ant. Vybíral, rolník, Frant. Závodník, rolník, vesměs v Tršicích. —	
Vldp. Josef Hřebíček, farář v Pyšelu u Náměště .	—·50
Dp. Josef Chlápek, koop. v Králicích u Bedihoště .	2·—
Slavné okresní zastupitelstvo v Chrudimi	40·—
P. T. p. K. Introvič, c. k. poštmistr v Hnojicích .	4·—
Dp. Jan Janík, koop. ve Velkém Meziříčí .	1·—
P. T. p. PhDr. Jan Urb. Jarník, univ. prof. v Praze . .	1·—
P. T. p. J. Jaroš, nájemce velkostatku ve Lhotsku u Blazic	3·—
P. T. p. Josef Jedlička, c. k. vrchní pošt. správce v Olomouci .	1·—
P. T. p. Frt. Jelínek, vrch. inženýr v Dombrové .	2·—
Vldp. Václav Jílek, farář v Petrovicích u Sedlčan . . .	2·—
P. T. p. Josef Jirauch, c. k. rada zem. soudu v Chrudimi	2·—
Dp. Petr Jiříček, kaplan v Svinčanech p. Choltice .	1·—
P. T. p. MUDr. Severin Joklík, lékař v Kyjově . . .	2·—
P. T. p. Frant. Jorda, materialista v Chrudimi . .	10·—
Dp. Martin Jordán, katecheta něm. měšť. škol dív. na Smíchově	4·—
Jeho Biskupská Milosť, nejd. p. Ferd. Jan Nep. Kalous, světící biskup, kapit. probošt v Staré Boleslavi . . .	10·—
Dp. Frant. Khun, koop. v Solnicích u Rychnova . .	—·40
Vldp. Bonif. Kittrich, farář v Polešovicích	2·—
Vldp. Frant. Klus, farář v Košicích p. Malešov .	2·—
Dp. Jindřich Kolář, kaplan v Poniklé p. Jilemnice . . .	2·—
Dp. Ignác Kolísek, koop. v Břeclavě	2·—
Snáška . . .	228·14

Přenáška . .	228·14
Vldp. Alois Kopecký, farář v Nov. Hradech u Vys. Mýta .	2·—
Dp. Emil Korejzl, koop. v Miroslavi u Mor. Krumlova . .	1·—
Dp. Josef Kořínek, koop. v Světlé u Ledče	—·50
Vldp. Amb. Václav Kozler, adm. fary, OSB v Břevnově u sv. Markéty . .	2·—
P. T. p. Jakub Krbeček, c. k. pošt. assistent v Olomouci .	1·—
Vldp. Frt. Krihl, farář v Dol. Dobrouči u Oustí n. O. . .	1·—
Ctihp. Ant. Krob, kněz ryt. řádu křiž. v Dobřichovicích u Zbraslavi	1·—
Slavná občanská beseda v Kroměříži . .	4·—
Vldp. ThDr. Frant. Xav. Kryštůfek, univ. prof. v Praze .	2·—
Vldp. Josef Kříž, farář v Šardicích p. Čejč	2·—
Vldp. Josef Kubín, farář v Dlouhé Lhotě p. Lysice . . .	1·—
Dp. Frt. Kuhn, kaplan v Kopidlně	2·—
Vldp. R. T. Kůrka, ředit. vyš. gymn., kněz řádu piar. v Benešově	3·—
P. T. p. Frt. Lejsal, c. k. pošt. ofic. ve Vídni	2·—
Vldp. Ant. Lór, ředitel chlap. stud. konv. v Příbrami . .	3·—
Vldp. Josef Ludvík, farář n. o. v Č. Skalici u Náchoda . .	—·60
Vldp. Bern. Lužný, prokurátor a kněz řádu sv. Dominika v Praze	10·—
P. T. p. JUDr. August Machek, advokát v Chrudimi . .	4·—
Dp. Ant. Máka, kaplan v Polné	3·—
Vldp. Dam. Jan Manžel, převor k. řádu praemonst. na Strahově	4·—
Vldp. ThDr. Jan B. Marek, síd. kanovník u sv. Víta v Praze .	4·—
Dp. Eman. Mareš, katecheta v Unhošti . . .	1·—
Dp. Josef Matoušek, koop. v Tasovicích p. Hodonice . .	1·—
Vldp. Leopold Mazáč, inful. probošt v Poděbradech .	2·—
P. T. p. PhDr. Jindřich Metelka, prof. c. k. č. vyš. realky v Praze	4·—
P. T. p. Jan Mezník, administ. »W. L. Z.« ve Vídni . .	2·—
Slavná řem. děl. vzdělávací jednota »Polaban« na Mělníce .	2·—
Snáška .	293.24

Přenáška	293·24
Vldp. Frt. Michálek, farář v Čebini p. Drásov	2·60
Vldp. Matěj Musil, kanovník v Hradci Král.	5·—
P. T. p. Frt. Nakládal, c. k. pošt. oficiál v Praze	10·—
P. T. p. Ant. Navrátil, c. k. pošt. oficiál ve Vídni	2·—
Vldp. Pavel Nevoral, děkan v Třebíči	4·—
Vldp. Augustin Nezval, farář v Budišově	2·—
Slavná obec Březce u Olomouce	6·50
» » Lazce » »	6·—
» » Myší u Frenštátu p.R.	1·—
» » Nová Hradec Král., král. České	4·—
Slavná obec Radkovy u Dřevohostic	1·—
Slavná obec Šelešovice u Kroměříže	2·—
Slavná obec Zvoleněves, král. České	5·—
Slavná obec Želechovice u Unčova	10·—
Dp. Frant. Ohera, kaplan v Tachlovicích u Unhoště	2·—
P. T. p. Pavel Ochodek, c. k. poštmistr ve Vrbátkách	1·—
P. T. p. Frant. Olejníček, c. k. stav. adjkt. v Uh. Hradišti	2·—
Slavný českomorav. spolek vojen. vysloužilců v Olomouci	4·—
Dp. Emilian Paukner, kaplan u sv. Františka v Praze	1·—
Dp. Ant. Paulus, praefekt v diec. konviktě čekat. učit. v Hradci Král.	1·—
Dp. Vincenc Pecháček, koop. v Kyjově	1·—
P. T. p. Gustav Peche, c. k. vrchní pošt. rada v Brně	4·—
Vldp. Frant. Petřvalský, farář v Novosedlech	2·—
Vldp. Karel Pilát, farář v Třebeticích, p. Jemnice	2·—
P. T. pí. M. Plenertová, choť přednosty stanice v Bořeticích u Hustopeče	5·—
Vldp. Ant. Jak. Podlaha, kvard kapuc. klášt. v Roudnici	2·
Vldp. Josef Pokorný, farář v Dobřichově p. Pečky	2·
Vysokoblah. p. Vladimír baron Pražák, odb. rada ve Vídni	4·—
Snáška	387·34

Přenáška	387·34
P. T. p. JUDr. Jaroslav Preininger, advokát v Chrudimi	1·56
P. T. p. Jan Procházka, c. k. berní kontrolor ve Vel. Byteši	2·—
P. T. p. Frant. Psota, c. k. pošt. oficiál v Šumperku sbírkou ku kteréž přispěli P. T. pánové: Fr. Psota, c. k. pošt. ofic. 2 K, Karel Hynek, c. k. pošt. úředník 1 K, Václav Žáček, c. k. celní kontrol. 1 K — všichni tři v Šumperku.	4·—
Vldp. Josef Rathouský, děkan, kněz ryt. řádu svatojan. v Radomyšli u Strakonic	2·—
Vldp. Rudolf Reitter, děkan v Lysicích	3·—
Vldp. Alois Rosík, farář v Bílově u Bílovce	2·—
Ctihp. Václav Rožat, kněz ryt. řádu křiž. v Dobřichovicích u Zbraslavi	1·—
Vldp. Vinc. Ruth, profes. theolog. v Hradci Král.	2·—
P. T. p. PhDr. Tomáš Řehoř, ředit. paedag. v Chrudimi	2·—
Vldp. Ant. Sedláček, farář ve Vracově	4·—
Vldp. Frt. Seifert, farář v Rudíkově u Vel. Meziříčí	4·—
P. T. p. Josef Smekal, c. k. pošt. assistent v Břeclavě	1·—
Slavná řemesl. živnost. beseda na Smíchově	5·—
Vldp. Em. Sobalik, farář v Střelné	2·—
P. T. p. Jan Spinar, c. k. hlavní berní v Prostějově	5·—
P. T. p. Frt. Stahala, c. k. pošt. kontrol. v Uh. Hradišti	1·—
P. T. p Václav Strouhal, c. k. vrchní pošt. správce v Amstettenu	5·—
Vldp. Ant. Suchna, farář v Hor. Újezdě p. Kojetice	1·—
Vldp. Ant. Sysel, farář ve Zvoli p. Jaroměř	1·—
Vldp. Josef Šádek, arciděkan v Kopidlně	2·
P. T. p. Lev Šafařík, c. k. pošt. assist. v Olomouci	1·—
P. T. p. JUDr. Čeněk Šandera v Strakonicích	8·40
Vldp. Josef Ševčík, farář v Babicích u Mor. Budějovic	2·—
Snáška	449·30

Přenáška . . .	449·30
Vldp. Ant. Šklíba, farář v Licibořicích p. Nasavrky . . .	1·—
Vldp. Jan Špirk, farář v Tuřanech	2·—
» Josef Tangl, farář v Chválenicích u Blovic . .	1·—
Vldp. ThDr. Frt. Teplíček, farář v Břesté	2·—
Dp. Josef Tichovský, kaplan v Nov. Strašecím . . .	1·—
Vldp. Vincenc Tittl, farář v Zdicích u Hořovic . . .	2·—
Dp. Jindřich Turek, kaplan v Koudnici	1·—
P. T. p. Jan Uhlíř, c. k. hlavní berní v Nov. Jičíně . .	—·60
Dp. Josef Vacarda, katech. dívč. škol na Smíchově . . .	2·—
Dp. Jindřich Valouch, kaplan v Chvalkovicích u Olomouce .	2·—
P. T. p. Ferd. Vaněk, gymn. prof. v Klatovech	1·—
Vldp. Jan Vavrouš, farář v Lobkovicích u Brandýse n. L. .	1·—
Vldp. Jan R. Vojtěch, kanovník v Brně	3·—
Vldp. Jan Vorálek, farář v Novojicích p. Bučovice . . .	1·—
Vldp. Ant. Weinlich, farář ve Vranově u Brna . . .	4 —
Dp. Josef Winkler, koop. v Losenicích u Přibyslavi . . .	1·—
Slavná ústřední záložná rolnická Olomouci	400·—
Slavná rolnická záložna v Blatci	10·—
Slavná rolnická záložna v Kokorách	10·—
Slavná rolnická záložna v Těšeticích	20·—
Vldp. Josef Zbejval, farář v Lišnicích u Zbraslavi . . .	1·—
P. T. p. Josef Zimek, c. k. pošt. ofic. ve Šternberku . .	2·—
Milodary z pokladničky . .	12·80
Dohromady . .	930·70
Zůstatek 31. března 1900 .	15433·09
Úhrnem .	16363·78

Šlechetným dárcům vzdáváme tuto nejvřelejší díky a prosíme o další laskavé příspěvky, jež přijímá Eduard Klement, vrchní účetní »Ústřední záložny rolnické v Olomouci«.

Ed. Klement, t. č. pokladník.

Výkaz darů

poskytnutých vlast. spolku muzejnímu v Olomouci.

v březnu, dubnu a květnu 1900.

	K. h.
Jeho Bisk. Milosť a Excel., nejd. p. ThDr. Frant. Sal. Bauer, biskup atd. v Brně . . .	2·—
Dp. G. Dvořák, adm. fary v Kmetňovsi . . .	4·—
Vldp. Václav Havelka, farář ve Vyzovicích : . .	5·—
P. T. p. V. Karhan, c. a k. setník v Praze	2·—
Slavný okresní výbor v Karlíně	20·—
P. T. p. Josef Klíč, c. k. berní adjkt. v Šilperku . . .	1·—
P. T. p. Karel Maška, ředit. vyš. realky v Telči . . .	4·—
P. T. p. Ant. Merz, správce spořit. v Lounech . .	2·05
Vldp. Frt. Mikan, farář v Hartikovicích u Náměště . . .	1·—
Vldp. Jan Oth, děkan v Senici	2·—
P. T. p. N. Pijáček, maj. řezn. závodu v Uh. Hradišti .	6·—
P. T. p. Vladislav Pitra, účet. hrab. pivovaru v Náměšti u Brna .	2·—
P. T. p. Jan Prousek, akad. malíř v Turnově	2 —
Slavný čtenářský spolek v Přerově	2
P. T. p. Hynek Psota, lékárník v Přerově	3·—
Vldp. ThDr. Jan Nep. Sedlák, síd. kanovník u sv. Víta v Praze .	5·—
P. T. p. Ant. Skopalík, rolník v Zahlinicích . . .	2·—
P. T. p. MUDr. Jan Smyčka, obv. lékař v Litovli . . .	2·—
P. T. p. Josef Srkal, c. k. pošt. assist. v Olomouci .	1·—
P. T. p. Leopold Šindelář, správce velkostatku v Břeclavě	5·
P. T. p. Josef Velišský, inspekt. spol. st. drah v Praze . .	2 —
Slavný městský úřad na Král. Vinohradech . . .	20·—
P. T. p. Bohumil Vítek, c. k. pošt. ofic. v Olomouci	2·—
Nejmenovaný v Žalkovicích .	1·—
Úhrnem .	98·05

Noví členové přistoupili

v březnu, dubnu a květnu 1900.

Za členy zakládající:

P. T. p. Frt. Brdék, rada zem. soudu n. o. v Olomouci.

Za členy činné:

P. T. p. Theodor Antl, adj. kníž. archivu v Třeboni.

P. T. p. Rudolf Bečák, obchodník v Týnci.
Dp. Bedřich Bednář, domský vikář v Olomouci.
P. T. p. Ant. Bém, rolník v Tršicích.
P. T. p. Zdeněk Bém, rolník v Tršicích.
P. T. p. Josef Blecha, stavitel v Karlíně.
P. T. p. J. Dokoupil, úřed. Ú. Z. R. v Olomouci.
Vldp. Štěp. Dvořák, bis. vikář v Rychmburku.
Dp. Jan Flum, katecheta v Praze.
P. T. p. Mich. Fojtl, rada zem. soudu v Odrách.
P. T. p. MUDr. Cyrill Heřman, c. k. okr. lékař v Bruntále.
Dp. Prokop Holý, kaplan v Příbrami.
Slavná česká národ. škola dívčí v Hranicích.
P. T. p. PhDr. Frt. Hývl, c. k. gymn. prof. v Olomouci.
Vldp. Frt. Chalupa, čest. kanovník, arcikněz v Týnci.
Vldp. Frt. Chudoba, farář n. o. ve Zdounkách.
P. T. sl. Růžena Javůrkova, dcera advokáta v Praze.
P. T. p. Frt. Kalla, vrch. inž. st. drah v Olomouci.
P. T. p. MUDr. Karel Koenemann, lékař v Brodku u Přerova.
P. T. p. Jan Kouřil, zvěrolékař v Lošticích.
Slavný vzdělávací spolek »Václav« v Kožušanech.
Slavná knihovna české obecné realky v Kroměříži.
Dp. Jan Malík, defic. ve Frýdlantě.
Dp. Ant. Man, kaplan v Smržicích.
P. T. pí. Zdenka Mastná, choť JUDra. v Praze.
P. T. p. Jan Matoušek, c. k. gymn. prof. v Olomouci.
P. T. sl. Berta Maxantova, c. k. učitelka v Praze.
P. T. p. Ignác Nakládal, rolník v Dubě.
Dp. Frt. Navrátil, kaplan v Němčicích.
P. T. p. JUDr. P. C. Nesý. advokát v Praze.
Slavná obč. beseda v Němčicích na Hané.
P. T. p. Ant. Nosek, prof. v Čáslavi.
Vldp. Jan Peček, farář na Star. Jičině.
P. T. p. Josef Peška, učitel a spisovatel v Praze.
Dp. Josef Pobial, kaplan v Lošticích.
P. T. sl. Josefa Poncova, třídní učitelka měšť. vyš. dívčí školy v Praze.
P. T. p. Frt. Pospíšil, účetní Ú. Z. R. v Olomouci.
Vldp. Gerard Pospíšil, farář v Orlové.
Ctihod. kolej redemptoristů v Praze.
P. T. p. August Sedláček, c. k. školní rada v Písku.
Vldp. Jan Sedláček, farář ve Špíčkách u Hranic.
P. T. p. C. Schäferling, stav. ředitel v Mnich. Hradišti.
P. T. p. Jan Skrovný, techn. ředitel sladovny v Týnečku.
Dp. Josef Slavíček, katecheta v Prostějově.
P. T. p. Frt. Smejkal, c. k. soud. kanc. v Kloboucích u Brna.
P. T. p. Jan Stáhala, továrník v Rumburku.
P. T. p. Josef Staněk, mistr kovářský v Loučanech.
Vldp. Ignác Strouhal, farář v Dolanech.
Vldp. Em. Svitavský, farář v Střížově p. Vladislav.
P. T. p. Ant. Šimeček, rolník v Němčicích na Hané.
P. T. pí. Milada Šindlerová, choť advokáta v Praze.
P. T. p. Václav Špaček, hlavní pokladník kníž. Lobkowicze v Praze.
P. T. pí. Marie Vízková, choť kupce v Praze.
Slavná učitelská jednota »Komenský« ve Vyškově.
P. T. p. Jindřich Waitzmann, majit. závodu knihařského v Praze.
P. T. p. MUDr. Frt. Zahradníček, obv. lékař v Olšanech.
P. T. p. Josef Zamazal, účetní sladovny v Brodku u Přerova.
P. T. p. Bohumír Zubaník, inž. a vrchní stroj. komis. v Česk. Budějovicích.

Hovorna.

Zabývaje se vědeckým zpracováním moravských i slezských šupinušek (Collembola, Thysanura), roztočů (Acarida), štírků (Pseudoscorpionina) a korýšů (hlavně Isopoda), prosím p. t. pány moravské přírodozpytce i sběratele, aby mne laskavě v snaze této podporovali zasíláním v alkoholu konservovaného materialu; též za jednotlivé údaje o tomto thematě (hlavně o hromadném se vyskytování šupinušek, t. zv. „černý“ a „červený“ sníh) budu velmi vděčen.

PhC. Karel Absolon, Praha, Museum.

Redaktor: Jaroslav Palliardi. — Nákladem vlasten. spolku muzejního v Olomouci.
Tiskem národní knihtiskárny Kramáře a Procházky v Olomouci.

Kočník za 4 K. Členům spolku muz. vydává se za cenu sníženou.

ČASOPIS

Expedice v České ulici (Národní dům III. poschodí).

VLASTEN. SPOLKU MUZEJNÍHO V OLOMOUCI.

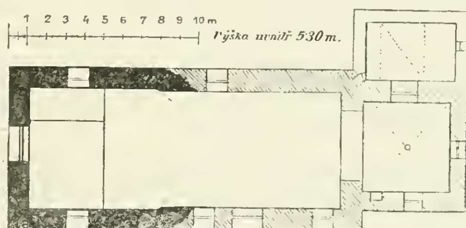
Číslo 68. Spořádáno v říjnu r. 1900.

Kostely v Boskovicích.

Popisuje **Frant. Lipka.**

(Dokončení.)

Z obrazů kostelních nejrozměrnější jest obraz sv. Jakuba většího, apoštola, na straně evangelní. Světec důstojné pózy a tváře výrazné i odhodlané s patřičnými emblemy zobrazen v životní velikosti. V pozadí architektura. Podpis v pravém rohu: Eduard Engert, Wien 1846. Na 2 oltářích v lodích pendanty: v levé sv. Antonín Páduanský klečmo: na rozevřené knize, kterou světec drží, stojí Jesulátko; krajina sluncem ozářená, nebe otevřené s andílčími podobami. V pravé lodi sv. František de Paula, v pozadí moře, na něm tři postavy mnišské a loďka v dáli. Ve svatozáři rudé písmeny CHA RI TAS

Půdorys kostela Všech Svatých v Boskovicích.

a podoby andílčí. Malba obou obrazů širokých forem, provedení líbezné, kolorit měkký, šťávnatý. Práce Engerta staršího, mladším, Eduardem, prý opravovaná.

V severní lodi cenný obraz představuje smrť sv. Josefa.. Zobrazeny 3 postavy: umírající stařec sedící, s rukama na prsou skříženýma, uprostřed anděl k němu se klonící a u jeho nohou Matka Boží. Kolorit sytý, temně zladěný, stíny hluboké, manýry téměř Škrétovy. Dar hejtmana Cibulky.

V sakristii visí podobizna bl. Jana Sarkandra. Muž markantních rysů v obličeji, kolem hlavy na stočené stuze nápis. Umělecky nevýznamná práce.

Odložený nyní obraz sv. Jakuba, dříve oltářní, jest poškozen a odložené antipendium Božího hrobu (corpus realistického pojetí) jsou nevelké hodnoty.

Oba obrazy v postranních kaplích na oltářích jsou dílem Engerta mladšího. Mosaika tamtéž pochází od Josefa Schöna (z roku 1847).

Hlavní oltář, po římském způsobu jednoduchá mensa, celý jest z černého mramoru, tabernákl s řezbou ukřižování na dvířkách; na velkém kříži tělo Kristovo slušně modelované, podobně i sochy P. Marie a sv. Jana po straně oltáře na soklech stojící.

Kropenka pod chórem barokní z narůžovělého mramoru. Patku tvoří čtverhran, dřík nádržku nesoucí jest hruškovitý, profilovaný oblouny a členěný válečky zakulacenými. Křtitelnice velmi kropence podobná je z šedivého mramoru, víko napodobeno z plechu.

Inventář kostela umělecky jest velmi chudý. Skříň na paramenty, barokní, ze zrušeného kostela dominikánského sem vzatá, má na dvířkách schránky pro bohoslužebné nádobí, ve dřevě vykládaný kříž a 2 ovální schránky s ostatky svatých.

Mešní roucho — kasule — gotické z XV. věku: na zeleném aksamítu hladkém, beze vzorku, našit na zadní straně kříž, figurálně pestrým hedbávím vyšívaný. Ve středu obraz Ukřižovaného, u nohou P. Maria a sv. Jan, v rozích podoby čtyř evangelistů s jich symboly. Horní konec tohoto kříže byl — patrně tehdy, když byl přišíván na nynější kasuli — i s hlavou evangelisty tam vyšitého — prostě ustřižen. Zajímavý jest kříž, na němž je přibit Ukřižovaný; z břeven jeho vybíhají totiž pahýly větví. (Zcela tak jako na kasulích z Budyně u Rokycan; viz Method, XXI, 124 a 125). Našíváno plochým stehem. Přeneseno sem z kostelíka Všech svatých. (Tab. XV.)

Věž kostela svatojakubského na straně severní jest negotická: hrubý hranol s masivní podezdívkou šikmou v přízemí, bývalá sakristie tamtéž z polovice uchovaná jest kobka s křížovou klenbou o slušně profilovaných žebrách. Pod věžní římsou pamětní deska se znaky Zástřizlským a Korotinským a nápisem (dle Šembery):

Leta Panie 1600 za Urozeneho a Stateczneho Rytirze Pana Vaclava Morkowskeho z Zastrzizl a Panj Kunky z Korotjna tato wieže powyssena a na mjsto dokonana gest. Leta 1602. W. M. Z. Z. — K. Z. K.

Věž byla vyšší, ale po velkém ohni r. 1772 odstraněno vrchní zdivo docela, zbytek pokryt zatimní střechou a věž podepřena zmíněnou podezdívkou šikmou. Kryt má podobu nízkého jehlanu, v rozích a na temeni stojí kované prolamované pyramidy. Vížka sanktusová z plechu, pěkné silhouetty, ale též neslohová. Kdysi měl kostel ještě jednu věž, která po požáru r. 1772 byla úplně odstraněna[7]).

Zvony jsou na velké věži 4: největší („hrubý“) jest sv. Jakub, průměru 1·58 m. a má při koruně kolkolem úzkou pásku a pod ní nápis:

EXVLTATE IUSTI IN DOMINO RECTOS DECET COLLAVDATIO. PS. 32·

Pod tím renesanční ornament. Na plášti znak Dietrichštejnský s korunou a tímto nápisem z jedné strany zvonu:

MARIA
COMITISSA DIETRICHSTEIN
VNA CVM sororibus Antonia, comitissa a Mittrowsky et

[7]) Ficker, v citovaném díle.

Theresia, comitissa a Neudorff in honorem Scti Iacobi Mai.
ex aere priori campanae Bohuslai[8]) baronis de Zastrzizl
peculis olim fusae, Leopoldi vero comitis a Dietrichstein
liberalitate, cum per incendium anno 1772
fuerit resoluta iterum refusa et tandem cas fortitu
laesae propriis sumptibus novam fieri fecerunt. A. 1847.

Pod tím následuje dokola pás drobných ozdob, pak široký pás při kraji s ornamentem hroznu a révoví. Na druhé straně zvonu na plášti relief sv. Jakuba ve věnci a nápis:

Iterum refusa sumptibus Excell. D. Alphonsi comitis a Mensdorff-Pouilly anno 1886 ab Emilio Weber Brunnae.

„Prostřední" zvon sv. Jan Křtitel má v průměru 1·23 m. a na plášti relief téhož svatého. Pod korunou 2 řádky nápisu: Excell. ac Illustr. D. D. Leopoldus S. R. I. comes a Dietrichstein in honorem S. Ioannis Baptistae ex aere priori sumptibus celsissimi principis Valteri a Dietrichstein olim fusae, per incendium vero anno 1772 resolutae propriis sumptibus 20 Cent. fieri fecit.

Při spodní obrubě pásky s otisky mincí a nápisem: Ioannes Adamus Henckelmann, civis Nicolburgensis me fudit Anno 1772.

„Poledník" má 1·01 m v průměru, ozdobu pod korunou na způsob liter, pod ní nápis: Sub praesidio pastorali dom. Caroli Nepom. Hitschmann, decani et parochi loci Anno MDCCCIII.

Pod tím plena s květinami kolem do kola a na plášti 4 reliefy svatých a na periferii nápis: gegossen von Clemens Stecher in Brinn Ao . . .

Nejmenší zvon „umíráček" má v průměru 0·49 m. a nápis „Karl Stecher in Brinn 1823" mimo relief sv. Antonína s obou stran na plášti.

„Malé" zvonky jsou na sanktusové vížce, z nichž jeden nahoře má nápis (dle sdělení): SANCTA MARIA ET SANCTAE DONATAE ORATE PRO NOBiS a dole: LIBORIVS MARTIN in brinn 1777 a relief sv. Václava (?); druhý zvonek nese mimo relief sv. Floriana nápis: Per Leopoldum Franc. Stanke Olomuc. Anno 1827.

Na půdě kostelní pohozeno 9 soch v dřevě řezaných, zbytek to zrušeného oltáře. —

K o s t e l í k V š e c h S v a t ý c h, filiální, na hřbitově jest původu dávního. Mlhavou zprávu k obvodu tohoto kostela se odnášející podává místní gruntovní kniha k roku 1487.: „učinil Erasim frajmark na kuth roli Caletka na Krchůvkách"[9]). Ř. Volný ve své círk. topografii tvrdí o tomto kostelíku, že byl postaven r. 1567. nákladem cechu soukenického a že hřbitov r. 1786. byl sem přeložen od farního kostela, což po něm doslova opakuje autor „Pánů z Boskovic" A. V. Šembera. Že kostelík Všech svatých stál již r. 1505. (viz o tom níže) a že r. 1526. byl ve správě utrakvistů, toho dočítáme se ve spolehlivém soudobém zápisu, do obecních knih vloženém:

---

[8]) Šembera a jiní četli před přelitím J a r o s l a i.

[9]) Nepochází-li snad název »Krchůvky« spíše od kmene »krch« (krchý = levák) nežli od něm. Kirchhof? — Red.

„Leta Páně tu neděli den sv. Šimona a Judy za purgm. Jakoba Krondlova zetě a jeho tovaryší. Toho leta předstoupili jsou před nás opatrní muži Jan Boháček, Jan Hejtmánek, Jiřík Fojt, Pavel Holček, kteřížto svrchupsaní lidé vyznali před námi jednostejně o poručenství nebožtíka Václava Špačka, což se toho kusu role dotýče, kterýž v zahradách leží, na takový způsob poručen jest k tomuto kostelíku ke Všem Svatým, jest-li že by ta věc trvalá byla a kněz pod obojí způsobou při tom kostelíku posluhoval, tak dlouho toho kusu role užívati má; pak-li by ta věc zbořena byla buď Jeho Milostí pánem, aneb jakýmkoli obyčejem, tehdy ten kus role připadnouti (v orig. przypasty) má na nejbližší přátely Václava Špačka aneb na děti jeho."

Na jiném místě tamtéž vložen tento zápis: ... Pavel Polášek Supský s dobrým svým rozmyslem se prohlásil a rukou dáním zakázal, že při témž poctivém městečku v Boskovicích do smrti své se zdržovati chce a cokoliv málo neb mnoho jak od dobytka i jiných věcí by po smrti jeho se vynalezlo, to všechno k záduší Boskovskému na chrám Páně Všech Svatých poroučí, však na ten způsob, aby jej ouřad města Boskovic u kostelíka u všech svatých, kdyby jeho pán Bůh z tohoto světa povolati ráčil, z též jeho pozůstalosti pohřbiti dal.

Budova jest prostá, umělecky nevýznamná, orientovaná i hladce omítnutá, zevnějšku nevzhledného se stopami rustiky na nejmladším přístavku. V západním průčelí hlavní vchod jest zaklenut půlkruhovým obloukem, menší vchod na jižní straně pak do špice lomeným obloukem, jehož ostění profilováno jest. Také vnitřek kostelíka postrádá všeliké architektonické výzdoby. (Půdorys na str. 141.)

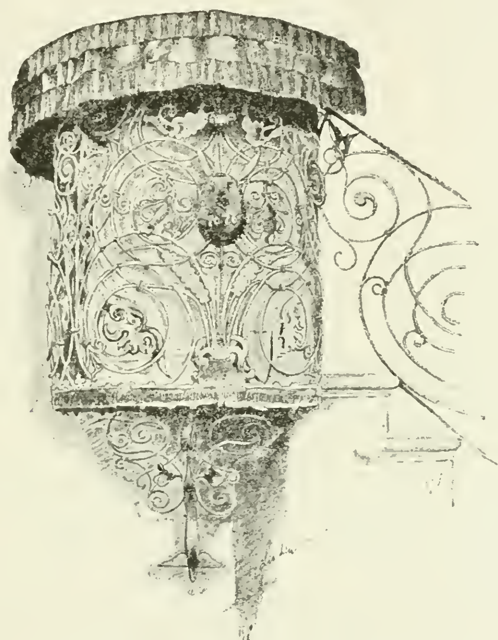
Kostelík vykazuje trojí dobu stavební: při založení chrámek skrovných rozměrů dnešní šířky, ale jen asi do polovice dnešní délky lodi, k východu zakončený (nejspíše) půlkruhovým obloukem. Tento později zrušen až na zbytek segmentů na obou stranách posud patrný a svatyně prodloužena v obdélník a uzavřena vysokým štítem z lámaného kamene. Týž posud v původní výši ční ve střeše. Východní stěna posléze prolomena (dnešní vítězný oblouk hladký, do špice klenutý, neprofilovaný) a nejmladší část, kněžiště, přistavěna o půdorysu čtverečném a sklenuta gotickou křížovou klenbou (nižší o něco než rovný strop v lodi). Klenba tato opatřena žebry, jež nad zemí hladce ze stěn vycházejí a v hladkém svorníku se sbíhají. Žebra i svorník jsou silně profilovány, tento tvoří kulatý terč kamenný s malovanými znaky Zástřizlským a Korotínským a s písmeny: WMZZ KZK, t. j. Václav Morkovský ze Zástřizl — Kunka z Korotína. Tím třetí perioda stavby přesně datována (konec XVI. století).

Dvéře do sakristie vedoucí jsou jetelovou pažbou opatřeny, 3 okna jsou kruhová, 4 úzká jsou sklenutá půlkruhovým obloukem.

Oltář jediný (v presbytáři) úpravy barokové. Střed zaujímá obraz malovaný na dřevě, 0·75 m. široký a 1·30 m. vysoký. Chaotická směs malých postav, v oblacích matka Boží a beránek uprostřed, v popředí větší postavy církevních otců. Kolorit sytý, práce dobrá, poněkud zašlá. Donátor i autor v XVII. věku vážený malíř

J. Jurný (Jurneg jinak Tříska), jak v levém rohu dole rumělkoü sám poznamenal: Girzik František Trziska Malirž Rozeneig Boskowskeg. Tuto tabuli Malowal Ke czti a k chwale Panu Bohu K Wssechniem Swatim Obietowal Na památku. Anno 1664.

Z každé strany této tabule stojí po 2 sloupcích s dříky spirálně révovím obtočenými a ve spodní třetině andílčí hlavou zdobenými, hlavice sloupků listové. Mezi dvěma sloupky na pravé straně na nízkém soklu soška sv. Václava, na levé sv. Jana Křtit-Sloupky podpírají břevno, na něm po andílčí podobě se svislými křídly nad sloupky a ve středu břevna nad hlavním obrazem kartušovaný znak s podvojnou lilií (posledního Zástřizlovce Jana Bo.

Kazatelna z kovaného železa v kostelíku Všech Svatých v Boskovicích.

huše Václava a jeho manželky Zuzany Kateřiny Liborie), čím doba vzniku oltáře ještě dotvrzena. Nad zevnitřními sloupky stojí na nízkém čtyrbokém soklu dekorativní sošky, nad vnitřními pak 2 polosloupky hlavičkami zakončené na způsob karyatid, mezi těmito čtvercové pole s obrazem nejsvět. Trojice v malovaném orámování barokním. Oltář ukončen štítkem s římsou, v něm andílčí hlava s rozepjatými křídly, a jednoduchým křížem. Po stranách celého oltáře rozviliny krouceného tvaru, nátěr černý, ornamenty zlaceny a sošky, znaky a masky polychromovány.

Zvonek na zdi při vchodu do sakristie zasazen v rámec s kovanými zákrutami renesančními, na svršku křížek, na spodku vzačka úplně otřelá. Lampa pro věčné světlo, odložená, má kotlík

z měděného plechu s hojným prolamováním a tepanými ozdobami Na 3 závěsných uchách dětské hlavičky. Dobrá barokní práce z XVIII. století.

Obrazy sv. Anny a sv. Vincence v barokních rámech s mřížkami v lodi a obraz Božského srdce ve svatozáři a andílky v oválovém rámci v sakristii nemají hodnoty umělecké.

Reliquiář zlacený, silně deformovaný, do nedávna v sakristii pohozený, měl na noze slušně tepaný ornament barokní („kroucené uši") — poslední to číslo kostelního inventáře, který sotva kdy byl chudší. V roce 1505. aspoň zaznamenávají se klenoty kostela Všech Svatých: 3 ornáty, 1 zelený, druhý brunátný, třetí bílý starý; 2 kalichy stříbrné, dobré a křížek stříbrný; 2 korporály a třetí nový; nový ubrus počestný.

Kazatelna (obr. na str. 145) v lodi, sem z farního kostela přenešená, jest železná, renesanční, z počátku XVII. věku, v čistém slohu kovaná, efektní to kus zámečnické práce. Pro dobu vzniku jest to pravé unicum, spěje však k úplné zkáze. Na masivnějším nosiči (střední pás železný upraven jako krákorec, podepřený na začátku i konci stuhou svinutou) a na prutech k němu s obou stran přiléhajících, spirálně v točenice propletených, spočívá $^3/_4$ kruhové tělo řečniště, výšky 1·03 m. a 0·85 m. v průměru. Plášť poprsnice sestává ze 4 polí, z nichž vždy 2 spolu korrespondují. V každé polovině vycházejí na spodu z liliovité vázy ladně zprohýbané pruty a prostupujíce se na vzájem roztepány jsou na konci v listeny, nebo zakončeny jsou bohatými kyticemi a to v trojím pásmu nad sebou. Asi uprostřed značka: S F, dvojitý kříž, po stranách 2 šestipaprskové hvězdy a letopočet 1626. Takovým způsobem vyveden i baldachyn z prutů třikráte v kruh stočených, na konci v list roztepaných a to dvakráte nad sebou a symetricky do 4 úhlů světa postavených. Ve středu kříž, na obrubě stříšky v kartuši 2 zašlé znaky (Václava mladšího ze Zástřizl a jeho manželky Eusebie Pruskovny). Podobné též, ale jednodušší jest zábradlí u schodků s dekorativní lví hlavou s kruhem v tlamě as uprostřed zábradlí. Lví hlava, kartuše, obruba baldachýnu i páska s nápisem kolem kazatelny jsou vykrájeny z plechu a vše zde popsané nese silné stopy ozlacení a polychromie. Řečniště na vnitřní straně jest drapováno vybledlou látkou hedbávnou s desinem a černožlutým třepením vroubeno na periferii (pod třepením kované točenice). Porušený nápis kolem zní: Ga Sylwester Fiota [10]) z miesta Clavena tuto kazatedlniczy prziednie ke czti a chwale Božj, potom k rozhlassowanj slowa Božjho wlastnjm nakladem postawiti gsem dal.

Ve dlažbě 3 bezvýznamné desky náhrobní. Kruchtu podpírá konsole dřevěná (barokně upravený list akanthový), druhá, korrespondující, chybí. Zbytky barokního oltáře pohozeny na půdě (rám ovální dosti slušně řezaný).

Na hladké, sedlové, šindelem pokryté střeše kostelíku sedí as uprostřed dřevěná, osmiboká a cibulovitou bání končící věžka pro zvony. Jsou dva: větší z nich má průměr 0·65 m. a nahoře nápis: V roce 1718 gest tento svon v novie sliteg v czasu Pana Ciri(l)a

10) Gerlich (Mitth. Centr. Comm. 1898, 120) čte chybně: Fiala.

Klatila ten čzas fararia Boskovického s nákladu zadussniho. — Na spodní obrubě ruka s ukazováčkem a nápis: Mich had gegossen Sigmund Kercker in Brinn. U koruny má zvonek 2 pásy droboučkých ornamentů, na plášti s jedné strany relief P. Marie s dítětem na ruce, u její nohou : A. I. P., s druhé strany relief sv. Jana Nepom.

Druhý zvonek 0.46 m. v průměru a nahoře s nápisem: Anno 1567 verbum Domini manet in aeternum me fungit Agamus z Mezerici. —

Třetí kostel v Boskovicích, dominikánský, stál s rozsáhlou budovou konventu téhož řádu na místě nynějšího nového zámku, jehož částí vlastně zámek jest. Dle prospektu z r. 1682. (obr. na stránce této) a votivního obrazu v zámeckých sbírkách chovaného, jakož i dle souhlasného modelu tamtéž, byla to budova architektonicky málo zajímavá. Kostel i s klášterem postaven byl Zuzanou

Ecclesia et Conventus Boskovicensis. F. F. Ord: Predicat: Anno 1682

Kateřinou Liborií ze Zástřizl, která naň věnovala dvakrát po 10.000 zl., „aby skrze dobré skutky, obzvláště skrze zakládání kostelů věčné slávy se súčastňovala". O místě pro stavbu vyhlédnutém dočítáme se v gruntovní knize boskovské této zprávy: „L. P. 1681 dne 30. měsíce Juli za hejtmana panství B(oskovského), stolmistra, purgmistra, rychtáře i jiných úř(edních) osob vyšetřilo (se) místo, kde Z. K. L. z Z. chtěla postaviti klášter, — ten kopec a trávník tak od starodávna pamatujem a aby které chalupě též místo patřilo, památníka se nenachází." — Kostel i s klášterem zrušen r. 1784., věže r. 1812. podkopány a sbořeny a po 7 letech po velikonocích začali stavěti z kláštera zámek.

Kostel měl v průčelí 2 nevysoké věže o nízkém krytu jehla

novém, štít mezi nimi, rovnoramenný trojúhelník, se znakem Zástřizlským. velká okna segmentová a nástěnné obrazy. Ostatní okna byla lunetová ve 2 řadách nad sebou mezi opěrnými pilíři, na střeše nízká vížka sanktusová. Velké 2 zvony po zrušení kostela přenešeny do blízkého kostela Borotínského. Dle latinského nápisu na nich dal je v r. 1511. Ladislav z Boskovic vlastním nákladem z děloviny ulíti a potom chovány byly na hradě.[11]) Zbytek barokních konsolek a 2 náhrobní desky odtud pohozeny jsou nyní ve hradě.

Menší deska s emblemy smrti má nápis: ANNO DNI MDCLXXXXIIII. (M)ORS IANVA VITAE.

Větší pak mimo korunovanou lilii Zástřizlskou tento nápis: STA VIATOR! IOANES BOHVS. WENC. MORKOWSKY L. B. DE ZASTRZIZL ET SVSANNA CATHARINA LIBORIA ILLMI CONIVGES ET FVNDATORES A. 1694. 8. NOVEMB. HVC TRANSLATI MODO SVB ISTOC SAXO, IACENT.

Barokní sochy, v lípové aleji před dominikánským kostelem stávavší, sv. Jana Nep., Šebestiána, Dominika. P. Marie, sv. Rocha a Floriána, mimo jednu, jsou zachovány a na jiná místa přenešeny.

Jeskyně v devonském vápenci černotínském u Hranic.

Napsal Dr. Mauric Remeš.

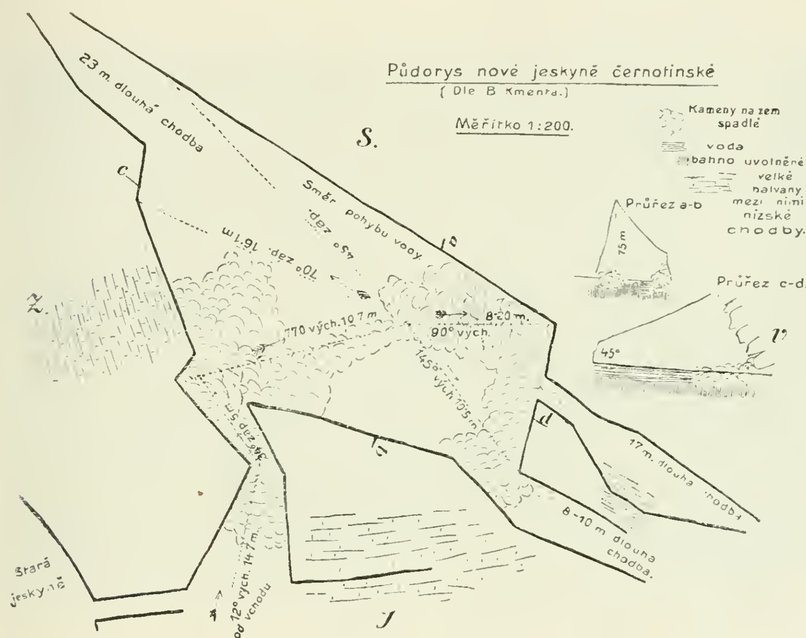
V devonu hranickém všeobecně známa je „propasť.“ O jeho jeskyních dosud málo zpráv vniklo do veřejnosti. Mimo některá nesprávná a přemrštěná dáta v politických listech našel jsem v literatuře jen kratičké poznámky ve „Vlastivědě.“ V dílu I. na str. 49: „U Černotína jsou v nich (t. j. devonských vápencích) zajímavé jeskyně i s jezírkem;“ pak dále na str. 203: „Údolí Bečvy, od stanice Černotínské až skoro po Hranice na úzký pruh sevřené, lemují místy srázné stěny devonské, jež několika nesnadno přístupnými jeskyněmi upomínají na jeskyně Sloupské a „Hranickou propastí“ na Macochu“ —

Chtěje jeskyně ty zevrubněji prozkoumati podnikl jsem ku konci srpna 1899 exkursi do Cernotína a podávám zde zprávu o výsledcích. Majitel černotínských lomů p. J. Schindler ochotně mně dovolil jeskyně prohlédnouti a dal zasypaný již vchod do nové jeskyně opět otevříti. Účetní p. B. Kment, který novou jeskyni objevil, byl mi vítaným průvodčím. Podrobná dáta rozměrů — dříve jím měřená — přenechal mi k uveřejnění, jakož i půdorys. Oběma pánům vyslovuji své srdečné díky!

Jeskyně černotínské leží na pozemcích obce černotínské. Vchod nalézá se hned za první vápenkou p. Schindlerovou. Známe nyní dvě jeskyně: starou a novou. Jeskyně stará objevena asi před 28—35 lety — podrobněji nelze dobu určiti — náhodou při lámání vápence ku pálení vápna. Kdo první do jeskyně sestoupil, nebylo možno vypátrati. Dno vyplněno bylo vodou, která tvořila zde malé jezírko, na němž před lety jezdívali na člunu p.

11) Czerny: Der politische Bezirk Mährisch-Trübau.

Schindler a Fr. Novák z Cernotína. Přístup možný byl jen po žebříku. Dříve častěji sestupováno do jeskyně, jelikož vody z jezírka používáno bylo k pití. Nyní jest jeskyně z velké části zasypána. Rozměry jsou tyto: 7—8 metrů největší délka ve směru od východu k západu, největší šířka obnáší 4—5 metrů. Na severní stěně jsou zbytky vody, které směrem západním skulinami ve stěně západní zvolna z jeskyně unikají. Třetí jeskyně rozprostírala se dříve v místě nynějšího vchodu do nové jeskyně. Sesutím se stropu rozšířen vchod, avšak ona třetí jeskyně vlastně již neexistuje. Byly tedy původně tři jeskyně chodbami spojené. Stará jeskyně neskytá dále nic zvláštního a proto chci pouze jeskyni

Půdorys nové jeskyně černotínské.

novou zevrubně popsati. Dříve však nutno zmíniti se ještě o praehistorickém nálezu před lety na blízku jeskyní učiněném. P. Schindler mi podrobnosti, pokud se ještě na ně pamatuje, sdělil. Bylo to asi před 20 lety, kdy nalezena nad novou jeskyní v hloubce 2—3 sáhů pec podobná peci na chléb asi $1^1/_2$ stopy šířky a 15" výšky jenom z hlíny utvořená. V peci nalézaly se dvě nádoby asi $^1/_3$ litru v obsahu, s krajem na venek ohnutým bez veškerých ozdob. Hlína tvořící stěny pece, dno i strop byly vypáleny.

V téže době nalezeny také blíže jeskyní zuby, několik větších asi 25 metrů severně od nynější kruhové pece ve hlíně, několik menších asi 15 metrů k východu od prvnějších též ve hlíně mezi

dvěma skalními stěnami. Okolo větších zubů byla hlína velmi černá a při kopání vznikal velký zápach. Zuby měly prý 3—4 prsty tloušťky a byly asi 5" dlouhé; plochy, které ku kousání slouží, byly ještě zcela bílé. Byly prý to stoličky. Kam se nádoby poděly, není p. Schindlerovi již známo, ze zubů jsou snad některé ve sbírkách gymnasií v Uherském Hradišti a v Brně, pak prý také v muzeu olomouckém. — Nová jeskyně objevena p. Kmentem počátkem února 1899 náhodou. Následkem uvedeného již sesypání se stropu nad nynějším vchodem vznikla zde prohlubeň asi 8–9 m. hluboká, téměř kruhovitá s průměrem téměř 3 metrů. Na dně bylo 2—3 metry vysoko vody. Prohlubeň zasypána tak dalece, že bylo možno sestoupiti a tu shledány mezi spadlými balvany a ve stěnách skalních úzké, nízké chodby.

V jedné z těchto chodeb nápadná byla silná ozvěna promluvených slov. Opatřiv se patřičnými světly vnikl p. Kment asi 6 metrů v této chodbě a přišel tak do nové jeskyně. Nynější vchod do jeskyně je 4 metry široký a má největší výšku 2 metrů. Stojíce před jeskyní, vidíme mohutné vrstvy tmavošedého vápence tvořící jeho strop Sklon vrstev obnáší asi 35° směrem k západu. Černotínský vápenec devonský neobsahuje téměř žádných zkamenělin. Dle zbytků zde nalezených (Alveolites) patří Cernotínské vrstvy ku střednímu devonu.

První část chodby zdélí 14·7 metrů vede směrem SSV dosti srázně dolů značně se súžujíc, v druhé polovici počíná se chodba pak směrem SSZ opět rozšiřovati. Tato druhá část je 6 m. dlouhá a končí ve vlastní jeskyni. Jeskyně je rozsáhlá prostora měřící 24 metry v největší délce, 10—12 metrů v šířce, výška v nejvyšším bodě stropu měřená obnáší 15 metrů. Průřezy a-b c-d (na str. 149) objasňují poměr výšky k délce a šířce jeskyně, jejíž největší rozměr jest od JV na SZ.

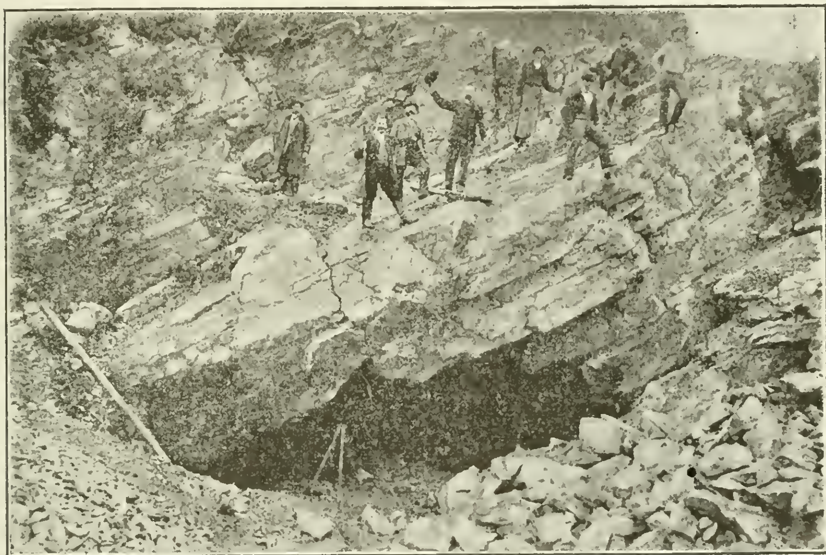
Na ohromných vrstvách vápencových strop tvořících patrný jest podobný sklon jako u vchodu. Pod úhlem asi 45° směrem ku SZ skloněny, rozprostírají se vrstvy v průměru příčném od JZ na SV. Větší část dna jeskyně zaujímá voda, menší pokryta tmavohnědo-černým bahnem jílovité konsistence a v něm trčí větší a menší balvany vápence se stropu na zem spadlé. Rozdělení vody a bahna je z přiloženého půdorysu patrno. Voda v jeskyni je 3—4 metry hluboká, bahno na dně tvoří vrstvu také asi 3 metry tlustou. Teplota vody obnášela dne 29. srpna 1899 o 4½ hod. odpol. 9¾° C, teplota vzduchu v nové jeskyni 13° C, ve staré 14° C; venku měřeno ve stínu 21½° C.

Na stěnách jižní části jeskyně viděti jemný hlinito-písčitý povlak jako zbytek periodických povodní jeskyni občas zaplavujících. Útvarů krápníkových je zde málo — nalezeny jenom malé tenké kusy; nejdelší byly 8—10 cm. dlouhé. Nápadné jest ohromné množství bahna v jeskyni nahromaděné. Při drobnohledném vyšetření viděti jenom jemný detritus, žádnou stopu organického života. Mikroskopicky zjistiti lze v bahně menší kousky žlutavé neb červeno-hnědé též měkké, avšak poněkud pevnější konsistence než bahno samo. Plavením bahna získal jsem jemný písek s ma-

lými kaménky. Aby byla jeskyně v jednotlivých částech svých snadněji přístupnou, dal p. Schindler na rozličných bahnem pokrytých místech prkna položiti; podél hlavního toku vody zřízeno zábradlí.

Voda v jeskyni pohybuje se zvolna sice, avšak určitě směrem největšího rozměru jeskyně, totiž od JV na SZ. Stejným směrem proudí voda v blízké Bečvě a v témže směru ve vzdálenosti asi 15 minut leží známá hranická „propasť".

Od jeskyně odbočují dva páry chodeb a sice směrem k SZ a JV. Uvádím jich rozměry, pokud nám dosud známy jsou. V den, kdy jsem jeskyně navštívil, neměli jsme po ruce člunu a proto ne-

Vchod do nové jeskyně černotínské.

bylo možno jeskynní chodby vodou naplněné prohlédnouti; přístupna byla jenom chodba jihovýchodní z jižní stěny jeskyně odbočující. Na začátku chodby byly položeny desky, takže jsme mohli několik metrů do předu vniknouti. Po delším postupu zabořili jsme se však každým krokem hluboko do bahna, tak že nezbývalo konečně, než zpět se vrátiti. Dosud nebylo možno dále než 10 metrů hluboko vniknouti. V době kdy p. Kment měl v jeskyni loďku, byla sice chodba ta vodou naplněna, avšak nahromaděné balvany u vchodu nedovolily loďku do chodby vpraviti. Pokud možno dohlédnouti, zdá se býti chodba asi 12 metrů dlouhou. Z počátku úzká, v dalším průběhu zvolna se rozšiřuje, až konečně k vedlejší chodbě jihovýchodní se zahýbá. 12 metrů hluboká rozpuklina vodou naplněná nalézá se v chodbě hned na začátku. Druhou chodbu směru jihovýchodního prozkoumal p. Kment pomocí

člunu. U vchodu je $1\frac{1}{2}$ metru široká, rozšiřuje se asi uprostřed délky na 5 metrů a súžuje se konečně v délce 17 metrů tak, že není možno dále vniknouti. Na straně severní asi uprostřed délky nalézá se štola šikmá téměř 10 metrů vysoká.

Z chodeb směru SZ jižnější sotva nad hladinu vodní vyčnívá, takže nebylo možno rozměry změřiti; není proto na přiloženém půdorysu naznačena. Severní chodba je ve směru severo-západním as 23 metry dlouhá, asi 2 metry široká a vodou 3—4 metry hlubokou naplněna. Končí $1\frac{1}{2}$ metru širokou, 15 metrů vysokou šikmou štolou. Stěny její tvoří násyp hlíny, která se snad dříve někdy do této štoly — kdysi zajisté širší — sesypala. Výška chodeb je rozličná. Nejvyšší 3—4 metry, místy však jsou chodby tak nízké, že bylo nutno na člunu silně se shýbati.

Hladina vody v jeskyni leží téměř 3 metry níže vchodu. Ostatně dlužno podotknouti, že stav vody velice se mění dle stavu vody v Bečvě. Je-li tento vysoký — zvláště v době povodní — tu bývá jeskyně, chodby i vchod úplně pod vodou. Dle toho co zde právě bylo pověděno, není ani nejmenší pochybnosti o tom, že černotínské jeskyně v první řadě s Bečvou a pravdě podobně i s „propastí" souvisí. Nicméně jest pravděpodobno, že vápence devonské u Černotína ještě jiné jeskyně a podzemní vody nám dosud neznámé ve svém nitru chovají.

* * *

Důležitým úkolem mé exkurse do Černotína bylo přesvědčiti se o existenci zástupců jeskynní fauny na těchto lokalitách. Ačkoliv jsem pilně hledal v rozličných částech jeskyně v bahně, na kamenech a stěnách, ničeho jsem nenašel. Pokusil jsem se proto loviti sáčkem na několika místech ve vodě jeskyně i v chodbách — avšak taktéž marně. Rozmrzen nad nezdarem těchto pokusů upustil jsem od dalšího hledání a dal jsem si jenom ještě na jednom místě asi uprostřed jeskyně nabrati vody do láhvičky, chtěje ji později doma drobnohledně prozkoumati. Pouhým okem nebylo při denním světle nic patrnějšího viděti. Teprve při opětném prohlížení napadly mi malé vločky ve vodě plovoucí, které jsem se jal drobnohledně zkoumati. Ku svému nemalému překvapení shledal jsem v nich malé živočichy — roztoče, pokryté celé jemnými částicemi bahna tak, že sotva nožky bylo zřetelně pozorovati. Nemaje času ani patřičných pomůcek k podrobnějšímu zkoumání zhotovil jsem na rychlo několik praeparatů v kanadském balsamu, abych si nalezené živočichy uschoval. Domníval jsem se, že se jedná o zvláštní druh Gamasus sp., snad nový. Abych nabyl jistoty, zaslal jsem své exempláře k posouzení našemu přednímu znalci fauny jeskynní p. assistentu Absolonovi. Jelikož praeparaty na kvap zhotovené nebyly zdařilé a na detaily praeparováno nebylo, nemohl p. Absolon přesné diagnosy stanoviti. Dle jeho mínění je to Gamasus sp., který spíše zdá se býti nedospělým individuem rodu Hydrogamasus. Rozhodně je to forma troglobijní, tedy čistě jeskynní. Poněvadž jsem na podzim nemohl již jeskyně Černotínské opětně navštíviti, požádal jsem p. Kmenta, aby mi vodu z onoho místa i z jiných částí jeskyně zaslal

což on ochotně učinil. Přes úsilovné hledání a opětné mikroskopické prohlížení každé podezřelé vločky nenašel jsem v žádné zásilce vody nových exemplářů onoho podivného tvora. Přesné určení druhu musí proto ponecháno býti na dobu, až se podaří čerstvé exempláře najíti.

Pokud se dalších nálezů faunistických, jichž určení ochotně p. assistent Absolon provedl, týče, sděluji ještě některé podrobnosti.

V jedné zásilce vody nalezena 2 malá vajíčka, o kterých zatím nemohu říci, kterému živočichu přináležejí. Na rozličných místech jeskyně nalezeny v exkrementech netopýrů zbytky živočišné; mimo neurčitelné fragmenty byl v jednom úlomek krovky brouka Aphodius fimetarius z čeledi Lamellicornia. Organismy celé v nich nebyly. Dále nalezeny v nich neurčitelné kukly hmyzu bezpochyby Acaridů, zbytky nějaké diptery (komára) z čeledi Tipulidae a larvy komáří. V jedné zásilce p. Kmentově byly velmi hojné zvláštní žlutavé, lodičkovité tvary, vypadající jako velké Diatomaceae — původu rostlinného, snad nějaká semínka. Také o nich zatím nemožno mi nic zevrubnějšího říci.

V jihovýchodní, z jižní stěny jeskyně odbočující chodbě nalezl p. Kment v hloubce asi 6 m. netopýra: malého vrápence podkovního Rhinolophus hipposideros Blasius též v jeskyních sloupských velmi hojného. Na jediném tomto exempláru nalezeny parasiti a sice: Nycterybia Latreillei, puporodá moucha (patří do odd. Pupipara fam. Nycterybia Latreille; 1 exempl. klíště (♂) Sacronyssus flavipes Koch silně zapitého na břichu; 3 ♂ a 1 ♀ druhu Ceratopsyllus hexactenus Kolenati (blechy z čeledi Ceratopsyllus Curtis, odd. (čel.) Phtiriomyiae Latreille (Lausfliegen), konečně nedosti dospělé (či snad nový druh?) exempláře roztoče Peplonyssus moneta Kolenati.

Ze všech těchto uvedených živočichů je Gamasus sp. jediný druh čistě jeskynní, všichni ostatní jsou zástupci fauny do jeskyně zbloudilé, tedy ne původní.

Význační koryši z jeskyň moravských.

Sděluje K. **Absolon.**

V našich jeskyních nejsou koryši tak četně zastoupeni, jako v jeskyních Krasu jižního, jeskyních amerických a hlavně francouzských. Ve francouzské fauně tvoří dokonce typus její, jako u nás zase šupinušky a roztoči, jsouce repraesentováni více než 10 druhy rodů tak význačných jako jsou Stenasellus Dollfus, Sphaeromides Dollfus, Coecosphaeroma Dollfus etc. U americké zvířeny jsou to veliký, slepý rak Cambarus pellucidus Tellkampf, několik druhů rodu Crangonyx Spence Bate, rodu Coecidotaea Packard etc. U jiho-krasové fauny jsou to opět Troglocaris Schmidtii Dormitzer, několik zástupců rodu Titanethes Schiödte, pak rod Monolistra Gerstaecker, Asellus cavaticus Schiödte a Gammarus puteanus Koch et Gervais. Tolik rodů i druhů v našich jeskyních není, ale přece tu nacházíme několik velmi zajímavých forem tím význačných, že jsou společny se zvířenou jeskyň jihokrasových. —

Jest to především zástupce čeledi Oniscidae (Berušky) slepý Titanethes albus Schiödte. T. byl původně objeven Dánem Schiödtem v jeskyních jiho-krasových. Žije tu ve všech jeskyních krasových i istrijských, jak blíže vchodu, tak v nejzazší části jeskyně, význačný jak svou velikostí (až 1·8 cm) tak bělostnou barvou. T. jest též ve všech moravských jeskyních rozšířen, neboť doposud zjistil jsem jej ve Starých Skalách u Sloupu, ve Výpustku, v Býčí Skále a v Kateřinské. Mimo to v jedné nikterak rozsáhlé jeskyni žlebové (blíže Macochy). Je zde však nad míru vzácný a při nejbližším přiblížení světla prchá kvapným útěkem do výklenků a rychle se skrývá. Nelze se tedy tohoto plachého živočicha snadno zmocniti a nutno si dříve jakousi praxi při chytání osvojiti. Nález tohoto korýše v našich jeskyních má velikou důležitost při řešení otázky o původu zvířeny jeskynní, neboť jako suchozemský tvor žije v jeskyních tak dalece vzdálených.*) (Případ tento se i u jiných živočichů opakuje: pavouk Stalita taenaria Schiödte, Aphorura stillicidii Schiödte. Viz Einige Bemerkungen über die mährische Höhlenfauna, II. Aufsatz. Zool. Anz. Bd. XXII., N. 607.)

Jiný zajímavý, suchozemský korýš jest Platyarthrus Hoffmanseggi Brdt. Jest to známá forma mravencomilná (panmyrmecophilná), která jest po celé střední, severní a z části i jižní Evropě v mraveništích rozšířená, obývajíc u více než 17 druhů mravenců. V Krase moravském nalezneme jej všude v mraveništích; leč překvapující jest, že i v našich jeskyních a to dosti hluboko uvnitř se vyskytuje. Poněvadž případy takové byly nyní zjištěny i u jiných živočichů (šupinuška Cyphodeirus albinus Nic., někteří roztoči), jest zjevno, že mezi životem v mraveništích a jeskyních jeví se jakési přímé vztahy, bezpochyby s otázkou světla související, t. j. mraveniště představují malé, improvisované jeskyňky stejně tmavé, jako ony veliké.

I v podzemních našich vodách žijí koryši. O fauně temnostních vod byly vědomosti naše velmi kusé, ano zkoumání podzemních vod je spojeno s velikými obtížemi a nebezpečenstvím. Teprve letos po úplném dokončení prozkumu fauny povrchní byla systematicky a důkladněji zkoumána některá podzemní vodstva naše, hlavně vody sloupské, v Císařské jeskyni, Ochozské a v Býčí Skále. Vody tyto vylévají se z pod skal bohužel jen nepatrnými zálivy, vodstva sama rozlévají se pravidelně v neznámých dutinách skalních v plochách neurčitelné, ale bezpochyby ohromné velikosti; na vodstva tato za dnešních poměrů nelze proniknouti. Jedině v propastech sloupských možno pomocí voru projeti na větší hladinu jezera Wankelova, ale

*) Pokud jest naše, istrijská, kraňská, chorvatská a uherská zvířena jeskynní známa, tu pozorujeme, že čím dále na sever tím více ubývá korýšů a slepých brouků, na jichž místo vstupují šupinušky a roztoči. Z korýšů suchozemských, ze zástupců absolutně jeskynních forem jediný T. byl zjištěn ve všech těchto systemech jeskynních. Z jeskyň uherských nalezl jej prof. E. z Frivaldzských v jeskyni Baradle, jehož údání i Budde-Sund přijal do svého díla »Crustacea Isopoda terrestria«. Nyní určena meze jeho geografického rozšíření na sever, t. j. do moravských jeskyň. Srovnání ex. chycených ve Sloupské atd. j. s jihokrasovými, které chovají se ve sbírkách českého musea (adj. D. V. Vávra) ukázalo totožnosť těchto živočichů.

i to jest jen částí vod neznámých. Pokud tedy bylo možno ve vodách těchto loviti, tu ukázala se fauna býti dosti bohatou; kromě celé řady mikroorganismů (nálevníci, rozsivky a pod.) zjištěni tu i klanonožci (Copepoda), červi ploštěnky (Turbellaria) bezpochyby rodu Planaria, korýši a jiní. Ovšem veliké množství těchto tvorů nejsou formy temnostní, ale jistě byly sem shora povodněmi passivně splaveny (v podzemních vodách Rasovny a jeskyně Ochozské nalezul jsem i ryby), některé za to jsou pravé formy temnostní. Jsou to především korýši Asellus cavaticus Schiödte z čeledi Asellidae (vodní berušky) a Gammarus puteanus Schiödte z čeledi Gammaridae (blešivci). Jsou to i z jiných krajů dobře známé formy temnostní, které obývají nejen vody jeskynní, nýbrž i hluboké studně, hlubiny jezerní etc., tedy vůbec takové vody, které ve věčnou tmu jsou ponořeny. Nález jejich ve vodách moravských dal se tedy předpokládati, jelikož byly zjištěny na př. z jedné strany v Čechách, z druhé v Polsku, Tatrách etc.

A. cavaticus žije skutečně ve všech dosud zkoumaných podzemních vodách našich, vyjma vody sloupské (?). V Býčí Skále hlavně v zadním vodojemu, v Ochozské jeskyni po všech tůňkách. Oblézá tu buď kameny, nebo zahnívající dříví a pod. Jest ale všude vzácný a žije ve společnosti velmi obyčejného druhu A. aquaticus L., který obývaje ve velikém množství vody povrchu sem passivně bývá splaven. Ve Sloupě nacházíme na př. pouze tento druh, ačkoliv jest jisto, že Asellus cavaticus tu žíti musí Za důvod uvádím, že prozkoumav též většinu hlubších studní obce Sloupu, nalezl jsem i tu několik exemplářů tvaru temnostního. (Studně v hostinci p. Kaly 3 ex. 17. srpna 1900, u p. Fialy 1 ex. téhož data). Podobně má se věc s druhem Gammarus puteanus. Podzemní vody hemží se formou povrchní G. pulex De Geer (některé ex. bývají tu nápadně bledě zbarveny), kdežto G. puteanus všude, ale zřídka se vyskytuje. Leč, jak již výše bylo řečeno, podzemní vody vystupují na venek (do jeskyň) jen nepatrnými cípy a korýši tito žijí jistě ve větším množství právě v těch končinách, kterých dosud oko lidské neshlédnulo, a jen náhodou ku krajům samým pronikají. (V jezeře Wankelově vylovil jsem hlubinnou sítí 2 ex Gammarus puteanus z míst, kde voda do neznámých prostor odtéká).

Zajímavy jsou vztahy forem temnostních ku povrchním. Tyto mají zřetelně vyvinuté oči i pigmenty, t. j. barviva podkožní; prvně jmenované jsou barev bledých nebo průhledné, po očích pak vůbec není ani stopy. S poměry podobnými zhusta se potkáváme u jeskynní zvířeny, tak na př. šupinuška temnostní Heteromurus margaritarius Wankel liší se od formy povrchní Het. nitidus Templeton jen depigmentací a nedostatkem očí. Schiödte pokládal znaky tyto za tak důležité, že pro druh Gammarus puteanus ustavil zvláštní rod Niphargus, v čemž jej Wrześniowski a j. následovali, třebas ostatními znaky neliší se valně formy temnostní od povrchních. (Analogicky musely by pro všechny jeskynní tvary slepé jako Asellus cavaticus, Heteromurus margaritarius, Sinella Höfti etc. býti ustanoveny nové rody, což ovšem by bylo úplně nesprávné.) Většina autorů vynikajících jako Leydig, Vejdovský, Catta etc. po-

kládají formy temnostní za zvláštní druhy, které ale odvozují původ svůj od formy povrchní. Někteří vyslovili se konečně při formách temnostních jen pro odrůdy, variety. V nejnovější době přichází Dr. Miethe[1]) po kritickém zpracování rodu Asellus k tomu názoru, že A. cavaticus není varietou druhu A. aquaticus, ale že obě formy odvozují původ svůj od jedné formy základní, a že každá v jistém svém směru se differencovala. Zdali se názory tyto též u jiných zástupců zvířeny jeskynní potvrdí, jest otázkou nejbližší doby. U naší fauny jeskynní jest dosti příležitosti k tomu a pracuji právě o thematě tom na zmíněném rodu Heteromurus ze šupinušek, Gamasus z roztočů a Gammarus z korýšů.

Kromě zmíněných korýšů, jakožto nejvýznačnějších, hostí naše jeskyně ještě jiné typy dosud neurčené, povrchní i temnostní, které později budou popsány.

Náhrobní kameny v kostele Moravičanském.

Popisuje V. Houdek.

Z původní stavby kostela Moravičanského (okres Zábřežský) zachoval se následkem opětovných oprav, provedených zvláště na začátku XVII. stol., toliko kůr (presbytář) uzavřený pěti stranami osmistěnu, s gotickou klenbou hvězdovitou. Na jednom svorníku této klenby viděti hvězdu, erb pánů ze Šternberka. Z toho možno souditi o době zbudování kůru, neboť ves Moravičany patřila před r. 1379. litomyšelskému biskupu Albertovi ze Šternberka; podle toho vystavěn byl kůr tohoto kostela asi v 2. polovici XIV. stol. tehdy byla tam již fara, k níž přifařena byla též sousední dědina Doubravice a její držitelé měli tedy v kostele Moravičanském svou hrobku; byli to zejména vladykové Bítovští ze Slavikovic, kterým Doubravice patřila od r. 1460 do 1624. Oni vyzdobili kostel Moravičanský četnými pozoruhodnými náhrobky, z nichž arci sotva polovice se zachovala. Zvláštností náhrobků těch jest jejich pomalování, které bylo nedávno obnoveno.

Rodina tato jmenovala se podle vesnice Slavikovic u Slavkova a měla v erbu tři koňská pušťadla kolem kroužku rozestavená v červeném poli. Prvním držitelem Doubravice z této rodiny a zakladatelem linie Bítovských ze Slavikovic na Doubravici byl Jan, po němž následoval jeho syn Erasmus a vnuk Záviše. Syn tohoto, Václav Záviše, pojal za manželku Elišku ze Zástřizl a zůstavil čtyry syny: Jana Záviši, Hynka, Viléma a Václava staršího (zvaného takto na rozdíl od svého stejnojmenného synovce Václava mladšího, jenž byl synem řečeného Jana Záviše). Václav starší umřel r. 1582, když byl jeho syn Jan již před ním r. 1578. zemřel. Kolem r. 1594 patřila Doubravice synovi jeho bratra Hynka Jáchymovi, a potom, kolem r. 1600, bratrovi tohoto, Zigmundovi. Roku 1624 konečně

[1]) Dr. C. Miethe: Asellus cavaticus. Ein Beitrag zur Höhlenfauna der Schweiz. Revue suisse de Zoologie. Z. J. 6, 1899, p. 273—319. Pl. 11—13.

Anna ze Zástřizl, roz. Bítovská ze Slavikovic, bezpochyby dcera řečeného Zigmunda, prodala Doubravici Kateřině z Rožmitálu.

Hrobka této vladycké rodiny v Moravičanském kostele znova zřízena byla — podle nápisu na kameni zapuštěném do dlažby presbytáře — v roku 1573 od Václava Záviše. Na tomto kameni jest popsaný nahoře erb Bítovských ze Slavikovic a tento nápis:

LETA PANIE 1573 VROZENY PAN WACZLAW ZAWISSE BITOWSKY Z LAWIKOWICZ NA DVBRAWICZI NA WIECZNAV PAMATKV A KV POCZTIWOSTI RODV SWEMV TENTO PORZEB SPVOSOBITI A OZDOBITI DAL W TOMTO KOSTELI.

Obr. 1. b) Obr. 1. a)

Úhrnem zachovalo se pět z pískovce tesaných náhrobků členů této rodiny, ozdobených vesměs figurami polovypuklými, totiž dva veliké na straně evangelní a jeden velký s dvěma menšíma na epištolní straně presbytáře.

1. Náhrobek Anežky Bítovské ze Slavikovic z r. 1567, stojí blíže oltáře. V prohloubeném, nahoře obloukem uzavřeném poli stojí zpříma ženská postava v životní velikosti se sepjatýma rukama, hlavou v levo nakloněnou a v pravo obrácenou — tedy v póze velice živé, jak jenom zřídka na památkách toho druhu nalézáme. Hlavu kryje čepec; tělo pak oblečeno v přiléhavou, až téměř k zemi splývající černou župici s nadouvanými rukávy a vysokým tuhým límcem. (Obr. 1 a) V rozích jsou tyto erby: na-

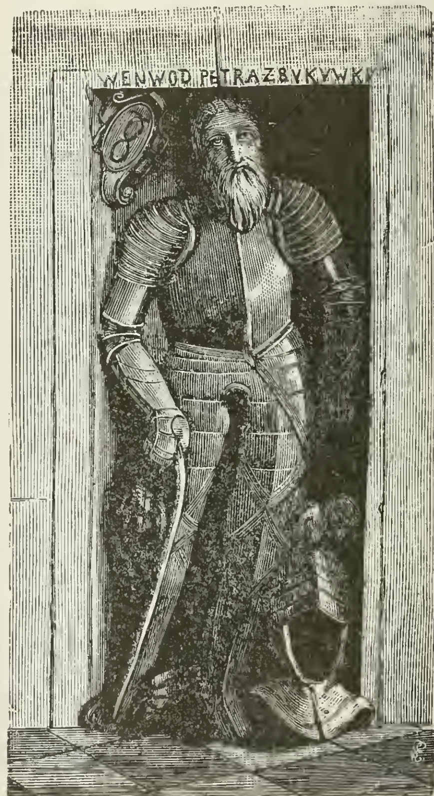
hoře v levo erb Bítovských ze Slavikovic (tři pušťadla), v pravo lev; dole v levo znak Zástřizlů (bílá lilie v červeném poli), v pravo kohout. Nápis dokola zní:

LETA PANIE 1567 NA DEN | SWATEHO BRYCHCYHO VMRZELA VROZENA PANI ANEZKA | BITOWSKA Z SLAWIK | OWICZ GEGIZTO TIELO TVTO ODPOCZIWA.

Podle Wolného církevní topografie (Ol. arcidiec. IV, 32) byla prý tato Anežka manželkou Erazima z Věžníka.

Obr. 2.

Obr. 3.

2. Náhrobník Elišky ze Zástřizl, vdovy po Václavu Záviši Bítovském ze Slavikovic, z r. 1568, stojí bezprostředně vedle předešlého kamene; na něm jest v prohloubeném poli ženská postava v životní velikosti vyobrazena polovypuklou prací, úplně ku předu obrácená, s rukama taktéž složenýma. Držení těla je však ztrnulé, žádný pohyb neznázorňující. Postava zahalena je v dlouhý řásnatý svrchní oděv s rozstřiženými rukávy až k zemi splývajícími a činí dojem, jako by to byla jeptiška. Hlava ovinuta jest bílým šátkem, jehož oba konce napřed až k nohám spadají na způsob pentlí. (Obr. 1 b). V rozích jsou tyto erby: nahoře v levo Zástřizlovská lilie, v pravo erb Bítovských ze Slavikovic (tři pušťadla), dole v pravo

dva rohy, kdežto dole v levo není teď žádného erbu. Ve cviklech horního oblouku po andílčí okřídlené hlavičce. Nápis kolem na okraji kamene zní:

LETA PANIE 1568 TV SOBOTV PR | ZED S IAKVBEM UMRELA VROZENA PANI ELISSKA Z ZASTRZIZL ANA DAVBRAWIC3Y POZVSTALA WD | OWA PO NEBOSSTIKOWI PANU WAC3LAWV | 3AWISSI BITOWSKE 3 SLAWKOwIC3 A NA DVBAWIC3I PAN BVH GEGI DVSSI MILOSTIW BYTI RAC.

Obr. 4.

3. Náhrobek Václava staršího Bítovského ze Slavikovic, z roku 1582, jediný to větší kámen na straně epištolní; představuje v prohloubeném, nahoře obloukem zakončeném poli rytíře v plné zbroji, mužného, však ještě mladistvého věku, v životní velikosti, poněkud v levo obráceného, na nepokryté hlavě krátké husté vlasy a plný obličej obrouben krátce přistřiženým plnovousem; kolem krku bílý sbíraný obojek. Boty tzv. hubaté (na obrázku nejsou dobře znázorněny). Pravice spočívá na štítu s erbem Bítovských ze Slavikovic, na přílbě pušťadlo mezi dvěma rohama. Levice drží rukojeť meče. U nohou v levo na rytířských rukavicích přílba se spuštěným hledím. Kromě zmíněného štítu erbového jsou na tomto kameni ještě tři erby, totiž: nahoře v levo Zástřizlovská lilie, v pravo opět erb Bítovských ze Slavikovic, a konečně dole v levo dva rohy. Ve cviklech horního oblouku opět po okřídlené andílčí hlavičce. (Obr. 2.)

Náhrobní nápis Václava staršího jest vyryt v kamenné desce zasazené nad náhrobníkem do zdi; nápis tento jest nyní — přemalován (!), avšak ještě čitelný a zní:

LETA PANIE 1582 DNE 15 MIESYCE BRZIEZNA W IV HODINV WE SSTWRTEK PO SW. RZEHORZI PRZED NEDELI OCVLI VMRZEL GEST VROZENY WLADYKA WACZLAW STARSSI BYTOWSKY Z SLAWIKOWICZ ANA DAVBRAWICZY WLETECH 31 WTOMTO KOSTELE ZE DNE TYHOZ BRZEZNA MIESYCE POCHOWAN KDEZ WBOHV ODPOCZIWA GEHOZTO DVSSI P. BVOH WSS. RACZ MILOSTIW BEITI A DO SWE° S° BOZSKE° PRZYBYTKV MEZI SWE S' WYWOLENE PRZIGITI.

Na okrajích náhrobníka pak vyryt jest tento nápis:

LETA PANIE 1585 WE SSTWRTEK PRZED S. LVCYY | TENTO KAMEN GEST NA NAKLAD SWVG WYTESATI A TVTO WSTAWITI DAL VROZENY WLADYKA PAN WYLIM BY | (TOWSKY Z SLAWIKOWIC NA DAVB) | RAWICY A KRAKOWCZI PRO PAMATKV TYHOZ P. WACLAWA STAR. BYTO: Z SLAWI BRATRA SWYHO.

(Spodní řádek tohoto opisu jest nyní omítkou nečitelný, dá se však, jak nahoře ukázáno, bezpečně doplniti.)

Všechny tři popsané náhrobníky jsou pěkné práce kamenické a na štěstí úplně dobře zachované. Menší ceny umělecké naproti tomu jsou oba malé kameny vedle náhrobníku Václava staršího, totiž

4. náhrobek Anny, dcery Václava Bítovského ze Slavikovic, z r. 1549. Ve čtyřhranném prohloubeném poli stojí silné děvče en face, plný obličej v levo obrácený. vlasy dlouhé rozpuštěné, ruce k modlitbě sepjaty; šat řásnatý s nadouvanými rukávy. Dole v pravo erb Bítovských ze Slavikovic. Nápis dokola zní:

LETA 1549 VMRZELA | VROZENA PANNA ANICZKA WLASTNI CZERA VROZE | NEHO PANA WACZLAWA BYTOWSKE | HO Z SLAWIKOWIC A NA DAVBRAWICI. P. B. R. B.

Vedle konečně stojí ještě menší

5. náhrobek Jana, syna Václava staršího Bítovského ze Slavikovic. Na něm jest pod několikařádkovým nápisem vyobrazen plochým reliefem ve čtyřhranném poli hoch, podpírající hlavu pravou rukou, jejíž loket spočívá na lebce, kdežto levice leží na levém koleně. Nohy jsou křížmo přes sebe položeny. Vedle lebky stojí tuším sutky (sypací hodiny), ač nepříliš zřetelné. Nad postavou dva erby: v pravo Bítovských ze Slavikovic, v levo po dvou kladivách a motykách, křížmo přes sebe položených. Nápis zní takto:

LETA PANIE 1578 WE STRZEDV
DEN SWATEHO WINCZENCI . VMRZEL GE
ST VROZENEMV PANV WACZLAWOWI
STARRSIMV . BITOWSKIMU . SLAWIKO
WICZ . A . NA . DAVBRAWICZI SIN
GMENEM . IAN . WSSEMOHVCZY . PAN
BVOH . DUSSI . GEHO . MILOSTIW . BEITI (RACZ).

Oba tyto malé náhrobky dětské nejsou polychromovány. Všech pět zde popsaných náhrobků rodiny Bítovských ze Slavikovic, jakož i deska kryjící hrobku zastaveny jsou dnes úplně kůrovými lavicemi.

Podle rukopisu Epitaphia Moraviae (Náhrobníky Moravské) sepsaného od rajhradského benediktina Alexandra Habricha byly v tomto kostele kolem r. 1780 kromě uvedených ještě tyto náhrobní kameny Bítovských ze Slavikovic:

a) Kunky (Kunhuty) z Loděnic, manželky Jana Bítovského z Slavikovic, † 1509;

b) Petra staršího Bítovského z Slavikovic, † 1514;

c) Barbory z Doubravic, manželky Záviše Bítovského z Slavikovic, † 1509 nebo 1519;

d) Záviše Bítovského z Slavikovic, † 1525;

e) jiného Záviše z Slavikovic, † 1571;

f) Hynka Bítovského z Krakovce a jeho syna Bohuslava, † 1579.

Kromě Bítovských ze Slavikovic měla svou hrobku v tomto kostele také někdejší vladycká rodina Bukůvků z Bukůvky, kterým blízká ves Červená Lhota, druhdy rovněž do Moravičan přifařená, patřila od r. 1506 do 1694. Nyní jest v Moravičanském kostele jediný, této rodině patřící náhrobek, totiž

6. Petra z Bukůvky. Stojí v lodi vedle vítězného oblouku na evangelní straně a představuje v prohloubeném čtyřhranném poli rytíře v životní velikosti v plné zbroji s nepokrytou hlavou a dlouhým plnovousem, obráceného v levo, an pravicí drží štít s rodinným znakem, který zde má ještě původní podobu smyčky, kdežto později zaměněn byl ve dva bůvolí rohy stříbrné v sebe spletené v červeném poli. Na přilbě týž znak. Na rukou železné rukavice, levice drží rukojeť meče. Dole u levé nohy přílba s otevřeným hledím. Nahoře v pravo opět popsaný erb. Tato skulptura jest bohužel porouchána a menší hodnoty umělecké. Na horní úzké straně obruby kamene vyryt jest lakonický a nejasný nápis: WEYWOD PETRA Z BVKVWKY. Jeden Petr z Bukůvky byl dle Wolného kolem polovice XVI. stol. komorníkem menšího soudu zemského v Olomouci. (Obr. 3.)

Podle zmíněného rukopisu opata Habricha byly v tomto kostele kolem r. 1780 ještě tyto náhrobky členů rodiny Bukůvků z Bukůvky:

a) Johanky z Myslejovic, vdovy po Petru z Bukůvky, † 1585 a

b) Majdaleny Terézy roz. Humpolenské z Rybenska, manželky Petra Albrechta z Bukůvky na Červené Lhotě, † 1674. —

Mimo to byl prý zde podle téhož rukopisu ještě náhrobní kámen Jana Jiřího z Vážan, † 1573.

R. 1526 koupil totiž Jiří Havíř z Vážan blízkou ves Bílou Lhotu od synů Erazima Bítovského ze Slavikovic.

Paprocký pak uvádí ve svém Zrcadle Margkrabství Moravského (1593) na listě CLI ještě náhrobní kámen v tomto kostele s tímto nápisem: Leta Panie 1474 umřel urozeny pan pan Puta z Sovince. Gehož Dussi Pan Buh rač milostiw bejti.

Konečně jest tu ještě, a to v severní zdi lodi chrámové náhrobní kámen občanské dívky, totiž J. Magdaleny, dcery zlatníka Jiříka z Mor. Třebové, z r. 1585. V prohloubeném obloukovém poli stojí štíhlá dívka s pěknou tváří, na rozpuštěných vlasech panenský věneček z růží, ruce sepjaty; kolem krku a rukou sbírané oboječky. Přiléhavý živůtek a řásnatá dlouhá sukně pokrývají tělo; bílá zástěrka má dole širokou vyšívanou obrubu. Dole vlevo

jest rodinná značka (kříž stojící na půlměsíci, obklopený hvězdami) v kartuši. Ve cviklech horního oblouku po andílčí okřídlené hlavičce.

Všecek ráz této práce kamenické prozrazuje tutéž ruku, která vytesala současný náhrobek Václava staršího Bítovského z Slavikovic. Nápis na obrubě kamene a dokončený v oblouku výklenku, zní:

LETA 1585 DNE 23 MIESYCE ZARZI | RANO W II HODINV. VMRZELA GEST PANNA MAGDLENA W LETECH 15 | DCERKA SLOWVTNEHO PANA | GIRZIKA ZLATNIKA Z MORAW. TRZEBOWY A TVTO POGHOWA | NA. GEGIZTO DVSSI PAN BVOH MILOSTIW BEITI RACZ.

Podle toho, co tuto řečeno, bylo v tomto malém kostele svého času neméně nežli 18 náhrobních kamenů (r. 1780 ještě 17.) Některé z nich upotřebeny byly asi — jako bohužel ve mnohých jiných kostelích — za dlažbu kostelní a dva téměř úplně vyšlapané leží u kostela zvenčí.

Různé zprávy.

Kdy byla „Bočkova díra« u Mladče objevena. V letošním Sborníku české společnosti zeměvědné uveřejnil pan K. Absolon zprávu o výzkumu Bočkovy díry. Zmiňuje se o tom, že Řehoř Volný ve své topografii Moravy r. 1839 Bočkovu díru do literatury uvedl a připomíná, že je povědoma teprve od 50 let; »ale přesvědčil jsem se (píše p. Absolon), že tomu není tak, nýbrž jest dle výpovědí domácích, kterých jsem se vyptával, známa z dob nepamětných.« Jak z následujících zpráv vysvitne, lze dobu objevení Bočkovy díry dosti přesně stanoviti. Nejstarší zprávu našel jsem v »Mittheilungen der k. k. mähr. schlesischen Gesellschaft zur Beförderung des Ackerbaues, der Natur und Landeskunde in Brünn, sv. XVI. Nr. 6. str. 47 z r. 1829, kdež v článečku nadepsaném: »Neu entdeckte Tropfsteinhöhle bei Neuschloss« podává jakýs p. Braumüller, k. k. Landes-Strassen Director etc. tuto zprávu: »Nahe an der neuen Kunststrasse zwischen Littau u. Müglitz eine halbe Meile von dem ersten Orte, bei dem Dorfe Lautsch, wo für Strassenbau Kalksteine gebrochen werden, wurde dadurch jüngst eine Tropfsteinhöhle geöffnet, welche sich weit in den Berg hinein verzweigt, stellenweis sehr enge ist, theils aber wieder sich zu grösseren Räumen erweitert, auch einen Brunnen enthält atd.« Zmiňuje se také o nálezech kostí. Článek je datován »Brünn im Jänner 1829.« V témže časopise z r. 1830 sv XVIII. N. 14. strana 108, pak Nr. 18, str. 140, obsaženo je dosti podrobné pojednání neznámého autora »Die Kalkhöhlen bei dem Dorfe Lautsch auf der fürstl. J. Lichtenstein'schen Herrschaft Aussee im Olmützer Kreise«. Jurende ve známém kalendáři „Mährischer Wanderer z r. 1835. str. 67 píše: »Professor Nestler gab 1828 Nachricht über eine neu entdeckte Tropfsteinhöhle bei Neuschloss in Mähren, auf der fürstl. Liechtenstein'schen Herrschaft Aussee, welche bei Wegräumung einiger grosser Steinblöcke an der nackten Seite des dortigen Kalkgebirges entdeckt wurde.« Z uvedeného vyplývá, že byla Bočkova díra r. 1828 objevena. Dr. Remeš.

Kamenné hradiště na Stražisku Upozorněn byv studujícím Eduardem Drbalem na valy proti kostelu Stražiskému, navštívil jsem je a shledal toto:

Na nejvyšším temeni horského hřbetu proti vsi Stražisku postaven kamenný val, měřící v objemu 124 m; jest podoby elipsovité. Kamení, z kterého byl sestaven, jest poválено, tu výše, jinde níže nakupeno. Na nejpříkřejším svahu hřbetu, obráceném proti kostelu Stražiskému byl dle známek zachovalých val zajisté nejnižší, poněvadž z té strany byl přístup nepříteli co nejvíce ztížen. Rozloha valem uzavřená i její okolí porostlé jest lesem. Dle pověsti val zbudovali prý Husité a z místa toho útočili na protilehlé opevnění.

Fr. Faktor.

Valy na Kozáku u Mysliovic. V nejbližším sousedství zachovalých valů kamenných »na zámčisku« a spečených valů na Spáleném vrchu, nalézají se valy na temeni vrchu Kozák zvaného. Poněvadž Kozák má na straně západní příkrý svah a z té strany také těžko přístupným jest, nebyl na této straně žádným valem opatřen. Na straně východní jest však sklon Kozáku povlovný a tu zřízen val 75 m dlouhý, podoby podkovovité. K jeho nanesení upotřebeno kamení a země. Při posledním vysazování lesních stromů byl val částečně skopán a pouze na některých místech udržely se části starého valu, jehož původ zajisté sahá do dob předhistorických. Fr. Faktor.

Hromadný tah šupinušek pozorován po dvakráte v posledních dnech měsíce ledna a začátkem února roku 1836 na panství hraběte Podstatského u Veselíčka v kraji přerovském a podána o tomto zajímavém zjevu zpráva profesorem Nestlerem v článku »Insekten-Regen bei Wesseliczko im Prerauer Kreise« jakož i v dodatku téhož autora »Nachtrag und Berichtigung zu dem angeblichen Insekten-Fall auf der Herrschaft Wesseliczko, im Prerauer Kreise.« (Mittheilungen der k. k. mähr. schlesischen Gesellschaft zur Beförderung des Ackerbaues, etc. Bd. XXX. Nr. 12. März 1836, pak Nr. 15. April 1836.) Zvířátek bylo takové množství, že sníh a voda byla jimi po několik dní pokryta, tak že nikdo nemohl vody píti a voda pro dobytek musila býti procezována. Na živu zůstali živočichové několik dní hromadíce se v menší shluky a kuličkovité tvary. Šupinušky spadly prý zároveň se sněhem se vzduchu nebo jak lid říkal, s nebe. Tmavá jich těla považována venkovany za zrnka střelného prachu. Nestler určuje živočichy za příslušné ku čeledi Podura, netroufá si však rozhodnouti, ku kterému z tehdy známých druhů (P. atra, plumbea, nivalis, aquatica) patří.

Dr. Remeš.

Ještě Tetrodontophora gigas Reuter. V posledním čísle »Časopisu« podal jsem zprávu o hromadném vyskytnutí se šupinušky T. g. v údolí sloupském Krasu moravského. Tehdy táhnul tento obrovský zástupce řádu t h y s a n u r v dlouhém zástupu po půdě lesní. Nyní pozorován byl znovu tah téže thysanury za okolností poněkud podobných a sice v jiné končině krasové, v údolí křtinském. Dne 11. září t. r. bylo všechno stromoví lesa blíže jeskyně Výpustku poseto nesčíslnými individuy Tetrodontophory (dospělí ♂♂ i ♀♀ a larvy), která zejména kmeny silnějších stromků měla tak hustě obsazena, že ze tří kmenů bylo sneseno a konservováno více než půl tisíce exemplářů. Byl to opětně tah dešťový, neboť ten den bylo více než 4 hodiny pršelo. Po dešti se však vyjasnilo. Že by v dnešním případu byl faktorem pud pohlavní, velmi pochybuji, spíše prchala T. před přílišným zavlhnutím lesní půdy. Jistě jest ale biologie toho zjevu velmi podivná a jen častějším porovnáním a zaznamenáním všech okolností bude získána pravda. Absolon.

Prof. Dr. Eduard Formánek.

Byla to rozrušující zvěsť, která k nám zalétla v prázdninách z daleké Soluně, zvěstujíc smrť jednoho z nejpřednějších pracovníků moravských, slovutného botanika professora Dra. Edwarda Formánka. Kolik tisíc duší zachvělo se smutnou tou zvěstí a vřele vzpomenulo na dobrého professora Formánka, který nikdy nikomu neublíživ celý život zasvětil pilné práci. Vzdálen všeho hluku světského, nepachtě se po slávě a po úřadech, s mravenčí pílí budoval dílo, kterým zajistil si vděčnou paměť všech budoucích. — A při díle tomto zastihla jej nelítostná Morana nedovolivši, aby po strastiplném životě klidně mohl se těšiti ze zdárných výsledků své neúmorné činnosti. Leč památka na Dra. E. Formánka zůstane v srdcích našich i v paměti oněch příslušníků četných generací studentských, kterým zvěčnělý byl učitelem, nesmazatelnou. Dr. E. Formánek nar. se 7. dubna 1845 v Klatovech v Čechách. Studoval na gymnasiu v Klatovech, a pak na universitě pražské, kdež promovoval a na universitě innomostské, kde si odbyl

státní zkoušky z věd přírodních. Potom byl suplentem na gymnasiu v Litomyšli a na reálném gymnasiu ve slezské Vidnavě. Odtud pak povolán byl r. 1873 na české gymnasium v Brně, kdež po celých 27 let setrval. — O výzkum přírodních poměrů Moravy získal si Formánek nehynoucích zásluh svým velikým, 5tisvazkovým dílem »Květena Moravy a rakouského Slezska,« kterou vlastním nákladem v době deseti let vydal (1887—1897). Dílo toto stalo se základním kamenem pro všechna budoucí studia botanická u nás. Leč již před tím uveřejnil řadu publikací tohoto thematu se týkajících, byly to hlavně příspěvky ku floře Beskyd a Jeseníku, Karpat a j. Práce tyto uveřejňovány byly v různých časopisech odborných jako »Deutsche botanische Zeitschrift« v Berlíně, v »Oesterreichische bot. Zeitschrift« ve Vídni, ve »Vesmíru,« »Časopise muzejního spolku v Olomouci« atd. atd. Od r. 1887 věnoval se výzkumu flory balkánské. — S jakým zdarem, o tom nejlépe poučuje nás nedávno vyšlá publikace prof. V. Spitznera, důvěrného přítele zesnulého, v níž se dovídáme, že Formánek získal si jména evropského, podniknuv 13 cest do nehostinných krajin balkánských. Poslední cesta stala se jemu bohužel osudnou. Onemocněv nebezpečně, skonal dne 9. srpna 1900 v malém místě blíže Soluně. R. i. p. Absolon.

Opravy. V článku »Výzkum spodního patra jeskyň sloupských v č. 65., na str. 5., v řádku 12 od spodu má státi »voda stoupala as 5 minut« místo 5 m. (metrů), jak si jistě laskavý čtenář z obsahu již sám opravil. - V čísle 67. na str. 121 místo Jetrodontophora gigos, má býti Tetrodontophora gigas.

Opravil. 95

Literatura.

Woldřich J. N: Tábořiště diluvialního člověka a jeho kulturní stupeň v Jenerálce u Prahy a v několika dalších nalezištích českých. (Rozpravy české akademie v Praze 1900.) Že diluvialní člověk žil také v Čechách, jest dnes již prosto vší pochybnosti. Zejména v posledních letech učiněny byly šťastné nálezy v některých diluvialních nánosech českých s bohatým inventářem předmětů a kostí, jež svědčí nezvratně o faktu existence člověka diluvialního, současníka mamuta a soba. Epochální jsou nálezy Woldřichovy v jeskyni sudslavické, důkladně prozkoumané. Litovati pak jest upřímně, že o nálezech u Lubné, u Rakovníka, prof. Kuštou učiněných, máme pouze několik zpráv předběžných; tento nedávno zesnulý horlivý učenec chystal se v posledních dnech svého života k větší práci, k níž bohužel nedošlo. Že i na jiných místech v Čechách byly stopy diluvialního člověka zjištěny, známo ponejvíce ze zpráv Woldřichových. Rovněž i přítomné důkladné pojednání o sídlišti v Jenerálce jest dalším nezvratným dokladem existence člověka diluvialního u nás. Autor popisuje polohu cihelny Jenerálky vzdálené 5·4 km severozápadně od středu Prahy, pak podává přehled uloženin diluvialních s několika profily, jich rozbor petrografický a šíře jedná o povaze a vzniku hlin těchto. Podkladem diluviálních nánosů v Jenerálce jest fyllit, načež následuje 11 diluviálních usazenin nad sebou. Část vrstev těchto jest původu fluviatilního, část pak vznikla činností hydatoerickou. Zbytků fauny předglacialní a glacialní v Jenerálce nalezeno nebylo. Za to zjistil zde Woldřich zástupce fauny stepní a pastevní. Nejzajímavější jest kulturní vrstva celého profilu Jenerálky, jejíž celková rozsáhlosť od jihu k severu mohla asi 50—60 m. obnášeti. Mocnost vrstvy této obnášela průměrně 0·4 m, nebyla však všude stejná. Kulturní vrstva tato byla velmi popelovitá, promíchána uhlíčky. Pazourkové nástroje celé i zlomené, odpadky a jádra (nuclei), nástroje a odpadky jinokamenné roztrou-

šeny po různu ve skupinách, zejména však poblíž ohniště; mezi těmi pohozeny všeliké valouny jako pěsti veliké, různé rozbité kamení hranaté, ponejvíce buližníkové; pak rozbité kosti a hrubé nástroje kostěné. »Na pokraji zbytku ohniště spočívalo různé kamení, sem snešené a částečně žárem spálené. Toto, jakož i úlomky kostí, pokryty byly ponejvíce popelem, hojnými uhlíčky a některé malounkými třístičkami pazourkovými pevně s nimi spojenými. Vzdáleností od ohniště ubývalo kamenů, kostí i pazourků, ač tyto i úlomky po různu dosti roztroušeny byly až ku jižnímu pokraji vrstvy kulturní. Z povahy kulturní vrstvy a jejího obsahu vysvítá, že diluvialní člověk, zařídiv si tu ohniště, pazourkové i jinokamenné nástroje, odpadky a jádra pazourková tu zanechal, kosti mamutí, nosorožčí, sobí a koňské roztloukal a z nich různé nástroje přispůsobiti se snažil a že v ohništi zejména části koňské pekl; tábořil zde tudíž po delší čas; ani za rok ani za dvě léta nemohla tu vzniknouti poměrně tak mocná a velmi rozsáhlá vrstva kulturní s tak bohatým obsahem svým. Odkud člověk ten přišel, věda dnes neví a do zbytečných na ten čas hypothes a povídání spustiti se nechceme. Toliko jisto, že člověk ten byl po Evropě, zejména na jižní a střední, velmi rozšířen, zvláště podél toků vodních, jak nálezy zbytků jeho též i v Čechách, na Moravě a Dolních Rakousích nasvědčují.« — Na základě geologických studií, jež autor nánosu v Jenerálce věnoval, vychází na jevo, že diluvialní člověk zde tábořil dlouho po období glacialním i stepním ku konci období pastevního, když se byla vegetace luční rozšířila a bujnosť její následkem rozšiřování se lesů poněkud ustoupila; žil zde tudíž diluvialní člověk za dosti příznivých poměrů klimatických, podobných dnešním, při mírné teplotě. Nad kulturní vrstvou spočívalo v Jenerálce ještě 0·5 m šedé žlutky a 1 m tmavošedé žlutky a ornice, neobsahující podobně jako ve stanici Lubné, žádných stop po člověku, ale v Jenerálce zbytek diluvialní fauny lesní (jelena) z konce doby diluvialní. Diluvialní člověk v Jenerálce používal ku zhotovení svých nástrojů různého materialu. Vedle pazourku, jehož nejhojněji užíval, vyhledával též křemen, křemenec, jaspis, amfibolitickou břidlici a felsitický porfyr. K nástrojům kostěným používal zejména kosti sobí, mamutí a koňské. Kosti v kulturní vrstvě Jenerálky obsažené a veskrz člověkem sem zavlečené, náležejí mamutu, sobu, koni, turu a nosorožci. Jak kosti v popeli nalezené dosvědčují, požíval též masa některých z těchto zvířat. Nástrojů pazourkových, ponejvíce nožů, nalezeno asi 105 kusů; z předmětů kostěných, jichž nalezeno bylo počtem 78 kusů, velice zajímavý jest úlomek žebra nosorožce z venčí i vně nepravidelně vroubkovaný, na přední straně šesti vyvrtanými dírkami opatřený. Žebra podobnými vroubky zdobená vyskytují se, jak známo, v proslulých nálezech z Předmostí. Počet všech předmětů pazourkových (nožů, jader, odpadků) v Jenerálce nalezených udává Woldřich na 336 kusů, ku kterýmž připočteme-li též ostatní předměty z jiných hornin, stoupne počet předmětů kamenných na 422 kusů; celkem tedy na 500 kusů veškerých předmětů. Dle stratigrafického uložení kulturní vrstvy, jakož i dle obsahu zbytků zvířecích, náleží tábořiště Jenerálky konci poglacialního stupně pastevního. Témuž stupni náleží v Čechách Lubná, Šárka? Panenská? a Vtelno?; k němu připojují se v Čechách Sudslavice II. a Trmice u Ústí nad Labem, náležející přechodní fasi k stupni lesnímu. Na Moravě náležejí stupni Jenerálky Jaroslavice a mladší vrstvy štramberských jeskyní, v Dolních Rakousích: Willendorf, Aggsbach, Zeiselberg, Stillfried. Ve Francii odpovídá Jenerálce Salmonova fase Moustér — Magdalénská; tam žije za epochy magdalénské sice ještě mamut, avšak sob převládá; k přitloukaným nástrojům pazourkovým: nožům, rýdlům, škrabadlům, malým hrotům a pilkám pojí se již pokročilé nástroje kostěné: šipky, jehly, harpuny a pod., jak se částečně vyskytují též ve sluji Gudenusově v Dolních Rakousích«. — Woldřich zde také popisuje a vyobrazuje zajímavé zbytky lidské lebky z jeskyně sudslavické, jež dosud vyobrazeny nebyly. Zbytky tyto nalezl svého času vedle kostí nosorožčích v hlíně. Jelikož vzezření a zachovalost jejich rovná se kostem nosorožce, koně a soba, a jelikož ani v rozsedlinové II. sluji sudslavické, ani poblíž, ani v dalekém okolí není mladších zbytků člověka, nepochybuje autor o geologickém jejich stáří. Ku konci zmiňuje se ještě o stopách diluvialního člověka u Vtelna blíž Vrutice Kropáčové objevených a popisuje též stanici diluvialního člověka z Liboce, odkudž vyobrazuje též řadu kostěných předmětů, z klu mamutího, kostí soba, koně a divokého kance zhotovených,

které poukazují na pokročilou techniku při vyrábění nástrojů kostěných, s jakou se setkáváme při typech francouzské epochy magdalénské, tudíž v posledním kulturním stupni člověka diluvialního. Vrstva hlíny, v níž kostěné nástroje byly nalezeny, náleží k nejmladším usazeninám diluviálním, svědčíc u nás období lesnímu. Woldřich domnívá se sice, že mamut ku konci doby diluvialní, tudíž za období lesního byl u nás již na vymření anebo dokonce již vyhynul, a že nástroje z Liboce uvedené, vyrobeny byly snad z klu zvířete již vymřelého, načež dodává dále: »Každým pádem máme před sebou znamenité stopy diluvialního člověka s kulturou mladší a pokročilejší, nežli ji vykazuje člověk z Jenerálky a od Sudslavic, s kulturou náležející konci doby diluvialní či palaeolithické, tudíž diluv. období lesnímu a současnou nejspíše se stupněm sluje Gudenusovy v Doln. Rakousích, odpovídající francouzskému stupni magdalénskému. V období tom šířil se již jelen, kdežto sob mu ustupoval a u nás vymíral. Chopil se po té člověk, jenž se jistě s jelenem nepřistěhoval, v následující době mesolithické, totiž z přechodu diluvia do alluvia parohů a kostí jeleních, aby je upotřebil.« Woldřich, zmíniv se ještě stručně o nálezech střepů z dvou kulturních jam mladší doby v Jenerálce, z nichž jedna poukazuje k době bronzové a druhá k době mladší, končí těmito všeobecnými úvahami: „Z nálezů a úvah zde uvedených konečně vysvítá, že diluvialní čili palaeolithický člověk, po Evropě rozšířený, zde nevymřel, aniž se do jiného dílu světa vystěhoval, nýbrž že zde zůstal, v kultuře pokračoval a tělesně dále se vyvinoval. To ovšem nevylučuje občasný vliv cizí ani možnosť, že člověk cizí, jinde se vyvinuvší, místně se mezi něj dostal. Palaeolithický člověk evropský, současník mamuta a soba, byl bez domoviny ve smyslu moderním, neznal orby, a teprv ku konci doby diluvialní započal ochočovati soba, psa a snad i túra a přiučil se podle vzoru přihlazených nástrojů kostěných přibrušovati též nástroje kamenné; nejstarší rostlinstvo kulturní poukazuje pak k jihovýchodu. Kolonisováním a vzájemnými styky dostala se k němu později některá, jinde ochočená zvířata a jiné kulturní rostliny z východu evropského a Asie. Ku konci doby palaeolithické čili diluvialní, a za doby mesolithické, rozšiřovaly se rodiny diluvialního člověka, dosáhnuvšího znamenitého stupně kulturního výrobou pokročilých nástrojů, zbraní ano i kresbou a počátky řezby, po Evropě v nárůdky, tito šířili se, pěstovali styky s nárůdky jinými a seznavše počátky orby, rozšířili za doby neolithické orbu a chov dobytka. V době této setkáváme se již s národy usazenými, jak k tomu kolové stavby a sídliště neolithická po návrších a horách, později po nižinách poukazují« . . . Práce Woldřichova čítající 32 stran ozdobena jest 15 obrazci v textu a 12 zdařilými tabulkami. J. V. Želízko.

Miocén moravský. Druhý příspěvek ku poznání rázu zvířeny mořských slínů a jílů severozápado- a středomoravské oblasti. Napsal Vl. J. Procházka. Věstník král. české společnosti nauk. Třída math.-přírodov. 1899. Stran 45. — Autor v přítomné stati pokračuje ve studiích o našem miocénu, které byl již r. 1892 započal (Miocén moravský, První příspěvek etc. V Praze). Poměry našeho neogenu nejsou pro studium velmi příznivy, neboť neogen pokryt jest na velikých prostorách diluvialními a alluvialními vrstvami, tak že nad příkrov zdvihá se jen malinkými ostrůvky. Nutno tedy pilně zkoumati všechny takové jednotlivé ostrůvky, aby se mohl poznati ráz celého našeho moravského neogenu. — Autor tu popisuje ráz i zvířenu slínů miocenových z Černých Polí u Brna, z Vyškovska (zvláště písky i slíny marchanické), z Předmostí a od Rebešovic. Zvířenu posledně jmenovaného ostrůvku probírá autor důkladněji, shromažďuje tu material ku řešení otázky rázu a příslušenství jak slínů, tak písků rebešovských, které dosud zejména Rzehakem jsou prohlašovány za obdobné s oněmi typu grundského. Rozřešení otázky té ponechává však na dobu pozdější, až budou vrstvy rebešovské faunisticky úplně vykořistěny. Absolon.

Předchozí zpráva o výzkumu jeskyně »Bočkova díra« u Mladče na Moravě. Podává Karel Absolon. Ve »Sborníku české společnosti zeměvědné.« — Jeskyně »Bočkova díra« nachází se v nejzazším výběžku »Krasu moravského« ve skupině mladečské u Litovle. Pro odlehlost krajiny bylo tomuto okrsku dosud málo pozornosti věnováno, neboť byl to jedině kustos J. Szombathy, který již r. 1881 jeskyni za příčinou studií palaeontologických navštívil, podav zároveň i stručný popis a náčrtek jeskyně; od té doby nikdo tam nebádal; teprve v červnu t. r. podnikl jsem několikadenní studijní cestu do této krajiny. — Jeskyně »Bočkova díra« jest velmi rozsáhlá, tvoříc klikatý laby-

rinth podzemních chodeb, takže jest nejspletitější jeskyní moravskou vůbec. Skládá se z přední a zadní části spojených úzkou průrvou a přechází snad i do spodních pater. Půda jeskynní jest vyplněna mohutnými nánosy hlíny, které chovají bezpochyby ještě bohaté zásoby zbytků fossilních. Fauna recentní jest velmi zajímavá, any jsou tu pravé formy jeskynní slepé a barev bledých, které žijí též v jeskyni šošůvské u Sloupu, takže obě tyto tak vzdálené jeskyně mají faunu společnou. Nejtypičtější obyvatel této jeskyně jest podivné klíště Eschatocephalus gracilipes, které tu žije úplně volně a poměrně četně na stěnách, čímž troglobiismus jeho (t. j. stálý život v jeskyních) jest úplně dokázán. Mimo to vnikají sem i jiní povrchní živočichové a v zimě přespávají tu netopýři. — Krápníková výzdoba jest velmi chudá, neboť vše bylo již vandalským způsobem vylámáno, jen v zadní části uchovaly se ještě některé stalagmity. — Jméno svoje obdržela jeskyně od jakéhosi Bočka, leč nebylo možno něčeho jistého se dopátrati. — Zajímavá partie krajiny mladečské (hlavně vzhledem geologickým) jest údolí řeky Moravy, které živě připomíná některé části krasu moravského. Zde rozkládá se opět větší, do tří čtvrtí kruhu se táhnoucí a do přečetných komínů vybíhající jeskyně. Též krasový potok tu vyvěrá náhle ze skály silným proudem vody nikdy nezamrzající, o níž domácí tvrdí, že přichází až od Křtin.*) Absolon.

---

*) V dnešních různých zprávách podává pan Dr. Remeš stať, dle níž „Bočkova díra« byla objevena 1828 na základě zpráv z let 1829—1830. Ve feuilletonu »O výzkumu jeskyň u Mlače, blíže Litovle« v »Hlasech z Hané" ze dne 6. října 1900 č. 79, č. 80., uvádím zprávy tyto, které ovšem již před 18 lety uveřejnil známý badatel pan řed. Maška ve svém díle »Der diluviale Mensch in Mähren.« První authentická zpráva o jeskyni jest ona v topografii Ř. Wolného. Leč není možno, aby »Bočkova díra« byla objevena teprve roku 1828, ale jisto jest, že je známa ze šeré dávnověkosti. Vždyť již pravěký člověk ji obýval, jak potvrzeno bylo z nálezů Szombathyových. Ovšem možno jest, že původní vchod časem byl zasypán (dle pověsti loupežník Boček vnášel neznámými průchody kořisť do jeskyň; za pravdivost této verse, která mi byla vyprávěna, ovšem neručím) a jen málokomu znám, tak že r. 1828 mohl býti objeven pouze nový, neznámý dosud průchod či onen starý, objevitelům neznámý. Jistě kdyby se byli oni stavitelé silnice z r. 1828 u domácích poptávali, byli by snad zvěděli, že domácí o jeskyni vědí. Ale náš lid jest už takový, nevyptáváš-li se, nepoví mnoho.

Z botanických cest Dr. Eduarda Formánka na poloostrově Balkánském a na Východě. Sděluje V. Spitzner. Zvláštni otisk z Věstníku klubu přírodovědeckého v Prostějově za rok 1900. Stran 27. — Podivná jest to hra osudu, která spůsobila, že podávaje referát o článku p. Spitznerově, zároveň s truchlivým srdcem píšu nekrolog toho, o němž publikace ta jedná. Jsme tím vděčnějšími autorovi, že zjednal spiskem svým stálou vzpomínku na zesnulého, jenž bohužel nucen byl při smutných našich literárních poměrech domácích, otiskovati práce svoje ve sbornících cizích, čímž pro naši vědu byly téměř ztraceny. Autor rozvinuje přehledný a jasný obraz o celé práci Formánkově i jeho výzkumech na poloostrově Balkánském. Jsem jist, že mnohý čtenář brožury páně Spitznerovy se podiví velikému dílu Formánkovu, neboť o tom naše veřejnost neměla ani tušení. Bylo to již v povaze Dr. Formánka, že nikam se nedral do popředí — F. ukončiv svoje veliké dílo »Květena Moravy a rakouského Slezska« věnoval 13 let svého života výzkumu flory Balkánské, podniknuv 13 cest do nehostinných oněch končin. Autor popisuje chronologicky tyto cesty, čerpaje nejen ze spisů F.-ých, nýbrž i z korrespondence jeho a příležitostných sdělení. F. každého roku podniknul nákladnou cestu výzkumnou v té době, kdy jiní odpočívají, navštíviv po sobě Bosnu, Hercegovinu, Albanii, Korfu, Epir, Srbsko, Bulharsko, Macedonii, Thessalii, Turecko a Malou Asii, povětšině tedy kraje nehostinné, nezdravé, obývané lidem surovým a nevzdělaným a tu nelze se diviti, že F. musel namnoze botanisovati v průvodu silné stráže, až po zuby ozbrojené a že mnohá výprava neminula bez osudného dobrodružství, ano bylo mu bojovati nejen s rozbouřenými živly přírodními, nýbrž i vášněmi lidskými. Tak na čtvrté cestě r. 1890 na Olympu nebylo příjemné setkání s divokými Arnauty a na ostrově Prinköpo jen revolver uchránil jej od rozzuřeného domorodce. Za námahy tyto byly F.-ovi náhradou nejen hluboké dojmy z krás přírodních a mnohé zkuše-

nosti i vědomosti, které na cestách nastřádal, nýbrž i četné objevy botanické, které učinil. Autor tu vypočítává více než 140 druhů i odrůd rostlinných, jak chronologicky F.-em byly objeveny. Ku konci připojen jest seznam dvanácti prací F.-ých o květeně balkánské a seznam důležitějších míst, které F. na svých cestách navštívil.

Absolon.

Moravský kras. Napsal Vl. J. Procházka. Údolí slepá a poloslepá; vztah jejich k suchým žlebům; údolí holštýnské a jeskynní bludiště potoka »Bílé vody.« Ve »Sborníku české společnosti zeměvědné« R. VI., č. 4.—7. Geologické práce Procházkovy, assistenta geologie při české technice, o nichž z části jsem již nedávno referoval (viz tento časop. č. 66, str. 72.—73.) znamenají epochu ve výzkumu krasu moravského. Jimi objevují a osvětlují se věci, které dosud musely zůstati temnými těm, kteří nehledíc k tomu, že pokusili se pracovati najednou v mnoha oborech, úplně cizích jich povolání, vystoupili na půdu vědecké práce beze všech základních vědomostí, tak že přirozeně museli se minouti pravdy. — Slepých i poloslepých údolí táhne se po pomezí moravského krasu celá řada. Stářím i polohou lehce se rozeznávají. Mladší údolí vznikají i na území kulmovém a v suchých žlebech, starší neopouštějí meze devonsko-kulmové. — Údolí slepá i poloslepá význačně liší se od suchých žlebů rázem morfologickým i poměry hydrografickými. Nejzajímavější všech slepých údolí jest údolí holštýnské, vynikající rázovitostí a zřetelně vyvinutými znaky, kterých jinde namáhavě musíme vyhledávati. Příčinou toho jest předně jeho nepatrná velikost, proto jest lehce přehledné, a pak ta věc, že mladé nánosy na dně údolním jsou z části odplaveny aneb rozbrázděny. Autor líčí nejprve krásy přírodní tohoto místečka, tichého a dojímavého; zde pěkně prokmitá láska jeho k památnému území i dobrému, věrnému lidu, který je obývá. Následující odstavce obsahují dějinný přehled zkoumání tohoto území. Základ k topografickému vědeckému výzkumu položil mimo členy generálního štábu proslulý geodest prof. Kořistka ve známém díle »Hypsometrie von Mähren und Österreichisch- Schlesien«. Bohužel od té doby práce valně nepokročila, naopak laickými pokusy neodborníků, postrádajících potřebných zkušeností, en zmatky byly způsobeny. Autor tu v porovnávací tabelle poukazuje na podstatný rozdíl výškoměrných údajů prof. Kořistky a dat těchto pozdějších badatelů. — Ze stanoviska geologického mnoho vykonáno nebylo, ačkoliv žádný z autorů údolí nepominul. Cvijić první je r. 1892 označil pravým jménem. Autor stručně přehlíží práce jednotlivé, označuje za nejzajímavější práci J. Soukupa z r. 1858, »v níž první stopy činorodé práce Wankelovy z jeho školy prokmitají«. Autor počal údolí podrobně studovati od r. 1897. — V delší stati ukládá tu výsledky své námahy, popisuje vznik i vývoj údolí, jeho rázovitosť a vztah k údolí sloupskému, k údolím slepým a poloslepým okraje východního. S údolím sloupským má mnoho znaků společných (stejný směr, obrys, polohu propadání etc.), které nejsou nahodilé, ale výslednicí mnoha činitelů, hlavně úložných poměrů devonského vápence. Z poměrů těchto vysvětluje autor i ten podivný úkaz, že vody potoční dosáhnuvše údolí, mění svůj původní směr. Výklady svoje objasňuje autor na původní, přehledné mapce geologické a na linearních průřezech. — Druhá část článku jest věnována jeskynnímu bludišti holštýnskému čili Rasovně. Nejstarší i základní výzkumy o této jeskyni pocházejí ovšem od Dra. Wankela provedené v létech 1852 1858 za účinné pomoci jeho přítele inženýra Mládka, jenž tehdy i skvostné plány a průřezy tohoto jeskynního bludiště zhotovil. Leč Wankel tehdy jich neuveřejnil a později byly zapomenuty. Teprve letos referent, přehlížeje literární pozůstalost Wankelovu, náhodou spolu s jinými plány je naleznul (srov. tento časop. č. 66, str. 69—70.) a odevzdal autorovi k disposici. Věrná reprodukce plánu (original je barvami provedený) jest k publikaci Procházkově připojena Tak bylo autorovi účinně umožněno srovnati důkladněji v dalším odstavci hodnoty prací pozdějších výzkumců s oněmi Wankelovými. Jest pak odstavec ten »mnohým vzhledem zajímavý a zároveň výstražný,« nepřekvapí ale nikterak toho, kdo zná literaturu o moravském krasu a dějiny jeho výzkumu. Jako dříve v přehledné tabulce byly srovnány resultáty prací výškoměrných, tak srovnávají se nyní topografické práce o chodbách jeskynních. Čtenář sezná tam, jak si v té příčině vedl notář JUDr. Kříž. — Autor popisuje dále prostory jeskynní a vyslovuje domněnku (rozhodně správnou), že známé prostory jsou jen nepatrným zlomkem toho neznámého bludiště, které se

ještě ve skalách skrývá. Objevení prostor těchto jest ovšem možné, ale vyžádá si mnoho práce i námahy; prostory ty šíří se asi k jihozápadu k tak zv. »Staré Rasovně.« Při popisu topografickém vůdčí direktivou jsou autorovi plány Mládkovy. I tu vysvětluje se směr a ráz bludiště z úložních poměrů vápence devonského. Absolon.

Vorläufige Mittheilung über die Aphoruriden aus den Höhlen des mährischen Karstes. Von Karl Absolon. Zool. Anzeiger Nr. 620. Nejobtížnějši skupinou šupinušek jsou zástupcové druhé čeledi Aphoruridae, které právě v jeskyních krasu moravského jsou neobyčejným množstvím zastoupeny. Formy tyto význačné nedostatkem vidlice skákací, která šupinušky tak charakterisuje, poskytují veliké obtíže při systematickém zpracování, any jsou si celkově velmi podobny a hlavní znaky, kterými se rozeznávají (rozdělení t. zv. pavček- pseudocelli a tvar t. zv. ústroje zátykadlového - orgánu postantennalního) jsou patrny jen po určité praeparaci (zvíře nutno máčeti v roztoku soli cali lauge.) V přítomné stati jsou Aphorurid y moravské kriticky zpracovány a uvádí tu autor celkem 4 rody (Neanura, Aphorura, Stenaphorura a Anurophorus) s 11 různými formami. Dva druhy dříve za samostatné pokládané (Anura nigra Wankel a A. crassicornis Müller) bylo nutno sloučiti v jedno s druhem všeobecně známým a všude rozšířeným Neanura muscorum Jempl. Popisují se nové variety Aphorura v. stalagmitorum nov. var. A. var. multipunctata nov. var., nový druh A. spelaea nov. sp. a neobyčejně podivná, sama o sobě nový rod tvořící, šupinuška Stenaphorura japygiformis nov. gen. nov. sp. Forma tato jest význačná mnohými odchylnými vlastnostmi, kterými se úplně liší od ostatních Aphoruridů. Jest to typ čistě jeskynní, upomínající nápadně bizarně protáhlým tvarem těla na korýše Stenasellus z francouzské jeskyně Padirac. Žije ojediněle na stalagmitech krápníkové jeskyně Eliščiny u Sloupu a jest velmi vzácná. U druhu A. stillicidii, nejdříve z jeskyň popsané šupinušky (dánským badatelem Schiödtem r. 1851 v jeskyni Postojenské) uvádí se poprvé úplná diagnosa. Do textu jest vřaděno 12 vyobrazení, představujících rozdělení pavček a tvar organů postantennalních.

Miloslava Procházková: P. Ignát Wurm ve svém životě. V Olomouci 1900. 111 stran. V létě právě uplynulém slavil v úplné tichosti padesátileté jubileum kněžské jeden z nejpopulárnějších mužů moravských — předseda vlasten. muz. spolku našeho, P. Ign. Wurm. Bylo tedy velice na čase vydati přítomnou knížku, která není pouhým životopisem oslavencovým, ale podává kromě zajímavých osobních vzpomínek jeho i vylíčení jeho snah, jeho názorů, které tak často bývají vyvýšeny nad všední obecné, povrchní nazírání na různé věci; knížku obsahující vylíčení jeho půlstoleté práce hlavně v oboru kulturním. To všecko oceněno bylo již mnohokráte, a bylo by nošením dříví do lesa, kdybychom zde chtěli opakovati, čím P. Wurm byl a jest české veřejnosti na Moravě. A rovněž tak je všeobecně známo, že on je našemu vlasteneckému spolku muzejnímu hlavou i duší. Proto těšíme se srdečně této publikaci, která tak dovedně zachytila a tak poutavě nakreslila obraz našeho milovaného a váženého předsedy, jemuž z upřímného srdce přejeme, aby Všemohoucí nám jej v dosavadní svěžesti a dobrém zdraví zachoval ještě mnohá, přemnohá léta!

Červinka J. L. Sbírka pravěkých starožitností. Uh. Hradiště 1900. Nákladem vlastním. 37 stran, 13 tabulek a 24 obrázků v textu. — Náš vážený spolupracovník klade touto knížečkou počet ze své desítileté činnosti sběratelské. A věru, práce jeho byla korunována pěkným výsledkem. Sbírka jeho převyšuje 4000 čísel, mezi nimi 600 kusů kamenných, 200 kostěných, přes 500 bronzových zbraní a nástrojů, přes 350 popelnic atd. — Předeslav stručný úvod do praehistorické archaeologie, p. autor podává pak přehled své sbírky podle period a v nich podle povahy nálezů (sídliště, nálezy jednotlivé, hromadné atd.); pod těmito záhlavími pak sřaděna jsou v abecedním pořádku příslušná naleziště a nálezy karakterizovány několika nejdůležitějšími dáty. Pravou ozdobou této publikace jsou četné illustrace její vytvořené dovednou tužkou p. spisovatelovou. Přejeme jemu ještě několik tak plodných desítiletí!

Průvodce do Moravských jeskyní od Dra. Martina Kříže a Floriana Koudelky. Díl I. (Punkva, Macocha, Sloup, Ostrov, Vilímovice a na Habrechu.) S četnými obrázky. Ždánice — Vyškov, 1900. Nákl. vlastním. Stran 244 velké osmerky. — Kdo by pod tímto titulem očekával průvodce v obyčejném slova smyslu, zmýlil by se. Pp. autoři měli patrně úmysl, zpopularisovati tímto způsobem výsledky svých vědeckých badání v moravských je-

skyních, a kromě toho shrnouti veškery výsledky své mnoholeté práce o všech jeskyních moravského krasu v jednu knížku. Zůstavujíce sobě vrátiti se k této publikaci po vydání jejího II. dílu, zaznamenáváme zde prozatím toliko obsah dílu I., který jest rozdělen na část polohopisnou a část poučnou. Tato poučná část jedná o nadmořských výškách, o podzemních vodách, o geologických dobách, o naplaveninách v jeskyních, o pravěkých čili diluviálních zvířatech, o pravěkém čili diluviálním člověku a o stáří jeskynní fauny u nás; k tomu druží se ještě část třetí o věcech různých, obsahující mimo jiné také pověsti o jeskyních v tomto díle popisovaných.

Der „Heidentempel" in Znaim, seine Geschichte u. kunsthistorische Bedeutung — jest zkrácené německé přepracování V. Houdkova pojednání »Hradní kaple Znojemská«, uveřejněného v číslech 57—61. Časopisu vlast. muz. spolku olomouckého. Vyšlo jako 1. sešit sbírky nadepsané »Beiträge zur Heimatkunde von Znaim und Umgebung« o 26 stránkách a opatřeno je týmiž obrázky jako citovaný článek český.

Knihtiskařství v Prostějově v době XVI. a XVII. století. Podává prof. Fr. Koželuha. Zvl. otisk z programu zemské vyšší reálné školy v Prostějově za školní rok 1899-1900. Stran 21. Cena 20 h. Pan autor neobmezil se při sestavování tohoto spisku na zprávy obsažené v příslušných souborných spisech tištěných, nýbrž čerpal také z pramenů dosud nevydaných, zvláště z městského archivu prostějovského. Z práce této seznáváme, že Prostějov může se vykázati zvláště v XVI. stol. značnou činností knihtiskařskou. Byly to ovšem — duchu doby přiměřeně — velkou většinou spisy obsahu náboženského, zejména bratrské. V úvodě p. spisovatel právem touží, že Prostějov dosud nemá své monografie. Budiž nám dovoleno vysloviti, že pokládáme p. spisovatele samého za nejpovolanějšího, aby tomuto nedostatku odpomohl. Vykonalť zajisté k této práci již obsáhlé přípravy, nepochybujeme také, že u městského zastupitelstva nynějšího shledá se potřebné obětavosti k uskutečnění tohoto přání. V. H.

Zprávy spolkové.

Muzejní kronika.

Hlubším, novějším badáním zjištěno, že království české je vlastně pokračováním velkomoravského, z něhož vyrostlo. Napověděl to starší náš kronikář: že kdo prý chce mluviti o Čechách, musí se tázati dříve Moravy. Ale tento poměr Moravy k Čechám jasněji vyložil a přesně určil Pešina z Čechorodu v Mars Moravicus (Lib. III. Cap. II.) těmito slovy: »Anno demum 1086 Imperator Henricus IV. in Comitiis Moguntiae celebratis Vratislavo Regis titulos contulit: et quo id plausibilius faceret, omnium Imperii Principum consensu, extinctum pridem Moravorum Regnum in lucem revocavit et Bohemorum imperio adjecit una cum Polonia, vel potius Poloniae parte, quae est Silesia, atque ita Regem Bohemiae appellavit.« Totéž na základě jiných pramenů ztvrzuje a zevrubně vykládá polský církevní historik Friese, že totiž na sněmu mohučském r. 1086 byl královský název Moravy obnoven a českému vévodovi Vratislavovi II. udělen. Na základě této historické události dlužno tedy původ a kořeny království českého hledati na Velké Moravě. Zmiňujeme se o proměně této bývalého království Moravského v České z příčin národopisných a kulturně historických. — Morava byla za časů Mojmíroviců zřízený stát, kde hlavně blahověstným působením SS. Cyrilla a Methoda z Byzance přišlých, o duševní vývoj postaráno bylo a kde řemeslá, domácí průmysl, obchod a zemědělství pěstovány byly, jak toho vzorně uspořádaný stát, křesťanským duchem zušlechtěný nezbytně vyžadoval. — S těmito skutečnými poměry a s tím na vrchu uvedeným přenosem královské hodnosti Moravy na Čechy jest českému

národopisci a každému našinskému kulturnímu historikovi počítati, poněvadž s královským jménem Moravy přecházela do Čech moravská, byzantskou osvětou a vzdělaností produševněná kultura. — Velká Morava sáhavší daleko k východu, zahrnovala do sebe jmenovitě nynější uherské Slovensko, bez jehožto národopisné a vůbec starovědecké znalosti se žádný český národozpytec a archeolog ani v Praze ani na Moravě neobejde. K tomuto přesvědčení dospěvše také opatrovníci vlasteneckého Muzea v Olomouci, obracejí zřetel k zajímavé zemi této, kde nalézá se klíč pro všeliké vědecké pátrání naše ethnografické a starožitnické vůbec. I pro důležitost tuto záslužno, aby tam naši turisté a cestovatelé na zotavenou letní dobou výlety podnikali. Tam na Slovensku možno seznati i lidové stavitelství a způsob lidového obývání vůbec, jenž před časy také na Moravě a v Čechách obvyklý byl, jehož poslední zbytky a stopy však na dobro mizí. I tuto stránku života našich předků vyzkoumati a zjistiti uznává Vlastenecké Muzeum v Olomouci za svou povinnost a snaží se, získati v té příčině rady a podpory odborníka p. Jurkoviče, jenž svou způsobilost po stránce této osvědčil pořízením nářadí v brněnské Vesně i stavbou útulen na Radhošti ve slohu přesně národním. Muzeum naše těšilo se i v minulém čtvrtletí četných hromadných návštěv i jednotlivců, mezi nimiž uvádíme vzácnou společnost přátel vlasteneckého umění a snah muzejních z Brna a Prostějova, Sokolstva z Čech, žen a dívek z Příkaz, chovanců hospodářské školy ve Vyškově, žáků měšťanské školy z Bystřice atd. Výbor podnikl dvě schůze ve Slatěnicích a v Mořicích, které za valného účastenství výborně se zdařily. V Slatěnicích učinil hezkou přednášku o dějinách fárnosti slatinské nadějný učitel p. Zapletal; prof. a kustos p. Tálský promluvil o významu dravého ptactva v přírodě a předseda P. Wurm o následování hodných obyčejech, vlastnostech a života způsobech našich předků. V Mořicích poučil znaleckým slovem učitel a kustos p. Telička přítomné o důležitosti okolí Mořického po stránce archeologické, načež p. Tálský poutavým způsobem pojednal o podzimním tahu ptactva od severu do krajin jižních, P. Wurm pak o potřebě národopisné činnosti, bez nížto nemožno poznati ani krásné a skvělé ani temné stránky národa. Schůzi Mořickou zakončil p. Dr. Hruban o důležitosti vlasteneckého Muzea ze stanoviska vzdělávacího a dokládal, že jmenovitě rolnictvo by snahám muzejním mělo býti podporou. Na obou místech projevilo občanstvo vzorně smysl pro úkoly muzejní a zavázalo si deputaci muzejní vlídným uvítáním a slovanským pohostinstvím k srdečným díkům. Na cestě do Mořic podala se příležitost Olomoučanům, obádati lochy (podzemní umělé jeskyně) v nezamyslickém hliníku. Výboru dostalo se s mnohých stran vděčných projevů za vydání »Dokumentů« od pí. Šebestové. Kniha dochází všeobecného uznání jmenovitě v kruzích vzdělanců, kteří se jí nemohou dosti nachváliti, učí se z ní také přesnosti mluvy lidové Ve svatvečer blahověstů slovanských poctil výbor důst. p. předsedu v místnostech muzejních blahopřáním k jeho kněžskému jubileu a k pětasedmdesáté ročnici narozenin. Jubilar odmítaje od své osoby zásluhy o Muzeum, přenášel je na ty muže, kteří mu byli k vlastivědné činnosti návodem a budili v něm chuť ku pěstování národopisu. Jsou to v pánu zesnulí: Sušil, hr. Bedřich Taroucca, Havelka a Wankel. Vzpomínaje posledního, podotknul, že by se jeho zkoumání v jeskyních Sloupských mělo nějakým způsobem znázorniti, aby turistům, zavítajícím do těch končin naší Moravy, připamatovalo se, kdo první jeskyně ty vědeckému bádání podrobil. Péče výboru byla i v tomto čtvrtletí obrácena ku sbírání milodarů na zbudování vlastního přístřeší muzejního. Nezkrácená péče tato o vystavění vlastního domu muzejního v Olomouci nesmí však překážeti ctitelům a pěstovatelům národopisu na Moravě, aby »Věčné velké loterii«, která ve prospěch stavby Národopisného Muzea čeko-slovanského v Praze losy rozesílá, poskytli obětavou podporu. Jedná se tu o tytéž účely, za nimiž olomoucké Muzeum po výtce se ubírá. Nebude od místa, podotknouti, že při sestavení rozvrhu výherního nebyl výbor pouze ohledy finačními veden, nýbrž měl na zřeteli, aby do československých domácností dostala se cenná díla vlasteneckého umění v originálech neb uměleckých reprodukcích, jakož i aby poskytnul uměleckému průmyslu československému příležitost k osvědčení dovednosti a rázovitosti jeho. Stanoven proto vedle bohatě nadaných 10 hlavních výher značný počet výher po 50 K a po 10 K a premií po 6 K a voleny vesměs cenné předměty výroby domácí, z nichž většina byla pro loterii zvláště

zhotovena. Z rozvrhu loterního jest patrno, že naděje na výhru jest mnohem větší, než bývá pravidlem při podobných podnicích i jest se tudíž nadíti, že losy dojdou rychlého odbytu. — Odporučujíce podnik tento obětavé přízni našeho obecenstva, dáváme důkaz vzájemnosti a zároveň jakou váhu na pěstování národopisu československého klademe, jehož střed položen do Prahy. Seznam darů, jichž se Muzeu i v tomto čtvrtletí dostalo a vzrůst členů dosvědčují, že ústav tento náš zapouští čím dál tím hlubších kořenů v mysli a duši národa, jehož majetkem jest; ale Muzeum naše povzneslo by se jedním rázem, kdyby každý dosavadní člen aspoň jednoho člena nového pro budoucí rok získati se podvolil a kdyby dotyčné přihlášky se provedly, než se vánoční číslo tisknouti začne. Vůbec jest žádoucno a vymahá toho prospěch a zdar Muzea, aby pp. členové příspěvky zavčas zasílati si neobtěžovali. Jest toho nutně třeba jak vzhledem na správné vedení knih, tak k vůli nákladu, aby totiž se opatřil přiměřený počet výtisků nového ročníku Časopisu. — K závěrku ještě budiž poznamenáno, že tiskopisné potřeby Muzea obstarává od prvopočátku knihtiskárna Kramář-Procházkova a že se to děje velmi solidně, nezištně, ba mnohdy i se vzornou vlasteneckou obětavostí a sice výslovným odkazem zakladatele závodu zvěčnělého p. Kramáře, jejž Spolek vlasteneckého Muzea čítá k svým prvním dobrodincům a podporovatelům a jejž proto také čestným členem jmenoval. Firma tato slavila za dnův posledních třicátou ročnici svého trvání. Výbor vzhledem na platné služby, jež jmenovaný původce firmy Kramář-Procházkovy spolku prokázal a k nimž — jak podotknuto — své dědice i na budoucí časy zavázal, pokládal svou povinností, firmě té vděčné blahopřání k dotčenému třicítiletému jubileu projeviti.

Věcná loterie

ve prospěch Národopisného Musea Československého v Praze.

Nejkrásnějším odkazem nezapomenutelné národopisné výstavy jest Národopisné Museum Československé, založené již v době přípravných prací pro výstavu a otevřené dne 15. května 1896 v sálech krásné barokní stavby Dienzenhoferovy na Příkopech, v paláci hraběte Arnošta Sylva-Tarouccy. Hned při svém otevření Národopisné Museum Československé rázem se postavilo mezi nejlepší musea národopisná v Evropě, ba v naší říši, pokud jde o představení jediného kmene sbírkou ethnografickou, bylo prvním ústavem toho druhu a nemělo soupeře. Nespokojilo se ovšem tím stupněm, na nějž se postavilo hned od počátku, nýbrž zvelebuje a rozšiřuje se od roku k roku tak, že se mu stále dostává uznání a začasté i nelíčeného obdivu cizích kruhů odborných, jichž representanti zhusta Národopisné Museum naše vyhledávají, aby studovali hojné a vybrané jeho sbírky i zařízení. Není o tom sporu, že Národopisné Museum Československé má pro náš národní život význam neobyčejný, zachovávajíc nám a vědeckým uspořádáním sestavujíc obraz všeho, co tvoří svéráznost našeho kmene československého, co však pohříchu tak rychle mizí. Takového ústředního ústavu k záchraně a k systematickému uspořádání památek, předmětů a materialů národopisných jest nezbytně třeba, má-li naše věda řádně prospívati a máme-li nabyti obrazu o tom, čím lišíme se od jiných a co tvoří náš národní svéráz. Že takové ústřední, veliké museum národopisné jediného kmene má kromě důležitosti pro odbornou práci vědeckou především také nesmírný význam pro celý život národní, to jest uznáváno všude ve vzdělaném světě, zejména u národů menších, kteří vším právem věnují svým museím národopisným největší pozornost a péči. Stačí za příklad uvésti jen Maďary a Švédy — zejména pak tyto poslední, kteří své severské museum národopisné, díky štědrým podporám sněmu, hlavního města Stockholmu a jiných veřejných korporací, povznesli na takovou výši, že může býti vzorem všem ostatním podobným ústavům. Národopisné Museum Československé bohužel nerozvíjí se v tak příznivých poměrech. Je to především citelný nedostatek řádné, všem potřebám vyhovující budovy musejní, jenž stojí v cestě dalšímu žádoucímu rozvoji musea. Otevření Národopisného Musea Československého umožněno bylo velkomyslností hraběte Arnošta Sylva-Tarouccy a jeho choti Marie, rozené hraběnky Nostitzové, kteří věnováním ze dne 17. listopadu 1893 k účelům Národopisného Musea bezplatně propůjčili průčelí prvého poschodí a levé křídlo prvního nádvoří svého paláce na Příkopě na dobu desíti let. Avšak tyto místnosti, ač dosti rozsáhlé, již při samém otevření stačily pojmouti sotva polovici získaných do té doby předmětů. Od toho času vzrostly

sbírky musejní tou měrou, že sotva třetina jich nachází místa v paláci, kdežto ostatní dvě třetiny předmětů, mezi nimiž na př. jest celá bohatá kollekce krásných modellů lidových staveb, nemohou býti zužitkovány podobně, jako i hojná sbírka fotografií, diagramů atd. Při museu jest dále zřízena nezbytná odborná knihovna, na jejíž účelné rozestavení již nyní nedostává se místa. Ale i v těchto místnostech, které nynějšímu rozsahu sbírek více již nestačí, takže přečetné předměty, uložené v bednách a v dočasně museu propůjčených skladištích, vydány jsou i nebezpečí poškození, ba po případě zkáze — i v těchto místnostech může Národopisné Museum Československé zůstati již pouze do listopadu 1903 I jeví se naléhavá nutnost, opatřiti nové místnosti, v nichž by nejen všecky bohaté dosavadní sbírky Národopisného Musea Československého přišly k platnosti, ale které by i další žádoucí rozvoj musea tak důležitého a potřebného připouštěly. — A to jest možno jedině v samostatné budově, vyhovující všem moderním potřebám podobných ústavů. Stavba důstojné budovy Národopisného Musea Československého je tedy nezbytností již následkem okolností, jimiž by se mohly krásné a vzácné sbírky národopisné octnouti bez přístřeší, jest nutností i z ohledu na žádoucí příští rozvoj musea — především však z ohledu na záchranu mizících svědků národní naší svéráznosti. — Zachování a důstojné umístění Národopisného Musea Československého leží v zájmu celého našeho národa, i doufáme, že ve všech vrstvách jeho dojde sympatického přijetí a hojné podpory podnik, jejž Národopisná Společnost Československá a rada Národopisného Musea Československého zahajují, aby získaly prostředků ke stavbě důstojné budovy musejní. Jest to velká věcná loterie ve prospěch stavebního základu NMČ., jejíž losy rozletěly se v těchto dnech po vlastech českých a jejíž finanční výsledek bude rozhodovati, zda-li sbírky musejní naleznou důstojné přístřeší neb snad zůstanou bez přístřeší vůbec. Dosavadní fond a subvence, jichž se Museu dostává, jsou k dosažení účelu tohoto absolutně nedostatečné, stačíť sotva k udržování Musea v nynějším stavu. Loterie tato státi se musí populární v celém národě, musí proniknouti do všech míst našich vlastí, z nichž před pěti lety statisíce návštěvníků pospíchaly na Národopisnou Výstavu Československou. Lid český zabezpečil svého času zdar naší nezapomenutelné výstavy národopisné, zabezpečí tím spíše také výsledkem loterie této zdar nejcennějšího odkazu výstavy této, našeho Musea Národopisného a budoucího stánku jeho! Že se tak stane, v to pevně doufáme tím spíše, že loterie Národopisného Musea Československého poskytuje veliké množství skutečně krásných a cenných výher, podávajících většinou díla našich předních umělců (orig. malby olejové i akvarely, sošky, reliefy a umělecké jich reprodukce). Výher jest celkem 2210 v ceně 62 500 K, kromě nich pak bude vydáno 13.186 premií v ceně 79.116 K, to jest za každých 15 netažených losů umělecky provedená premie v ceně 6 K. Hlavních výher bude 10, první v ceně 25.000 K, druhá v ceně 3000 K, třetí 2000 K atd. Losy prodávají se po 1 koruně, i mohou proniknouti do všech vrstev našeho národa. Národopisné Museum Československé jest ústav, založený na prospěch a ku cti celého národa Československého, velké, důstojné národopisné museum spočívá v zájmu všech, kdož se k národu tomu počítají, i voláme ke všem, k celé naší veřejnosti československé: Kupujte losy Národopisného Musea Československého a zachraňte Museu tomu jeho další rozvoj i budoucnost! Losy tyto lze dostati ve všech obchodech, trafikách, loterních sběrnách a pod., zejména pak v kanceláři Národopisného Musea na Příkopě 12. Za Národopisnou Společnost Československou Prof. Dr. Jiří Polívka, předseda. Adolf Černý, jednatel. Prof. Dr. Arn. Kraus, pokladník. Za Národopisné Museum Československé: Prof. Dr. Fr. Pastrnek, předseda. Prof. Dr. L. Niederle, jednatel. Artur Häusler, pokladník.

Výkaz darů

věnovaných fondu Palackého
od 1. června až 30. září 1900
od následujících příznivců:

	K h
P. T. p. Rudolf baron Henniger, c. k. gymn. řed. v Kroměříži .	2·—
P. T. pí. Anna Hradilová, choť vrchního lékaře v Brně	4·—
Snáška . .	6·—

Přenáška	6·—
P. T. p. C. Kalous, lesní v Mauerbachu	3·—
P. T. pí. A. Kleinová, vdova po učiteli v Kelči	2·—
Vldp. Vinc. Kleprlik, děkan v Rychnově n. K.	2·—
Vldp. Augustin Kleveta, farář v Praci u Šlapanic	2·—
P. T. p. Otto Kolář, c. k. pošt. assist. v Zadru	2·—
P. T. p. A. Kubeš, mistr tesařský v Bubnech u Prahy	2 —
P. T. p. Josef Květoň, učitel hluchoněm v. v. v Praze	1·70
P. T. p. Frant. Mlčoch, c. k. vrch. pošt. správce v Brně	5·—
P. T. p. Gustav Nováček, hrab. důchodní na Pernštýně	2·—
Vldp. Pavel Pelikovský, kvard. františk. kláštera v Dřevnově	2·—
P. T. p. Alois baron Pražák, c. k. ministr m. s. ve Vídni	3·—
P. T. Ředitelství c. k. gymnasia v Rychnově n. K.	6·—
Vldp. Jan Štěpán, farář v Novém Hrozenkově	1·70
Úhrnem	40·40

XXVI. výkaz darů,

jež vlast. spolku muzej. v Olomouci

na zjednání vlastní muzej. budovy od 1. června až 30. září 1900

poskytli příznivci jeho, a sice:

	K h
Vldp. Jan Baďura, farář v Týně	2·—
P. T. p. Josef Bališ, úřed. cukrovaru v Hejčíně	2·—
P. T. p. Mar. Bartelmusová, choť továrníkova v Brně	10·—
P. T. pp. Bartoň a synové, továr. v Náchodě	10·
P. T. pp. knížecí úředníci v Bavorové, král. České	2·—
P. T. p. Josef Březka, c. k. notář v Kloboucích u Brna	3·—
Vldp. Josef Bříza, farář v Lučici p. Okrouhlice	1·—
Vldp. Jan Cibulka, rektor tovar. Ježíšova na Velehradě	—·60
P. T. p. Albert Čáp, c. k. horní rada v Příbrami	5·—
P. T. pp. bratří Čermákové, slévárna na kujné litiny v Hořovicích	5·—
P. T. p. Ladislav Červenka, mistr umění církevního v Napajedlích	2·—
Snáška	42·60
Přenáška	42·60
P. T. cukrovar v Dřevohosticích	50·—
P. T. p. Alois Duda, majitel elektrotech. závodu na Král. Vinohradech	10·—
P. T. p. Emanuel Dvořák, stavitel v Praze	1·—
Dp. Jan Groh, kaplan v Jičíně	1·—
P. T. p. Karel Hauser, solicitátor v Jevíčku	—·5)
P. T. p. Rudolf baron Henniger, c. k. gymn. ředitel v Kroměříži	2·—
P. T. spol. roln. akc. cukrovar v Holici u Olomouce	40·—
P. T. spolk. roln. cukrovar v Horkách nad Jiz.	10·—
P. T. akciový lihovar v Chrudimi	5.—
P. T. ženský spol. »Libuše“ v Ivanovicích	10·—
P. T. pp. bratří Janouškové, továr. v Karlině	5·—
P. T. p. Rudolf Janovský, měst. tajemník v Holešově sbírkou k níž přispěli: slav. obecní rada města Holešova 10 K a sběratel 2 K	12·—
Dp. Jakub Jeleček, koop. v Rosicích	1·—
P. T. p. MUDr. Jiránek, plukovní lékař v Přemyšlu	5·—
P. T. p. M. Jurda, c. k. poštmistr v Konici	1·—
Vldp. Jan Kaláb, farář v Hrušce	4·—
P. T. p. Flor. Kašlík, c. k. pošt. assist. ve Štýru, měsíčně 1 K, za dva měsíce	2·—
Vldp. Bedřich Kaun, kapitolní děkan v Kroměříži	2·—
P. T. p. Aleš Klabačka, c. k. pošt. úředník v Kroměříži	1·—
P. T. p. JUDr. Fr. Klouček, advokát v Jičíně	2·—
P. T. p. Alois Komárek, c. k. vrchní berní inspektor v Místku	2·—
P. T. kolínská továrna na kávové náhražky v Kolíně	10·—
P. T. p. Ant. Konečný, c. k. poštmistr v Kladkách	1·—
Vldp. PhDr. Tomáš Kouřil, prof. real. gymn. v Rychnově	10·—
P. T. p. JUDr. Emil Kozánek, advokát v Kroměříži	2·—
P. T. p. Edvard Křižánek, farář v Znorovách	—·60
P. T. spolek divadelních ochotníků čtenářského spol. v Kvasicích	5·—
P. T. p. Jan Kyselák, c. k. pošt. správce v Domažlicích	1·50
P. T. p. Fr. Kyselý, c. k. pošt. ofic. v Kroměříži	1·—
P. T. p. J. Lička, prof. v Praze	10·—
Snáška	250·20

Přenáška . . 250·20

Vysoce důst. R. baron Linde, sídelní kanovník v Olomouci 20·—

Vldp. Fr. Malota, farář v Bilovicích u Hradiště . . . 3·

P. T. p. Ferdinand Markes, c. k. soud. kanc. v Jevíčku . . 2·—

P. T. p. Rudolf Mazáč, c. k. kont. oficiál tabákového skladiště v Olomouci . . 2·—

P. T. p. Erich Mládek, vrchní hor. inženýr ve Vitkovicích . . 5·—

P. T. čten. pěv. spolek »Pokrok« v Hor. Moštěnici . . 3·—

P. T. cukrovar v Mratíně u Měšic 2·—

P. T. p. Jan Bapt. Nebeský, rytíř z Wojnowicz, velkostat. v Nymburce . . 10·—

Dp. Ant. Nevrkla, kooper. v Jenešově u Náměště . . . 1·—

P. T. pp. Novák a Jahn, továr. v Bubnech . . . 6·—

P. T. pí. Eleonora Novotná, choť továrníkova v Batelově . . 5 —

Slav. obec Bilovice u Prostějova 4·—

» obec Slatěnice u Olomouce 5·—

» obecní úřad města Hradce Králové . . . . . 10·—

P. T. spol. pekařů a řezníků venkovského okresu olomuckého v Olomouci . . . . 10·—

P. T. družstvo divadelních ochotníků v Oslavanech . . . 2·—

Vldp. Antonín Parobek, farář v Tištíně . . 2·—

P. T. p. Frt. Pavlát, c. a k. dvorní pekař a cukrář v Praze . 10·—

P. T. p. J. Pexider, materialista na Král. Vinohradech . . 2·—

P. T. okres. výbor v Poděbradech . 3·—

P. T. p. Jan Pochop, professor v Třebíči . . . 2·—

P. T. p. Em. Pohl, c. a k. nadporučík 30. pěš. pluku ve Lvově . 3·—

P. T. p. Josef Pospíšil, c. k. berní inspektor v Místku . . 4·—

P. T. p. rada král. hlavního města Prahy . . . 50·—

P. T. akc. spolek strojírny dříve Breitfeld, Daněk a spol. v Praze . 20 —

P. T. čes. obchod. beseda v Praze . 10·—

P. T. spolek posluchačů inženýrství v Praze . . . . 6·—

P. T. pp. úředníci c. k. poštovní účtárny v Praze . 10·—

P. T. p. Jan Prokeš, c. k. místodržit. rada v Brně . 4·—

P. T. p. Václav Prokop, c. k. poštmistr ve Zvoleňovsi . 3·—

P. T. p. Alois Příhoda, c. k. pošt. assist. v Serethu, Bukov. . . 1·—

Snáška . . 470·20

Přenáška . . 470·20

P. T. p. Jan Pšenčík, c. k. notář v Plumlově . . . 5·—

Dp. Julian Roska, k. a. vrchní pokladník v Kroměříži . . 2·—

P. T. p. Petr Rysanek v Maria Lanzendorfě . . . 2·—

Dp. Antonín Ryšavý, defic. v Průhonicích u Říčan . 1·—

Vldp. Josef Řezníček, farář v Česlicích u Říčan . . 1·—

P. T. p. PhDr. Josef Salaba, úřed. kniž. archivu v Třeboni . 9 —

P. T. p. Frant. Schäffer, c. k. pošt. rada v Praze . . 3·—

P. T. p. MUDr. Schmoeger, lékař v Chrasti . . . . 5·—

P. T. p. M. Schön, ředitel krakov. pojišt. v Brně . . 4·—

P. T. p. Viktor Schwarz, architekt a professor c. k. uměl. průmysl. školy v Praze . . . . 3·70

P. T. pí. M. Slavíčková v Kelči . 6·—

P. T. p. Frant. Slavík, c. k. pošt. ofic. v Kroměříži . . 1·—

P. T. p. Josef Sloupský, c. k. gymn. prof. v Kroměříži . . 1·—

P. T. p. K. Smetana, materialista v Plzni . 2·—

Vldp. Frant. Snopek, farář n. o. v Kroměříži . . . . 3·—

P. T. p. Karel Sommer, sochař v Kroměříži . . . . 2·—

P. T. p. Jan Svoboda v Konici . 2·—

P. T. p. Václav Šafář, c. k. poštmistr v Michalkovicích . . 4·—

P. T. p. Frant. Šacha, c. k. soudní adjunkt v Jevíčku . . . 5·—

P. T. p. V. Šebor, c. a k. dvorní klenotník v Praze . . . 1·—

P. T. p. Otto Šmídt v Štěpánově u Nedvědice . . . —·60

Vldp. Frt. Špička, víceděkan v Mor. Ostravě . . . . 4·—

P. T. p. Ladislav Švestka v Praze 3·—

Vldp. Vinc. Tesař, děkan ve Zvoli . . . . 3·20

P. T. rolnický akciový pivovar v Těšeticích . . . . 30·—

P. T. p. R. E. Tolman, knihkup. v Hradci Král. . . . . 2·—

P. T. p. Frt. Vaculík, kanovník v Kroměříži . . . . . 4·—

P. T. p. Václav Valoušek, obchodník chmelem v Praze . . 3·—

P. T. p. JUDr. F. Váňa, tajemník hypot. banky král. Česk. v Praze 2·—

P. T. I. kontribučenská spořitelna ve Vyškově . . . . 20·—

P. T. p. Antonín Weber, c. k. berní n. o. v Miloticích . . 2·—

Snáška . . 606·70

Přenáška . . . 606·70
P. T. pí. Fr. Vysloužilová, vdova po poslanci v Příkazích za příčinou 50letého kněžského jubilea vldp. kons. rady a předsedy vlast. spolku muzejního Ig. Wurma . 100·—
Slav. občan. zálož. v Olomouci . 80·—
» roln. zálož. v Bohuňovicích 10·—
» roln. zálož. v Zeravicích . 4·—
» svato-václavská záložna v Praze . . . . . . 20·—
P. T. p Jan Zezula v Jevíčku . 1·—
P. T. p Frt Žédek, c. k. pošt. správce v Těšíně . . . 1·—
Při svatbě p. Ignáce Vyjidáka, statkáře z Toveře se slečnou Frant. Stejskalovou z Olomouce vybráno . . . . . 28·—

Dohromady . 850·70
Zůstatek 31. května 1900 . 16.363·78
Úhrnem . 17·214·48

Šlechetným dárcům vzdáváme tuto nejvřelejší díky a prosíme o další laskavé příspěvky, jež přijímá Eduard Klement, vrchní účetní »Ústřední záložny rolnické v Olomouci«.

Ed. Klement, t. č. pokladník.

Seznam
nově přistouplých členův od 1. června až 30. září 1900
a sice:

Clenové zakládající:

Sbor českých starostů venkovských obcí okresu olomuckého.

Členové činní:

Vldp. Alois Barbíř, farář ve Studynkách u Šilperku.
Vldp. Ignác Bečák, farář ve Frenštátě p. R.
P. T. p. Alois Bena, učitel chlap. školy v Kroměříži.
P. T. p. Arnošt Březina, učitel v Brodku u Přerova.
P. T. p Jan Dolcžal, učitel hosp. školy v Kroměříži
P. T. p. JUDr. Fr. Drbal, advokát v Kloboucích u Brna.
P. T. p. Rob. Dvořák, lékárník ve Frenštátě p. R.
P. T. p. Frant Hejdušek, rolník v Bohuňovicích.
P. T. p. MUDr. J. Hudeček, obv. lékař v Holešově.
P. T. p. MUDr. Břetislav Kalandra, obv. lékař ve Frenštátě p. R.
P. T. p. V. Kappus, c. k. notář ve Velk. Meziříčí.
Vldp. Bedřich Kaun, kapit. děkan v Kroměříži.
P. T. p. Jan Koehler, ak. malíř v Nenkovicích u Kyjova.
P. T. p. Adolf Koplas, ředit. zim. hosp. školy v Holešově.
P. T. p. J. Koráb, c. k. soudní kancelista v Kloboucích u Brna.
P. T. p. MUDr. Josef Krejčí, c. a k. plukovní lékař v Olomouci.
P. T. p. MUDr. Frt. Křenek, měst. lékař ve Frenštátě p. R.
P. T. p. Rob. Fr. Křenek, továrník ve Frenštátě p. R.
P. T. p. Rud. Křenek, továrník ve Frenštátě p. R.
P. T. p. Jos. Kšír, c. k. vrchní berní insp. v Olomouci.
P. T. p. Jan Martilík, ředit. chlap. školy v Přerově.
P. T. p. Bedřich Millberger, naducitel v Tištíně.
P. T. p. Rudolf Němec, adm. příručí v Brodku u Přerova.
P. T. p. Vladimír Novotný, ředitel měšť. škol v Tovačově.
P. T. p. Otokar Očenášek, úředník firmy bratří Thonetů v Koryčanech.
P. T. p. JUDr. Ed. Parma, advokát. a posl. ve Frenštátě p. R.
Vldp. Antonín Parobek, farář v Tištíně.
P. T. p. JUDr. Jarosl. Peka, sekretář c. k. fin. prokur. v Brně.
P. T. p. Pavel Perka, učitel m. s. ve Frenštátě p. R.
Dp Viktor Pinkava, kaplan v Jablonném u Liberce.
Vldp. Alois Rosík, farář v Bílově u Bílovce.
P. T. p. Frant Schäffer, c. k. pošt. rada v Praze.
P. T. p. M. Simon, hoteliér v Kroměříži.
P. T. p. Al. Sojka, architekt v Olomouci
P. T. p. Jos. Soušek, c. k. soudni adjunkt v Kloboucích u Brna.
P. T. p. Josef Šmaha, prof. v Rakovnicc.
P. T. p Frt. Štulín, revírník v Ochozích p. Bystřici p. H.
P. T. p. Frt. Urbášek, naducitel v Pavlovících u Nezamyslic.
Vldp. Frt. Vaculík, kanovník v Kroměříži.
Vldp. Josef Votke, farář v Nezamyslicích.
P. T. p. Vil. Votruba, redaktor v Táboře
P T. p. H. Vyjidák, továrník v Toveři.

———

Redaktor: Jaroslav Palliardi. — Nákladem vlasten. spolku muzejního v Olomouci
Tiskem národní knihtiskárny Kramáře a Procházky v Olomouci.

Kasule z Boskovic.

ČASOPIS

VLASTENECKÉHO

MUZEJNÍHO SPOLKU V OLOMOUCI.

ROČNÍK XVIII. S 9 tabulkami a 13 obrázky v textu.

V OLOMOUCI 1901.

Nákladem Vlasten. muz. spolku v Olomouci. — Tiskem Kramáře a Procházky v Olomouci.

OBSAH:

Články: Strana

Různé zprávy:

Literatura:

Ročník za 4 K. Členům spolku muz. vydává se za cenu sníženou.

ČASOPIS

Expedice v České ulici (Národní dům III. poschodí).

VLASTEN. SPOLKU MUZEJNÍHO V OLOMOUCI.

Číslo 69. Spořádáno v prosinci. r. 1900.

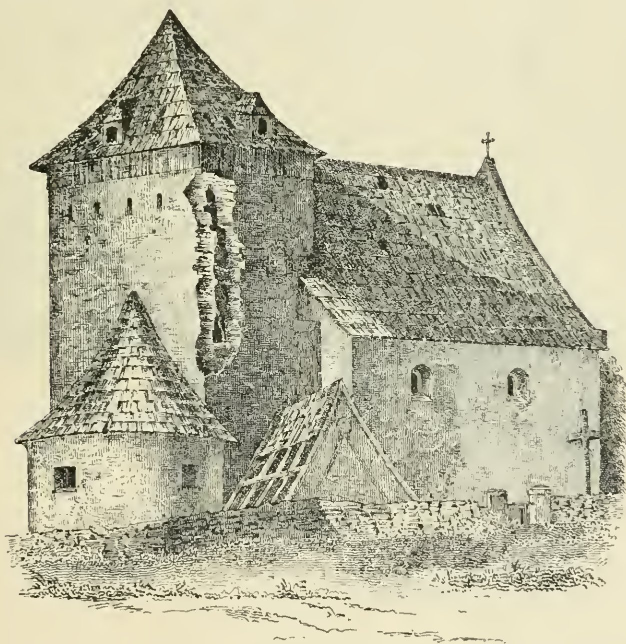
Osudy kostela sv. Markéty na Topanově u Mor. Krumlova.

Kapitola o tom, jak se u nás zachraňují staré památky stavební.

Podává **V. Houdek.**

Předesílám několik starších citátův:

1. Wolný v Círk. topografii Moravy (Brn. diec. II., 273) praví o tomto kostelíku:

Kostel sv. Markéty na Topanově r. 1859.

„Asi čtvrť hodiny od vesnice Rybníku na východ stojí osaměle na hřbitově, obklopeném pastvinami, na nichž spatřiti lze ještě stopy starého zdiva, filiální kostel sv. Markéty. Jest to zbytek z bývalé vsi Topanova čili Tupanova, která již před r. 1625 opustla. Na přesbytáři, který byl k lodi, plochým stropem kryté, později přistavěn, jsou ještě stopy 13. století, mimo jiné jedno malé kulaté

okénko. Massivní věž, na které jsou dva zvony s gotickým, jak se praví nečitelným písmem, jest nad presbytářem zbudována a již částečně sřícená; uvnitř pak jsou dva oltáře, z nichž postranní zdoben jest krásnou dřevomalbou z doby kolem 1480, představující korunování P. Marie Bohem Otcem a Bohem Synem (patrně prostřední část bývalého skládacího oltáře); obraz ten však již mnoho utrpěl. Mimo to jsou zde ještě současně na dřevě malované obrazy sv. apoštolů Petra, Pavla, Jana a Bartoloměje.*) Tento kostel byl r. 1835 šindelem kryt a jeho nynější žalostný stav způsoben byl tím, že obec Rybníky zamýšlela, tento chrám ponechati zkáze a za to zbudovati si v osadě samé kapli větší.“

Kostel sv. Markéty na Topanově po r. 1895. od jihovýchodu.

2. Kar. Vlad. Zap uvedl hořejší citát z Wolného v Památkách arch. a místop., díl III. str. 227. s nepatrnými změnami ve článku „Tři spustlé památky na zemi Moravské“ (tot. kaple kníž. hradu Znojemského, kaple tzv. Svatocyrillská na Velehradě a kostel sv. Markéty na Topanově) a připojil k němu toto: „Pošetilost takového úmyslu (tot. úmyslu obce Rybníka, ponechati ten chrám zkáze) jest ale tak patrná, že bohdá k tomu nepřijde, a ctihodná starožitnosť kostela toho přátel a rozumných lidí povzbudí, kteří o jeho zachování péči povedou.“ K článku tomu připojen obrázek, jak tento kostel tehdy, t. j. r. 1859 vypadal. Podáváme reprodukci jeho na str. 1.

3. Rovněž v Památkách (díl V., str. 186) napsal o tomto kostele Mauric Trapp mezi jiným toto:

*) Všechny tyto oltářní obrazy chovány jsou nyní v obrazárně kláštera Rajhradského, jemuž péčí Wolného byly přenechány.

„Opuštěný kostelíček můžeme již z dálky viděti a za nejmalebnější předmět této krajinky k východu pahorky ohraničené považovati. Bohužel schází tento dům Páně více a více ode dne ke dni, doba, že jen zříceniny místo kostela viděti budeme, nedá na sebe dlouho čekati. A přece se mohlo od nedbalé obce anebo patrona nepatrným vydáním pomoci! . . . Nejdříve přijdem k předsíni, která 7'4" z průčelní části kostela povystupuje. Jest pokryta dřevěnou střechou, pod níž jest gotické okno téměř až po kružbu zazděné. Hlavní vchod pod tímto oknem, i v nynějším stavu dosti

Kostel sv. Markéty na Topanově po r. 1895 od jihozápadu.

pěkném, má vodorovnou podvoj, kamennou, lištovím ozdobenou pažbu. Průčelní zeď končí se obyčejným, ostrým štítem. Loď má 58' délky a 2 ' šířky, 17 3/4' výšky až k dřevěnému bíle obarvenému stropu, který již zcela zetlelý jest. Hmotná zeď s nízkým obloukem, jímž se z předsíně do lodi kráčí, jest podporou kruchty. Na tu se leze po žebříkovitých schodech v chrámové prostoře stojících. Zábradlí nebo lépe popředí kruchty ozdobeno jest řadou obrazů svatých 14 pomocníkův, které dosti umělecky na černé dřevěné půdě olejovými barvami vymalovány a jmény těchto svatých dole opatřeny jsou . . . . Na obou stranách lodi jsou postranní vchody do kostela, z nichž levý maje tvar špičatě obloukovitý zazděn jest;

pravý pak až posud účelu svému slouží. Ve zdech lodi jsou nízká, polokruhová okna, tři po pravé, dvě po levé straně. V pozadí lodi začíná vlastní presbyterium, nad kterým čtyřhranná věž stojí. Klenutým obloukem vcházíme do něho; podlaha jest o stupeň vyvýšena, klenba do lomeného oblouku, avšak nepravidelná. Na levo jsou nízké gotické dvéře, jimiž se druhdy do sakristie vcházelo. V polokruhové báňovitě klenuté a o stupeň vyvýšené apsidě stojí zcela svobodně hlavní oltář. Okno v pozadí apsidy jest úzké, malé, gotické, obě postranní okna jsou však polokruhová, původní románská. V pravo viděti lze čtyřhranný výklenek ve zdi apsidy. Celá apsida jest 14' dlouhá, 12' široká. Kostel jest cihlami vydlážděn, i byl v 16. století zevnitř ozdoben kreslenou rustikou, t. j. na způsob stavby ze samých tesaných kamenů. Stavivo jest dobré. Věž není vysoká, nahoře má prkny obedněnou zvonici, nad kterou teprv šindelová střecha leží. Nyní stojí jen tři stěny věže, neboť čtvrtá spadla a kamení prorazilo a zkazilo také sakristii pod ní. Na zvonici jdoucí dřevěné schody vznášejí se nyní volně v povětří. Pro uvarování nebezpečí převezli osadníci zvony odtud do Rybníka a pověsili je na návsi na dřevěné hranici. Menší zvon má 2' v průměru, a čte se na něm pod vyobrazením kříže nápis v minuskulích:

Leta panie M^oCCCC^oXLIX^o tento zvon gest slit ke czti a chwale pana boha i geho matcze.

Druhý zvon má v průměru 2'6", a jeho nápis též v minuskulích zní takto:

Leta * bozieho * M * CCCCCIII * tento * zwon * vdielan * dvchek konwarz * ztrebicze * do * rybnyky.*)

Za apsidou jest na hřbitově starý náhrobek s českým nápisem v minuskulích, který povětřím tolik utrpěl, že nemožno ho čísti."

4. Všechny tyto zprávy uvedl msgr. F. Lehner v Methodu 1894, str. 110—112, připojil k tomu svůj nákres, jak tento kostel podle obrázku Zapova a podle citovaných popisů původně, dokud byl čistě románský, asi vypadal, „aby alespoň paměť na kostel sv. Markéty se zachovala" a poznamenal k tomu, že „pro věž v tomto místě nad chorem zbudovanou byl kostel Topanovský zvláště důležitým, jelikož jsou dosud známy jen tři kostely a to různých soustav, u nichž věž nad chorem se vyskytuje, přidružujíc se ve Zborově k rotundě, v Mouřenci k lodi obdélné, v Proseku ku trojlodnímu kostelu. . . . Malá nízká okna, jakož celý způsob stavby prvotnou prostotu ukazující, zařaďují původ kostela do 11. věku. Byl zbudován najednou, nikoli ve dvou dobách, jak svrchu se uvádělo, a to v prvotní době románské. Ve 13. věku se však stavělo slohem zcela jiným."

* *
*

Abych se na vlastní oči přesvědčil, zdali tento památný kostelíček zatím snad skutečně s povrchu země nezmizel, po případě v jakém stavu se nyní nachází, zajel jsem si r. 1896 na svých

*) To jsou ty domněle nečitelné nápisy na našich moravských zvonech.

toulkách za umělecko-historickými památkami moravskými do Mor. Krumlova, odkud jsem se vypravil na nedaleký Topanov u Rybníka.

Ze silnice již viděl jsem hřbitůvek na Topanově a uprostřed něho kostelíček. Nezmizel tedy stařeček. V jakém stavu jsem jej však zastihl, ukazují obrázky na str. 2. a 3.

Kostelíček jest tedy nedávno obnoven! Avšak moje radost z této věci brzy ustoupila rozmrzelosti na tím, jak tato obnova byla provedena. Maje v paměti obrázek Zapův z r. 1859 a podle něho restaurovaný obrázek Lehnerův, kroutil jsem nedůvěřivě hlavou. Toto že jest kostel sv. Markéty na Topanově? Kam se poděla věž? Kam loď? Co se to stalo s apsidou? Věž se značně snížila a má střechu jako obyčejná chalupa; není to dnes již vůbec věž; za to apsis vyrostla zatím, tak že se výškou bývalé věži vyrovná. Největší změna stala se s bývalou lodí — neboť zmizela nadobro. Proč asi? Hrozilo snad zdivo její spadnutím? Nikde v hořejších popisech není ani zmínky o tom, že by loď byla na spadnutí. Vysvětlení podalo se mně samo, když jsem v osadě Rybníku shledal novou kapli. Slavná obec Rybník provedla tedy zatím svůj shora uvedený úmysl, postaviti si novou kapli v osadě; učinila tak — na útraty stařečka Topanovského, zbořivši kostelní loď a upotřebivši staviva z ní ke stavbě nové kaple. Toto se stalo, jak se mně z pramene spolehlivého sděluje, již r. 1877.

Věž i apsis však „opravili“ teprve r. 1895. Opravili je tak důkladně a znalecky, že celé stavbě odňali naprosto ráz charakterizující kostelní stavby románské. Že se ani r. 1877 ani r. 1895 neptali žádného znalce, netřeba teprve dokládati. Jak si při tom vážili historických památek, dokázali ostatně i tím, že onen náhrobní kámen, který Trapp viděl na Topanově, položili jako schod přede dvéře nové kaple — a to nápisem nahoru!

Hle! jak se u nás zachraňují a opravují vzácné starobylé památky stavitelské na sklonku 19. století!

Kostelíček Topanovský je důkladně zkažen, — za to mají Rybničtí novou kapli — gotickou! Totiž **má** to býti gotika . . . .

* * *

Dokládám ještě, že apsis kostelíčka topanovského je více než polokruhová; okénko v pozadí apsidy pak není gotické, jak Trapp tvrdil, nýbrž zachovalo původní románský tvar. Naproti tomu obě postranní okna v apsidě, která podle popisu Trappova byla ještě r. 1862 románská, jsou dnes široká, polokruhová.

Čtvrtohorní zvířena jeskyně pod hradem u Suchdola na Moravě.

Napsal **Jan Knies.**

K nejkrásnějším partiím moravského Krasu náleží hluboké, částečně podzemním potokem Punkvou oživené údolí, táhnoucí se velikým obloukem mnohými oklikami od poutnického místa Sloupu ke Klepačovu na Svitavě položenému.

Západní polovice žlebu toho složena je z eruptivního kamení moravského; počínajíc samotou Skalským mlýnem, zakryta jest namodralým devonským vápencem. Hluboká úžlabina, uváděná v literatuře nejčastěji jménem údolí Punkvy, skládá se z několika částí patřících pod katastr různých obcí, rozložených na okolní náhorní rovině.

Nejvíce těchto přírodních úkazů soustředěno jest kolem „Východu“, kde Punkva po dvouhodinové podzemní pouti klidně vytéká 20 m. širokou a 3 m. vysokou skalní branou a na dále rychlým tokem k jihozápadu se ubírá a brzy žene různé závody průmyslové po všem světě proslulé.

Tato část údolí, kterou okolní obyvatelstvo nazývá „Dvorským žlebem“, náleží k horské vísce Suchdolu, vzdálené jednu hodinu od Sloupa na jihozápad.

Levá strana žlebu vytvořena jest kolmými vápencovými stěnami, které strmě, někdy i převisle vystupují do závratné výše 100 i více metrů; pravý břeh pak složen je z ohromných, různě vrstevnatých skalisk, které na způsob bašt a mocných skalních zálivů do údolí zasahují, je súžují a směr jeho všelijak mění.

Mírnější svahy porostlé jsou jehličnatým i listnatým stromovím, mezi nímž zvláště oko poutá tmavozelená barva tisu (Taxus baccata L.) hojně zde rostoucího. Tu onde rostou vzácní zástupcové horské flory, na př. brambořík (Cyclamen europaeum L.), lilie (Lilium Martagon L., ramosum L.), různí hořci (Gentiana cruciata, Pneumonanthe, Amarella, ciliata) a j.

Z kolmých skalisk odevšad zejí na nás temné otvory různých jeskyň známých i neznámých, však téměř vesměs neprozkoumaných.

Údolím vede úzká voznice, po kteréž, kráčejíce od Východu Punkvy 137 m. daleko směrem ku Sloupu, přicházíme k lesní stezce slabě toliko znatelné, nejčastěji listím zapadlé, která po levé ruce klikatě vede do příkré stráně kolem zříceniny „Starých zámků“ — bývalého hrádku Blanska, založeného biskupy Olomouckými — ku Dvěma Dvorům, samotám to rozloženým na horské pláni, od nichž popsaná část žlebu má i své jméno.

Stopujeme-li stezku onu ze žlebu Dvorského, tu dojdeme ku kolmému skalisku, kolem něhož se pěšinka na levo zahýbá. Zde opustíme její směr a obrátíme se podél stěny na pravo; nalézáme se tu asi uprostřed stráně. Nad námi ční vápencová stěna se zřícenými zdmi Starých zámků, na pravo původní mírnější svah znenáhla přechází v příkrou stráň, zakončenou kolmým skaliskem 48 m. vysokým, které se střemhlav řítí do údolí na místě vzdáleném od Salmovy stezky k Macoše vedoucí 260 m. naproti „Můstku“ podobnému bráně.

Nad stěnou touto — zde nepřístupnou — nalézá se vchod do sluje podle své polohy nazývané „jeskyní pod hradem“.

Okolnímu obyvatelstvu jeskyně jest málo známa; vypravuje o ní, že kdysi spojena byla s hradem otvorem uzavřeným železnou deskou, opatřenou nečitelným nápisem, po němž jsme však marně pátrali.

Dříve byla hojně navštěvována sloupskými kosťaři, kteří zde k nemalé škodě vědy vykopávali kosti pravěkých zvířat a prodávali je různým agentům cukrovarů. —

V hlavních rysech skládá se jeskyně pod hradem ze čtyř částí:
1. „Předsíně,
2. šířavy,
3. nízké chodby,
4. komínů“.

Vcházíme chodbou *A*, 7 m. širokou (viz půdorys), která však ihned se snižuje a súžuje na tři metry, později opětně rozšiřuje na 5·75 m. Před vchodem nalézá se násyp složený z kamení se stěn sem napadaného, takže na počátku jeskyně sestupujeme mírným svahem, který však brzy přechází v rovinu.

Předsíň *AB* vede směrem jihozápadním 21 m. daleko. Ku konci se strop poněkud zvedá a jest podél prostoupen hlubokou rýhou, čímž nabývá podoby gotické klenby.

Po pravé straně předsíně nalézá se 4 m. dlouhá odbočka C, nahoře zakončená skalní trhlinou.

Od předsíně na pravo táhne se šířava *BD*) v délce 20 m, v šířce nejprvé 10 m., později náhle se súžuje na 5 m. se stropem vyzdviženým 2—4 m. Ze šířavy směrem jižním odbočuje chodba nízká *DE* původně 2 m. široká a 1 m. vysoká, která vede na 18 m. do země a čím blíže ku konci se súžuje a snížuje.

Velmi zajímavou a poučnou pro tvoření se náplavy stává se jeskyně pod hradem svými komíny; tyto nalézají se sice ve všech jeskyních našeho území, nikde však nejsou tak přístupny a poučny jako v této sluji.

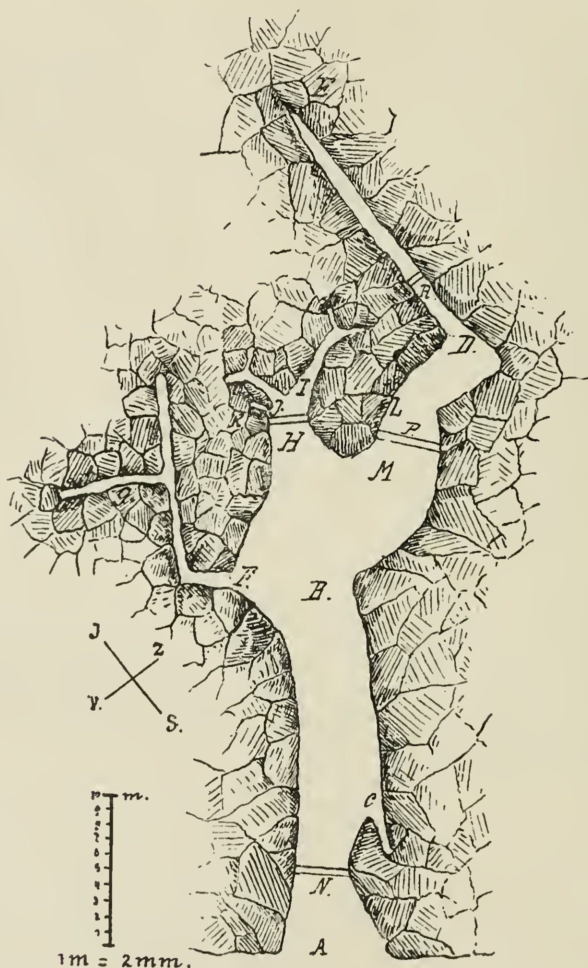
První z nich odbočuje na počátku šířavy při levé straně u *F*; počíná otvorem 1 m. širokým, 3 m. vysokým, vede mírným svahem do výše s oklikou na pravo 17 m. daleko. Na konci ucpán jest velikým balvanem složeným z kulmového písku a malých omletých křemenitých oblázků, které jsou setmeleny v pevnou celinu. Toť asi ona železná deska, o níž vypravuje tradice lidu.

Z komína toho na levo odbočuje 7 m. dlouhá chodba *G*, vedoucí šikmo na 1·60 m. do hloubi. Na komíně tomto, který jest po celé délce snadno přístupný, zřejmě vidíme účinky vod, které s povrchu sem stékaly, stěny jeho jsou vymlety, leskle uhlazeny a podobny ohromné rouře v kámen vytesané. Na mnoha místech však nalézají se v něm kruhovité malé otvory, kterými prosakovala voda do nižších poloh jeskyně, dnes vesměs náplavou zanešených.

Při téže straně v koutě nejprostrannější části šířavy jest druhý komín taktéž snadno přístupný. Původně tvoří vedlejší chodbu *H*, která na pravo přechází ve šikmou skalní stěnu, zakončenou oválovým komínem I, který po délce 3 m. se rozvětvuje a vede nahoru do prostor úzkých, nepřístupných. Komínem proudí silný průvan a dodnes přichází sem černá humusovitá hlína, v níž vězela přeražená čelisť jelena obecného.

Na počátku této vedlejší chodby na levo směrem jihozápadním šikmo vzhůru táhne se u *I* jiný komín na 5 m. daleko, načež se rozvětvuje ve dva, z nichž prvý opětně ve dvě roury přechází. Vedle něho nalézá se poboční malá chodbička *K*.

Jiné komíny stromovitě rozvětvené po odklizení náplavy nalezli jsme při levé stěně užší části šířavy u *L*. Mimo to nalézá se zde několik menších dutin nepřístupných, které však na 1—2 m. možno osvětliti, dokud svůj směr nemění; jeden z nich na konci pravé strany šířavy zacelen jest nečistou krápníkovou kaskádou.

Jeskyně pod hradem.

Největší, však nepřístupný jest onen, který se otvírá téměř uprostřed šířavy u *M*. Vytvořuje oválové okno a lze jím pomocí žebříků proniknouti na 10 m. do výše. Další jeho část jest nepřístupna pro kolmé stěny, na něž nebylo možno se vyšplhati.

Strop jeskyně pod hradem není zdoben krápníky, ač meteorická voda na mnoha místech jej hojně prosakuje. Vadíť tomu otvor jeskyně nikdy neucpaný, kterým vyměňují se stále teplé a studené

proudy vzduchu, které kapkám uhličitanem vápencovým prosyceným nedávají potřebného klidu ku tvoření se krápníků. Voda rozlévá se po stropě a stěnách a vytvořuje tu měkkou, hašenému vápnu podobnou ssedlinu, kteráž někde i na zemi celé vrstvy vytvořuje. Okraje prvých dvou komínů měly zbytky ssedlé vody, složené z tenkých krystalů barvy vinné, takže travertin měl vzhled vláknitého, vlastně tyčkovitého, průsvitného vápence.

Dno jeskyně zanešeno jest mocným ložiskem náplavy a bylo původně rovinné; dnes ovšem jest rozkopáno a na mnoha místech zpřevraceno.

Aby zjištěny byly vrstvy náplavy, proříznuto bylo dno na čtyřech místech, načež v letech 1890, 1896, 1897 a 1898 podniknuto rozsáhlejší zkoumání, které však velmi znesnadňováno bylo dřívějším kopáním lidí věci neznalých. V roce 1897 súčastnil se ho také známý německý kartograf řiditel R. Trampler z Vídně.

První průřez až na dno vedoucí učiněn poblíž vchodu u *N*. Zde učiněna příčka od jedné skalní stěny ke druhé v šířce 1 m. Sled vrstev byl následující:

1. Bílá ssedlina vlhká, však sypká . . .	0·80 m.
2. Hranatý vápencový štěrk bělavou hlínou a ssedlinou prostoupený. V něm nalezen 2. až 5. šíjový obratel jeskynního medvěda (Ursus spelaeus) . .	0·80 m.
3. Slabá vrstva tmavé humusovité hlíny povstalé setlením navátého listí	0·10 m.
4. Drobný vápencový štěrk . .	0·40 m.
Skalnatého dna dosaženo ve hloubce .	2·10 m.

Druhý průřez učiněn v postranní chodbě pod komíny u *H*.

Sled vrstev:

1. Ssedlina . . .	0·30 m.
2. Žlutá hlína vodou velmi nasáklá, štěrkem a kostmi promísená, v níž nalezena zachovalá lebka medvěda jeskynního	1·40 m.
Skalnaté dno nalezalo se ve hloubi	1·70 m.

a zapadalo na levo pod skálu.

Nejzajímavější byl třetí průřez u *P*, který zasahoval taktéž od jedné skalní stěny ke druhé, od sebe 4·85 m. vzdálené. Nahoře nalezalo se sypké kamení hojně promíchané dřívím, kostmi recentních zvířat a p. Pod tím byl následující postup vrstev:

1. Vrstva travertinu někde pevného, jinde sypkého	0·10 m.
2. Štěrk promíšený diluvialní žlutkou s kostmi .	0·60 m.
3. Písčitá hlína barvy nahnědlé . . .	0·20 m.
4. Štěrk promíšený žlutnicí, však tmavší nežli vrstva čís. 2.	0·90 m.
5. Tmavohnědá, místy černá, sypká, humusovitá hlína, po vyschnutí velmi lehká, hojně prostoupená kostmi; někdy nalezaly se v ní i drobné uhlíčky . .	0·20 m.
6. Štěrk vápencový, málo hlínou promíchaný	0·40 m.
Dno jeskyně nebo veliký balvan nalezalo se ve hloubi	2·40 m.

Tento způsob uložení, jak jsme později shledali, byl ve větší části šířavy.

Kosti zvířat vyskytovaly se od vrstvy 2. až 6., nejvíce jich bylo na spodku.

Nejzajímavější z vrstev byla vrstva 3., o níž jsem původně se domníval, že jest to kulturní ložisko diluviálního člověka. Obsahovala velmi mnoho přelámaných medvědích hnátů barvy temné, namnoze úplně černé, smolnatě lesklé.

Jelikož i při nejpečlivějším prohledávání nenalezeny v jeskyni pod hradem žádné pozůstatky lidské práce, přišel jsem na domněnku, že bituminosní tyto vrstvy jsou pozůstatky vegetace, bujivší kdysi nad jeskyní, které sem později byly splaveny.

Dokladů k tomu nalezli jsme i v jiných slujích, na př. Michalově skále u Holštýna, Kateřinské jeskyni v Suchém žlebě, objevili jsme je však také i v hliníćích mimo jeskyně, mnohdy ve více vrstvách nad sebou, na př. u Brna, Tvarožny a j.

Poslední průřez učiněn v nízké chodbě u *R*.

Postup vrstev:

1. Pevná vrstva bílého krystalinického travertinu, v níž zakopány pořídku i roztříštěné kosti, činila při pravé stěně . 0·15 m, na levo se seslabovala.
2. Hlína kostmi a štěrkem promíšená 1·20 m

Skalnaté dno nalezeno ve hloubce . . 1·35 m a zapadalo pod levou východní stěnu.

Dříve než přikročíme k popisu diluviálních nálezů, dlužno se kratičce zmíniti o tom, kterak jeskyně povstala a jak se náplava sem nashromáždila.

Jeskyně pod hradem, na pohled osamocená tak jako každý podobný útvar moravského krasu, nesmí se považovati za sluj, kterou příroda vytvořila ojediněle, nýbrž dlužno ji míti za část celku, tedy celé skupiny podobných úkazů v údolí Punkvy, s nimiž souvisí aneb souvisela průchody dnes zanesenými nebo sřícenými.

Jeskyně vyšších poloh, k nimž i ona pod hradem přináleží, nebyly protékány stálými říčnými vodami, nýbrž vytvořeny působením dešťových vod, které do vápence vsakovaly, jeho vrstvy uvolňovaly a hroutily.

Kamení se částečně pádem drolilo, vodou rozpouštělo a splavovalo stále do nižších poloh. Podobné útvary jsou tedy vlastně komíny, jichž vchod odkryt prolomením se žlebu.

Otevřenými komíny dostala se do jeskyně pod hradem veškerá náplava kostí, hlíny, částečně i štěrku. Že byla v poloze rovinné, vysvětlujeme tím, že strop rozervám jest komíny mnohými, kterými všemi sem hlína byla snášena a tím pravidelně rozdělena.

Kosti jsou jednak celé, jednak porouchané, roztříštěné, zřídka ohryzané neb omleté. Zvířata, kterým patřily, žila kdysi na náhorní rovině nad jeskyní; když pak různým způsobem: přirozenou smrtí, ne-

mocemi neb násilím zahynula, — těla jejich ležela po dlouhou dobu na povrchu, zde shnila a jednotlivé částky se rozrušily buď vlivem povětrnosti, nebo byly roznešeny jinými zvířaty.

Některé však součástky těl pevnými zaschlými šlachy k sobě byly poutány a takto otevřenými komíny smeteny v útroby zemské.

Dokladů k tomu nalezli jsme hojně, z nichž uvádíme pouze zajímavější.

Pod komínem *L* nalezena velká časť páteře jeskynního medvěda, totiž obratle číslo 16—24, jich násadce pevně do sebe zasahovaly. Nedaleko od nich nalezeny obratle bederní č. 19.—22.

Pod vedlejším komínem vykopány prsty pravé přední tlapy č. 2—5, blízko níž ležela do sebe vložená ulna s radiem.

Pod komínem *F* vykopána opět zadní pravá tlapa, prsty č. 2—5.

Podobné nálezy mají velkou důležitosť osteologickou, neboť nám udávají poměrnou velikosť různých kostí jedinců, na základě jichž možno přesně sestavovati kostry z částí i po různu nalezených.

Barva kostí vykopaných v jeskyni pod hradem jest různa, nejčastěji žlutá neb rudá; v humusovité vrstvě byly kosti úplné černé.

Na povrchu jeskyně, hlavně pod stěnami naneseno patrně různými nynějšími dravci hojně kostí recentních ze srnce, lišky, zajíce, netopýrů, rýsků a některých ptáků, na př. koroptve. Nalezeny zde i zlomené dvě čelisti psí.

Diluviální fauna zastoupena jest těmito druhy:

I. Mammalia. — Ssavci.

1. Cheiroptera. — Letouni.

Drobné, však neurčitelné kůstky různých druhů dosud hojně přezimujících v jeskyních nalézaly se pouze v nejvyšších vrstvách náplavy zasahujíce do hloubi 1 m.

2. Talpa europaea L. Krtek obecný. Tři ulny, radius, charakteristický široký humerus.

3. Felis lynx L. Rys. Phalang.

4. Felis spelaea Goldf. Lev jeskynní; druhý levý phalang délky 49 mm., druhý pravý, štíhlejší předešlého 47 mm., patela význačná svojí srdcovitou podobou délky 72 mm., šířky 52 mm.

5. Hyaena spelaea Goldf. Hyena jeskynní; přelomená ulna, 5. metacarpus.

6. Canis lupus L. Vlk; levá tibie, zlomená ulna a 5 corpalních kůstek.

7. Canis Lagopus L. Liška lední; dolní pravá čelisť těchto rozměrů:*)

*) Délka veškerých kostí udána jest v milimetrech.

	Canis Lagopus	Canis vulpes 1.	2.
Délka čelisti	89	113	104
Délka čelisti ke klu	78	99	90
Výška větve kloubní	—	37	35
Výška čelisti před 1. stoličkou	11	13	10·5
Výška čelisti za trhákem	12·5	15	14
Délka řady stoliček	50	61	56·5
Vzdálenosť klu od 1. stol.	1	6	5
Délka koruny klu z čelisti vyčnívající	14	16	16
Šířka klu	7	7	6·5
Šířka 1. stoličky	—	4·5	4
„ 2. „	—	9.5	8
„ 3. „	—	10	9
„ 4. „	10	10·5	9
„ 5. „	15	17	16
„ 6. „	6·5	7	8
„ 7. „	—	3·5	3

Zlomek pravé horní čelisti:

	Canis Lag.	Canis vulpes.
Vzdálenosť klu od 1. stoličky	1	6
Délka 1. alveoly	6	4·5
„ 2. „	7·5	8
„ 3. „	8	9
Největší šikmá délka trháku	14	15
Délka 5. stoličky	8	9
Šířka 5. stoličky	12	12·5
Délka 6. stoličky	5	6
Šířka 6. stoličky	7·5	10

8. Mustela martes Briss. Kuna lesní, obě dolní čelisti přináležející témuž jedinci s exemplářem recentním shodné.

9. Ursus spelaeus Bl. Medvěd jeskynní. Nejvíce kostí vykopaných v jeskyni pod hradem přináleželo tomuto druhu; nalezeno jich přes 3000 kusů.

Z lebek vykopáno 72 dolních čelistí, přináležejících jedincům různého stáří, většinou porouchaných a na 200 osamocených zubů.

Nejzajímavější u nich jsou dvě pravé čelisti, u nichž právě nastává výměna řezáků. Mléčné řezáky sice dosud vězí v alveolách, jsou však vesměs již vytlačeny stálými zuby ze svých poloh.

(Dokončení.)

Pohřebiště u Těšetic u Olomouce.

(Tab. I.)

Sděluje **Ant. Gottwald.**

Od západu teče k Těšeticím potok Sumice, při němž u samé osady mezi hřbitovem a stavem jest levý břeh značně vyvýšen. Po lijavcích neb jarní dobou občas nalezeny tu byly porůznu nádoby. Nad břehem rozkládají se pole. Když před 5 roky kopána tu byla hlína k dělání cihel, přišli dělníci na rozpadlé i celé nádoby, jež dílem v muzeu Olomouckém a Prostějovském uloženy jsou. Roli tomu říká se dnes „Hliník."

Vykopaniny z pohřebiště u Mostkovic.

V srpnu 1899 zajel jsem do Těšetic a laskavostí p. starosty Mart. Alexa bylo mi dovoleno zakopati na poli jeho. V krátké době uhozeno na hrob typu lužického.

Hroby tohoto rázu nalezeny na Moravě i v okolí Prostějova na různých místech.*)

Nejvíce hrobů tohoto druhu prokopáno bylo na Saraském kopci u Mostkovic na Prostějovsku. (Ukázka na této stránce.)

*) Věstník klubu přírodovědeckého v Prostějově r. 1899.
» musejní a prům. jednoty » 1899.

Jako na Sarasích i tu nádoby uloženy byly v žlutnici, kterou kryla asi 35 cm silná vrstva ornice.

Hrob těšecký sestával celkem z 15 nádob. Tvar i ozdoba souhlasí úplně s Mostkovickými. Odchylka jeví se pouze v tom, že v tomto hrobě nevyskytnul se žádný květináč, jenž na Saraském kopci ani v jediném větším hrobě nescházel.

Střed hrobu tvořila velká popelnice okřínová (Tab. I., č. 8.) natřená hlinkou barvy pomerančové. Tato přikryta byla velkou roztlačenou misou čtyřuchou (4), na níž spočívala překlopená mísa menší tuhovaná a leštěná uvnitř (9.)

Mimo kosti málo spálené obsahovala popelnice dvě nádobky a bronzy. Byl to bezuchý hrníček (10), jenž již porouchaný do popelnice uložen byl a krásné osudí (7) skvostně zachovalé, vypracované z jemné hlíny tuhou promíšené, čímž nápadně liší se od nádob ostatních, zhotovených z hrubšího materialu, z hlíny silně pískem promíchané. Osudí vyleštěno není.

Z bronzu byla tu jehlice 24 cm dlouhá bez hlavice, větší plochý knoflík (15), tři tenké pukličky (16) opatřené dvěma dírkama a brejlová ozdoba z kulatého drátu (17). Jedna z pukliček byla k oděvu připevněna asi jen na jedné straně, neboť v druhé dírce vězel zavěšený řetízek, jenž původně snad končil nějakým přívěskem. Patina bronzů je dosti pěkně zelená, povrch krupičkovitý.

Vedle zmíněné popelnice stál okřín druhý (13) obsahující pouze kosti. Vyroben byl z hlíny tuhou promíchané a poklopený černou, čtyřnohou mělkou mísou (2), kteráž uvnitř byla vyleštěna. Na vnitřní straně okřínu vyryt jest kříž v rozměrech 12 : 18 cm.

Od okřínu (8) stála na západ dvě osudí velká (1 a 14), při nichž byla miska (12) překlopená jinou porušenou, podobnou (11), jen poněkud větší.

Těsně při okřínu na sever leželo převrácené osudí (5) a na jižní straně miska (11) a hrníček (6).

Od okřínu menšího (13) k jihovýchodu stála největší bezuchá nádoba (3) v hrobě, jejíž okraj byl pluhem odorán.

Mezi jednotlivými nádobami nacházely se sporé střepiny neolithické. Přihlížeje k tomu soudím, že „Hliník" zajímavý jest tím, že na témž místě, kde pohřbíváno bylo, dávno před tím sídlil jen krátkou dobu člověk, jenž zanechal po sobě zbytky, které jsou karakteristické pro nejstarší ráz doby neolithické. Naleziště samo jest tudíž sídlištěm dávného člověka z doby neolithu a zároveň pohřebištěm z pokročilé doby bronzu.

O letoším tahu vlaštovek.

Napsal **Josef Tálský.**

Mezi nejznámější a nejoblíbenější ptáky patří ve vlastech našich v l a š t o v k y. Jsouce, jak známo, ptáci p ř e l e t a v í, přicházejí začátkem jara k nám a žijíce zde po celé léto, odcházejí na podzim opět od nás. Celkem říci možno, že stěhují se p r a v i d e l n ě, t. j. v dobu u r č i t o u; avšak, jak zkušenost učí, objevují se za po-

časí příznivého na jaře o některý den dříve a opouštějí vlasti naše na podzim později. Panuje-li počasí nepříznivé, právě opak toho pozorovati lze.

Věnovav letošímu tahu vlaštovek poněkud více času, podávám v krátkosti dotýčná pozorování.

Tah jarní.

Ačkoliv letoší počasí v druhé polovici března dosti chladné a nepříjemné bylo a v měsíci dubnu častěji sníh padal, přece dostavily se první vlaštovky obecné (Hirundo rustica L.) do okolí olomouckého jen asi o 3—4 dni později, než v létech předešlých, totiž dne 10. dubna, před polednem. Bylo jich deset a proháněly se nedaleko Hradiska, u řeky Moravy, nad zaplaveným polem. Avšak nezdržely se příliš dlouho, nýbrž schytavše něco hmyzu — jak se podobalo — odletěly směrem severním odtud. Od tohoto dne čím dále, tím více vlaštovek obecných proletovalo; nejposlednější pak zůstaly zde.

Vyčkavše, jak obyčejně, mírnějšího počasí, následovali vlaštovkám obecným značně menší a choulostivější jiříčkové (Chelidonaria urbica L.), jichž však v krajinách našich rozhodně méně se zdržuje, než předešlých. Jelikož vlaštovky ob., jak podotknuto, se byly poněkud opozdily, potřebovali i jiříčkové více času, než se dostali k nám. Prvního spatřil jsem teprv dne 27. dubna a to opět nad vodou se proháněti, totiž na zaplavené louce u městské střelnice. Vlaštovice patrně vyhledávají vodu a mokřiny právě jako špačci, k vůli hmyzu, larvám atd., které tam nacházejí a jimiž se živí.

Méně po vlastech našich rozšířené, osad lidských se stranící a proto všeobecně málo známé jsou břehule obecné (Clivicola riparia L.), — poslední to druh vlaštovek moravských, jiříčkům zdaleka, zvláště v letu se podobající. Jsou však slabší než oni a barvy na povrchu nikoliv černé, nýbrž tmavohnědé, na spodku nečistě bílé. Nadocasí nemají bílé, jako jiříčci, nýbrž tmavohnědé, jako celou vrchní část těla. V okolí olomouckém zdržují se břehule poměrně dosti hojně, na př. v rozsáhlém hliníku u Nemilan a jinde, hlavně však na řece Moravě. Upravujíce svá hnízda v pracně vyhrabaných děrách pozemních, vyhledávají k tomu cíli hlinité břehy, vysoké a suché. Z jara přicházejí břehule ještě později k nám, nežli jiříčci, obyčejně na začátku měsíce května; je-li tím časem Morava malá, břehy její suché a přístupné, daří se dobře těmto čilým přistěhovalcům, neboť pak mohou bez prodlení dáti se do dělání hnízdeček. Běda však jim, plné-li řečiště Moravy, břehy zaplaveny a nechce-li voda brzy opadnouti, jak tomu letošího jara skutečně bylo! Tu překvapení ptáčkové starostlivě obletují své oblíbené hnízdiště, nemohouce však do patřičného času nic lepšího dočkati, rozloučí se konečně s ním a odletí jinam. Z té příčiny pozoroval jsem po celé léto pouze jednotlivé párky břehulek, kdežto léta předešlá, zvláště po vyvedení mláďat, četná hejna čilých tvorečků těch Moravu oživovala.

Tah podzimní.

V čem se jaro co do počasí prohřešilo, vynahradil podzim měrou vrchovatou. Proto také protáhlo se stěhování vlaštovek obecných z vlastí našich až pozdě do měsíce října. V okolí zdejším žijící vlaštovky vytratily se, zcela nenápadně a jak obyčejně v první polovici měsíce září, takže později poblíže města a v blízkých vesnicích sotva kde některá se vyskytla. Za to však panoval na řece Moravě den ze dne, za překrásného, teplého počasí ruch neobyčejný. Zdá se, že vlaštovky ob., z krajin severnějších se stěhující, vyvolily sobě řeku Moravu za dráhu, po níž se dále k jihu braly. - -

Byl to zvláštní, překvapující pohled pozorovati, kterak za jasného svitu slunečního hejno rychlokřídlých poutnic těch za hejnem objevovalo se na severním a severozápadním obzoru, krajinu proletělo a na jižním konci se ztrácelo. Mnohé letěly ve značné výšce, jiné spouštěly se až ku hladině Moravy, ponořujíce se známým způsobem svým obratně do vln říčných a hmyz vylovujíce. Ještě jiné pak, kroužíce v podivuhodných obloucích nad ostatními, takořka hravě dále se ubíraly.

Jakmile však slunce k západu se chýlilo a den se končil, srážely se společnosti později přibyvší dohromady a to vždy na témže místě. Mezi Černovírem a Chomoutovem, severně od Olomouce, tvoří Morava dosti značnou zátočinu, jejíž levý břeh sestává z kusu neobdělané, jak bych řekl, divoké půdy, která jest dílem bahnitá, dílem pískem zanešená a neproniknutelným vrbovým křovím pōrostlá, z něhož několik vysokých jasanů a topolů do výše se vypíná. Jako jinde rybník, rákosím zarostlý, tak vyvolily sobě táhnoucí vlaštovky obecné v okolí olomouckém toto vrbové houští za stanici nočního odpočinku. Vlaštovky, každodenně zde shromážděné tvořily nesčetná hejna, z nichž zejmena hejno ze dne 22. září snad více než 800 jednotlivců čítalo. Nikdy ještě neviděl jsem tak značný počet opeřenců těch pospolu, což mě nemálo zajímalo; více však ještě divil jsem se, kterak nahodilé množství vlaštovek tak obratně, ba obratněji sobě počínalo, nežli největší hejno vždy společně poletujících špačků. Skončivši svou proháňku po blízkých lukách a nad vyhlídnutým místem odpočinku, zapadlo konečně tmavé mračno unavených poutnic, po západu slunce, rázem, jako na daný povel, beze všeho křiku, do houštiny. S příštím východem slunce opouštěly pak zotavené vlaštovice okolí naše, ponechávajíce místa nově přibylým družkám svým. —

Velezajímavé počínání stěhujících se vlaštovek tak mě zaujalo, že jsem co den na téže místo k Moravě vycházel. A tu shledal jsem, že tak zvaný tah hlavní, nejčetnější hejna obsahující, trval ode dne 18. až do 29. září; následující dni pozoroval jsem pouze jednotlivé opozdilky, poslední dne 8. října, za velmi příjemného, teplého počasí, odpoledne, za městem na telegrafních drátech.

Co se konečně jiřičků a břehulek týče, nepozoroval jsem při odletu jejich nic neobyčejného. Zejmena vytratil se nepatrný, přese všecky jarní nehody na řece Moravě vytrvavší hlouček břehulí na začátku září, téměř nepozorovaně. Jiřičkové sráželi se

již na sklonku měsíce srpna do větších společností a shromážďovali se, jak obyčejně, na vysokých staveních, telegrafních drátech a pod., načež brzo odtáhli. Aspoň nespatřil jsem mezi později pozorovaným množstvím vlaštovek obecných ani jediného.

Od té doby co vlaštovky od nás odtáhly, uplynul již měsíc a ještě vzpomínám na pernaté, rychloleté poutnice ty, kterak asi pochodily na daleké a obtížné cestě své, a mnoho-li z nich vrátí se příštím jarem opět do vlastí našich. Kdož to ví?! —

V Olomouci, v měsíci listopadu 1900.

Litovel na slovanském a německém právu.

Příspěvek k novému vydání diplomatáře moravského.

Podává **Viktor Pinkava**, kaplan v Jablonném u Liberce.

Založení Litovle na slovanském právu stalo se za oněch dávných dob, ze kterých nemáme zpráv písemných. Z té doby pochází původní jméno Ljutov, od osobního jména Ljut (litý = divoký) odvozené a kolem r. 1070. poprvé připomínané; později pak r. 1249 naskytuje se forma Luthowl.

Litovel stála již sta let před vpádem Tatarů jako hražené město neb důležité středisko okolního obyvatelstva slovanského, ač se první dějepisná zmínka teprv okolo r. 1070. vyskytuje, kdy děkanem olomúckým byl jistý rodák litovelský, jehož křestní jméno „Pavel“ poprvé Paprocký ve svém Zrcadle markrabství moravského na str. 225. uvádí; ač-li neuznáváme svědectví t. zv. zlomků Monséových k roku 1053, které připomínají jako svědka na listině děkana Budimíra „kaplana Pavla.“ [1]) Úmrtí jeho ohlašuje nejstarší nekrolog kostela olomúckého (z r. 1263.) k 8. březnu těmito slovy: Obiit L e t h o n i e decanus.[2])

Není pochybnosti, že tato forma vznikla nesprávným čtením písmene *n* místo *u*, ve starých spisech nesnadno rozeznávatelných, ze správného „obiit L e t h o u i e decanus.“ Dle Paprockého „Pavel z Letova“ (původně z Lutova). Jméno města Litovle píše se ještě roku 1327 na zachované listině „oppidum Luthow“, rovněž tak v letech 1421 a 1455[3].)

Tvar Letovle čte se také v půhonech r. 1407[4]) a v nářečí až do dneška jest užívaný („do Létovle“). Nápadno jest, že nekrolog olomúcký nezachoval nám křestního jména zemřelého tehdy děkana; patrně nebylo pisateli známo. Ze tuto nemožno mysliti na nějaké děkanství v Litovli v době tak staré (před r. 1053), to asi nebude třeba zvlášť dokazovati. Rozumí se děkan kostela sv. Petra v Olomouci před založením kapitoly r. 1130; oznamujeť tentýž

1) Cod. dipl. Mor. I. 129.
2) Dle vydání Dudíkova v Archiv f. österr. Gesch. sv. 65. str. 531.
3) Prvopisy těchto listin v litovelském městském archivu.
4) Půhony I. 206. (vyd. Brandl).

nekrolog úmrtí děkana Budimíra předchůdce Pavlova, ke dni 19. března podobnými slovy: „Obiit Budimirus decanus."

Pozdější spisovatelé Schwoy[1]) a Volný[2]) i inventář kostela sv. Mořice z r. 1804 čerpali bezpochyby z výš uvedených pramenů, jmenujíce vesměs dotyčného děkana „Pavlem z Litovle."

Ačkoliv křestní jméno rodáka našeho není nade vši pochybnosť zjištěno, přijímáme přece s uspokojením tento jediný doklad historického trvání osady Lutova již v 11. století.

Druhá zpráva písemná o Litovli pochází z polovice XIII. století. Vzpomenutý nekrolog olomúcký připomíná úmrtí arcijáhna Ranožíra[3]), jenž odkázal kostelu sv. Václava plat ze zahrady „před litovelskou branou" (ante portam Lutoviensem). „Ranczir" se uvádí již r. 1235 jako svědek na listině kláštera hradištského.[4]) Z toho lze souditi, že Litovel začátkem XIII. století byla důležitým městem na severní Moravě; jinak by královský Olomúc nebyl nejhlavnější bránu města tímto jménem označoval.

Běží teď o to, v kterém roce Litovli uděleno právo magdeburské, kdy zařaděna mezi výsadní města královská, zda za krále Václava I., jak listina z roku 1243 Bočkem v Codexu diplomatickém[5]) vydaná hlásá, nebo teprv za panování Přemysla II. Otakara.

Zemský archivář dr. Bretholz pojednává ve stati nadepsané „die Tataren in Mähren und die moderne mährische Urkundenfälschung"[6]) o celé skupině listin Bočkem vydaných, v nichž se zmínka děje o pustošení Tatarů na Moravě a zavrhuje je jako podvržené; mezi nimi také listinu z roku 1243, jež nám žalostně připomíná zkázu Litovle a lokaci (znovupostavení) města dle práva v Olomouci obvyklého. Chtěje rozmnožiti chudý materiál dějepisný z dob invase tatarské, dopustil prý se Boček padělání dotyčných listin. Ačkoliv jinak velmi zasloužilého Bočka v některých věcech nelze z falšování omýti, můžeme přece na základě přísného šetření prohlásiti, že rozsah podvržených listin není tak veliký jak pan dr. Bretholz ve své stati tvrdí. Úkolem těchto řádků bude, dle přesných listin, o jichž hodnověrnosti ještě nikdo nepochyboval, dokázati, že obsah listiny z roku 1243 se dá z jiných původních zpráv velmi dobře doložiti a že není třeba tuto listinu za padělek Bočkův prohlašovati, přesto že se ani originál ani opis dosud nenašel v žádném seznamu archivu olomúckého ani litovelského, ba ani v registrech[7]) r. 1520 sestavených, kterých dr. Bretholz ani neuvádí. Předem sluší připomenouti, že nešťastnou náhodou kromě poličské ani jedna z četných lokačních listin měst českých a moravských z doby krále Václava I. a Přemysla II. se nezachovala, leda několik neurčitých zlomků ve formuláři Henryka Ita-

1) Topogr. v. Mähren, Olm. Kreis 153.
2) Kirchl. Topogr. Olm. I. 255.
3) Dudík: Necr. Olom. 561.
4) Cod. dipl. Mor. II. 334 dle Siebeneichera »Annal. Hrad.«
5) Cod. dipl. Mor. III. 19
6) Zeitschrift des Vereines für die Gesch. v. Mähren I. roč. str. 1—65.
7) Ceroniho sbírka v arch. zemském (Dudík: Mähr. Geschichtsquellen VII. N. 318): »Léta Páně 1520 při času nového zregistrování svobod etc., kteréž se na Rathauze v Olomouczi nalezají.«

lica rukopisu královeckého. Zdaž nemohl tentýž osud také zastihnouti naši listinu? Že se v žádném zachovaném seznamu nenalezá, tomu se ten nepodiví, kdo seznal, jakým způsobem se podobná registra obyčejně sepisovala. Dělo se to povrchně, pisatel si nevšímal ani listin týkajících se cizích měst a osob ani opisů, ba v jednom litovelském seznamu ze 17. století schází i nejstarší originál litovelský z r. 1287 a mnoho jiných listin. Ani jeden ze zachovaných seznamů není úplný. Podobně se také v litovelském městském a farním archivu zapomnělo na nepatrné opisy, ke klášteru sv. Ducha se vztahující[1]), o jejichž pravosti z téhož důvodu dr. Bretholz pochybuje, kdežto my v jejich pravost pevně věříme, poněvadž se proti nim nijaký vnitřní závažný důvod nedá uvésti. Lán „ležící za Starým Městem jdoucímu do Unčova," jenž byl darován Sudělmou dotyčnému klášteru, připomíná se i později skorem stejnými slovy r. 1373 a v „Registru domus S. Spiritus" z roku 1490.[2]) V době, kdy Boček v litovelském archivu opisoval listiny, nebylo ještě všeobecně známo, že Přemysl Otakar II. založil v Litovli klášter sv. Ducha, jak oba opisy správně udávají; to nám potvrdil teprv nedávno objevený Svatopavelský formulář[3]). Dr. Bretholz živí svou pochybnost svědectvím skorem 80letého býv. pana děkana Müllera, jenž se na tak dalekou dobu sotva pamatoval: proto nemohl určitě věděti, co Boček v archivu farním mluvil a zdali co opsal nebo nic. Oba archivy byly až do nedávna ve velkém nepořádku a dlužno tuto konstatovati, že se v poslední době nápadně mnoho listin z městského archivu ztratilo, jež zvěčnělý Wozák v „Notizenblattu"[4]) ještě r. 1881 uveřejňoval. Konečně bych nemohl žádný rozumný důvod uvésti, pro který by Boček tak krátké, nepatrné zprávy byl padělal.

Proti přesnosti udává dr. Bretholz také vnitřní důvody.

Předně poukazuje ve stati proti tak zvaným listinám „tatarským" k tomu, že se v žádné jiné zprávě XIII. století neděje výslovná zmínka o zkáze Litovle.

Tu ovšem nezbývá, než upřímně s Palackým smutnou pravdu doznati, že národ a král šťastně odrazivše útok na kulturu západoevropskou lepšího zasluhovali kronikáře.

Zdá se, že náhlá, ale velmi krátká episoda tato nezanechala trvanlivého vzrušení myslí. Pokračovatel Kosmy vylíčil tuto krátkou bouři válečnou lakonickými slovy: „Timor Tartarorum magnus irruit super Bohemos"[5]) (Veliký strach před Tatary pojal Čechy). Ale kdo i nedostatečné svědectví z této doby pozorně čte, mnohé historické zrnko najde a snadno posoudí, jakého rozsahu byla ona náhlá bouře, která na naši vlast přikvačila.

---

1) Cod. dipl. Mor. III. 412.

2) Listina z r. 1373 bývala v městském archivu, rovněž »Registrum«, z níchž si Boček opatřil výpisky. Kam se listina poděla, není známo, ale »Registrum« má spolek pohřební »Nicodemus« v Litovli v držení. Jakým způsobem jeho nabyl, jest jiná otázka.

3) Loserth: das Sct. Pauler Formular, str. 69.

4) Notizenblatt (Brno 1881.)

5) Dobner Mon. Boh. I. 370.

Tataři vtrhli po krátkém obležení Opavy[1]) začátkem května pod vedením Pety „krále“ údolím Bystřice, jímž stará polská stezka vedla, do Moravy a stanuli před Olomúcem, kdež „kralevice (Petu) ztratichu“[2]). V rovině mezi sv. Kopečkem a Olomoucem došlo nepopíratelně ke krvavé srážce mezi Tatary a vojskem královským, snad posádkou olomúckou, což i ze skoupých zpráv Dalemilových lze doložiti. Královic padl v boji — na jiný způsob „ztráty“ nemožno mysliti — ale družina jeho svou neopatrnost trpce odpykala. Tataři byli náhlou smrtí svého vůdce tak popuzeni, že „pěstúny zjímali a nepřátelom na smrť dali.“

Poslední věta se nám vysvětlí udáním očitého svědka výprav tatarských Jana de Plano Carpini, jenž vypravuje[3]), že Tataři měli ve zvyku před bitvou do prvních řad vojska postaviti cizince a zajatce, aby svými těly zarazili první útok nepřátel. Pěstouni či družina, která dle mínění Tatarů nedbalostí svou zavinila smrť mladého krále, nepřispěvši mu v prudkém boji na pomoc, vydána byla tímto způsobem takořka jisté smrti. Někteří němečtí spisovatelé jak známo tuto porážku Tatarů popírají, pravíce, že dochované zprávy o tom vítězství jsou nedostatečné.

To také my s lítostí doznáváme, že údaje jsou příliš krátké a kusé, co však toho zjevu příčinou, jsme již nahoře naznačili; pozorovati ve všem zřejmý kvap, jenž povstal z náhlého strachu.

Jak ukrutně si Tataři na Moravě počínali, dovídáme se z psaní krále Václava knížatům západním, v němž si stěžuje, že velké, nesnesitelné ztráty na něj uvalují, vraždíce a slavné kláštery („nobilia claustra“) bořice. Kdo by při čtení těchto slov nevzpomněl na první výstavné kláštery naší vlasti: Hradisko, Velehrad a Rajhrad? Dle Dalemila (i Dlugoše) „všucku zemiu hubichu“, dle listiny Opavské z roku 1247[4]) jen větší časť a Pulkava († 1380) dodává že okolo Olomouce mnoho lidí zabili a několik měst („castra“) zbořili. „Castrum“ neznamená v této době „hrad“ ve smyslu středověkém, poněvadž takových okolo Olomouce tehdáž nebylo, nýbrž hražené město. Ze by Tataři Litovle, nejdůležitějšího města na severní Moravě jen 4 hodiny od Olomouce vzdáleného a v rovině položeného byli minuli, nevěříme.

Přikročíme teď k řešení záhady, kdy Litovli uděleno magdeburské či německé právo. Dr. Bretholz tvrdí, že teprv za Přemysla II. před rokem 1270, my se však držíme listiny z roku 1243 a pravíme, že se to stalo již za Václava I. a částečně za Přemysla markraběte před rokem 1249. Bylť Přemysl Otakar za posledních let panování otce svého spoluvladařem a jmenuje se v listinách někdy „mladým králem.“ Jako nejhlavnější důvod proti přesnosti listiny z r. 1243 uvádí Bretholz, že ve Václavově listině se připomíná jako první fojt (advocatus Lutouie) jistý H. (= Henricus) občan olomúcký, kdežto v pozdější listině pravé z roku 1287[5]) se praví, že

1) Viz listinu z r. 1247 (Cod. dipl. III. 72 Orig.) Markrabě Přemysl povoluje »na opravení města hájivšího zemi« výroční trh.

2) Dalemil, Kronika česká (Hanka) 162.

3) Vpád Mongolů do Moravy od Šembery.

4) Cod. dipl. III. 72. »quae (sc. terra) in magna parte per destructionem Tartarorum est destructa.« (Orig. v Opavě)

5) Orig. v litovelském archivě. Cod. dipl. Mor. IV. 339.

Jindřich Epich (fundator et judex civitatis Luthouie) rychtářství města (ipsum iudicium civitatis) obdržel jakožto „první dar Otakara otce našeho“ (Václava II.)[1])

Jisto jest tolik, že Litovel již před rokem 1249 byla královským městem, tedy podle názvosloví XIII. věku město, vysazené magdeburským právem; nazýváť je král Václav I. vedle Olomouce a Unčova „naším městem“ (nostra civitas). Namítne-li někdo, že se dovolávám podvržené listiny později v klášteře hradištském sepsané, připouštím jen tolik, že mohla povstati v klášteře jen před rokem 1269 za vlády opata Roberta († 5. února 1269), neboť potvrzení této listiny shledáváme již r. 1270 v originálu krále Přemysla II. Otakara, o jehož přesnosti dosud nikdo nepochyboval.[2]) Listina z roku 1249. ovšem není sepsána téhož roku jak originál naznačuje, nýbrž několik let později, ale kdož by mohl pochybovati o historické existenci tam udaných současných svědků také odjinud známých: Onso de Pnowiz, Spitata de Morauichan[3]) a j.?

Tolik snad měli při královské kanceláři a v klášteře hradištském zeměpisných a politických vědomostí, zdali před 20 lety, jak listina udává, byla blízká Litovel královským tak bohatě privilegovaným městem jako Olomouc a Unčov neb ne.

Tak makavého, hrubého anachronismu a nejapnosti by se opatrný a dovedný falsator zajisté nebyl dopustil. Vyvoliv sobě určité datum (1249), sestavil sobě současné osoby jako svědky i současný stav věcí politických v okolí olomúckém, což při tak malé časové differenci ani nebylo obtížné. O další obsah privilegia, bylo-li skutečně králem Václavem I. uděleno, nám v tom případu neběží.

Jiné potvrzení, že Litovel již za panování Václava I. byla městem vysazeným dle práva magdeburského, nalezá se v listině z roku 1250 obsažené v „Annalech“ Siebeneicherových[4]) a konfirmaci její z roku 1270[5]). Této potvrzovací listině upírá dr. Teige[6]) pravost, „protože je psána písmem teprvé z počátku XIV. století.“ Pečeť neprozkoumal.

Že si dr. Teige při posuzování písma odporuje, lze seznati ze spisu jeho na str. 47. u listiny z roku 1249 a na str. 53. u konfirmační listiny z r. 1270. Písmo gotické na listině je sice pro tu dobu neobvyklým, ale viděl jsem také na dvou pravých listinách z konce XIII. věku v litovelském archivu uložených[7]), že jejich písmo je dosti rozdílné. Ostatně není písmo konfirmační listiny hradištské tak pozdní, jak se dr. Teige domnívá. I kdyby dotyčná listina skutečně pocházela ze začátku XIV. století, není tím jestě dokázáno, že by stav věcí a uvádění svědků — a o to vlastně nám jde — nebylo soudobé. Platí zde tentýž důvod jako svrchu, ovšem

1) Orig.: »Ex prima patris nostri donatione.«
2) Orig. v zemském archivu »Hradisch« čís. 6 c.
3) Jeho úmrtí ohlašuje necrol. Olom. (530) slovy: Obiit Spitaza miles de Morauichsko. Nebyl tedy již r. 1263 živ. Připomíná se r. 1238 ›Spitata filius Buz« C. D. II. 321. Buz (»Bozo de Moraviczan«) zemřel dle nekrologu Olom. (585) 18. prosince.
4) Cod. dipl. Mor. II. 378.
5) Originál v zemském archivu »Hradisch« 6 a. Cod. dipl. Mor. IV. 50.
6) Zpráva o pramenech kláštera Hradištského str. 53.
7) 1287 a 1291. Cod. dipl. Mor. IV. 339 a 372.

u menší míře, poněvadž rozdíl časový je mnohem větší, tedy kontrola vrstevníků obtížnější.

Měst na německém právu založených bylo za krále Václava I. několik, neboť pokračovatel kronikáře Kosmy praví k roku 1249, že král již po smrti otce svého Prahu a tržní vsi (villas forenses), které v našem jazyku města (civitates) slují, ohraditi kázal koly a kamením a v listině dané Jihlavským napomíná král Václav[1]) se synem svým Otakarem, markrabětem moravským, šlechtu, aby nepřekážela některému z měst „našich“[2]). Litovel děkuje tedy za právo města výsadního oběma králům, předně Václavovi I. i jeho synu Přemyslu Otakarovi od r. 1247 společně vládnoucím, což zřejmě potvrzuje král Jiří Poděbradský v latinské listině r. 1461 městu dané a dosud v originálu v litovelském archivu zachované; král propůjčuje městu právo, veřejné spisy zeleným voskem pečetiti, bezpochyby odměnou za prokázanou věrnost, těmito význačnými slovy: „Poněvadž řečené město (Litovel) ze zvláštní milosti předchůdce našeho jasného Václava zdmi obklíčeno a ozdobeno bylo, čímž práva města obdrželo, chceme, aby jak jiná města, zeleného vosku užívalo.“[3])

Jde ještě jen o to, míní-li Král Jiří Václava I. nebo II. — Václava II. nemůže míti na zřeteli, poněvadž za jeho panování (od r. 1278, vlastně 1282) byla Litovel dávno královským městem, neboť r. 1287 mluví o rychtářství, které Jindřichu Epichovi udělil jeho otec Přemysl II. Otokar (ex prima patris nostri donatione) a v listině originální v litovelském archivu z r. 1291 se nazývá právo města „od starodávna v Litovli platné“. O zdech městských nemluví se v žádné listině krále Václava II. Teprv r. 1327 nařídil král Jan stavěti kamennou zeď městskou, bezpochyby že staré hradby byly chatrné a nespolehlivé[4]).

Za to ale listina z roku 1243 zřejmě mluví o stavbě města. Král povoluje dříví sekati v lese zvaném „Dúbrava“.[5])

Konečně pochybuje ještě dr. Bretholz ve své stati, že by za XIII. věku již byla vedla veřejná silnice z Olomouce Litovlí na Unčov a Úsov, poukázav na velké okliky a na řeku Moravu, kterou by cestujícím bylo dvakráte překročiti. Ze však skutečně taková cesta tím směrem vedla, toho důkazem jest jednak prastará brána „Litovelská“ v Olomouci, neb každá zvláštním lokálním názvem opatřená brána neb ulice vede směrem k dotyčnému místu, jednak v listinách z let 1287 a 1291 připomínané mýto Litovelské, jehož značný výnos patřil rychtáři. Mýta a cla však, jak známo, zřizovala se jen na

1) Cont. Cosmae Vyd. Dobner Mon. Boh. I. 372.

2) Čelakovský: Cod. Jur. Mun. II. 9. »Mandamus, quatenus nullus baronum . . . aliquam presumptionem vel violentiam exercere presumat in aliqua civitate nostra«.

3) Original: »Cum autem praefata civitas murorum ambitu sit ex speciali predecessoris nostri divi Wenceslai gratia decorata unde civitatis jura recepit . . nos volentes, ut etiam in usu cere civitatibus pro usu sigillorum concessa gaudeat at laetetur cera viridi«. Dto Olomucz die 13. jan. a. D. 1461.

4) Orig. v Lit. arch.

5) Cod. dipl. Mor. III. »Concedimus ipsis lignationem ad fabricam civitatis in silva nostra adjacente nomine Dubrav«.

veřejných cestách. V pozdějších letech se tato cesta uvádí r. 1343[1]) a r. 1361; v tomto roce darovala Jitka z Hunčovic mlýn v Litovli, „ležící v pravo jdoucímu do Uničova před veřejnou cestou“ („ante viam publicam“).[2]) Králové nedbali toho, aby cesty byly přímé, nýbrž nařizovali určité cesty na prospěch dotyčných měst královských, což potvrzuje také Lippert ve svém spise „Socialgeschichte von Böhmen“.

Listiny z roku 1243 a 1287 dají se takto srovnati:

Po zkáze města Litovle sveřepými Tatary nařídil král Václav I. znovu postaviti město; mělo vysazeno býti (locabitur) podle práva, jehož užívali měšťané olomúčtí. Zakladatelem (locator, fundator) byl jistý Jindřich Epich, jehož král Václav povolal ze severního Německa a jemuž svěřil stavbu města, proto ho v dané listině jaksi praesumtivně nazývá fojtem (advocatus), totiž budoucím rychtářem, který úřad (ipsum judicium) však mu byl teprv za markraběte Přemysla II. Otakara mezi lety 1247 a 1249, tedy za prvních let jeho panování na Moravě (ex prima patris nostri [Otakari] donatione, česky: „Jakožto první dar otce našeho“) udělen. Že markrabí Přemysl uděloval německé právo, patrno z listiny Jindřichu Lichtensteinovi r. 1249 dané[3]).

Naše pojednání o třech listinách Bočkova kodexu ukázalo, že netřeba šmahem zavrhovati listiny Bočkem vydané, nýbrž že dlužno látku k novému vydání svědomitě projíti a upraviti. Bude to obtížná, ale záslužná práce, směřující k tomu, aby konečně přestaly zmatky, jež některými listinami jeho edice v dějepisu našem povstaly. Bude úkolem historických badatelů stanoviti, co se dá hájiti a co nutno zavrhnouti jako padělek. Není pochybnosti, jak již dr. Teige dokázal, že se Bočkovi ještě v mnohém křivdí. Bohdá, že se v nedaleké době povolaným kruhům podaří, ještě jiné listiny, které se dosud za podvržené považují, úsilovným pátráním do pravého světla postaviti.

Starobylé náhrobní kameny na Boskovsku.

Popisuje **Frant. Lipka.**

Jako jinde i v okolí Boskovic zachovala se jenom částka památných těch kamenů. Leckterý náhrobník pouhou náhodou ušel zkáze, jenom velmi zřídka to byla všímavost a úcta k minulosti, která tyto a podobné památky dochovala pozdějším věkům. Přemnohé náhrobníky však z příčin naprosto nepochopitelných byly úplně zkaženy a na věčné časy zničeny, místo aby šetřeny byly už jakožto historické dokumenty trvalé ceny, netoliko pro místní dějiny významné, ale spíše zpravidla pro všeobecné kulturní dějiny dů-

---

1) Cod. dipl. Mor. VII. 349.

2) Opis listiny v Litov. arch.

3) Dobner Mon. Boh. IV, 264 »villam Niclaspurch Heinrico . . . conferimus (markrabí Přemysl) sec. jus et consuetudinem Theutonicam.« Již r. 1247 povoluje jako markrabí Opavanům výroční trh „na upravení města«. Cod. dipl. Mor. III, 72.

ležité, mimo to jakožto díla umělecky myšlená i vyvedená, heraldicky, slohově či jinak zajímavá.

I v okolí Boskovic zachovala se jenom skrovná část takových památek až do našich dnů*). Jediný a nejstarší**) z nich jest ze stol. XV., největší část patří stol. XVI. a následujícímu a něco jen věku XVIII. Údaje zevrubné a pokud možno nejpřesnější uvádím při každém jednotlivci, opisy pak náhrobních nápisů podávám věrně a podrobně ad literam dle pravopisu původního.***)

Řadu náhrobních kamenů začínám oním chronologicky nejstarším.

Sebranice.

1. Do hřbitovní zdi blíž hlavního vchodu vsazen jest starožitný kámen, značně poškozený, vápnem a maltou zadělaný a z konce věku XV. pocházející. Spodní část schází, tak že dnešní jeho výška má 1·26 m. a šířka 0·89 m. Mimo několik minuskulových liter obsahují letopočet 149? (1491?) a část znaku (hlásná trouba) na jednoduchém štítu.

2. V lodi kostela u postranního vchodu na pravé straně stojí jednoduchý kámen, nyní fermežovou barvou šedě natřený, poněkud kostelní lavicí zakrytý, 1·88 m. výšky a 0·94 m. šířky. Střed zaujímá hladké pole, v hořejší půli viděti primitivní přilbu o silném reliefu, pod ní vhloubenou konturou naznačený znak Puchartů beze všech ozdob a litery: IPZW.

Velmi ozdobný nápis o vypouklých, nepoměrně velkých literách, nyní černou barvou natřených, na obdélníkovém rámci praví:

Letha Panie 1580 | w Nedieli przicd Swattym Mikulassem | Umrzel Urozeny | Pan Jan Puczhart Woderadczky Z Woder:

3. Naproti předešlému postaven kámen 1·79 m. vys. a 0·79 m. šir. s podobou rytíře v plné zbroji, který levou rukou rukojeť meče drží, pravou pak se opírá o vykrojený štít s rodinným znakem na kartuši a písmeny: PPWZW. Hledí poněkud v levo, hlava obnažená s plnovousem, kolem krku široký, sbíraný límec.

---

*) Mnoho náhrobníků slouží podnes za dlažbu kostela Ráječkého pod lavicemi kostelními (dle zprávy dra. Wankla), v Boskovicích do nedávna ležel též v dlažbě farního kostela (dle udání Fickrova) nádherný mramorový náhrobek V. Edera ze Šťávnice, tamtéž jiné 2 kameny, třebas ceny podřízené, hozeny na zříceniny hradu a jeden z nich rozražen; o nic lépe není tomu v Bohuňově, kde celý památník takový odnešen na střevících, ve Vískách zase jiný a dosti starožitný upotřeben za stupeň předsíně kostelní. Vandalským způsobem naloženo se dvěma pomníky hraběcí rodiny z Hardeku a Kladska v Letovicích. Více o tom v textu. O četných takových kamenech mám positivní zprávy, že byly rozbíjeny úmyslně a pak jich použito za stavební materiál.

**) Ač-li kámen z roku 1320 se znakem Boskovským a latinským nápisem Oldřicha téhož roku se týkající a (nyní) v oboře u Lysického zámku postavený není vlastně též náhrobkem, nýbrž mezníkem. Velikost a vzhled náhrobního kamene má. Nalezen byl konservátorem Moř. Trappem na úpatí Chlumu roku 1855 a popsán v »Památkách arch. a místop.« IV., 2, 89.

***) Pro typografické obtíže bylo arci nutno, u některých nápisův odchýliti se poněkud, ač jen nepatrně, od původního tvaru písmen, zejména pak rozvésti některé spolu spojené písmeny. — Red.

Práce v celku přihrublá. Nahoře vryt tento nápis:
LETA . 1609 . W NEDĚLI DEN PAMATNY . SWATE PAWLA . NA WIRV . OBRACENIJ. VMRZEL GEST BEH ZIWOTA . SWE . VROZEY : PA : PETR PVCHART. ZWODĚ RAD . ANA . WODĚRADECH . GEHOZTO TĚLO W TOMTO CHRAMĚ POCHOWANO GEST . OCEKAWAGE . RA : DOSTNEHO . Z MRTWYCH . WZKRISSENI .

Náhrobek tento podobně jako předešlý natřen nyní barvou.

B o ř i t o v.

1. V kostele na levé straně presbytáře u dveří do sakristie a z pola kostelní lavicí zakrytý jest ve zdi dovedně tesaný kámen 1·79 m. výšky a 0·88 m. šířky. Ohozen jest nyní silnou vrstvou vápna. Střed jeho zaujímá v hořejší obloukové půli pěkný znak s přilbou a bohatými přikrývadly, spodní půle obsahuje dokončení nápisu, který počíná v obdélníkovém rámu kolem kamene. Týž jest vesměs o vystouplých literách, velice pravidelný a zní:

LETA PANIE .1.5.6.8. WE SSWRT | EK PRZED-NEDIELI PRWNI W PVSTIE KDERAZ. SLOWE INVOCAVI | T: W NOCZY NA POLY K DESAT | EY HODINIE VMRZEL GEST NA ZAMKV CZERNE HORZE VROZENY | WLADYKA ZIGMVND KON | ACZ Z HODISSKOWA WIERNEY | A POTRZEBNEY Y PLATNEY | SLVZIEBNIK VROZENEHO PAN | A PANA ALBRECHTA CZERNO | HORSKEHO Z BOSKOWICZ A | NA CZERNE HORZE NEYWYZ: | SSYHO KOMORNIKA MARKRABST | WI MORAWSKEHO: TVTO POCHO- | WAN GEHOZ DVSSY PAN BVOH RACZ ODP | OCZINVTI SE WSSEMI WOLENEGMI SW | YMI DATY A POTOM W NEBESKYM KRALO | WSTWI SEBAV WIECZNIE W RADOSTI | PRZEBEYWATI. AMEN.

2. Podlouhlý, nezvykle úzký kámen, 2·18 m. vysoký a 0·88 m. široký, stojí poblíž hlavního oltáře na pravé straně ve zdi a jest nyní též obílen. Nese pod římsou silně vyloženou nahoře 7 řádek vrytého nápisu a pod tím 5 znaků se souhlasnou podobou štítů, vesměs bez přílbic. Prostřední z nich jest největší s obnaženým trupem dívčím, kolem něho věnec v přesném kruhu. Týž znak se opakuje v prvním štítě na levo, proti němu jest na pravo štít dělený, ve svrchní půli šachovnice. Dolejší štít levý má ve znaku šíp zkřížený s klíčem, pravý pak hlavu beraní. Nápis jest tento:

LETHA PANIE MDLXXVI W PONDELI DEN POCZIETI
PANA KRYSTA SKONALA GEST WIELSWVOG VROZENA
WLADIKA PANNA KATERZINA CZIATRWANKA - Z -
GOSWICZ GEGI MILOSTI PANI BOZYNY Z - LYPPI
HO NA CZERNE HORZE - WIERNA ZA XXVII
LETH SLVOZEBNICZE WIEKV SWEHO XLVII LE
TH PAN BVOH RACZ WESELE WZKRISENI DATI

Ve Wanklově spisu „Bilder aus der mähr. Schweiz", uvedený třetí náhrobek s letopočtem 1.90 před pravým pobočním oltářem neexistuje, za to na naznačeném místě našel jsem jiný památník, totiž:

3. Deska pískovcová, značně zašlá, 0·45 m. 0·70 m.-dlouhá, nese pouze nápis, pokud se z 10 řádek dá čísti: Leta Panie = 1585.. po Wssech . . . pana Matausse . . . racz milostiw . . . mezi swe wywolene przigiti.

(Pokračování.)

Různé zprávy.

Paběrky z Vyškova. 1. Lochy v Hošticích. Na jaře roku 1899 při zakládání nové silnice v Hošticích u Vyškova přišli dělníci, odkopávajíce hlínu, uprostřed obce na tři malé otvory v zemi, do nichž se země sesypávala. Po rozšíření otvorů vnikli do neznámých podzemních chodeb. Byv požádán starostou obce a říšským poslancem p. K. Martinkem, ohledal jsem dne 23. března 1899 tyto nově objevené lochy hoštické a podávám o nich tuto zprávu: První otvor nacházel se v silniční příkopě před domem č. 18; byl okrouhlý, asi $^3/_4$ m v průměru a spustili jsme se jím do hlouby 1·88 m, kde byla země pokryta sesutou hlinou. U dna rozbíhaly se na tři strany úzké chodbičky, vykopané v čisté žlutnici. Úhrnná délka veškerých těchto chodeb, pokud nebyly zasypané, činila asi 33 m. Jedna 11·50 m dlouhá chodba zatáčela se v oblouku okolo pilíře a ústila opět v téže chodbičce, z níž odbíhala; oba otvory byly pouze 1·50 m od sebe vzdálené. Chodby byly 1·27—1·40 m vysoké, uprostřed asi 0·75 m široké, u dna užší, nahoře lomeně sklenuté. Na dvou místech vedla chodba do komůrek; první okrouhlá komůrka s klenutým stropem byla pouze 1·20 m vysoká, 1·50 m široká a 1·80 m dlouhá. Ve stropě nalézal se kulatý otvor, měřící v průměru 10 cm, jenž vedl kolmo vzhůru 1·64 m mohutným hliněným stropem na náves ku dennímu světlu. Byl to vzduchovod. Druhá komůrka byla 2 m dlouhá a 1·50 široká; ve stropě byl taktéž vzduchovod. Obě komůrky spojovala klikatá 11·50 m dlouhá chodba, z níž asi uprostřed odbíhala v oblouku okolo pilíře shora uvedená odbočka. Podzemní chodba vedla zajisté ještě dále, než byla černou hlinou zasypána. Asi 1·50 m před tímto zasypaným koncem byly v pobočních stěnách zářezy, snad na nějaké dřevěné dvéře a před zářezy v hlině kulaté díry, jako na příční závoru. Druhý otvor do lochů byl uprostřed silnice naproti domu č. 16; okrouhlou, asi 0·75 m v průměru měřící děrou spustili jsme se do hloubky 1·80 m na čerstvý násyp hlíny; u spodu rozbíhaly se chodby též na tři strany a sice vedly dva vedle sebe položené otvory do jedné a téže chodby 16 m dlouhé, v oblouku okolo pilíře vedoucí, třetí do chodby ve vzdálenosti 2 m zasypané. Třetí otvor do lochů nalézal se rovněž před domem č. 16. ve vzdálenosti 6 m od otvoru předešlého; tímto otvorem nemohli jsme vniknouti do podzemních chodeb, neboť byl dolů zasypán. V dubnu téhož roku propadla se v příkopě silničním pod domem č. 16 opět půda, čímž povstal čtvrtý otvor vedoucí do podzemního lochu, jenž ústil ve sklepě č. 16. Podzemní chodby byly ve žluté hlíně vykopány ostrým a úzkým nástrojem (patrně motykou), neboť byly na stěnách všude zřetelné, asi 7 cm široké, souběžné rýhy od kopání. V chodbách nenalezeno ničeho. Původ chodeb jest v obci naprosto neznámý. Podobné lochy odkryty při stavbě nové silnice na podzim téhož roku v Křižanovicích u Vyškova. — 2. Odpadkové jámy v cihelně u Vícomělic. Na jižní straně Vícomělic (u Bučovic), na levém břehu Litavky, jest v trati »Dolní půllány« stará obecní cihelna. Nad cihelnou zvedá se mírné, obdělané návrší směrem k obci Kloboučkám. V opuštěné cihelně jest otevřená strž asi 6 m hluboká, v níž lze následující vrstvy pozorovati: Nahoře do hloubky 0·25 m. černice (prsť); pak jest 4·5 m. mohutná vrstva žluté hlíny, na to 1·5 m. silná vrstva jemného žlutého písku a pod pískem viděti v jámě na 2 m. hluboké drobný zakulacený štěrk s pískem promíchaný. Když se část břehu utrhla, objevila se ve žlutnici kulturní jáma,

kterou jsem dne 7. listopadu 1898 prokopal; tato byla asi 2 m. hluboká a 1·30 m. široká a měla nahoře užší hrdlo, spodek pak širší a okrouhle vyhloubený. Vyplněna byla černou, popelem a dřevěnými uhlíky promíchanou, sypkou hlinou, obsahující mnoho zvířecích kostí, střepů, hliněných nádob a kameny. Žlutnice na dně jámy byla na několik centimetrů červeně vypálena. U dna ležela v černici kostra psa*); pod kostrou byl z tvrdého jemného pískovce zhotovený čtyřhranný brousek, 287 mm. dlouhý, 30—40 mm. silný, jehož oba konce jsou do hrotu vybroušeny, se znatelnými stopami častého upotřebení. Dále byly v jámě kosti a zuby koňské (kosti byly z končetin) a soudím z délky kosti metatarsus (245 mm.), že pochází z koníka pouze 130 cm. vysokého; čelisť kozy, kosti a zuby z krávy, spodní čelisť prasete. Střepy pocházejí z nádob volnou rukou, bez hrnčířského kruhu pracovaných; pokud jsem mohl z nasbíraných střípků tvar nádob posouditi, byly tu též úlomky jednoduché, asi 9 cm. vysoké mísky hnědo vypálené, pak střepy z hrníčků a z jemné, koflíku podobné nádobky; střepy tyto byly tuhované, na povrchu leštěné a vodorovnými, souběžnými rýhami a oblým proužkem se šikmými zářezy na příč okrášlené. V jednom střípku lze pozorovati jako přísadu jemnou slídu, na druhém viděti v hlíně hrubozrnný písek; jemnější střípky jsou pouze 5 mm, hrubší 10—16 mm. silné. Na jednom hrubším střepě, jenž pochází z nádoby uvnitř černo, zevně červeno vypálené, pozorovati jako okrasu vidlicí vyryté vroubky na četných místech blízko vedle sebe. Mimo to našel jsem v černici mnoho vypálené mazanice s otisky stébel obilných, plev a zrní; konečně tu byla též škeble potoční (unio fluviatilis) a odštěpek pazourkový. Pole nad cihelnou jsou poseta četnými střepinami starých nádob a bude zde zajisté podobných odpadkových jam více; nedaleko odtud našel jsem r. 1891 přeraženou kamennou sekyrku. Za humnem domu č. 51 ve Vícemělicích jest rovněž otevřený kolmý břeh ve žlutnici na 2 m. hluboký a v něm popelem, starými střepinami a zvířecími kostkami vyplněná jáma, jejíž průřez má tvar lichoběžníku. V obci Vícemělicích nalézají se též podzemní chodby (lochy); uprostřed obce probořila se kdysi zemé do podobné díry. — 3. Římská mince ve Vyškově. Dne 9. května 1900 vyryl jsem v zahrádce nově vystaveného domu č. 259 na předměstí ve Vyškově silně patinovanou a uprostřed kulatou dírkou proraženou měděnou minci, po jejímž částečném očistění jsem zjistil, že jest to mince římského císaře Nervy (Marcus Coccejus Nerva od r. 96—98 po Kr.). Podobá se, že tato mince byla nošena navlečená na šňůrce neb na řemínku; podobnou dírkou jest též proražena římská mince Marka Aurelia, nalezená r. 1897 na poli obce Lhoty u Vyškova.

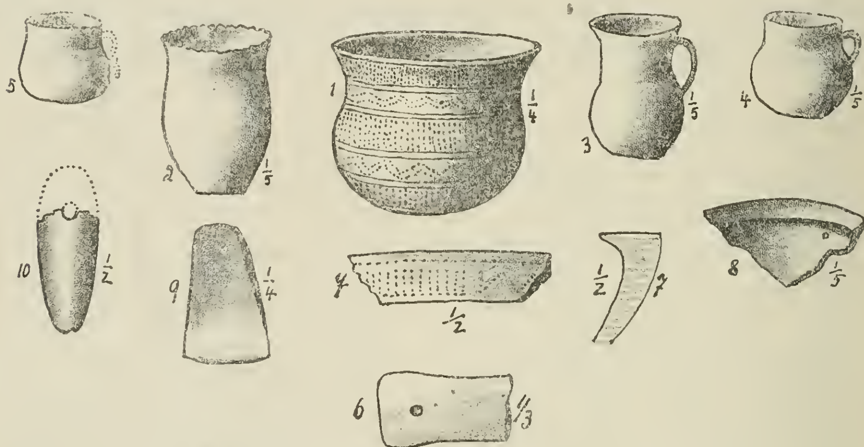
Florian Koudelka.

*) Lebku a části kostry zaslal jsem na porovnávání Dru Martínu Křížovi do Ždánic, jenž připravuje osteologickou monographii o četných svých nálezech do tisku.

Kulturní jámy u Mostkovic. V cihelně »nad stezkou« odkryli dělníci letos z jara dvě dížové jámy vzdálené od sebe 2 m. Jáma menší měla hloubku 70 cm a šířku na spodině 120 cm. Tato obsahovala množství střepin z rozmanitých nádob, z nichž však ani jedinou nebylo možno slepiti. Byl tu tlustý zlomek rovné pokličky, několik do vnitř zahrnutých okrajů z mis bez ozdob a zlomky hrníčků. Mimo to vyskytly se střepiny z pohárů zvoncovitých. Poháry zhotoveny byly téměř naskrz ze špatnějšího materiálu a vykazují nedokonalé vypáleni. Jen střepy hlazené vynikají jemným vypracováním a ozdobou. Jediný zbytek nádoby barvy okrové zdoben byl dvěma řadami vtlačených koleček a horizontálně rytými pásy. Z nástrojů nalezeny pouze dvě polovice sekyr. Ve hlíně se břehu stržené nalezl p. uč. Smrček pěknou amfibolitovou sekyrku, kterou ochotně mým sbírkám přenechal. Kosti vyskytly se velmi spoře. Byly to většinou jen zlomky až na celou polovici spodní čelisti koně. Jáma větší byla hluboká 180 cm a široká 150 cm. Obsah její byl nepatrný: několik neornamentovaných střepin, větší úlomek tlusté mísky propíchnutý poblíž okraje (8, na str. 28.) polovice malého závaží (10) a zlomek přeslenu po celém povrchu jemně vtlačenými kroužky stejné velikosti zdobeného. — Střepy z pohárů zvoncovitých našel jsem též v kulturních vrstvách u Čechůvek. Známe tedy již čtyři místa v hejtmanství Prostějovském, kde poháry tyto se vyskytují; v hrobech u Hrubčic (1, 2 hrubě vypracovaný pohár s důlkovaným okrajem, 3, 4, 5 džbánečky) a Bitovic a na sídlištích právě uvedených. — Východně Držovic mezi různými zlomky nádob a nástroji koštěnými byly střepiny z mis (7) s okraji do vnitř zahnu

tými a zdobenými právě tak jako kraje mísy z hrobu u Žalkovic. (Časop. ol. muz. 1895. str. 8.) — Podobný vtlačený ornament nachází se i na misách z Hrubčic.

Pohřebiště u Žešova. V bývalém hliníku severně školy přišlo, dle výpovědí dlouholetého zdejšího správce školy, mnoho nádob a zajisté i jiných předmětů předhistorických na zmar, jelikož nebylo nikoho, kdo by dělníky zde zaměstnané na důležitosť nálezů upozornil. Ve břehu zbylo dosud půl jámy vyplněné tmavou hlinou, v níž zbyly již jen páteř, části žeber a několik článků prstních. Ostatek kostry skrčence patrně odkopán byl v době, kdy ještě v hliníku se pracovalo. Při kostře zbyla pouze polovice vypálené d e š t i č k y k a m e n n é (obr. č. 6.) opatřené původně na každé straně jedním otvorem. Podobná ploténka byla v hrobě u Hrubčic — však s otvory čtyřmi. (Věst. mus. a prům. jednoty v Prost. 1899 str. 25.) Severně odtud na svahu k Prostějovu jest pohřebiště typu lužického.

Ke zprávě [p. Ant. Gottwalda:] „Kulturní jámy u Mostkovic« a »Pohřebiště u Žešova».

Dvéře domu č. 7. ve Velké Bystřici u Olomouce. V tomto časopise bylo již upozorněno na dvoje dvéře z našich hanáckých dědin, totiž jedny z Příkaz (roč. VI. str. 122) a druhé ze Seničky (roč. VII., str. 135). Jak z obrázků tam otisknutých vidno, jsou řezby na obojích oněch dveřích složeny téměř venkoncem z motivů rostlinných. Na nesnadnější úlohu odvážil se stolář, který zhotovil dvéře domu č. 7. ve Velké Bystřici u Olomouce, vyobrazené na tab. II., k tomuto číslu časopisu našeho připojené. Vidímeť na nich zvířata, draky, mořské panny i lidskou postavu — na venkovského řemeslníka let čtyrycátých 19. století zajisté troufalost nevšední. Třebas pak práce nebyla uměleckou, jest dojem, jejž dvéře působí, přes zřejmou obhroublost forem — příjemný. Se stolářem-řezbářem spojil tu umění svoje kameník, ježto veřeje jsou kamenné, hojně vyzdobené. Vlastní veřeje mají tvar pilířů řadou perlovou ozdobených, s hlavicemi, na nichž položen polokruhový oblouk podobně, však ještě hojněji vyzdobený, na jehož vrcholu je svorník v podobě kartuše s označením domovního čísla. Obě hlavice pilířů spojuje mimo to vodorovné břevno kamenné, uprostřed něhož je vytesána mužská maska. Vlastní dvéře mají v každém křídle po třech výplních, čím doleji tím menších, úplně symetricky řezbovaných: v horní výplni jest po mořské panně, s tělem arci ne právě útlým, any drží v jedné ruce rybku, v druhé jakousi rostlinu. V prostředních výplních jest po draku originálně stylisovaném, kdežto ve spodních výplních viděti — jak se zdá — volka ležícího. Oblouk nade dveřmi pak vyplněn umělým mřížovím dřevěným, jehož střed tvořen jest mužskou postavičkou vousatou a vlasatou v jakési sukni po kolena sahající, ana zdviženýma rukama drží zmíněný shora svorník, resp. kartuš s domovním číslem. Mřížoví samo upomíná na formy gotické (lomené oblouky, jetelový čtyř-

list a t. zv. nosy). Podivné je použití koňské hlavy, vykukující z rostlinného kalíšku. Tuto ukázku, jak náš lidový, samorostlý umělec-živnostník před půl stoletím spracoval motivy z uměleckých děl odkoukané, dovedně nakreslil odb. učitel p. J. Přikryl v Bystřici.

V. Houdek.

Předvěký hrob v Hrabové. Při dělání cihel v zahradě J. Soukopa, rolníka č. 25 v Hrabové, okres Zábřeh, nalezen předvěký hrob ve hloubce půl druhého m., sestávající z popelnice, která byla přikryta překlopenou objemnou nádobou, vedle níž stála nádoba třetí. V popelnici i v nádobě třetí nalézal se popel promísený hlínou. Kamenných neb kovových památek v hrobě nebylo. Popelnice jest urobena z hlíny tmavohnědé a má na obvodu 3 dvojité pupíky. Ostatek bez ozdob. Rozměry: průměr otvoru 16 cm., průměr dna 8 cm., výška 11 cm., obvod 35 cm. Popelnice byla přiklopena nádobou urobenou z hlíny jílovité, vypálenou na červeno a zdobenou řadou dolíků a 3 pupíky jednoduchými. Rozměry: průměr otvoru 35 cm., průměr dna 16 cm., výška 33 a půl cm., největší obvod as 120 cm. Třetí nádoba stála v hrobě hned vedle překlopené popelnice, jest urobena z hlíny jílovité, pálena do červena a má nahoře silnější obrubu, jejíž lem ozdoben jest řadou dolíků a třemi pupíky. Rozměry: průměr otvoru 27 cm., průměr dna 15 cm., výška 30 cm., největší obvod 98 cm. Všecky nádoby, pokud bylo možno, byly slepeny a uschovány ve školním kabinetu.

K. Stenzl, nadučitel v Hrabové.

K dějinám literatury & jeskyni Kostelíku. V čísle 57. a 58. časopisu tohoto uvádí p. Dr. Mart. Kříž literaturu týkající se jeskyně Pekárny č. Kostelíku u Mokré. V úvodě praví, že si ukládá největší objektivnost při porovnávání prací svých s jinými. V dalších odstavcích uvádí i článek pisatele řádků těchto, psaný před 20ti roky, v němž kratičce pojednávám o nálezech, učiněných ve výše uvedené jeskyni. Sám dnes nepovažuji práci tuto za nějaké vědecké pojednání, nýbrž za feuilleton, psaný pro širší obecenstvo mladíkem sotva dvacetiletým. Proto také pojednání podobné snadno dá se po tolika letech pitvati nožíkem znalce. Když však již p. Dr. Kříž článek uvedl mezi literaturou, tu měl nejen vytknouti jeho chyby, nýbrž poukázati i na jeho přednosti. V článku, který p. Dr. Kříž téměř úplně podává, čteme: »Zadní část jeskyně jest ukončena nepatrným průchodem nahoru se táhnoucím, který bezpochyby s povrchem souvisí . . .«; a jinde: »Jeskyně souvisí v zadní části s povrchem, ze kterého za deštivých dob voda otvorem vtéká do jeskyně a zde vrstvu tuto vymílá aneb novějším nánosem pokrývá . . .« Tu myslím, že pan kritik měl důraz položiti na tuto mnou v roce 1880 zjištěnou okolnost, která má velikou důležitost i pro ukládání se náplavy v jiných jeskyních. Myšlénka tato do let 1880tých p. dru. Křížovi známa nebyla, ač později ve svých spisech valnou část svého bádání a rozjímání na ní staví, a jako vydatnou zbraň používá proti zesnulému blahé paměti Dru. Wanklovi. Vážím si velmi důkladných prací Dr. Kříže, avšak jest slušno, aby badatel při posuzování prací starších uváděl nejen chyby svého předchůdce, nýbrž i věci, které později sám často cituje jako svůj výzkum.

Jan Knies.

Literatura.

Vl. J. Procházka: Miocénové ostrovy v krasu moravském. Rozpravy české akademie. R. VIII. Třída II. č. 41. Stran 37. — Při zkoumáních svých o geologických poměrech krasu moravského všímal si autor bedlivě usazenin miocénových, které tu na mnohých místech se nalézají. Vedla jej k tomu snaha nejen doplniti dřívější svoje studie o rozloze někdejšího moře neogénového, nýbrž i objasniti příčiny neobyčejně veliké nadmořské výšky ostrovu lažán-

ského etc. a poznati vliv moře neogenového na povrchovou tvářnost našeho krasu vůbec. O této poslední otázce slibuje autor obšírněji pojednati v chystaném díle o krasu moravském. Pojednává pak o usazeninách lažánských, jedovnických a olomučanských. Lažánky. O výzkum zajímavé této lokality pokusila se během půl století celá řada badatelů s úspěchem tu větším, tu menším. Sluší tu jmenovati H. Wolfa, jenž podal důkladnější zprávu o jich rozloze a upozornil důrazně na bohatost její zvířeny; V. Uhliga, jenž poznal uložení i vrstevní sled, a konečně A. Makovského a A. Rzehaka, kteří určili správnou nadmořskou výšku. Fossilní material, zpracovaný řadou odborníků pochází jednak z let šedesátých jednak od Makovského a Rzehaka, jednak ze sbírky hutního správce Mahlera, určené z menší části od L. v. Tausche, z větší od autora samého. Tyto dřívější výzkumy autor nyní doplňuje jak co se týče rozlohy jílů, tak jich zvrstvení a hlavně zvířeny. Systematický seznam zvířeny lažanské vykazuje 372 druhů, aniž tím jest vše vyčerpáno. Zároveň z přehledu zjevno, že zvířena tato vyznačuje se znaky zvířeny typu boračského. Jedovnice. O sedimentech Jedovnických nevědělo se dosud nic určitého; někteří (V. Uhlig) pouze tušili, že tu existují. Příčinou toho jest hlavně to, že miocén tu nikde nad povrch nevyniká, tak že jen kopáním sklepů a studní bylo lze pravdy dojíti. A tak se i letos stalo. Při kopání 30 m hluboké studně na staveniště nové školy zjištěn skutečně jíl miocénový, neznámé mohutnosti, zajímavý sledem vrstevním i bohatostí zvířeny, opětně na typ boračský poukazující. Celkem ale patrno, že čeká tu p autora ještě mnoho práce, jak co se týče zjištění rozlohy miocénu jedovnického, tak i úplného vykořistění zvířeny Olomučany. Tento ostrůvek miocénový leží u t. zv. Důlného Dvorce asi 2 hod. od Olomučan vzdáleného, byl do literatury uveden L. v. Tauschem na základě zprávy výborného znalce hornického E. Horlivého. Autor též rozebírá kriticky sdělení toto, připojujc vlastní studia založená na osobním pátrání i na bádání MUC. Hornova. Opětný seznam vykazuje 117 druhů typu boračského. — Původně známá neobyčejně značná výška jílů lažanských (400 m) byla Makovským a Rzchakem vysvětlena tím způsobem, žc území to bylo v době třetihorní vyzdviženo. Autor dospěl podrobným studiem ostrovů miocénových v západní, severozápadní, střední i jižní Moravě k jinému výsledku a vyslovil názor, »že Morava za doby miocénové byla zatopena mořem širým, jehož západní břehy jest hledati vysoko v českomoravské vypnulině.« Názor tento odchylný od domněnek školy Reussovy úplně vysvětluje, kterak bylo možno žíti zvířeně typu boračského na lokalitách výškově značně rozdílných, neboť v ohromných hlubinách moře tohoto rozdıl onen nebyl závažný. Vždyť i v nynější době žije korál Deltocyathus italicus M. Edw. et H., známý též z našich jílů, v ohromných hlubinách 1400—3600 m! — Ku lepšímu a přehlednému objasnění vztahů jednotlivých typů zvířen miocénových autor shrnuje všechny druhy v generálním přehledu šesti zvířen jílů lažánského, jedovnického, boračského, badenského a slínů olomučanského i drnovského. — Různé zajímavé okolnosti, které tu autor mohl jen krátce naznačiti, slibuje důkladněji probrati v obsáhlé monografii o miocénu západo- i severomoravském.

Absolon.

Über zwei neue Collembolen aus den Höhlen des österreichischen Occupationsgebietes. Von Karl Absolon. Zool. Anzeiger. Bd. XXIII. Nr. 621. — Při vědeckých expedicích německého zoologa Dr. Karla Verhoeffa v Bonnu, do jeskyň hercegovských, byly objeveny dvě velmi význačné, slepé jeskynní šupinušky, které byly autorovi odevzdány ku zpracování. Obě jsou pro vědu nové, neboť jedna tvoří nový rod Typhlopodura longicornis nov. gen. nov sp. Prvé jmenovaná patří mezi nejvýznačnější zvířata jeskynní vůbec. vynikajíc bělostnou barvou, velikostí a bizarně prodlouženými tykadly. Oba druhy jsou velmi zajímavy ve svém poměru k moravské zvířeně jeskynní, neboť jsou nejblíže příbuzny ku známé, Wanklem objevené thysanuře Heteromurus. Typhlopodura byla objevena pouze ve 3 ex. v »jeskyni Eliášově« u Trebinje, kdežto Verhoeffiella žije neobyčejně četně v ohromné »Jeskyni spiklenců« v pohoří Ivanově.

Method. Časopis věnovaný umění křesťanskému. Majitel, vydavatel a redaktor Ferd. J. Lehner. V Praze. Ročně 12 čísel. Předplatné 2 zl. 20 kr. — Method dokončuje již svůj 26. ročník. Podivíme se tomu, uvážíme-li, že měl v loni všeho všudy — 254 odběratelů. Z těch připadá na Moravu celých — 59! Že tento časopis přes to dále vychází, toho zásluhu má jeho vydavatel, který hradí schodek, jak se možno domysliti, nemalý. Každoročně opakují se

jeho stesky na netečnost k tomuto — jak se přece všeobecně uznává — záslužnému podniku, ale výsledek je — ubývání předplatitelů. Tento nedostatek zájmu pro církevní umění je zjevem nad míru smutným. Zvláště na Moravě zasluhoval by Method mnohem větší podpory, vždyť je v něm popsáno již značné množství moravských kostelů. Tak v ročníku nyní vycházejícím popisuje p. redaktor slavný chrám Třebíčský. Velezasloužilému redakt. Methoda, který právě přikročil ku vydávání svého životního díla »Dějin umění národa českého«, přejeme, aby se Methodu v druhém ·čtvrtstoletí jeho trvání lépe dařilo než dosud. V. H.

Prusové na Moravě 1758. Obležení Olomúce a zničení pruského dovozu u Domašova. Sestavil Alois Chytil. Nákl. R. Prombergra v Olomouci. 1900. 8°. Stran 122. Cena 2 K 40 h. — Spis tento obsahuje podrobné vylíčení válečných událostí za oné slavné episody sedmileté války, jejíž dějištěm byla Olomouc a nejbližší okolí. Vypravování to upoutá zajisté každého, komu krajina kolem Olomouce je známa. Při líčení oblehání pevnosti pohřešujeme jednotnosti a přehlednosti. Tak mnohá událost vypravuje se dvakrát, stejně obšírně. Otisknut je zde také překlad jakéhosi denníku neznámého obležence olomuckého, který obsahuje veliké množství podrobných zpráv. Kusy tohoto denníku však vsunuty jsou do vypravování autorova, tak že není hned pozorovati, kde počíná citát z denníku a co vypravuje autor sám. Mnohem lepší jest vylíčení bitvy u Domašova. Připojeny jsou podobizny Daunova a Laudonova a situační mapka. Kniha by byla značně získala reprodukováním nějaké současné rytiny nebo na př. nástropního obrazu ve faře slavonínské, obležení Olomouce znázorňujícího. V. H.

Boskovice — Mor. Švýcarsko — Třebíč. Obrázky turisticko-historické. Cena 20 kr. — Tento příležitostný spisek (vydaný k výletu českých Sokolů na Moravu r. 1899) podrží stálou cenu, neboť jest to spolehlivý průvodce každému, kdo by jmenovaná dvě města navštíviti chtěl. Ku článku o Boskovicích přidáno »Několik rozptýlených kapitol z minulosti Boskovic« od našeho váženého spolupracovníka Fr. Lipky.

Studie o jeskynních šupinuškách. Podává K. Absolon. S tabulí a 24 vyobrazeními v textu. Zvláštní otisk z Věstníku Klubu přírodovědeckého v Prostějově za rok 1900. Stran 39. — Studii tuto pojednávající o jeskynních šupinuškách, v našich jeskyních spolu s roztoči nejobyčejnějších, ale nejvýznačnějších živočiších, rozvrhuje autor na 4 samostatné části. Jest to jen jakýsi úryvek předběžný z velikého díla, na němž autor — jak známo — již řadu let pracuje, a v němž podán bude úplný obraz jeskynní zvířeny. V první části pojednává o ústrojích smyslových, a sice: zrakových, postantennálních a antennálních. Bylo tu nutno obmeziti se pouze na pozorování vnější, kdežto pozorování vnitřní (anatomická) budou později podáni, a sice po zpracování veškeré systematiky. Co se týče orgánů zrakových, konstatuje autor, že většina forem jest úplně slepá, ostatní pak s redukovaným počtem oček, a jen nepatrná menšina jsou formy vidoucí. Patrný tu tedy vliv tmy jeskynní na degeneraci zrakovou. Mimo to jsou u rodu Aphorura jiné útvary, zvané paočka (pseudocelli, puncta ocelliformia), které jsou po celém těle rozestaveny. Paočka nesouvisejí však nikterak s orgány zrakovými, poněvadž jsou vždy u jeskynních zástupců normálně vyvinuta. Dále popisují se orgány postantennální a antennální Prvé ústroje skládají se z většího počtu zvláštních lístků a jsou umístěny ve zvláštních jamkách za tykadly. Druhé jsou dvojí: U rodu Aphorura byly již známy a skládají se z několika prstovitých čípků, které bývají rozloženy v půlkruhu na zevnější straně třetího článku tykadlového. Zcela jiné velezajímavé orgány autennálni objevil autor u rodů Schäfferia a Mesachorutes. Orgány ty jsou na konci čtvrtého článku tykadla a jsou mnohem komplikovanější předešlých. O orgánech těchto neví se dosud nic určitého, autor však je pokládá za orgány čichové na základě neobyčejného jich vývoje u forem jeskynních — Druhá část jedná o podivuhodných nových dvou rodech Schäfferia a Mesachorutes. Autor podává obšírnou diagnosu, jakož i vědecké srovnání s rody jim příbuznými. K této části jest připojena krásná tabulka, znázorňující do nejmenších detailů zmíněné dva rody. — V třetí části jest kritický a systematický přehled Thysanur ze soustavy jeskyň Sloupských a z jeskyně Kateřinské, spolu se stručnými diagnosami rodů i druhů nových. Autor popisuje stručně 48 druhů a 10 variet, z nichž 3 rody, 8 druhů a 5 variet jest vůbec nových. Jedna nová specie z rodu Isotoma jest pojmenována z piety k ze-

snulému prof. Dr. E. Formánkovi Isotoma Formaneki. Srovnáním s jinými prozkoumanými územími překvapuje tento velký počet šupinušek a dá se vysvětliti jen tím, že jeskyně výlučně konvenují šupinuškám, vyhledávajícím chlad a přítmí. Velká většina forem jest úplně temnostní a jen asi třetina je povrchová, která sem byla passivně splavena. Přehledem tímto však není počet všech šupinušek vyčerpán, poněvadž jsou tu uvedeny formy jenom ze jmenované soustavy jeskyň. Z jiných jeskyň má autor rovněž velký materiál, v němž již mnoho nových forem zjistil. Do textu jest vřaděna řada vyobrazení, znázorňujících formy a detaily nové nebo pochybné. Ve čtvrté části udává autor význačnější místa ve jmenované soustavě jeskynní, kde ve větším množství jeskynní živočichy sbíral. — Jsou to hlavně místa, kde leží větší zásoby shnilého dříví, nebo kde se tvoří studánky. — Článek tento nejlépe poukazuje na to, kterak jeskynní zvířena moravská jest neobyčejně bohatá a svérázná, tak že skutečně jest podivno, že dosud nebylo jí věnováno řádné pozornosti, ačkoli z druhé strany mohu jen potěšení projeviti, že výzkum tak důležité otázky aspoň tu dostal se hned od počátku do rukou odborníka — zoologa. Ref. Ph. st. Jos. Vališ.

Pravěké nálezy jeskynní Balcarovy skály u Ostrova na vysočině Drahanské. Příspěvek ku poznání diluvialního člověka a zvířeny na Moravě. Sepsal Jan Knies. Zvláštní otisk z Věstníku Klubu přírodovědeckého v Prostějově za rok 1900. Stran 53 velké osmerky. — Osvědčený odborník v palaeontologii a náš spolupracovník Jan Knies podává zde důkladnou zprávu o svých víceletých badáních v jedné jeskyni poblíž jeho působiště. Práce tato přijde zajisté velice vhod všem, kdož se zabývají pravěkou zvířenou. Neunavné práce tohoto badatele korunovány jsou též skvělým výsledkem, jak dokazují jeho obsáhlé sbírky osteologické, v některých vzhledech pravé unicum. Přítomné pojednání ozdobeno jest pěti pěknými tabulkami vykopaných kostí a nástrojů kamenných.

Zprávy c. k. ústřední komise pro výzkum a záchranu uměleckých a historických památek ve Vídni. (Mittheilungen der k. k. Central-Commission für Erforshung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale.) Pod vrchní správou předsedy c. k. ústřední komise Dra Jos. Al. bar. Helferta rediguje Dr. Karel Lind. Nové řady svazek 26. (1900) obsahuje tyto články týkající se Moravy: Alois Czerny, kaple sv. Antonína u Krakovce. Alois Makowsky: Zpráva o nových nálezech r. 1899. z doby bronzové na Moravě. V. Houdek: Náhrobní kameny v kostele Moravičanském, a kostel v Kralicích u Třebíče. Kromě toho hojně kratších zpráv. — Průběhem tohoto roku jmenován byl c. k. sekční rada V. Houdek členem této komisse a inž. In. Lad. Červinka korrespondentem jejím. — Předplatné celoroční činí 20 korun. Zprávy vycházejí ve čtvrtletních sešit. formátu čtvercového.

Dvě léta na Buchlově. Kulturní obrázky z l. 1581 a 1582. Sestavil V. Prasek. (Otištěno ze »Slováckých Novin.«) V Uh. Hradišti, 1900. Stránek 111 kapesního formátu. Cena 60 h. — P. spisovateli dostala se do rukou stará korrespondence mezi pány na Buchlově a opatem Velehradským, jakož i jejich úředníky z let nahoře udaných. Z těchto listů sestavil řadu obrázků, znázorňujících tehdejší život, právní obyčeje a instituce atd. Zajímava je zvláště kapitola o loveckém právu na Buchlově, této zvláštnosti moravské právní historie. Přidán jest pohled na hrad Buchlov.

Český lid Ročník X., číslo 1. 2. má tento obsah: Fr. Kretz: Z dějin národopisu československého. Dr. Em. Fait: Srovnávací studie o svatebních obyčejích, zvláště o svatbě v Makedonii. Ed. Sebesta: Stezky středních Sudet a jich kulturně historický význam. V. Novák: Několik slov o slovenské písni. Frant. Bareš: Nádobí v staré domácnosti v Ml. Boleslavi. Fr. Racek: O malovaných modlitebních knihách jihočeských. J. W. Slavičínský: U Křúpalů. Valašská povídka. Dr. Čeněk Zíbrt: Dopisy V. Krolmusa V. Hankovi. Ondřej Pisch: Náboženská představení dětská v Kojetíně. 1. Tři králi. Frant. Kretz: Slováčtí hudci. Jan Tykač: Nářečí horácké na východě českém. Fr. Bayer: Valašské názvosloví z lesního hospodářství a salašnictví na Rožnovsku. Jul. Bodnár: Rozprávočky na Uderinej v Novohradskej stolici. L. J. Holuby: Rozprávečky z Bošáckej doliny. Ign. Hošek: Povídky z okolí bysterského. V. Vaněk: Postavení učitele a duchovního správce v Olešnici r. 1848. Tobiáš Macek: Písmák Josef Procházka. Čeněk Holas: České národní písně. Písně mládí. J. Kopáč: O výšivkách a vyšívačkách v Českém Horácku. Aug. Hajný: Ob-

chůzka se sv. Barborou. Fr. Lego: Jindřichohradecké pečivo Mikulášské. Jos. Petrák: Nadílka na sv. Barboru, Mikuláše, Lucii a o Vánocích. Fr. Lego: Železná obětní zvířátka z Dolní Vltavice. J. Vyhlídal: Koledy vánoční dětí slezských. Ad. Schusta: Lidové modlitbičky ze Smrčí. Dr V Řezníček: Kostnice v Německé Čermé v Kladsku. J. Vluka: Východoslezské tance lidové. Slovenské písně, (sebrané od Boženy Němcové, J. L. Holubyho a Ludmily Podjavorinské.) J. Petrák: Štědrovečerní lidová jídla. Dr. Č. Zíbrt: Stavba lodí na Žďákově u Vorlíka. Bedřich Mach: Betlemy a kristydle u tkalců Krkonošských. C. Hedrlín — Satalický: Pověsti o skrčkovi (pídimužíkovi) Dr. J. Zahradník: Rady J. Košetického roku 1690 na každý měsíc. (Z rukopisu strahovského kláštera.) H. Alferi: Příspěvek k dialektickému studiu českého jazyka z okolí Želiva V. Zd. Hackenschmied: Karetní hry české: Šerha a Zpívaná. — Směs Časové zprávy. Otázky a odpovědi. Dr. Č Zíbrt: Literatura kulturně-historická a ethnografická 1899—1900. — Hojně vyobrazení. Předplatné celoroční 4 zl. Ročně vychází 6 sešitů, každý o 6—7 arších velké osmerky.

Slovenské pohlady. Časopis zábavnopoučný. Redaktor a vydavatel Josef Škultéty. Ročník XX. (1900) právě dokončený obsahuje kromě hojných básní a belletrie tyto články poučné z oboru dějepisu a jeho věd pomocných: Kremnické školstvo. Příspěvky k dějinám osvěty na Slovensku. Píše Pavel Križko. V článku »Tri razy na Malenici« vypisuje známý i u nás a oblíbený vypravovatel senior J. L. Holuby svým zamlouvajícím se způsobem svoje výlety na Horu Malenici. Povolaný životopisec Komenského Dr. Jan Kvačala obšírně posuzuje a rozebírá životopisné dílo Dra. A Danysze o Komenském, které vyšlo r. 1898 v Ročnikách tovaryšstva přátel nauk v Poznani. Hojně článků věnováno studiu rodinných jmen slovenských, tak píše Jul. Budnár o rodinných jmenech Bukovce a Uderiné, Jan Leška o jmenech brezovských), J. Holuby o jménech v dolině Lubinské v Nitransku. Mnoho kratších článků a zpráv věnováno národopisu slovenskému. Slovenské Pohlady vycházejí měsíčně a stojí ročně 10 K. Časopis tento zaslouží všemožné podpory.

Zprávy spolkové.

Muzejní kronika.

Učený Schlözer poznamenal výstražně před stem roků: »že se historikové pravdy nedobádají, dokud ji hledati budou směrem od západu k východu; poněvadž všechny veliké události ubíraly se od východu k západu!« Napomenutí toto hodí se výborně také na starovědu vůbec a na kulturně historické zkoumání zvlášť. Čínská veleříše vábí teď k sobě zraky světa; veškeré denní listy věnují celé sloupce »čínské otázce.« Což divu, když i naše Kronika zabloudí do tak zvané »Nebeské říše« středu. Vede ji tam zájem archeologický a kulturně historický. Obrovský národ Číňanů vychloubá se »nejstarší vzdělaností« na světě. Věřilo se jim to po několik století; ale teď — při vší úctě, jakou chováme k tomuto velmi vyspělému a svéráznému lidu — musíme přece jen říci, že je to chlouba nedokázaná — nýbrž že Číňané nejstarší kulturou honositi se, právo nemají. Nejstarší památky Číňanů nepřesahují jedno tisíciletí před Kristem Pánem. A den ode dne jistějším se stává, že jsou jak jejich písmo a skladba tak jejich vzdělanost zbudovány na prastarém písmu a kultuře, jejíž památky se vykopávají z naplavenin nebo z písku při dolním Eufratu a Tigridu, — v zemi, do které klade Písmo Svaté ráj. Tu v přeúrodné, pravidelně zavlažované nížině, opatřené přirozenými cestami podél Eufratu a Tigridu v perském zálivu, chráněné jak před studenými severními tak před suchými větry východními — připravil Bůh vše, čeho třeba jak k vzniku tak i k vývoji vzdělanosti. Kdy, v které době vzdělanost čili kultura ta začala, nevíme; ale dle věrohod-

ných, souvěkých nálezů můžeme najisto tvrditi, že tu bylo už v pátém tisíciletí před Kristem Pánem v užívání písmo, že byly tu už tehdy stavěny chrámy, zakládány tvrze atd., které svědčí zřejmě o době předchozího kulturního vývoje. Toto nejstarší písmo upomíná nejen na nejstarší písmo čínské, ale též na mnohé tvary písma sanskritu a nejstarších egyptských hieroglifů. I můžeme se domnívati, že lidstvo z této kolébky se šířilo, s ní v neustálém styku zůstávalo a z ní se obohacovalo. Aspoň o egyptské vzdělanosti je prokázáno, že byla do poříčí Nilu přivezena od perského zálivu z říše starých Sumerův. Až bude možno, prozkoumati ssutiny a stará městiště výšiny Iranské a středoasijské: možno, že se najdou důkazy pro domněnku, že i kultura indická, která též nemá památky starší 1000 let před Kr. Pánem, jest pouhým napodobením kultury »Sumerské«. Spolehlivých zpráv o neobyčejném rozšíření této vzdělanosti nabýváme po roce 4500 před Kr. P. Tenkráte se totiž zmocnili nadvlády mezi Eufratem a Tigridem Semité a založili mocnou říši s hlavním městem Babylonem (což též připomíná Písmo Svaté.) Odkud je zoveme Semity babylonskými. Tito užívali po staletí sumerského jazyka i písma jak při bohoslužbě tak v literatuře a teprv v třetím tisíciletí před Kristem Pánem počali psáti dějiny svou vlastní řečí; — ale písmem sumerským. Říše babylonská sáhala ze Sorgora a Naramsina (3800 před Kr. P.) až na ostrovy středomořské přes úžinu dardanelskou daleko do Europy a jistě též daleko do střední Asie. Veškeré tyto země stávaly se účastny vzdělanosti babylonské, která obchodováním šířila se do středu Europy. Koncem prvního a počátkem druhého tisíciletí před Kr. P. musila býti Europa buď přelidněna aneb navštívena potulnými kmeny, vypuzujícími staré obyvatelstvo z jeho sídel; neboť se hrnou v té době veliké zástupy jak kavkazskými průsmyky tak po lodích do malé Asie a do Egypta. Královské hroby thebské a různé jiné nám zachovaly nejen zprávy o nich, ale též obrazy, na nichž můžeme pozorovati zbraně, účes vlasů, kroj ba i výšivky a jiné ozdoby. To vše svědčí o značném stupni vzdělanosti a co ještě zajímavější jest, mnohé uvedené značky dotčené kultury připomínají nám naše lidové ornamenty. Rovněž staré jest náboženství babylonské, které původně vyznávalo jediného nejvyššího Boha Ea (Jahve), — le; později ale jeho vlastnosti zosobňovalo a jest plno podobných názorů a pojmů jako naše staroslovanské bájesloví. K podobě a příbuznosti této poukazovali již Kollár ve zvláštních samostatných pojednáních i mimochodem v některých kázaních a pak Hanuš v důvtipném úvodu ku Slovanskému bájesloví. Nálezy a výzkumy babylonské a co z nich starověda porovnáváním vyvodí, dává oběma těmto našim hlubokomyslným učencům Kollárovi a Hanušovi již nyní za pravdu v těch oborech, které v poslední době v pochybnost byly brány. Zmiňujeme se o tom, poněvadž Vlasteneckému Muzeu připadla úloha, všeliké archeologické a národopisné moravské nálezy zkoumati a porovnáváním vyhledávati podobu s kulturními nálezy téhož druhu u jiných národů, aby dobádán a zjištěn mohl býti jejich původ a kořen i jejich stáří. Vzhledem na ornamentiku, jmenovitě v oboru vyšívání moravského a slovenského podařilo se, zjistiti příbuznost se vzorky netoliko perskými, nýbrž i se staroarabskými. Nebude od místa, podotknouti zde, že vysoká kultura Arabů je zdárnou odchovankou kultury babylonské. I jiné vlastivědné stránky pěstovati, vytknulo si naše Muzeum úkolem. Jsou to úkoly vesměs důležité a vznešené, jimž ale dostáti jen potud může, pokud obecenstvem podporováno jest. Proto potěšitelným jest úkazem, že u nás smyslu pro snahy a pro svrchu uvedené účely Muzeu přibývá. Dosvědčuje to vzrust členů, jichžto počet se bohdá v nastávajícím roce rozmnoží, jestli každý dosavádní člen o to se postará, aby v oboru jeho činnosti naše Muzeum a jeho úkoly v známost širší přicházely. Muzeum touží po vlastní budově, aby bohaté sbírky jeho mohly býti volně a k vědeckému, porovnávacímu bádání rozloženy a nemusely v bednách bezúčelně tkvíti, jak toho jmenovitě značná část knihovny zakouší. I v tomto ohledu začíná jeviti náš lid žádoucí porozumění, jak to opětný čtvrtletní výkaz darů na vystavění muzejní budovy dosvědčuje. Vzácné jsou toho doklady. Spolek muzejní na př. odbýval v Mořicích schůzi, kterou pp. občané později sbírkou mezi sebou oslavili. — Sbírka mořická obnášela 50 korun. Kdyby v každé obci našel se našinec, jenž by po příkladu Mořickém mezi probuzenými občany sbírku ve prospěch olomouckého Muzea podnikl, zvlášť kdyby mu k tomu vlastenecké ženy a dcery pomocné ruky podávaly, rostla

by naděje, že v málo letech vlastenecké Muzeum ubytuje se pod vlastním přístřešim. Známo, že chloubou vlasteneckého Muzea v Olomouci je oddělení národopisné a že oddělení toto je výmluvným a nevyvratným svědkem kultury naší vlastní a svérázné. I to jest známo a zjištěno, že kultura tato je po výtce dílem našich babiček a prababiček, — že se rozvíjela a zdokonalila zásluhou pleti ženské — československé. Tím ale připadá samoděk ženám a dcerám národa našeho v první řadě čestná povinnost, nad doklady kulturního dědictví toho ochrannou ruku držeti a netrpěti, aby se v nedůstojném nájmu potloukaly. — Následováníhodný příklad ve vážné této příčině dala ženám a dcerám československým brněnská Vesna, jež starostu spolku vlasteneckého Muzea v Olomouci ondyno překvapila milostným přípisem, jemuž přiloženo bylo 100 korun. Uvádíme přípis ten naší ženské pleti na povšimnutí doslovně:

Slovutný a milý, veledůstojný pane a příznivče náš!

Chtějíce uctíti památku Vaší Slovutnosti v tomto roce jubilejním, nenašli jsme způsobu vhodnějšího, než sbírkou přispěti na stavbu ústavu, jenž zásluhou Vaší nyní již »chloubou národa našeho« jest; však chloubou ještě větší býti má:

na stavbu Muzea Vlasteneckého v Olomouci.

Váš život všecek, slovutný a milý příznivče, jediná je práce obětavá, nezištná, ideální a krásná na prospěch trvalý, nehynoucí národa Cyrillomethodějského.

Pán Bůh Vám zaplať a zachovej Vás lidu našemu!

Zasílajíce sto korun, prosíme, Byste ráčil je k účelu jmenovanému přijati. Přijměte pak i těchto několik slov od svých upřímných ve Vesně laskavě. Adéla Koudelová, starostka, Růžena Donátová, místostarostka, Filipa Burschwaldová, jednatelka. Mareš, ředitel školy Vesniny.

Nadchází doba valných hromad různých vzdělávacích, úvěrných a zábavných spolků a jednot, kdy se schvalují rozpočty na příští rok. Kdyby každý spolek a každá obec ve prospěch našeho Muzea vykázala sebe skromnější příspěvek a kdyby se z dobročinnosti této nevymykala žádná záložna, proveden byl by důkaz, že jsme národem svérázné vzdělanosti a osvěty dbalým a že z pravého vlastenectví máme rozum. Mnoho záložen čítá Vlast. Muzeum ku svým štědrým podporovatelkám; avšak ještě více jest jich, jichžto přízni teprv třeba ústav tento znova a vroucně odporučovati.

Zavádí se chvalitebný obyčej, při svatbách, různých zábavách a rodinných i národních slavnostech zařizovati sbírky k dobročinným a vlasteneckým účelům, k nimžto po zásluze druží se olomoucké Museum.

Zasluhuje ústav tento náš vydatné podpory i z té příčiny, poněvadž má úmysl, mezery v kulturních dějinách moravských vyplňovati, ku kterémužto účelu sloužiti má: »Palackého Matice“, jež se taktéž obětavé přízni obecenstva doporučuje. Již posledně bylo vzhledem na Časopis poukázáno k tomu, jak se nakladatelské poměry zdražením papíru a tiskařské práce znesnadňují a že proto nezbude, než valné hromadě navrhnouti, aby roční příspěvek z dvou korun na tři zvýšila, což aby velectění pp. členové předkem vzali k vědomosti, prosíme.

Činnost Muzea byla tentokráte obrácena také k opatření přednášky o moravském krasu, kterou p. Karel Absolon v místnostech besedních v Národním domě s velkým úspěchem podnikl. Výbor neopomenul pozdraviti příznivce Muzea p. barona Helferta k jeho 80tiletému jubileum. Dr. Hříbek, jednatel.

Výkaz darů,

jež věnovali fondu Palackého od 1. října až 30. listopadu 1900 následující P. T. příznivci vlast. spolku muzej. v Olomouci:

	K h
Jan Anděl, droguista v Praze	1·—
Čten. spolek »Palacký« v Bánově u Bystřice pod Host.	—·40
Ant. Benešová, choť professora v Domažlicích	1—
R. David na Král. Vinohradech	2·—
Daniel Deutsch, farář v Kokorách	1·—
Václav Diviš-Čistecký ze Šerlinku, přednosta stanice v Pardubicích	10·—
Jul. Fedióẃ, c. k. účet. assist. v Praze	—·70
Viktor Gardavský, c a k. vojen. oficiál zásob. sboru v Komárně	2·—
K. Hilbert, arch., stav. u sv. Víta v Praze	10·—
Jaroslav Charfreitag v Žamberku	1·—
Snáška	29·10

Přenáška . . . 29·10
Albrecht Chvála v Praze . . 2·—
Václav Jílek, farář v Petrovicích u Selčan . . . . . . 1·—
Florian Koldovský, c. k. poštovní správce v Tannwaldě . . 2·—
ThDr. Frant. Kryštůfek, c. k. univ. professor v Praze . . 1·—
Ladislav Loštický, koop. v Radiměři u Svitav . . . . 2·—
Frt. Martilík, farář v Hluku . 1·—
Josef Matyáš, farář v Předmostí u Přerova . . . . 2·—
Frant. Melichar, továrník v Brandýse n.|L . . . . . 2·—
J. Paleček, c. k. fin. komisař v Plzni 2·—
P. Pelikovský, kvard. v Tachově 1·—
Jan Pěček, farář v St. Jičíně . —·50
Ludvík Popel, maj. domu v Praze 20·—
Jan Říha, farář v Pohořelicích . 6·—
MUDr. Schmoeger, lékař v Chrasti 2·—
Josef Simla, c. k. prof. v Plzni . 2·—
Miloš Simon, hotelier v Kroměříži 2·—
Občanská záložna v Slaném . 10·—
Frant. Ševčíková, vdova profes. ve Vídni . . . . . . 4·—
Jan Šimonek na Mělníce . . 1·—
T. B. P. v Praze . . . 1·—
Václav Tomášek, majitel vápenic v Karl. Týně . . . . 3·—
Fr. Mikuláš Tuma v Praze . 1·—
František Urbášek, naducitel v Pavlovicích u Nezamyslic . . 1·—
Jan Vaníček, c. k. rada zemského soudu v Holešově . . . 1·—
Františka Vysloužilová, majitelka realit v Příkazích . . . 2·—
Ant. Weinlich, farář ve Vranově 2·—
Augustin Weisbauer, řídící učitel ve Vosicích p. Dobřenice . 3·—
Při přednášce pana K. Absolona, assist. muzea královo Českého v Praze o moravském »Krasu« vybráno . . . . 18·76

Úhrnem . . . 125·36

XXVII. výkaz darů,

jež vlast. spolku muzej. v Olomouci

na zjednání vlastní muzej. budovy od 1. října až 30. listopadu 1900

poskytli tito P. T. příznivci jeho, a sice:

K h

Jan Antony, c. k. berní m. s. v Plzni . . . . 2·—
Čeněk Baštecký, obchod. v Praze 5·—
Karla Baumgartlová, choť továr. v Karlíně . . . . . . 3·—

Snáška . . 10·—

Přenáška . . 10·—
Emilie Bazalová v Kloboucích u Brna . . . 3·—
Václav Bečvář, katecheta v Kročehlavech u Kladna . 2·—
Okresní výbor v Bechyni . . 1·—
Jan Beiwl v Praze . . 2·—
Ph Dr. Josef Beránek, farář u P. Marie Vítězné v Praze . 1·—
B. Bernau, účetní a spisovatel v Plaňanech . . 11·—
Alois Binovec, pokladník cukrov. v Hejčíně . . . 5·—
M. Bílek, tesař. mistr na Král. Vinohradech . . 2·—
Gustav Brdíčko, účetní cukrovaru v Havranech . . . 2·—
Karolina Brunová, choť lékaře v Potštýně . . 2·—
Josef Brýdl, c. k. prof. v Chrudimi 2·—
Alex. Bukovský v Praze . 2·—
Karel Bulíř, ředitel škol v Praze 2·—
Ant. Čermák v Hořovicích . . 2·—
E. Červinka, správce cukrovaru v Kolíně . . . . 1·—
Boh. Čerych, továrník v Černožicích n.|L. . . . 6·—
Alois Čtvrtečka v Klatovech . 4·—
Frt. Čuta, koop. v Hluboké . . 1·—
JUDr. Jaroslav Demel v Praze . 2·—
Frt. Doležel, učitel v Kroměříži . 1·—
Střelecký spolek v Dubě . 2·—
Jan Dunovský, c. k. pošt. správce v Strakonicích . . . . 1·—
Frt. Duras, fotograf ve Slaném . 2.—
Karel Dušek, katecheta na Horách Březových . . . . . 1·—
Ed. Fišer v Lomnici nad Pop. . 5·—
F. A. Gardavský, řed. piar. školy v Praze . . . . . . 4·—
Viktor Gardavský, c. a k. voj. ofic. zásob. sboru v Komárně . . 2·—
Viléma Gautschova, učitelka v Týně n.|V. . . . . . 2·—
Met. Halabala OSB v Rajhradě . 1·—
Louisa Halova v Praze . . . 2·—
MUDr. Josef Hašek, pan. a obv. lékař v Nedvědici . . . 1·60
Dr. Vilém J. Hauner v Praze . 4·—
August Hemerka šlechtic ze Stanmíru, statkář v Slaném . 3·—
JUDr. Frt. Heyl, c. k. notář ve Šternberku . . . 5.—
Matěj Hlinecký, c. k. vrchní pošt. oficiál v Pardubicích . . 2·—
Kašpar Hlobil, maj. kupec. závodu v Holici . . . . . . 1·—
G. Hodek v Pětipsích . . 4·—
Josef Holeček, kníž. řed. panství v Plasech . . . . . 2·—
Jan Homolka, k. a. hlav. poklad. v Praze . . . . . 2·—

Snáška . . 100·60

Přenáška . 110·60
Václav Hulena ve Velvarech . 1·—
Frt. Hynek, děkan v Drahotouších 1·—
Karel Chaura, numism. v Praze . 1·70
Frt. Chudáček, farář ve Vlčnově u Uh. Brodu . . . . . 2·—
Jan Janata, obch. v Zlaté Olešnici u Plav . . . . . . 1·—
Ph Dr. Jan Urban Jarník, c. k. univ. prof. v Praze . . 1·—
J. Jureček v Jedli . . . . 1·—
Alex. Juříček, c. k. pošt. kontrolor ve Vídni . . . . . 2·—
Vilém Kadeřávek, c. k. pošt. kontrolor v Terstě . . . . 1·—
Bedřich Kaisl, c. k. berní kontrolor v Chlumci n. C. . . . 1·—
Ferd. Jan Nep. Kalous, svět. biskup, kap. probošt v St. Boleslavi . 2·—
Frt. Karásková, obch. v Olomouci 3·—
Karel Karpaš, c. k. pošt. správce a Otakar Kučera, c. k pošt. assist. v Jilemnici . . . 2·—
Okresní výbor na Kladně . . 20·—
Vilém Klenka, kontr. hl. měst. pokl. v Praze . . . . 1·—
Ed. Kokora a spol., továrník v Přerově . . . . . . 4·—
Řemeslnická beseda v Kolíně n. L. 2·—
Frt. Konšel, rolník v Určicích . 2·—
Jan Kosina, monteur v Karlíně . 1·—
Frt. Košut, farář v Loděnicích u Mor. Krumlova . . . 1·—
Václav Kouba, koop. v Nové Vsi u Lomnice n. P. . . . . 2·—
Frt C. Koudelka, úředník banky »Slavie« v Praze . . . 1·—
Božena Koutníková, choť báňsk. úředníka v Mostě . . . 2·—
V. Kozák v Praze . . . 3·—
Jan Köhler, majitel domu v Plzni 2·—
Rudolf Krampla, c. k. notář v Olomouci . . . . 2·—
Alois Kröschel, spol. firmy Szalatnay a Kröschel v Praze . 2·—
Josefina Křížová, obch. v Olomouci 3·—
Václav Kubart, c. k. vrch. berní insp. v Hoře Kutné . . . 3·—
Ant. Kubeš, mistr tesařský v Praze 2·—
Marie Kuchařova, učitelka v Bučovicích . . . . . . 2·—
Vilém Kynčl, spr. panství v Štěnovicích u Plzně . . . 2·—
Jan Kyselák, c. k. pošt. správce v Domažlicích . . . . 1·—
JUDr. Václav Langkramer, advok. v Praze . . . . . . 4·—
Bohuslav Lantner, maj. houslař. závodu v Praze . . . 2·—
Vinc. Lázenský, farář v Křenovicích 2·—
Arnošt baron Loudon, velkostatkář v Bystřici p. H. . . . . 4·—
Snáška . . 196·30

Přenáška . 196·30
Ant. Lór, ředitel k. a. konviktu v Příbrami . . . . 1·—
Josef Ludvík, farář n. o. v Malé Skalici u Č. Skalice . . . 1·—
Josef Lukeš, c. k. prof. v Písku . 2·—
Daniel Majer, stav. v Horažďovicích 1·—
Frt. Mareš v Dol. Štěpánově . 2 —
Vil. Vlast. Martinek, obch. v Strmilově . . . . . . 2·—
Josef Matoušek, koop. v Tasovicích u Znojma . . . 1·—
Frt. Mazal, c. k. pošt. assistent v Brně . . . . . 1·—
V. Merker v Plzni . . . . 1·—
Jaroslav Nebeský rytíř z Wojkowicz v Nymburce . . . 2 —
Jan Němeček, děkan v Náchodě . 1·—
Gustav Nováček, důchodní na Pernštýně . . . . 2·—
Městské muzeum v Nymburce . 2·—
Spolková cukrovarna v Nymburce 10·—
Obec Kladno . . . . 20·—
Obec Vinoř u Karlína . . 5·—
J. Opočenský, stavitel na Kr. Vinohradech . . . . . 2·—
Profes. sbor c. k. realné školy v Pardubicích . . . . 5·—
Oskar Petera, obch. v Olomouci . 1·—
Fr. Petřvalský, farář v Nových Sídlech . . . . . 1·—
V. Plaček, majit. řezn. závodu v Praze . . . . . . 2·—
Dr. J. Plachetský v Praze . . 3·—
Společnosť »Kozáci« v Plzni . . 10·—
Vilém Polák, c. k. respic. fin stráže ve Vrdech u Čáslavi . 2·—
Morav. slezská beseda v Praze sbírkou . . . . . . 13·20
Společenstvo koželuhů v Praze . 2·—
Společenstvo zámečníků v Praze . 5·—
Spolek architektů a inženýrů v Praze 5·—
Excel. JUDr. Alois baron Pražák, c. k. ministr v. v. ve Vídni. . 13·—
Em. Procházka, maj. domu v Praze 2·—
Alois Příhoda, c. k. pošt. assist. v Serethu, Bukov. . . . 1·—
Jan Pšenčík, c. k. notář na Plumlově . . . . . . 3·—
Edvard Raab, mlynář v Olomouci 3·—
Frant. Raška, koop. v Bučovicích 3·—
Alois Rosík, farář v Bílově u Bílovce 4·—
Ant. Řehák, okr. lesmistr v Něm. Brodě . . . . 2·—
Th Dr. Jan Řehák, kapit. děkan v Litoměřicích . . . . 4·—
Jan Řezníček, katecheta ve Vamberku . . . . 1·—
Leopold Sach, ředit. zem. vyš. realky v Holešově . . . 2·—
Snáška . . 343·50.

Přenáška . . . 343·50
Josef Sakař, architekt v Karlíně . 4·—
Voj. Scribani, c. k. soud. tajemník v Chrudimi . . 2·—
Václav Seidl, c. k. soud. tajemník v Chrudimi . . . 2·—
Karel Sekera, lékárník v Lounech 1·—
Arnošt Schwab, lékárník v Tovačově . . . . 4·—
Viktor Schwarz, prof. uměl. prům. školy v Praze . . . . 2·—
Miloš Simon, hotelier v Kroměříži 2·—
Josefina Simonová, jeho choť v Kroměříži . . . . 2·—
K. Smetana v Plzni . . . 1·—
Frt. Sobek, c. k. gymn. ředitel v Praze . . . . . 4·—
Jan Sokol, účetní cukrovaru ve Zvoleněvsi . . . . 2·—
MUDr. R. Souček, dětský lékař v Praze . . . . . 1·—
Josef Soušek, c k. soud adjunkt v Kloboucích u Brna . . 2·—
MUDr. Josef Sova, obvodní lékař v Napajedlích . . . . 5·—
Jan Spurný ve Chvalkovicích u Olomouce . . . . 2·—
Václav Stieber, ředitel dolů n. o. na Smíchově . . . 2·—
Ant. Stiller, c. k techn. fin. kont v Bašnicích u Hořic . . 1·—
MUDr. Josef Svítil, lékař ve Vel. Opatovicích . . , . 1·—
Josef Sýkora, přís. báň. inž. na Smíchově . . . . 1·—
Václav Šediva, c. k. notář v Blovicích . . . . . 1·—
Frt. Šelepa, nadučitel v Mořicích sbírkou . . . . . 50·—
k níž přispěli po 10 K: Jos. Kužma, rolník a Mat. Kužma, mlynář, oba v Mořicích; po 4 K: Fr. Ocásek, rol. v Mořicích; po 3 K: Frant. Pospíšil, c. k. vrchní stav a účetní rada v Dlouhé Vsi na Hané; po 2 K: Drahotín Halda, farář n. o, Heřman Klicpera, k. a. správce panství, Mořic Neumann, správce sladovny, Frt. Pozdíšek, rolník, Stanislav Ševčík, k. a. hosp. adjunkt, všichni v Mořicích, po 1 K 60 h: P. Frant. Ocásek, vrch. kaplan v Olomouci; po 1 K 46 h: Frt. Šelepa, naduč. v Mořicích; po 1 K: Jan Spáčil, c. k. poštmistr a Fl. Trněný, rolník v Mořicích; po 80 h: Ant. Vozihnoj, rolník v Mořicích; po 50 h: T.

Snáška . . . 435.50

Přenáška . . . 435·50
Obruča, rolník v Mořicích; po 40 h: Jan Dočkal, rolník, Jan Dostál, rolník č. 10, Frt. Klapil, obuvník, Frt. Novotný, hostinský, Jan Obrtel, učitel, Fab. Vozihnoj, čtvrťláník, Jak. Židlík, rolník, všichni v Mořicích; po 24 h: Leopold Obruča, rolník v Mořicích; po 20 h: Jan Bakalář, rolník čís. 8., Jan Bakalář, rolník č. 14., Frt. Dočkal, rolník, Val. Dočkal, kramář, Jan Dostál, rolník čís. 2, Jan Dostál, studující, Val. Haldina, náden., Josef Klapil, obuvník, Rudolf Křepelka, pekař, Rud. Přidal, řezník, Frant. Rynda, kramář, Tomáš Srbecký, šafář, Josef Štelcl, domkař, Flor. Talaš, domkař, Jan Zaoral, rol., Jan Žáček, domkař, Frant. Župka, rolník čís. 12., Leopold Župka, rolník, vesměs v Mořicích.

Leop. Šindelář, kníž. lesní insp. v Břeclavě . . . 3·—
E. Šindlář, sládek v Kostelci n.|Orl. 5·—
Zdeněk rytíř Šrom, c. a k. setník v Hranicích . . . . 8·—
Frant. Štulín, revírník v Ochozích p. Bystřice pod Host. . . —·50
Jan Šulák, kaplan v Šumperku sbírkou . . . . . 6·—
Sbor učitelský v Šumvaldě u Unčova . . . . . 1·20
JUDr. Karel Tausch, c. k vicepresid. kraj. soudu v Plzni . 2·—
Josef Tichovský, kaplan v Nov. Strašecí . . . . 1·—
Vincenc Tittl, farář v Zdicích . 2·—
Ant. Tomíček, c. k. pošt. oficiál v Litomyšli . . . . 1·—
Dr. Josef Tysovský v Karlíně 1·—
Josef Uherek, rolník v Žalkovicích 2·—
Frant. Vaníček, c. k. pošt. správce v N. Bydžově . . . 1·—
Jan Vaňha, ředit zem. zkuš stan. v Brně . . . . . 5·—
Edvard Veselský, továr. v Přerově 2·—
Josef Vindyš, továr. na Smíchově 2·—
Vojt. Viravský, c. k. gymn. prof. na Král. Vinohradech . . 2·—
Čten. spolek ve Vlašími . . 1·—
Karel Šť. Vodička, minorita v Č. Krumlově . . . . . 2·—
H. Vopálka, v Praze . . 2·—
Jos. Votruba, c. k. berní v Manětíně 2·—
Ing. chem. Vinc. Votruba, správ. Kolínské tov. v Prostějově . 5·—

Snáška . . . 492·20

Přenáška	49 2 20
Rudolf Vyhnánek, c. k. pošt. kontrolor v Brucku n. M.	2·—
Frant. Vysloužil, farář ve Vranové Lhotě u Mohelnice	2·—
MUDr. Č. Vytopil, obv. lékař ve Ždánicích	1·—
Josef Wáňa, továrník v Jimramově	2·—
Josef Záruba, c. k. hejtm. zem. obr. v Plzni	4·—
Jan Zedníček, star; pak roln. záložna v Němčicích na Hané	3·—
Jos. Zbejval, farář v Lišnici u Mníšku	1·—
Občanská založna v Tršicích	10·—
J. Židlický v Bechyni	1·—
Dále **jubilejní dar** k uctění památky slavnosti 50letého kněžství vldp. kons. rady Ign. Wurma, předsedy vlast. spolku muz. a sice:	
Dívčí ústav »Vesna« v Brně	100·—
Frant. Brdčk, c. k. rada zem. soudu v v. v Olomouci	10·—
Lud. Cigna, kapit. adj. v Olomouci	10·—
Eugen Fierlinger, c. k. prof. real. v Olomouci	20·—
Vítězslav Houdek, c. k odb. rada v ministerstvě vnitra ve Vídni	50·—
JUDr. Mořic Hruban, advokát v Olomouci	10·—
MUDr. Ant. Hříbek, lékař v Olomouci	10·—
Frant. Jirsák, techn. adjkt. cukrov. v Brodku	10·—
Edvard Klement, vrchní účetní Ústřední zálož. rol. v Olomouci	10·—
J. Knecht, mag. pharm. v Olomouci	10·—
JUDr Josef Koláček, sekret. stát. drah v Olomouci	10·—
Frant. Ocásek, vrchní kaplan u sv. Michala v Olomouci	10·—
Miloš Otáhal, vrchní účetní Ústř. záložny rolnické v Olomouci	10·—
MUDr. M. Remeš, lékař v Olomouci	10·—
Al. Pallat, civ. inženýr v Olomouci	10·—
Frant. Pospíšil, účetní Ústř. zálož. roln. v Olomouci	10·—
Karel Sojka, ředitel k. a. knihtisk. v Olomouci	10·—
Josef Talský, prof. n. o. v Olomouci	10·—
Ant. Telička, nadučitel v Kovalovicích u Kojetína	10 —
Boh. Vaněk, c. k. finanční komis. v Olomouci	10·—
Vilém Večeřa, c. k. prof. česk. gymnasia v Olomouci	10·—
P. Josef Vyvlečka, dómský vikář v Olomouci	10·—
Dohromady	878·20
K tomu:	
Zůstatek z předešlého účtu	17214·48
Úhrnem	18.092.68

Šlechetným dárcům vzdáváme tuto nejvřelejší díky a prosíme o další laskavé příspěvky, jež přijímá Eduard Klement, vrchní účetní »Ústřední záložny rolnické v Olomouci«.

Ed. Klement, t. č. pokladník.

Seznam

nově přistouplých P. T. členův **od 1. října až 30. listopadu 1900,** a sice:

Členové zakládající:

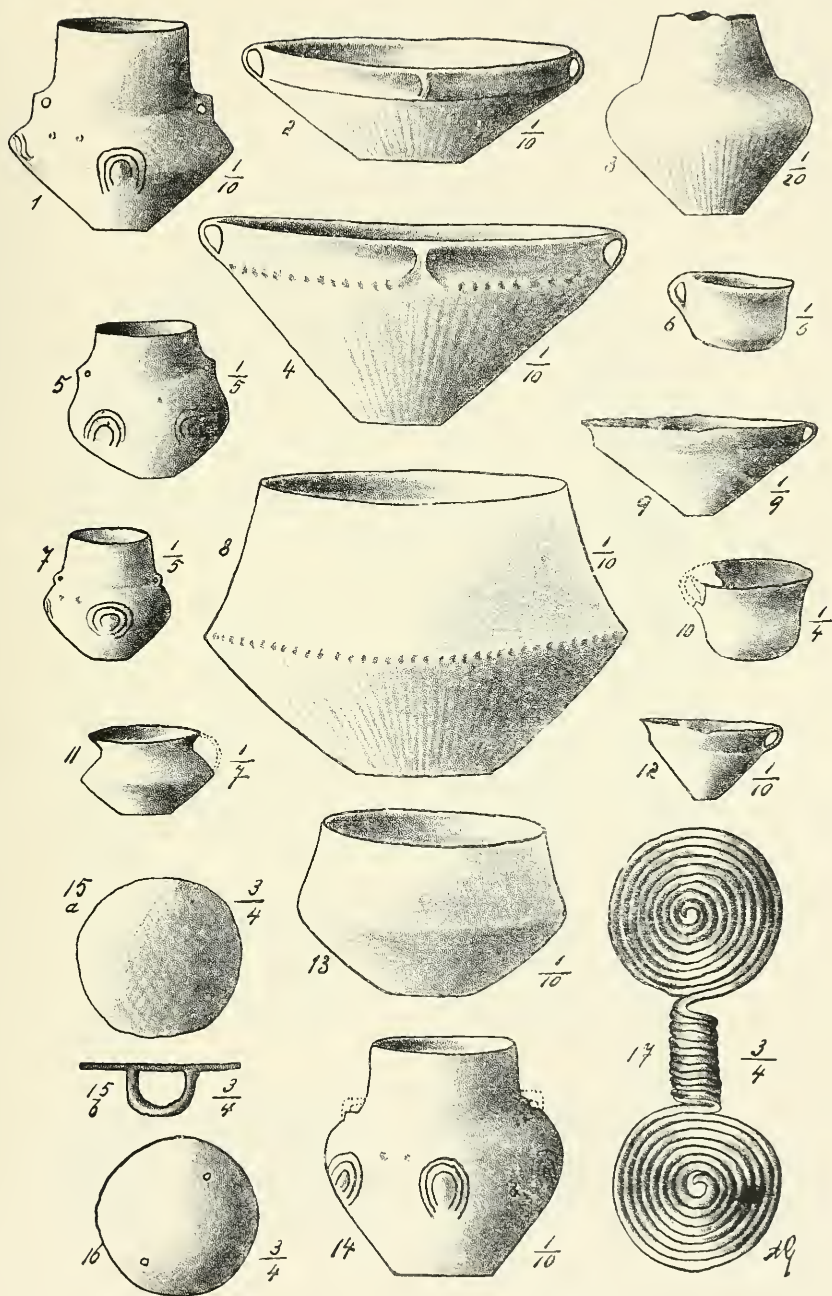
Flor. Eichler, děkan v Rosicích.
Rolnická cukrovarna ve Vrbátkách.

Členové činní:

Frant. Augustin, obchodník v Olomouci.
MUDr. J. Bílý, obv. lékař v Tišňově.
Josef Blažek, vrchní inženýr sev. dráhy v Kroměříži.
Karel Blesík, c. k. okres. školní dozorce v Kyjově.
JUDr. Josef Daněk, advokát v Kroměříži.
Josef Doležalík, nadučitel v Pohořelicích u Napajedel.
Josef Dratva, rolník v Popůvkách u Kojetína.
Frant. Ernest, c. k. pošt. assistent v Olomouci.
Alois Filip, farář v Štítné u Brumova.
Klem. Gottwald. farář v Bílovicích u Podivína.
E. Horníček, gymn. prof., piar. v Benešově u Prahy.
Antonín Houdek, lékárník v Brně.
Frt. Hřebíček, farář v Pyšelu u Náměště.
MUDr. Vilém Jaudl, lékař ve Frýdlantě u Místku.
Josef Jedlička, c. k. cvičný učitel v Kroměříži.
Josef Jirauch, c. k. rada zem. soudu v Chrudimi.
Karel Kaiser, soukr. úředník v Prostějově.
Alois Kašpárek, děkan v Českém Brodě.
JUDr. Frant. Klouček, advokát v Jičíně.
Frant. Klus, farář v Kosicích p. Malešov.
Alois Koláček, nadučitel v Bezměrově u Kojetína.
Ignác Kolísek, koop. v Břeclavě.
Ludvík Koller, farář ve Smržicích.
Vilém Komárek, majit. pekař. záv. v Olom.
Frt. Č. Koudelka. úředník banky »Slavie« v Praze.
Augustin Kratochvil, koop. v Popovicích, p. Rápotice.
JUDr. Frant. Křenovský. adv. v Místku.
Jan Kučera, I. techn. adjunkt cukrovaru ve Vysočanech.

Fr. Malota, farář v Bilovicích u Uher. Hradiště.
Th Dr. Jan Marek, síd. kanovník u sv. Vita v Praze.
Frant. Martilík, farář v Hluku.
Rud. Mazáč, c. k. kontr. ofic. tab. sklad. v Olomouci
Daniel Metyš, probošt na Sv. Kopečku.
Jan Měrka, naduěitel v Břesovicích u Prostějova.
Oskar Mildschuh, kníž. Schwarzenberg'ský assist v Bavorově u Vodňan.
Josef Mikule, maj. pekař. záv v Olomouci.
Karel Minařík, c. k. prof. česk. gymn. v Olomouci.
Jindřich Mrusek, kavárník v Kroměříži.
Cyril Mucil, obchodník v Olomouci.
Dr. Edv. Nessel, c. k. univ. prof. v Praze.
Josef Novák, farář v Raškově.
Eleonora Novotná, choť továrníkova v Batelově.
Městské muzeum v Nymburce.
Frant. Ohera, kaplan v Tachlovicích u Unhoště.
Josef Opletal, c. k. pošt. ofic. v Brně.
Jan Páleník, c. k. berní kontr. v Kyjově.
Augustin Pánek, c. k. prof. vys. školy techn. v Praze.
Pavel Pavelka, farář v. v. v Líšni.
Vincenc Pecháček, kaplan v Kyjově.
Alois Petrlák, majitel hodinář. závodu v Olomouci.
J. Pexider, materialista na Královských Vinohradech.
Ph Dr. Jiří Polívka, c. k. univ. prof. na Král. Vinohradech.
Stanislav Pospíšil, učitel hosp. školy v Kroměříži.
Konvent dominikánů v Praze.
JUDr. Jaroslav Preininger, advokát v Chrudimi.
Frant. Prudký, ev. reform. kazatel v Olomouci.
Jan Pšeněík, c. k. notář na Plumlově.
Edvard Raab, mlynář v Olomouci.
Rob. Režný, c. k inženýr v Olomouci.
MUDr. Alex. Rokos, obv. lékař v Myslibořicích.
Frant. Řezníček, ředitel hosp. školy v Kroměříži.
Fl. Sekanina, nadlesní n. o. v Olomouci.
MUDr. Schmoeger, lékař v Chrasti u Chrudimi.
Gustav Slezák, c. k. berní ofic. v Olomouci.
Josef Smékal, c. k. pošt. assist. v Břeclavě.
MUDr. Jos. Sovadina, lékař v Čejči.
Edvard Stehlík, c. k. berní adjunkt v Ivančicích.
J sef Suchan, majitel rukavič. závodu v Olomouci.
Ant. Suchna, farář v Hor. Újezdě, p. Kojetice.
Frant Světlík, koop. na Vsetíně.
MUDr. Josef Svítil, obv. lékař ve V. Opatovicích.
Alois Svozil, absol. hosp. školy v Kovalovicích u Kojetína.
Josef Šádek, děkan v Kopidlně.
MUDr. Frt. Šebela, obv. lékař v Moravské Olešnici.
V. Šebor, c. a k. dvorní klenotník v Praze.
Josef Ševčík, farář v Babicích u Mor. Budějovic.
Leopold Šindelář, kníž. lesní inspektor v Břeclavě.
JUDr. Karel Šulák, major domus Jeho knížearcibiskupské Milosti v Olomouci.
Josef Tangel, farář v Chválenicích u Blovic.
Josef Taufer, c. k. okr. zvěrolékař ve Valaš. Meziříčí.
Alois Tichý, majit. pivovaru v Uhříněvsi.
H. E. Tolman, knihkupec v Hradci Králové.
Břetislav Tolman, inspektor dráhy v Nymburce.
Jan Tomášek, kaplan v Brabantících u Klimkovic.
Jaroslav Urban, ředitel Cingrošova velkozávodu v Olomouci.
JUDr. Fr. Váňa, tajem. hyp. banky v Praze.
MUDr. Bohdan Vepřovský, obvod lékař v N. Rousinově.
Met. Vitonský, c. k. pošt. ofic. ve Šternberku.
Karola Vojáčková, vdova po lékárníku v Prostějově.
MUDr. Jaroslav Votruba, obv. lékař v Mor. Nové Vsi u Břeclavy.
Frt. Weber, c. k berní n. o. v Miloticích.
Jindřich Wender, c. k. živnost. inspektor v Plzni.
Jan Wimmer, c. k. gymnasijní ředitel v Prostějově.
Ant. Zamazal, koop. v Mor. Ostravě.
MUDr. Cyril Zbořil, zubní lékař v Přerově.
Jan Zubík, účetní sevz. dráhy v Nymburce.
Bohoslovci v Olomouci:
III. ročník: Alois Blaháček, Jan Krejčíř, Čeněk Valerian, II. ročník: Jaroslav Hlobil, Karel Mádr, Valentin Zavadil. I. ročník: Adolf Běhal, Al. Dolák, Ludv. Fuček, Alois Gec, Vincenc Glocman, Josef Hachla, Josef Hradil, Josef Hrachovský. Emil Hromádka, Ign. Husička, Rajmund Chudoba, Jan Jedlička, Frant. Jemelka, Karel Kavík, J. Koželuha, Jos Krýbl, Martin Křeháček, Josef Macůrek, František Odvalil Jan Silný, Al Sroslík, Adolf Svára, Ignác Šidlík, Jaroslav Študent, Robert Váňa, Karel Vlk, Jak. Vymazal, Ant. Zátopek, Oldřich Zlámal.

Redaktor: Jaroslav Palliardi. — Nákladem vlasten. spolku muzejního v Olomouci.
Tiskem národní knihtiskárny Kramáře a Procházky v Olomouci.

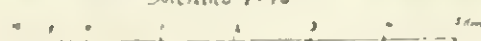
Nález Těšecký.

Tab. II.

Dveře č. 7

práce ve dřevě a kameni

Měřítko 1:10

Velká Bystřice 23/XI 1900

Jos. Příkryl

Ročník za 4 K. Členům spolku muz. vydává se za cenu sníženou.

ČASOPIS

Expedice v České ulici (Národní dům III. poschodí).

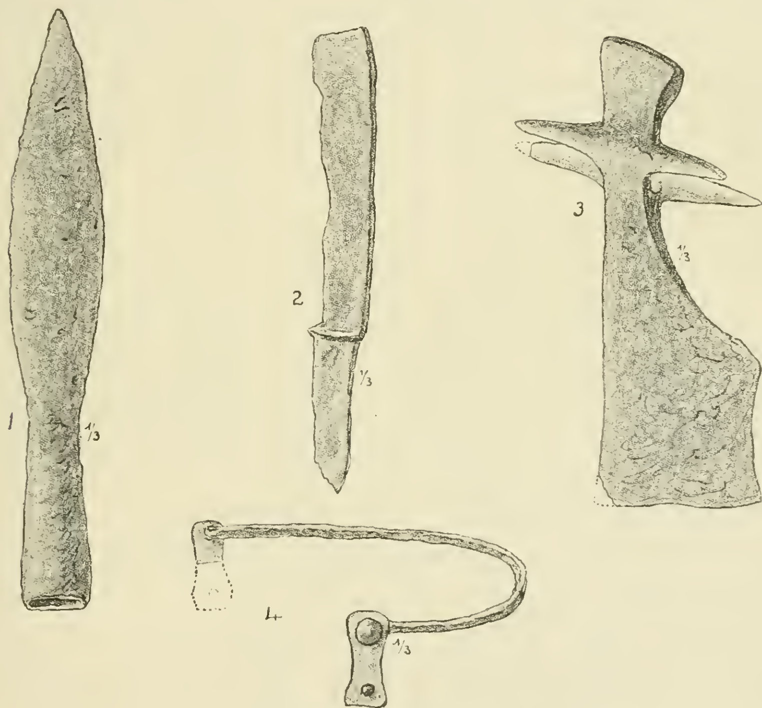
VLASTEN. SPOLKU MUZEJNÍHO V OLOMOUCI.

Číslo 70. Spořádáno v březnu. r. 1901.

Kostrový hrob u Kněžpole.

Sděluje I. L. Červinka.

V létě 1899 odvážel p. J. Kučera v Kněžpoli hlínu z obecního hliníku na návršíčku „Hrádek" řečeném. As 1 m pod povrchem uhodil na lidskou kostru se železnými zbraněmi a nádobou. Nepři-

Z kostrového hrobu u Kněžpole.

kládaje nálezu nijaké důležitosti vyhazoval při práci jednotlivé věci a kosti pod mez a večer v hostinci vypravoval sousedům, že našel v hliníku nějakého „zbunika" (loupežníka). Pan nadučitel kněžpolský Fr. Krybus, spěchal ihned na místo nálezu, sebral všechno pečlivě a uschoval.

Počátkem září došel jsem do Kněžpole, abych si naleziště a nález sám prohlédl. Pan naduč. Krybus zachráněné věci ochotně mým sbírkám daroval a na Hrádek i s p. učitelem Slaminkou mne

provodil. Náhodou střetli jsme tam opodál také pana Kučeru v oračce a od něho zvěděli jsme podrobnosti nálezu na místě samém.

Hrádek jest nevysoká ostrožna těsně nad silnicí Jarošovsko-Bílovskou vystupující zrovna tam, kde z ní odbočuje cesta do Kněžpole. Návršíčko je se strany Jarošovské rozryto bývalým lomem a se strany od Bílovic a Mistřic vybrány v něm hluboké vrstvy cihlářské hlíny. Z hliníku vystupuje úvozová cesta téměř prostředkem hřbetu vzhůru do polí a dále k Jaborovci. Všechna půda na hoře se obdělává; nebylo tam nikde ani stopy zdí po nějakém hradu nebo zámku, není tam nikde ani známečky po náspech hliněných, ba není tam nikde ani stopy v rozoraných polích po kulturních vrstvách. Také listin, které by nás mohly zpraviti podrobněji o tamějším hradu, neznáme, toliko jméno návršíčka „na Hrádku" a pověsť lidová vzpomíná dávného jakéhosi hradu na tomto místě; na kopečku vedlejším, směrem k Mistřicím mívali prý obyvatelé hradu kuchyni a také podnes tam „na Kuchyních" říkají.

Jest jisto, že k vybudování hrádku nebo tvrze je kopeček tento jako stvořen: rozhled k západu i severu je velmi značný; na úpatí pak vedla od pradávna cesta do údolí Březnice. Že ono lidové podání není tak zcela bezpodstatné, ale že tu byla kdysi skutečně nějaká tvrz, o tom nejzávažnější svědectví vydávají bývalí její obyvatelé, uložení na hrádku v celé výzbroji k věčnému odpočinku.

Kostra na východní straně nad cihelnou objevená ležela na znak nohama k východu. U nohou stála hliněná nádoba, kterou p. Kučera rozkopl a hned po ní přerazil hnáty. Při kostře dále bylo dlouhé železné kopí, nůž, větší sekyra válečná, držadlo v závěsích a obruče s dřevěného vědérka. Jak tyto věci u kostry byly uloženy, nálezce nedovedl nám pravděpodobně udati, nepamatoval se už. Naleziště samo bylo pak už úplně změněno odvážením hlíny. Možno-li věřiti cihlářům, bylo prý podobných hrobů vykopáno v předešlých letech více, nikdo si jich však nevšímal a nic z nich neuchránil.

Železné zbraně z tohoto hrobu jsou velmi dobře zachovalé, ovšem úplně rezem proniklé.

Kopí tvaru listového je 24 cm dlouhé a pěkně vykované; dutina nepříliš hluboká utvořena roztepáním tupého konce a stočením listu tím povstalého; s boku do ní protknuta dírka. Zebro na listu je nepatrně znatelno (obr. 1. na str. 41.).

Válečná sekyra v podobě t. zv. francisky se širokou bradou a krátkým zpět sehnutým týlem je nápadna zvláště čtyřmi ostny prodlužujícími s obou boků násadní otvor v ose topora; po něm zbyly uvnitř ztrouchnivělé, kysličníkem železnatým konservované třísťky. (Obr. 3.)

Nůž 18 cm dlouhý je jednostranně ostrý, silně vyštěrbený a beze špice, původně už asi ulomené; hřbet je tlustý a řap oddělen nástavkem od čepele (obr. 2), celým svým vzezřením činí spíše dojem břitvy.

Polokruhová rukojeť vědérka je vykována z čtyrhranného drátu, v závěsích zatknuta a hlavičkami ukončena. Závěsy připevněny byly na vědérko nýtky; z obručí, kovaných z masivního prutu po jedné straně plochého a z protějška silně vypouklého, zbyly jenom úlomky. Vědérko nebylo příliš objemné, měříť rukověť mezi závěsy pouhých 14 cm. (obr. 4.)

Nádoba hliněná — podle několika střepin soudíc — měla podobu slabě baňatého hrnce ozdobeného pod súženým hrdlem čtvernásobnou vlnicí mezi dvěma souběžnými rýhami. Byla vypracována na hruhu hrnčířském, slabě vypálena a jeví celkem všechny známé vlastnosti t. zv. rázu hradištného.

Ve hrobech soudobých bývají často u koster ještě meče, dlouhé, oboustranně ostré, pak ostruhy s jednoduchým bodcem, puklice a kování se štítu, ve hrobech mladších i nějaká mince z doby knížecí (ze stol. X.—XII.). U nás nejsou vzácnými a mimo jednotlivě objevené hroby na př. u Předměstí Uh.-Ostrožského[1]), Ždánic[2]), Zástřízl[3]), Tlumačova[4]), známe také větší pohřebiště u St. Šalldofu[5]), Hor. Dunajovic[6]), Držovic[7]), Strážnice[8]), Kyjova[9]), pod mohylami u Jarohňovic, Vrbky[10]) atd. Milodary železné a nádoby u koster svědčí vždy ještě o pohřbívání po způsobu pohanském, jejž církev jen znenáhla dovedla zatlačiti, jak na př. podobné hroby s denáry Břetislava I. (Předmostí) a ještě knížete Jindřicha (?) Olomouckého († 1130, H. Dunajovice) nasvědčují, ačkoliv křesťanství na Moravě ve stol. X.—XI. jistě už bylo náboženstvím veškerého národa, dojista dříve než v Čechách, jednak působením slovanských našich věrověstův a jednak patrně též živějšími styky s říší franckou. Známe z dějin, že styky ty na větším díle byly nepřátelské, není tedy divu, že vlivy kultury západní byly zvláště povahy vojenské.

Ze soudobých zpráv známe, jakou výzbroj válečnou Frankové nosili. Meč dvojbřitný asi 80 cm zdélí (spata) nošen na straně pravé na pasu, po straně levé pak sekáč (skramasax) — jednobřitný nůž s rukojetí leckdy pro obě ruce — a za pasem sax — kratší nožík 10—15 cm zdélí. Válečná sekera na krátkém toporu — franciska — byla národní zbraní Franků a v zápasu vrhána po protivníkovi. Kopím (angon, pilum) taktéž házelo se v boji. Kopí toto bývalo opatřeno na dutině křídly, v nálezech domácích však takového posud zjištěno nebylo. Kulatý štít v průměru 50 cm potažen býval několika vrstvami koží a uprostřed opatřen z venčí puklicí a uvnitř rukojetí[11]). Jezdcové nosili ostruhy a vědérka u sedla k napojení koní.

Porovnáváme-li tuto výzbroj s nálezy našich hrobů, seznáme, že na př. bojovník z hrobu u Kněžpole, od Zdánic, Zástřízl nebo z mohyl Jarohňovských vyzbrojen byl úplně po způsobu franckém. U koster na znaku ležících byl meč s dvojitým břitem u levého boku — spata, pod pravou rukou u kolena sekyra — franciska, u pasu v levo u hlavy nožík (někdy u pravého boku) — sax, v levo u hlavy kopí — pilum, na nohou ostruhy a u nohou vědérko nebo nádobka.

Pokud se týká datování těchto hrobů, — mohyly Jarohňovské kladl dr. J. Wankl do století VIII. nebo IX., tedy v dobu říše Velkomoravské — nelze se vysloviti určitěji pro nedostatek přesněji prozkoumaných pohřebišť. Z okolnosti však, že při těchto kostrách

1) Časopis vlast. muz. sp. v Olomouci 1887 str. 82. — 2) Dr. M. Kříž, Kůlna a Kostelík str. 345. — Mitth. d. Centr. Comm. 1890, str. 262. — 3) V museu Mus. a Prům. jednoty v Prostějově. — 4) M. C. C. 1883, str. 70. — Praeh. Atlas tab. 96. č. 12—14. — 5) M. C. C. 1890, str. 45. — 6) Č. Ol. m. 1890, str. 69. — 7) J. L. Červinka, Archaeol. výzkum na Prostějovsku, str. 75. 8) Frant. museum. — 9) M. C. C. 1896, str. 5. — 10) Č. Ol. m. 1890, str. 14., 19. — 11) Demmin A. Die Kriegswaffen, 4. vyd. (Lipsko 1893), str. 57 atd.

(u Jarohňovic, Ždánic, Kyjova, Tlumačova a j.) posud žádných denárů objeveno nebylo, lze aspoň pravděpodobně souditi, že přináležejí vesměs ještě dobám, kdy domácí mince v zemi nebylo, tedy před dobu Boleslavů. Výzbroj podle zvyku franckého ukazovala by pak na stol. IX., kdy Velká Morava utkávala se stále v bojích s Franky.

Starobylé náhrobní kameny na Boskovsku.

Popisuje Frant. Lipka. (Pokrač.)

Rájec.

Malým museem starožitností, vesměs ovšem původu mladšího, jest farní kostel Všech svatých v Rájci. Zmiňuji se jenom o epitafiích náhrobních, pokud zde ještě jsou dochovány a přístupny*), a do soupisu náhrobních kamenů pojal jsem též jedno zdejší epitafium malované v náhradu nádherného mausolea Salmského, jež do nedávna stálo u tohoto kostela. Asi do r. 1881 chován byl totiž na topolovém ostrůvku mlýnském sarkofág Mikuláše hraběte Salma, do Rájce ze zrušeného kostela (1719) sv. Doroty ve Vídni přenešený, nyní však zase Vídni pro votivní kostel darovaný Hugonem knížetem ze Salmů. Tato skvostná památka jest z roku 1530 a popsána zevrubně Volným (Topographie von Mähren), Wanklem (Bilder aus der mähr. Schweiz atd.) a j.

1. Na evangelní straně presbytáře ve skupině tří náhrobních kamenů jest první 1·65 m. vysoký a 0·88 m. široký, a má v prostředním poli pěkně tesaný znak Drnovský (štít dělený, v horní půli tři vodorovně položená břevna). Kámen v půli přeražen. Nápis vydutý počíná dole na obdélníkovém okraji a končí ve středním poli v poloze převrácené pod znakem. Vidno z toho, že byl pro polohu v dlažbě určen. Nápis místy silně vyšlapán a později cementem vytmelen, takže čtení nápisu se stává velmi obtížným. Správně zajisté má se čísti:

Leta Panie ·1·5·6·5 W Niedieil kwietn... Vmrzel gest w panu Vrozeny Wladyka Bohu | sse Drnowsky Z Drnowicz A na Rayczy | Byl B. Syn Pana Bohusse Drnowskeho z Drnowicz a na Reyczy, ktereho gest Splo | dil S pani Annau Z Zerotina Man | zielkau swa a dczerau Vrozeneho | Pana Pana Wacziawa Z Zierotina A | na uNapagedlich A tuto pochowan | . . . Pan-Buh geho dussi Racz dati Od | poczinuti Wieczny.

2. Prostřední náhrobek ve skupení jest 1·36 m. vysoký a 0·69 m široký. Na něm ve výklenku vypodobněn hošík v plném profilu a v řasnatém rubáši, v bocích pentlí opásaném. U pravé nohy položena čepice, u druhé na kartuši znak Zástřizlský (lilie). Vydutý nápis na okraji kolem kamene praví:

Letha ·1·5·6·8· W sobotu przied Nediely oculi Pan Buoh
powolati Raczil S tohoto
Swieta prostrziedkem smrti Bernarta Z Zastrzizl syna Pana Jarosse Morkowsky
ho. (Pan) Buoh racz beyti milostiw dussi Jeho (Tab. III. č. 1.)

*) Nejvíce jich zničeno za »opravy« kostela v roku 1873, mezi nimi zkažen též náhrobek Šubířovský. Některé leží pod lavicemi.

3. Třetí kámen ve skupině, 1·65 m vys. a 0·71 m šir. nese znak Drnovský, shora pod č. 1 popsaný; tento zaujímá prostoru 0·80 × 0·49 m.; po nápisu zbyla sotva znatelná stopa.

Korrespondující skupina jiných tří náhrobních kamenů jest na protější straně epištolní, totiž:

4. Kámen 1·21 m vys. a 0·80 m šir. se znakem Drnovským, opět bez nápisu. Sterotypně tesaný znak od obou předešlých a od znaku ještě jednou se opakujícího (při čís. 6) liší se připojením malé kartuše vespod znaku s dvěma andílčími hlavičkami.

5. Střední náhrobek 0·60 m. šířky, má podobiznu dítka v kapličce, podobnou oné na protějším náhrobku (2). Hlava dítěte spočívá na polštáři, u levé nohy znak rodinný (lilie). Vydutý nápis kolem zní:

Letha . 1 . 5 . 6 . 8 . Tu ſtrzedu przied Swatym Rziehorzem Pan
Buh powolati Raczil ſ tohoto
ſwieta Johanku z zaſtrzizl Dceru Pana Jaroſſe morkowſkyho
z Zaſtrzizl a na boſkowiczych. (Tab. III. č. 3.)

6. Kámen 0·76 m široký se znakem Drnovským bez nápisu.

Jisto jest, že z obou skupin aspoň náhrobní desky Drnovické ležely původně v dlažbě, čímž nápisy jejich utrpěly více než část plastická. Později v uvedeném pořadu zazděny, vycementovány a barvou natřeny, takže nápisy teprve na dobro zanikly. K vůli symetrii naznačena barvou všem zdánlivě stejná výška.

7. Veliký náhrobek na levé straně v lodi (poblíž hlavního vchodu) má přes 3 m výšky a 1·70 m šířky. Jest to mausoleum Kateřiny z Drnovic. Zajímavá, efektní komposice slohu renaissančního, práce přihrublé sic, ale nepostrádající hojného a podrobného detailu. Celou pozornost na sebe soustřeďuje střední partie náhrobku: podobizna dámy (ležmo — zkrácení postavy ruší příznivý dojem) s dítkem a českým nápisem mezi dvěma hlavičkami andílčími pod římsou silně vyloženou. Střední partie ve spod podepřena dvěma konsolami, ze tří stran ornamentovanými, mezi těmito vrytý německý nápis. Svršek nad římsou tvoří nástavec se znakem Drnovským ve věnci, jejž drží dva andělé, na temeni pak stojí patronka pohřbené dámy, tot. sv. Kateřina se symboly svého mučení na nízkém soklu čtyrbokém s andílčí hlavičkou vespod.

Střed ukazuje lože (či rakev) celou plochou svrchní k pozorovateli obrácenou. Na polštáři spočívá hlava Kateřinina v ozdobném čepci krajkovém. Celý její úbor nádherně desinován (vzorkován Široký límec kolem krku, dvojité rukávce, zevní otevřené, baňaté a volně visící, vnitřní úzké atd., krátce kroj tuto plasticky znázorněný má souhlasný pendant malovaný na soudobém epitafiu dole pod čís. 8. popsaném. Oběma rukama drží dítko v pleně zavinuté. Nápisy, svrchní český, vydutý, spodní německý, vhloubený, zní:

POSLEDNI PROMLUWENI GEGY PANE GEŽISSY
KRISTE TOBIE SEM ŽIWA - TOBIE VMIRAM TWATGSEM
W ŽIWOBYTI Y SMRTI:

HIER RUHET IN GOTT DES WOLGEBOREN . HH . HANS DIST (otlučeno) FREIHERRN A VFF HEISENSTEIN . A . STARENBERG HEISSENSTEIN REITZ UND GREIFENHAVSEN . KVRFIRST : MAINS : RADT VND ERB: MARSCHALCK . DIE WOLGEBORNE . FF . KATARINA · F. VON HEISSEN STEIN FREIHEN GEBORNE · V. VND ZV DORNAWITZ AVFF REITZ VND BVRCK KANITZ . IHRES ALTERS . IN 23. IAHR. IST DEN . 8 IVLI ANNO . 1621.
IN DER STADT BRIN CHRISTLICH VERSHIEDEN . HAT IN SOLCHEN EHSTANT
GELEBT MIT OBGEDACHTEN IHREM LIBEN . H . EHGEMAHEL 2 . IAHR 8 MONAD : VND 2 FREILEIN DARINEN GEZEIGET VELCHE ABER GOTT BALT WIDER ZV SICH GENOMEN . DER ALMECHTIGE GOTT VEERLEIHE
IHR AM IVNGSTEN TAGE EIN FROLICHE AVFERSTEHVNG . AMEN:

Náhrobek natřen barvou tak jako všechny předešlé. (Tab. III. č. 2.)

8. Epitafium Václava Šubíře z Chobyně a na Svejslavi, vlastně už jenom pozůstatek jeho, v podobě podlouhlého obrázku na dřevě malovaného umístěno jest nyní na oratoři. Obrázek vsazen v jednoduchý rám, a obé (deštice, na nichž obraz malován, od sebe se oddělují) ve stavu chatrném. Epitafium představuje v řadách proti sobě klečící členy rodiny Václavovy: na levé straně (od pozorovatele opačně) ženské, t. dvě manželky jeho Johannu Vlahovskou z Vlahovic a Alenu Podstackou z Prusinovic a čtyry dcery, z nichž nejmladší před mateří klečí, ve stejném pořadu na opačné straně podobizna otce s pěti syny, nejmenší před otcem. Členové toho času zemřelí jsou oděni smutečním rouchem a označeni červeným křížkem. K temnému sklepení, v němž všichni před křížem s Ukřižovaným klečí, zvenčí vede úzká chodba, sluncem ozářená. V hořejších rozích obrázku zelená draperie a dole namalovány tři rodinné znaky. Tyto však chybně, podobizny poněkud šablonovitě; nejzajímavěji zobrazeny jsou tu kroje. Z analogie s jinými epitafiemi dá se souditi, že obrázek umístěn byl nejdoleji oltáře (sv. Václava) a celek tvořil epitafium. O soše zmíněného světce i oltáři stávavším (na levé straně) máme psanou zprávu v Liber momerabilium (pamětní knize) ve farní budově chované. (Pokr.)

Starožitné kachle kroměřížské.

Popisuje **Jindř. Slovák.**

Při kopání základů, vodovodů a pod. nalezeny byly v Kroměříži staré hrnčířské výrobky, z nichž zvláště starodávné kachle jsou pozoruhodny, svědčíce o tom, že hrnčířství již za prastarých dob v Kroměříži bylo pěstováno a již tehdy znamenitě bylo zdokonaleno.

Když kopány byly základy ku městské něm. reálce, našla se vzácná stará hrnčířská forma na otiskování přední strany kachle s vypouklým obrazem okřídleného draka (obr. č. 1); tělo pitvorného draka pokryto je vypouklými kulatými šupinami, drápy podobny jsou ptačím, křídla na spůsob netopýřích; forma je hliněná, úplně zachovalá a má pro kroměřížský nález kachlů zvláštní důležitost. (Obraz č. 1 *a* představuje otisk téže formy v sádře pořízený.)

Při téže stavbě vykopán byl v základech úlomek kachle jiné se znakem Václavské orlice (obr. č. 2) a více hliněných nádobek typu hradištného vlnitými čárkami zdobených. Roku 1884 našla se při kopání základů mimo různé úlomky nádob celá starodávná kachle s vypouklou ozdobou mnicha, který drží v levici dvojitý kříž a v pravici tiskne k sobě knihu; z počátku považována tato kachle za cihlu. (Obr. č. 3.)

Roku 1892 kopán byl vodovod a prokopána byla na Fürstenbergovu náměstí na více místech půda do značné hloubky a neustále se vykopávaly úlomky nádob, jakož i celé nádoby na kruhu hrnčířském točené. Zvláště poblíž kašny přišlo se na rozsáhlé ložisko hlíny uhlím a popelem zmrvené, plné nádob buď celých nebo rozbitých. Ve hloubce $1^1/_2$ m. objevena celá hrnčířská pec, v níž leželo 15 hliněných předmětů úplně vypálených, neporušených a po vypálení v peci zanechaných. Pec byla velice primitivní; zídka z bláta na způsob mlatu (ve stodole) uhnětená, která objímala menší prostoru asi 70 cm. vysokou; hlíněná stěna promísena byla taktéž množstvím střepů.

Vnitřní prostora pece vyplněna byla úplně popelem a uhlím ze dřeva a slámy a pod touto vrstvou ležely hliněné předměty v polokruhu rozestavené, a to tak, že kachle položeny byly vypouklými obrazy dolů, nádoby pak otvorem vzhůru.

Poblíž pece pak vykopáno více hliněných kahánků na svícení knotem do loje zapuštěným; také tu byly nádoby na kruhu točené; vše bylo čerstvě páleno a neporušeno až na to, co při kopání bylo rozbito nebo co tlakem hlíny bylo rozmačkáno.

Zejména byly zde: čtyřhranná kachle tvaru hrncového s vypouklým znakem českého lva; povrch je polévání a lev zobrazen heraldicky asi v té podobě jako na Václavských groších (obr. č. 4); podlouhlá kachle s prolamovanou ozdobou gotickou, nad níž v kruhu černá orlice Václavská, kachel nepolévána (č. 5.); podlouhlá kachle s prolomeným gotickým oknem, které jest sloupkem na dvé rozděleno; v horní části v hruhu orlice heraldicky upravená, práce prolamované (č. 6.); kachle s vypouklým obrazem hradu (č. 7.); kachle s Václavskou orlicí a gotickým prolamováním, polévaná; tři kachle s vypouklým obrazem Adama a Evy u stromu poznání, jedna polévaná; různé nádoby s vtlačenými důlky a vlnou zdobené, vesměs na kruhu dělané.

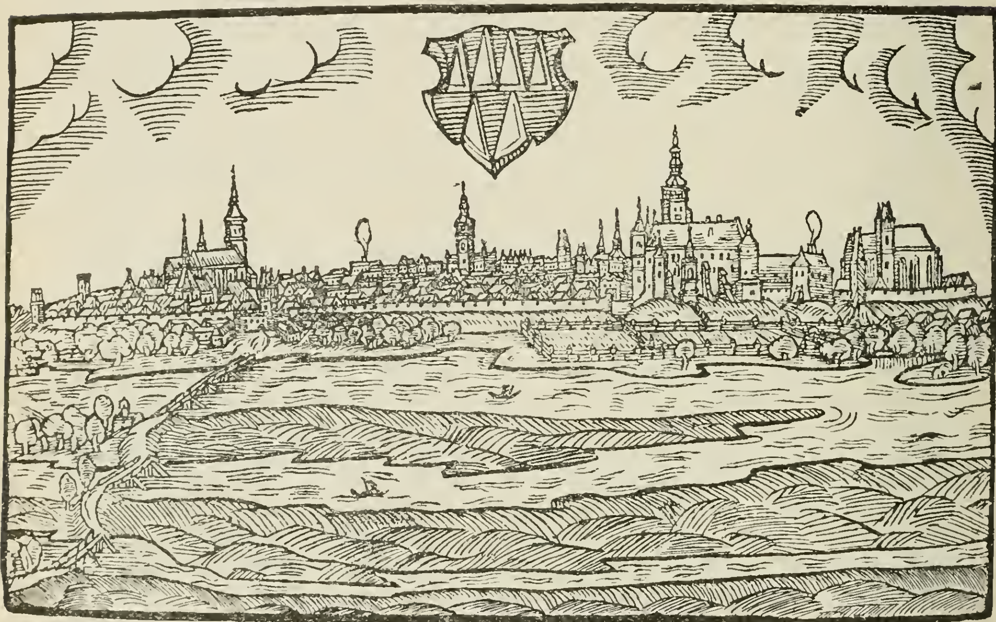
Celý nález nasvědčoval tomu, že pec byla náhle opuštěna, jakoby hrnčíři z tohoto místa byli násilím vypuzeni bývali. Tomu nasvědčuje i to, že kolem pece vše požárem bylo ztráveno a jen množství uhlí a popele ze dřeva a slámy zbylo, mezi čímž sem tam opět některá nádobka se našla.

Celkem bylo na tomto náměstí nalezeno přes 80 nádob a kachlů většinou celých; gymnasium kroměřížské chová z nálezu toho asi 10 nádob, ostatní uloženy jsou v mé sbírce.

Uvážíme-li, že při kopání základů pro gymnasium nalezeny byly předměty téhož rázu a téže doby, usoudíme, že celé Fürstenbergovo náměstí (dřívější koňský trh) před kovářskou branou byla asi nějaká koolnie hrnčířská, kde pece hrnčířské stávaly.

U předmětů uvedených zajímá předně ono prazvláštní typické provedení (forma) kachlů, dále okrasy a znaky, jimiž jsou zdobeny.

Okolnost, že ty věci nalezeny byly na třech od sebe vzdálenějších místech, jakož i nález formy na kachle (č. 1.) jest důkazem, že výroba těchto kachlů je domácí. Co se provedení týče, vidíme důmyslně promyšlenou a prakticky provedenou okrasu četných kachlů, kdež je přední plocha hladká s vypouklým obrazem, kdežto v pozadí kachle kulatý otvor, aby horko z kamen do vnitř kachlů vnikalo, tak aby přední plocha hřála; u jiných vidíme zase naopak zadní stranu prolamovanou, takže zahřátím zadní stěny teplo prolamovanými otvory dýše.

Kroměříž podle Paprockého Zrcadla markrabství moravského z r. 1593.

Zvláštního pozoru hodny jsou znaky a okrasy vypouklé na kachlech. Jsouť heraldicky správně provedeny i český lev i Václavská orlice. Zajímavý jest též hrad vyobrazený na kachli č. 7. Že hrnčíř zobrazil určitý hrad, o tom asi není pochyby. V Paprockého „Zrcadle slav. markr. Moravského“ jest obraz Kroměříže z r. 1593 (otisk na str. této) ze strany od Moravy z místa, kde asi nyní stojí plynárna. — Na obraze tomto viděti v pravo starý kroměřížský hrad s několika věžemi: kolem města až ku hradu vine se hradební zeď s cimbuřím. Srovnáme-li hrad na kachli s tímto starým obrázkem, najdeme zajisté mezi oběma jistou podobnost; snad tedy chtěl hrnčíř zobrazit hrad kroměřížský, ovšem že na úzké prostoře musel srazit všecky věže dohromady.

Kromě toho hrad na kachlu není dělán ze strany od Moravy, nýbrž z vnitřního města od brány a padacího mostu.

Zbývá otázka, pro koho byly kachle určeny.

Domnívám se, že pro hrad biskupský, což by podporovalo hořejší domněnku v příčině onoho hradu na kachlu.

V arcibiskupském zámku kroměřížském je totiž až do dnes zvykem zasazovati do kamen kachle se znakem toho kterého arcibiskupa; zachovány jsou dvoje kamna ze XVII. stol. z doby arcib. Karla z Liechtensteinů, v nichž zasazeny jsou pěkně provedené znaky.

Horlivý sběratel starožitností zesnulý inž. Biefel zanášel se po 40 let prací, sestaviti veškeré znaky olomouckých biskupů a podařilo se mu ze starých pečetí, zvonů a nad branami hradů zjistit celou řadu znaků biskupských od XII. stol. počínaje. Zejmena také zjistil, že biskup Jindřich Zdík (1126—50) měl ve znaku černou Václavskou orlici, třetí jeho nástupce Dětleb (1172 až 1182) pak českého lva. Nápadná to zajisté shoda!

Dvor. rada prof. Prokop, býv. ředitel prům. musea v Brně určil, že kachle ty pocházejí z prvých počátků gotiky, snad již z konce XII. stol.

Kachel č. 3., který vykopán „na kopečku", kde bývala již r. 1105 hospoda (medový šenk) popsán byl již jednou v Časop. M. Ol. r. 1887 v č. 12 a dr. Wankel klade kachel ten do konce XI. až počátku XII. stol.

Místo nálezu popsaných kachlů a nalezená forma na kachle (obr. č. 1.) s nerozluštěným dosud vypouklým obrazem orlice neb draka dokazuje jasně, že byly v Kroměříži zhotoveny.

Zároveň jsou to nejstarší památky z Kroměříže, neboť žádných starších není mimo starou ohořelou knihu z XV. stol., ježto vše, co město chovalo, bylo za třicetileté války dvojnásobným požárem zničeno neb od Švédův odneseno.

Kachle č. 1, 2 a 5 hněteny jsou z černé plavené hlíny, slabě slídou promíchané a nepolévané, kdežto kachle č. 3, 4, 6, 7, 8 jsou z hlíny na červeno upálené a jsou polévané. Polévání je sice ledabylé, avšak za to za dlouhou řadu let utvořila se na něm zvláštní do stříbrna irisující vrstva, která od mnohých mylně považována byla za zbytek postříbření. Takovouto do stříbrna hrající vrstvu spatřujeme i na starých sklech praehistorických a římských. Tento povlak na polévání kachlů svědčí o značném stáří právě tak jako patina na bronzi.

Kachel č. 3. uložen jest v olomouckém vlasteneckém muzeu, ostatní kachle pak v mé sbírce v Kroměříži a budou bohda městu zachovány.

Čtvrtohorní zvířena jeskyně pod hradem u Suchdola na Moravě. (Dokonč.)

Napsal Jan Knies.

Zlebek vyskytly se dvě celé a 21 rozbitých.

Nejzachovalejší nalezena pod komínem u *H* čelem nahoru obrácená v poloze poněkud šikmé. Oba kly byly vyraženy, ležely však spolu s jařmovými oblouky vedle Patřila jedinci velmi starému, jehož zadní stoličky jsou omlety, takže namnoze třecí plocha dosahuje již nerovné dutiny stoličky.

Rozměry lebky jeskynního medvěda, vykopané v jeskyni pod hradem s jinými srovnány, jsou následující:

Číslo		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.*)
1.	Největší vodorovná délka lebky	310	382	478	489	550	490
2.	Délka od zevnější strany řezáku ku vnitřnímu kraji otvoru míchového (foram. magn.)	270	3[illegible]0	448	435	478	453
3.	Šířka jařmová	165	260	295	316	340	328
4.	Výška lebky bez čelistí . .	—	146	185	190	—	196
5.	Výška lebky s čelistmi . . .	150	—	280	—	290	—
6.	Přímá délka hřebene lebečního k šířce čela	—	200	240	250	—	260
7.	Přímá délka od šířky čela k přednímu řezáku	—	182	238	239	—	230
8.	Šířka čela	—	105	118	145	—	132
9.	Délka jedné hořejší stoličky .	28	42·5	48	50	52	—
10.	Délka řady hořejších stoliček	70	94	99	100	100	100

Atlas vykopán 11, z nichž však pouze jediný se uchoval neporušeně.

Rozměry tří různých druhů dle velikosti srovnány s atlasem medvěda obecného jsou následující:

Číslo		Ursus arctos	Ursus spelaeus 1	2	3	4**)
1.	Šířka týlního otvoru násadce	70	79	82	95	98
2.	Výška „ „ „	35	36	46	47	46
3.	Šířka násadců se strany epistrophea	60	68	73	82	89
4.	Šířka křídel	145	-	180	—	243

*) Č. I. Ursus arctos, č. II. Ursus spelaeus z jeskyně Kateřinské. sb. Knies č. III, Urs. sp. z jeskyně Sloupské Knies, č. IV. Urs. sp. z jeskyně Šošůvské sb Knies, č. V. Urs. sp. z jeskyně Sloupské sb. Dr. Kříž, č. VI. Urs. sp. z jeskyně pod hradem sb. Knies.

**) Č. 4. Úplně zachovalý atlas z jeskyní sloupských.

Ostatních obratlů vykopáno 92, z nichž, jak výše zmíněno, některé pocházely z jedné páteře. Hojně vyskytly se také žebra a pánve, vesměs však přelámané a rozbité.

Za to jsou velmi hojny nálezy kostí noh a to dobře uchovalé. Srovnáním některých s jinými a s kostmi medvěda obecného vidíme patrné rozdíly v mohutnosti.

Femur:

Číslo		Délka	Šířka horního konce	Šířka dolní	Šířka uprostřed	Výška uprostřed
1.	Ursus arctos	399	87	76	30	24
2.	Urs. sp. Sloup	396	98	88	38	26
3.	Jesk. p. hradem	435	122	105	42	34
4.	Sloup	471	135	108	48	35
5.	Šošůvka	495	136	109	44	32
6.	Sloup	509	156	117	53	38
7.	Šošůvka	516	139	106	44	35
8.	Šošůvka	534	146	120	55	37

Tibie:

Číslo		Délka	Šířka horní	Šířka dolní	Šířka uprostřed	Výška*) uprostřed
1.	Ursus arctos	291	79	57	22	27
2.	Urs. sp. Kateřina	260	87	—	31	34
3.	Hrad	313	109	80	37	35
4.	Sloup	318	110	88	36	34
5.	Šošůvka	330	109	80	39	36

Fibula:

Číslo		Délka	Síla uprostřed
1	Ursus arctos	260	12
2	Sloup . .	225	12
3	Sloup	262	16
4	Sloup	270	18
5	Hrad	285	18

Z uvedeného přehledu přední nohy viděti, že tibie a fibula medvěda jeskynního jest mnohem kratší, za to však silnější než u

*) Nejmenší výška nalézá se v prvé třetině od konce dolního.

medvěda obecného. Poměr ten viděti hlavně na č. 1. femuru a tibie druhu ursus arctos a č. 4. druhu ursus spelaeus patřící témuž jedinci.*)

Humerus:

Číslo		Délka
1	Recentní urs. arctos . .	355
2	Hrad	400
3	Hrad	405
4	Šošůvka	447
5	Šošůvka	455
6	Sloup	461

Ulna:

Číslo		Délka
1	Ursus arctos . . .	347
2	Sloup.	300
3	Hrad	386
4	Hrad	390
5	Šošůvka	395
6	Sloup.	425

Radius:

Číslo	Naleziště	Délka
1	Ursus arctos . . .	330
2	Urs. spel. Hrad . . .	302
3	Kateřina	326
4	Sloup.	330
5	Hrad	340**)
6	Sloup.	347
7	Sloup	356
8	Šošůvka	360

Z drobných kůstek noh vykopáno přes 160 tarsů a carpů. článků paty. pazourů a p. Důležité jsou délky metatarsů a metacarpů patřících jedné noze.

*) Ursus arctos, statná dospělá samice, střelena byla v Babí Goře u Żywce v Haliči, ursus spelaeus téměř celá kostra vykopána ve starých skalách Sloupských

**) Číslo 3. ulna a č. 5. radius přináleží k sobě.

Číslo běžné	Číslo prstu	metacarpus	Délka
1	2	. . . .	78
2	3	. . . .	83
3	4	. . . .	87
4	5	. . . .	80

Metatarsus:

Číslo běžné	Číslo prstu		Délka
1	2	. . . .	66
2	3	. . . .	76
3	4	. . . .	86
4	5	. . . .	91

Z četných druhů hlodavců vyskytl se pouze:

10. Lepus variabilis. Pal. Zajíc sněžný zastoupen zlomeným humerem a lopatkou.

11. Equus caballus L. Kůň. Levý astragalus, pravý calcaneus.

12. Bos primigenius L. Tur. Tři zlomky rohů, dolní konec tibie a dvě osamocené stoličky.

13. Capra rupicapra L. Kamzík. První phalang délky 51, šířky kloubu 14, násadce 15, výška 19.

14. Capra ibex L. Kozorožec.

Zlomek horní čelisti a přelomená dolní těchto rozměrů:

Číslo		
1	Délka 1. stoličky	7
2	„ 2. „	9
3	„ 3. „	10
4	„ 4. „	12
5	„ 5. „	15
6	Výška čelisti před 1. stoličkou	19
7	„ „ za 5. „	36

15. Cervus megaceros. Jelen obrovský, zachovalý phalang délky 65.

16. Cervus tarandus. Sob. Metacarpus délky 191, šířky v násadci 41, v kloubu 35; spodní část jiného mc., 5 phalangů, — dva velké a 3 menší kusy parohů. Silnější paroh má prohnutou

tyč přímé délky 570, u růže 45 v průměru, na horním ulomeném konci 42. Uprostřed jest sploštěn na 60. Dolní větev jest ulomena, druhá přeražena až na 160, třetí větve uchováno 50.

Druhý paroh patřící mladšímu jedinci má délku 650, vyvinuty jsou na něm pouze dvě větve, obě poškozené.

II. Aves. Ptáci.

Kosti ptáků*) nešly do takové hloubky jako ssavčí; nejvíce jich nalezeno pod komíny *L*, kde zasahovaly do vrstev na 120 cm.

1. Falco peregrinus. Sokol obecný. Levá tibie, 77 mm dlouhá, zachovalá i s přirostlou fibulí.

2. Falco candicans. Sokol lovecký. Pravá tibie s poněkud poškozenými kondyly, 95 dlouhá; nahoře 13, uprostřed diaphysy 6 široká, povrchu drsného.

3. Falco tinnunculus. Poštolka. 2 pravé humery; 3 levé ulny, z nich jedna mladistvá s odřenými epiphysami; 2 femory, jeden z nich defektní; 1 tibie celá, druhé půl; dolní polovice tarsu a 3 tarsy z mladých. Vesměs mladá individua.

4. Nyctea nivea. Sova sněžní. 1. Pravý femur 78 dlouhý, na dolním kloubu poněkud poškozený, tmavohnědými dendrity hustě pokrytý. 2. Pravá tibie, nepochybně k uvedenému femoru příslušná, 112 dlouhá, uprostřed 7 široká, barvy šedohnědé s tmavými dendrity.

5. Nucifraga caryocatactes. Ořešník. Pravý humerus, snad i tarsus 41 dlouhý.

6. Lagopus albus. Kur sněžný. Pravý humerus s ulomenými konci; levá ulna 58·5 dlouhá; radius necelý; dva levé femory, jimž scházejí distální konce.

7. Lagopus alpinus. Kur rousný. Sem čítám pravou ulnu dospělého ptáka jen 55·5 dlouhou.

8. Scolopax rusticula. Sluka lesní. Pravý humerus, pravá tibie a pravý tarsus; vše úplně zachovalé a shodné s recentními.

9. Vanellus cristatus. Čejka. Metacarpus a dvě dolní polovice tibií.

Neurčeno: 1. Jeden větší radius; 2. defektní furca ptáka vodního, většího než kachna; 3. půl femoru ptáka zvící koroptve; 4. tibie ptáka mladého; 5. necelá tibie nějakého bahňáka, snad vodouče (Totanus sp?).

Zbývá nám ještě zmíniti se o zbytcích kostí různými nemocemi stižených a jimi znetvořených. Na zjev ten upozornili již ku konci předešlého a na začátku tohoto století různí osteologové, na př. Espar, Walther, Goldfuss, Mayer a j. U nás byl to zakladatel moravské praehistorie dr. J. Wankel, který předložil při schůzi vídeňských lékařů podobné ukázky z jeskyň sloupských, kteréž později i popsal a vyobrazil.**)

*) Kosti ptáků určeny známým mor. ornithologem V. Čapkem

**) Die Slouper Höhle und ihre Vorzeit. Wien 1868.

V novější době popsal některé dr. R. Virchov a sice na základě materiálu mnou v různých moravských jeskyních vykopaného*), jejichž stručný popis uveřejnil i pisatel těchto řádků.**)

Znetvořeniny ty mají původ buď v konstitučním onemocnění nebo v místním poranění. K prvému přináleží dva obratle z jeskynního medvěda.

Jeden z nich jest třetí obratel šíjový; násadce jeho jsou pozuráženy, vidno však na nich, že byly zdrávy. Onemocnění vzniklo na ploše těla (Corpus) mezi epistropheem a třetím tímto obratlem, rozežralo nejen celou stěnu, nýbrž rozšířilo se i na spodní část páteře a vytvořilo zde novotvary, které spojily oba obratle v jeden celek.

Podobné znetvoření, však na zadní ploše těla nalézá se na jiném obratlu bederním.

Taktéž zde rozšířilo se onemocnění na dolní plochu těla, novotvary tím vzniklé však neměly té bujnosti, aby spojily oba sousedící obratle jako u prvého případu, neboť na houbovitých výrůstcích zřejmě vidíme otisknutou zdravou plochu těla obratle následujícího.

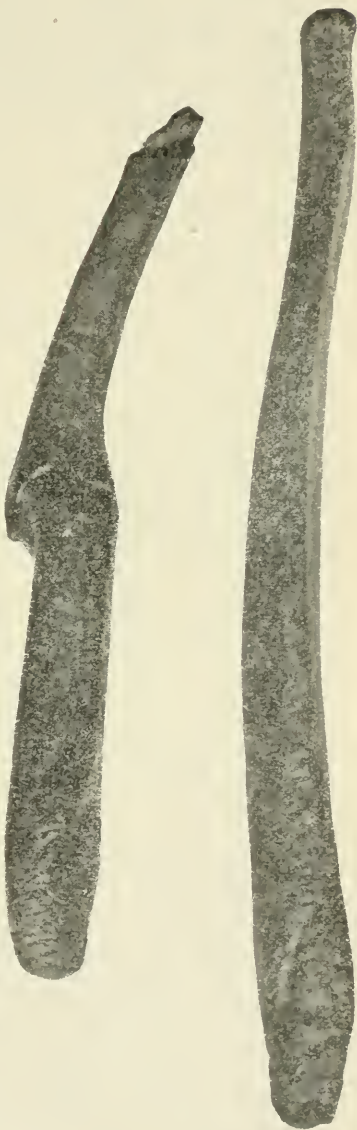
K nejzajímavějším zjevům vykopaným v jeskyni pod hradem náleží zhojená fractura penise.

Kosť pyjová (Os Priapi Penis) bývá velmi často u zvířat masožravých, hlodavců, mnohých ssavců čtyřrukých i u ptáků hlavně vodních.

Také u člověka, ač velmi zřídka pozorovány případy okostnatění některých těles topořivých (Corporo cavernosa penis), které dohromady srovnávati by se mohly s kostí pyjovou***).

Tato umístěna jest v pyji mezi topořivými tělesy samčího údu a topořivým tělesem cibele (Corp. cavern. urethrae) a slouží ku podpoře pyje při aktu pohlavním.

Penis jeskynního medvěda (vyobrazení vedle) dosti často se vykopává mezi

*) Knochen vom Höhlenbären mit krankhaften Veränderungen. R. Virchov. Verh. d. Berliner anthrop. Gesellschaft 1895.

**) Příspěvky ku poznání dil. člověka a ssavectva na Moravě. J. Knies, Čas. Mus. Spol. Olom. č. 54 a 55.

***) Lenhossek Archiv f. path. Anatomie, Bd. LX.

jinými kostmi v jeskyních moravských. Jest to podlouhlá kostka délky 215–240 podoby píšťalovité, někdy šavlovitě prohnutá, jindy mírně zvlněná. Přední její konec jest tenší na průřezu, 9 široký, 6 vysoký, na konci slabě paličkovitě rozšířený. Čím dále do zadu mění se trojhraný průřez v plochy se stran smačklé, které jsou na konci lopatkovitě uzavřeny. Tato strana kosti pyjové rozryta jest hlubokými rýhami, které slouží k upevnění svalů. Dolní strana tvoří plochu, kterou spočívá na topořivých tělesích cibele, horní opatřena podél prohlubenými rýhami, do nichž zasahovala topořivá tělesa pyje.

Znetvořený penis jest na slabším konci ulomen, patrně přeražen kamenim při pádu komíny, takže má pouze 172, byl však dle srovnání zachovalé jiné kosti pyjové stejné tloušťky nejméně 220 dlouhý.

Asi v polovici nynější své délky, 90 od zadního konce na pravé, 82 na levé straně jeví kosť nepravidelně srostlou zlomeninu. Poranění bylo šikmé, plocha lomu jde od zadu levé strany do předu ku straně pravé.

Přední úlomek pošinul se o 10 na levo stranou a o 8 do zadu, při čemž následkem tíže oné části pyje, jíž přední úlomek procházel, zadní část tohoto do výše o 6 byla pošinuta, následkem čehož jest osa předního zlomku směrem ku pravé dolní straně odchýlena.

Svalek (callus) zacelil zlomeninu na spodní straně dosti dokonale, takže přechod ze zadního na přední úlomek mírnou křivkou se děje, kdežto na levé a horní straně zadní konec předního úlomku jako tupý hrot vyčnívá.

Těžké toto poranění stalo se patrně buď při zápasech samců v době říjení aneb násilným nárazem pyje při aktu oplozovacím. —

Ačkoliv množství kostí vykopaných v jeskyni pod hradem jest na druhy chudo, přece svojí zajímavostí vyniká nad jiné sluje okolní a podává nám zajímavý obraz krajiny této části Moravy.

Zvířata: medvěd jeskynní, hyena, lev, vlk, tur, jelen, rys, kuna ukazují, že část okolí pokryta byla hustými lesy. Na vápencových příkrých skaliskách žil kamzík, kozorožec, sokol obecný i lovecký poštolka, v bahnitých údolích sluka, čejka. Na stepích, z nichž pozůstaly dnes jen nevelká pastviska, pásl se sob, kůň, vyrýval kopky i krtek. Druhy arktické pak: zajíc sněžní, sob, liška lední, sova sněžní, kur sněžní a rousný poskytují nezvratný důkaz, že podnebí tehdejší mělo teplotu značně nižší, v němž převládala dlouhá zima a krátké léto.

Nález mincí v Zářičí.

Popisuje I. L. Červinka.

V srpnu 1900 skopával domkař Ant. Vánský v břehu jezera poblíž osady hlínu na cihly a uhodil pod povrchem na hromádku mincí úplně zelených a rzí slepených. Bylo jich celkem 85 kusů; narovnány byly prý ve sloupek a jako v šátek zabaleny. Brzy na to vykopala žena téhož ještě 10 takových penízů, několik kroků jenom od nálezu dřívějšího.

Část nalezených mincí rozešla se — jak obyčejně — po vsi na památku, ostatní svěřil nálezce p. Janu Deutschovi, obchodníku v Zářičí, k rozprodeji. Laskavostí p. uč. Ant. Gottwalda v Prostějově byl jsem na nález upozorněn i snažil jsem se jej co možno v celku skoupiti. Prostřednictvím p. Deutsche dostal jsem celkem 86 kusů, 6 mincí získal p. Č. Klink, c. k. pošt. assist. v Prostějově a ochotně mi je k prohlédnutí zapůjčil. Ostatní 3 mince ponechal si syn nálezcův.

Mince dobře zachovalé pocházejí z let 1619 až 1621 a mimo dva kusy vesměs raženy byly v domácích mincovnách. V 92 mincích bylo 8 půltolarů po 48 krejcarech, 17 po 60. 7 grošů (či čtvrttolarů) po 24 kr., všecko ostatní byly dvanáctikrejcary. Větším dílem jsou to peníze stavů moravských, 2 kusy stavů českých, 5 mincí Frýdrycha, Zimního krále, a 19 větších mincí cís. Ferdinanda II. z mincoven moravských, pouze 2 groše po 12 kr. byly z mince vídeňské. Bylo tu tedy 11 různých druhů peněz v 54 variantech.

Nových, dříve neznámých mincí nález Zářičský až na jediný kus neobsahoval, považuji jej však přes to pro domácí numismatiku za důležitý a zejména pro množství variantů mincí moravských zasluhuje, aby obšírněji popsán a další paměti zachován byl. Jedna z nejzajímavějších kapitol domácí numismatiky nepřijde snad čtenářstvu tohoto časopisu nevhod, zvláště když se tu naskytá příležitost opraviti některé omyly a domněnky starších numismatů.

Mince stavovské vlády na Moravě.

Na obecném sjezdu v Brně (2 května 1619) přítomni byli ještě všichni čtyři stavové, a nekatolickou většinou usneseno, aby Jesuité byli ve třech dnech z Moravy vyhnáni a aby úřady v městech spravedlivěji rozděleny byly; poněvadž pak panu Ladislavu z Lobkovic, tehdejšímu hejtmanu markrabství Moravského, bezpečně důvěřovati nebylo možno, zvoleno k řízení správy zemské 29 direktorů: 12 ze stavu panského, 12 ze stavu rytířského a 5 ze stavu městského.

Těmto direktorům dána plná moc ke cti Pána Boha, k zachování vlasti naší milé a vzdělání prospěchu obecního dobrého, aby činili a pomáhali, sbírali vojsko, pokládali stavům sjezdy, uzavírali spolky s cizími státy, uzavírali zemské půjčky a v čas potřeby se doplňovali. Na vychování jich poukázán z peněz zemských plat měsíční pro pána 160 zlatých, pro rytíře 140 zl. a pro měšťana 55 zl. Ku pomoci mohli si na útraty země vydržovati tajemníky: českého, německého a latinského.

Za správce zemských peněz místo kardinála Dietrichšteina zvolen byl Ladislav Šlejnic a ku pomoci mu přidělen Zdeněk z Roupova. Stav praelátský s těmito ustanoveními nesouhlasil a vzdal se dalšího účastenství při sněmování.

Usnesením tímto prohlásili se tedy stavové Moravští proti cís. Ferdinandu II., na sjezdu srpnovém schválili konfoederaci s Čechy, Slezany a Lužičany umluvenou, nařídili najmouti vojsko, zabaviti některé statky pánů katolických, dědičné statky kardinálovy, statky biskupské, kapitulní a klášterní vzaty do sekvestru a jejich poddaní uvedeni v povinnosť země. Statky ty měly se poprodati, domy jejich a kláštery prohledati, zbraně a peníze pobrati. Konečně rozepsány veliké berně po celé zemi, daleko větší než v předešlých letech.*) —

Poněvadž stavové Moravští téměř ve všech svých snešeních řídili se Čechy, zdá se, že zarazili také svou vlastní novou minci úplně dle mincovního řádu stavů Českých. Listinných důkazů k tomu se vztahujících ještě neznáme, avšak mince samy jsou tu věrohodnými svědky.

V Čechách zmocnilo se stavovské direktorium už r. 1618 horního a mincovního regalu královského a zaměnilo dosavadní minci úplně a to nejen v rázu, nýbrž i vnitřní hodnotou a dělením, aby zemi byla k užitku. Za tou příčinou vyzváni přední znalci posavadní měny — úředníci mince Pražské a Kutnohorské — aby se radili, jak by se nová měna nejvýhodněji upraviti měla. Výsledky těchto úrad obsahuje „Mincovní řád stavů českých, daný v Praze na Hradčanech dne 28. června 1619.“ Raziti se měly:

1. Celé, poloviční a čtvrttolary jakosti 14 lotů, 1 kventlíku a 1 penízku: 9 celých tolarů z hřivny. Tolar má býti dáván i přijímán v ceně 45 bílých grošů nebo 105 krejcarů.

2. Čtyřiadvacetníky raženy býti mají z 10lotové hřivny po $31\,^3/_4$ kusech v ceně 24 kr.

3. Dvanáctikrejcary z hřivny osmi loty a dvěma kventlíky sazené, po $54\,^1/_4$ kusu.

4. Groše o 3 krejcarech 176 kusů jakosti 6 lotů a 3 kventlíků.

5. Krejcary: 388 kusů jakosti 5 lotové.

6. Bílé peníze: 717 kusů jakosti 3 lotové.

7. Malé penízky: 828 kusů jakosti 1 lotu 3 kventl. a 1 penízku.

Mince stavů Moravských zaražena úplně podle mincovního řádu tohoto; známe tolary a půltolary o 48krejcarech, čtyřiadvacetníky, dvanáctníky a groše o 3 krejcarech. Tolary a půltolary vybíjeny byly také ve zlatě a dle váhy platily 10 nebo 5 dukátů. — Krejcarů, bílých a malých penízků posud neznáme. Jakosť naší mince posud zjištěna není, bude však české sotva lepší. — Tolar jeden vyražen byl na tolar císařský, smíme tedy z toho souditi, že tolary stavovské měly býti raženy jako české ze stříbra 14lotového. O 48krejcarech toho nelze říci, ačkoliv půltolary měly býti stejné

*) Dle výpisků Dra F. Kameníčka ze sněmovních snešení v Čas. Matice mor. 1893 str. 350 a násl.

jakosti s celými. vzhled jejich činí dojem špatného stříbra i zběžného ražení — pravý Ferdinandovský „kipr."

Až do té doby nebývalo císařských mincoven na Moravě; vypomáháno si v obchodování a platech obyčejně mincí českou, také rakouskou, slezskou, polskou atd.; že se k nám také proto nahrnulo množství špatné mince cizozemské, jest nálezy samými dostatečně pověřeno*). Teprve po r. 1608 otevřel biskup Olomoucký, kardinál Dietrichstein svou mincovnu v Kroměříži a zarazil vlastní minci.

Zemské mincovny zřídili teprve stavovští direktoři, když vypuklo povstání, a to hned dvě. Písemných zpráv současných se nám o tom zase nedostává, avšak z mincí samých seznáváme, že razili v tomto období celkem mincmistři tři. Dva současně r. 1619 a 1620, třetí r. 1620 a ještě na rok 1621. Poněvadž nebývalo zvykem v žádné mincovně vůbec vybíjeti stejné mince současně s dvěma různými znaménky mincmisterskými, je zřejmo, že nemohli oba mincmistři B Z a C C r. nebo dokonce všichni tři BZ, CC a HP, 1619 a 1620 vybíjeti a zároveň úřadovati v jedné a téže mincovně, jak všichni domácí numismaté až posud tvrdí.

Pozdější listiny (z let 1622 a 1623) udávají, že byly na Moravě mincovny dvě, v Olomouci a v Brně. Dále známe zprávu, že r. 1623 mincování na Moravě bylo přenecháno v nájem Baltazaru Zwirnerovi, jehož listina jedna (z r. 1622) nazývá bývalým mincmistrem v Olomouci.**) Císařských mincí se znaménkem (B Z) známe z let 1621 a 1622 větší množství, avšak zároveň přicházejí s týmiž letopočty mince označené (Hb); byl-li tedy mincmistr Baltazar Zwirner ustanoven pro mincovnu Olomuckou, nemohl tam s ním úřadovati a vybíjeti minci se znaménkem HP mincmistr Petr Hema, nýbrž musil spravovati mincovnu jinou — v Brně Tak bylo v roce 1621 a 1622 v mincovnách císařských a patrně i před tím v mincovnách stavovských.

Krištof Kantor (mincovní znaménko CC) býval mincmistrem v Olomouci před Baltazarem Zwirnerem; soudím tak z řezeb jejich kolků mincovních, které jsou úplně stejné, dílo jediného mistra, kolky Hemových ražeb jsou naproti tomu zvláštní hluboké řezby.

V nálezu Zářičském objevily se mince všech těchto mincmistrů.

---

*) Zaražením pražského groše r. 1300 zrušeny také všechny dosavadní mincovny Moravské, z nichž vycházelo množství drobných brakteatů a denárků. Nálezy pražských grošů nejsou u nás vzácné: Sazovice, Milotice (Václav II.), Uher. Brod (Jan Luc. a Karel IV.), Syrovín, Holešov (Karel IV.), Žálkovice, Kostelec (Václav IV.) a m. j. Teprve bouře husitské vyvolaly zase minci zemskou: halíře a půlhalíře s kostkovanou orlicí. S nimi vyskytuje se v nálezech hojně mince české, uherské a černá drobotina vídeňská a bavorská (St. Město, Kunovice, Blansko, Bzenec, Zákřany a j. m.) Často nalezají se dukáty uherské králů Sigmunda, Ladislava Pohrobka a Matyáše Korvína, které byly jistě velmi oblíbeným plativem (Veselí, Želč, St. Město.) Ve stol. XVI. stávají se nálezy mnohem zajímavějšími a tu na př. poklad Uh. Brodský (1898) a Slavkovský jsou opravdovými sbírkami mincí. Nález Brodský z doby cís. Maximiliana II. obsahoval 8 zlatých uherských, tolary vídeňské, švýcarské, německé a mezi nimi sotva 5 českých a přes 200 kusů drobné mince tyrolské. Poklad Slavkovský z doby cís. Rudolfa II. jeví směs českých bílých i malých grošů a penízků, penízků uherských, polských, bavorských, saských a j. německých, ze všech končin.

**) D'Elvert, Beiträge zur Geschichte der böhm. Länder, str. III. sv. 341.

Mincovna v Olomouci.

Mincmistr: Krištof Kantor. Mincovní známka: CC

Kantor býval knížecím mincmistrem v Těšíně 1611—1613, v Lehnici 1612 až 1617, v Břehu 1612 až 1616 a 1621, v Opavě 1618—1919 a stavovským mincmistrem v Olomouci 1619—1620.

1. Dvanáctikrejcar z r. 1620. Líc: ⁂ MONETA · NO · MA(12). RCHIO · MORAVIÆ. V hladkém obvodku korunovaná orlice moravská Rub: · TE · STANTE: VIREBO · I620. Přes perlový obvod pyramida obrostlá révou, na podstavci VNIO a po bocích v poli CC. Okraje perlové.*)

Celkem 8 kusů v těchto variantech:

a) L.: * MONETA · NO · MA(12)RCHIO · MORAVI. Orlice menší a jemnější kresby. R.: TE · STANTE ·

b) L.: * MONET · NO · MA(12)RCHIO · MORAVI jako č. 1.a, jen obvodek prolomen korunou. R.: TE · STANTE: a pyramida nestínovaná.

c) L.: jako č. 1. b. R.: TE · STANTE · a pyramida stínovaná.

d) L.: · MONET · jinak jako č. 1. b. R.: TE · STANTE: VIREBOI620

e) L.: Orlice s kratšími křídly. R.: jako č. 1. d, jenom hořejší list na pyramidě schází.

f) L.: · MONETA · NO · MA (12) RCHIO · MORAV Orlice větší prolamuje obvod korunou i chvostem. R.: TE · STANTE: VIREBO. I620, minc. známka c c.

Mincmistr: Baltazar Zwirner. Mincovní známka: B Z.

Zwirner jest jediný mincmistr moravský, o němž se listiny častěji zmiňují. R 1620 byl mincmistrem biskupství Vratislavského, stavů Moravských, císařským mincmistrem a nájemníkem mince na Moravě 1621—1624. Úředník, u něhož poctivost a svědomitost byla nejslabší vlastností.

1. Půltolar o 48 krejcarech. Líc: ** MONETA · NOV · MA (48) RCHIO · MORAVIA V perl. obv. korunovaná orlice moravská. Rub: * TE * STANTE ⁂ * VIREBO * I620. Přes perl. obv. pyramida obrostlá révou, na podstavci VNIO a po stranách B Z. (Čermák vyobrazuje podobný u čís. 353**).

Těchto půltolarů více méně pěkně zachovalých bylo celkem 7 z r. 1620 a 1 na rok 1621 ražený v těchto odchylkách:

a) L.: j. č. 1, jenom orlice útlejší. R.: VIREBO.

b) L.: · · MONETA · NO · A · M(48) ARCHI · MORAVI R.: jako prvé.

c) L.: · MONETA · NOV · M (48) ARCHI · MORAVI R.: j. p.

d) L.: MONETA · NOV · M (48) ARCHIO · MORAV R.: j. p.

e) L.: · MONETA · NOV · M (48) ARCHI · MORAVI R.: · TE · STANTE : VIREBO · I621 a pyramida nestínovaná.

2. Dvanáctikrejcar. L.: · MONET · NO · MA (I2) RCHIO · MORA V perl. obv. orlice j. u č. 1. R.: TE · STANTE · VIREBOI620. Pyramida j. u č. 1. (Čermák č. 356.)

a) L.: j p., orlice prolamuje korunou a chvostem hladký obvodek. R.: j. p., jen listy po levé straně svislé a pyramida nestínovaná.

---

*) Pro začátečníky: Moneta nova marchionatus Moraviae — nové peníze markrabství Moravského. — Unio, te stante, virebo — Jednoto, pokud ty stojíš, zelenati se budu! — **) Čermák K., Mince království českého

b) L.: · MONET · NO · MA (I2) RCHIO · MORAV j. p., orlice útlejší v perl. obv. R.: TE · STANTE: VIREBOI620 j. p., listy z leva vzpeřené a po straně pravé jen tři.
c) R.: TE · STANTE · a listy v pravo čtyry.
d) R : TE · STANTE a pyramida nestínovaná.
e) R.: TE · STANTE: a pyramida stínovaná 1620.
f) L.: j. d., jen orlice mnohem větší. R.: TE · STANTE ·
g) L.: • MONET • NO • MA (I2) RCHIO • MORAV j. d., jen orlice prolamuje obv. korunou.
h) L.: j. č. 2 f. R.: j. p., pyramida nestínovaná a listy po levé straně svislé.
ch) L.: j. č. 2 f., jen obv. hladký a uzavřený. R.: j. č. 2 f.
i) L.: j. č. 2 f. R.: TE STANTE · j. č. 2 h, jen pyramida jemně stínovaná.
j) L.: · MONET · NO · MA (I2) RCHIO . MORAV. R.: TE · STANTE .
k) L.: · MONE · NO · MA (12) RCHIO · MORAVI j. p. R.: · TE · STANTE .
l) L.: · MONET · NO · MA (I2) RCHIO · MORAVI j. p., jen obvodek prolomen korunou.
m) L.: j. p., jen obvodek prolomen korunou i chvostem. R : TE · STANTE · VIREBO · I620.
n) L.: j. č. 2 l, obvod uzavřen. R.: TE · STANTE ·
o) R.: TE · STANTE:
p) R.: TE · STANTE ·
r) R.: j. p., listy z leva svislé a pyramida nestínovaná.
s) L.: · MONET · NO · MA (I2) RCHIO · MORAVI. R.: TE · STANTE VIREBO · I620 a listy vzpeřené.
t) L.: · MONET · NO · MA (I2) RCHIO · MORAVI R.: TE · STANTE: VIREBOI620. Celkem 47 kusů.

Mincovna v Brně.

Mincmistr Petr Hema. Mincovní značka: HL

Petr Hema byl v létech 1616—1619 mincmistrem kardinála Dietrichsteina v Kroměříži, stavovským mincmistrem v Brně 1619—1620, císařským mincmistrem 1621—1622 tamtéž.

1. Dvanáctikrejcar. L.: · MONE · NO · MA (I2) RCHI · MORA · m.z. V perl. obvodku orlice moravská, ale zvláštní, jemnější kresby. — R.: VIREBO · TE · S TANTE · 1620. Pyramida přes obvod jako na předešlých.
a) L.: MONE · NOV · MA (I2) RCHI · MORAV. m. z. R.: j. p.
b) L.: · MONE · NOV · M A (I2) RCHI · MOR A V I · m. z. R.: VIREBO · TE · STANTE · 1620 a pyramida nestínovaná. 3 kusy.

Stavovská vláda v Čechách

zastoupena byla jenom 2 čtyryadvacetníky z roku 1619 se znaménkem Šebestiana Hölzela ze Sternsteinu, mincmistra na Horách Kutných. (Čermák č. 332.)

Frýdrych Falcký.

Hned po svém nastolení vydal Frýdrych patent, jímž se zapovídalo vyvážení stříbra a mince ze země vůbec pod trestem „přijití

o všecko zlato i stříbro, ještě k tomu pro strach jiným na hrdle trestáni mají býti, nevyjímaje a šetře žádného, ať jest kdokoliv, ani těch, kteří od našich předků císaře Rudolfa a krále Matyáše k tomu měli nejmilostivější povolení, kteréž tímto docela zrušujeme".*)

Vláda měla tedy nemalou péči o zlepšení mince zemské; jak jsme shora uvedli, raženy byly 24krejcary stavovské v jakosti 10lotové o 31 $^3|_4$ kusu na hřivnu. Za Frýdrycha však od srpna bity z hřivny 9lotové po 33 kusech, v září pak z 8lotové po 34 kusech, 24níky na rok 1621 vybíjeny z hřivny 4lotové po $54^2/_3$ kusu. Starosť to republiky šlechtické s králem dle jména v čele o veřejné blaho země úctyhodná. Tak připravována půda „minci dlouhé." Ostatně pamatovali páni stavové ještě jinak svých prospěchů, jak pozorujeme ze snesení generálního sněmu 1620, o němž sděleno minci Jáchymovské (16. dubna t. r.): Stříbro přijaté z berně stavovské, které oni (stavové) ve vysoké ceně přijímati musejí, placeno budiž hřivna po 23 kopách míšenských, avšak od jiných privátních osob po 18 kopách . . . . . **) Sám král Frýdrych dodával falcké stříbro, za které se jemu platiti musilo po 25 kopách za hřivnu.

Zároveň stoupala cena jednotlivých peněz, tak 48níky brány po 60 kr., 24níky po 30 kr. a 12níky po 15 kr.

Ačkoliv se za vlády Frýdrychovy hojně mince razilo (jenom v Kutné Hoře jich zabral generál Buquoy v sudech na 140.000 zl.), jest jí většina nemálo vzácna. V nálezu našem objevil se 24krejcar z mincovny Kutnohorské, tři z Olomucké a jeden z Jáchymova.

Mincovna v Olomouci.

Mincmistr: Krištof Kantor. Mincovní značka cxc.

1. Čtyřiadvacetikrejcar L.: * FRIDERICVS D:G·BO (24) HE·REX·CO·PA·RH V perl. obv. korunované poprsí v p. R.: m. z. DVX·BA·MAR·MO·DVX·SIL·MA·LVS·1620· V perl. obv. znak český, moravský v prvé řadě, slezský, falcký a lucemburský v řadě prostřední a oba lužické dole. (Čermák č. 419.)

a) L.: j. p., R.: m. z. velmi drobné DVX·BA·MRR·MO·DVX·SIL·MA·LVS·1620 a býk lužický mnohem větší. 3 kusy.

Mincovna: Kutná Hora.

1. Čtyřiadvacetník z r. 1620 se znaménkem Šeb. Hölzela. Na rubu v obv. znak český a falcký. (Čermák č. 406.)

Mincovna: Jáchymov.

Mincmistr: Centurio Lengefelder. Mincovní značka: (psí hlava.)

1 Čtyřiadvacetník. L: ·FRIDERICVSD·G·BO(24)HE·REX CO·PA·RH V perl. obv. korunované poprsí v p. R.: (psí hlava) DVXBA·MAR·MO DVXSIL·MA·LVS1620 V perl. obv. znaky ve třech řadách jako na 24kr. Olomuckém.

Takový 24ník dosud znám nebyl.

*) Num. Zeitschrift, Vídeň. 1892 s. 136.
**) Kl. Čermák, Mince král. Českého s. 116, 154.

Ferdinand II.

Když po nepatrné bitvě na Bílé Hoře král zbabělec s hanbou opustil Čechy, rozpustili stavové své vojsko a už 13. listopadu 1620 poddávali se cís. Ferdinandu II. na milosť a nemilosť. Do Čech dosazen kníže Liechtenstein, na Moravu kardinál Dietrichstein jako „místodržící s neobmezenou mocí.“ Liechtenstein smutně se proslavil neblahým zasahováním do mincovních záležitostí. Když mu úředníci mince Horské v únoru 1621 sdělovali, že se zlaté (o 60 kr.) na Moravě a ve Slezsku berou po 70 kr., nařídil, aby zlatníky raženy byly o 75 kr. a dvouzlaté či tolary po 150 kr. Kníže Liechtenstein jako majitel Opavska měl právo mincovní, prosil však dvorní komoru, aby směl v pražské mincovně „pod svým vlastním rázem“ zmincovati tisíc hřiven stříbra, avšak císař žádost jeho úplně zamítl (2. května 1621.). Zatím si však kníže na svém statku na Moravě zřídil mincovnu. Bylo proto hned na kardinála Dietrichsteina psáno, že si J. M. C. mincovní regale vyhrazuje pro sebe, aby proto každému cizímu mincování na Moravě učinil přítrž. Ostrý tento pokyn měl býti namířen i proti kardinálově mincovně v Kroměříži. Liechtenstein si 24. května 1621 stěžuje, že mu kardinál zavřel jeho mincovnu, kterou nedávno na Moravě znovuzřídil. Odpověď na servilní tuto žalobu zněla však krátce; kníže se měl na ten čas vzdáti práva mincovního, neboť pan kardinál z Dietrichsteina také prý tak učinil.*)

Obě zemské mincovny moravské pronajal kardinál z Dietrichsteina židovskému jakémusi společenstvu na jeden rok za nájemné 15.000 zl. bez předchozího oznámení dvorní komoře. Suma tato zdála se však císaři nepatrnou a proto po zprávách rady dvorní komory Jana Unterholzera z Kranichberku dává (17. července 1621) psáti na Dietrichsteina, aby znovu vyjednával s těmi židy; měli odváděti z každé zmincované hřivny stříbra 5 anebo aspoň 4 zl. do císařského důchodu v Brně, při čemž by jejich mincování vyneslo asi 150 tisíc zl. Unterholzer navrhoval dále, aby na Moravě vybíjeny byly také zlaté po 70 kr.; těchto deset krejcarů přes 60 mělo plynouti k užitku J. M. C.

Pokud vyjednávání kardinálovo se židy mincovními vedlo k cíli, nemůžeme pověděti, jisto však, že obě mincovny spravovány byly mincmistry císařskými. Známe z obou zlatníky po 60 a 48 kr. V nálezu Zářičském vyskytlo se takových zlatých po 60 kr. celkem 17 kusů.

Mincovna: Olomouc.

Mincmistr: Baltazar Zwirner. Mincovní značka B Z.

1 Půltolar či zlatník o 60 kr. 1621. L.: . . FERDINii D·G·R·I·S·A(60)VG·G·HVN·BO·REX V perl. obv. cís. poprsí v pravo. R.: ARCHID·AVS·DVX(BZ)BVR·CO·TYR·1621·Pod korunou v perl. obv. říšský orel s kor. znakem rak.-burg. na prsou; štít ovinut řádem zlatého rouna. (Čermák u č. 529 podobný.)

*) Newald J., Die lange Münze in Österreich. (Num. Zeitsch., Vídeň 1881) s. 102.

Varianty.

a) L.: ⁂ FERDINANDVS·II·D·G(60)·R·I·S·AVG·G·HVN·BO·REX j. d., poprsí s věncem na hlavě a řetězem se zlatým rounem na hrdle. R.: ARCHID·AVS·DVX·(BZ) BVR·CO·TYR·I6ZI·j. d., koruna větší a řád na prsou kolem štítu schází. Kolek velmi jemné řezby a písma.

b) L.: ·FERDINAN·II·D: G (60) R·I·S·AVG·G. HV·BO·REX R.: ARCHID·AVS·DVX(BZ)BVR·CO·TYR. I6ZI jinak jako dříve.

c) R.: ARCHID·AVS·DVX (BZ) ·BVR. CO·TYR. I6ZI· j. j. d.

d) L.: * FERDINAN·ii D·G (60) j. j. d.

e) L.: + FERDINAN·ii D·G (60) R· j. j. d.

f) L.: Jako předešlý, jen R·I·S·AVG·G·HV·BO·REX

11 kusů.

Mincovna Brno.

Mincmistr: Petr Hema. Mincovní značka: Ib

1. Zlatník o 60 kr. 1621. L.: * FERDINA·II·D: G·(60)·R·I·S·A·G·HV·B·REX· V perl. obv. císařovo poprsí v p. R.: ARCHI·AVS·DVX·BVR·MA·MO·m.z.·1621· Pod korunou v perl. obv. říšský orel jako na půltolaru Zwirnerově č. 1.

a) L.: * FERDINAND·II·D·(60)·G·R·I·S·A·G·H·B·REX·

b) R.: ARCHI·AVS·DVX·BVR·MA·M·m. z.·1621.

6 kusů.

Mincovna Vídeň.

Dva dvanáctikrejcary se znaménkem (krokev) mincmistra Mat. Fellnera z Feldeggu z r. 1621.

Různé zprávy.

Hunčovická tvrz. Jako všechno na světě, tak i způsob stavby panských sídel měnil se průběhem časů. Když počaly do českomoravských zemí vnikati mravy ze sousedního Německa, jalo se panstvo stavěti hrady na vysokých kopcích a nepřístupných skalách. Tento zvyk ujal se ve 12. stol. a kvetl výhradně do konce stol. 13. Ačkoliv i později zakládány takové hrady rytířské, přece již od konce 13. věku počal se ujímati vedle toho zvyk stavěti hrazená sídla panská i na rovině v menších rozměrech a ovšem i méně pevná, za to však také méně nepřístupná. — Za století 14., 15. i 16. bylo v naší vlasti plno takových opevněných panských domů, pro něž se vytvořil specifický název »tvrz.« I kolem Olomouce bylo hojně takových tvrzí, které se zachovaly podnes úplně nebo z části, buď jako zámky nebo jako panské dvory. Takového původu jest na př. dolní zámek v Náměšti, do nedávna obklíčený »valem,« tot. hradební zdí s příkopem, odkudž se dosud zachovaly názvy tratí »na valech« a pole »Valník.« Takovou tvrzí byl i nynější dvůr Haňovský. Z bývalé »tvrze« Drahanovské stojí dnes jenom vysoká a mohutná věž

s kusem sousední zdi. Někdejší tvrz ve Velké Bystřici slouží dnes účelům průmyslovým. Mnoho tvrzí ovšem také zmizelo úplně s povrchu zemského a nezbylo po nich nic než název trati: Na tvrzi, a pod. Jediná jenom tvrz ze všech jest nám známa, která nejen že se zachovala ve svém jádře, ale která také podnes uchovala své původní starobylé jméno »tvrz«, a to jest »tvrz« Hunčovická mezi Litovlí a Olomoucí. Stojí na konci osady na nepatrném návrší uprostřed širé roviny severní Hané; nepříliš eliký obdélník vlastní panské budovy ednopatrové střežen jest podnes v se-

verním rohu kulatou, dosti vysokou věží, úzkými střílnami opatřenou. Tato věžka spojena jest s domem chodbičkou, vybíhající z půdy domu; stříšku této chodbičky viděti, kterak vybíhá z vysoké střechy obytné budovy. Z protějšího rohu domu vyčnívá polokruhový arkýřek. Nade dveřmi viděti znak města Olomouce (šachovanou orlici,) jemuž velkostatek Hunčovický asi od r. 1500 náleží. Hunčovická tvrz byla kolem r. 1491 pustá, avšak r. 1499 znovu vystavena patrně novým majitelem, městskou obcí olomouckou. — Prostřednictvím správy školy Hunčovické zaslána byla našemu muzeu fotografie obrazu této tvrze, jak vypadala r. 1571. Na obraze podepsán malíř jménem R. M. Szymónski. Fotografii tuto zaslal nár. škole v Hunčovicích r. 1894 důst. p. Florian Lužný, farář v Jelení. Kde by original toho obrazu se nacházel, není nám na tu chvíli známo. Že však obraz ten podává zajisté věrný pohled na tvrz, uzná každý, kdo připojenou reprodukci jeho (na této stránce) srovná s dnešním zbytkem této tvrze. Obrázek jest pro dějiny světského umění stavitelského na Moravě nemálo zajímavý; ukazujeť velice názorně, jak naše moravské středověké tvrze bývaly stavěny, resp. opevněny. Vedle panského domu byl dvorek obklíčený budovami, které měly patrně dvojí účel: hospodářský (sýpky, chlévy a pod.) a obranný, obracejíce na venek pevné, vysoké zdi, toliko úzkými střílnami opatřené. Ve dvou rozích tohoto dvora týčily se kulaté věže, z nichž jedna, jak řečeno, podnes bez podstatné změny se zachovala. Dvojí nízká zídka, celou tvrz obklopující, na obrázku viditelná, však již tehdy (1571) sotva měla svou původní podobu. Slabost a nízkost její aspoň jest ve zřejmém odporu ku mohutné, vysoké věži kulaté, která namalována v pravém rohu obrázku o samotě a polo zřícená; patrně to zbytek původní stavby této tvrze, kol. r. 1491 spustlé. V. Houdek.

Žárové hroby Téuské u Mezic. Při odvážení hlíny z pozemku »za kovár-

nou«, objevena majitelem onoho pole p. K. Pápicou, asi půl metru hluboko v zemi krásná, baňatá popelnice s úzkým dnem a s úzkým a vyhrnutým hrdlem Popelnice jest barvy tmavošedé, bezuchá, 21 cm. vysoká, urobena je z jemné hlíny na kruhu hrnčířském a ozdobena dvěma 6 mm. širokými rýhami nad břichem. V popelnici, která se při vykopávání porouchala, nalezen mezi popelem a spálenými a rozdrcenými kostmi šperk ze železa a sice: ovalný, hrbolkový a úplně zavřený náramek, který má 8 cm. v průměru. Šperk druhý, též ze železa, byl rzí silně poškozen, tak že se ve více částí rozpadl. Nejlépe zachovala se hlavice, velká jako menší vlašský ořech a krásně ozdobená. Ostatní části šperku tohoto sestávají ze silného drátu, stočeného do osmičky nebo pouze v neuzavřené kroužky. — Nedaleko tohoto hrobu objeven hrob druhý, úplně však rozrušený. Z popelnice, která byla též na kruhu robena, zachováno pouze dno Mezi střepinami a popelem nalezena železná fibule 8 cm. dlouhá, zhotovená z jednoho kusu drátu. Oblouk fibule ozdoben jest okrouhlou, prohloubenou plotničkou. Podobná spona nalezena před několika lety u Náměště na »Vrších«, též v žárovém hrobě, dále v Čertově díře na Kotouči u Štramberka, konečně dvě u Slatěnic, při stavbě dráhy, podoby však poněkud jiné; patří do doby tak zv. ténské (II až IV. století po Kristu). Kromě těchto starožitností nalezen na poli tomto bronzový, 14 cm. dlouhý nůž, silný, bronzový, patinovaný a na 5 částí přelomený náramek, bronzový kroužek, a část bronzové, patinou pokryté spony typu římského. Spona tato jest též ornamentována a podobá se sponě nalezené s mnoha jinými na rozsáhlém pohřebišti žárovém na »Třebické« u Dobřichova. (Dr. Píč, Archaeologický výzkum ve středních Čechách. Tab. XXIII. č. 1.) Vyskytují se zde též různé hliněné přesleny, úštipky z pazourku, kusy vypálené mazanice s otisky proutí a dřev, zbytky to po předhistorických chýších, kamenné ruční mlýny, drtidla, kamenné dlátko, vybroušené z prahorní břidlice a množství střepin a úlomků z předhistorických nádob, mezi nimi jeden menší střep ozdoben jest ornamentem šňůrovým. K. Fišara.

Pazourkové sekyrky broušené jsou u nás dosti vzácné. V hejtmanství prostějovském nalezl jsem pazourkové sekyrky hlazené po jednom kuse na sídlišti nade mlýnem u Otaslavic, na polích nad panským dvorem u Stichovic a na sídlišti »na Čechovsku« u Čechovic. Pěkně vybroušenou sekyrku našel též In. L. Červinka na sídlišti u Ohrozími. Nejkrásnější sekyrka na Prostějovsku nalezená pochází od Stichovic. Je skvostně vybroušena, úplně celá s ostřím jemným a neporušeným. (Prvé dvě sekyrky uloženy jsou v Muzejní a prům. jednotě v Prostějově, poslední dvě ve sbírkách p. In. L. Červinky.) Ant. Gottwald.

Některá lidová jídla z Dřevohostic. Čučková polívka: pár sušenek (sušené švestky) se vaří s čučkou, dá se trochu vařených trnek, trochu skořice nebo se kyselou smetanou zaleje. — Hrachová polévka: hrách se uvaří a protlačí, stróček česneku se rozetře do zásmažky, jíž se polévka zasmaží. Zavaří se do ní lukše (nudle.) — Česnečka (česnekovica): rozetře se česnek ze soló, dá se máslo, z celého pecna se nakrájí chléb a na to se naleje vařicí voda. — Žebračka: nakrájí se tvrdé chlíb, osolí, dá se vařit do vody, by nebyl tvrdý a přidá se kóšček másla. — Chudačka: dá se vařit do horké vody prosná kaše, pak se svaří mléko, osolí, zamíšá se do toho, aby to nebylo husté a dobře se to rozvaří. — Syrovátková polévka: do vařicí syrovátky naleje se trochu smetany nebo mléka s rozředěným vajíčkem a špetynka zázvoru. — Střívková polévka: střívka se obrátí, nacpou prosnou kaší s petrželkou posekanou a vaří ve vodě a zásmažkou zasmaží. — Uzená polévka: Uzené maso se uvaří se zeleninou, pak se trochu zasmaží a zavaří se prosná kaše nebo lámanka (hrubá krupice z ječmene.) — Hříbová polévka: čerstvé hřiby se operou, dají se do studené vody vařit a pak se osolí. Přidá se kósek kořínka z petržele, mrkve, půl cibule, zelená petrželka a bledou zásmažkou se to zaklechtá. — Droby z dobytčete dají se vařit se zeleninou, pokrájí a osolí se. Dá se do toho vařit kyselá smetana, ořechy, hrozinky, kousek perníku a trochou smetany se udělá záklechtečka. — Netyja: prosná kaše se poleje vařící vodou, sleje se s ní opět, dá se druhá horká voda, osolí se a v hliněném hrnci vaří se v tróbě. Až je uvařena, dá se do ní lžička mouky a lžička krupice, zamíchá se velice dobře a nechá se ještě ztuhnout, pak se vysype na mísu, máslem pomastí, tvarohem nebo perníkem neb makem posype nebo trnkama popluská. — Mléko se šiškama: Šišky (knedlíky) se pokrájí, polejou mlékem aneb se jen mléko přijídá. — Krupica: vsypala se do vařícího mléka, posypala se perníkem a

a omastila máslem. — Hubová máčka: dělávala se obyčejně na štědrý večer. Uvařily se sušené hřiby, zelenina (kořínky), usekaly se na drobounko ořechy, skořice, trochu perníku, medu a hrozinek a zasmažilo se to zásmažkou. — Na štědrý večer byla obyčejně hřibová polévka neb máčka kropica a koláče (makovníky) polévané medem. — Zelníky jsou buchty nadívané zelím. Nádivka: poseká se zelí, vařicí vodou poleje a vymačká, udělá se zásmažka z másla, dá se trochu pepře, medu, horkým mlékem se to zaleje a moc míchá, by se neudělaly barborky (kuličky) a nechá se to zpráhnout. — Makovníky: buchty nadívané makem. — Hruščáky: buchty nadívané hruškama. — Mrkváky: buchty nadívané mrkví: Nádivka: udělá se zásmažka, sleje s mlékem a dá se do ní postrouhaná mrkev, trochu medu neb cukru, pepře a špetku soli

Madlena Vanklova.

Lidové léčení v okolí Dřevohostic. Psina: V okolí Dřevohostic zimnice nazývá se obyčejně »psina«, která prý přichází od všelikého »leku« (leknutí) neb jídla; vařívají se proti tomu všeliké byliny, zvláště »devendule« (ľevandule), která se musí vypíti. »Stříle« jsou bolesti v zubech, štípání ve skráních a »stírají se véskočkama z masnice neb vinnéma kvasnicama.« Hostec se jeví tím, že popukají prsty nebo paty a mastívá se kuřím sádlem neb zvonovou mastí (černidlo ze zvonu) Nátcha působí zimnici, na pysku vyskočí »osépky«; tu jest dobře vařit a pít kočičky neb nátchovicu (Máta vodní), též se jí vykouřit. Je-li nátcha v ústech, namočí se kafr a tím se vypláchne, Óraz je bolest v kříži; mastí se kuřím, husím neb jezevčím sádlem. Oteklina povstane, »přinde-li voda mezi kůžu«; dobře je proti tomu píti koření jalovčí neb jalovinky. Čemer jsou kloubové bolestí a mastívají se rozmarýnovým olejem. Vlčí mlha jest nemoc oční a dle úsudku lidu se »zatáhne taková blana na oči«, mastívá se syrovýma játrama. Žlótenice: k uzdravení působí náhlé uleknutí, což se též docílí, když někdo z nenadání nemocnému naplije do obličeje. Uřknutí povstane, »když někdo do někoho náhle vrazí oči«, tu jest třeba se třikrát utřít obrubou od košile a »ono se to spustí.« Lišaj se potře »lačnýma slinama« neb rosou z oken a setírá se směrem s hora dolů. Vymrštěná žíla se mastívá »s palcama s hora dolů« kuřím neb jezevčím sádlem. Psí tahy. Když se dítě moc natahuje »až to mrčí«, má psí tahy. Od toho velice »schoří« (oslábne); léčí se tím, že se položí do koupele na čistou plénečku a třikrát se zaň pomodlí a z chleba se naň odrobují drobky Po koupeli se drobinky seberou, zakopají pod okap neb dají se psovi sežrat. Pocházejí-li ty tahy od psa, jsou ty drobinky plny chlupů. Bradavice neb kozí řitě se zahánějí takto: Pérem vraním píchne se do bradavice neb vezme se ze hřbitova nějaká lidská kůstka, nikoli však holou rukou, nýbrž zástěrou neb nějakým šátkem, při čemž se však nesmí promluvit, nýbrž jen modlit; tím se potře bradavice, kůstka však musí se zanésti zpět na své místo, sice by v noci strašila. — Skřítek jest kožní nemoc, která se velice zřídka vyskytuje. Je-li skřítek uvnitř, působí veliké bolesti a zevnitř jde na vlasy, ty jsou pak spečené, nesmí se však střihati, neb by z nich tekla krév a člověk by se mohl z toho zbláznit, musí se to nechat, až to samo spadne. — Kdo má hlísty, nechť pije »hléstník« (zeměžluč). — Když had ufókne, naskáčou po celém těle puchýře; má se to třít mateřenkou (mateřídouškou). — Proti kašlu má se píti vařený bedrník a kávíček. Usušený bedrník s bílou »óročnicou« potlučený na prášek dává se do bílé kořalky k užívání neb mastění. Pro čistění krve se pije »polének« i zaječí řepka. Když má někdo bolačky, nechť si na ně přikládá »podbílé« (podběl) neb husí šlapku. Koho bolí nebo píchá v hlavě, ať se »nakóří ambrožkou.« Kdo má bolení v těle, ať podrtí »řimbabu« a přikládá na tělo neb též »střevko» (drobýšek). Proti horkosti a průjmu pijí se vařené jehličky (babí hněv). Proti dření jest dobrý turánek (Jestřebník) neb zopek. Krvavník (žebříček) pije se proti průjmu. Žehovica (kopřiva) pije se, když se moč zarazí. Větrová zelina (Máta vonná) pije se proti bolení. — Stračka se dává »dobytčeti, když se zatvrdí.« Řebíková zelina, když má kůň »žraní,« dá se mu to teplé pít. Šedík se dává krávě uvařený vypít, když drží mléko. Žabová zelina dává se krávě, je-li »sežabena,« přischne jí kůže k masu a ona chudne; tu se má namočit hadra do moče a kráva se tím celá pomočí, dobytče se líže a tak jí ta kůže odpraská. Préšč (pryšec) dává se též nemocnému dobytku. Natrhá se před sluncem východem asi 15 vršků pryšce, poseká se, zamíchá se s moukou a vodou, z které ještě nikdo nepil, vezme se to do hadry (neb nesmí se holou

rukou dotknout) a dá se to dobytčeti do huby. Madlena Vanklova.

Jeskyně Černotínské. Dodatkem ku pojednání o těchto jeskyních v č. 68 tohoto časopisu uveřejněném podávám zprávu o staré jeskyni podle článku »Die neuen Felsengrotten bei Weisskirchen, ein Stück Unterwelt.*) Naps. v Hranicích, v měsíci srpnu r. 1869 Thaddaeus Millian. Jeskyně objeveny počátkem měsíce února r. 1866. Na východním ústí teplického údolí ze skupiny šedého vápence vyčnívá k jihu velmi srázné skalisko zvané »čertova kazatelnice«. Na místě tom vylámán lom a při tom objeveny jeskyně. Lom jest asi 4 stupně hluboký, z jehož dna ční do výše skalní stěna téměř 10 stupňů vysoká. Vrstvy vápencové mají zde sklon 45 stupňů od východu k západu, souhlasící se sklonem vrstev skalních skupin teplického údolí a blízké propasti. Na úpatí toho skaliska otevřeno při lámání kamene více než 2' široká, na 3½' prodloužená rozsedlina, vinoucí se mezi balvany skalními asi 4 sáhy hluboko dosti srázně dolů až k vodě jeskyně, každému slunečnímu paprsku přístup do hlubin zabraňujíc. Pisatel zprávy s technickým železničním úředníkem p. Königem a notářem p. Prchalem pokusili se pomocí člunu podzemní dutiny prozkoumati. První malá jeskyně překvapuje neobyčejnou scenerií. Mohutná skaliska a útesy vyčnívají z vody, která jen uprostřed blízko vchodu jest asi 6 stop hluboká, po pravé i levé straně hluboké propasti. Vstupujícímu vstříc ční skalisko ze široké spodiny do výše se súžující. Vedle něho po levici převislý útes, za nímž temná rozsedlina zeje. Široký člun nebylo možno sem dopraviti. V levo od této skupiny klene se na SZ 7 sáhů daleko dutina mající s jeskyní u vchodu stejnou výšku 16'. Její konec obsahující skulinu s otvorem nahoru vedoucím, nebyl blíže ohledán. Chodba směru jihovýchodního je 8 sáhů dlouhá, 1·5—2 sáhy vysoká, téměř 2 sáhy široká, na jednom místě vyčnívajícími skalisky na 5 stop snížená. Hloubka vody 1·5—3 sáhy. Chodba ústí v širokou a vysokou jeskyni. Rozměry udány nejsou. Nenalezena žádná stopa organického života. U severní stěny spadlá skaliska tvoří jakýsi poloostrov. Kameny hozené odtud do tmavé široké rozsedliny v pozadí padly do vody, z čehož lze na další pokračování jeskyně souditi. Snad je to druhé rovnoběžné spojení s jeskyněmi vchodu. Na jižní straně pne se skalní klenba nad vodou tak nízko, že nebylo možno zde dále vniknouti. (Toto pojednání obsahovalo 3 vyobrazení, mezi nimi přesný půdorys dutin p. Königem shotovený.) Dr. Remeš.

*) Notizenblatt der histor. stat. Section der k. k. mähr. schles. Gesellschaft zur Beförderung des Ackerbaues, der Natur- und Landeskunde 1870 Nr. 9. Str. 66, 67.

K dějinám literatury o jeskyni Kostelíku. Odpověď Dr. M. Kříže k poznámkám Kniesovým. a) Pan učitel Knies stěžuje si v čísle 69 str. 29 tohoto časopisu, že jsem snadno mohl pitvati nožíkem znalce článek, který on sepsal před 20 lety. Na to odpovídám: Mou povinností bylo sděliti čtenáři hlavní obsah článku a upraviti tu, oč dle mého náhledu bylo pochybeno. To jsem na stránce 14—16 učinil a nic více. b) Pan učitel Knies psal: Zadní část jeskyně ukončena jest atd. Kdybych výňatek obšírný nebyl uvedl, mohl si pan Knies stěžovat a zároveň říci, že úmyslně zamlčel jsem okolnost jím v r. 1880 zjištěnou, která prý má velkou důležitost i pro ukládání náplav v jiných jeskyních. Myšlenka tato, že jeskyně souvisejí s povrchem a že za deštivých dob protéká voda, která do jeskyně mnoho nánosu přináší, ani prý před r. 1880 známa nebyla, až prý jsem jí použil jako zbraně proti dr. Wanklovi. c) Tu se p. učitel velice klame; já jsem při svém zkoumání nepotřeboval chytati se myšlenky jeho a kouti z ní zbraně proti Dru Wanklovi. d) Pekárna čili Kostelík není ukončena (jak pan Knies tvrdí) nepatrným průchodem, nýbrž komínem 9 m vysokým a tři metry v průměru čítajícím. O tom p. Knies ničeho nevěděl; skulinou (jeho nepatrný průchod) sem voda a nános nepřichází; přicházelo sem kdysi mnoho vody a mnoho náplavy komínem uvedeným. Ten je ale od dob předvěkých ucpán a tak sem nyní (a v době historické) vůbec mnoho nánosu nepřichází; nyní prosakuje pouze tímto komínem dešťová voda usazujíc trochu kalu v zadní části. e) O komínu a jeho činnosti psal jsem dávno před 19. listopadem 1880, kdy článek Kniesův vyšel. Ve svém spise vydaném v r. 1878 »O některých jeskyních na Moravě a jich podzemních vodách“ uvádím netoliko komíny, jimiž vody do podzemních vodáren přicházejí a nános přinášejí, nýbrž určuji na základě přesného nivelování jich nadmořské výšky a vypočítávám

jich hloubky (str. 7—14—17—28—33—38—39 atd.). — Na stránce 28 pravím: Pravá skalní stěna jest prorvána rozmanitými otvory a pod jedním pozorovali jsme nános písku co znamení, že otvorem nad půdu 8 m vyvýšeným prodírá se voda písek nesoucí. Na stránce 33. píši: Do těchto vodáren přicházejí vody vysokými rampouchy přinášejíce sebou písek. V roku 1880 v měsíci srpnu sepsal jsem článek o jeskyní Krápníkové ve Sloupě; dav shotoviti 500 kusů výtisků daroval jsem je 18. srpna 1880 obci Sloupské. Článek uveřejněn byl na to jako feuilleton v Moravské Orlici dne 4. září 1880 č. 203. — V tomto článku pravím: Ve stropě nad zábradlím jsou tři otvory vedoucí do komínu, kterýmž kdysi vody tékávaly a snad někdy tekou, otvory jsou jako vylity hmotou krápníkovou, na níž na poslední vrstvě zůstaly hlinité pruhy. Tak vidíte, pane učiteli, že myšlenka Vaše přišla pro mne trochu pozdě.

Opravy. Do předešlého čísla tohoto časopisu vloudilo se několik chyb, z nichž tuto opravujeme následující: Na str. 26. »Různé zprávy«: Místo »Paběrky z Vyškova« má státi: Paběrky z Vyškovska. Na str. 28. pod zprávami »Kulturní jámy u Mostkovic« a »Pohřebiště u Žešova« opomenuto bylo uvésti jméno pisatele, p. **Ant. Gottwalda.** Na str. 29: Záhlaví poslední zprávy zníti má správně: »K dějinám literatury o jeskyni Kostelíku« (nikoli v jeskyni Kostelíku).

Literatura.

Pižmoň na Moravě. Podává dr. M. Kříž. Časopis moravského muzea zemského roč. I., číslo první. Mezi kostmi vykopanými před lety drem. Wanklem u Předmostí řed. Klvaňa první poznal úlomek lebky pižmoně, o němž práce zmíněná jedná. O něm pojednal obšírně prof. dr. Woldřich, a seznav na něm některé zvláštnosti, pojmenoval zvíře, jemuž lebka ta náležela, na počesť dra. Wankela Ovibos moschatus varietas Wankelii. — Tento vzácný zbytek glacialní zvířeny z našich krajin chová Vlast. muzeum olomoucké a zapůjčilo jej dru. Křížovi na jeho žádosť ke studiu odbornému. O tom všem a jiném není však v práci dra. K. ani zmínky. Zvlášť vytýkáme za souhlasu výboru muzejního, že muzeum, jež mu lebku zapůjčilo, ignoroval. Jest sice pravda, že autor uvádí pod čárou literaturu o témže předmětu jednající, ale činí to tak stručně, že čtenář, který nemá po ruce Annaly říšského geolog. ústavu a ročníky Časopisu vlast. muz. spolku v Olomouci, z údajů těch nemůže vycítiti, co autor šikovně zamlčeti chtěl. Pojednání psáno slohem, který není ani vědecký, ani pro širší kruhy laiků určený, neboť užívá tu autor slov a poznámek neobvyklých i ve spisech populárně psaných. Úvodem popisuje nynějšího pižmoně a poukazuje při tom na připojený obrazec, ve kterém by ani odborník nepoznal pižmoně, kdyby to tam nebylo napsáno; neboť hlava vyobrazená pižmoni nenáleží. Vyobrazení rohů je naprosto chybné. V popisu jinak, na obrazci jinak! Také popis recentního zvířete neuspokojuje. — Co o zeměpisném rozšíření pižmoně psáno, nesrovnává se úplně s pravdou. Již dříve bylo známo, že záp. hranicí v sev. Americe tvoří řeka Makenzie. Uvnitř Gronska pižmoňů není. Že jsou tundry, jež pižmoň obývá, bezlesé pustiny, s tím nelze souhlasiti. Jsouť tundry různého rázu dle vegetačních a povrchových formací, proto nelze jich nazvati pustinami. Že by se pižmoni živili lišejníky a mechy, není správno, jim jsou potravou arktické trávy, vrby a dryadka. Stručné líčení flory arktické a její poměrů biologických dvojím směrem se nese. Pod čárou jakožto výpisky z odborných knih uvedeny zástupci flory arktické, jež autor zná jen z obrázků, jinak by nepočítal Salix hastata,

S. arbuscula mezi druhy »po zemi lezoucí« (sic!). Nad čárou ale dělí autor floru tunder na »nízké křoví a rostliny kvetoucí«, jakoby vrby, brusnice a jiné nebyly kvetoucími rostlinami, jež prý nepotřebují dlouhé doby několika měsíců ku svému vývoji, stačiť prý jím lhůta tříměsíční. Mnohé z nich rostou i u nás v polohách vyšších a mají tedy delší »lhůtu« vegetační. Stylisace údajů biologických jest tak neobvyklá, až zaráží. S takovou jistotou nelze mluvit i o záhadných zjevech přírodních. Květenu arktickou vyznačují prý také trávy, mechy a lišejníky. To ovšem pravda, platí to o každé ploše vůbec. Jaké však druhy to jsou, autor nepověděl. — Jádrem celého článku jest, jak autor sám praví, osteologické srovnání lebky kraví, telete, ovce u porovnání s fragmentem pižmoně. A tu opět překvapuje konfuse v pojmech: lebka a hlava. O tom přece není pochybnosti, co jest hlava, co lebka, lebka není hlava a naopak. Užívati názvu šňupák místo čenich, místo pahýly rohové kořeny rohové neb dokonce rohy, jež na fragmentu vůbec scházejí, není správné. Chtěl-li autor stavbu lebky vysvětliti theorií o analogické stavbě obratlů, měl leccos předeslati, aby čtenáře laika nemusel překvapiti poznámkou „prozatím ať si čtenář hlavu neláme nad těmito názvy a čte dále«. — O osteologii lebek ssavců zmíněných jedná každý větší atlas osteologický. Kdo chce této stati porozuměti, musí míti po ruce lebky zmíněné, nikoli však fragment lebky pižmoně. Náhradou mají mu býti málo podařené fotografie fragmentu. Že není možno každou přírodninu fotografií jasně reprodukovati, toho důkazem jsou obrazce v pojednání. Tímto na 11 stránkách rozvedeným osteologickým popisem chtěl autor patrně dokázati, jak z resumé vidno, že názor dra Woldřicha o zvláštnostech lebky pižmoňovv jest mylný, že nebylo tedy potřebí do vědy zavésti zvíře jemuž náležela tato lebka, jakožto zvláštní druh pojmenovaný na počest dra Wankla. O tom autor vůbec se nezmiňuje. Zůstává tedy v platnosti výzkum dra Woldřicha, jemuž přísluší priorita, nikým dosud nevyvrácený. Na konec opakuje autor své domněnky o puvodu fauny i flory naší, což již jinde několikráte pověděl. Správnost výzkumů Heerových, o něž se autor opírá, výzkumy Nathorstovými, stává se v novější době pochybnou. — Časopis mor. muzea zemského si obral za úkol uveřejňovati práce vědecké. Autor měl popsati a porovnati fragment se všemi fragmenty pížmoně, kdekoliv byly nalezeny. Úkolem mělo mu býti studium srovnávací. Takto není tato publikace ani vědecká, ani populární. Aby mohla slouti vědeckou, scházejí jí novější data a vědecké doklady, nemůže pak slouti populární, poněvadž chová v sobě mnohá údajů, o něž laik vždy klopýtne. V. S.

Lovecký obzor. Illustrovaný zábavně-poučný časopis pro myslivce, kynology, ornithology a přátele přírody atd. Výborný tento časopis ukončil třetí rok svého trvání, doba zajisté nepříliš dlouhá, ale dostatečná, aby mohl býti oceněn nemalý vliv i význam jeho, kterými se řadí mezi lepší časopisy podobné. Řízen jsa osvědčeným odborníkem přináší obsah pečlivě volený a poskytuje svému čtenářstvu nejen dosti četby poučné, nýbrž i zábavné Pro lesníky jest nezbytným, jednak statěmi odbornými, jednak přílohou insertní. Stejnou důležitosť má pro přátely přírody i přírodozpytce vůbec, an přispívá svými zprávami ku poznání přírodních poměrů naší vlasti. Nemalé ceny dodává časopisu zvláštní příloha »České lesnické rozhledy,« v nichž specielně ku zájmům lesnictví se přihlédá. Leč tím není ještě obsah listu vyčerpán; mnohý sahá po knize nejen k vůli poučení, nýbrž i k vůli milému pobavení, kterého má tu dosti v části belletristické, zvláště v podařených humoreskách, charakterizujících tak dobře řízný a veselý vtip myslivců, proslulých svojí »mysliveckou latinou.« Do všech částí přispívají autorové zvučného jména a již tím cenu časopisu zabezpečují. Celým časopisem pak vane upřímný duch český, který tak mile působí na každého, komu se časopis ten do ruky dostane. Tyto vlastnosti, nepatrná cena a horlivá snaha vydavatelů dostačují ovšem úplně, aby »Lov. Obzor« zjednal si co největšího rozšíření. Objednati možno v Molenburku u Sloupu. Cena 6 kor. ročně. Absolon.

On some Foraminifera of Tithonian Age from the Stramberg limestone of Nesselsdorf. By Frederick Chapman (Zvláštní otisk z Linnean Society's Journal-Zoology vol. XXVIII.) Na foraminifery v červeném vápenci kopřivnickém se vyskytující upozornil jsem poprvé v práci »Ueber den rothen Kalkstein von Nesselsdorf« ve Verhandlungen der k. k geolog. Reichsanstalt 1897 Nr. 11. — R. 1898 uveřejnil p. Dr. Jaroslav Perner v Rozpravách české akademie r. VII. tř. II. č. 11 článek: »O foraminiferách z tithonu štramberského«, ve kterém z červených vápenců uvádí: Bulimina variabilis d'orbe, Cristellaria ro-

tulata Lam. a Cristellaria varians Bornem. — Svůj material foraminifer téže lokality přenechal jsem ku zpracování p. Chapmannovi v Londýně. Nalezeno celkem 14 druhů, mezi nimi dva vůbec nové a sice: 1. Haplophragmium agglutinans d'orb. 2. Haplophragmium neocomianum Chapmann. 3. Ammodiscus incertus d'orb. 4. Involutina Remešiana sp. nov. (k poctě referentově.) 5. Involutina conica Schlumberger. 6. Valvulina cuneiformis sp. nov. 7. Lingulina nodosaria Reuss. — 8. Lingulina ovalis Schwager. 9. Vaginulina truncata Reuss. 10. Cristellaria Bronni Römer. 11. Cristellaria calva Wisniowski. — 12. Cristellaria gibba d'orb. 13. Cristellaria rotulata Lam. 14. Cristellaria cultrata Montfort. Dr. Remeš.

Two new species of ostracoda of Tithonian Age from Nesselsdorf, Austria. By Frederick Chapman. (Zvláštní otisk z Geological Magazine Decade IV. Vol. VII. Nr. 433, p 325, July, 1900.) Mezi materialem foraminifer z červených vápenců nalezeny dva nové druhy korýšů skořepatých (ostracod), které p. Chapman v této práci pod jménem Bythocypris (?) Jurassica sp. nov. a Bairdia Nesselsdorfensis sp. nov. vyobrazuje a popisuje. Dr. Remeš.

K. Absolon: Zwei neue Collembolenformen aus den Höhlen des mährischen Karstes. (Zool. Anz. Bd. XXIV. Nr. 634.) — V přítomné stati pokračuje autor v popisu podivuhodných nově objevených tvorů z jeskyň moravských a podává díagnosu dvou nových zástupců rodu Isotoma, z nichž jeden jest památný hlavně tím, že patří k nejmenším šupinuškám dosud známým. Za to jest jedním z nejobyčejnějších živočichů našich jeskyň vůbec, obývaje v neuvěřitelném množství na stalagmitech a stěnách. Do textu jsou vřaděny 4 figury. znázorňující hlavní znaky nových forem, Ref. Jos. Vališ.

Zprávy spolkové.

Kronika Musejní.

Den 28. ledna t. r. zaznamenáváme v kronice musejní jakožto smuteční. Odešelť nám na věčnosť jeden z nejstarších členů a příznivců Vlasteneckého muzejního spolku pan Frant. Stejskal ve věku 80 let, jehož jméno záhy po založení Spolku muzejního každoročně zaznamenáváno nejen jako člena, ale i jako podporovatele myšlenky založení budovy musejní. Každoročně přihlásil se s příspěvkem, pochopiv důležitost vlastního stánku pro sbírky muzejní, ač muzeum tehdy prostrannějšími místnostmi disponovalo než dnešního dne, kdy při stálém vzrůstu sbírek tyto v týchže těsných místnostech trvati musejí. Dobře pochopil dobročinný kmet úkol vlasteneckého obecenstva Olomouckého, on procítil tíseň naši a velkolepými svými odkazy snažil se způsobiti nápravu tam, kde jí potřebí. Mimo skvostný dar Matici Školské v Olomouci věnoval na stavbu budovy muzejní 2000 K, posunuv takto otázku zřízení budovy, jež výbor poslední leta tolik zaměstnává, značně ku předu a označiv čeho v Olomouci potřebujeme nutně, čímž postavil si pomník v srdcích členstva muzejního nehynoucí! — Dne 11. února slouženo slavné Requiem za zesnulého v chrámu Páně ctih. OO. kapucínů v Olomouci, jehož výbor Muzejní se súčastnil. Česť budiž památce velkého dobrodince pana Frant. Stejskala a pokoj jeho popeli! — V měsíci březnu koná se valná hromada Vlast. muzejního spolku, jejíž doba blíže označena bude v místních veřejných listech českých. — V Malých Prosenicích sebrali tamnější občané mezi sebou 26 korun na stavbu budovy muzejní v Olomouci a zaslali předsedovi spolku muzejního s přípisem plným hlubokého porozumění pro Vlast. muzejní spolek. Výbor Vlast. muz. spolku vzdává tímto veřejně díky a přeje si, by našlo se v našich českých obcích hojně následovníků. **MUDr. A. Hříbek,** t. č. jednatel.

Výkaz darů,

jež věnovali fondu Palackého od 1. prosince až do 28. února 1901 následující P. T. příznivci vlast. spolku muzej. v Olomouci:

	K h
Ad. Bayer, koop. v Bránkách	1·—
Jan Bouček, stavitel v Židlochovicích	2·—
Alex. Dvořák, c. k. pošt. assistent v Táboře	1·10
Ant. Fejfalík, c k. pošt. assistent v Praze	1·—
Jan Franc, c. k. pošt. ofic. v Pardubicích	2·—
Boh. Fukala, koop. v M. Ostravě	4·—
Její Exc. Teréza lanthrab. Fürstenbergová, dvorní dáma ve Vídni	10·—
Fr. Gloss, nadučitel v Žadovicích u Kyjova	1·—
JUDr. Arn. Gottwald, advokát ve Znojmě	2·—
Louisa Halova v Praze	2·—
Tomáš Hájek, far. n. o. v Kroměříži	2·—
Fr. Hoch, far. v Jaroměřicích u M. Budějovic	2·—
Jos. Holeček, kníž. ředit. panství a lesmistr v Plasech	2·—
Vojtěch Hořínek v Praze	3·—
Ž. Hrubanová, pěstounka v Prostějově	2·—
Vil. J. Hruška, c. k. post. assist. v Praze	1·—
Fr. Chudoba, far. n. o. ve Zdounkách	1·—
Marie Kořánová, choť ředit. cukrovaru v Kroměříži	2·—
Jos. Král, far. ve Frýdlantě	3·—
Ignác Kremel, far. ve Francové Lhotě u Val. Klobouk	1·—
Pavel Krippner, c. k. gymn. řed. v Boskovicích	3·—
Vinc. Kubáč, koop. v Jakartovicích, Slezsko	1·—
Otakar Kučera, c. k. pošt. assist. v Jilemnici	1·—
Frt. Künstler, kaplan v Dubě	1·—
JUDr. Lenoch, adv. ve Vídni	1·—
Ferd. Lužný, far. v Jelení u Bruntálu	1·—
Josef Macháček, účetní velkostatku v Kvasicích	2·—
Dam. J. Manžel, převor k. řádu praem. na Strahově v Praze	2·—
Jos. Matoušek, koop. v Tasovicích u Znojma	1·—
Snáška	58·10
Přenáška	58·10
Josef Matyáš, far. v Předmostí u Přerova	6·—
Anna Možná, pěstounka v Prostějově	2·—
Jan Neff, velkoobchodník v Praze	2·—
Marie Neffová v Praze	2·—
Ludvík Nejedlý v Nov. Bydžově	2·—
Fr. Pavlíček, far. v Kozlovicích u Frenštátu p. R.	1·20
Franěk Páris, solic. v Praze	1 —
Václav Pecháň, c. k. pošt. ofic. v Hradci Král.	3·—
F. Petřvalský, far. v Nov. Sídlech	1·—
Edv. Prosek, c. k. prof. v Příboře	1·—
„Omladina“ s přispěním občanů v Mal. Prosenicích	10·—
Alois Příhoda, c. k. pošt. assist. ve Vídni	1·—
Jan Pukl, c. k. pošt. ofic. v Pardubicích	1·—
Jan Reyl, přednosta žel. stanice v Bedihošti	2·—
Frt. Roubal. c. k. účet. assistent v Praze	1·—
Raim. Sedláček, far. na Ostravici u Místku	2 —
Kajet. Sláma, děkan v Přerově	2·—
Met. Směták, koop. ve Velké Bystřici u Olomouce	2·—
Ignát Spurný, nadlesní n. o. v Litovli	2·—
Marc. Suchánek, far. n. o. v Březové u Svitav	1·—
Jan Turek, c. k. poštmistr v Rožmitáli	1·—
Jan Vyhlídal, kaplan v Hulíně sbírkou	16·40
k níž přispěli po 1 K·— Fr. Beneš, rolník, Fr. Drobný, K. Filla, učitel, Robert Kořán, ředit. cukrovaru, Jos. Koza, odb. učitel, Nejmenovaný, J. Omasta, rolník, Josef Paul, měšťan, Alois Pospišilík, obv. zvěrolékař, K. Skopal, rolník, Jan Stratil, kooperator, B. Surma, odb. učitel, MUDr. Vinař, lékař, Jan Vyhlídal, kaplan; po —.50 h: C. Paul, obchodník, Fr. Rygálová, rol., Frt. Sklenář, rolník; po —·40 h: K. Rygál, rolník; po —·20 h; Leonhard Omasta, rolník; Jos. Šuffner; po —·10 h: MUDr. Pospíšil, lékař, všichni v Hulíně.	
Ed. Vymětal, far. n. o. v Slatěnicích	1·—
Úhrnem	121·70

Přenáška . . .	121·70
Frt. Vysloužil, far. ve Vranové Lhotě	2 —
Tom. Widermann, far. v Klenovicích . . .	2·—
Cypr. Zavřel, duch. správce úst. choromysl. ve Šternberku .	2·—
Frant. Žurek, katechéta reálky v Jevíčku	1·—
Úhrnem . . .	128·70

XXVIII. výkaz darů

jež vlast. spolku muzej. v Olomouci na zjednání vlastní muzejní budovy v prosinci 1900 poskytli tito P. T. příznivci jeho, a sice:

	K h
A. Bělíková, choť advokáta v Rouchovanech	2 —
Regina Bíbová, učitelka v Praze	1 —
Josef Boháček, c. k. pošt. kontrolor v Praze	2.—
J. Brázdil, c. k. inspektor hl. tov. na tabák v Sedlci . . .	6.—
Čtenářská beseda v Čáslavi .	2·—
Ladislav Černý, c. k. pošt. assist. v Karl. Varech	2·—
Vojtěch Čihák, c. k. poštmistr ve Šmidárech	3 —
Josef Dobeš, c. k. pošt. assistent v Hořici	1·—
Ant. Doležel, prof. zem. vyš reálky v Prostějově . . .	1·—
Jan Drahorád, c. k. poštmistr v Sedlci u Blatné . . .	1·—
Sbor učitelský gymnasia v Král. Dvoře n. L.	9·—
Th. Dr. Frt. Ehrmann, bisk. sekretář v Brně	1·30
Emilie Ellederova v Litovli .	6·—
Jaroslav Fišer, c. k. pošt. assist. v Ústí n. O.	1·—
Jaroslav Geprt, nájemce dvoru v Chvalnově u Střílek . .	2·—
Josef Glücksmann, c. k. poštmistr v České Třebové . . .	2·—
Fr. V. Goller, ústř. ředitel české spol. pro průmysl cukerní v Praze	5·—
Zdeněk Hek, c. k. poštovní oficiál v Praze	1·—
Čeněk Hejský, c. k. poštovní assistent v Chrudimi . . .	2.—
Jan Hellich, lékárník v Poděbradech	2·—
Jan Hladík a K. Vyhnánková, štukatéři v Olomouci . . .	2·—
Vojtěch Horlivý, c. k. pošt. assist. na Smíchově, sbírkou mezi pošt. úřed. na Smíchově . .	3·10
Snáška . .	57·40

Přenáška . .	57·40
Josef Hrubý, kooperator v Nákle	2·—
Josef Charfreitag, c. k. poštmistr ve Vysoké u Mělníka . .	3·—
Ph. Dr. Jos. Kalousek, c. k. univ prof. v Praze	2·—
Bedřich Kancnýř, c. k. rada zem. soudu v Brně	2·—
JUDr. Václav hr. Kaunic, velkostatkář ve Slavkově . . .	3·—
Ed. Kláštersky, c. k. pošt. kontrol. v Podmoklech	2·—
Jan Knies, učitel v Rogendorfě .	2 —
Frt. Knotek, c. k. pošt. tajemník v Praze	1·—
Martin Konečný, c. k. pošt. assist. v Karlíně	1·—
Dominik Kovařovič, c. k. poštovní assistent v Praze . . .	1·—
Josef Krátký, farář ve Ptení .	2·—
Václav Kuneš, c. k. pošt. assist. v Praze	4·—
Mikuláš Lehmann, c. a k. dvorní závod umělecký v Praze . .	4·—
J. Jasnosť Jan, panující kníže z Liechtenštejna . . .	80·—
Občanská beseda v Mor. Loděnici	2·—
Jaroslav Lukeš, c. k. poštmistr ve Volyně	2·—
Měšťanská beseda ve Vel. Meziříčí	2·—
Josef Neruda, c. k. pošt. oficiál v Gmundenu	3·—
Ant. Nosek, c. k. prof. v Čáslavi	2·—
K. Novák, obchod. v Olomouci .	2·—
Jan Novotný, k. a. lesní v Krásensku	3·—
Obec Postřelmov . . .	5·—
Obec Švábenice	4·—
Josef Ort, vrch. účetní svatovácl. zál. v Praze	10·—
Družstvo divadelních ochotníků .	1·—
Josef Pažout, c. k. pošt. assistent v Jičíně	1·—
Frt. Pácal ve Vídni . . .	1·—
Eugen Pech, c. k. poštovní oficiál v Praze	1·—
Julie Pevná, obch. v Olomouci .	1·—
Ph. Dr. J. L Píč, c. k. univ. prof. v Praze	3·—
Úřednictvo c. k. pošt. úřadu v Písku sbírkou	2·20
Konvent řádu sv. otce Dominika v Praze	5·—
I roln. sladovna v Prostějově .	2·—
A. Příhoda, Jos. Psotnička a Jan Tuček, c. k. pošt. assist. v Josefově	3·—
J. Pytlíkova v Plzni . . .	5·—
Čten.-pěv. spolek »Hlahol« v Rozvadovicích . . .	2·—
J. Řídký, c. k. pošt. sekret. v Praze	1·—
Snáška . .	229·60

Přenáška . . . 229·60
Jan Sedláček, vrchní inženýr na Hluboké . . . . . . 20·—
Mar. Smolíkova, učitelka v Praze 1·—
Jindř. svob. pán Spens-Booden, vrchní zemský stavební rada na Smíchově . . . . . 2·—
Josef Stára v Radonicích . . 2·—
MUDr. Josef Stránský, c. a k. pluk. lékař na odp. v Přerově . . 3·—
Lad. Škach, c. k pošt assist. na Kr. Vinohradech . . . 1·—
Alois Švarc ve Velimi . . . 2 —
V. A. Trka, c k. pošt. assistent v Rakovníce sbírkou . . 1·30
Kamil Třešňák, c. k. pošt. oficiál v Litoměřicích . . . . 1 —
Společenstvo smíšených řemesel v Týništi n. O. . . . . 10· -
Božena Vítězova, učitelka v Kroměříži . . . . . . 2·—
Josef Votava, c. k. pošt. admin. v Štěkni . . . . . . 1·—
Theodor Vymětal, farář v Bedřichově p. Oskava . . . 1.—
Arnošt Wadas, lesní správce v Lazích . . . . . . 2·—
Frant. Wania, c. k. gymn. prof. v Šumperku . . . . 4·—
Vilémina Wanderová, choť c. k. živnost. inspek. v Plzni . . 5·—
A. Weselý, zem. stav. rada v Brně 3 —
Vladimír Zach, c k. úč. assist. pošt. řed. v Št. Hradci . 1 —
T. Zaoral, farář v Morkovicích 2·—
Václav Zdichynec, c. k. pošt. assist. v Strakonicích . . . 1·—
Dohromady . . 294·90
K tomu:
Úroky za rok 1899 , . 511·52
Úroky za rok 1900 . . 671·48
Zůstatek z předešlého účtu 18.092 68
Úhrnem . . 19.570·58

Za měsíc leden 1901:

Richard Antl, koop. v Kelči . . 1·—
Augustin Bajer, koop. ve Strážnici 1·—
Jos. Barták, arcikněz n. o. v Ostrohu 6·—
Josef Barták, místoděkan v Ostrohu 3·—
Jan Baudiš, c. k. poštmistr v Jaroměři . . . . 2·—
Dr. Leopold Bátěk v Hradci Král. 2.—
Josef Bonta, c. k. vrch. pošt. ofic. v Pardubicích . . . . . —·50
Čten. pěv. spolek v Citově . . 1·30
Albert Čáp, c. k. horní rada v Příbrami . . . . 8 —
Ferdinand Dedek ve Zdounkách . 2·—
Vrat. Devetter, c. k. pošt. assist. v Karlíně . . . . . . 2·—
Snáška . . 28·80

Přenáška . . . 28·80
Josef Dittrich, c. k. pošt. ofic. na Kr. Vinohradech . . . . 1·—
Boh. Dítě, c. k. vrch. pošt. ofic. v Náchodě . . . . . . 1·—
A. Dítko, farář v Langenloisu . 8.—
Frant· Doležel, učitel v Kroměříži 2·—
Fr. Dvořáček, koop. v Uh. Brodě . 1·—
Josef Dvořák, farář v Střeběticích 1·—
Karel Eger, hostinský v Zelenkách u Duchcova . . . . . . 4·—
Ph. Dr. Václav Felix, soukr. docent česk. tech. v Praze . . 2·—
Ant. Fícek, farář v Metylovicích . 1·—
MUDr. Fr. Formánek, lékař v Brně 1·—
Josef Frýbort, maj. knihařského závodu v Prostějově . . . 1·—
Josef Fusek, děkan v Příboře . 3·—
Felix Gerich, koop. ve Šternberku 2·—
Ant. Gottwald, učitel v Prostějově 2·—
Fab. Gregárek, farář v St. Bělé . 3·—
Josef Grmela, farář v Šumvaldě . 2·—
Frant. Hammer, kaplan v Tištíně . 2·—
Frt. Hanák, kanovník v Kroměříži 4·—
Jan Harna, lékárník v Kroměříži . 2 —
Jan Havlásek, sochař a maj. kam. závodu v Olomouci . . . 10·—
Frant. Hájek, c. k. pošt. assist. na Smíchově, II. sbírkou na c k. pošt. úřadě na Smíchově . 1 —
Tomáš Hánl, kněz církr. n. o. v Žalkovicích . . . . . 1·—
Fr. Heidenreich, účetní v Určicích 2·—
Čeněk Hemzal, c. k. pošt. ofic v Praze . . . . 2 —
Frant. Herold, kaplan v Litovli 2·—
Jan Hlačík, farář v Mokrých Lazcích u Opavy . . . . . 5·—
G. ryt. Hodek v Pětipsích . . 4·—
MUDr. J. Hoffner, lékař v Kvasicích 4 —
Jan Homolka, kontrolor k. a. hlav. pokladny v Praze . . . 1 —
Ludvík Homolka, pivovar v Domažlicích . . . . . . 1·—
Ant. Horák, c. k. pošt. assist. v Praze . . . . 1·—
Frant. Hornof, c. k. pošt. assist. v Teplici-Šanově . . . 1 —
Vojtěch Hořínek v Praze . . 3·—
In. Hošťálek, c. k. pošt. assist. ve Vídni . . . . 1 —
Jan Hrabčík, c. k. pošt ofic v Brně 1.—
Alb. Hrubý, c. k. pošt. ofic. ve Vídni . . . . 1·—
Petr Hruška, c. k. pošt. assist. v Praze . . . . 1· -
Jan Hubáček, c. k pošt. pokladník v Karlíně . . . . . . 1·
Frant. Hudek, kooperator v Hluku 1 —
Roln. mlékařské družstvo v Charvátech . . . . 2·—
Alois Jakubský, kupec v Třebíči . 1·—
Snáška . . 118·80

Přenáška . . .	118·80
V. Jakubíček, c. k. pošt. ofic. v Praze	—·50
Gabriel Janáček, účetní sladovny v Prostějově	2·—
Jan Janda, c. k. pošt. assistent v Praze	1 —
Veronika Janíkova, učitelka v Rožnově	—·70
Josef Janota, c. k. poštovní kontrolor v Praze	1·—
J. Jelínek, c. k. pošt. koncipista v Praze	1·—
J. Jeřábek, far. v Žeranovicích .	1·—
C. k pošt úřad v Jičíně .	2·60
F Jiřičný, koop. v St. Bělé .	2·—
J. Jureček v Jedlí	1 —
Stanislav Jůza, c. k. poštmistr v Mladé Boleslavi . .	1·—
Gustav Kabašta a Karel Málek c. k. pošt ofic. v Praze . .	1·—
MUDr. Břetislav Kalandra, lékař ve Frenštátě p. R. . . .	2·—
Viktorin Karas, c. k. gymn. prof. v Opavě	1 —
Alois Kašpárek, děkan v Č. Brodě	1·—
JUDr. Josef Kautský, c. k. pošt. koncipista na Kr. Vinohradech	1·—
Ant. Kavka, c. k. pošt. koncipista na Smíchově	2·—
Theodor Káčer, farář v Kuželovém u Strážnice . . .	1·—
Frant. Kégl, c. k pošt ofic. v Hodoníně	1·—
Rudolf Klapil, zednický mistr v Hodolanech	1·
Jan Kleveta, koop. v Domažlicích u Přerova	2·—
Čeněk Klink, c. k. poštovní ofic. v Prostějově	1·—
M. Knappová, choť učitele v Ivanovicích	2·—
Jan Kobliha, farář n. o. v Bystřici p. H.	2·—
Alois Koláček, naduěitel v Bezměrově	2·—
Okresní výbor v Kolíně . .	5·—
Ignác Korhoň, koop. v Mladeňovicích u Frankštátu . .	1·—
J. Kosch, c. k. stavební rada v Brně	2·—
Fr. Košut, naduěitel v Týnci .	1·—
Jan Kouřil, farář v Cetechovicích p. Střílky	2·—
J. Koutný, rolník-výměnkář v Lužici	2·—
Jos. Kovařík, c. k. pošt. assistent v Praze	1·—
Lad. Král, c. k pošt ofic. v Praze	1·—
J. Krč, koop. v Greifendorfě .	2·—
JUDr. Gustav Kreiml, c. k. notář v Libochovicích . . .	2.—
Josef Krejsa, c. k. pošt. oficiál v Praze	2·—
Snáška .	173·60

Přenáška . .	173.60
H. Krch, c. k. gymn. prof. v Přerově	1·—
Boh. Kroupa. c. k. pošt. assistent v Karl. Varech . . .	2·—
H. Kuba, c. k. poštmistr v Dobříši	1·—
J. Kubíček, c. k. poštmistr v Pečkách n. st. dráze . .	1.—
Romuald Kučera, c. k. poštovní assistent v Ústí n. L. . .	1.
Jan Kvapil, c. k. pošt. pokladník v Č. Budějovicích . . .	2 —
Jan Kyselák, c. k. pošt správce v Domažlicích . . .	1·—
Ed. Langer v Hodolanech . .	2·—
Frant. Lego, ředitel dív. škol v Jindř. Hradci	—·30
Úřednictvo c. k. pošt. úřadu v Lounech	2·—
J. Ludvík, farář n. o. v M. Skalici u Č. Skalice . . .	—·40
A. Lužný, koop. v Šumicích .	1·—
J. Lužný, far. v Prusinovicích .	1·—
Frant. Malota, farář v Bílovicích u Uh. Hradiště	8·—
Jan Maštalíř, koop. v Derfli u Uh. Hradiště . . , . .	1 —
Ant. Mejdřický, c. k. pošt. ofic. v Praze	—·60
Martin Míkulka, koop. v Německé Loděnici	2 —
Frant. Mojžíš, c. k. pošt. kontrolor v Praze	1·—
Vincenc Moravčík, farář v Rudicích u Nezdenic . . .	2·—
Vlastimil Morkovský v Olomouci (pseudonym)	8·—
J. Navrátil, koop. v Příboře .	1·—
Rajmund Netroufal, majit sklenář. závodu v Prostějově . . .	1·
J. Novák, koop. v Prusinovicích .	1·—
Václav Novák, c. k vrchní pošt. ofic. v Praze	1·—
F Novosad, maj. řezn. závodu v Prostějově	1·—
Jan Oppetz, farář n. o. v Příboře	2·—
Mag. pharm. Flor. Oščádal, drog. v Přerově	1·60
F. Ošťádal, far. v Moravici u Melče	1·—
Sylvestr Paul, lékárník v Brně .	1·—
Franěk Páris, solicit. v Praze .	1·—
Vinc Pecháček, kaplan v Kyjově	1·—
O. Petera, obch. v Olomouci .	1·—
Fr. Perútka, c. k. okr. školní inspektor v. v. v Uher. Hradišti	2·—
V. Pinkava, kaplan v Jablonném	2·—
Jan Pírek, farář v Oujezdě u Vyzovic	2·—
Ant. Pleva, koop v Klenovicích	2·—
Frant. Plouhar a August Šilingr, c. k. pošt. assist. v Mostě .	3·40
Úhrnem . .	236·90

Přenáška . . 236·90

Adolf Pluhař, c. k. poštov. assist. na Král. Vinohradech . . 1·—
Stolní společnost »Havlíček« na Letné v Plzni . . . . 5·—
Vincenc Podhajský, c. k okresní školní insp. na Kr. Vinohradech 2·—
Jan Podsedníček, far ve Strážnici 2·—
Josef Pokorný, zednický mistr ve Kralupech . . . . . 1·—
Jaroslav Polanský, c. k. pošt. ofic. v Kolíně . . . . . . 2·—
Frant. Pospíšil, majitel zámečn. závodu v Prostějově . . 3·—
Theol. Dr. Jan Pospíšil, arcikněz v Bzenci . . . . . 1·—
Jan Pospíšil, děkan v Litenčicích 5·—
Pošta povozná v Praze . . 2·—
Jos. Prokeš, koop. v Postřelmově —·30
Václav Prokop, c. k. poštmistr ve Zvoleněvsi . . . . . —·50
»Omladina« s přispěním občanů v Mal. Prosenicích , . 16·20
Společenstvo stolářů v Prostějově 10·—
JUDr. Konr. Prušák, c. k. vrchní zem. soud. rada v Praze . . 2·—
Roln. děl. spolek v Přáslavicích 10·—
Ant. Přemyslovský, děkan ve Val. Kloboucích . . . . 3·—
Hospodyňský kurs v Přerově 10·20
Frt. Přikryl, farář ve Spálově u Hranic . . . . . . 3·—
Jaroslav Pšenička, c. k. pošt. ofic. v Praze sbírkou, k níž přispěli po 40 h: Jos. Knob, c. k. pošt. kontrolor, Jarosl. Pšenička, c. k. pošt. ofic.; po 20 h: Fr. Farský, c. k. pošt. kontrolor, Jos. Hájek, c. k. pošt. kontrolor, Viktor Marady, c. k. pošt. assistent, Bedř. Wildt, c. k. poštovní assistent, vesměs v Praze. 1·60
Fr. Rašper, koop. ve Valaš. Kloboucích , ... 2·—
L. Ratolístka, chemik cukrovaru ve Vinoři . . . . . . 2·—
Arnošt Reimer, lesmistr v Protivíně 2·—
Frant. Rogoš, koop. v Želechovicích u Zlína . . . . 1·—
Václav Romováček, archit. v Praze 3·—
Fr. Rosický, c. k zem. školní inspektor v Praze . . . 2·—
Julian Roska, správce k. a. účtárny v Kroměříži . . . . 2·—
JUDr. Pavel Růžička, magistr. rada v Praze . . . . . . 2·—
K. Ryba, c. k. pošt. pokladník v Chomútově . . . . 2·—
Celestýn Rypl, chef gen. zastup. poj. »Praha« v Plzni . . 2·—

Snáška . . 337·70

Přenáška . 337·70

Th. Dr Jan Říha, c. a k. tajný rada, biskup v Č. Budějovicích . . 10·—
Jan Říha, farář v Pohořelicích . 6·—
Ferd. K. Semerád, c. k. pošt. assist. v Praze . . . . . 1·20
Roln. mlékařské družstvo v Senici 10·—
F & B. Schmaus, velkoobchod vínem v Prostějově . . . 2·—
Václav Schmidt, úředník cukrovaru ve Zvoleněvsi . . . . . 2·—
Jindř. Schrotz, účetní na Smíchově ·—
Jiří Skokan, vrch. inženýr c. k. st. drah v Praze . . . . . 2·—
Josef Skrejšovský, c. k. pošt. assist. v Podmoklech . . . 1·—
Norbert Smékal, kněz ř. kapuc. v Brně . . . . . . 2·—
Marie Spáčilová v Bedihošti . 1·40
JUDr. Ignác Stavěl, advokát v Prostějově . . . . . . 2·—
Frant. Studený, farář v Slavičíně 2.—
Marc. Suchánek, farář n. o. v Březové u Svitav . . . . 1·—
Marie Suchánková, choť statkářova v Solnici . . . . . . 2·—
MUDr. Josef Suttnar, lékař v Blovicích . . . . . . 1·—
Karel Svoboda, c. k. vrch. pošt. ofic. v Praze . . . . 1·—
Leopold Svoboda, maj. sklenář. závodu v Prostějově . . . 1·—
Š. F. v Liptáli . . . . . 1·—
Josef Šafránek, c. k. pošt. ofic. v Pardubicích . . . . . 2·—
Jan Šebestík, farář v Žalkovicích 2·—
J. Šerý, c. k. pošt. assist. v Praze 1·—
MUDr. Josef Smakal, lékař ve V. Cakovicích . . . . . . 5·—
Fr. Špička, děkan v M. Ostravě 6·70
Fr. Šternberský, ředit. škol v Kroměříži . . . . 3·—
Josef Štěpán, c. k. pošt. assist. v Karlíně . . . . 1·—
Alois Štěpina, spirit. ve V. Lukově u Holešova . . . . 1·—
Otokar Tauber. koop. ve Strážnici 1·—
Ant. Tesař, c. k. notář v Kyjově 2·—
Josef Thun, farář v Nákle . . 2·—
Jan Tobiasch, c. k. vrch. pošt. rada v Praze . . . 2·—
Frant Toman, farář v Charvátech 2·—
Jan Toman, c. k. pošt. koncipista v Praze . . . . . . 2·—
Jos. Tomáš, čekatel učit. v Jinomostí 2·—
Jan Vaníček, c. k. zem. soudní rada v Holešově . . . . 1·—
Karel Štěp. Vodička, minorita v Č. Krumlově . . . . . 2·—
Jos. Vojtíšek, c. k. pošt. pokladník ve Vídni . . . . . . 1·—

Snáška . . 425·—

Přenáška . .	425.—
Ant. Vomáčka, c. k. pošt. assist. v Kolíně	2·—
Alois Vrba, kaplan v Staříči .	1·—
František Všetečka, c. k. stav. adjunkt pošt. řed. v Pardubicích	1·—
Fr Vuršr, účetní m. spoř. v Plzni	2·—
Jan Vyhnánek, c. k. gymn. prof v Pelhřimově	1·—
Frant. Výlet, katech. ve Svitavách	1·—
Edvard Wolf, děkan v Holešově	2 —
Frant. Zapletal, koop. v Trnávce u Mor. Třebové . . .	1·—
Jan Zelenka, farář v Mankovicích p. Odry	1·—
Karel Zeman, c. k. pošt. assist. v Praze	1·—
Josef Zimek, c. k. pošt. kontrolor v Bílsku	3·—
Dohromady .	441·—
Zůstatek koncem roku 1900	19.570·58
Úhrnem .	20·011·58

Za měsíc únor 1901:

Jan Baďura, far. v Týně . .	1·—
Josef Baďura, far. v Kurovicích .	1·—
Arnošt Balzar, ú. o. civ. geometr na Smíchově	2·—
Josef Bartoník, far. v Písařově .	1·—
Jan Bartošek, mlynář v Novosadech u Olomouce . . .	5·—
Th Dr. Josef Bena, ředit. k. a. chlap semináře v Kroměříži .	1·—
Frant. Beneš, koop. v Rudolticích u Osoblahy .	3·—
Norb. Beneš, koop. v Prostějově	1·—
Ant. Benýšek, farář ve Vysokých Žibřidovicích . . .	1·—
Karel Bilčik, k. a. kons. revid. účtů v Olomouci . .	10·—
Vinc. Bílek, c. k. pošt. ofic. ve Vídni	1·—
Jan Bogar, koop. v Jaroměřicích u Jevíčka	1·—
Jan Boháček, lesní kontrolor v Břeclavě . .	4·—
JUDr. Fr. Brzobohatý, advokát v Lipníku . . .	2·—
Ferd. Bujnoch, c. k. pošt. oficiál ve Vídni	1·—
J. Burian v Brně .	1·—
Fr. Cichra, vychovatel v domě kníž. Paara ve Vídni . . .	2·—
Emerich Čech, ofic. sev. dráhy cís. Ferdinanda v Polomi .	2·—
Ph. Dr. Lad. J. Čelakovský, c. k. univ. prof. v Praze . . .	10 —
J. V. Černý, lesovný v Berouně, Kr. České	1·—
Kolej redemptoristů v Července .	4·—
Snáška . .	55·—

Přenáška . .	55·—
Frant. Daneček, kaplan v Krumsíně	1·—
Jan Daněk, viceděkan v Hovězí	2 —
Jan Dočkal, koop. v Benešově, Slezsko . . .	1·—
Frt. Dokoupil, koop. v Nákle .	3·—
Frt. Dokoupil, koop. v Ousově .	2·—
Ant. Dolák, farář v Bochoři .	2 —
Josef Doležel, farář v Chropini .	2·—
Ed. Domluvil, c. k. prof. nábož. ve Val. Meziříčí . .	2·—
Josef Dostál, farář v Zábřehu u Svinova	2·—
Josef Dostál, koop. v Štablovicích u Opavy . . .	1·—
Richard Dostál, kaplan v Pusté Polomi	1·—
Frt. Dovrtěl, koop. v Kujavách	2·—
J. Droběna, kanovník v Kroměříži	5·—
Karel Dřímal, koop. v Bludově .	2·—
Jan Dušánek, c. k. pošt. oficiál v Praze . . .	1·—
Max Dvořák, bibl. a archivář v Roudnici n. L. . . .	1·—
Ignác Eichler, far. v Břesovicích u Prostějova	2. —
Met. Fabel, řezbář a měšťan v Prostějově . . .	1·—
Vend. Figar, zám. kaplan v Kyjovicích u Klimkovic . .	2·—
MDr. Ant. Frič, c. k. univ. prof. v Praze .	10. —
Školní sestry ve Fryštáku .	1·—
F. Gregor, obchodník v Kyjově	2·—
Jan Grussmann, far. v Ženklavě u N. Jičína .	2·—
Karel Hajda, far. v Šumvaldě u Budišova .	2·76
Karel B. Hanák, farář v Bernaticích u N. Jičína	—·70
V. Havelka, farář ve Vyzovicích	2·—
Ferd. Hájek v Suczavě, Buk.	5·—
JUDr. Fr. Heyl, c. k. notář ve Šternberku	4·—
V. Hladký, koop. v Drahanovicích	2·—
Střelecký spolek v Hnojicích	8 —
L. Holain, farář v Slavoníně .	2·—
JUDr. J. Horák, adv. v Prostějově	3. —
Farní úřad ve Velké Hrabové .	—·40
Jan Hradil, farář v Slušovicích .	1. —
Okr. učitelská knihovna v Uher. Hradišti	3·—
R. Hrdlička, far. v Dobromělicích	1·—
Hugo Hubík, obch. v Uh. Hradišti	2·—
Klement Humplík, koop. ve Frýdlantě .	2·—
Pavel Chalupa, farář ve Stříteži .	1·—
Fr. Choleva, nad. kaplan v Bílovci	2·—
Ant. Christen, far. n. o. v Hradci u Opavy	1·—
Fr. Chudoba, far n. o. ve Zdounkách	2 —
Snáška . .	149·86

Přenáška . , ,	149·86
Fr. Jančík, katecheta v Zábřehu	2·—
Jan Jandásek, farář ve V. Bystřici u Rožnova	2·—
Albín Jandl, učit. m. šk. ve Slavkově	1·—
Josef Janiček, farář v Jakubovicích u Šilperka . . .	2·—
Alois Ječmínek, far. v Rudě n. M.	2·—
Hosp. spol. okr. Šilperského v Jedlí	4·—
Jan Jordán, koop. v Litultovicích	2·—
Tomáš Jurásek, koop. v Jestřabí u Olomouce . .	1·—
Josef Kadlíček, farář na Skřípově u Konice	1.—
Bedřich Kaisl, c. k. berní kontr. v Chlumci n. C. . . .	1·—
Jan Kaláb, farář v Hrušce p. Němčice na Hané . .	2·—
Vilém Kapus, c. k. notář ve Vel. Meziříčí	2·—
B. Kaun, kapit. děkan v Kroměříži	4·—
V. Kerhart v Poděbradech . .	2·—
Tomáš Klein, far. v Hradci u Opavy	1·—
Frt. Kloss, farář ve Větřkovicích p. Vítkov	1·—
Josef Knaibl, farář v Pusté Polomi	1·—
Jakub Knapp, kaplan v Těšeticích	—·30
Albert Kocian, c. k. pošt. assist. v Teplici městě, Kr. České .	1·—
Jano Köhler, akad. malíř v Nenkovicích u Kyjova . . .	2·—
Ludvík Koncer, farář v Barnově p. Rudoltovice . .	2·—
Ludvík Koller, farář ve Smržicích	2·—
Jan Korčian, koop. ve Velk. Ořechově . . .	2·—
Dr. Karel rytíř Kořistka, c. k. dvorní rada v Praze . .	5·—
Ant. Koutný, far. ve Velk. Újezdě	1·—
Th. Dr. Fr. Krasl, prelát u sv. Víta v Praze .	3·—
Farní úřad v Krásensku .	1·20
Josef Kroupa, farář v Přemyslovicích u Konice	1·—
JUDr. Karel Krška, c. k. nám. st. zástupce v Brně	2·—
Th. Dr. Frt. Xav. Kryštůfek, kanovník, c. k. univ prof. v Praze	1·—
Frt. Kubarth, farář v Lešné .	1·—
Th. Dr. Ant. Kubíček, c. k. prof. náb. v Opavě .	2·—
A. Kulhavý, far. v Beňově u Přerova	5·—
F. Kužela, farář v Dlouhomilově	1·—
Fr. Kvapil, farář ve Vlčovicích p. Frenštát p. R.	1·—
Matěj Kvapil, koop. ve Všechovicích	8·—
Bohumil Kyselý, koop. v Kokorách	1·—
Čeněk Lach, obch. na Sv· Kopečku	2·—
V. Langhans v Sovinkách p. Chotětov	2·—
Jaroslav Leipert, c. k. pošt. ofic. ve Vídni	—·20
Snáška . .	227·56

Přenáška . .	227·56
J. Lízal, far. v Orlicích u Vyškova	1·—
Karel Loníček, adm. v Oseku .	1·—
Ladislav Loštický, koop. v Radiměři u Svitav . . .	2·—
Čten. spolek »Svornosť« a hosté p. Lakomého v Lutíně . .	7·70
Flor. Lužný, far. v Jelení u Bruntálu	1·—
Josef Lžičař, far. n. o. v Litovli .	4·—
Jan Macháč, koop. v Paršovicích u Hranic	1·—
Mat. Martykán, koop. ve Vel. Újezdě	2·—
Theodor Mayer, farář v Tovačově	5·—
Vinc. Mazánek, c. k. škol. rada v Pardubicích . . .	1·—
Josef Mrňávek, řed. c. k. čes. realky v Č. Budějovicích . .	2·—
Fr. Netopil, praef. a. chlap. semináře v Kroměříži . .	3·—
L. Novák, koop. v Rychnově na Mor	1·—
Fr. Odstrčil, I. kaplan v Prostějově	1·—
Josef Odstrčil, far. v Zašové .	2·—
Roln. mlékař. družstvo v Ohnicích	6·—
Jos. Osťádal, far. v Moravici u Melče	1·—
Jos. Osťádal, katech. ve Velké Bystřici u Olomouce .	2·—
Vinc. Palkovský, adm. v Předmostí u Přerova .	2·—
Jan Patka, c. k. notář v Cukmantlu	7·—
Frt. Pazdírek, spirit. v Přerově .	2·—
J. Al. Pánek, c. k. pošt. assist. v Praze	1·—
Josef Peřina, c. k. notář v Rožnově	8·—
J. Petřík, far. v St. Lublicích u Opavy	4·—
JUDr. V. Pitra, adv. v Uh. Hradišti	2·—
Přírodovědecký klub v Plzni	5·—
Ant. Podhajský, far. v Rozstání	1·—
MUDr. J. Podivínský, lékař v Klimkovicích	4·—
Josef Podivínský, c. k. professor náboženství v Šumperku . .	3·—
Fr. Polášek, far. v Loučce u Lipníka	—60
JUDr. Frt. Poledna, adv. v Holešově	1·—
Ad. Pospěch, II. kaplan v Prostějově	1·—
Filip Pospíšil, kaplan v Slavičíně	2·—
Ignác Pouč, far. ve V. Lukově	1·—
F. Prokop, far. v Počenicích u Morkovic .	1·—
Školní sestry v Přerově .	1·—
Konstantin Rajhel v Dolanech .	2·—
JUDr. Ant. rytíř Randa, c. k. dvorní rada, univ. prof. v Praze	5·—
J. Raška, farář v Hustopečích .	2·—
JUDr. Fr. Rauscher, adv. v Holešově	2·—
Úřadovna Jeho Excel. c. k. minis. Ph. Dr. Ant. Rezka ve Vídni .	10·—
Alois Rosík, far. v Bílově u Bílovce	1·—
Okresní výbor v Roudnici .	10·—
JUDr. F. Rudiš, adv. v Židlochovicích	—·70
Václav Rutha, kaplan v Čechách u Prostějova . . .	2·—
Josef Růžička, c. k. pošt. ofic. v Praze	2·—
Snáška . .	344·56

Přenáška . . 344·56

Jan Ryc, kooperator v Určicích . 1·—
Julius Rykala, koop. v Těšeticích 2·—
Jan Ryšavý, úč. roln. slad. v Žerotíně 1·—
Jan Řezníček, farář v St. Vsi u Brušperku . . . . . 5·—
K. Řezníček, farář v Zubří . 2·—
Frt. Říha, katech. v Prostějově . 1·—
Aug Sedláček, c. k. šk rada v Písku 4·—
František Sigmund v Lutíně . 2 —
Arnošt Skurský, děkan v Bravanticích u Bílovce . . 2·
Jos. Slavíček, katecheta v Prostějově 1·—
František Smutný, kooperator v Dědicích u Vyškova . . 2·—
Cyrill Soušek, koop. v Heřmanicích u Benešova, Slezsko . 1·—
Vojtěch Soušek, koop. ve Strání u Uherského Brodu . . 1·—
Fr. Starý, c. k. notář v Kunštátě 2·—
Leop. Stejskal, koop. ve Vysoké u Jindřichova, Slezsko . 2·—
Ant. Stokláska, katecheta v Ivanovicích . . . . 1·—
Učitelský sbor škol měšť. v Strakonicích . . . . . . 2·—
Fr. Strakoš, farář v Topolanech u Vyškova . . . 1·—
Fr. Stratil, far. v Karlově u Šilperka 2·—
Bohumil Strommer, koop. v Bohuňovicích . . . . 2·—
Jan Stryk, koop. v Dolanech . 1·—
Fr. Studený v Kelčicích . 1·—
Alois Šeferna ve Vršovicích . 2·—
Jan Šindel, far. v Hoštýně u Zábř. 1·—
Josef Šmerk, farář v Drahanech 4·—
Frant. Špaček, farář v Roštíně . 1·—
Alois Špalek, koop. v Rudě n. M. 2·—
Fr. Štaffa, farář v Pustějově u Bílovce . . . . . . 1·—
Ant. Štuchal, koop. v Ostrohu . 2·—
J. Šulák, kaplan v Šumperku sbírkou 4 —
A. Švarc v Kutné Hoře . 1·—
K. Švestka, farář v Mystiovicích 1·—
Fr. Talmáček, farář v N. Lublicích, p. Deštné . . . 1·—
Fr. Talpa, kaplan v Rapotíně u Sobotína . . . . . 1·—
Albert Trčka, koop. v Brumovicích u Krnova . . . 2·—
Ant. Trnkal, farář v Plesné . 1·—
Josef Truhlář, kustos univ. bibliot. v Praze . . . 1·—
Cukrovar v Uhřiněvsi u Prahy . 20·—
F. Vaněk, gym. prof. v Klatovech 2·—
Vinc. Vaněk, koop. v Branticích u Krnova . . 2·—
Fr. Vašek, farář v Dědicích u Vyšk. 3·—
J. Vaverka, far. ve Vícově p. Ptení 4·—
Jan Veselý, koop. v Boršicích p. Buchlovice . . . 2·—

Snáška . . 441·56

Přenáška . . 441·56

Fr. Vitásek, far. ve V. Karlovicích 3·—
Václav Vlach, koop. v Králicích u Prostějova . . 1·—
Roln. cukrovarna ve Vrbátkách 20·—
J. Vyhlídal, kaplan v Hulíně sbírkou, 23·60
k níž přispěli po 1 K 50 h: Jan Vyhlídal, kaplan; po 1 K: Frant. Beneš, rolník, Karel Dohnal, rolník, J. Dokoupil, obchodník, Frant. Drobný, Ant. Grundmann, učitel, F. Haltmar, obchodník, J. Ječmínek, odb. učitel, Rob. Kořán, řed. cukrovaru, Josef Koza, odb. učitel, Nejmenovaný, Josef Omasta, rolník, Josef Paul, měšťan, Alois Pospíšilík. obv. zvěrolékař, Frant. Racek, učitel, Karel Skopal, rolník, Frant. Stančík, rolník, Jan Stratil, kooperator, B. Surma, odb. učitel, MUDr. Vinař, lékař; po 50 h: Č. Paul, obchodník, Fr. Rygálová, rolnice, Fr. Sklenář, rolník, Ign. Skopal, rolník; po 40 h: K. Rygál, rolník; po 30 h: Leon. Omasta, rolník; po 20 h: MUDr. Pospíšil, lékař, Josef Šuffner, vesměs v Hulíně.

Rud. Vykruta, cukrmistr v Hejčíně 2·—
Jan Waněk, vrchní ředitel kníž. velkostatku v Radimi u Peček . 2·—
JUDr. Bedřich Weber, advokát v Uherském Brodě . . . 2·—
Jul. Weinlich, koop. v Mostkovicích 1·—
Antonín Wiedermann, řed. škol ve Velké Bystřici u Olomouce . 2·—
T. Wiedermann, far. v Klenovicích 2·—
Ant. Wichl, architekt, c. k. stavební rada v Praze . . . . 6 —
Vojtěch Woráček, správce cukrovaru v Hejčíně . . . . 1·—
Ignác Zavřel, farář v Partutovicích 1 —
Podnik. spolek »Svornost« v Záhorovicích u Uherského Brodu . 5·—
Občanská záložna v Kyjově . 10 —
Alois Zbožínek, farář v Albrechticích u Rymářova . . . 2·—
Josef Zdráhal, rolník v Paloníně . 2·—
Antonín Zeman, děkan v Olšanech 3·—
Alois Žlámal, farář v Strání u Uh Brodu . . . . . . 2 —
E. Zlámal, far. v Doloplazích p. Tršice 3·—
Čtenářský spolek „Děvín“ ve Zlíchově u Prahy . . . . 2·—

Dohromady . . 537·16
Zůstatek 31. ledna 1901 . 20.011·58

Úhrnem . 20.548·74

Šlechetným dárcům vzdáváme tuto nejvřelejší díky a prosíme o další laskavé příspěvky, jež přijímá Eduard Klement, vrchní účetní „Ústřední záložny rolnické v Olomouci«.

Seznam

nově přistouplých P. T. členův
od 1. prosince 1900, až 28. února 1901,
a sice:

Členové zakládající:

Kolínská továrna na kávové náhražky, akciový podnik česko-slov. kupectva v Kolíně.
J. Kužma, statkář v Mořicích.

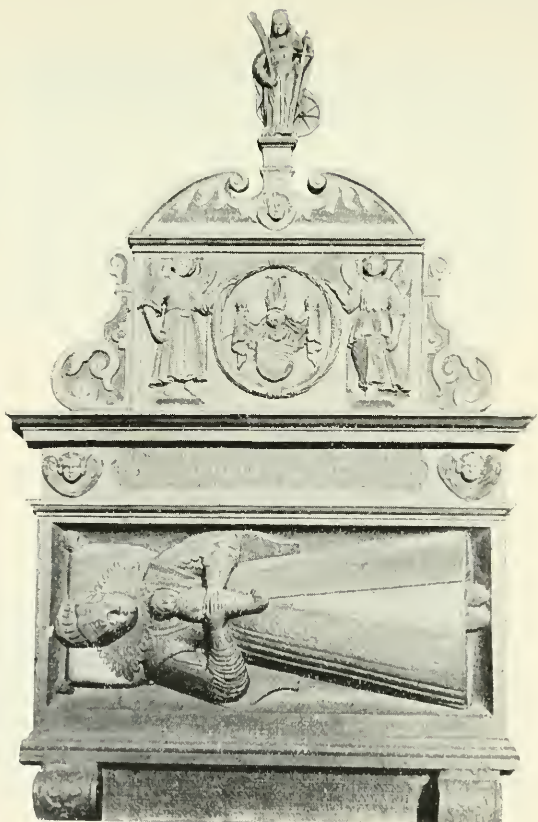
Členové činní:

Bohumil Balcárek, koop. v Hradečné u Unčova.
Marie Bartelmusová, choť tov. v Brně.
M Bílek, mistr tesařský na Kr. Vinohradech.
G. Brdičko, účetní cukrov. v Havranech.
J. Březka, c. k. notář v Kloboucích u Brna.
PhDr. Josef Cvrček, gymn. prof. v Benešově u Prahy.
Jan Čermák, c. k. gymn. prof. v Olomouci.
Robert David na Král. Vinohradech.
A. Dítko, far. v Langenloisu.
Ed. Fišer v Lomnici n. Pop.
Vojtěch Frundl, c. k. vrch. berní insp. v Roudnici n. L.
JUDr. Eman. Herrmann šl. Otavský, c. k. minist. vicesekretář v ministerstvu vnitra ve Vídni.
G. rytíř Hodek, velkoprům. v Pětipsech
Rob. Homola, c. k. pošt. assist. v Bílsku, Slezsko.
Hospodářský spolek okr. šilperského v Jedli.
Albrecht Chvála v Praze.
Jan Janata, obchodník v Zlaté Olešnici u Plav.
Václav Jílek, far. v Petrovicích u Sedlčan.
Karel Karpaš, c. k. poštovní správce v Jílemnici.
Čtenářský spolek v Kelči.
Spolek paní a dívek »Božena Němcová« v Kelči.
Tělocvičná jednota »Sokol« v Kelči.
Kaj. Kocián, nadučit. v Libhošti u Štramberka.
Jan Křt. Köhler, maj. domu v Plzni.
Fl. Koldovský, c. k. poštovní správce v Tannvaldě.
Božena Koutníková, choť účetního mostecké báňské společnosti v Mostě.
Literární a zábavní spolek na Křivoklátě.
Václav Kubarth, c. k. vrch. berní insp. v Hoře Kutné.
Bohuslav Lantner, maj. houslařského závodu v Praze.
Jindř. Lomosík, účetní Pražské úvěrní banky v Olomouci.
Ladislav Loštický, koop. v Radiměři u Svitav.
Dam J. Manžel, převor k. řádu praemostr. na Strahově v Praze.
Josef Mikula, rolník v Prusích u Přerova.
Jan Možný, koop. v Třebíči.
ThDr. Alois Musil, c. k. profes. theol. fak. v Olomouci.
Jaroslav Nebeský rytíř z Wojkowicz v Nymburce.
Mat. Nevoral, děkan v Třebíči.
Jan Novotný, k. a lesní v Krásensku u Vyškova.
Josef Obcházel, doprav. podúředník spol. st. dráhy v Černovicích u Brna.
Jan Paleček, c. k. fin. komisař v Plzni.
Gustav Peche, c. k. vrch. pošt. rada v Brně.
Pavel Pelikovský, kvard. v Tachově.
Dr. J. Plachetský v Praze.
Frt. Pospíšil, c. a k. voj. vrch. účetní rada n. o. v Dlouhé Vsi na Hané.
Čtenářský spolek v Přívoze.
Josef Siblík, učitel měšť. šk. v Blatné.
Obecní představenstvo ve Slatěnicích.
Adolf Slavíček, lékárník v Kelči.
Frt Sobek, c. k. gymn. ředit. v Praze.
Ant. Stiller, c. k. techn. fin. kontrolor v Bašnicích u Hořic.
Jan Svoboda v Konici.
JUDr Emil Synek, c. k. náměstek stát. zást. v Olomouci.
Václav Šafář, c. k poštmistr v Michalkovicích.
Frant. Špička, děkan v Mor Ostravě.
Frant. Tabery, adjkt. cukrov. v Libici nad C.
Josef Tichavský, kaplan v Nov. Strašicí.
Ant. Tlučhoř, kontrolor ve Veseli n. M
Ant Tomíček, c. k. post. ofic. v Litomyšli.
Jindř. Tschakert, c. k. fin. rada v Plzni.
Josef Uherek, rolník v Žalkovicích.
Václav Valoušek, obch. chmelem v Praze.
Richard Vavroušek, adjkt. cukrovaru v Libici n. C.
Josef Velišský, inspektor spol. st. drah v Praze.
Čtenářský spolek ve Vlašími.
Čtenářský spolek »Method« ve Všechovicích.
Rudolf Vyhnánek, c. k. pošt. kontrolor v Brucku n. M.

Nákladem vlasten. spolku muzejního v Olomouci.
Tiskem národní knihtiskárny Kramáře a Procházky v Olomouci.

1

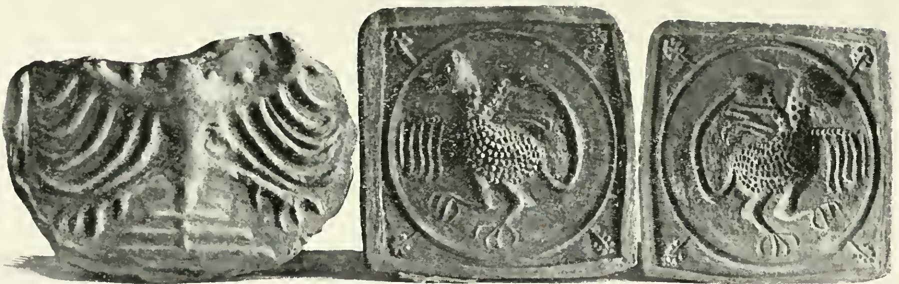

2.

3

Náhrobky Rájecké.

2. 1a. 1.

3.

6. 4. 5. 7.

Starožitné kachle Kroměřížské.

Ročník za 4 K. Členům spolku muz. vydává se za cenu sníženou.

ČASOPIS

Expedice v České ulici (Národní dům III. poschodí.)

VLASTEN. SPOLKU MUZEJNÍHO V OLOMOUCI.

Číslo 71. Spořádáno v červnu r. 1901.

Starožitný nález Kroměřížský.

Sděluje **Jindř. Slovák.**

(Tab. V. a VI.)

Dne 3. července r. 1897. kopali dělníci v zahradě za měšťanskou školou chlapeckou na Oskole důl, aby tam postaveno bylo tělocvičné nářadí. — V hloubce 1·25 m zakopl pojednou dělník do větších mincí, které položené v řadě na sobě ležely a když se jáma rozšířila a hlína kolkolem odklidila, objevily se různé kovové předměty, jako lžice, 2 pohárky, delší část řetězu, prsteny, spony a růžice z pásu koženého, na němž spony a okrasy tyto byly připevněny; částky pásu koženého byly ještě zachovány. Předměty jsou zlaté a stříbrné; tyto jsou však tak silnou vrstvou patiny tmavozelené pokryty, že na prvý pohled se zdá, jako by předměty byly bronzové nebo měděné.

Mimo tyto věci nalezeno přes padesát starých stříbrných tolarů, kteréž jsou taktéž tlustou vrstvou patiny šedozelené pokryty a mají takto vzhled starých mincí měděných. Jsou to stříbrné tolary saské, rakouské a bavorské z konce XVI. stol. Mince tyto jsou důležity pouze proto, že jsou pro tento nález křticím listem, neboť dle nich lze přibližně stanoviti dobu, kdy tyto věci byly zakopány.

Mezi mincemi, pokud pisatel těchto řádků měl příležitost je viděti, jsou též mince Christiana, knížete saského (1570—1630) s legendou: CHRISTIAN - D : G - DVX - SAXO - SAX - ROM - IMP.

Christian byl proslulý vojevůdce a provázel též zimního krále Bedřicha, s nímž v Praze sídlel a v této asi době také Christianovy tolary (ražené 1587) byly v naší vlasti v oběhu. Po bitvě bělohorské musil Christian Čechy opustit a peníze jeho zapověděny.

Dalo by se tedy dle těchto mincí souditi, že nález zakopán byl v době pobělohorské, kdy hrozné převraty nastaly a kdy tisíce rodin protestantských pro víru a odboj z vlasti byly vyhnány a statky jim konfiskovány.

Kroměříž, tenkráte z velké části protestantský, zvláště co se zámožných rodin týče, ve velké míře toho krutého osudu zakoušel; mnoho kroměřížských pánů a měšťanů bylo vypověděno a statky jim konfiskovány, mezi jiným několik měšťanů protestantů, kteří měli domy na velkém náměstí; domy jejich zabaveny a později dostaly se darem biskupu olomouckému.

A tak mohlo se státi, že poklad zakopán byl krátce po bělohorské bitvě, čemuž by nasvědčovaly tolary Christianovy.

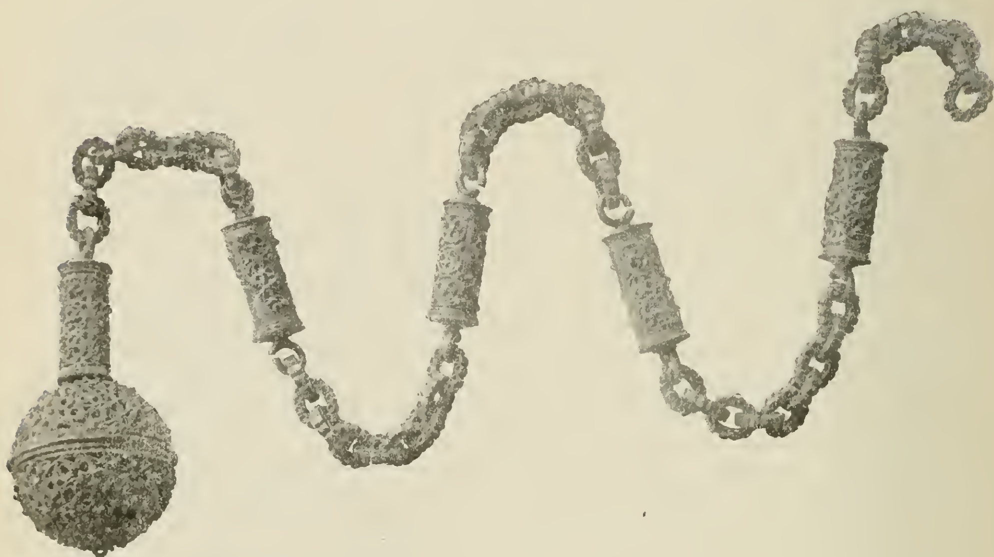
Jest však také možno, že tento zajímavý poklad zakopán byl teprve asi 22 let po bitvě bělohorské — za vpádu Švédů na Moravu, kteří město úplně vypálili.

Nejzajímavější předmět z pokladu kroměřížského je řetěz skvostné umělé práce, na jehož konci visí ozdobná koule; řetěz má mezi pěkně pracovanými články též patero podlouhlých, kulatýchválečků, vesměs drobnou umělou ozdobou posázených. (Obr. na této stránce.)

Dále poutají pozornost čtyry lžičky stříbrné s držátky kulatými, které jsou zakončeny amorety. Lžice mají uvnitř značku, patrně vyrábitelovu. Pohárky dva, z nichž jeden má dno ulomené, jsou práce velmi jednoduché; celý zachovalý pohárek má pouze kolem okraje trojnásobnou čárovou ozdobu vypouklou.

Jednotlivé částky, spony a růžice skvostného pásu jsou však nejvzácnějšími předměty celého nálezu.

Zachovalo se z něho neméně než 32 překrásných částí ze stříbra

pracovaných velmi uměle ve slohu renaissančním. Jsou tu předně čtyry velké kusy se spínadly.

Mimo to patří ku pásu tomu pět uměle pracovaných růžic, v jejichž středu kdysi drahokamy vsazeny byly, které však ještě před zakopáním byly vyloupány, a devět kulatých okras s hlavou andílčí, které střídavě na pásu kladeny byly s třinácti do vnitř vydutými okrasami, v jejichž středu podivné lidské postavy vypoukle provedeny jsou, a sedmi jinými okrasami, na nichž jsou bradaté mužské hlavy.

Kromě 22 článků korálových ku navlečení na šňůrku bylo v tomto pokladě neméně než 26 velmi pěkných prstenů, z nichž každý je jinak ozdoben. Jsou zde prsteny se značně velkou perlou a po stranách s mužskými karyatydami, prsteny pečetní a několik, z nichž před zakopáním kameny vyloupány.

Nejvíce však zajímá pečetní prsten se štítkem, na němž je lev, nad ním pak písmeny, které dosud nebyly rozluštěny; má se za to, že písmeny ty jsou hebrejské.

Vykopané předměty mají značnou uměleckou cenu (cena hmotná není značná).

V hořejší vrstvě nad nalezištěm navežené, patrný byl štěrk, cihly, uhlí a popel; vrstva tato byla snad po vypálení Kroměříže navežena. V dolejších vrstvách, když po vyzvednutí pokladu dále bylo kopáno, shledány různé střepy středověké a bronzové víčko z dob starších nežli popsaný nález.

V nejdolejších vrstvách nad celinou nalezeny střípky na kruhu točené, vesměs typu hradištného, v Kroměříži velmi hojného.

Popsaný poklad chová se u obec. úřadu města Kroměříže a bylo možno tento uveřejniti se svolením starosty města Kroměříže, pana dra. Jos. Pištěckého, jemuž zde budiž vzdán dík za laskavosť tuto.

Některé nálezy předmětů starožitných na Vyškovsku.

Sděluje **Alojs Procházka.**

(Tab. VII.)

Popisuji zde některé předměty starožitné, jež po jednotlivu, na různých místech, mimo kulturní vrstvy, sídliště, hroby atd. roztroušeny byly a které na místa svá tím se dostaly, že dávnými majiteli tam při lovu, zápasu nebo jiných příležitostech ztraceny, nebo zkažené pohozeny byly; dále takové, které jako zbytky nálezů celých se zachovaly.

Předměty tyto nemají sice té důležitosti jako ony, jež v bezprostředním styku s jinými památkami objevovány bývají, avšak bez významu přece nejsou.

Nejhustěji vyskytují se tak zbraně a nástroje kamenné, řídčeji bronzové, pak předměty okrasné, nádoby, mince.

Na Vyškovsku jsou přímo rozsety; není vesnice, z níž by sběrateli s prázdnýma rukama bylo odejíti, není školy, jež by ve sbírkách svých několik jich nevykazovala.

Mnoho bylo jinam zanešeno (tak sbírka J. L. Červinky čítá na 60 mlatů a sekerek z Vyškovska), dosti jich leckde po komorách se povaluje nebo ke službám, ctihodného jich stáří nedůstojným se používá[1]); kolik jich však z neznalosti poškozeno nebo zničeno!

Nechť níže uvedený seznam těch předmětů, jichž v posledních letech získati se mi podařilo, jest malým příspěvkem k bohatosti archaeologického materiálu našeho okresu.

Blažovice.

U Škrlů chována po mnohá léta dobře broušená sekerka z tvrdého černého nerostu do ostří střechovitě hlazená, s týlem souměrně zakulaceným. Jest 48 dlouhá.[2])

---

[1]) Tak na velikém mlatu sivickém stařenka papuče při výrobě formovala a vydala jej teprve tenkrát, až byl jí zcela podobným, dřevěným »kopytem« nahražen. Nálezce vzácného kopí kobeřického liboval si, jak výtečně se mu chodí v ledovici a sněhu o holi, kopím okuté. Malý mlat ve Vážanech pomocí zvláštního pákového složení tlučením do dveří kuchyňských hlásil domácím, že někdo vrátky do dvora přichází.

[2]) Rozměry rozumějí se v milimetrech.

Hoch K. Mazálek přinesl mi hliněný přeslen, kdysi domácími na poli nalezený. Je tvořen dvojicí komolých kuželů základnami spojených. Hrana takto vzniklá sbroušena je do pravidelného osmiúhelníka. Přeslen je 30 vys., 38 šir. a opatřen válcovitým otvorem.

Několik jiných přeslenů na zdejších polích nasbíraných, jakož i hlazených a vrtaných výrobků kamenných má rolník Tom. Ondráček.

Týž přišel na poli Ant. Bočka „na dílech“ východně při samé vesnici položeném v r. 1897. na bronzové, postříbřené obuší (č. 1.) s esovitým zakončením. Jest to otevřený, pravidelný kruh o průměru 53, z drátu 3 silného, jehož každý konec roztepán je v délce 20 v destičku 4 šir., ta pak stočena je v známý tvar S.

Esovité závity dělí od sebe prostor 7 široký. Na některých místech jest leskle bílý povlak stříbrný porušen skvrnkami jemně zrnité patiny.

O něco dále na poli P. Štěpánka narazil pluh v r. 1900. na nádobu (č. 2.) vyplněnou pouhou hlinou. Je tvaru baňatého, bez hrdla, s okrajem zcela nepatrně ohrnutým a s otvorem širším než je kruhovité dno. Na jedné straně břicho s okrajem spojeno uchem, které dnes schází, a proti němu na druhé straně, jako jediná ozdoba vystupuje s obvodem břicha souběžný podlouhlý pupík. Rozměry: průměr břicha 155, otvoru 125, dna 80, výška 95.

Z těchže polí má zmíněný rolník ještě tři více méně porouchané bronzové sponky tènské (č. 3., 4., 5.); několik s nimi úplně shodných, železných a bronzových poskytlo žárové pohřebiště „v Košíkách“ u Hrubčic[3]), zlomek zakřiveného bronzového nože (č. 9.), bronzový závěsek malému vědérku podobný (č. 8.), kousek tenkého bronzového plíšku a hrudku surového bronzu 3 dkg. těžkou.

Holubice.

Drobné sekerečky pěkné práce používala domkařka Maštalířová k léčení různých neduhů lidských (ku stírání „kostky“, nebo „když neco růstlo“).

Je to klínek 40 dlouhý, v ostří 34, v týle 15 široký a váží 4 dkg. Protože „včil už nic nepomáhá“, jak dcera stařenina prozradila, přenechaly mně kamínek dosť ochotně.

Ješkovice.

Ve škole chován byl větší žulový mlat, na zdejším poli asi r. 1894. vyoraný. Je tvaru podlouhle vejčitého, 125 dlouhý, při otvoru násadním 70 šir., s provrtem válcovitým 24 v průměru, největší síla v ostří 40. Zajímavý jest mlat tento tím, že týl sražen je od provrtu šikmo dolů v tupou obloukovitou hranu, čímž povstalo druhé ostří, kolmo na ose provrtu stojící a mlat stává se tím zároveň „motykou“. Váží 70 dkg.

Jezera.

Pan Ondráček, kupec na Jezerech, a škola pozořická chovají po několika z četně zde se vyskytujících výrobků kamenných, mezi nimiž zastoupena jsou hojně úzká dláta a dlouhé sekery s tělem kuželovitým. Od p. Ondráčka získal jsem sekyrku z měkké břidlice 45 dlouhou a špici silného, žulového mlatu v kuželovitém provrtu přeraženého.

---

[3]) J. L. Červinka, Archaeologický výzkum na Prostějovsku, tab. VIII. číslo 13 a 14.

Kobeřice.

V červnu 1896. nalezla Barbora Manová, v lesíku „Fagruntě“ houby sbírající, ve zmole pod „sv. Františkem“ velký bronzový celt (č. 10.). Jest 107 dlouhý, v obloučnatém ostří 55 široký; otvor tuleje je eliptičný o průměrech 35 a 28 a opatřen okrajem, z něhož k boku vybíhá malé úško. Boky vyvstávají poněkud ze stěn tuleje, tvoříce po každé straně jednoduchý, vypuklý trojúhelník rovnoramenný, jehož základem je ostří, vrchol pak dosahuje až po okraj. Pěkný tento nástroj jest jako olakován lesklou, trávově zelenou patinou, jež tu a tam povlečena je druhou vrstvou temně modrou, nebo pokryta škraloupky utvořenými slepením se hlíny a písku se rzí. Celt je ulit a nejeví známky dlouhého upotřebení. Váží 30 dkg.

Neméně ušlechtilý předmět bronzový vyorán p. Karlem Vystavilem r. 1890. na jeho poli „Křesťánůvce“. Jest to velmi dobře zachovaný, světle zeleně patinovaný hrot kopí (č. 6.), jehož řap tvoří kuželovitá 153 dlouhá tulej, po níž ve vzdálenosti 53 od otvoru splývá, podlouhlému úzkému listu podobná čepel při začátku 30 šir. Na čepeli po obou stranách tuleje a souběžně s ní táhne se po páru krevních rýh. V otvoru je tulej 20 široká a uprostřed mezi čepelí a otvorem proražena dvěma, proti sobě položenýma dírkama, jež k upevnění hrotu na dřevce sloužily. Kopí váží 8½ dkg. Exempláře podobné náležejí k starožitnostem řídce u nás se objevujícím. Tomuto tvarem podobné kopí známo je z Krumsína, jiné ze Žarovic. V muzeu zemském v Brně uložena jsou 3 bronzová kopí: 2 z Ivančic, 1 z Hulína.

Oba popsané předměty kobeřické jsou ve sbírce mé.

Křenovice.

Rolník Augustin Kučera našel při orání „na úzkých“ břidlicovou sekeru s jemným ostřím, v týle přeraženou. Je 100 dlouhá, v ostří 60, v týle 35 široká a 18 dkg. těžká.

Lhota (u Vyškova).

I zdejší území, opatovickému sídlišti velmi blízké, vykazuje četné nálezy výrobků kamenných. Chovám ve sbírce své odtud 7 mlatů a 6 sekerek, z nichž jedna pečlivě vybroušená pazourková.[1]) Druhá sekerka pazourková zde nalezená, pak překrásně vyhlazený syenitový mlat, sekerka a malý bronzový celt chovají se v kabinetě matičního gymnasia vyškovského.

Ač za svého více než 6tiletého pobytu prohlédl jsem bezmála každé pole, nepodařilo se mi dopátrati se pramene četných těch předmětů. Zvláště nápadným je, že na jednom místě, a to ve své nově založené zahradě, nalezl jsem pěkně vyhlazenou, tlustou sekerku, ostří pečlivě vybroušeného mlatu a pazourkový hrot šipky.

Velký, celý mlat, obuvníkem Fr. Skácelem při sečení v trati „na ostré hůře“ nalezený, zaslán byl na národopisnou výstavu do Prahy.

Lulč.

Bohaté naleziště všeho druhu starožitností náležejících inventáři dílem pohřebiště na kopci svatomartinském, dílem popelových jam

[1]) Viz roč. XVII. tohoto časopisu str. 11. a násl.!

v zahradách na západní straně osady položených. Od p. Vavř. Trávěnce, rolníka zdejšího dostalo se mi:

1. části roztříštěného mlatu s širokým provrtem,

2. úlomku mlatu s provrtem nedokončeným, jenž v otvoru má 25, při dně 19 v průměru. Po oblině provrtu stáčejí se šroubovitě jemné souběžné rýhy od vrtání.

3. $^1/_2$ sekerky hladce vybroušené, 65 šir., s ostřím silně vylámaným.

4. Širokého pazourkového škrabadla a

5. přeslenu do červena vypáleného, tvaru komolého kužele 24 vys., o základně 46 široké a opatřené válcovitým otvorem 8 v průměru.

Z předmětů dříve tu objevených, mezi nimiž kromě několika kamenných nástrojů a přeslenů vynikají zvláště bronzová jehlice a bronzová šipka s okřídlím na poli „u sv. Martina" nalezené, sestavil pan Trávěnec malou kollekci, jež ve sbírkách Národopisného spolku vyškovského uložena je.

Orlovice.

Ve škole měli špici pískovcového mlatu v otvoru přeraženého a pazourkové škrabadlo.

Pustiměř.

Na polích okolních velmi hojně objevují se výrobky kamenné. Výtečný, bohužel tak záhy zesnulý nadučitel zdejší Karel Růžička daroval mi následující předměty starožitné, dětmi do školy přinešené:

1. břidlicový, plochý mlat (č. 11.) motyce podobný, v násadním otvoru šikmo na příč přeražený; jest 94 dlouhý, přes otvor 72, v ostří 54 široký. Válcovitý provrt, ze $^2/_3$ zachovaný, směřuje kolmo na hranu ostří a má v průměru 23. Osa provrtu není svislá a nástrojem kolmo procházející, nýbrž šikmo k jednomu rohu ostří skloněná. Spodní plocha je rovná, vrchní slabě zaoblená přechází po stranách ve vyhlazené, nestejně šikmo skloněné boční stěny, v před pak silněji ohýbá se k mírně obloučnaté hraně ostří.

Mlaty této podoby řídčeji se vyskytují; z Vyškovska mám ještě podobné dva ze Lhoty: jeden nedovrtaný a nedobroušený, (vyobrazen v r. XVII. t. časop. na tab. IV.), druhý (č. 7.) je kotouč z plochého morionového oblázku, uprostřed válcovitě provrtaný a na obvodu obroušený, tak že nikde ostrou hranu nemá. Podobné mlaty motykovité objeveny i jinde; dva, z Boršic (u Hluku) a z Vracova zobrazeny jsou v roč. XIII. t. č. na tab. VIII. pod č. 4. a 13. Zemské museum Františkovo v Brně vystavuje dva: z D. Branic a z Dobřinska.

2. Malý syenitový mlat, 20 dkg. těžký, vejčitého obrysu s týlem poněkud poškozeným; vyhlazen je na bocích, kdežto plochy vrchní a spodní jsou otlučeny a hrbolaty. Je 85 dl., největší šířka přes násadní otvor, který na $^1/_3$ délky od týlu je vzdálen, činí 55. Provrt hladce vybroušený je 23 vysoký, po jedné straně 20, po druhé 17 široký.

3. Jemně vyhlazenou sekerku ze zelenavého, černě skvrnitého hadce, 14 dkg. těžkou, 77 dl., v týle 27, v ostří 48 šir.; největší tloušťky dosahuje blíž ostří, které je silným obloukem zakřiveno.

4. Kruhovitý přeslen ze hrubé, silně tuhované střepiny vybroušený o průměru 51, 13 silný s otvorem 18 širokým.

Rychtářov.

Prostřednictvím p. uč. F. Sochora dostalo se mi hrubě pracovaného, vysokého a úzkého kladívka kamenného se širokou, tupou hranou ostří a s provrtem kuželovitým.

Mlatu tohoto v rodině jedné dlouho jako závaží ($^1/_2$ funtu) používali.

Sivice.

Laskavostí kollegy p. A. Pařeza nabyl jsem pěkně hlazeného žulového mlatu, $2^1/_2$ kg těžkého. Je 24 cm dlouhý, v týlu 75 široký, v provrtu 65 vysoký. Provrt v $^1/_5$ délky při týlu umístěný měří ve spodním průměru 29, ve vrchním 26. Ostří je 40 dlouhá, mírně obloukovitá hrana s osou provrtu souběžná.

Takovéto obrovské exempláře mlatů nejsou na Vyškovsku vzácností. Podobné chová p. Červinka (r. XIII. t. č. str. 157.) z Raclavic, Raclaviček a Ivanovic. V Olšanech vybral naduč. p. Jáchymek z čerstvě zoraného svého pole asi 3 kg. těžký mlat, jejž pp. dr. Dvorskému a řed. Hladíkovi pro Muzejní spolek brněnský odevzdal.

Slavikovice.

R. 1896. zdvihl jsem v trati „na loutně" u kříže při cestě pozorské mezi kameny s pole na cestu vyhozenými syenitovou sekerku 70 dl., značně tlustou, v ostří silně porušenou. Tamtéž na poli našel a mně daroval nadučitel p. Kalina velmi pěknou, z tmavého serpentinu úhledně vybroušenou sekerku 65 dl., v ostří 40 širokou a 9 dkg těžkou.

Vážany K. (u N. Rousinova).

Pan naduč. F. V. Jeřábek zpravil mne o malém, úhledném mlatu, Tomášem Šimáčkem, domkařem ve V. vyoraném. Je 90 dl., v týle 30, přes otvor 50 široký; tlouštka nejmenší v týle, největší v ostří. Provrt blíže týlu umístěný jest komolý kužel o průměru spodního otvoru 26, vrchního 22. Váží 35 dkg.

Tvarem i velikostí s ním úplně shodný exemplář z osadiště Mařatického vyobrazen je v roč. XIII. t. č. na tab. II. pod č. 14.

Starobylé náhrobní kameny na Boskovsku.

Popisuje **Frant. Lipka.** (Pokrač.)

Bohuňov.

Kamenná deska uprostřed kostela v dlažbě ležící jest, pokud se nápisu v horní polovici týká, tak důkladně vyšlapaná, že možno jenom několik liter vrytých čísti. V obdélníku dolním, poněkud hlouběji položeném snáze tudíž uchovala se začáteční písmena mezi dvěma plastickými znaky, za to však tyto notně odšlapány. Jsou oba na rozestřeném plášti položeny, levý ukazuje ptáka s mečem vztýčeným v zobáku jak na štítě, tak i jako klenot na přilbě, pravý pak okřídleného gryfa, na štítě celého, na přilbě půl. U levého znaku čtou se litery: IG RZK, u pravého pak · W SS · · Z SS · , což znamená podle prof.

A. Sedláčka: Jan Gindrzich Rožnowsky z Krztienowa, W(oršila?) Ssleglowska z Ssiczendorfu.

J a r o m ě ř i c e.

Ve filiálním kostele, na návsi stojícím, jest na straně epištolní těsně u hlavního oltáře ve zdi výklenek a v něm 2·10 m. vys. a 1·10 m. šir. náhrobní kámen, tím též památný, že na něm jménem označen mistr-původce, který skulpturu nevšední ceny svým dlátem byl vytvořil. Náhrobek nejspodnější částí vězí pod niveau kostelního dláždění, jež bylo zvýšeno a vypadá takto: Nejhořeji kartuše nese vydutý, pravidelný tento nápis:

LETA · 156Z · W PATEK : PŘEd · SWATYM,
PAVLEM · NAWIRVOBRACE : MWHOdINV · 9.
NANOC · VMRZ (Hlava rytířova.) EL · IEST · VROZE
NYPAN · YANRY TIRZ · ZLINHAR
TICZ · ANAYA ROMERZICZYCH
ATVTO · POCH OWANYEST

Linhart spodobněn pod nápisem téměř v životní velikosti jako rytíř v plné zbroji, plátové brnění renaissanční cele jest ornamentováno, s hlavou nepokrytou, typické a výrazné tváře a bradou dlouhou, v plném profilu, levou rukou jílec meče držící a pravou o velký štít se opírající. Kolem hrdla třikrát otočený řetěz. Rytíř stojí na draku, jehož ohon kolem levé nohy několikrát jest otočen. U téže nohy položena přilba se spuštěným hledím a třemi pštrosími pery. Na oválním štítě na opačné straně ve věnci znak Linhartův, na helmici bohatá pokrývadla a stuha vpletená s nápisem: IANRYTY RZZLINHARI CZ

Po straně naznačena architektura. Na levé straně visí též svisle páska stočená s úzkým, vrytým nápisem: IAN MILICI BIL MISTR NATNHROB

Více čísti nemožno. Není pochybnosti o tom, že dotčený sochař byl též autorem i jiných náhrobníků v okolí, zvláště však karakteristického jednoho památníku v Letovicích, o němž bude řeč. Náhrobní kámen jest barvou natřen a nápis z části obronzován.

V í s k y.

1. Na hřbitově vezděn poblíž kostnice do zdi pískovcový kámen 1·75 m vysoký a 0·87 m široký. Střední pole obsahuje pěkně tesaný znak (rámě se sochorem, což se opakuje jako klenot na přilbici s pokrývadly) a stopy třířádkového nápisu vrytého. Jiný o 0·08 m velkých literách majuskulových běží v obdélníkovém rámu kolem kamene. Zní:

ANO · 1 · 7 · 1 · 8 · ObIT · NO
BILIS · VIR · HENRICVS · KRZECKI · DE · BI
SSOWEC³ · ORATE · DEV
[otlučeno] PRO · ANIMA · EIVS · ACTV · ꝛIE · S · VICTOR

Jakkoliv jest letopočet zřetelně na kameni označen, přece celý karakter náhrobku (kolčí helm s fafrnochy na způsob stylisovaného bodláku, akanthu, i goticky upravený nápis) ukazuje na mnohem větší stáří kamene, čemu též historie neodporuje. Žilť Hynek (= Henryk)

Křecký z Bišovce[1]) o 200 let dříve, jak uvádí Volný ve své Markgrafschaft Mähren (Brünner Kreis, II., str. 55.).

2. Kámen velikosti 1·23 m: × 1·39 m slouží za práh kostelní a jest až na několik gotických liter úplně vyšlapán. Jenom u zdi z příčiny na snadě jsoucí písmo poněkud uchováno, jednotlivé litery však nedávají smyslu.

Kunštát.

1. V zahrádce při farním kostele stojí pískovcový kámen, 2·07 m vysoký a 1·12 m široký. Jest do zevní zdi kostelní vsazen, řezby sice velmi primitivní, ale nikoli bez zajímavosti. Představuje rytíře v brnění (obličej otlučen) se štítem čtvercové podoby v pravé ruce. Kusý nápis vypouklý dlouho nechával v pochybnosti, komu památník ten náleží. Praví:

W PATEK PRZIED SWATYM
WAWRZYNCEM VMRZIEL
VROZENY JAN CZE
BVOH DUSSY GEHO
MILOSTIW BVD.

Náhrobek Št. Schmida v Kunštátě.

Poprvé jsem ohledal tento kámen r. 1882., v době, kdy prof. A. Sedláček při popisu hradiště Nového Města n. M. ve svých „Hradech a zámcích českých" (díl 2., str. 151., poznám. 7.) napsal o Janu Černčickém z Kácova, zakladateli N. Města: „V něm. Časopisu musea r. 1829. p. 363. dí se, že Jan zemřel r. 1529. v Černčicích a že byl v hrobce Novoměstské pohřben. Při přestavování kostela r. 1821. nenalezly se ani pomník, ani ostatky jeho." Znak — lekno —, jejž Kunštátský rytíř drží, bylo potvrzením identity, že náhrobek patří jenom Janu Černčickému z Kácova.[2]) Věrné vyobrazení této památky uveřejnil jsem v dotčených „Hradech a zámcích", díle XII. při popisu zámku Kácova.

2. Skvostná práce slohu renaissančního, v bílém mramoru, výšky 1·90 m šířky 1·04 m, rozvržená na tři části. (Obr. na str. této). Nejhořeji drží dva andílci, na konsolkách stojící, ovální kartuš s tímto vrytým nápisem:

[1]) Nikoli z Biskupic, jak omylem uvedeno v mém článku o Viseckém kostele v tomto Časop. 1900, čís. 1.

[2]) Viz »Dějiny městečka Kunštátu«, jež vydal Jan Tenora za příčinou odhalení pomníku králi Jiřímu v r. 1885

MORS FIT SOPO LENIS / FIDELI / POSTREMA ET AB HOC DIE / RES VRGET

Ve střední partii jest kartuš velmi sličné úpravy, v kruhu perlovcem a vaječníkem spjatém nalézají se dva znaky. Spodní čásť opět na kartuši obsahuje větší díl nápisu:

HIC STEPHANI SCHMIDII CRYPTA EST
IN HAC ET VXOR DORMIT EIVS BARBARA
CVLTRIX PIETATIS ET MARITI GAVDIVM
QVEM CVM SVIS CVPIT SIBI POST IVNGIER
HVIC PAX ET HANC QVIES SIT IN SEQVENTIBUS.
N. E. S. P. C.

3. Tamtéž, jak oba předcházející, stojí ještě jiný, velice hmotný, ale prajednoduchý kámen 2.23 m vys. a 1·06 m šir. Na temeni jest barokně vykrojen a nese hrubě tesaný znak. Ostatek cele vyplněn obšírným latinským nápisem, týkajícím se památky Karla Benedikta hraběte z Lamberku. Nápis vryt jest drobnými literami, velké litery udávají různé význačné letopočty z životopisu zmíněného.*)

4. Kamenná deska pískovcová zasazená do hřbitovní zdi u kostelíka na „Lipce“, velmi nízko téměř u samé země, 0.56 m široká a 0·42 m vysoká, nese pouze nápis vtesaný a nyní černí naplněný (až po letopočet):

Ja A. C. Bradowſſka niekdy na Kunſtatie hejtmanka tuto lezim, ale weſele wſtanu zaſ. Jen tu za mnie jeden poboznie zrikej Otczenaſſ. a. 1687

(Dokonč.)

Jeskyně v devonském vápenci u Předmostí.

Napsal Dr. **Mauric Remeš.**

Severozápadně od osady Předmostí otevřen jest devonský vápenec v rozsáhlém lomu vrchu Lipové. Jest to ono pásmo devonské, které se od Kokor směrem k Radvanicím rozprostírá. Obyčejně se vrchu říká „Žernova“. Bylo mi na místě samém řečeno, že neprávem. „Žernova“ je vrch na východě s Lipovou sousedící. Východní čásť Lipové zaujímá lom, západní jest ještě pěkným borovým lesem porostlá. Lom leží na pozemcích předmostských a patří hraběti Magnisovi. Vápenec tmavošedý místy žilkami krystalinického vápence více méně prostouplý, téměř úplně se shoduje s vápencem, jaký nalézáme u Hněvotína, Grygova, Roketnice a také u Černotína.

Jeskyně objeveny náhodou při lámání kamene asi před 4 lety. Jsou jenom malých rozměrů, avšak v jistém ohledu zajímavé, pročež zde o nich podrobnější zprávu podávám. Rozměry jeskyní udány jsou jenom přibližně.

Na severní stěně východní části lomu 4 metry pod vrcholem vchází se do jeskyní. Vchod je 4 metry vysoký a tolikéž široký, pravidelně klenutý bez patrnějšího zvrstvení vápence, které se teprve ve vzdálenosti 1 metru od vchodu zřetelně jeví, any zde z pravé i levé strany pod úhlem téměř 45 stupňů proti sobě se sklánějí. Vchod znenáhla se sú-

*) Viz Tenorovy „Dějiny městečka Kunštátu«, kde nápis správně, ač neúplný a bez vyznačení oněch letopočtů na str. 36—37 otištěn jest.

žuje tak, že po vzdálenosti 4 metrů jest jenom 2 metry vysoký a $3^1/_2$ metru široký. Na tomto místě vlastního vstupu do jeskyně vede po pravé straně srázně dolů chodba na dně hlinou zasypaná, nyní ještě skoro 2 metry hluboká. Do první, největší jeskyně, sestupuje se značně příkře a sestup stížen je ještě více velkými balvany vápencovými. Rozměry udávám přibližně takto:

Výška 8 metrů, délka 13 metrů, šířka 9 metrů. Z obou stran mohutné vrstvy vápencové proti sobě se sklánějí. Na stěnách místy vrstvičky mechu bují, jen někde ještě stopy povlaku krápníkového jsou patrny. Voda na mnohých místech v kapkách shora prosakuje. Ve vzdálenosti as 13 metrů od vchodu počíná se strop skláněti na 2 metry výšky a přechází hned v sousedící menší prostoru druhé jeskyně.

Zde je útvarů krápníkových více, ovšem celý kus marně bys hledal. Jako na jiných místech, tak i zde přímo vandalským způsobem otlučen kde který krápníček. Bylo mi vypravováno, že brzy po objevení jeskyní odvezeny „dvě fůry krápníků" do Přerova a v zahrádce dozorce lomu viděl jsem sám ještě celé hromady ulámaných krápníků. Krápníkové útvary byly ve zdejších jeskyních zajisté velmi četné, tvarů rozmanitých i značné velikosti. V druhé jeskyňce měřil jsem mimo jiné menší úlomek stalagmitu mající v průměru $^1/_2$ metru. Rozměry udávám následovně: Výšku 4 metry, šířku 6 metrů, délku 7 metrů. Připomínám, že jeskyně rozprostírají se od vchodu (tedy od jihu) směrem čistě téměř severním. Strop druhé jeskyně ve stejném směru sklání se až na $^1/_2$ metru výšky a přechází v nízkou chodbu délky 3 metrů. Touto chodbou nutno po břiše prolézti, abychom dále pronikli do jeskyně třetí jenom asi 5 metrů dlouhé, při největší výšce 4 a šířce 3 metrů. Stěny její pokryty jsou povlakem krápníkovým, po němž voda stéká, nové vrstvy usazujíc. Menší zbytky krápníků všude viděti.

Také v této jeskyni pokryto je dno balvany vápencovými. — Hned nad vchodem odbočuje směrem jižním nová chodba, která nejspíše někde na vrcholu kopce jako komín ústí. Její délku odhaduji na 7—8 metrů; neměli jsme po ruce dosti dlouhého žebříku, takže nebylo možno až na konec proniknouti. U vchodu jest jenom $^1/_2$ metru vysoká, její šířka je $^1/_2$—1 metr. Stěny pokryty povlakem vápencovým a útvary krápníkovými. Teplota byla v jednotlivých prostorách 20. května 1900 o $^1/_2$4. hodině odpolední: v první 9^0 C, v druhé $8^1/_2{}^0$ C, v třetí a v chodbě $16^1/_2{}^0$C. Venku měřeno o 3. hodině odpoledne 15^0 C ve stínu.

Representantů fauny jeskynní jsem nenašel, ač po nich bylo pilně pátráno. Z živočichů jediný druh komára v dosti četných exemplářích na stěnách se vyskytuje.

Věnoval jsem těmto útvarům jeskynním, ač jsou jenom rozměrů malých, obšírnější popis, poněvadž se domnívám, že tvoří jenom vrchní patro jiných hlubších jeskyní. Prozatím jsou to jenom domněnky, avšak některé okolnosti poukazují k tomu, že nepostrádají pevnějšího podkladu.

Voda, která po stěnách dolů stéká, zajisté vniká i do nižších vrstev vápencových, kdež se jí stejné podmínky ku vzniku dutin naskytají jako v právě popsaných jeskyních. Uvedl jsem, že chodba z třetí jeskyně směrem jižním a nahoru k vrcholu kopce odbočující nepochybně zde někde komínem, ovšem nepatrným, ústí. I při povrchní prohlídce vrcholu kopce nápadny jsou četné prohlubně, které by snad mohly tvořiti vývody podzemních chodeb. Významno je také, že dvě

větší dosti pravidelné prohlubně, které se v malé vzdálenosti od Lipové uprostřed polí nalézají, lid zove propastmi čekyňskou a žeravskou. Snad jsou to závrty, jakých dosti v okolí brněnském v tamním devonu se vyskytá.

Konečně chci se zmíniti o dvou zprávách, které mi byly v rodině správce lomu sděleny. Před lety byl v lomu malý rybníček, jehož voda byla nápadně čistá, jaké v podobných nádržkách se stojatou vodou nebývá. Najednou počala se voda tratiti, až zmizela docela.

Na jiném místě v lomu utvořila se prohlubeň. Kámen do ní hozený potřeboval prý 15 vteřin, než bylo slyšeti dopadnutí na zem. Protože se obávali, aby někdo do ní nespadl, byl otvor zasypán.

Různé zprávy.

Bývalý poutní obraz Marianský ve sbírkách Vlast. muzea v Olomouci. V časopise »Method« r. 1898, pojednávají Dr. A. Podlaha a Ed. Šittler »O některých starých kopiích ruských obrazů Marianských v Čechách.« V článku tom upozorněno jest na známé Marianské obrazy poutní. Jsou to: Madonna Doksanská, madonna Jičínská, madonna Vilímovská a madonna Berounská. — Tyto obrazy jsou úplně se shodující kopie ikony (obrazu) Vladimírovské v Rusku, kterouž Rusové jako zázračnou ctí. O původu jejím vypravuje se v citovaném článku toto: Ikona řečená byla prý vymalována sv. Lukášem a přinešena ve XII. století z Cařihradu knížeti Jurijovi Vladimirovići do Vyšegorodu. Odtud přenesl ji kníže Ondřej Jurijevič r. 1155. do Vladimiře, konečně pak r. 1395. přenešena byla do Moskvy a uložena v Uspenské kathedrale. Dle důkladného popisu a vyobrazení Panny Marie Doksanské a Berounské v časopise Methodu lehce dá se poznati, že také Vlasten. muzejní spolek olomucký chová ve své sbírce podobnou kopii ikony Vladimirské, — která jest tím zajímavější, jelikož onen obraz býval obrazem poutním. Malován jest na dřevě a pochází z Bučovic na Moravě. Dle ústního podání našel se obraz madonny Bučovické před sty lety v dutém stromě blíže starého zámku (kastellu); odtud dán byl do chrámu Bučovického a konány k němu poutě. Panna Maria Bučovická byla přímluvkyní v nemocech, hlavně při žloutence a často prý lidé touto nemocí stížení, když se k Ní obrátili, byli uzdraveni. Později z kostela dán byl obraz madonny do kapličky u starého zámečku »Kaštilek« zvaného, kamž ještě mnoho let nemocní docházeli, uzdravení žádajíce, až konečně docela v zapomenutí upadl. — Obraz ten darovala muzeu olomuckému paní M. Ulrichová ve Sloupě, zdědivši jej po svých rodičích, dřívějších to majitelích starého »Kaštilku,« jenž byl zajímavou starožitnou budovou. V Kaštilku byly prý všeliké skrýše, dvojité podlahy, kdež se pohodlně více lidí schovati mohlo. Také prý z jedné komnaty skrytý vchod vedl velkou kachlovou pecí do zahrady. Upozorňuji zde také na obraz madonny, nalezený v Donauwertu v západních Bavořích a popsaný v tomto časopise r. 1885., str. 94. Protože do věže chrámu donauwertského mnohokrát uhodilo, bylo r. 1730. usnešeno, věž chrámovou značně snížiti. Když pak dělníci začali zdi vlastní zvonice bourati, přišli ve zdi na kamennou desku, kterou když opatrně vybourali, našli za ní ve výklenku krásně vyšívaný prastarý obraz Madonny s děťátkem. Ačkoli patrně ve skrýši té přečkal více věků, přece byl obraz ještě dosti neporušen. Obraz pak byl opatřen skvostným rámem a dán do chrámu na hlavní oltář, kdež doposud jest. Vůkol po okrajích jeho jest vyšitý staroslovanský nápis, jejž známý slavista Kopitar ve Vídni r. 1825. rozluštil a usou-

dil, že památka tato pochází ze XVI. století, ale že může býti také mladší. Jak se řečený obraz do Donauwertu dostal, neví se, avšak pisatel J. H. oné zprávy soudí, že druhdy v samém Donauwertě byli slovanští benediktini. Obraz Madonny Donauwertské patří rovněž ke kopiím ikony Vladimirovské.

Vl. H. —ová.

Bočkova díra. V časopisu »Monatschrift der Gesellschaft des vaterländischen Museums in Böhmen« (3. ročník 1829 str. 325.—328.) uveřejněn jest článek »Über die neuentdeckte Tropfsteinhöhle bei Neuschloss in Mähren. Von J. G. Sommer,« ve kterém zaznamenáno, že Bočkova díra objevena byla dne 24. prosince 1828. Před vchodem do jeskyně ležely velké balvany od dávných dob nedotknuté. Dělníci zde pracující odstranili uvedeného dne ony balvany a našli tak vchod do jeskyně. Článek obsahuje krátký popis podzemních dutin a zmiňuje se o nálezech kostí zde učiněných.

Dr. Remeš.

Oprava. V článku „Jeskyně černotínské« na str. 68. předešlého čísla místo: 4 stupně má státi 4 sáhy a místo 10 stupňů má státi 10 sáhů.

Objev nových jeskyň v krasu moravském. Sděluje K. Absolon. Ve »Sborníku české společnosti zeměvědné,« R. VI., č. 9, 10. V této stati podává p. autor stručnou zprávu o svém znamenitém nálezu. Ve »Starých skalách« rozsáhlých jeskyň u Sloupu byl cílem jeho podzemních potulek strmý komín, v jehož nejvyšším vrcholku plaché klíště Eschatocephalus gracilipes Frufid. vyhledával. Vniknuv 5. I. 1899 až na konec, zpozoroval prudký průvan, který tu na jednom místě silně ze stěny vyrážel; pokusy bylo zjištěno, že otvor vede do nových jeskyň, do nichž později násilím po překonání velikých překážek průchod byl proražen. Tím vnikli smělí objevitelé do klikatých, málo schůdných chodeb, které všude krápníky hojně jsouce ozdobeny na jedné straně se šíří ve velikou klenbu, neuvěřitelným množstvím krápníků pokrytou, jejíž stěny však v přehlubokou propast (80—100 m) se propadají, v níž balvan dolů vržený dlouho burácí. Uprostřed propasti klene se podivný most travertinový, úbělový, zvyšující se na jedné straně ve veliký stalagmit, mandarinskému plášti podobný, lazurově zelený. Opáčným směrem vnikne se klikatými chodbami k obrovské propasťovité prostoře, největší v našich jeskyních vůbec, která prozatím jsouc nepřekročitelná, brání ve výzkumu dalších prostor na opačné straně se rozkládajících. I tato prostora jest velikolepě krápníky vyzdobena, zejména na straně protilehlé, jak ukázaly fotografické snímky při zvláštním světle pořízené Dosud shlédlo nové prostory jen málo návštěvníků, ale všichni s nadšením vyjádřili se o velikoleposti propastí i výzdoby krápníkové. Referent vyslovuje tu přání, aby partie tyto co nejdříve učiněny byly pro širší obecenstvo přístupnými.

Ref. Ph. st. Jos. Vališ.

Über einige theils neue Collembolen aus den Höhlen Frankreichs und des südlichen Karstes. Zool. Anz. Nr. 636. Von K. Absolon. Z muzea pařížského odevzdán byl autorovi ku zpracování material jeskynních živočichů, sbíraný známým badatelem Dr. Armandem Viréem v jeskyních francouzských. Jak se dalo očekávat, mohl tu autor konstatovati některé formy úplně nové, slepé, dosud neznámé, hlavně interesantní Aphorura gigantea n. sp., Pseudosinela Virei n. sp. etc. Zajímavo jest, že tu zjištěny takto jistí živočichové obývající würtemberské, irské i moravské jeskyně: tím ovšem se znovu potvrzují jisté vzájemné vztahy mezi zvířenami jednotlivých systemů jeskynních, vztahy dosud málo objasněné, ježto fauně temnostní evropské dosud málo pozornosti bylo věnováno.

Jos. Vališ.

Lidoslovné drobnosti z okolí Dřevohostic (Radkov). O světlonoších: Světlonoši (světylka, bludičky) jsou duše oněch lidí, kteří uorávali pole nebo při vyměřování křivě přisahali. U Radkova u Dřevohostic po mezi často skákali světlonoši, a čím víc se člověk modlí, tím jest hůř, to se musí jen klet a hřešit. Jeden forman jel lesem a světylka se mu věšaly na vůz, až musel zůstat stát. — Když Bůh svrhl s nebe pyšné anděly, tak někteří spadli do trňó a to byly věštky, a do vody, to byli hastrmani. — O hastrmanici. Babičky Pálkové macecha, jak byla mladým děvčetem, hrabala u Lhotskýho mléna s dívkou seno na lóce. Tam pobíhalo kuře. Chyťme a prodéme ho, pravila dívka. Macecha ho chytla a dala do zástěry, však jak přišla domů, tak se to zachechtalo a v zástěrce ležel krombožinec (lejno) a to byla hastrmanica. — Do Radkovskýho mléna chodil se často ohřívat hastrman a také chodil na polívku. Jednou tam přišel cizí krajánek a ten hned poznal co je zač; »a to máte krásnýho práška,« pravil. Brzo na to se v potoce utopil pacholek. U Kódelnýho mostu se moc lidí utopilo, nejvíce pohunků, když pásli koně. —

Muž stařenky Pálkové z Radkova měl bolavé oči. Stařenka mu radila, by šel k potoku a umyl si oči vodó po vodě (proti proudu) nabranó. Když vodu nabíral, uviděl před sebou na břehu strom, samo světlo jako ty sklinky na lustru v kostele, tak se to migotalo. S hrůzou utekl a druhý den chtěl si toho nabrat, však nebylo tam již nic. A to udělal vše hastrman. Strýček J. z Radkova oruboval vrboví u potoka a tam uviděl viset pěkné jablko. Chtěl ho utrhnout, ale najednou vyskočil zajíc a to byl hastrman. — Jak se jde k Domaželicům, jest potok a v tom viděl bratr stařenky Pálkové věnec pentlí plovat, ale cosi mu řeklo: »Nechoď tam, moc lidí se tu utopilo.« Říká se, že to přechází zlí duši. A to byl jistě hastrman, byl by ho utopil. — Ve Chmelíně chodil k sousedům o 11. hodině v noci chlapec střapatý a ze šosů mu kapala voda. Domácí naň pokřikovali: »Zasi seš tady?« »Pakuj se hastrmane.« On se zařehotal a ztratil se. — Jeden pacholek pásl koně na pasekách a tam sedělo takové chlopčisko a nechtělo ho pustit. Potom se udělal koněm, kóčkó a psem. Jeden člověk šel v noci přes louku a tam uviděl pod chrástem velké oheň. Viza ten oheň chtěl si zapálit fajfku, ale přinda tam cosi tam sedělo, mělo to oči jako talířky a zhasovalo mu to. — Věštky: Ke kmotřence Pálkové přišlo jednou malé děcko, mělo paprče jako žaba, velkó hlavu, velké pysky a škaredě se to šklibilo, a to byla věštka. — V Turovicích sebraly věštky dítě a podhodily svoje se zubama. Kdosi radil, aby to děcko vymrskali šípovéma prutama a hned ta věštka vrátila to dítě celé podlábené. Ve Lhotě přišla do neděl selka. Tu pojednou uslyšela, že ve chlévě hříbátko zařehotalo, i šla mu dát žrat, ale když se vrátila do světnice, leželo děcko pod pecí v líkách. To učinila věštka. — Stařenka M. když šla do kostela, uviděla jednou takové škaredě urostené děvčacko, takové stupák, s velkó hlavó a hubó. Její matka snad pozbyla své děcko (věštkou), musela to strojit v samé hedvábí a samé mřížky, vložky a kadrle. — Strýček Palka přišel jednou k jedné hospodyni a ta měla takové škaredé děcko s velkó hlavó, že byla kolébka plna tó lebeňó. »Co to máte tak nepodařené, takovó věščernicu?«, pravil. I poradil jí, aby udělala na zemi kolo a do prostřed oheň a kolem nastavila skořápky z vajec a hleděla klíčovou dírkou. To děcko vylezlo z kolébky a pravilo: »Co jsem já starý čert na světě, neviděl jsem v takových hrncoch vařit.« Byla to věštka. — Můry: Když se narodí dítě se zubama, je to můra. Dá-li se mu prs (prso) do úst, chodí na lidi a když dřívko, chodí na dřevo. — Když chodí na dítě můra, nechť se položí na prso dítěte zrcadlo, udělá se svěcenó vodó na oknách i na dveřích skřipčí nožka, postaví se pometlo obrácené vzhůru u dveří. Když ta můra přijde, zhlídne se v zrcadle, poleká se jak je škaredá a více nepřijde. — Na jednoho pacholka v Radkově chodila můra a ta ho tak cucala, až mu z prsou stříkalo mléko. Tu mu radil soused, aby svěcenó křídó obepsal kolem sebe kříž napřed nad hlavó, pak u noh a po každé straně i na všech dveřích a oknách. To pomohlo. Čížková byla můra, jednoho sedláka tak dlábila; až jí však slíbil trucílku chleba a medu, bylo po všem. — Čerodejnice dojí z trhaček z travnice mléko a jiným to odjímají. Jedna stařenka nemohla stlúct a súsedka, ačkoliv měla špatný dobytek, měla dost másla i sýru; říkali o ní, že je čerodejnice. Tu někdo poradil stařence, by vzala z krežné (křižovatky) cesty tři kamínky a dala do masnice, vše pozavírala, by nemohla ta čerodejnice do domu a něco neuchytila, třebas i kousek slámy. Začala stlúkat a tu súsedka přišla pod okno a prosila: »Kmotřenko, kmotřenko, dejte mě hátové vody.« Když však stařenka neotevřela, utekla domů a nyní se mohlo stlúkat. Jeden člověk z Radkov šel v noci kolem potoka a viděl tam dvě čerodejnice se kúpat. Měly šaty vyslečené a každá hrotek na hlavě. On se jich ptal, proč se zde v noci kúpú, a chtěl jim ty šaty shodit do vody, ale ony mu pohrozily, že by s ním bylo zle. On jich poznal, že to jsou známé z dědiny, musel se jim však zapřisáhat, že jich nezradí, dokud budou živy.

M. Wanklova.

Římská mince a uherský dukát ze Sivic (na Vyškovsku) Rolník Jan Kubínek č. 125 v Sivicích nalezl na svém poli (parc. č. 1032-1033.-1034.) v trati »na předních (též širokých) dílech« v srpnu r. 1896. při sečení obilí na povrchu ležící stříbrnou minci římskou, velmi dobře zachovanou, o průměru 18 mm. Na líci: Ověnčená hlava panovníka s opisem IMPCESARTRAIANHADRIANVSAVG Na rubu: Vzpřímená postava ženská s pažemi vzhůru vztaženými, jakoby si hlavu pentlila; v perlovém kruhu opis: PMTRPCOSIII Mezi tímto opisem a postavou po obou její stranách nalézají se písmenka: po pravém boku ⊣ a pod ním P, po levici SE (?) P a pod nimi R. — Trať »přední

díly« chová popelová hnízda a nalezeny tu již častěji zajímavé nástroje kamenné.

Zlatý peníz. Týž rolník zvedl počátkem června roku 1901. při okopávce brambor na štěrkovitém poli svém (parc. č. 1306.) v trati desátkové hony (jinak též Štegla zv.) zlatou minci ve velmi dobrém stavu, 20 mm v průměru. Líc: Střed vyplněn erbem rozděleným ve 4 pole, z nichž levé spodní a pravé vrchní po dvojocasém v pravo kráčejícím lvu chovají, levé horní pak a pravé dolní vždy 4mi vodorovnými břevny rozdělena jsou. V dvojitém perlovém obvodu opis + SIGISMVNDI-D-G-R-VNGARIE + Rub: Mužská postava v plášti s ramenou splývajícím, s říšským jablkem v levici, v pravici kopí třímající; kolem korunované hlavy s dlouhými kadeřemi gloriola perličková. Opis: S-LADISLAVS-REX Při pravém boku světcově K, při levém R.

Alois Procházka.

Literatura.

Vlastivěda Moravská. II. Místopis. Bučovský okres. Napsal Č. Kramoliš. Vydává Muzejní spolek v Brně. 1900. — Stran 162. Cena 3 K. — Tento další svazek místopisu, pečlivě sestavený, ozdoben jest rovněž pěknými obrázky a opatřen mapkou okresu. Na záslužnost podniku moravské vlastivědy bylo v tomto časopise již opětovně poukázáno. Doporučujeme dílo to poznovu podpoře české veřejnosti.

Sur quelques Collemboles des cavernes de France et de Carniole récoltés par M. Armand Viré, de Paris et déterminés par M. Karl Absolon, de Prague. — Bulletin du Muséum d'histoire naturelle. — 1901. Ve stati této popisuje a vyobrazuje autor celou řadu jeskynních živočichů z jeskyň francouzských, pyrenejských a jihokrasových, které byly nalezeny francouzským badatelem Dr. A. Viré-em a odevzdány autorovi ku zpracování. Stať tato má důležitost pro seznání přírodních poměrů moravských, jelikož autor tu všude navazuje na jeskynní zvířenu moravskou a poukazuje na vzájemné vztahy.

Jos. Vališ.

Časopis Moravského muzea zemského. Redaktoři prof. Frant. J. Rypáček a dr. Frant. Šujan. Ročník I., číslo 1. Stran 80 velké osmerky. Cena celého ročníku 2 K. Vychází dvakrát za rok. Účelem nového časopisu toho jest uveřejňovati zprávy o činnosti a o »snahách po zvelebení Františkova muzea v Brně«; kromě zpráv o sbírkách tohoto muzea budou tam také „články vědecké o Moravě a o jejím obyvatelstvě, hlavně úvahy i zprávy starožitnické a národopisné, zprávy o muzeích, archivech a sbírkách v různých městech moravských i také o sbírkách soukromých, zprávy a referáty literarní o pracích a spisech, kterými jest líčena minulost i přítomnost země Moravské s hlediska archeologického i lidového, jakož i zprávy z různých muzejních spolků.« — Obsah prvního sešitu jest tento: Dr. M. Kříž: Pižmoň na Moravě. Leop. Nopp: Úprava a zařízení zámeckého archivu v Tovačově. Leoš Janáček: Některé lašské tance. Lipový. Dr. Frant. Šujan: Prameny a pomůcky k dějinám Brna. Fr. J Rypáček: Nové dvě památky písemné po J. A. Komenském. Literatura. Zprávy.

Atlas ptactva středoevropského. Se zvláštním zřetelem k druhům domácím slovem provází Jiří Janda, c. k. gymn. prof. v Brně. Chvalně známý ornitholog a bedlivý pozorovatel ptactva, p. prof. J. Janda, podává nákladem J. L. Kobra v Praze milovníkům ptactva, ornithologům, sběratelům vajec, myslivcům, rolníkům, studující mládeži a přátelům přírody obšírnější odborné dílo, jež zajímati bude i mnohé členy muzejního spolku našeho. »Atlas ptactva středoevropského vyjde ve 25—30 sešitech, obsahujících vždy dvě tabule a jeden arch textu, po 40 kr., ve lhůtách asi 14denních. Do konce měsíce dubna r. t. vyšlo 14 sešitů, t. j. 28 barvotiskových tabulí s vyobrazením ptactva dravého a zpěvného a 14 archů patřičného textu

Obrazy jednotlivých druhů jsou celkem zdařilé, provázející je text výtečný. V systematice řídí se p. spisovatel názory ornithologů nejnovější doby a popisuje znaky jednotlivých čeledí, rodů a druhů tak jasně, že kniha tato ve spojení s atlasem každému zcela vyhoví, kdo ptactvo ve střední Evropě žijící, aneb ze severních krajin občas zde se vyskytující, poznati chce. Při vší stručnosti látky obsahuje dílo velmi zajímavé zprávy ze života uvedených ptáků a to nejen na svobodě žijících, nýbrž i v zajetí chovaných. Jsouť to dílem zkušenosti nejznámějších odborníků, dílem vlastní pozorování p. autora. — Soudný čtenář, prohlednuv nejnovější dílo p. Jandovo, zajistě shledá, že v nejednom ohledu předčí podobná, avšak mnohem dražší díla cizojazyčná a že zasluhuje netoliko všestranného uznání, nýbrž i co největšího rozšíření. Josef Talský.

Glasnik zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini. Urednik: Kosta Hörmann. Roč. XI.—XII. 1889—1900. Sarajevo. — V minulých objemných ročnících tohoto časopisu setkávali jsme seponejvíce s pracemi, týkajícími se předhistorie Bosny a Hercegoviny. Dnes, když již jaksi největší kus práce na poli předhistorickém jest vykonán, hromadný material vědecky zpracován a uložen ve sbírkách zemského muzea v Sarajevě, zbývá v »Glasniku« místa i pro jiná odvětví vědy domácí, jako je ethnografie, geografie, zoologie, botanika, mineralogie, geologie a j. Není zde místa, bychom veškeré práce z těchto oborů mohli uvésti, ač by toho mnohé vším právem zasluhovaly, pro svoji zajímavost i důležitost vědeckou. Omezuji se v tomto časopise pouze na práce spadající do předhistorické archaeologie, jež mají dodnes převahu nad ostatními vědeckými články. Že v tomto uvedeném oboru vykonáno v Bosně kus obrovské epochální práce, jíž jinde se ujímají jen bohatě prostředky nadané učené společnosti a akademie, netřeba ani podotýkati. Tím záslužnější jest práce tato, ježto byla vykonána poměrně velmi malým počtem nadšených odborníků. — V těchto dvou posledních ročnících »Glasnika« setkáváme se opětně s několika zajímavými pracemi K. Patsche. Tento autor v obsáhlém svém pojednání Arheološko-epigrafska istraživanja" popisuje celou řadu nalezišť předhistorických starožitností z Dalmacie. Předměty tyto, spadající většinou do římské periody, jsou hlavně sarkofagy, reliefy a průpověďmi označené. Rovněž i druhá práce tohoto autora, pojednávající o nových přírůstcích předhistorických nálezů, jež získalo muzeum v Kninu, které autor sám na cestách svých po Dalmacii navštívil, jest pozoruhodna. Jest to zase množství náhrobních kamenů, vedle několika úhledných pěkně provedených sošek a rozmanitých charakteristických římských hliněných kahanců, zdobených reliefními ozdobami, jako různými zvířaty, ptáky i postavami lidskými. O podobných římských náhrobcích, ale z Bosny a Hercegoviny pocházejících, pojednává Patsch obšírněji na jiném místě. Rovněž ve článku: „Rimska mjesta po Imotskom polju" popisuje a vyobrazuje mnoho, ponejvíce římských starožitností. Neméně zajímavé jest pojednání neúnavného badatele dra. Č. Truhelky, o bohatých předhistorických nálezech z pohřebiště od Gorice (v Bosně). Jsou to předměty zlaté (dva články), stříbrné (sponky), bronzová přilba, náramky, kopí, jehlice, přívěsky vedle množství fibul rázu hallstattského, laténského, italského, a j. Hojné předměty tyto jeví namnoze analogii s bohatými nálezy z Glasince blíže Sarajeva. Zvláště zajímavé a rozmanité jsou zmíněné fibule, místy uměle zhotovené, charakterisující zřejmě tu kterou z výše uvedených period předhistorických. — Hojné jich vyskytování se v nálezech bosenských svědčí o veliké oblibě, jíž se u tehdejšího lidu těšily. Konsul Th. Ippen podává stručnou zprávu o některých předhistorických nálezech z okolí Skadru jakož i z jiných nalezišť v Albanii. K. Gerojannis pojednává o kamenném památníku jakož i o mramorové bezhlavé soše bohyně Diany, od Limbony u Paranythie pocházející, kdež dříve chrám bohyně této stával V. Burčič uveřejňuje delší pojednání o nálezech bronzové doby z ramského hradiště u Prozora. Nalezeny zde předměty kamenné, kostěné, bronzové, střepy i celé nádoby, hladké i zdobené, ponejvíce s uchy Pozoruhodné jest to, že nalezeno na tomto hradišti množství kadlubů na předměty bronzové, z čehož autor soudí, že zde byla v pradávných dobách nějaká slévárna na předměty tyto. Rovněž není bez zajímavosti, že na hradišti ramském, nenalezeno žádných kostí domácích či divokých zvířat, jakož i nějakých zbytků obilních. Nalezeny jenom nepatrné zbytky parohů jelena a srnce, což nasvědčuje, že obyvatelé uvedeného hradiště nepěstovali dobytka ani orby; spíše však lovem se zabývali. Prof. Celestin popisuje ku konci některé medailony z

dob různých římských panovníků. — Většina pojednání v „Glasniku", provázena jest hojnými vyobrazeními, jakož i nákladnými tabulkami a znamenitými, vzorně provedenými mapami.

J. V. Želízko.

Izvestja muzejskaga društva za Kranjsko. Urejuje Anton Koblar. Roč. IX.—X. 1899—1900. V Ljubljani. — Časopis tento, vycházející v šesti sešitech ročně, věnován jest ponejvíce domácí historii slovinské, jakož i domácím národopisným studiím, za spolupracovnictví osvědčených odborníků. Pro nás zajímava jsou pojednání a referáty S. Rutara, který vedle článku: „Rimska cesta Aequileia-Siscia", podává zprávu o Pečníkových výkopech od Vinivrha u Beli Cerkvi, kdež odkryto bylo hojně hrobů z doby la-těnské. Některé hroby neobsahovaly žádného inventáře, jiné opět, na př. mužské, obsahovaly nože, meče a jiné předměty, hroby ženské pak skleněné korale, fibule, náramky a j. V kostrových těchto hrobech byly kosti dobře zachovány, za to však nádoby byly rozbité. Podobné nálezy učiněny byly rovněž Pečnikem na rozsáhlém pohřebišti u Teplic, o nichž se níže Rutar též zmiňuje. Jedna z nejzajímavějších zpráv jest podána od Ant. Koblara, týkající se některých nových archaeologických nálezů z Krajiny. V přední řadě pojednává o římských hrobech, jež byly odkryty v Lublani, při stavbě základů nového justičního paláce. Jeden z těchto hrobů byl na milodary zvláště bohat. Byl to hrob nejspíše nějaké zámožné paní, jejíž mrtvola nalezala se v rakvi, na víku olověnými deskami pokryté. Při mrtvole nalezen byl zlatý prsten s karneolem, jiný opět se smaragdem, vedle jiných zlatých a jantarových ozdob, skleněných nádobek a j. Jak nalezený při mrtvole římský denar Antonia Pia (138—161) nasvědčuje, náleží hrob tento do II. stol. V rakvi nalezen byl také kus leštěnce olověného, jenž se v Krajině hojně vyskytuje. Z toho autor soudí, že zemřelá byla nejspíše zámožnou majitelkou nějakých olověných dolů. — Dále zmiňuje se Koblar též o dvou římských náhrobcích s nápisy, rovněž v Lublani nalezených. Mimo to podává ještě zprávu o výzkumech F. Schulze, který blíže Družinski Vasi u Kužjan, odkryl tři mohyly s bohatými nálezy předmětů z bronzu, železa, jantaru, skla a j, vedle popelnic a jedné zajímavé vasy z Este importované. V jednom hrobě se nalezly též železné strusky, nasvědčující, že tehdejší obyvatelé slévali železo a z něho doma zbraně robili. J. V. Želízko.

Vjesnik hrvatskoga arheološkoga društva. Organ arheološkoga odjela narodnoga muzeja u Zagrebu. Urednik Dr. Josip Brunšmid. Nove serije sveska IV. 1899—1900. — Vedle několika ethnologických, numismatických a historických pojednání setkáváme se v tomto svazku též s několika články z předhistorie, jež napsány ponejvíce osvědčeným odborníkem Dr. J. Brunšmidem. — Zajímavá je zpráva o sídlišti z doby bronzové od Novigradu na Sávě, odkud získal autor výzkumy svými celou řadu předmětů z kostí a parohů jelena a srnce, nástrojů a ozdob z bronzu, vedle kadlubů na bronzové předměty a celé řady charakteristických střepů, nebo úplných nádob a j. Neschází zde ani několik hliněných korálů (přeslenů?). Předmětů kamenných u Novigradu nalezeno málo. Týž autor popisuje dále některé předhistorické nálezy ze Šarengradu, ze srěmské stolice. Předměty ony, železné a bronzové, náleží konci hallstattské periody. Z téhož naleziště uvádí a vyobrazuje autor meč z latènské periody. — Další Brunšmidův článek „Colonia Aelia Mursa", zakládající se na historických dokladech, jest rovněž velmi zajímavým příspěvkem k existenci doby římské. Z kolonie této, která kdysi stávala na dolní části nynějšího města Oseka, pochází řada cenných římských nálezů, na př. několik mramorových sošek Heraklových, buď úplně zachovalých, nebo ve zbytcích, vedle jich fragmentů, reliefů, náhrobků a j. V uveveném svazku »Vjesnika« uveřejňuje dále Brunšmid třetí část svých archaeologických črt z Dalmacie a Pannonie. Popisuje zde řadu předmětů z římské periody, pocházejících z různých nalezišť výše uvedených míst. Mimo to referuje ještě o sídlištích na Vuce, a sice mezi Nuštarem a Zabošem se nalézajících, odkud uvádí též některé nálezy a konečně o některých předhistorických starožitnostech z okolí Ruma. — Purič Josef podává zprávu o výkopech, učiněných na římském hřbitově v Stenjevci. Pokračuje zde popisem celé řady hrobů a jich inventáře. (Předměty ze skla, jantaru, bronzu, železa a j.) Turkovič Milan referuje vedle nálezů maďarských mincí z XV—XVI. století pocházejících, o některých předhistorických nálezech z okolí Kutjeva. — Osterman Stjepan podává zprávu o palaeolitickém člověku a jeho současnících z diluvia od Krajiny v

Chorvatsku. Zajímavá zpráva tato napsána jest na základě nedávných objevů prof. Dr. Gorjanoviče-Krambergera ze Záhřebu. J. V. Želízko

Kritické úvahy o moravské zvířeně jeskynní. Sděluje K. Absolon. V. č. 1. r. XXV. „Časopisu Matice moravské« str. 1—12. Studium jeskynní zvířeny je spojeno s velikými obtížemi, tak že dosud bylo při tomto thematě nutno se omeziti jen na systematické zpracování jednotlivých forem, tím staví se však základ pro řešení důležitých otázek o původu a přeměně zvířeny jeskynní. Otázky ty jsou řešitelny u všech samostatných systemů jeskynních (z nichž nota bene dosud známa byla důkladně toliko jeskynní fauna Krasu jižního, kdežto ve Francii teprve v nejposlednější době úkolu toho se podjal dr. A. Viré, u nás pak autor), tím více pak u nás, kde fauna jeskynní ukázala se tak bohatou a svéráznou (jak patrno jest z mého referátu o spisu p. autora: Studie o jeskynních šupinuškách). K usnadnění této práce bude nutno zaříditi stálou pokusnou stanici zoologickou v jeskyni Šošůvské. V dnešní stati zabývá se autor určením přesné definice pojmu »Fauna jeskynní. »Při delším pozorování jeskynní zvířeny záhy se potkáváme s překvapujícím faktem, že v jeskyních jsou mnohé formy vidoucí, vně jeskyň pak zvířata, které za jeskynní bychom pokládali, a nelze tudíž definici »fauny jeskynní« provésti ani na základě degenerace oční ani na základě lokálního vyskytování se. Autor dovozuje tento všeobecný nález konkrétním příkladem, rozváděje v přehledné tabulce šupinušky jeskynního systemu sloupského, šošůvského a jeskyně Kateřinské. Základem k přehledu tomu jest část III. »Studie o jeskynních šupinuškách.« Rozborem tak provedeným hned je jasno, které formy jsou rozšířeny po lokalitách tmavých, které v pološeru, v šeru a na denním světle. Autor přichází tu k tomu výsledku, že většina forem slepých jest jen na místech absolutně tmavých, nepatrný pak počet na místech tmavých se vůbec nevyskytuje a značný počet že jest rozšířen po celé jeskyni. Podobně jest tomu i u forem vidoucích. Leč vezmeme-li v úvahu formy slepé, vyskytující se v jeskyních i na povrchu, tu záhy poznáme, že žijí na povrchu hluboko pod kameny, pod shnilým listím, v studních, v dolech, v mraveništích atd., tedy v jeskyňkách improvisovaných, stejně jako ony veliké tmavých, které též mohly redukci zrakovou způsobiti. K tomuto tvrzení uvádějí se ještě specielní doklady jak ze šupinušek, tak ze stonožek, korýšů atd. Většina forem vidoucích bývá do jeskyň passivně splavena; při všech pak, které žijí jen v jeskyních, nutno anatomickými studiemi zjistiti, jsou-li skutečně vidoucí, an často jen nerv zrakový se redukuje a ostatní části oka zůstanou. Na základě těchto pečlivě provedených rozborů rozděluje autor faunu jeskynní na: 1) troglobie, s očními orgány redukovanými a) jeskynní (tvoří absolutní faunu jeskynní), b) povrchové (žijí v jeskyních skutečných i improvisovaných); 2) troglophily, vnikající jen někdy do jeskyň, s očními orgány normálně vyvinutými. Pojem »fauna jeskynní« definuje pak autor takto: Faunu temnostní tvoří slepé formy, žijící v místech tmavých vnitř i vně jeskyň. Formy slepé, vyskytující se jen ve velikých jeskyních, tvoří absolutní faunu jeskynní. — Souhlasíce v celku s vývody autorovými poznamenáváme jen, že by se bylo doporučovalo vřaditi do textu malou mapku jeskyň sloupsko-šošůvských pro lepší orientaci čtenářovu. Ref. Ph. st. Jos. Vališ.

Zprávy spolkové.

Kronika muzejní.

Letošní valná hromada uložila výboru Vlast. muzejního spolku několik velmi důležitých, než zároveň i těžkých úkolů, z nichž jmenovati chci alespoň dva, jichž vyplněním se výbor právě zanášel a sice: zakoupení sbírky numismatické nabízené Muzeu p. Červinkou a oslavu 100letých narozenin Frt. Sušila, spojenou s položením základního kamene k důstojnému stánku Muzea v Olomouci, jež odbývati se má r. 1904. — Sbírku numismatickou p. inž. Červinky, jež obsahuje mince výhradně panovníků českých a moravských, sbírku, jež nejen z historického, ale i kulturního stanoviska ve-

liké jest důležitosti, Vlast. Muzeum pro národ náš uchovalo, zakoupivši ji za přiměřenou sice, ale vzhledem ku hmotným poměrům Muzea velmi značnou cenu 4600 korun. Výbor Muzea jest přesvědčen, že vykonal nejen povinnost svou, ale i kus národní a vlastenecké práce, zachovav tuto veledůležitou a snad jedinou toho druhu sbírku numismatickou národu svému, by nestihl ji osud tak mnohých svérázných sbírek našich sběratelů, jež prodány byly do ciziny. — Vlast. Muzeum naděje se, že národ vysvobodí sebe sama i Muzeum z tísně, do níž výlohou touto se uvedlo a uhradí aspoň částečně sumu onu dobrovolnými příspěvky na sbírku Červinkovu, které hodláme na konci časopisu, jak obvyklým jest, s díky kvitovati. — I druhý návrh valné hromady výbor již počíná řešiti. Zda možno představiti si důstojnější a vzácnější příležitosti oslavy 100letých narozenin zvěčnělého Frt. Sušila, než položením základního kamene k budově Muzea v Olomouci? Vždyť celý život svůj věnoval veliký onen muž, učenec a vlastenec jen lidu svému. A jest tedy společnou zajisté nás všech povinností, splatiti veliký dluh onomu mysliteli alespoň částečně. A ký div, že chápe se iniciativy k tomu Vlast. Muz. Spolek v Olomouci! Což neděkujeme muži onomu svého předsedu p. radu P. Wurma, jehož nikdo jiný ku pěstování národopisu nepohnul, než jeho učitel a přítel zvěčnělý Frt. Sušil, zrovna jako B. M. Kuldu k sbírkám rožnovských povídek, svatebních zvyků a obřadů! Též Křížkovskému dal návod ku skladbám v duchu národním opět jedině Frt. Sušil. Původně též muzea záměry Sušilovy prováděly a na základě těch teprve spolky muzejní utvořeny a dnešního rozšíření došly. — Bude tedy zajisté s námi celý náš národ souhlasiti a v činnosti spolek náš podporovati, když obrátíme se k němu s heslem: Oslavme památku 100letých narozenin zvěčnělého velikána Frt. Sušila položením základního kamene k budově muzejní v Olomouci, dne 14. června 1904. S potěšením možno konstatovati, že návštěva Muzea našeho od poslední valné hromady stoupá. Poslední dobou podniknuty též hromadné návštěvy ústavů a sice z Přerova žákyně vedené sl. Wiedermannovou, z Uh. Hradiště jedna třída gymnasijní, ze Zlína žactvo s p. ředitelem Papouškem v čele. V týdnu svatodušním, kdy udíleno v Olomouci biřmování, prováděl návštěvníky velezasloužilý kustos p. prof. Jos. Talský. Návštěva byla denně velmi hojná. Valnou hromadou přijatý návrh na zvýšení příspěvku ze 2 korun na koruny 3 platí již pro rok 1901. i žádá výbor, by členové již zaplativší, doplatek sami zasílali.

MUDr. **Ant. Hříbek**, t. č. jednatel.

Zpráva o valné hromadě

spolku Vlasteneckého Muzea,

kterou dne 30. března zahájil předseda Ign. Wurm následovně:

Uctivě vítám vás, velectěné dcery a synové národa našeho drahého, do první valné schůze vlasteneckého Muzea v nastávajícím XX. století. Možno-li se ubrániti otázce, co věk tento nový přinese? Přinese dojista něco, než nevíme, jaké to bude. Pročež raději pozříme v zad, abychom připomínajíce si, co v XIX. století v různých oborech muzejních, totiž vzhledem na antropologii, archeologii, etnografii a t. d. bylo pořízeno u nás a jinde, z této stoleté minulosti čerpali důvěru v Boha a pobídku a odvahu k vlastnímu přičinění pro nové toto XX. století. XIX. století bylo vzhledem na muzejní činnosti vůbec a na výzkumy jmenovitě po stránce starovědy a národopisu požehnané a potěšitelno, že našemu vlasteneckému Muzeu v Olomouci i cizina vydává čestné svědectví, že jeho působení, ač teprve před 18 roky bylo zahájeno, nezůstalo bez užitku. Vykonáno v XIX. osvíceném století u nás a jinde kus důležité práce muzejní, z nížto potomci poznají, že jsme na darmo nežili.

Pojmenoval jsem XIX. století úmyslně a s rozvahou »osvíceným«. Nejednu záhadu, s kterou si učenci ku konci XVIII. století nevěděli rady, věk XIX. osvítil, zřejmou učinil, rozluštil. Věk tento osvítil i temná tisíciletí pravěku, o nichž se zdálo, že zůstanou dověčně zahalena zraku a duchu našemu lidskému. Uvedu na př.: Co se vědělo v osmnáctém ještě století o vzniku světa, kdy a jak vznikl? To byly otázky, které převzalo XIX. století od XVIII., by je rozluštilo. Že by byl svět nikdy nevznikl, že by byla hmota věčná, tomu přestali učenci XIX. století věřiti, a nemohli tomu věřiti, poněvadž toho nikdo nedokázal a dokázati nemůže. Naopak, zabývajíce se kosmogonií, to jest naukou o vzniku vesmíru, geogonií, t. j. naukou o vzniku země, dospěli k výsledku, že prahmota od věků nebyla — a že se sama sebou nevytvořila, nýbrž že byla z ničeho učiněna — t. j. stvo-

řena. Oni dospěli k názoru, že s tímto stvořením byly zároveň dány určité zákony, dle nichž ve dlouhé a dlouhé době, jak vesmír tak i nepatrný prášek všehomíra, totiž naše země, se vyvinuly. A touto zemí, po které chodíme, geo- a paleontologové zabývající se, k nimž patříme i my, snažili se z různých vrstev země a ze zbytků živočišných vyzkoumati, jaké dějiny její byly, než se na ní člověk objevil. Zkoumáním tím nalezeno a stvrzeno, že naše země k svému vývoji potřebovala tisíců a tisíců let, ale také přesvědčíme se, že nebylo a není možné, aby se z nerostu vyvinul živočich, čili jak Haekl píše, aby z něčeho neorganického něco organického se vytvořilo. Haekl a jeho stoupenci dobře uznávají odpor této domněnky; ale hájí ji přes to přece, jak sami doznávají, jen proto, aby nemusili uznati, že byl prvý zárodek živočišný stvořen od Boha. Než marny jsou všecky jejich rozumy: z neživé hmoty se žádný živočich nevyvinul, neboť: »omne vivum ex ovo« dokázal i slavný Pasteur. Z vejce, ze zárodku živočišného, stvořeného od Boha, vyvinulo se dle zákonů Bohem daných veškeré živočišstvo, a sice od nedokonalých bytostí šlo to k dokonalým. Krásně to vidíte znázorněno i v našem muzeu, kde postup od nejjednodušší mušle k rybám, ku ptákům a konečně ke čtvernožcům padá do očí, a právě zbytky — zkamenělé zbytky tohoto pořadí, uchované v různých vrstvách, ukazují nám a dokazují, že se vývoj živočišstva děl po dlouhé a dlouhé věky. Dle výsledků zkoumání paleontologického sestavil Darwin svůj systém pozvolného vývoje, který tolik hluku nadělal. A pravdu má Darwin v této části; ale novým jeho systém není. Vždyť již sv. Augustin podobně soudil a dle toho též biblickou zprávu o stvoření světa vykládal. Jen že se dal Darwin strhnouti — zaslouženým obdivem — na scestí, tvrdě v pozdějším svém spisu, že člověk ze zvířete se vyvinul.

Kdežto se dříve mohl odvolávati na zkameněliny a proto pro každý výrok uváděl určité paleontologické nálezy, nechala ho teď paleontologie na holičkách. Nikde na celém světě se nenašlo — a můžeme směle tvrditi, že se nenajde zkamenělina či nějaký zbytek živočicha, jenž by stál uprostřed mezi opicí a člověkem. Tedy naše exaktní, abych tak řekl historická — poněvadž na pevných základech stavící věda ukazuje bezdůvodnosť a neoprávněnosť nauky Darwinovy. Ale vytýká jí slabosť a nedostatečnosť filosofie sama. Tvrdí-li Darwin, že se vše v boji o život stále zdokonalovalo, proč by byl vznikl z opice tvor tak nedokonalý, jakým má býti ten hledaný poločlověk — onen tvor, jehož zadní končetiny nebyly ani ruce ani nohy, tvor života neschopný a tím samým již Darwinovu požadavku odporující?!

Hle, tak mizí názor Darwinův o vzniku člověka a vážní učenci vracejí se ke slovu Božímu, že člověk dle těla vytvořen byl bezprostředně od Boha z hlíny a že dostal od svého Tvůrce více než ostatní zvířata, že dostal nesmrtelnou duši, čímž je ovšem tak vzdálen od opice, jako nebe od země.

Ale tážete se mne, kdy byl člověk stvořen, nebo jak dlouho již přebývá na světě? Zajděte si do sbírek muzejních a tam dostanete odpověď, že člověk chodí již tisíce a tisíce let po naší zemi, ale že ještě nejsme v bádání tak daleko, abychom určitě říci mohli, kolik. Nepovídá nám to ani paleontologie, ani antropologie, ani starověda, ani Písmo sv., ve kterém není žádné éry a tedy ani letopočtu. Myslí-li tudíž někdo, že člověk existuje tolik a tolik tisíc let a jiný, že existuje ještě déle, nic neškodí. Jisto jest, že býval i v naší vlasti již mnoho tisíc let před narozením Krista Pána i za oněch časů, kdy ohromné převraty tvořily tu část kůry zemské, po které nyní chodíme. Z nálezů u nás učiněných můžeme souditi, že onen člověk na vysokém stupni vzdělanosti nebyl, čímž ale nemíníme tvrditi, že by se byl člověk z divocha ponenáhlu vyvinoval. Vždyť může i vzdělanec klesnouti na stupeň barbara; neboť bádáním dosvědčeno, že v době, kdy v jednom kraji lid primitivních nástrojů užívá, může jinde vysoká kultura kvésti. A hle! Přežitky a doklady vzácné kultury této nalézáme již ze sedmého tisíciletí př. Kr. P. při perském zálivu v nížině mezi Eufratem a Tigridem, kam Písmo sv. klade ráj, odkud se lidstvo — jak právě výzkumy XIX. století dokazují — po celém světě rozšířilo a odkud přineslo první základy kultury, na níž dále svou vzdělanosť a osvětu stavělo. Jest to kultura nížiny Babylonské, kterou seznáváme z nápisů, vrytých do vypálených tabulek hliněných, z obrazů, ze stavitelských ozdob a jiných přežitků, které v nesčíslném množství neporušeny se zachovaly ve klenbách sesutých a hlubokou vrstvou hlíny a písku zanešených zámků a svatyň, ba i nebetyčného biblického chrámu Balova. Chvály hodná zvědavosť učenců, která nákladu bohatých muzeí, akademií, university pensilvanské a některých států

nešetří, vynáší poklady a svědky sedmitisícileté kultury této babylonské na povrch světla Božího. Svět objevy těmito žasnoucím obdivem naplněn stydlivě lituje, že po mnohých stránkách nemůže se vykázati takovou kulturní vyspělostí, jaká před sedmi tisíci lety zářila na Babylonské nižině mezi Eufratem a Tigridem.

Velectěné dcery a vzácní synové národa našeho! Nepobádají nás výzkumy babylonské, abychom s dvojnásobným úsilím a se vzornou obětavostí v započatém díle muzejním pokračovali, staré památky vyhledávajíce, je snášejíce, chráníce a po jejich významu pátrajíce, jen abychom mohli osvítiti temné historické i předhistorické doby své vlasti a svého lidu?

Takto jednajíce, budeme jednati, jak jedná celý vzdělaný svět. Jiní národové, jako jmenovitě Angličané, Francouzové a Němci, v poslední době také Rusové, věnují ročně miliony a miliony na vykopávání a zakupování starých památek, ukládajíce je v nádherných a prostranných muzeích a učenci z celého světa namáhají se tam luštiti význam památek těchto.

Na počátku XIX. století neuměli jsme čísti ani egyptské hieroglyfy, ani babylonské písmo klínové, ba nepřikládali jsme jim hrubě ani významu. Klassikové řečtí a římští nám stačili; jim se na slovo věřilo. Dnes je zcela jinak! Dnes nebude nikdo psáti děje Egypta na základě nezaručených zpráv Herodotových, ale sáhne k současným letopisům babylonským. V polovici XIX. století se nepřikládalo mnoho váhy různým říkáním a bajkám babylonským; dnes však se jejich jádro a jejich soustava hledá a zkoumá a s názory národů ostatních se porovnává i počínají se bedlivě sbírati všeliká lidová podání, poněvadž je patrno, že pocházejí z prastarého pramene společného a že mají ohromný význam pro duševní vývoj a spřízněnosť lidstva. Tento význam starovědy naše muzeum dobře vystihlo a co nad to, sledujíc příkladu Sušilova, Čelakovského, Kuldova a j. snaživců, sbíralo a sbírá nejen písně, nýbrž i jiné lidové dokumenty, které ukazují, jaké význačné místo přináleží našemu národu na duševním zápasišti světovém.

Tu však sluší s důrazem poznamenati, že národové od pradávna své názory také ornamentně ve vyšívání, na keramice na stavbách atd. vyjádřovali či jinými slovy: oni své duševní představy illustrovali. Illustrace tyto luštiti a smysl ornamentů národních zkoumati, stalo se naléhavou potřebou vědeckou, poněvadž se přijde k výsledkům, které ukazují, že tu nen pouhé nahodilosti, nýbrž že tu zavládá zákon a systém, který odpovídá úplně náboženským i společenským názorům dotyčných národů. Koncem XIX. století začala se ozývati celou Evropou pobídka, aby se sbíraly a zkoumaly ornamenty, v nichž se jeví hluboká symbolika. — Tohoto výzvu uposlechli jsme i my a četné publikace jmenovitě z oboru kraslic, vyšívání a drobnomaleb ve psaných kancionálech svědčí o dobré vůli a ochotném přičinění našeho muzea ve vážné příčině této. Dosud sbírali jsme a snášíme ornamentální látku, ale ve XX. století přikročiti musíme k řešení symbolů, které bohdá osvítí kulturní, sociální i všeliké kulturní názory a duševní představy našich předků. Jsou to nápisy, ornamenty, illustrace, jež svérázným půvabem překvapují a znalce již dnes obdivem naplňují, neboť se v nich vidí úkaz zřejmě připomínající symboly staroegyptské nebo babylonské, jichž smysl a význam vyložen v bohoslužebných knihách oněch národů. —

Vidíte, jakou důležitosť má naše vlastenecké muzeum a jaké vznešené úkoly ve dvacátém století kynou jemu. Než co říkám jemu? Řeknu, jaké vznešené úkoly kynou nám všem. To, co se zdálo mnohému titěrností, na co mnohý tak zvaný »intelligent« před nedávnem úsměšně pohlížel, nabývá v oku myslitele veliký a dalekosáhlý význam a domnívám se, že nepřeháním, řeknu-li, že budou ve XX. století následkem netušených výzkumů babylonských a k úkolům řešení světodějinné otázky východní zřízeny na vysokých školách zvláštní stolice pro lidovědu vůbec a porovnávání lidové ornamentiky a symboliky zvlášť, při čemž i příznaků naší slovanské svérázné kultury všímáno si bude. Pak ale i na našich gymnasiích bude s toutéž úctou k naší národní klassičnosti prozíráno, s jakouž se tam řecko-latinská pěstuje. Neklamu se, že nám tenkráte naše potomstvo vděčiti bude, že jsme pro ně do muzea vlasteneckého snesli a v něm zachránili, co se dalo. Tehdá ocení svět naše snahy a naši národopisnou a lidovědnou práci lépe, než se děje. —

Učiniv řeč tuto, odevzdal předseda pro churavosť další řízení schůze místopředsedovi prof. Fierlingrovi, jenž vyzval jednatele MUDra Hříbka, aby podal zprávu o činnosti spolku v roce minulém.

Zpráva jednatelova.

Velectěné shromáždění!

Maje podati Vám jednatelskou zprávu Vlasteneckého muz. spolku za uplynulý rok, jest mi především požádati, byste shovívavě pohlíželi na činnost spolku toho, a nezapomněli různých překážek, s nimiž správě spolku zápasiti bylo, a nedostatku, jež čilejší práci v muzeu bránily a z nichž nejcitelnějším zajisté byl nedostatek místa.

Nutnost vlastní budovy muzejní stále roste, ježto sbírky se množí a darů přibývá. Povinností naší jest rozmnožovati je a zachraňovati staré, mizící, vždy vzácnější památky, jež nuceni jsme stále v místnostech již od počátku velmi nedostatečných ukládati, či lépe řečeno skládati a částečně i v bednách přechovávati, čímž ustavičně klesá to, co muzeem či výstavou předmětů oněch, lidu přístupnou a lid vzdělávající míti chceme, na jakýsi druh skladiště.

Tyto okolnosti, nepřihlížíme-li snad ani k tomu, že v místnostech dosavádních místa nemáme, kde by se pracovati mohlo, volají zajisté samy po budově muzejní, v níž by staré památky po předcích našich, památky po stránce kulturně historické tak ohromné důležitosti, řádně umístěny a vystaveny býti mohly.

A tu s potěšením zaznamenávám, že již počíná i širší obecenstvo důležitost muzea chápati a myšlenku postavení vlastní budovy podporuje, jak ze zprávy pokladní za rok minulý seznáte.

Činnost Vl. m. sp. za rok uplynulý nesla se směrem týmž jako léta minulá. Časopis vyšel 4krát za rok 1900 v pravidelných čtvrtletních lhůtách a byl členstvu pokud možno nejdříve rozeslán. Návštěvě těšilo se muzeum i za minulý správní rok hojné, jak jednotlivců i zvučného jména, tak i korporací. Zvláště jmenovati sluší kroužek přátel umění z Brna, jenž poctil muzeum návštěvou v měsíci květnu a bodré Sokoly z Čech, Moravy i Slezska v měsíci září. Velmi významnou byla návštěva doby poslední p. ředitele dvorní bibliotéky a jednatele akademie Vídeňské dvor. rady prof. Karabáčka, jejž vzácné sbírky našeho muzea překvapily.

Počet členstva za letoší rok značně stoupnul, takže můžeme zaznamenati letos členů o 327 více proti loňským.

Též příspěvky na vlastní budovu muzea letos zvýšily se značně a mimo každoroční podporu státní 600 K a zemskou 400 K, jichž spolek i letošního roku účastným se stal, zaznamenati možno i skvělé příspěvky jednotlivců, jako p. rady Brdka 150 K, sbírka v Mořicích 50 K, Vesna 100 K, † p. Stejskal 2000 K, pí. Vysloužilová 600 K, Úst. hr. Pöttinga 50 K, jub. dar výboru 210 K a odb. rady Houdka 50 K.

Z projektovaných spolkem vycházek do Slatěnic, Olšan, Mořic a Tištína pro nevalně příznivé počasí, jež minulého léta panovalo, uskutečněna vycházka do Slatěnic 26. srpna, kdež mluvil p. učitel Zapletal o dějech Slatinských, p. rada P. Wurm o národopisu, p. prof. Talský o užitečnosti tak zvaných dravců; pak do Mořic 23. září, na níž promluvil p. řídící Telička o starožitných nálezech okolí Mořického, P. Wurm o významu národopisu v ohledu kulturně-historickém, prof. Talský o stěhování ptactva a Dr. Hruban o potřebě muzea jako ústavu vzdělávacího.

Na cestě z Nezamyslic do Mořic prohlédli účastníci lochy u Nezamyslic a na schůzi vysvětlen jejich význam ve smyslu odborníka Karnera, jenž jejich obadání věnuje svůj život.

Mimo to uspořádána v Olomouci v místnostech Besedních přednáška čilého a nadaného badatele p. PhC. Karla Absolona o slepé zvířeně v Krasu Moravském a nových objevech. Odvážný badatel zajímavou svou přednášku dokládal četnými, velmi zdařilými fotografiemi i praeparaty a jest jen litovati, že pro věc se strany obecenstva nejevil se větší zájem.

V odboru archaeologickém zvláště zasloužil se o spolek kustos sbírek pan Antonín Telička, řídící školy v Kovalovicích. O prázdninách 1900 navštívil okolí Přerova a prozkoumal naleziště starožitností v Prusích (konstatoval sídliště neolithické), pak prohlédl sobě Želatovice, Čechy, Domaželice, Přestavlky, St. Ves a Beňov. Dále věnoval pozornost nalezištím v Němčicích na Hané a okolí, Mořicích, Nezamyslicích, Vrchoslavicích, Vičicích, Pavlovicích, Prasklicích a Tištíně. Na Unčovsku objevil pohanské pohřebiště v Želechovicích a věnoval též pozornosť zajímavému a na nálezy bohatému Hradisku Křenovskému.

Během roku uplynulého připevněny veškeré předměty muzejní sbírky na tabulky. Zejména stalo se tak se sbírkou darovanou svým časem pí. L. Bakešovou z Ořechova. V této sbírce zajímavy jsou malované střepy z Ořechova a Ořechovicék, jakož i celá kolekce mlatů a sekýrek. Při nejlepší vůli ku sestavení nového přesného inventáře nedošlo.

Oddělení toto rozmnoženo dary: Fil. Buriánek, naučitel v Charvátech daroval část parohu soba (Cervus tarandus), vykopaného ve žlutici v Drahlově, jakož i některé střepiny k doplnění ornamentovaných střepů z hliníka Charvatského. Jan Loutocký, spr. školy v Želechovicích u Unčova: obsah hrobu pocházejícího patrně z doby bronzové ze Želechovic: popelnice (rozbitá), a 4 menší nádobky ornamentované. Odtamtud též velkou kamennou motyku (spíše nástroj na stahování koží, a střepiny rázu pozdní doby slovanské.

Jan Sedláček, naučitel v Němčicích na Hané (opět) obsah hrobu se skrčenou kostrou z tamnějšího hliníka (lebka krásně zachovaná, 4 nádoby a jednoduchá jehlička bronzová rzí silně potažená); pak bronzovou jehlici stupňovitě profilovanou s ouškem, vykopanou při drenážování trati »Na loukách« tamtéž.

Mimo to získán a) z diluvia: Předmostí: ulna vlka (Canis lupus), celé žebro, jakož i stolička mamutí. Žeravice (okres Přerovský): články nohy koně, hnát soba a stolička mamutí. Naleziště: lom vápencového kamene patřící cukrovaru Brodeckému. Věrovany: hnát z tura; Blatec: hliník »Kocanda«: část hořejší čelisti koně se 7 stoličkami, 2 stoličky z Rhinocera, a jiné kosti; Prasklice na Kroměřížsku (trať Kříby): hnát koně; Kokory: hnát nosorožce; Němčice na Hané: paroh sobí (nalezen ve hliníku).

b) z aluvia: Bronzové depôt z Hradčan na Holešovsku: 18 náramků, z nichž 12 krásně ornamentovaných, 1 palstáv, 1 nůž, ostří sekery, sponka k pasu a p. O nálezu tomto bude později zpráva v časopise muzejním podána; Přerov na (Brabansku): dvě lidské lebky, střepiny z nádob na kruhu robených, železný nůž a p. pocházející z hrobů prvního křesťanství u nás.

Pro sbírku munismatickou sprostředkoval p. říd. Telička koupi nálezu z Roketnice, 75 mincí se 26 varianty a to mincí stříbrných, grošů i krejcarů z dob Rudolfa, Matyáše a Ferdinanda II. a III., mezi posledními též mince rázu moravského, a sice Olomouckého a Brněnského. Mezi dárci mincí zaslouží býti jmenováni p. říd. Telička, jenž daroval 40 kusů a p. Mück z Vídně, jenž též sbírku muzejní darem mincí obohatil.

Z oboru geologie. Člen Muzea p. PhC. Karel Absolon prozkoumal jeskyně krasu Moravského, kdež mimo četné a velmi zajímavé přírodovědecké výzkumy, jež uveřejňuje v »Zool. Anzeiger« a o nichž i knihu vydati hodlá, i nové jeskyně a sluje dosud nikým neprozkoumané objevil.

Ve zkoumání jeskyň minulého léta i člen správy muzejní Dr. Remeš pracoval a prozkoumal jeskyni devonského útvaru Černotínskou u Hranic, jejíž popis c. k. geologickým říšským ústavem loňského roku byl vydán.

Pokud bylo možno, urovnány mineralie a opatřen p. prof. Večerou a jednatelem seznam jich.

Během minulého roku vydáno muzejním spolkem dílo »Lidové dokumenty« od pí. Šebestové, jež líčí způsoby života okrsku jižní Moravy obsahujícího as 10 obcí ve všech směrech od narození až ku hrobu v jich dialektu a jehož obsah z přítomných asi již každý zná a o němž kritika jednohlasně velmi pochvalně se zmiňovala. Celkem prodáno na 1000 exemplářů. Též znamenité dílo životopisu p. rady P. Wurma sepsaného paní Milosl. Procházkovou a muzeu za výrobní cenu darované šlo velmi na odbyt a prodáno asi 1100 exemplářů.

Jest mi připomenouti, že na r. 1900. padlo několik jubilcí vážených pracovníků a dobrodinců spolku muzejního; mezi nimi též 50tileté kněžské jubileum velevážného předsedy spolku p. rady P. Wurma, jenž celý dosavadní život svůj tiché národní a muzejní práci věnoval. Jubileum toto oslavil výbor jen slavnostní schůzí v předvečer věrověstců Slovanských dne 4. července, znaje přání předsedy svého, že nepřeje si veřejně a hlučně oslavován býti.

Blahopřáno též příznivcům spolku k jich 80tým narozeninám: † bar. Dr. Pražákovi, B. M. Kuldovi, kanovníku a p. baronu Helfertovi. Blahopřáno též chefu firmy Kramář a Procházka k 30letému trvání, po kterážto léta všechna oba zmínění pánové spolek muzejní podporovali a četnými vzácnými dary obmyslili.

Ku konci zprávy jest mi jménem Vl. Muz. spolku díky vzdáti sl. České Besedě za ochotné propůjčování místností ke schůzím spolkovým a j. i pro valnou hromadu a sl. redakcím »Našince«, »Pozora« a »Selských Listů« za laskavé uveřejňování zpráv spolku muzejního jakož i všem ostatním příznivcům a dobrodincům.

Zpráva pokladnikova u výtahu.

Slavné shromáždění!

Dalo se čekati, že ráčíte v hojném počtu súčastniti se dnešní valné hro-

mady a dokážete takto, že není Vám lhostejným důležitý náš spolek, těšící se pověsti dobré v naší milé vlasti, nýbrž i daleko za hranicemi, kde ocenili plně význam spolku našeho a bohatosť krásných jeho sbírek pro znalce a badatele vzácných, bohužel ale dosud nedůstojně umístěných.

Do nedostatku toho bylo už provoláním výboru v r. 1888 žalostně stěžováno. Tak praví se tam a možno to opakovati i dnes:

»Síně, v nichž muzeum dosud umístěno jest, dnes již nepostačují a nelze v nich uschovati, urovnati a rozestaviti předmětů, jež denně hojně docházejí a nezbývá mnohdy, než aby pohromadě smíchány, ba i v bednách nedotknuty zůstaly.

Nesnáze největší by nám však nastaly, kdybychom z těchto místností vystěhovati se musili a neměli — postrádajíce **dosud** přístřeší vlastního — kam se uchýliti.

Věru, pak velmi by bylo ohroženo bytí a trvání muzea našeho! Proto nezbývá nám nic jiného, než o to pečovati, abychom co nejdříve vlastní dům měli, což není nikterak úkolem snadným, ano se nám prostředků hmotných nedostává; **nicméně skutkem státi se může snaha naše, bije-li v nitru každého věrného syna vlasti naší též vlastenecké, obětavé srdce!**

Této lásky vlastenecké, této obětavosti dovoláváme se i dnes na svých milých bratřích a přátelích, v přední řadě na ctěných členech Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci, a prosíme o vydatnou podporu v podniku našem vlasteneckém.

Kdo snadno tak učiniti může, uštědřiž podporu větší, kdo málo má, dejž málo, avšak rád; neboť dárek nejmenší bude vděčně přijat a kdo sám nemůžeš poskytnouti ničeho, snaž se aspoň, abys mezi známými získal přátel a dobrodinců pro vlastenecký podnik náš.

Viribus unitis, spojenými silami zdaří se dílo veliké! Spojenými silami a ruce k dílu!

Bude-li každý upřímný vlastenec důležitosti a potřeby muzea našeho pamětliv a přispěje-li k šlechetnému účelu hřivnou jen nepatrnou, není pochyby, že budeme míti v brzku budovu muzea našeho důstojnou, jež by konečně trvale hostila bohaté sbírky naše. Tím vykonáme dílo vznešené, věrni zůstávajíce heslu: »Poněvadž nám odepřeno jest dlouho žíti, tož zůstavme národu něco, čím bychom potomstvu dokázali, že jsme skutečně žili a též i jeho pamětlivi byli«.

Tento citát sice se trochu od zprávy účetní a pokladní odchyluje, mám ale za to, že vzhledem k důležitosti věci dobře jest, zde to uvésti, aby akce týkající se opatření vlastní budovy se urychlila a muzeum naše bylo skutečným vlastníkem repraesentativní budovy, jež by hlásala potomstvu, že byli v dobách minulých vlastenci lidé, kteří měli plné porozumění pro vše krásné a užitečné.

Tomu zdař Bůh!

Účet pokladniční za rok 1900.

1. Hotovosť 1. ledna 1900 uložená v Ústřed. záložně roln. v Olomouci na knížku č. 1758. zl. 6989.77; hotovosť v poštovní spořitelně zl. 266·63; hotovosť v příruční pokladně zl. 35·42; úhrnem zl. 7291·82, = K 14583·64. 2. Úrok z peněz v poštovní spořitelně uložených za rok 1900 K 14·34. 3. Dary K 112·05 4. Subvence státní pro rok 1900 K 600; subvence zemská k pěstování účelů stanovami určených zl. 400 a další subvence na vydání díla »Lidské dokumenty« od Aug. Šebestové zl. 600; K 1000. 5. Členské příspěvky K 4210·16. 6. Tovačovská kniha a tiskop. K 64·90. 7. Na fond »Palackého« přijato K 524·85. 8. Za »Lidské dokumenty« K 2189·43 9. Za dílo »P. Wurm ve svém životě« K 1137·80. 10. Za losy »Národop. musea« strženo K 50·—. 11. Úrok z peněz v Ústřed. záložně rol. v Olomouci na kn. č. 1958. K 614·—. 12. Úrok z cenného papíru K 8·40. Dohromady K 25109·57.

1. Nájemné z místností a používání místností K 1892·—. 2. Za tisk K 5065·27. 3. Manip. popl. a provise pošt. spořitelně K 116·24. 4. Složní lístky pošt. spořitelny K 310·—. Za odkoupená starší čísla K 16·—. 6. Papírník Balcárek K 1·50 a Pazdírek za různé potřeby K 125·80. 7. Pojistné bance »Slavii« K 125·96. 8. Palackému fondu se převádí K 524·85. 9. Redakční paušál a honoráře K 1812·—. 10. Mzda sluhovi Buchtalovi K 172·10. 11 Různá vydání za vybírání příspěvků, výlohy administrační a různé odměny, výl. za koup. výšivky, krajky a p. K 532·—. 12. Hotovosť K 14·415·85. Dohromady K 25109·57.

Výkaz jmění 31. prosince 1900.

1. Sbírky starožitností, antropologické a paleontolog. 25000 K. 2. Sbírky národopisné z oboru vyšívání a keramika 10.000 K. 3. Sbírky přírodopisné 3.500 K. 4. Sbírka mincí 1500 K. 5. Rozličné vzácnosti jako: obrazy, zbraně a p. 1100

K. 6. Bibliotéka 1800 K. 7. Inventář 1700 K. 8. Fond na zbudování vlastního domu ulož. v Ústř. zál. rol. v Olomouci 19.791 K 6 h. 9. Státní obligace 200 K. 10. Hotovosť vykázaná na účtě poklad. 14.415 K 85 h. Dohromady 79.006 K 91 h. Vedle toho jest ve správě fond Palackého z r. 1899 878 K 58 h., k tomu dary v r. 1900 524 K 85 h., úrok 42 K 31 h. Dohromady 1445 K 74 h., jež uloženy jsou v Ústřední záložně rolnické v Olomouci na kn. č. 5983.

Průběh valné hromady zakončila debata o návrzích výboru i členstva.

1. K návrhu výboru zvýšen roční příspěvek vzhledem na značné zdražení papíru a knihtiskařských poměrů vůbec ze dvou na t ř i koruny.

2. P. Červinka, slovutný numismatik, nabídnul spolku muzejnímu svou sbírku starých mincí českých a moravských, v ceně 5000 korun. Valná hromada, uznávajíc důležitosť sbírky té pro děje vlastí našich, uložila výboru, aby sbírku tu zakoupiti se snažil, aby nepřišla přes hranice, jak se s mnohými starožitnými předměty stalo.

3. Moravsko-Slezská Beseda v Praze zaslala následovný přípis:

Slavný výbore!

Každému pozorovateli kulturního rozvoje na Moravě známa jest úctyhodná skoro už 20tiletá činnosť Vlasteneckého muzejního spolku v Olomouci. Vedle vynikajících vědeckých spisů jsou výsledkem této práce bohaté, svého druhu jediné sbírky, které jsou klenotem naší rodné země.

S obdivem pozorujeme, jak vážený výbor s mravenčí pílí sbírá haléř po haléři na zbudování samostatné, k účelu tak vznešenému přiměřené budovy. Dosti slušná částka sbírkami opatřená, vykazuje se k tomu cíli v Časopisu. A přece cítíme, že peníze dosti rychle se nescházejí, aby Muzeum ze stísněných místností dostalo se do budovy prostranné a k účelu tomu upravené. Poněvadž pak přesvědčeni jsme, že význam Vlasteneckého Muzea dotýká se hluboko našich kulturních zájmů moravských, dovolujeme si v té příčině vysloviti několik slov.

Máme za to, že zbudování důstojné budovy pro Muzeum jest jednou z nejcitelnějších potřeb národních. Především jest jisto, že zbudování důstojné budovy není jen věcí sl. výboru, nýbrž všech zodpovědných činitelů národních. Měl by se tudíž proto zříditi snad výbor zvláštní, třeba jen dočasný, v němž by zasedali vynikající pracovníci z Olomouce a okolí a i mimo sl. výbor; též poslanci, starostové, novináři atd. Tento širší místní výbor doplnil by se sítí důvěrníků k tomu zvláště jmenovaných pro jednotlivá větší místa, farnosti a okresy. Nelze upříti, že záslužná působnosť Vlasteneckého Muzea se ještě dosud všude dosti neoceňuje. Aby známost o této činnosti co nejvíce pronikla, měl by se mimo častější novinářské dávky vydati leták o dosavadní činnosti a významu Muzea.

Za tři léta (14. června 1904) bude tomu s t o l e t, co narodil se Frant. S u š i l, jenž první soustavně jal se prozkoumávati Moravu po stránce národopisné. Výsledky práce jeho jsou ceny trvalé, a stoleté narozeniny jeho měly by tudíž býti svátkem celé Moravy a zvláště národopiscům měly by dáti podnět, aby úsilí svoje zdvojnásobili a tak výsledky dosavadních prací pro budoucnost zabezpečili. Máme za to, že by veřejnosť moravská tomu porozuměla, kdyby se od ní žádalo přispění, aby r. 1904 při příležitosti tak významné — položen býti mohl aspoň základní kámen k nové budově muzejní. Muzeum olomoucké přirostlo příliš k srdci lidu, tak že by vyzvání to nebylo oslyšeno. A když dnes se jeví čilejší snahy k zabezpečení národního života našeho, co tu jest přirozenějšího než že vzpomenou si všickni vážní pracovníci na zásluhy Muzea o probuzení národního ducha a rozšíření ušlechtilých snah kulturních na Moravě a že zajisté učiní si cílem, aby k dvacetiletému jubileu muzejní činnosti a na počesť neunavné životní práce váženého předsedy věnován byl zvláštní jubilejní dar.

Tyto své upřímně míněné myšlenky dávajíce slavnému výboru na uváženou, prosíme, aby se o nich laskavě vyslovil a znamenáme se ve vší úctě

Ing. C. **Jos. Rotnágl**, t. č. jednatel. MUDr. **Ivan Honl**, t. č. předseda.

V P r a z e, dne 5. února 1901.

P r o f. B a r t o c h a objasnil znaleckým slovem vysokou národopisnou cenu Sušilovy sbírky národních písní, pro kterou zasluhuje zvěčnělý sběratel, aby stoletá památka jeho narozenin ve smyslu přípisu Moravsko-slezské Besedy byla důstojně oslavena, a jeví přesvědčení, že akademické studentstvo netoliko moravské, nýbrž i české valně k tomu přispěje, aby navrhovaná oslava ta se zdařila.

Předseda P. W u r m jeví radost nad tím, že návrh vyšel ze středu studentstva a jako žák Sušilův líčí vznešené vlastnosti svého mistra, jenž v písních ná-

rodních shledal a zjistil samostatnou a původní prosodii tak jako Lev Janáček v lidové hudbě nalezl rovněž původní a svéráznou harmonisaci. Řečník doložil, že znatel jazyka Kosina kladl Sušila na první místo mezi novodobými literáty českými, nazývaje jeho způsob psaní klasickým. Totéž svědectví dává Sušilovi Bartoš. — Po té uložila valná hromada výboru, aby k oslavě Sušilově přípravy činil. Jest k tomu v první řadě povolán Spolek vlast. Muzea.

Dr. Choc činí volný návrh, aby Muzeum obrátilo zřetel k zaznamenání a vydání uměleckých památek v Olomouci, pokud jsou dílem umělců domácích. Poukázáno k tomu, že Časopis muzejní tuto stránku kulturních dějin jmenovitě po stránce církevní pěstuje; načež návrh byl schválen a přijat.

Prof. Seidl pronáší přání, aby Muzejní Časopis pěstoval také dějepis. Dr. Hruban, Choc, Wurm a jiní poukazují k tomu, že Časopis šetří odkazu zakladatelů Havelky a Wankla a že směr, který časopisu dali, uznává se vůbec správným, od něhož upustiti nelze.

Úlohou Muzea olomouckého je, plniti znenáhla právě ty mezery vlastivědy, které nastaly z nedostatku pracovníků v odborech, kteréž nezbytnou částí, ba podkladem historie jsou, jako starověda, národopis atd. Pěstujíc tyto stránky dějin, koná olom. Muzeum zajisté práci potřebnou. Po vývodech těchto pronesla valná hromada plnou spokojenost s řízením listu a žádost, aby v něm zachován byl směr, který mu zvěčnělý Havelka vykázal.

Výkaz darů,

jež věnovali fondu Palackého
od 1. března až do 31. května 1901
následující P. T. příznivci
vlast. spolku muzej. v Olomouci:

	K h
Jan Anděl, materialista v Praze	—·50
F. Bartoš, c. k. šk. rada n. o. na Mlatcově u Zlína	5·—
F. Doležel, učitel v Kroměříži sbírkou, k níž přispěli po 2 K: JUDr. Emil Kozánek, advokát, Miloš Simon, hotelier v Kroměříži.	4·—
Vojtěch Dvořák, techn. adjkt. cukrovaru v Hostačově, p. G. Jeníkov za nejmenovaného	4·—
František Funda, statkář ve Všechlapech u Nymburka	5·—
PhDr. Josef Konst. Jireček, c. k. univ. prof. ve Vídni	10·—
H. Karlík, řed. cukrovaru v Nymburce	4·—
Karel Kračmár, farář n. o. v Prostějově	2·—
Václav Kuneš, c. k. pošt. assist. v Praze	2·
F. Pavelka, účetní v Nechanicích	1·—
Ant. Petříček, c. k. stát. zástupce v Nov. Jičíně	2·—
J. Skalička, účetní v Praze sbírkou u úřednictva ústavu vzájem. pojišť. v Praze	10·
Jar. Skála, inž. v Hodoníně	2·
Snáška	51·50

Přenáška	51·50
Jos. Smékal, c. k. pošt. assistent v Břeclavě	2·—
Jan Stelzer, c. k. ber. kontr. v Napajedlích	1·—
Ant. Wiedermann, řed. škol ve Vel. Bystřici u Olomouce sbírkou 16 K 60 h, po odrážce za vybírání sluhovi K —·83 h	15·77
k níž přispěli po 1 K: A. Gottwald, mlynář, Fr. Kroupa, řed. cukrov., J. Kudielka a spol., maj. pivovaru, Th. Kukula, farář, Josef Oščádal, kooperator, Hynek Procházka, rolník, Frt. Werner, mlynář, Tom. Zácha, rolník, F. Zemánek, rolník, všichni ve Vel. Bystřici; po —·50 h: Karel Januška, učitel ve Vel. Bystřici a Nejmenovaný; po —·40 h: Jan Daněk, rolník, Lad. Janatka, předn. stan., J. Kolbe, zedn. mistr, M. Kožušníček, kovář. mistr, Jan Mádr, rolník; po —·30 h: Fr. Dosoudil, hostinský; po —·25 h: Karel Glír, Jan Koblížek, nadučitel; po —·20 h: J. Andres, M. Balcárek, pekařský mistr, J. Hořínek, Josef Kutler, Nejmenovaný, N. Otáhalová, hostinská, Mar. Otáhalová, obchodnice, A. Opravil, c. k. poštmistr, Vilém Pinka šl. z Wěrnova, techn. adjkt. cukrovaru, Flor. Přehnil, rolník, Hynek Soor, Ant. Schwab, obchodník, D. Sklenář, kolář. mistr, Frant. Tomášková, J. Vyjídák, stroj-	
Snáška	70·27

Přenáška . 70·27

ník, Jan Zacpal, obchodník, Fr. Zedník, Vinc. Žák, řezn. mistr, Josef Žaluda, řeznický mistr, vesměs ve Vel. Bystřici.

Frt. Zapletal, obchodvedoucí v Uh. Hradišti, sbírkou . . . 3·—

k níž přispěli po 1 K: Ignác Nepustil, c. k. rada zemského soudu, MUDr. Rob. Nesveda, lékař, Josef Zahradník, c. k. gymn. ředitel, všichni v Uh. Hradišti.

Josef Zlámal, lesní v Trávníku u Kroměříže . . . . . 2·—

Úhrnem . . 75·27

XXIX. výkaz darů

jež vlast. spolku muzej. v Olomouci
na zjednání vlastní muzejní budovy
od 1. března až 31. května 1901
poskytli tito P. T. příznivci jeho, a sice:

	K h
Karel Adamovský, far. v Hlinsku u Lipníka	3·—
MUDr. Vladimír Ambros, lékař v Olomouci	2·—
Jan Ambroz, ředitel škol ve Frenštátě p./R. sbírkou . . .	15·—
k níž přispěli po 2 K: Jan Ambroz, ředit. škol, MUDr. Břet. Kalandra, obv. lékař, Jan Hromada, c. k. notář. subst., MUDr. Frant. Křenek, m. lékař, JUDr. Edv. Parma, posl. a advok., Jan Polach, továrník; — po 1 K: Josef Cernoch, c. k. berní, Rob. Dvořák, lékárník, Pavel Perka, učitel v. v., vesměs ve Frenštátě.	
Jan Anděl, materialista v Praze .	1·—
Gustav Andres, poklad. cukrov. ve Mšeném u Budyně . . .	2·—
Fr. Augustin, obch. v Olomouci .	2·—
Theodor Augustýn, farář ve Dvorcích	2·—
Ot. Balcar, úředník cukrov. v Kuklenách	1·—
Ant. Balcárek, obch. v Olomouci .	2·—
Aug. Baldermann, měst. tajemník ve Vracově	4·—
Josef Barabáš, maj. vápenice ve Štramberku	5·—
Fr. Bareš, c. k. gymn. prof. v Ml. Boleslavi	2·—
F. B. Batovec, knihkupec v Praze .	2·—
Snáška . .	43·—

Přenáška	43·—
Ant. Baumgartl a syn v Praze	6·—
Edv. Bazika, cís. rada a vrchní stav. insp. na Smíchově . .	10·—
JUDr. Jos. Bárta, c. k. rada zem. soudu v Uh. Hradišti . .	2·—
Václav Bečvář, katech. v Kročehlavech	2·—
Bedřich Beneš, sládek v Litomyšli .	1·—
Viktor Beneš, architekt a stavitel v Praze	2·—
J. Beránek, sládek ve Volyni .	2·—
JUDr. Petr Berka, dvor. a soud. advokát ve Vídni . . .	10·—
Václav Beutl, spr. cukrov. v Studňovsi u Slaného . . .	2·—
Edv. Běhálek, řed. panství v Chuděnicích	2·—
Jan Bílek, ofic. sev. dráhy cís. Ferd. v Hranicích . . .	2·—
Fr. Bláha, sládek v Maštově, král. České	1·—
Josefa Blechy nást., stavitelé v Karlíně	4·—
Karel Bloman, c. k. místodrž. účet. rada a univ. doc. v Praze . .	1·—
Josef Bonta, c. k. vrch. pošt. ofic. v Pardubicích	·50
MUDr. Břetislav Bouček, lékař v Praze	2·—
Otilie Brablcová, choť nadučitele v Ratajích u Kroměříže . .	1·—
Jan Brejcha, adm. spr. cukrov. ve Vys. Mýtě	5·—
Václav Breit, nadučitel v Král. Poli	1·—
Václav Breycha, c. k. fin. účet. rada v Praze	1·—
Frt. Brhel, m. důchodní v Boskovicích	1·—
Učit. sbor obec. a měšť. škol v Uh. Brodě	5·—
Josef Brož, prof. real. v Novém Městě	1·—
Klub tarokářů v Dol. Bučicích u Vrdů	2·—
Karel Busek, c. k. ber. ofic. v Příboře sbírkou	2·50
k níž přispěli po 1 K: Karel Busek, c. k. ber. ofic., Frant. Mlčoch, c. k. ber. adjkt; po 50 h: Alois Šťastný, c. k. ber. sluha, všichni tři v Příboře.	
Rolnická cihelna v Bystrovanech .	5·—
Karel Cejnar, c. k. pošt. assist. v Praze	1·—
Klem. Cigoš, koop. v Rychnově na Moravě	2·—
Rud. Culka, stav. v Něm. Brodě .	1·—
Ph. Dr. Fr. Čáda, soukr. doc. fil. v Praze	2·—
Snáška . .	123·—

Přenáška . .	123·—
L. J. Cech, velkoobchod papírem v Praze	2·—
JUDr. Jaromír Čelakovský, c. k. univ. prof. v Praze . . .	3·—
PhDr. Ladislav Čelakovský, c. k. univ. prof. v Praze . . .	3·—
Ludvík Čermák, far. v Tišnově .	2·—
Ign. Černoch, kaplan v Hradci u Opavy	1·30
Josefina Černochová v Olomouci .	3·—
Karel Černý, městský inž., stav. v Přerově	4·—
Čerych a spol., cukrovar v Černožicích	10.—
Em. Činčera, ředit. v Přibyslavi sbírkou	1·—
k níž přispěli po 40 h: Em. Činčera, ředit. a Alois Vlček, učitel; po 10 h: Fr. Tondr a Jan Hořínek, učitelé v Přibyslavi.	
Josef Daneš, sládek v Kamenici n./L.	1·—
Václav Daneš, maj. pivov. v Nov. Dvoře p. Unhošť . . .	2·—
V. O. Deyl, c. k. kont. techn. fin. kontr. ve Vinoři . . .	2·—
JUDr. Jan Dezort, adv. v Mohelnici	5·—
Jan Dienelt, obch. ve Vel. Meziříčí	2·—
Julius Diviš, c. k. hor. inspektor na Horách Březových . .	2·—
Hel. Dlouhý, c. k. vrch. fin. komisař v Uh. Hradišti . .	1·—
Emil Dlouhý - Pokorný, kaplan v Praze	1·—
Tomáš Dočkal, rolník v Majetíně .	2·—
Frant. Doležel, učitel v Kroměříži sbírkou	10·—
k níž přispěli po 4 K: JUDr. Emil Kozánek, advokát; po 2 K: Jan Harna, lékárník, Fr. Schindler, prof. náboženství, Miloš Šimon, hotelier v Kroměříži.	
Jan Dostál, starosta okr. zálož. hosp. v Litomyšli . . .	2·—
Hospodyňský kurs v Dřevohosticích	10·10
Fr. Dundáček, děkan v Ivančicích	1·—
Leop. Durdík, c. k. kontr. techn. fin. kontr. v Syrovátce u Dobřenic	2·—
Vinc. Dušek, lesmistr v Bzenci .	2·—
Ant. Dvořák na Král. Vinohradech	1·—
Em. Dvořák, stavitel v Praze .	2·—
Jan Dvořák, účetní záložny v Troubelicích	10·—
Snáška . .	210·40

Přenáška . .	210·40
Vojtěch Dvořák, techn. adjunkt cukrov. v Hostačově p. Golč. Jeníkov za nejmenovaného .	4·—
Adolf Ecker, účetní cukrov. ve Vrdech u Čáslavi . . .	2·—
Ignác Eichler, far. v Břesovicích u Prostějova	2·—
Josef Faksa, koop. v Sedlnici .	4·—
Julie Fantová, choť archit. v Praze	10·—
Art. Fesl, ředitel cukr. ve Vys. Veselí	2·—
Josef Fiala, c. k. vrch. fin. rada v Praze	2·—
Edv. Fidler, pokl. cukr. v Ruzyni p. Liboc	2·—
Frt. Fiedler, účet. cukr. v Dol. Bučicích	6·—
Ladislav Fischer, ředitel banky v Olomouci	2·—
JUDr. Rich. Fišer, adv. konc. v Olomouci	2·—
PhDr. Václav Flajšhans, c. k. profesor na Kr. Vinohradech . .	3·50
Václav Formánek, předn. fil. Rak. uh. banky v Pardubicích . .	3·—
JUDr. Karel Fousek, adv. v Praze	1·—
Jan Friedrich, učitel n. o. v Kyjově	3·—
Jeho Exc. Em. baron Friedberg-Mirohorský, c. a k. podmaršálek v. v. v Praze	1·—
JUDr. Josef Fuhrich, adv. v Praze	5·—
Adolf Fux, c. k. prof. v Příboře	1·—
Vojt. Gabriel, sladmistr v Příkazích u Olomouce . . .	4·—
Kašpar Gallas, star. obce v Cholině	20·—
Alois Gottwald, mlynář ve Velké Bystřici u Olomouce . .	6·—
Kajet. Graffe, knihtiskař v Uh. Brodě sbírkou	8·—
k níž přispěli po 4 K: obč. záložna; po 2 K: klášter dominikánský; po 1 K: A. Odstrčil, katech. a C. Stojan, katech., všichni v Uh. Brodě.	
Jan Gregora, c. k. notář ve Skutči	2·—
Jan Gutmensch, c. k. vrch. pošt. kontr. v Brně	1·—
Edvard Haisl, řed. cukrov. v Libici n. C.	1·70
Pavel Hasil, farář v Dyjákovičkách u Kalendorfu	2·—
Ot. Hejnic, c. k. prof. realky a konserv. v Kutné Hoře . .	2·—
Zdeněk Hek, c. k. vrchní pošt. ofic. v Praze	1·—
M. St. Henčl, pokl. obč. záložny v M. Ostravě	2·—
K. Hevera, c. k. soud. adjunkt v Jilemnici	1·—
Snáška . .	316·60

Přenáška . . 316·60

Ant. Hirsch, obch. v Olomouci . 3·—

Jos. Hladík, stuk. v Olomouci . 2·—

Potravní spolek v Hnojicích . 2·—

Václav Hofmeister, c. k. horní rada v Praze . . . . . . 3·—

Ant. Holeček, stavitel v Jičíně . 2·—

Ant. Holub, lesmistr a civ. geometr v Plzni . . . . . . 5·—

JUDr. Jos. Honc, adv. v Bělé u Bezděze . . . . . . 2·—

JUDr. J. Horák, adv. v Prostějově 4·—

K. Horák, lesní insp. v Sušici . 1·99

Vladimír Horejc, továr. v Praze 5·—

MUDr. M. Horníček, c. k. okresní lékař na Smíchově . . . 2·—

Frt. Hořínek, rolník v Bystrovanech . . . . . . 5·—

Julius Houdek, obch. v Náměšti u Olomouce sbírkou . . 29·30
k níž přispěli po 4 K: Roln. záložna v Náměšti; po 2 K: Tomáš Běhal, rolník v Lončanech, Julius Houdek, obch. v Náměšti, Jan Korhoň, rolník na Biskupství, MUDr. Flor. Ošťádal, obvodní lékař, Otto Wagner, hospod. správce, K. Wedel, obchodník v Náměšti; po 1 K 30 h: Fr. Nešpor, nadučitel v Náměšti; po 1 K: K. Dostálova, učitelka, J. Hošek, předn. stanice, Ignác Los, učitel, Fr. Neubauer, učitel, Fr. Piskoř, farář, Jindř. Plašinský, koop., vesměs v Náměšti, . Leo Sigmund, strojník na Biskupství, Ign. Šnobl, vyráb. sod. vody, Fr. Urban, nadsladovní v Náměšti, Frt. Zlámal, rolník v Biskupství; po 80 h: společnosť v host. Vyhlídalově, t. z. »stará pára« v Náměšti; po 30 h: Frt. Hajs, hostinský, Jos. Chromec, obchodník, Jos. Vaca, hostinský, Frt. Vyhlídal, výměník v Náměšti.

Jan Hrabčík, c. k. pošt. ofic. v Brně sbírkou mezi spoluúředníky 12·—

A. Hrachovský v Praze . . 2·—

J. K. Hraše, ředitel m. šk. v Náchodě . . . . 1·—

Frt. Hrbáček-Vrla, odb. učitel, zeměděl. rady v Brně . . 2·—

Otmar Hrejsa, ev. far. A. V. v Jasené u Vyzovic . . . . 2·—

Bohumil Hruška, tajem. c. k. zástav. úřadu v Praze . . . 1·—

Balt. Hříva, koop. v Napajedlích 2·—

Snáška . . 404·89

Přenáška . . 404·89

JUDr. Karel Hubáček, adv. v Praze 1·—

JUDr. Václav Hyman, adv. v Dobříši . . . . 2·—

Bedřich Hýža, odb. učitel v Napajedlích sbírkou . . . 23·10
ku kteréž přispěli po 2 K: JUDr. Jan Otevřel, c. k. soud. sekret., Ign. Sauer, děkan, Josef Strejc, c. k. soud. rada, JUDr. Roman Zapletal, adv; po 1 K: MUDr. Alois Florík, lékař, Bedřich Hýža, odb. učitel, JUDr. Jos. Chvojka, c. k. soud. adjunkt, Kaj. Kleveta, cestmistr, Eman. Vojáček, odb. učitel, Jan Krejčiřík, odb. učitel, Fr. Múčka, katecheta, Jos. Navrátil, kapl., Jos. Plašil, hostinský, JUDr. Adolf Procházka, c. k. soud. adj., Karel Sedláček, obchodník, Václav Sova, odb. učitel, Jan Stelzer, c. k. berní kontrolor, JUDr. Cyr. Vrzal, adv.; po 60 h: Karel Jančík, obch.; po 50 h: Frt. Černoch, odb. učitel, vesměs v Napajedlích.

Karel Chalupa, c. k. vrch. ofic. v Praze . . . . —·40

Pavel Chalupa, far. ve Stříteži . 1·—

Dr. Jos. Chlumecký a Rich. Machalický v Praze . . . 2·—

Frt. Chudáček, far. ve Vlčnově u Uh. Brodu . . . . . . 2·—

Vratislav Janáček, c. k. stav. a stroj. inž. na Horách Březových 1·—

Josef Jančík, měst. tajemník v Kojetíně . . . . . . 2·—

ThDr. Frt. Janiš, c. k. prof. theol. n. o. v Olomouci . . . 1·—

MUDr. Frt. Janků, lékař v Boskovicích . . . . . . 1·—

Josef Jareš, c. k. živnost. insp. v Děčíně n. L. . . . . 5·—

Dr. Jan Urban Jarník, c. k. univ. prof. v Praze . . . . 1·—

Jan Jaroš, poslanec, rolník v Čáslavicích u Černožic . . 2·—

Jaroš a Stehlík, drog. v Olomouci 2·—

Frt. Jarušek, nadučitel v Boskovicích . . . . . 5·—

Lamb. Jelínek, lesní v St. Telečkově u Bohdalova . . 3·—

MUDr. Vladimír Ježíšek, obvodní lékař v Krasně . . . . 2·—

Frt. Jirsák, techn. adj. v Brodku u Přerova sbírkou . . 3·82
k níž přispěli po 2 K: Kašpar Moudrý, rolník; po 1 K 32 h: společnosť u »Žádníků«; po

Snáška . . 465·21

Přenáška .	465·21
50 h: Frt. Jirsák, techn. adj. cukrov., všichni v Brodku.	
Alex. Jiříček, redakt. v Olomouci	2·—
Vzděl. beseda »Neruda« v Kamenici Trh.	5.—
Emil Kapoun, stud. praef. v Kroměříži	2·—
H. Karlík, řed. cukrov. v Nymburce	4·—
Ladislav Karásek, sládek v Klatovech	1·—
JUDr. Václav hrabě Kaunitz, velkostatkář ve Slavkově . .	10·—
Václav Kejř, sládek v Bubnech .	2·—
Karel Keppert, far. v Dvoře Mlýnici	4·—
MUDr. Karel Kettner, měst. okr. lékař v Praze	2·—
Frt. Klapálek, c. k. prof. real. v v Karlíně	2·—
Pavlína Klenková z Vlastimilů na Kr. Vinohradech . .	10·—
Josef Kojecký, učitel v Přerově .	1·—
Ant. Konečný, far. v Hustopeči u Brna	1.—
Th. Korhoňova, učitelka v Ratajích u Kroměříže . . .	1·—
Josef Košatka, lesní v Horopožárech	1·—
B. Kouřimský, lékárník ve Vys. Mýtě	1·—
Leop. Kouřimský v Lovosicích .	2·—
Fr. Kovář, c. k. notář v Přelouči	2·—
Osvald Kožoušek, c. k. pošt. ofic. v N. Jičíně	1·—
V. A. Kožušníček, obch. v Olomouci	2·—
Karel Kráčmar, far. n. o. v Prostějově	2·—
JUDr. Frt. Král, c. k. vrchní fin. rada v Praze	2·—
Ferd. Králík, vrch. inžen. v Blansku	2·—
Poštovní úřad 2. na nádraží v Hradci Král.	3·40
Obč. řemesl. roln. spolek v Krasně	2·—
Karel Krejčí, c. k. místodržit. rada v Čáslavi	3·—
Marie Krejčů, odb. učitelka v Telči	2·—
Jan S. Krchňák, far. v Nové Říši	2·—
Richard Kropáč v Praze . .	1·—
Josef Krupař, techn. spr. cukr. v Horoměřicích . . .	1·—
MUDr. Frt. Kršek, lékař ve Vídni	3·—
J. Krystýnek, far. v Loukově u Byštřice p. H.	—·70
Karel Křikava, c. k. vládní rada v Praze	3·—
Alex. R. Křížek, adm. adj. cukr. v Háji	1·—
Čeněk Kubeš, c. k. vrch. fin. rada v Praze	4·—
Snáška . .	553·31
Přenáška .	553·31
Frt. Kubíček, insp. velkostatku v Morkovicích	10·—
Frt. Kubín, c. k. pošt. assist. ve Vídni	1·—
Jos. Kubín, far. v Dlouhé Lhotě u Lysic	1·—
Stanislav Kubr, říšský poslanec v Kněževsi	2·—
Jan Kuchynka, vrchní účtárník Hypot. banky v Praze . .	1·—
Matěj Kuthan, sládek v Dymokurech	2·—
Frt. Kvíčala, c. k. notář v Přibyslavi	1·—
Frt. Kyselák, farář ve Skrbeni .	—·70
Josef Kyselka, kanovník na Vyšehradě	2·—
Ant. Lakomý a Josef Zacha v Tršicích	2·—
Emil Langer, c. k. vrch. horní rada na Horách Březových . .	3·—
MUDr. Stanislav Laun, obv. lékař v Bytyšce Veveří . . .	2·—
Karel Leger, spisovatel v Kolíně	4·—
Cyril Lejsek v Bohušovicích .	6·—
Roln. akc. pivovar se sladovnou v Litovli	50·—
Jar. Ludvíg v Kolíně . . .	1·20
Flor. Lužný, far. v Jelení . .	1·—
Ant. Macháč, c. k. prof. ústavu učitelek v Brně	2·—
Václav Malec, ředitel cukrovaru v Lovosicích	2·—
Živnost. spolek v Malenovicích .	10·—
MUDr. E. Malý, lékař v Pardubicích	2·—
ThDr. Jan Marek, kanovník u sv. Víta v Praze . . .	2·—
Gustav Mareš, c. k. vrch. kontr. techn. fin. kontr. v Hrušovanech u Židlochovic	1·—
Konr. Martinek, říšský poslanec v Hošticích	4·—
Karel Martinetz, spr. cukr. v Doudlebách	2·—
Ferd. Marxt, sládek v Třeboni .	4·—
Karel Mařikovský, c. k. rada zem. soudu v M. Vožici . . .	1·—
In. Masař, nad. kaplan ve Štípě .	·60
Theodor Mastný, továr. v Lomnici n. P.	6·—
Vojtěch Matějka, sládek v Náchodě	2·—
Ant. Matlocha, adm. adj. cukrov. v Holici	2·—
Adolf Matoušek, ředit. c. k. spoj. depos. úřadu v Praze . .	2·—
Jaroslav Maydl, c. k. okr. komis. v Rychnově n. K. . . .	3·—
Snáška . .	688·81

Přenáška . .	688·81
Ant. Mazal, obch. v Kojetíně .	3·—
MUDr. Melhuba, lékař v Olomouci .	2·—
M. Melichar, ředit. cukr. v Plaňanech	10·—
Max. Mencl, c. k. gymn. prof. v Č. Budějovicích	5·—
Alois Michalík, far. v Něm. Huzové	1·—
Jan Michálek, likvid. c. k. zást. úst. v Praze	2·—
R. Mikš v Praze	2·—
Josef Mikšovský, tov. v Pavlovicích u Olomouce	2·—
Ant. Mixa, c. k. horní rada v Příbrami	2·—
Fr. Mladějovský, řed. dolů v Světci u Biliny	4·—
Václav Motlík, spr. cukr. v Przeworsku, Halič	2·—
MUDr. Jar. Mourek, prim. lékař v Kosmonosích	1·—
A. Mrzena v Čáslavi . . .	—·40
Jan Najmr, techn. spr. cukrovaru v Předklášteří	2·—
Alois Nakládal, kooper. v Dobromělicích	1·—
Václav Nepomucký, kníž. sládek v Kardaš. Řečici . . .	2·—
Fr. Nepustil, sedlák v Cholině .	10·—
MUDr. Fab. Nesvadba, obv. lékař v Kokorách	2·—
MUDr. R. Nesveda, lékař v Uh. Hradišti	2·—
In. Nevřela, adj. cukrov. v Prosenicích	2·—
Ceněk Nosek, F. Masojídek a A. Wiesner v Lysé n. L. . . .	1·40
Ant. Novák, zub. technik ve Vamberku	1·—
F. J. Novák, techn. úřed. cukrov. v Bedihošti.	2·—
Josef Novák, ředit. cukrov. v Č. Budějovicích	5·—
Karel Novák, sládek v Čáslavi .	2·—
Krist. Novák, okr. poklad. v Poděbradech	2·—
MUDr. Theodor Novák, obv. lékař v Brodku u Nezamyslic . .	2·—
Václav Novák, c. k. pošt. oficiál v Praze	2·—
Václav Novák, účetní cukr. v Poděbradech	2·—
Frt. Novotný, c. k. prof. česk. techn. v Praze	1·—
Tomáš Novotný a spol., továr. v Batelově	2·—
Obec Napajedla	4·—
Obec Vinoř u Prahy . . .	2·—
Úřednictvo velkostatku v Oboře p. Ostroměř	4·—
Snáška . .	778·61

Přenáška . .	778·61
Adolf Oderský, c. k. kontr. techn. fin. kontr. v Dol. Beřkovicích .	2·—
Filiálka Praž. úvěr. banky v Olomouci	20·—
Okresní výbor v Ml. Boleslavi .	10·—
Okresní výbor v Karlíně . .	10·—
Okresní výbor v Nové Pace .	4·—
Jos. Orlický, měšťan. v Bzenci .	2·—
Pavel Osterezi, nám. měšťanosty v Bzenci	2·—
Jaroslav Otáhal, assist. c. k. st. drah v Olomouci . . .	1·—
Frt. Ottahal, velkoobchod. v Olomouci , ...	5·—
Fr. Pachman, maj. kožeš. závodu v Olomouci	1·—
Mlékařské družstvo v Paloníně .	5·—
MUDr. J. Panocha, lékař v Praze .	2·—
L. Pařízek v Dobrušce . .	2·—
Václav Paterna, obch. v Kyjově .	2·—
Fr. Pavelek, koop. v H. Moštěnici	1·—
F. Pavelka, účetní v Nechanicích .	2·—
JUDr. Antonín Pavlíček, advokát v Karlíně	2·—
Fr. Pavlík, far. v Těšňovicích .	·70
MUDr. Josef Páv, lékař v Praze .	2·—
Fr. Pech, hosp. spr. v Kozominech, p. Úžice	2·—
Hubert Peřina, hosp. spr. ve Vel. Opatovicích	4·—
PhDr. K. Petr, c. k. gym. prof. v Brně	2·—
Ant. Petříček, c. k. stát. zástupce v Nov. Jičíně	2·—
Jan Pěnička, c. k. resp. fin. stráže v Telči sbírkou . . . . ku kteréž přispěli po 2 K: MUDr. E. Krupička, lékař; po 1 K: Jan Beringer, prof. reálky, L. F. Dopita, prof. reálky, Jan Pěnička, c. k. resp.; po 1 K 20 h: společnosť v měšť. pivovaře; po K —·60: společnosť v hostinci Bočkově v Telči.	6·80
A. Pikhart, c. k. soudní sekretář v Praze	2·—
JUDr. Jindř. Picka, adv. v M. Budějovicích	2·—
Fr. Pilař, řed. cuk. v Dymokurech .	10·—
J. Pinl ve Volyni	2·—
MUDr. J. Plachetský, lék. v Praze .	4·—
Ferd. Plachý, far. v Tršicích .	1·—
Ant. Pleva, koop. v Klenovicích .	·70
Hist. arch. muzeum král. města Plzně	7·60
Měšťanská beseda v Plzni . .	10·—
Občanský klub v Plzni . . .	10·—
Spolek »Kruh přátel« v Plzni .	10·—
Ant. Podhradský, far. v Rozstání .	1·—
Snáška . .	931·41

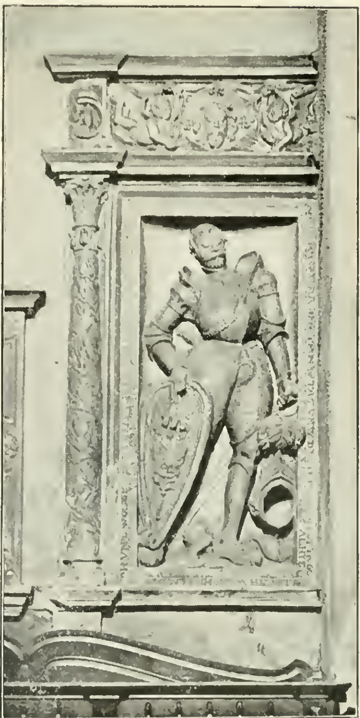
Přenáška	931·41
Frt. Pokora, c. k. pošt. assistent v Praze	1·60
Fr. Pokorný, řed. cukrov. ve Vrbátkách	10·—
Václav Pokorný, c. k. horní rada na Horách Březových	3·—
Filomena Polívková, choť prof. v Olomouci	10·—
Filip Pořiska, naduč. v Nové Říši	1·—
Josef Pošepný, stav. v Jilemnici	2·
Ant. Pospíšil, koop. v Charvátech	2·—
Ant. Pospíšil, koop. v Jaktaři u Opavy	1·—
MUDr. F. Pospíšil, lázeňský lékař v Reichenhallu, Bavory	5·87
Fr. Pospíšil, c. k. poštovní oficial v Krnově	2·—
Fr. Pospíšil, sládek v Pacově	1·—
ThDr. Jan Pospíšil, síd. kanovník v Olomouci	2·—
Podatelna povoz. v Praze sbírkou	8·20
Ředit. c. k. vyš. gymn. v Praze, Křemenc. ul.	2·—
V. Pražák, vrchní inž. v Kolíně	5·—
Fr. Procházka, ředit. zem. banky v Praze	5·—
Roln. akc. cukrovar v Prosenicích	10·—
Český klub cyklistů v Prostějově	18·—
Kolínská tov. na kávové náhražky v Prostějově	3·—
MUDr. František Přecechtěl, lékař v Olomouci	5·—
I. mor. pivovar akc. se sladovnou v Přerově	10·—
Fr. Psota, c. k. pošt. ofic. v Šumperku	2·—
Josef Puc, c. k. okr. soudce v Č. Dubě	2·—
Josef Pytlík, pokl. spořit. v Uh. Hradišti	1·—
Jan Rain, ředit. real. v Uh. Brodě	3·—
Josef Rameš, účetní v Orlové	1·—
Frt. Raušar, ředit. m. šk. v Blovicích	1·—
Dom. Reindl, ředit. cukrov. ve Vranovicích	2·—
Jan Rektorys, kníž. lestmistr v Čížové u Písku	2·—
Frt. Reytt z Baumgartenů, lékárník ve Slavkově	2·—
Frt. Rosický, c. k. zem. škol. insp. v Praze	2·—
A. Roubík, ž. inž. v Praze	2·—
Karel Rozsíval, maj. řezn. závodu v Olomouci	2·—
V. Rozsypal, obch. v Olomouci	1·—
Frt. Rozum, c. k. vrch. fin. rada v Táboře	3·—
Ferd. Rudiš, inž. žel. odboru zem. výboru v Praze	4·—
Snáška	1069·08

Přenáška	1069·08
Ant. Rulík, adm. adj. cukr. v Zakolanech	2·—
Klára Růžičkova, učit. v Bilovicích u Podivína	1·—
Hynek Ryba, c. k. pošmistr v Dobříši	2·—
Josef Řehák, adm. adj. cukr. v Král. Městci	1·—
Konvent sester Dominikánek v Řepčíně	5·—
Jan Řezníček v Praze	2·—
Jiří Říha, sládek v Táboře	1·—
MUDr. Leop. Římský, obv. lékař v Konici	2·—
Jan Sedláček, farář ve Špičkách u Hranic	1·—
PhDr. Josef Sedláček, prof. v Kyjově	1·—
JUDr. R. Sedláček, subst. c. k. st. zást. v Praze	2·—
Ant. Sehnal, far. v Paršovicích	1·—
Heřman Scheyer, far. v Krumsíně	1·—
F. Schleiffer, pokl. cukr. v Dobrovicích	5·—
Václav Schmidt, adm. úř. cukr. ve Zvoleněvsi	1·—
Jan Schob, účetní okr. nem. pokl. v Přerově	—·80
Jeho Excel. JUDr. Bedřich hrabě Schönborn, c. k. taj. rada, ministr m. s. ve Vídni	20·—
Rud. Schönhöffer, měšťanosta v Lošticích	5·—
MUDr. K. M. Schwarz, lékař v Praze	1·—
Jos. Simla, c. k. prof. v Plzni	2·—
Jan Skalička, vrchní účetní v Praze sbírkou u úřednictva ústavu vzájem. pojišť. v Praze	20·—
Jaroslav Skála, inž. v Hodoníně	2·—
JUDr. Raim. Skládal, adv. v Kojetíně	2·—
Dr. Josef Skrbek v Praze	2·—
Adolf Slavíček, lékárník v Kelči	6·—
ThDr. Cyr. Sládeček, vicesuper. k. a. semin. v Olomouci	2·—
JUDr. Frt. Sláma, c. k. rada zem. soudu v Brně	1·30
Karel Sluníčko, tech. adj. cukr. v Trmicích	1·40
Frt. Šmejkal, c. k. soud. kanc. v Kloboucích u Brna	—·50
Jan Smital, maj. cihelny a domů v Olomouci	10·—
Jaroslav Smolík, inž. strojírny v Blansku	1·—
Josef Smolík, prof. v Praze	6·—
L. Sobol, obch. v Olomouci	1·—
Jan Sokol, účetní cukr. ve Zvoleněvsi	2·—
Snáška	1183·08

Tab. VIII.

1

2

3

Náhrobní kameny v Letovicích.

Starožitnosti z hrobu u Biskupství (Náměště).
($^{2}/_{5}$ pův. velikosti.)

Kreslil uč. S. Vrba.

Přenáška . . 1183·08

MUDr. B. Souček, dětský lékař v Praze . . . . . . 5·—
Frt. Soukal, účet. cukrov. v Dřevohosticích , ... 2·—
Karel Soukup, zem. vrch. účetní rada v Praze . . . . . 2·—
Josef Soušek, c. k. soud. adj. v Kloboucích u Brna . . . 1·—
Em. Srb, hosp. správce v Telči . 2·—
Max. Srba, sládek v Smolotelích u Příbrami sbírkou . . . 2·50
k níž přispěli po 1 K: Jos. Kindl, lesní správce a Max. Srba, sládek; po 50 h: J. Bělohlávek, c. k. fin. dozorce, všichni v Smolotelích.
Edm. Starý, ředitel cukrovaru v Chlumci n. C. . . . . . 2·—
Karel Starý, stavitel v Olomouci 2·—
Ant. Stejskal, úřed. n. o. v Olomouci . . . . . . 2·—
JUDr. Rud. Stejskal, adv. v Duchcově . . . . 1·—
Rudolf Stranský, kapl. ve Vinoři 1·
MUDr. F. J. Studnička, lékař v v Praze . . . . . . 2·—
Fr. Stupecký, zem. vrchní inženýr v Praze . . . . . 2·
Ant. Svěrák, nadučitel v Kelči . 1·—
A. D. Svoboda, učitel v Břeclavě sbírkou . . . . . . 20·—
k níž přispěli po 1 K: Hubert Čehák, knihkupec, JUDr. Karel Čermák, adv., Jan Effenberg, vrch. kontr. sev. dráhy cís. Ferd., L. A. Fiala, stavitel, Jan Horsák, zedn. a tes. mistr, Jan Janáček, c. k. adj. techn. fin. kontr., Ant. Kosina, sládek, Adolf Maxera, techn. adjunkt cukrov. Jan Miškář, maj. řezn. závodu, Jak. Polášek býv. zedn. mistr, Frt. Pokorný, c. k. adj. techn. fin. kontroly, Fr. Rebenda, topič, Jan Ryšavý, zvěrolékař, Martin Růžička, krejč. mistr, Ot. Petr, účetní obč. založ., Ferd. Smutný, c. k. vrch. kontr. techn. fin. kontr., Josef Šildberger, far. n. o., Frt. Vaculík, truhl. mistr, Nejmenovaný; po 60 h: Ant. Vaculík, zámeč. mistr; po 40 h: Josef Šimčík, kadeřník, vesměs v v Břeclavě.
Frt. Xav. Svoboda, spisovatel v Praze . . . . 2·—
Romuald Svoboda, ředitel cukrov. v Pečkách . . . . . . 2·—

Snáška . . 1234.58

Přenáška . 1234·58

Josef Svozil, koop. v Klimkovicích —·70
Rudolf Svozil, koop. v Lešné . 4·—
Josef Svrčina, katech. na Vsetíně 2·—
Josef Syrový na Křivoklátě . 2—
Josef Sytko, c. k. gymn. prof. n. o. v Olomouci . . . . . 2·—
V. Sýkora, řed. cukr. v Zakolanech 2·—
Josef Šafránek, c. k. pošt. ofic. v Pardubicích . . . . . 1·—
Josef Šebor v Radimi u Peček na st. dr. . . . . 2·—
Frt. Šetek, účetní na Kr. Vinohradech . . . . . . 2·—
Josef Ševčík, rolník v Malenovicích —·40
Františka Ševčíková, vdova prof. ve Vídni na uctění památky nezapomenutelného chotě svého 40·—
Frt. Šídlo, odb. učitel v Bystřici p. H. sbírkou . . . . . 16·—
k níž přispěli po 2 K: Frt. Kremel, děkan, Edv. Svoboda, měšťanosta, Jos. Stegmann, c. k. rada zem. soudu; po 1 K: Tomáš Fiala, c. k. berní adjunkt, JUDr. Ot. Hulka, c. k. soud. adj., Val. Holibka, obch., Ferd Homola, předn. stanice, Frt. Mlýnek, odb. učitel, Josef Papežík, ředitel měšť. škol, Fr. Šídlo, odb. učitel, Josef Trittinger, c. k. berní adjunkt, Tomáš Votava, kontrolor pivovaru, Frt. Zikl, c. k. soudní adj., vesměs v Bystřici p. H.
Čeněk Šimek, stav. v Kunštátě . 1·—
MUDr. Jan Šipka, obv. lékař ve Fryštáku . . . . . . 2·—
Josef Šlejhar, adm. kontr. cukrov. v Rožďálovicích . . . 2·—
Ludvík Šnajdr, c. k. konserv. ve Smiřicích . . . . . . 2·—
Jan Špinar, c. k. hlavní berní v Prostějově . . . . . . 4·—
Zdeněk rytíř Šrom, c. a k. setník v Hranicích . . . . . 10·—
V. Štěpán, sládek na Smíchově . 1·—
Čten. spolek Jaroslav« v Dolním Štěpánově . . . . . . 10·—
Gustav Tichý, nám. ředit. c. k. zástav ústavu v Praze . . 1·—
Ignác Tkáč, prof. ve Vídni . 6·30
Vilém Tobiš, rada zem. výboru v Praze . . . . . . 3·—
Josef Tomášek, c. k. pošmistr v Jevišovicích . . . . . 2·—
Dominik Trapl, továrník v Dalečíně p. Jimramov . . . 4·—
Emil Trolda, c. k. okr. komisař v Žamberku . . . . . 2·—

Snáška . . 1358·98

Přenáška . . 1358·98

Jindřich Tschakert, c. k. fin. rada v Plzni . . . . . . 4·—
Stanislav Tuček, správce strojírny v Přerově . . . . . . 1·—
L. A. Tymichová ve Lhotě u Nákla 2·—
Václav Uher, archit. a stav. v Nymburce . . . . . . 1·—
Anna Uhlířová, choť ředitele v Chrudimi za sebe 3 K a od dvou nejmenovaných dám 2 K . 5·—
J. U. Urban, ředitel Cingrošova velkozávodu v Olomouci . 3·—
J. Urbánek, statkář ve Vrbové Lhotě p. Pečky . . . 1·—
Frt. Utíkal, domský vikář v Olomouci . . . . . . 1·—
Frt. Úlehla, ředit. advok. kanceláře v Olomouci . . . . 2·—
Václav Vačkář, sládek v Žirci u Dvora Král. n. L. . . . 1.-
Karel Vančček, lékárník v Jihlavě 2·—
JUDr. Alex. Vaníček, adv. v Holicích . . . . . . 2·—
Karel Vaníček, c. k. pošt. ofic. v Praze . . . . 1·—
Isidor Vaňura, ředit. cukrov. v Háji u Opavy . . . . . 2·—
M. Václavek, ředit. škol na Vsetíně 2·—
Vinc. Vávra, c. k. gymn. ředit. v Přerově . . . . . . 5·—
Ant. Veselý ve Vys. Mýtě . . 1·—
Ferd. Veselý v Praze . . . 2·—
JUDr. Frt. Veselý, adv. v Benešově u Prahy . . . . 2·—
Vinc. Vidlák, c. k. vrch. fin. rada v Uh. Hradišti . . . . 2·—
Spol. roln. cukrovar ve Vinoři . 10·—
Vojt. Viravský, c. k. gymn. prof. na Kr. Vinohradech . . . 2·—
V. Vlasák, sládek v Dolní Krči u Kr. Vinohradů . . . . 2·—
Aug. Vodnanský, kontr. c. k. hl. sklad. tabáku v Praze . . 2·—
Ant. Vojáček, starosta ve Švábenicích . . . . 2·—
Ant. Vrána, c. k. prof. nábož. v Prostějově . . . . . 4·—
Josef Vycpálek, c. k. professor v Táboře . . . . . . 2·—
Jos. Vykoukal, poslanec v Dřevohosticích . . . . . . 2·—
Ondřej Vymlátil, měšťan v Olomouci . . . . 1·—
Fr. Vyplel, far. v Lobodicích . 1·—
Františka Vysloužilová, maj. realit v Příkazích u Olomouce na uctění památky zvěčnělého chotě svého . . . . 600·—
Konvent sester Dominikánek ve Vyškově . . . . . . 3.—

Snáška . . 2031·98

Přenáška . . 2031·98

Sbor učit. česk. soukrom. gymn. ve Vyškově . . . . . 6·—
Fr. Výlet, katech. ve Svitavách . 1·—
Jan Waitz, c. k. báňský inspektor na Horách Březových . . 2·—
Josef Wejrostek, tech. úřed. cukrov. v Nestomicích u Ústí n. L. . 2·—
J. Wender, c. k. živnost. inspek. v Plzni . . . . . . 2·—
Ant. Wiedermann, ředit. škol v Bystřici Vel. u Olomouce sbírkou 34 K 20 h, po odrážce za vybírání sluhovi 1 K 71 h, tedy 32·49
ku kteréž přispěli po 2 K: Ant. Wiedermann, řed. škol; po 1 K: Frant. Batěk, koop. Jakub Hudec, rolník, J. Janatka, předn. stanice, MUDr. Tom. Kotulecki, lékař, Frant. Kroupa, řed. cukrov., J. Kudielka a spol., maj. pivovaru, Th. Kukula, farář, A. Opravil, c. k. poštmistr, Josef Ošťádal, koop., Vilém Pinka šl. z Wěrnova, techn. adj. cukrov, Hynek Procházka, rolník, Jan Prukl, poklad. cukrov., Ant. Schwab, obch., Met. Směták, koop, Ignát Štajgr, rolník, Frant. Tomášková, MUDr. J. Venus, lékař, Frant Werner, mlynář, J. Z., Tomáš Zácha, rolník, Fr. Zemánek, rolník; po 60 h: Jan Daněk, rolník, Josef Janáček, Jan Pospíšil, učitel; po 50 h: Karel Januška, učitel, Nejmenovaný; po 40 h: J. Hořínek, J. Kolbe, zedn. mistr, M. Kožušníček, kovář, Jan Mádr, rolník, Nečitelný, J. M. Ofenbach, Josef Přikryl, učitel, Vojt. Ptáček, uč., J. Žaluda, řezník, Š. Šmidák, V. Žák, řezník; po 30 h: M. Balcárek, pekař, Frant. Dosoudil, host., Josef Hořínek, rolník, Marie Otáhalová, obch., Rudolf Venus, rolník; po 25 h: Karel Glír, Jan Koblížek, nadučitel; po 20 h: J. Andres, Fr. Hořínek č. 14. rolník, Jos. Kutler, Nejmenovaný, M. Otáhalová, hostinská, Flor. Přehnil, rol., Hynek Soor, Frant. Zedník, vesměs ve Vel. Bystřici, pak 40 h: Frant. Kryštof, učitel z Dubu.
Jan Wiedermann, sklad pian v Olomouci . . . . . . 3·—

Snáška . . 2080·47

Přenáška . . 2080·47

Felix Wimmer, účetní a poklad. cukr. v Bašnicích u Hořic . 4·—
Dr. J. V. Woldřich, c. k univ. prof. v Praze . . . . 5·—
Hynek Wolf, techn. sládek v Písku . . . . 1·—
Otto Wondreys, c. k. rada zem. soudu v Olomouci . . . 2·—
Jan Zácha, c. k. poštmistr ve Svinově . . . . 2·—
Ant. Zajíc, skladník cukrov. v Celechovicích . . . . 1·—
Ústřední záložna rol. v Olomouci 400·—
Cyrillo-Method. záložna v Brně . 20·—
Občanská záložna v Dubě . . 5·—
» » » Klenovicích . 10·—
» » » Litenčicích . 5·—
» » » Rudě na M. 5.—
Rol záložna v Blatci . . . 10 —
» » » Černotíně . . 10·—
» » » Brodku u Přerova 10·—
» » » Vel Bystřici u Ol. 15·—
» » » Dubanech . . 10·—
» » » Hnojicích . . 5·—
» » » Křelové . 10·—
» » » Pavlovicích u Přer. 10·—
» » » Příkazích u Olom. 30 —
» » » Slatěnicích . . 10·—
» » » Těšeticích . . 20·—
» » » Těšňovicích . 10·—
» » » Žeravicích . 4·—
Záložna a zastavárna v Prostějově 10·—
Zapletal Frant, obchodvedoucí v Uher. Hradišti sbírkou . 8·—
ku kteréž přispěli po 2 K: Ant. Cetkovský, kapl.; po 1 K: V. Kadlec, c. k. fin. komisař, Ig. Nepustil, c. k. rada zem. soudu, MUDr. Rob. Nesveda, lékař, Al. Simon, vrch. inž., Josef Zahradník, c k. ředit. gymn., Fr. Zapletal, obchodvedoucí, všichni v Uh. Hradišti.
JUDr Jaroslav rytíř Zapletal, c. k. stát. zástupce v Uh. Hradišti 2·—
Frant. Záruba, sklad. cukrov. v Domažlicích, výsledek sbírky mezi pp. úředníky cukrovaru konané . . . . . . 11·30
Václav Zázvorka, c. k. pošt. assist. v Domažlicích . . . . —.60
Ant. Zbořil, far. v Konici . . 1·70
Josef Zeman, správce cukrovaru v Židovicích . . . . 1·—
Zeman a Kohoutek, obch. želez. v Olomouci . . . . . 2·—
Gabriel Zlámal, starosta ve Skrbeni sbírkou zařízenou mezi tamnějšími občany . . . 34·40

Snáška . . 2765·47

Přenáška . . 2765·47

Fr. Zmeškal, far. na Novosadech u Olomouce . . . . . —.30
F. Zmítko, tech. úřed. cukr. v Uh. Hradišti . . . . . . —·60
Místní školní rada ve Zvoleněvsi 10·—
Alois Zwach, měšťanosta ve Vel. Meziříčí . . . . . . 1·—
JUDr Jan Žáček, poslanec, adv. v Olomouci . . . . 5·—
Jan Žáček, rolník v Dubě a Ant. Vychodil, rolník v Tučapích . 2·—
Jednota učitelská pro okr. žižkovský v Žižkově . . . . 2·—
Jan Zváček, farář v Domaželicích —·70
Při valné hromadě Vlast. spolku muzejního, dne 30. března 1901 konané vybráno . . . 30·—

Dohromady . . . 2817·07
Zůstatek koncem února 1901 20 548·74

Úhrnem . . . 23.376·81

Šlechetným dárcům vyslovujeme tuto nejupřímnější díky své a prosíme o další laskavé dárky, které přijímá spol. pokladník, p. Edvard Klement, vrchní účetní Ústřední záložny rolnické v Olomouci.

Seznam

nově přistouplých P. T. členův od 1. března až do 31. května 1901,

a sice:

Členové zakládající:

Vinc. Mazánek, c. k. školní rada v. v. v Pardubicích.
Dívčí ústav hrab. Pöttinga v Olomouci

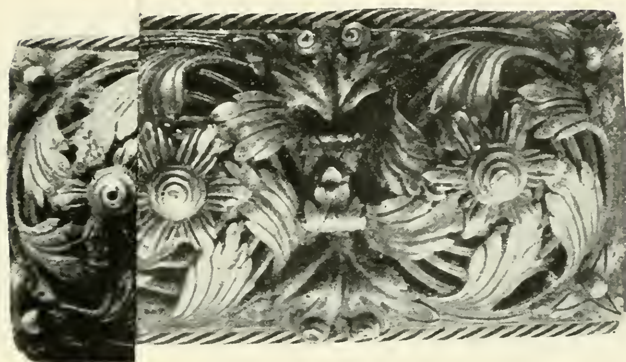
Členové činní:

Ant. Balcárek, obch. v Olomouci.
J. Bartošek, mlynář v Novosadech u Olomouce.
Jan Baudiš, c. k. poštmistr v Jaroměři.
Jul. Beránek, prof. akadem. hospod. v Táboře.
Edv. Běhálek, ředitel panství v Chudenicích.
Frant. Bobek, prof. akadem. hospod. v Táboře.
Karel Bogr, c. k. pošt. assist. v Brně.
Karel Brettschneider, c. k. pošt. assist. v Brně.
Spolek muzejní v Uher. Brodě.
Brusík a Kohout, c. k. knihkupectví v Praze.
Emerich Čech, ofic. sev. dráhy cís. Ferd. v Polomi.

ThDr. Ferd. Černík, c. k. gymn. prof. v Olomouci.
Ladislav Černý, c. k. poštovní assist. v Klatovech.
Karel Donda, c. k. vrch. inž. v minist. vnitra ve Vídni.
Fr. Dostál, nadučitel v Dubanech.
Josef Drahoš, stav v Kroměříži.
Dr. Václav Felix, docent česk. techn. na Kr. Vinohradech.
Václav Feršman, prof. akadem. hosp. v Táboře.
Ladislav Fischer, ředitel banky v Olomouci.
MuDr. Fr. Formánek, lékař v Brně.
Leop. Gabriel, nadsladovní v Brodku u Přerova.
Antonína Gebauerova, učit. měšť. školy v Kroměříži.
Eustach Glabazňa, far. v Klimkovicích.
Julie Grünwaldova, učitelka v Praze.
Fr. Hájek, prof. akadem. hosp. v Táboře.
Karel Heller, opt. mech. ústav v Praze.
Čeněk Hemzal, c. k. pošt. ofic. v Praze.
Dr. Karel rytíř Herrmann, c. k. univ. prof. v Praze.
JUDr. Rudolf Hess, adv. v Klimkovicích.
Jos. Hladík, stukat. v Olomouci.
Emilian Hloušek, učit. v Koryčanech.
Karel Hora, c. k. pošt. úřed. v Pardubicích.
Edvard Hradský, c. k. naddoz. finanč. stráže v Přerově.
Balt. Hříva, koop. v Napajedlích.
Jan Hubáček, c. k. pošt. pokl. v Praze.
Ant. Charfreitag, c. k. poštmistr ve Vysoké u Mělníka.
Jan Jandásek, far. ve Vel. Bystřici u Rožnova.
PhDr. Vlad. Janků, c. k. gymn. prof. v Olomouci.
Fr. Janovský, lesmistr a docent akad. hosp. v Táboře.
Josef Jašek, měšťan v Klimkovicích.
Stan. Jůza, c. k. pošt. assist. v Ml. Boleslavi.
Vojtěch Kerhart v Poděbradech.
Rud. Klapil, zedn. mistr v Hodolanech.
A. Kleinová, vdova po učiteli v Kelči.
Marie Knappová, choť učitele v Ivanovicích.
Frant. Knotek, c. k. vrch. pošt. komisař v Praze.
Josef Kojecký, učitel v Přerově.
Václav Kopa, prof. akademie hospod. v Táboře.
Jan Kovalovský, učitel v Němčicích na Hané.
Frant. Král, rolník v Dubě.
Ant. Ležatka, úřed. cukrov. v Brodku u Přerova.
Archiv městský v Litovli.
Josef Lukeš, c. k. prof. v Písku.
Ign. Macenauer, adjkt. cukrovaru v Brodku u Přerova.
Frant Malík, c. k. kontr. techn. fin. kontroly v Přerově.
Jan Medek, maj. cihelny v Kroměříži.
Jos. Mrňávek, ředit. real. v Č. Budějovicích.
Fr. Novosad, maj. řezn. a uzen závodu v Prostějově.
Frant. Obrtel, redaktor v Olomouci.
Otto Ondroušek, c. k. pošt. assis. v Brně.
MUDr. Raim. Ozynula, lékař v Němčicích na Hané.
Filip Pečman, hotelier v Kroměříži
MUDr. Podivinský, lék. v Klimkovicích.
Josef Pokorný, zedn. mistr v Kralupech.
Otakar Porázek, pokl. cukrov. v Kroměříži.
Ig. Pouč, far. ve V. Lukově u Holešova.
Ant. Přemyslovský, děkan ve Val. Kloboucích.
Frant. Rada, c. k. gymn. professor v Kroměříži.
Fr Rašper, koop. ve Val Kloboucích.
Ant. Rozsíval, naduč. v Koryčanech.
Václ. Sedláček, c. k. pošt. as. v Klatovech.
Jos. Skalický, učit. v Hor. Moštěnici.
Ant. Sklenář, c. k. vrch. inž. v minist. vnitra ve Vídni.
Emil Sobota, c. k. kontr. stát. drah v Olomouci.
J. K. Souček, c. k. kontr. tech. fin. kontr. v Oslavanech.
Fr. Studený, far. v Slavičíně.
Marie Suchánková, choť statkáře v Solnici.
MUDr. Jos. Suttnar, lékař v Blovicích.
Josef Thun, far. v Nákle.
Robert Tománek, restaur. v Olomouci.
Fr. Urban, nadslad. v Náměšti u Olom.
Josef Úlehla, c. k. vrch. ber. inspektor v Kroměříži.
Ant. Vomáčka, c. k. pošt. as. v Kolíně.
Fr. Všetečka, c. k. stav. komisař v Pardubicích.
Josef Vysloužil, c. k. celní oficiál v Olomouci
JUDr. Bedř. Weber, adv. v Uh. Brodě.
Jan Wiedermann, sklad pian v Olomouci.
Aug. Zajíček, c. k. pošt. assistent v Klatovech.
JUDr. Jaroslav Zapletal rytíř z Luběnova c. k. st. zástupce v Uh. Hradišti.
JUC. V. Žurek, koncip. v Kroměříži.

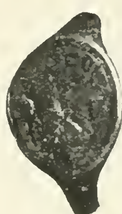
Nákladem vlasten. spolku muzejního v Olomouci.
Tiskem národní knihtiskárny Kramáře a Procházky v Olomouci.

Starožitný nález Kroměřížsky.

Starožitnosti z Vyškovska.

Ročník za 4 K. Členům spolku muz. vydává se za cenu sníženou.

ČASOPIS

Expedice v České ulici (Národní dům II. poschodí).

VLASTEN. SPOLKU MUZEJNÍHO V OLOMOUCI.

Číslo 72. Spořádáno v září r. 1901.

Starobylé náhrobní kameny na Boskovsku.

Popisuje **Frant. Lipka.** (Dokonč.)

Drnovice.

1. Na hřbitově u kostela sv. Trojice stojí u hlavního vchodu o zeď opřen tvrdý kámen 1·56 m. vysoký (či spíše dlouhý) a 0·98 m. široký. Jest necelý a zcela hladký, začátek ozdobného nápisu na něm sice zachován, v nejdůležitější však části chybí. Jest ze dvou stran úmyslně (protože dovedně) i se širokým okrajem odtesán. Čísti možno na něm pouze slova: geſt vrozena wladiřa pann . .

2. Jiný, hrubý a neméně starožitný a otlučený náhrobek nalézá se zazděn v komoře při sakristii (na levé straně) v kostele. Jest 1·46 m. vys. a 0·75 m. šir., pochází z r. 1522. a má mimo znak Drnovský na jednoduchém štítě 4 řádky vhloubeného nápisu na okrajích a 5. řádek nade znakem. Pro chatrnost a úplnou temnotu, ve které se náhrobek ten nalézá, ze stopy minuskulového nápisu těžko lze souditi na obsah.

3. Kamenná deska 1·83 m. dlouhá a 1·07 m. široká leží v dlažbě téhož kostela před stupni hlavního oltáře. Německý nápis, mělce vrytý, jest proto silně vyšlapaný, tak i dva znaky ve svrchní části konturou naznačené (každý o dvou přílbách), na konci nápisu citován žalm 50. verš 2. Kámen patří Karlovi Josefu rytíři ze Schlögern a choti téhož. (1726).

4. Jiná deska zazděna u samé země blízko kazatelny a jest 0·76 m. vys. a 0·45 m. šir. Má mimo emblem smrti tento nápis:

ANNO JZI5 DEN IZ DECEMBER İST GE / STORBEN FRÄULE / THERESİA FRANCI / SCA GEBOHRNE / VON SCHLÖGER / N İHRES ALTERS / 3I İAHR.

5. Vedle je deska druhá, oné úplně podobná, 0·86 m. vysoká a 0·52 m. široká. Nápis:

ANNO 1706 DEN İİ İULİİ İST GESTOR / BEN CAROLUS / EIN İUNGER HERR / VON SCHLÖGERN / SEINES ALTERS / 4 İAHR.*)

Kontury liter a ostatní slabé výzdoby nesou stopu vyzlacení.

*) Jaké sklamání pro toho, kdo hledá v Drnovicích, kolébce tak věhlasného rodu, památky na tento rod. Pozůstatky tvrze zdejší jsem spatřil asi před 15 lety ještě jako věžovaté stavení s podsebitím, tehdy za špýchar používané. Nyní i to zmizelo.

Letovice.

O Letovském farním kostele sv. Prokopa platí plnou měrou to, co jsem uvedl svrchu při kostele Rájeckém. Z velké řady držitelů tohoto statku, cizí šlechta, původu nečeského, má několik pěkných náhrobků postaveno v tomto kostele. Jeden, občanského původu, stojí též na hřbitově zdejším.

1. Do zevnější zdi kostelní, jižní, zazděn kámen 1·21 m. vysoký a 0·73 m. široký a nese pod štítkem s odznaky cechu řeznického tento úhledný, vydutý nápis:

LETA PANIE 1574 VMRZEL / PAN KAVTNIK WE SSTWR / TEK PRZED NOWYM LETH / TVTO W PRACHV ZEMIE / ODPOCIWA PO WSKRZIS / SENI SAVDV BOZIHO OCE / KAWA O BOZIE Z NESMIR / NE SWE MILOST RACIZ GE / HO PRIGITI DO WIECNE / RADOSTI.

2. Skvostný náhrobník v boční kapli kostelní, asi 2 m. výšky a 1·20 m. šíře. Jest vysoko zazděn a velkým obrazem úplně zakryt. Náleží panu Adamovi z Lomnice. Nahoře opatřen římsou, střední pole kamene ukazuje výklenek prohloubený a s vrchu obloukem zakončený. Představuje rytíře ve zbroji, pána starobního vzezření, s krátkým vlasem i vousem, levá ruka spočívá na rukojeti meče, pravá drží štít neobvyklé formy s rodinným znakem (křídlo). U levé nohy přílba s hledím otevřeným — nepoměrně velkým — se třemi péry. Rohová pole nad obloukem jsou vyplněna ornamentem. (Tab. VIII, č. 1). Nápis na okraji ze čtyř stran praví:

Leta Panie 1575 ten pondieli po ſwat
em Petru a Pawlu dokonal geſt ziwot ſwug pan pan Adam z z lo
mnice a na Skrychowie*), gehoſſto du
ſſi Pan Buoh wſſemohuczy racz dati ſwe ſwate odpoczinuti.

3. V presbytáři stojí na levé straně jednoduchý náhrobní kámen se znakem uprostřed, kolem jest věnec a v hořejších dvou rozích po okřídlené hlavince andílčí, po stranách pilastry rosetami zdobené. Pod znakem umístěn vydutý nápis:

YMIAR · 1562 · AM † TAG DES BRACH / MONDES YST VERSCHIEDEN GORG / WOLFF DES HOCH UND WOLGEBOR / NEN GRAVEN VN HERRN HERRN / WOLFF DIETRYCH GROVEN ZV / HARDEGGEZ VND AVFF LETOWICZ / SON HIE BEGRABEN:

Náhrobník jest na 2 m. vysoký a 1·42 m. široký a barvou natřen.

4. Sousednímu kameni odtlučena vandalským zpusobem celá pravá strana. Jest toho tím více litovati, že skulptura vyniká uměleckým provedením nad prostřednost, s jakou pravidelně veškeré náhrobky prováděny byly. Původce její označen tu jménem (viz Jaroměřice) a pochyby není, že též i předcházející náhrobek Jiřího a možná i některý jiný kámen téže rodině náležející (viz čís. 10) vyšel z dílny téhož umělce. Postaven na paměť V. D. hraběte z Hardeku a Kladska, otce Jiřího. Pomník jest práce obhroublé, rysů markantních. Střed kamene jest

---

*) Skrchov čte se ve Volného Topografii (Brünner Kreis, II., 95-97) Skrýchov, Skrzchov, Skrejchov.

oválně prohloubeu a hostí podobu rytířovu v silném reliefu, pózy typické, živé, postavy však jednostranně skreslené. Rytíř v plné zbroji drží pravou rukou štít s rodinným znakem, levou jílec meče, u levé nohy přílba, vedle ní rukavice. V obdélníkovém okraji s každé strany jest po dvou řádkách vydutého nápisu. Po stranách stojí (nyní ovšem jen jediný, protože korrespondující byl otlučen a úplně odstraněn) toskánské sloupky, révovím spirálně otočené a římsu podpírající. Mezi touto a druhou, svrchní, jest vlys vyplněný dvěma podobami andílků (posice poněkud násilné), podepřených o masku fantastické podoby. (Tab. VIII. č. 2) Nápis v rámci kolem kamene praví:

YM·1564·YAR·DENZODECEMWRIS
ANDERMITWOH FOR SANT THOMAS TAG VMWDYE·15·STVND YST
YN GOT
GLLYCLYH VORSCHIEDEN DER HO
CH·VND WOLGE BORNE GRAF VNDHERRHERR WOLF DYETRYCH
GROF ◇
ZVHARRDEGK GLATZ VND
YMMACHLANT ES SEYNES ALTERSYM 33IARLYEGZ ALHYE
ZVLEYTOWIZ B EGROWENDEM
GOT GNEDYG VND WARMHERSYG SEY OPERRA FERRMANDE
YOHAN MILLYZ POL THORR·1566.

Závěr nápisu jest vryt na úzké stuze. Kámen jest natřen barvou lesklou, má 1·70 m. šířky a dvojnásobné výšky. Ve spod obsahuje ještě nápis, lavicí kostelní poněkud krytý:

IM°1°5°6°6°IARH . . . ENGRABST·Z·NDIEHOCHWOL
BORNEFRAVFRAVREGINAGRAFINV . . HARDEGGEBO
FVG . . RIN VON WESS . . . HOR . . VN . . . RCHPERGIREML
HERRENVNDGEMAHLEL· E· GENDENHOCHWOLGEBORNE
HERNHERNWOLFDIETRICHENGRAF ZVHARDEGGLOCR
MACHLANDE Z ZVRGEDECHT·VSLASSENT·ACHEN WIL
INGOTVERSHIDEN IST DEN ZODEZEEMBRIS·ES°1564°
VNDALHIEBEGRABEN

Úzká páska vespod nese stopy nápisu.

5. Na protější straně presbytáře stojící podvojný náhrobek jest největší v hejtmanství po Zástřizlovských náhrobcích v Boskovicích, co do elegance zůstává však za těmito daleko pozadu. Tato práce umělecky nikoli bezvýznamná jest pomníkem Jana Fridricha hraběte z Hardeku a ze Stattenberku a jeho manželky Alžběty, rodem z Monesis. Architektura rozvržena tak, že střední partii ve dva výklenky rozdělují 3 hladké sloupce toskánské, které podpírají římsu (na hlavách sloupů ven vystupující), s touto rovnoběžná a silněji vyložená hořejší římsa nese symetricky umístěné 3 vázy kalichové podoby (nade sloupky) a 2 znaky (nad výklenky). Mezi oběma římsami vlys ornamentální. Spodek náhrobku tvoří 2 tabule s příslušnými nápisy, oddělené od sebe patkami sloupu, na těchto masky lvů.*) Ve výklencích umístěny jsou vkusně provedené podobizny obou: rytíř štíhlé, vysoké postavy a v plné zbroji, kolem hrdla nabíraný límec, levá ruka na rukojeti meče položená, u

*) Jedna z těchto dekoračních lvích hlav s kruhy z patek náhrobku zazděna jest nyní pod kamennou kropenkou (z roku 1642.) u hlavního vchodu do kostela.

levé nohy přílbice s uzavřeným hledím, pod ní rukavice — všechno v dokonalé proporci, dáma pak postavy drobnější v kostýmu soudobém, na hlavě pokrývka, jejíž oba konce z předu až k zemi spadají v podobě širokého pásu, že téměř celý úbor ostatní zakrývá, ruce k modlitbě spjaty, u pravé nohy malý znak. Výklenky jsou ohraničeny šikmě sříznutou páskou a zakončeny polokruhovým obloukem. Pole rohová vyplněna hlavičkami okřídlenými, lidské masky jsou též na výstupcích vlysové pole rušících. Nápisy vespod taktéž jsou jak u předešlého náhrobku z části zakryty kostelní lavicí. Kámen natřen nepříjemně lesklou barvou. Pravá strana — asi šestý díl na šířku — v celé své výši úplně chybí.*) Měl asi 3 m. šířky a 4·5 m. výšky.

Nápisy, pokud škody neutrpěly, čtou se takto:

. . O 1580 " 9 " FEB̄ DECESSIT " EX " HACVITA "
. . RA " CONFESSIONE " ET " INVOCATIONE " FI
. . I̅ ILLVSTRIS " ET " GENEROSVS " D̅N̅S " D̅N̅S "
. . ANNES " FRIDERICVS " COMES " IN " HARDECK
. . . Z " ET " IN MACHLANDIA BARO " DESSTATEN
D̅N̅S " IN " KREIZING " HAEREDITARIO PINCER "
. . RCHIDVCATVS " AVSTRIAE " ET DAPIFER . . . I " STI
. . LVSTADI " CVM " VIXISSET " A̅N̅N̄ A! INHAC AEDESE "
. . . . SIVE " VIVIMVS " D̅N̅O " VIVIMVS " SIVE " MEMORIMVRD "
, . IR · SIVE " ERGO VIVIMVS " SIVE " MORIMVR " D̅N̅I " SVMVS "

Na pravé tabuli:

IM " IAHR " CHRISTI " 15 DEN IST
AVS " DIESEM " LEBENVERSH DEN " IN " WARER " ERKET "
. . . NVS VND ANRVFFVNG " IESV " CHRISTI " GOTTES " SO
NES " DIE WOLGEBORNE " FRAW " FRAW " ELISABET
GRAVIN " ZVE HARDEGK " GEBORNE " VON " MONESIS
AVF " KVNSTHAT " ALS . . . SIE " GELEBET " HAT
. . HAR MONAT TAG " ALHIE " BEGRABEN
. . ESAT " Z6 " DEINE " TODTEN " WERDEN " WIE-
DER " LEBEN " VND " MIT " IHREN " LEIBERN
AVFFERSTEHEN.

Vedle náhrobku (na pravo) zazděna kamenná deska 0·52 m. šir. a 0·45 m. vysoká, očividně už necelá, s tímto kusým nápisem:

PSAL " 18 ℨ NON " MORI
ET " OPERA " D̅N̅I " N
IOHAN: XI EGO·
RECTIO " ET " VI "
DIT " IN " ME ET . .
FVERIT VT

Mimo uvedenou rodinu měli v kostele zdejším svůj pohřeb vladykové z Vojenic. Jim patří několik náhrobků v lodi kostelní.

**) Oba nádherné náhrobky zajisté proto tak vandálským způsobem otlučeny po jedné straně, aby získáno bylo místa pro zdivo arkádové, jímž kostel (při opravě v r. 1847?) uvnitř byl »vyzdoben.«

6. Na levé straně vysoko zazděný, jednoduchý, dobře zachovalý kámen, asi 1·5 m vys. a 0·84 m šir., natřený, nese uprostřed obdélníkového pole znak (obrněné rámě s dýkou, na přílbici křídlo jakožto klenot) a na šikmě seříznutém rámci kolem tento nápis:

Letha panie 1·5·6·2· W sobotu Przied Nediely prowodni Umrziel gest Vrozeny Wladyka Pan Jirzik, Abſſtorffer Z Wogenicz a tuto gest Pochowan

Na polokruhové pásce následuje dokončení nápisu:

Pan Buh Racz duſſi geho Milostiw Beyty.

Rohový ornament vyplňuje mezery. (Tab. VIII, č. 3).

7. Předešlému podobný, téhož znaku a shodné velikosti jest sousední náhrobek z r. 1575, patřící Krištofu (?) Abštorfferovi z Vojenic.

8. Stejného rozměru další kámen s emblemy cechu postřihačského a soukenického (mezery na něm vyplněny ornamentem arabeskovým) a též částečně zakrytý podobně jako předcházející.

9. Pod chorem zazděn zbytek náhrobku se znakem Hardekovským a silně zabílen.

10. Tamtéž na opačné straně — na pravo — taktéž zabílený náhrobník s týmže znakem o třech přílbách uprostřed věnce, v hořejších rozích 2 andílčí hlavinky. Znakové pole měří 1 □ m., spodek jest silně otlučen. Německý nápis uvádí letopočet 1559 a jméno Anna. Co do provedení souhlasí úplně s popsaným nahoře č. 3.

11. Na pravé straně v lodi cechovní kámen jako č. 8. a následující.

12. Náhrobek se znakem Vojenickým jako č. 6. a 7; jest z roku 1563 a patří Pavlu Abštorfferovi z Vojenic.

13. Postranním oltářem zakryt jest tento náhrobek tak, že z něho jenom jedna strana nápisu jest patrna, ale i ta silnou vrstvou vápna jest ohozena.

14. Podlouhlá deska z červeného pískovce s úplně vyšlapaným nápisem leží v dlažbě před stupněm do boční kaple (v pravo).

O některých málo známých zjevech Moravského Krasu.

Napsal **Jan Knies.**

Jméno Punkva. — Poslední výři Mor. Krasu. — Jeskyně nad Východem.

Punkva, jméno největší podzemní říčky Moravského Krasu, znamená potok, který zaniká čili poniká do země a po delší době opět vychází na povrch, odkudž název Východ. Svým původem jméno potoka jest prastaré, dané zajisté již prvními osadníky slovanskými, čemuž nasvědčuje vesnice Punkev severně Konice na Mor., kde v okolí taktéž ostrůvky devonského vápence ssají malé ručeje, i analogie jmen užívaných v jižním Krasu, hlavně v Kráňsku. Také v Bosně, nedaleko Vereše, jest říčka Ponikva stejného rázu jako moravská její družka. V listinách uvádí se poprvé roku 1371, kdy Jan Dúpník prodal Ješkovi

z Boskovic mlýn na Ponikvi i s lesy za 30 hřiven. Lid okolní, jak jinde jsme se zmínili, nazývá tu část údolí, kde říčka vychází, Dvorským žlebem, vlastní výron pak „na Punkvách“ a „u Východů“, kterýmižto pluraly dává na jevo, že zná oba její východy. Jest však zajímavo, že Vilémovičtí dobře vědí, kterak většina jejich vod nedotýká se v podzemí vodáren u Macochy, nýbrž teče přímo k dolnímu Východu; bývajíť vody někdy u horního Východu čisté, u dolního však skalené, nebo naopak, dle místních bouří.

* * *

Horní čili velký Východ Punkvy obklopen je skalním zálivem, jehož stěny kolmo, někde i převisle se zvedají na 80—100 m. do výše a všude jsou rozervány dutinami a jeskyněmi. Málo komu však známo, že i v závratné výši vrcholu stěn nalézají se četné zjevy, které vynikají nejen svými útvary, nýbrž i geologickou zajímavostí. Okraj kolmých stěn nahoře zarostlý jest hustým mladým lesem, proto nesnadno přístupný. Nejbezpečněji k němu se přiblížíme se strany náhorní od Macochy. Stojíce nad skalami, vidíme před sebou na příkré horské ostrožině rozkládati se sřícené zdi starého hradu Blanska — nyní Staré zámky zvaného, pod nímž ukryta jest jeskyně Pod hradem*). Pod námi v děsné hlubině jako had oklikou plazí se voznice, na níž kráčející lidé podobni jsou pohyblivým loutkám. Skaliska při samém okraji vytvořují několik hřbetů od sebe oddělených hlubokými roklemi, z nichž první jest ve spojení s údolím vedoucím k dolnímu můstku Macochy a na způsob kamenného koryta příkře se řítí do údolí. V úbočí druhého skaliska viděti několik děr, z nichž největší (jeskyně č. 1) má podobu okna, v němž hnízdil poslední párek výrů našeho kraje.

Ještě před 8 roky, zatleskal-li někdo na dlaně, vyletěl z otvoru jako pták velikán velikánovič a odletěl tiše do zalesněného kraje; později samec polapen do želez a slouží nyní za vnadidlo při střílení vran na blízké samotě Dvou dvořích; na konec chycena i samice asi po dvou letech a užívá se jí k témuž účelu, čímž zmizel z kraje opět jeden z nemnohých rázovitých druhů zvířat.

Za hřbetem nalézá se koryto druhé. Na konci jest překlenuto přirozeným mostem (č. 2.), jehož klenutí 2·5 m. silné obepíná okno 3—4 m. široké, 7 m. vysoké. Pěkný tento, však nesnadno přístupný útvar možno viděti i ze žlebu, a to z místa několik kroků vzdáleného od besídky u Východu Punkvy se nalézající směrem ku Sloupu. Jiný, však menší můstek (č. 3) nalézá se ve pravé stěně téhož koryta.

Podobné útvary jako č. 2 a 3 nalézáme v Mor. Krasu častěji; lid je nazývá vraty, řídčeji mosty, z nichž nejznámější jest Čertův most v Suchém žlebě. Povstaly jednak v ostrých, tenkých skalních stěnách vydrobením spodnějších vrstev, anebo při ústí jeskyň částečným prolomením stropu, z něhož pevnější částˇ klenutí se uchovala.

Nad korytem ve stráni nalézá se jeskyně č. 4; vchod jest 1 m. vysoký, chodba vede směrem jihovýchodním 7 m. daleko. Poblíž jest jiná menší č. 5.

*) Viz: Čtvrtohorní zvířena jeskyně pod hradem u Suchdola na Moravě. Č. Ol. č. 69 a 70.

Kráčíme-li nyní, ovšem za veliké opatrnosti, podél okraje kolmé stěny dále směrem k východu, tu ve stěně příkrého břehu nalézá se kůlna č. 6, jejíž vchod má šířku 3 m. a výšku 1·3 m. Jeskyně jde směrem severojižním s úchylkou k západu a vchází se do ní na 4 m. šikmo po nasypaném kamení, načež nastane dno rovinné. Celá jeskyně má délku 18 m. a v prvé třetině jest nejširší 4·5 m. Strop jest pěkně klenut na 3 m. výšky a přechází v úzké komíny ssedlinou zdobené. Stěny jsou bílé, jakoby vylíčené.

Zajímava jest jeskynní náplava. Schází zde všude hojně rozšířená diluvialní žlutka, za to nalézá se zde bílý, nazelenalý a žlutavý slín třetihorní, s jakým všude se setkáváme v okolí Jedovnic, Lažánek, Blanska, Doubravice atd.

N á l e z t e n t o d o s u d n e p r o z k o u m a n ý m á v e l i k o u d ů l e ž i t o s ť g e o l o g i c k o u, n e b o ť j e s t t o p r v n í j e s k y n ě M o r. K r a s u, v n í ž u s a z e n i n y t ř e t i h o r n í j s o u z j i š t ě n y.

Týmže směrem dále k Východu jest poslední koryto 7 m. hluboké, do něhož nutno se kolmo spustiti na provaze, anebo podniknouti krkolomnou cestu po smrku, který u skaliska roste. Na počátku koryta, které jest u kolmé stěny otevřeno, nalézají se dvě jeskyně Z b o j n i c k é.

V severní stěně nalézá se vratovitý otvor 4 m. široký, 2 m. vysoký, jímž jeskyně č. 7 vede 10 m. do skály; jest světlá a má směr taktéž severní. V protější jižní stěně jest vchod jeskyně č. 8. $4^1/_2$ m. široký a 3 m. vysoký. Chodba vede 15 m. daleko, v zadu v poslední třetině se rozšíří v komoru 6 m. širokou, přiokrouhlou. Strop prostoupen komínky; dno, které i se stropem do zadu stoupá, pokryto jest štěrkem.

Z těchto 8 jeskyň, kteréž pro lepší orientaci nazýváme nad Východem Punkvy, dosud byly známy jen č. 7. a 8. a popsány Dr. M. Křížem v Průvodci do Moravských jeskyň (Ždánice-Vyškov II. vyd. 1900.) pod č. 24 a 25. Délku čísla 7. udává Dr. Kříž na 18 m., druhé č. 8. na 20 m., kterážto čísla dle uvedené zprávy nutno opraviti.

Nález zlatých mincí v Určicích.

Sděluje **J. L. Červinka.**

Při opravě výměnkářské světnice (r. 1898.) při usedlosti č. 63 v Určicích (okr. Prostějov) nalezl zedník Karel Macháň s výměnkářem Josefem Mlčochem ve zdi pod stropem 53 zlatých mincí zabalených do koudele. Majitelé usedlosti této našli prý už několikráte hrnce se stříbrnými penězi a nový tento poklad oživil starou pověsť, dle níž kdysi za dob válečných ztratila prý se v této usedlosti vojenská pokladna. Všechny mince byly velmi pěkně zachovány a dostaly se až na jediný kus vesměs do mých rukou. Dle zemí byly dukáty tohoto původu:

Čechy.

1. Dukát cís. Rudolfa II. z mincovny pražské se značkou (lilie) mincm. Lazara Erkera ze Schrekenfelsu, r. 1588. Líc: Stojící císař. Rub: Korunovaný znak českouherský s rakouským štítkem uprostřed, ovinutý zlatým rounem (Donebauer, Beschreibung der Sammlung böhm. Münzen, č. 1446.)

2. Týž dukát r. 1582 z mincovny budějovské se značkou (lví hlava) Kristiana Mattighofera. (Doneb. č. 1734).

Slezsko.

3. Dukát 1658. Bratří Jiří, Ludvík a Kristian společně (1639—1663) v Lehnici, Břehu a Ohlavě. (Sauerma, Schlesische Münzen, str. 6. čís. 328). Značka E. W. = Eliáš Weiss, mincm. v Břehu 1657—73.

Polsko.

4. Dukát města Gdanska. Sigmund III. na líci, na rubu znak městský a v opise letopočet 1631. Značka S. B.
5. Dvoudukát krále Jana Kazimíra z r. 1655 ražený pro korunu.

Uhry.

6. Dukát cís. Maximiliana II. z Křemnice Báňské r. 1565. Líc: Matka Boží, v opise dole drobný znak rakouský. Rub: Sv. Ladislav, po stranách K. B.
7. Dukát cís. Matyáše II. z B. Křemnice r. 1617. Líc: Císař v celé postavě s ornátem, po stranách K. B. Líc: Matka Boží, dole v opise znak uherský.
8. Dukát cís. Ferdinanda II. též jako př., z r. 1629.
9. Desítidukát cís. Ferdinanda III. z B. Křemnice r. 1642. Líc: Poprsí v p. Rub: Dvouhlavý orel.

Španělsko.

10. Dvoudukát bez roku Ferdinand a Alžběta. (1479—1504) Líc: Dvě korunovaná poprsí proti sobě, mezi nimi S (Seeland): Rub: Korunovaný štít s mnoha znaky, nad ním orel o jedné hlavě. SVB $^{o}_{o}$ VMBRA$_{o}$ ALARVM$_{o}$ TVARV$_{o}$ Celkem tři stejné.
11. Trojdukát Filipa IV. z r. 1644.

Spojené provincie Nizozemské.

12. Drenthe. Dukát. Rytíř s blesky v ruce na lícu: CONCA RES PARVAE CRESCVNT TRAN, 1633. Na rubu tabulka s MO ORDI | PROVIN | FOEDER | BELG . AD | LEG . IMP. Jiné z r. 1643, 1647 (4 stejné).
13. Geldern. Dukát. J. předešlé, jen GEL a ročníky 1602, 1619, 2 varianty z r. 1635, 1648. (6 kusů).
14. Friesland. Dukát. J. p., jen FRI a r. 1608. (2 kusy).
15. Holland. Dukát. J. p., jen HOLL a r. 1646.
16. Westfriesland. Dukát. J. p., jen 1645. (2 stejné) a WEST.
17. Zeeland. Dvoudukát. J. d. jen 1648 a ZEL.
18. — — Dukát. J. d. jen 1641. (2 stejné).

Města.

19. Daventer. Dukát z r. 1603. Líc: Stojící císař Rudolf II. Rub: Tabulka s MON . NO | AVREA | DAVENT | CIVITATIS | IMPERI. (3 kusy).
20. Frankfurt. Dukáty z r. 1638 a 1639. Líc: Orlice v ozdobném rámci. NOMEN : DOMINI : TVRIS : FORTISSIMA : — Rub: Tabulka: DVCATVS | NOVVS. | REIPVBL. | FRANCO | FVRT:
21. Kampen. Dukát 1596. Líc: Stojící císař Rudolf II. Rub: Tabulka s nápisem. (6 kusů).
22. Dukát r. 1649. Císař Ferdinand III.

23. Roztoky. Dvoudukát r. 1639. Líc: Korunovaný orel říšský s tit. cís. Ferdinanda III. Značka TS. Rub: Tabulka ve spod se znakem a opis DEUS PROTECTOR NOSTER.
24. Zwoll. Dukát. Líc: Dvě korunovaná poprsí proti sobě jako na čís. 10. DVCATVS.R.P.ZWOL.VALOR.FERDI, štítek s křížem. Rub: korunovaný velký štít španělský SVB.VMBRA.ALARVM. TVARV (2 kusy.)
25. Dukát s titulem cís. Ferdinanda II. z r. 1633 (s chybou) G.R.I HON.BO.
26. Dukát s titulem cís. Ferdinanda III. z r. 1656. (3 kusy).
27. Mohuč. Arcibiskupství. Anselm Kazimír. Dukát z r. 1641. Líc: Znak ANSELM,: CASIMIR,.D:G.ARCHIEP.MO G.S.R.IPER C.A:CA.P.E:, značka B | S. Rub: Tabulka MONETA | NOVA.AV. REA.ELEC | MOGVNT | 1641. :
28. Zürich. Dukát 1649. Líc: Dva lvové stojmo proti sobě opírajíce se o štíty pozdvihují vavřínový věnec. * DOMINE.CONSERVA.NOS.IN.PACE. — Rub: Ve věnci DVCATVS | .NOVVS. | REIPUBL. | TIGURI | . 1649.

Byliny léčivé v okolí Trojanovic u Frenštátu.

Dle podání lidového napsal učitel **J. R. Vitásek.**

1. Mateřanka (Mateří douška) roste na suchých, kamenitých, tvrdých místech. „Prospěšna jest, když člověk přechladně — napařiť těplu matěřankovu vodu nohy.“

2. Řeřucha (Řimbaba) roste při potocích. „Užitečna jest do prsí od lunzochu (souchotě) a má se čerstvá jesť.“

3. Kopřivy palavé jsou zdravé a chutné, když se přidají a vaří v masové polévce; na jaře sbírané čistí krev.

4. Kopřivy nepalavé, či „mrtvé kopřivy smradlavé“; ty prý jsou dobré od záduchu, totiž kořen jejich, a dobré i pro dobytek.

5. Pivoňka poslouží dobře, „když se hnojí bolák; vytahuje pak neřád a čistí bolák“.

6. Boží dřívko (Brotan) jest dobré na „novou ránu“, utlače se i přikládá potom; od bolení v břichu pomáhá, když se z utlučeného vytlačí šťáva, kteráž pak se pije.

7. Krvavník (Řebříček) utlučený přikládá se na „novou ránu“, — zastavuje krev.

8. Syrotky polní „kvitnou bílým a žultým, zahradní však modrým kvítkem“; utlučené a na másle smažené na „nový bolák“ přiložené, hojí; dobré od „lunzochu“ (souchotě) jsou též syrotky s jahodníkem ze sladké jabloně s bílou korunkou (kůra) seškrabané a s jalovčinkami uvařené.

9. „Item“ syrotky vařené s pýřem, s kůrou ze sladké jabloně, se svatojanským chlebem, s fíky, se zeleným jarním obilím, s jahodníkem, s řeřuchou a s „cukrkandlem“ — pomáhají také „od lunzochu“.

10. Třílistník (Vodní hořký datěl) roste na „měkkých lukách“: jest dobrý proti nechuti k jídlu a proti bolení v břichu — „moření“. Má se piť teplý a ve vodě vařený.

11. P o l y n ě k (Pelyněk) účinkuje jako třílistník.

12. Č e r n o b ý l (Smetaník) mimo jiné jest dobrý „ženám po polohu k popíjání". Neúčinkuje-li ve vodě vařený, vaří se ve víně a tak se pije. „Može se i jako kafe vařiť, nejprve se však musí upáliť".

13. L u b e č e k (Přeslička). Suchá trubka zapálí se na jednom konci a na druhém se kouří; kouř se musí do krku „tahnuť", pomáhá pak od bolestí v krku.

14. Č e s n e k lidé užívají od hlíst, uvaří-li se ve mléku a pije pak; pomáhá i malým dětem, vaří-li se „v zelňačce" a přidá-li se k němu soli. Tím tře se pak po hřbetě; „hlísty srdečné pak prý hned vyjdu".

15. C i b u l e jeděná s chlebem je proti kašlu.

16. H u l v o r roste v horách, ale musí se časně na jaře sbírat; pije se močený v režné kořalce proti vředu.

17 J a z ý č k y mají dlouhý a úzký list; utlučou se a smíchají se s máslem, což jest dobré na vyčistění a hojení boláků. Pijí-li se uvařené ve vodě, pomáhá to „od lunzochu".

18. J a h o d n í k je dobrý, přikládá-li se na boláky, „čistí je a vytahuje z nich hnůj".

19. O ž i n o v é l i s t í účinkuje podobně „i přežere sebranu hrču".

20. J a l o v č i n k y zelené, utlučené, v silné kořalce močené, pijí se a jsou dobré od žaludečních nemocí; pije-li se kořen jalovcový ve vodě uvařený, vyhání pak oteklinu, též vyhání moč. Jalovčinky zelené, utlučené a v silné kořalce namočené, pomáhají také od dření, když se tím potíráme.

21. C h e b z o v ý k v ě t, pije-li se ve mléku vařený, pomáhá k pocení, může se i ve vodě vařiť, jen že se pak musí k tomu cukru přidať.

22. O l š o v ý l i s t přikládá-li se, pomáhá od otekliny.

23. B ř e z o v ý l i s t jest také dobrý od otekliny, když se přikládá; pomáhá též ženám, které kojí, když dítě od prsou odstaví, aby se mléko ztratilo.

24. B r a v e n č í z e l i n a „je dobrá od matky", buď se přikládá aneb se ní nakuřuje, též i moč vyhání. Kdo má „řezavku", ať zelinu tu paří a přikládá.

25. K u n d r á t e k čistí krev i moč; usmaží-li se s vejcem a s kmínem, zastavuje běhavku.

26. P o d b í l í (Smetaník) má široké okrouhlé listy; je dobrý k přikládání na staré rány.

27. S t r ž n é k o ř e n í (Přetržník) ve mléku neb ve vodě, neb i ve víně vařený „je dobrý do prsí od přesilení, i když zima drobí"; dobře jest přidat k tomu kousek cukru a kdyby bolení v prsou bylo přílišné, přidá se do odvaru trochu másla.

28. Ž i v i c a (Pryskyřice) z j e d l o v ý c h „p u p k ů" je velmi dobrá na čerstvé rány; brzy zahojí a neštípe.

29. B l u š k v o r e c (Puškvorec) postrouhaný a s medem užívaný je dobrý od „lunzochu".

30. K ř e n strouhaný a s medem promíchaný užívá se též „od lunzochu".

31. P l u č n í k roste na Radhošti a na jiných vysokých kopcích, vařený ve vodě pomáhá „od lunzochu".

32. Blamorové koření (bílé) vařené ve vodě pomáhá od vředu.
33. Matková zelina pomáhá ženám od pohnutí matky.
34. Štěrbák, ostrá bylina, roste na lukách a pomáhá, když jsou žíly skrčené.
35. Omjaga roste v lesích a jest bylina jedovatá, té se chraň každý!
36. Čemerka roste na lukách; kořen její dobře usušený a na prach utlučený, dává „silný šňupák".
37. Čertikus roste na lukách a je užitečný pro dobytek.
38. Zelí (kyselé) přikládá se na rozpálenou hlavu.
39. Kaše pohanská přikládá se pařená při zapálení blan.
40. Svíčky „jest koření hodně dlhé, hladké a obyčejně jak tenký prst hrubé, žultavé; roste na Radhošti. Užitečné prý je pro hovězí dobytek, že z toho hodně krávy dojá; ale že prý má takovou vlastnosť: jest-li která hospodyně to svému dobytku dává, aby to dávala do futra též i její suseda, a jest-li nedává, že utrpí na dojení mléka újmu. Pakli to dávaju obě susedy, něškodí to žádné".

Různé zprávy.

Krakovecký zámek. Mezi někdejšími panskými sídly na Moravě jest nemálo zámků pozoruhodných svou výstavností. Zámek Krakovecký v soudním okresu Konickém, třebas nevyniká rozsáhlostí, přece náleží mezi takové pozoruhodné stavby. Jest to stará tvrz, jaké se stavěly u nás ve století 14. a 15. Stavěny byly na rovině a v osadách, nikoli o samotě na vysokých, nepřístupných vršich, jako někdejší rytířské hrady. Krakovecký zámek jest arci cosi mezi tvrzí a hradem: ležíť v osadě a na rovině, s jedné strany však na vysokém strmém srázu. Tato tvrz Krakovecká připomíná se v listinách již r. 1374. Půdorys její činí poněkud nepravidelný obdélník, jehož jednu podélnou stranu tvoří vlastní zámek, kdežto na ostatních třech stranách jsou bývalé sýpky a jiné vedlejší budovy, pevně, arci nepěkně stavěné, vysoké, malými okénky opatřené a půdorysu poněkud oblého. Touto zevnější budovou vede tunelovitá brána do čtyřstranného nádvoří, jehož jediná strana, vlastní to panský dům, je stavěna ozdobně, majíc jak v přízemí tak v patře arkádovou chodbu, spočívající v každém patře na 6 úhledných sloupech toskánských: oblouky, které tyto sloupy spojují, jsou v přízemku polokruhovém, v 1. patře pak poněkud stlačené. Poprsnice v 1. patře i cvikle mezi oblouky vyzdobeny jsou vkusně plastickými ornamenty (růžicemi, věncovím a pod.). V prostředním poli poprsnice zasazena jest kamenná deska s tímto nápisem:

IAN Z ZASTRIZL ·
ANA KRAKOWCZI ·
MANDALENA LICHNOW
SKA Z WOSSTIC ·
1 · 6 · 13 ·

Po obou stranách nápisové desky jsou erby, totiž Zástřizlovský (lilie; na helmici tři páví péra) a Voštický (dva modré vinné hrozny v červeném poli, na helmici rovněž; (Siebmacher, Mähr. Adel 69, tab. 54). Jan z Zástřizl byl jediným držitelem Krakovce z této rodiny. Koupil jej r. 1609 za 18 350 mor. zl., vybudoval jej pěkně do r. 1613. (resp. 1614) a pozbyl ho brzy potom pro své účastenství na české revoluci let 1618—20. Byl by tedy mohl nově zbudovaný svůj zámek případně označiti nápisem, který tak

často čteme na starých dřevěných chalupách českomoravských:

»Pokoj budiž tomu domu;
vystavěl jsem, nevím komu.«

Tento panský dům pochází tedy z počátku 17. století, jako velké množství jiných moravských zámků, podobnými namnoze arci rozsáhlejšími, velkolepějšími arkádami vyzdobených (Ivanovice, Krumlov, Náměšť n. Osl., Račice a mn. j.) Krakovecké nádvorní průčelí však vykapisem částečně již nečitelným; byloť mně možno přečísti jen toto: . . . ROCHVS . . . DERONIO FECIT OP (VS) 16 · 14. Muž tuto vyobrazený jest tedy stavitel krakoveckého zámku, jménem Deronio, tudíž Vlach, jakož v těch dobách u nás vůbec bylo zvykem povolávati ku provádění ozdobnějších a nákladnějších staveb stavitelské mistry z Italie. — Dodati sluší, že na kamenném nadpraží vchodu do zámku jsou vytesány tytéž erby jako na poprsniciarká-

Krakovecký zámek.

zuje ještě jednu zvláštnost, zasluhující povšimnutí. Ve cviklu nad krajním sloupkem I. patra viděti totiž relief, představující poprsí muže s rukama vodorovně roztaženýma. Dle sdělení vel. p. Jak. Knappa, kaplana v Těšeticích, který pořídil fotografii Krakoveckého zámku zde reprodukovanou, vykládá si lid o tomto reliefu, že Jan z Zástřizl při stavbě zámku sám pomáhal nosit vodu a na paměť toho dal prý udělat nad oním sloupem svou podobu s vodními váhami. Očitým ohledáním shledal jsem však, že muž tam vyobrazený drží roztaženýma rukama konce stuhy s nádové chodby. V zámku zbylo ještě několik starých, pěkných vykládaných dveří. V. Houdek.

Staroslovanský hrob u Náměště objevený. Na tabulce IX. vyobrazeny jsou starožitnosti vykopané vloni v polích za humny na Biskupství u Náměště (okr. olomoucký); jak věci tyto byly v zemi uloženy, nebylo mně možno bezpečně vyzvěděti; je to patrně obsah hrobu, který byl sotva 1 metr pod nynějším povrchem. Půda jest v těch místech úplně rovna. Kromě nádobky typu lužického (č. 5), pak jedné celé misky s ouškem a polovice malé mi-

stičky (č. 9 a 8) byly tam vesměs předměty železné, totiž: dýka listovitá (č. 10), sekerky dvojího tvaru, totiž dvě s laloky (č. 11) a pak jedna s příčnou tyčkou (č. 12); konečně železná šipka, resp. hrot kopí (č. 7.); kromě toho několik kusů rozlámané uzdy (č. 1, 2 a 6) a větší množství rovněž železných kroužků (č. 3 a 4), z nichž několik je na sebe položeno a vespolek rzí srostlé. V těch místech rozkládá se zajisté větší pohřebiště. V. H.

Lidové pověsti o hadech z Ořechoviček u Brna.

1. Had. O Břeclave bela planička prostředkem shnilá a v ní měl vobydlí had. Jak bévalo ešče moc vovcí stával jeden pacholek s něma v chládko pod to planičkó, hosnol a take vovce se olehle. Dež se probudil, měl 2 vovce pryč. Hnal je dom a hospodář se ho ptal »kams dál te dvě jehňata?« »No nikam, kam bech je bel dal?« »Buďs je prodal anebo ti hotekle«; ale pacholek mo řekl, že to nemuže bet. Druhé deň nespal a dával pozor pod planičkó. Jehňata se rozprášele a z té planičke velezl hrozně velké had, lapl si jedno jehňátko a vlézal na to planičko. Pacholek měl veliké strach, sebral vovce a utikal dom. »Tatinko, já ož vím, kdo mě krade vovce«. Otec pak šil se přesvědčit. Hovázale to jedno jehně vedli té díre a schovale se. Ten had napřed vestrčil palico, díval se a dež bele ty jehňátka hovázaný, nemohl je vzít. Udělale voheň a vařicí vodo lile do té planičke. Belo tam moc kostí s tech zvířat, kery had požral.

2. Spánek hadů. Jeden meslevec lesní decke měl v lese takové strom práchnivé, dež piršelo, tak von se tam chodil skovat a dež tam přešil k temo stromo, tož tam oviděl takovýho hroznýho hada. A on meslevec se pozastavil a díval se na teho hada, keré žrál jakóse zeleno. A pak zapískl a odlezl pryč. A tak ten revírnik taky okosél té zelene, jakó choť má, postavil svůj kvér ke stromo a vlezl do teho stroma práchnivyho, aby na něho nepršelo. A jak tam vlezl, tož přešla na něho dřímota a on osnol. Dež se probodil, tož veleze ven z teho stroma a tode vize svůj kvér celé zrzavé. Tak von si povídá: »Co pak toto? Před nedávnem sem sem vlezl a kvér celé zrzavé?« Ale nerozméšlel dlóho, nébrž sebral kvér a šil dom. A přenda dom, tož bel hrozně s radosťó vitané, že kde tak dlóho přebéval? A von povídá: »no deť neni tak zle, pré sem vešil ráno.« A voni mo povidajó: »Ja ráno, deť jož néseš doma od podzemka«. A tož von jak té zelene okosil, tak mosel tak dlóho spat jak tí hadi a žet s těla.

3. Had. Hrdličkova sestra měla ve Skřipském mléně mletí, šla si tam pro to a měla malé dítě v náručí. Najednó se vevrbil had s hlavó jako kočka velkó. Vona se tak holekla, že běžela skokem až do mléna i hodila strachem to děcko do móčnice a celá vomdlívala a když jo křísile, nebela při zdravém rozomo. Zavolale doktora a ten povidal, z teho stracho be bela homřela, debe to dítě nebelo to z ní vepilo. I povidal, že to dítě mosí homřít, a za nedlóho homřelo.

4. O domácím hadu. Ve Střelicích dala matka své dcerušce na talířek mléka s kroupama a šla do kuchyně po své práci. Za chvilku slyšela, že děvče rozpráví. I podívala se klíčovou dírkou a poslouchala. Dítě mluvilo: »Papé tate kjópe a né pozád samo míto« i bila po něčem lžicí. Byl to had. Matka vzala hůlku, šla do světnice a zabila ho. Jak ho však uhodila, ochromlo děvčátko v tom okamžiku na ruku. Lid hned soudil z toho, že to byl domovní had a tomu že se nesmí ublížit. Stane-li se to však, že v tom domě žádné štěstí více není. Lidé dosud říkají rodině té u Chromečků.

Lidové pověsti o hadech z Těšan u Brna.

1. Had s korunkó. V Divákách vod Kordějova só zmole Košáre a tam se decke slezlo před slunce východem celé kopec hadů a staré had na ních seděl, měl zlató korunko a pod jazykem 2 diamante. Bel jejich králem a dyž je hodně staré, udělá se z něho drak. Jak slunce zande, só zasi v chomáčo. Jeden pisař řekl, že mosí toho hada zabit. Vzal si népručího koňa a dyž dojel na dostřeleňó, stál ticho, střelil a zastřelil starýho hada, keré se škobrtal do tráve. Pisař hojížďal co mohl pryč a tí hadi za ňém a von byl vo tech židel v zado celé doščipané. Honem vjel do bráne, honem jo zavřel a ešče zavřel hada do bráne, tak se klačele. Druhé deň tam, had staré bel zastřelené. Ta korunka bela zlatá a te diamante majó to moc, kdo je vezme že ho žádné nevidí.

2. Dítě s hadem. Jedna selka šla do vinohrad kopat; za poledne se jí nechtělo jít dum. Vona si lehla za kozlik (týče) a husnula. Belo to nedaleko lesa. Dež došel jeji můž, viděl že spí s vodevřenó hubó a kósek vocáska

z hada jí čóhá z hobe. Ten had do ní vlezl. Vo té chvíle se jí bál, že had z ní veleze. Naroďa se dítě, mělo vokolo krčíčka vomotanýho hada a na pravým ramínko mělo z něho hlavo. Kněz jím ho ani nechtěl křtit. Po celó dobo co mělo toho hada na sobě, jedlo jenom krópke s mlíkem a nic nemluvilo. Rodiče se nad tém rmótile a nevěděle si rade, jak se toho hada sprostit. Najednó slyšele venko volat kmínaře: kupte, kupte kmína. Došil až do síně, kde to dítě leželo na stole a ten had na tem raminko tak čóhal! Kmínař pravil, abe zadělale na beleše (dolky). Ta selka těch belešů hupekla misu a nadila zelím. Von ten kminař čapl pod stůl a vdolke dale na lavko a povidá: »Ve se dívéte ho dveři dírkó«. Von ten had jak huslyšel to vůňo vod tech belešů, vodmotává se, vodmotává. Kmínař ho chtěl zabit, ale milé had k voknu, do zahrade a ten tam. Postavil se na vocas a skákál daleko. Temo chlapcovi zůstal na krko bílé pás až do smrti.

Lidopisné pożnámky z okolí Lipníka.

1. Č e r o d e j n i c e. Čerodejnice mají svoje reje na Boží narození. Kdo je chce vidět, musí v adventu uřezat haluzku z višně a tři týdně zalívat vodou z »huby«, nesmí se tři týdně ani umývat, česat a se modlit. Na Boží narození musí jít na jitřní na »chor« a obrátit se zádama k oltáři. Při pozdvihování uvidí všechny čerodejnice zádama obráceny k oltáři a mají hrotky na hlavě. Pak nesmí již čekat, až bude po službách Božích, nýbrž musí utéct, sic by ty čerodejnice ho roztrhaly. Jeden člověk byl tak všetečný a počkal, jak to dále dopadne, ale čerodejnice ho chytly a tak ho potlukly, že na druhý den zemřel.

2. S t r a š i d l o. Jeden dráb v Ruským šidil a trápil lidi, tak že ho všici proklínali, a pak umřel. Ta svatá zem ho nechtěla přijat a vyhodila ho ven a mosil strašit lidi. Udělal se černým psem, v noci a v poledni strašil; lidi se moc báli, proto poslali pro kata. Ten mu sťal hlavu a sedlák vezl ho čtyrma koňma na Javorník (Zlaté Jabko) a tam ho pochoval. Pak byl pokoj a podnes se tam lidi bojí. Tomu sedláku ty koně do roka uhynuli.

3. Z v í ř á t k a (Pohádka). Jeden kohút chtěl držet vojnu s vlkem i pozval si holuba, káčera, housera a kocúra; vlk si pozval divokého kanca, medvěda a lišku. Tak se vybrali do jednoho lesa, (vlk šel napřed), liška a medvěd vylezli na strom a vlk s kancem zustali dule. Kanec se zamotal (zahrabal) do hromady listu a nechal ucho ven. Kohút přišel do lesa tu vojnu držet a začal zpívat »opilí dú«. Holub zahlédl lišáka a povidal »toho na tem vrchu« a houser pravil »tyjem ho« a káčer »šak tak, šak tak«, kocúr hrál na ocas a vrčel. Kancovi sedla mucha na ucho a on tím uchem třepal, kocúr myslel, že je to myš, tak skočil na něho a ho za to ucho užíral. Kanec se polekal, vrazil do jedle, kde byla liška s medvědem. Tí se ulekali a utékli preč a kohút se vysmál, že je tak malý a přec vyhrál.

H r a n a h ř í c h. Škopek se postavil a nalil se plný vody. Okolo toho škopka se obklekali děti a museli složit ruce a byt ohnuté nad tou vodou. Jeden z nich šel okolo a říkal, co každý spáchal, ku př. selhal, zmlsal, kradl atd. a jak se jim ty hříchy odpustí; při tom najednou pláskl do té vody a všechny polil. Madl. Vanklova.

Literatura.

Vlastivědy Moravské, a to části místopisné vyšel nový svazek, v němž je popsán o k r e s J i h l a v s k ý. Jest to pilná práce Al. J. P á t k a, učitele v Lukách. Kromě politického okresu Jihlavského popsáno tu také město Jihlava samo, které majíc svůj vlastní statut, tvoří samostatný okres politický. Pominouce ostatní stránky místopisné chceme zde zmíniti se toliko o tom, jak popsány tu jsou památky umělecko-historické, kterými tento okres a zejména také město Jihlava jsou dosti bohaty. Pan spisovatel dokázal, že má pro ta-

kové památky smysl a snažil se, je případně charakterizovati. Arci ne ve všech případech se to podařilo. Tak na př. není správné, že zámecký (bývalý paulánský) kostel v Brtnici Trhové byl původně slohu čistě gotického. Jak v knize samé se praví, byl kostel tento vystavěn teprve r. 1588., tedy v době, kdy sloh gotický i v naší vlasti byl již v odkvětu. A skutečně vykazuje tato stavba tvary nikoli čisté, nýbrž nejpozdnější gotiky, tvary úplného úpadku gotiky, resp. jejího přechodu do renaissance. V té příčině stačí poukázati na široká okna lodi chrámové s kružbami takových forem, které svědčí o tom, že tehdy již vymizelo pochopení podstaty a základních pravidel gotiky. Ještě více pak zaráží, praví-li se o tomto kostele, že byl v letech 1627-29 přestavěn ve slohu románském! Měli jsme již několikráte příležitost v tomto časopise a jinde upozorniti na to, že v 17. stol. se nestavělo slohem románským, nýbrž že tehdy kvetla renaissance, která nesmí býti se slohem románským stotožňována a která se od něho také podstatně liší. Toto spletení slohu románského s renaissancí je bohužel u nás téměř obecné a chyba tato opakuje se v knize Pátkově i na jiném místě, totiž při farním kostele brtnickém, který prý jest romanskou stavbou z roku 1763—1784! — Kostelík svatojánský v Jihlavě, domněle nejstarší chrámek okresu, ano — jak se tvrdívá — na Moravě vůbec, není dostatečně charakterizován. Celek této budovy dnes nikterak nečiní dojem stavby, která byla zbudována »v nejstarší době křesťanství na Moravě, snad před příchodem sv. Cyrilla a Methoda.« Ani »přílišná jednoduchost, ano nemotornost« stavby, ani »kazatelna na venek otevřená« toho ještě nedokazují. Na dnešním chrámku tom jest viděti příliš mnoho renaissance a pozdní gotiky, než aby nebylo zapotřebí říci dopodrobna, co je na něm tak starého jak se tvrdí. Při bývalém kostele Dominikánském v Jihlavě opomenuto bylo uvésti jediný viditelný umělecký zbytek jeho, totiž portál z doby přechodní (ze slohu románského do gotiky). Také při Kostelci pominut byl mlčením pěkný románský portál (XIII. stol.) kostelní. V popisu kostela minoritského v Jihlavě pohřešujeme poznačení slohu, kterým jest vystavěn; právě tak jako při věži (bráně) Matky Boží poblíž tohoto kostela stojící. Slovo »svérázný« nepraví nic. O Petrovickém kostelíčku bylo uvésti, že pochází z nejstarší doby gotické. K památkám Brtnice Trhové budiž ještě doloženo, že v loni objeveno bylo na domě č. 74 pod omítkou pěkné sgrafito, představující dva jezdce s pěším zbrojnošem. Stáří batelovského kalicha, prý »neznámé«, dá se aspoň přibližně určiti; jsou-li na něm obrazy ze života sv. Jana Nepomuckého, bude sotva starší nežli z doby kanonisace tohoto světce (1721), ostatně sloh každého staršího uměleckého díla sám o sobě prozrazuje jeho stáří. — Nedůsledně podány jsou staré nápisy: některé v původní řeči i formě, jiné zase v českém překladě nebo transskribované, opět jiné nápisy pominuty vůbec, ač pro své stáří zasluhovaly býti uvedeny (na př. nápisy na zvonech v Lukách z r. 1504 a 1539). Při tom třeba podotknouti, že staré nápisy kostelní ne vždy bývají ve starých inventářích kostelních (t. zv. domácích protokolech) zapsány spolehlivě; přesvědčil jsem se o tom opětovně na svých toulkách za uměleckými památkami po Moravě. V jihlavském okresu poukazuji toliko k nápisům na zvonech v Kněžicích. Podle knihy Pátkovy (rovněž také podle Wolného Círk. topografie) pochází prý tamější velký zvon z r. 1501. a nápis podán dle domácího protokolu Kněžického, arci novým přepisem. Já jsem však na tomto zvoně přečetl tento nápis: leta pane tisiciho CCCCC a XIII tento zwon gest ku cti chwil * Panu Bohu swemohuczimu panne Mariy † S Jakobu † (Tedy 1513!) O nejmenším zvonu tamějším prý nemožno zjistiti, kdy byl ulit, ježto prý má na sobě několik nejasných písmen a jména sv. evangelistů »Joannes, Matheus, Lucas, Marcus«. Jak jsem na tomto zvoně zjistil, znamenají ona »nejasná písmena«: anno mcccclxxv (tedy 1475). — Obrázky jsou v tomto svazku hojné a pěkné i vhodně volené. Mezi památkami jihlavskými však zasluhovaly vyobrazení ještě minoritský kostel (a to se strany severní, nikoli průčelí) a křtitelnice v kostele Jakubském. V. Houdek.

O sv. Mikuláši v legendě a lidových pověstech a zvycích. Sestavil Jan Michal Dvorský. Nákladem vlastním. Církevní rok byl u nás protkán množstvím posvátných zvyků a obyčejův, které ho činily příjemným a navnaďovaly ke zbožnosti. V té míře, v jaké zvyky a obyčeje ty mizí z života, ubývá mezi lidem vroucnosti a chladne jmenovitě u mládeže příchylnosti ku věcem božím. Myslící pastoralisté želí ztráty zvyků a obyčejů těch, kteréžto byly druhdy věrnými pomocníky jejich

v duchovní správě. Vánoční koleda, velikonoční omlázka, honění krále, tance králek o svatodušních svátcích, slavení Lucie a sv. Řehoře, vynášení Mořeny, zapalování svatojanských ohňů, atd. atd., jsouce srostly s církví, budily mimoděk lásku k ní. V řadě přežitků těchto zvlášť mládeži milých a drahých vynikaly obcházky sv. Mikuláše, kterým přináležela velká důležitost vychovatelská. Kniha Michalova o sv. Mikuláši nepřestává ale na pedagogických upomínkách na obcházky světce toho, nýbrž hlubokými studiemi o vzniku a šíření úcty svatomikulášské dodal jí spisovatel vysoké ceny národopisné a učinil ji v pravdě vědeckou. Čtenář diví se sečtenosti a množství dokladů, jimiž spisovatel dílo toto opodstatnil a netoliko zajímavým, nýbrž také ponaučným učinil. Jsme spisovateli k zvláštním díkům zavázáni za bájeslovné názory a výzkumy, jichž k objasnění doby sv. Mikuláše a jeho významu v církvi a v životě národů upotřebil. Spisek o sv. Mikuláši obsahuje: Úvod; sv. Mikuláš přítelem dítek; o jiných patronátech světce Mikuláše; o obchůzkách a zvycích svatomikulášských; zevnější známky a památky úcty svatomikulášské; kterak se rozšířila úcta ke sv. Mikuláši po světě křesťanském a jak vznikly různé zvyky mikulášské ve Slovanech a v Němcích. Vzácný spisek Michalův nehodí se toliko do rukou učitelů, kněžů, rodičů a vychovatelů vůbec, nýbrž každý intelligent shledá v něm hojně vzdělávací potravy. —m.

Lidové léčení dobytka Řeč proslovená Floriánem Koudelkou dne 27. května 1901 o III. sjezdu českých přírodozpytců a lékařů v Praze. Zaznamenali jsme před málo roky v časopise našem, že zvěčnělý prof. Albert vyzván byl medicinskou fakultou v Berlíně, aby se postaral ku vědeckým účelům Čechoslovanů o sebrání lidového léčení po stránce chirurgické. Že sbírání látky toho druhu nemalou důležitost má, dosvědčuje tiskem vydaná řeč p. Koudelkova, kterou pověrčivost lidového léčení vylíčil a dovodil, že pověrčivosti té kořeny sahají do dalekých končin bájeslovného pravěku. Povšimnutí zasluhuje, co p. Koudelka zaznamenal, že pověrčivé prostředky, jichž lid při nemocích dobytčích užívá, nezřídka bývají v souvislosti s významnými ročními obdobími, k nimž se naše pohanské bájesloví víže. Utkvěly lidu hluboce v paměti, byvše ovšem od pokolení k pokolení poněkud pozměněny. Tyto zvyky a obyčeje z doby pohanské dostaly nátěr křesťanský tím, že na př. při zažehnávání zaříkač vzývá Boha Otce, Syna a Ducha sv., modlí se Otčenáš, aneb koná zaříkávání v den některého křesťanského světce, jenž nastoupil v uctívání pro dobu významnou z pohanského pravěku. Lidové léčení dobytka zdá se nám dnes býti pověrou, neboť nevíme, jakého významu vlastně podivné obyčeje a zvyky, ono zažehnávání a zaříkávání, ty čáry a kouzla a sympatické způsoby dříve měly. — S tímto léčením má se to právě tak, jako s mnohými jinými zvyky a obyčeji našeho lidu, o nichž nemůžeme přesně udati, kterak povstaly a co původně znamenaly. Brandl případně vyslovuje se o nich, že lid je koná, nevěda, že to vlastně jsou pozůstatky a přežitky pohanstva, jehožto prozkoumáním nabude u nás křesťanství světla a vznešeného významu. —m.

Seznam štírků. Catalogus chelonethium s. pseudoscorpionum. Sestavil prof. Ant. Nosek v Čáslavi. Zvláštní otisk z Věstníku klubu přírodovědeckého v Prostějově za rok 1901. Str. 4'. Ve třídě pavoukovitých členovců zaujímají, jak známo, štírkové zvláštní skupinu příbuznou štírům pravým. Nejznámějším zástupcem této skupiny u nás jest štírek knihový. O štírcích dosud ze všech dílů světa známých pojednává autor v tom oboru vynikající. Předem uvádí seznam literární o 138 číslech. Uvedeny jsou tu veškeré dosavadní naše i jinojazyčné práce všech autorů, kteří dosud touto skupinou živočišnou vůbec se zabývali. Z našich sluší uvésti prof. Kolenatiho, afrického cestovatele Dra Steckra a autora tohoto pojednání. Z cizích jsou to zvlášť Francouzi a Angličané, jejichžto práce tu jsou uvedeny i se stručným obsahem. Pro odborníky má tento lit. seznam velkou cenu. Nebylo dojista snadnou prací tuto literární stať sestaviti, uvážíme-li poměry a překážky, na něž narazí v takovém případě autor, v menším městě na venkově žijící. Druhou částí zmíněné práce jest seznam druhů dosud známých. Celkem uvedeno ku 17 rodům 291 druhů a 9 odrud, při kterých naznačen okrsek zeměpisného rozšíření a číslo vztahující se ku literárnímu seznamu. K tomu připojen přehled, kolik který zemědíl hostí rodů i druhů. Třetí částí jest seznam nalezišť českých i moravských druhů, čtvrtou pak klíč k určování našich druhů. Celkem u nás žijí jen 2 rody o 5 druzích. V. S.

Rozbor křísů palearktických z čeledi Membracidae a Cercopidae. Se dvěma tabulkami. Napsal dr. L. Melichar, sekční rada v min. vnitra ve Vídni. Zvláštní otisk z Věstníku klubu přírodovědeckého v Prostějově za rok 1901. Str. 36. — První česká práce o křísech od našeho krajana, známého v učeném světě obsáhlými publikacemi o křísech vůbec. Máme sice seznam křísů českých od prof. L. Dudy a seznam křísů moravských od referenta, leč pouhé seznamy s udáním zeměpisného rozšíření a rostlin, na nichž žijí. Morfologický rozbor těla křísů, jakož i analytický rozbor systematický dosud scházel. Z té příčiny této skupině hmyzu polokřídlého u nás věnována jen nepatrná pozornost. Prací přítomnou zavděčil se autor našim entomologům velice. Ačkoliv chytání křísů a úprava pro sbírky působí značné nesnáze, zmírnily se touto prací nesnáze s určováním spojené velice, tak že nyní touto vzornou prací dojista tito drobní tvorové více přátel si získají, než dříve. V podřadí Homopter tvoří křísové (Cicadidae) obsáhlou skupinu s pěti čeledmi, z nichž křískové (Jassidae), ostnohřbetky (Membracidae), pěnodějky (Cercopidae), křísové (Cicadidae) a svítilky (Fulgoridae) náležejí fauně palearktické. Autor pojednává zatím jen o ostnohřbetkách a pěnodějkách. Systematickému rozboru předchází morfologický rozbor těla křísů s četnými obrazci na tab. I. Pak následuje systematický rozbor rodů, druhů a odrud, analyticky sestavený ku snadnému určování obou uvedených čeledí. Jsou tu uvedeny veškeré dosud známé tvary zvířeny palearktické, mezi nimi mnoho nových druhů i odrud, autorem stanovených. Na tab. II. vyobrazeny hlavní typy obou čeledí. Zvlášť záleželo autorovi na údajích literarních od doby nejstarší počínajíc, a proto jsou tyto velmi obsáhlé a cenné. Podobně udáno jest i zeměpisné rozšíření druhů i odrud, jakož i zajímavé biologické poměry. V. S.

Přehledná geologická mapa markrabství Moravského a vévodství Slezského. Sestavil Vlad. Jos. Procházka. Měř. 1 : 1,000.000. J. Otto, Praha. Geologický výzkum Moravy a rak. Slezska pokročil koncem minulého století utěšenou měrou pracemi badatelů z nichž zvláště jmenujeme Tietze, Tausche, Paula, Süsse ml., Procházku, Klvaňu, Makovského, Rzehaka a Kretschmara. Říšský geolog. ústav vydává i mapy specialní v měřítku 1 : 75.000 geologicky kolorované. Dosud jen některé kraje moravské s podrobnými údaji stratigrafickými byly publikovány, na př. okolí Olomouce, Prostějova, Vyškova, Boskovic a Blanska, Třebíče, Brna a j. Na základě těchto map a geolog. výzkumů vůbec uveřejněny menší mapy přehledné, z nichž shora zmíněná jest přílohou ku práci Klvaňově o geolog. poměrech Moravy v Ottově Naučném Slovníku. V rámci krátkého referátu dovolujeme si na ni upozorniti několika stručnými poznámkami, jež týkají se rozdílu u porovnání s mapami staršími. Barev užito celkem 23, k nimž připojena jsou písmena, aby omyl v barvě a jejím významu nebyl možný ani při světle umělém. Na prahorním území vysočiny českomoravské vyznačena jsou pásma svorů v massivu rulovém vedle diluvialních usazenin v poříčí řek a potoků, rovněž i ve Vysokém Jeseníku rozlišena rula od rulových fyllitů a prahorního vápence. Na území moravského Krasu naznačeno rozhraní mezi devonem spodním a středním a hranice žulosyenitových spoust dle podrobných stratigrafických prací Makovského, Rzehaka, Tausche a autorových, který, jak známo, v tomto kraji kus vědecké a záslužné práce vykonal, rovněž i všechny devonské ostrůvky ve střední Moravě mezi Litovlí a Hranicemi. Totéž platí o ostrůvcích kulmových obalených z části diluviem v kraji mezi Olomoucem a Vyškovem. Kulmu náleží nyní dle výzkumů Tietzeových celé území Nízkého Jeseníka a Oderských hor od říšských hranic na jih až po sev. východní hranici diluvia hornomoravského úvalu. Jižní hranice uhlonosného karbonu v pánvi Ostravsko-Karvínské pošinuta skoro až po Paskov, kde v novější době, jak známo, po flecích uhelných se pátrá. Území permu v kraji mezi Krumlovem na sever přes Tišnov až po české hranice naznačeno dosti podrobně barvou, která zřetelně mezi světlými barvami vůkolních útvarů vystupuje. Jurské vápencové útesy a usazeniny na západním břehu bývalého jurského moře zřetelně vynikají až na skály Štramberské, ale připojené písmeno (i) vylučuje každou pochybnost. Křídový útvar, spodní i svrchní, naznačen odstíny barvy zelené, svrchní v krajině kolem Mor. Třebové sytě zelenou, spodní v Beskydech žlutozelenou. Na jurských Polavských kopcích naznačeny dva ostrůvky svrchní křídy. Zajímavý a netušený výzkum! Pokud se týče třetihor, věnoval autor zvláštní píli stratigrafickému vyznačení mioce-

nových usazenin. V této geolog. části autor vyniká svými pracemi o moravském miocenu. V kraji prostějovském rozptýlené ostrůvky miocenové spojeny v celek, a to právem, poněvadž pod diluviem je tegl do značné hloubky zasahující. Rovněž i rozšíření eocenu a oligocenu velmi zřetelně podáno. Vedle usazenin diluvialních a nánosů alluvialních naznačena i hranice nejsilnějšího zaledněnı́ ve Slezsku a na severovýchodní Moravě, která, jak známo, totožna s hranicí bludných balvanů. Rozšíření vyvřelých hornin, na př. tešenitů, pikritů a čedičů dle výzkumů Klvaňových, podáno přehledně, pro andesity a diority nebylo místa, ale diabasy u Šternberka a Dzbele mohly snad býti naznačeny. Celkem vyniká mapa Procházkova většími podrobnostmi než obrovská reliefní mapa Makovského a Klarova. Pokud se týče stránky zeměpisné, jsou tu znázorněny nejdůležitější poměry horo-, vodo- i místopisné. Doufáme, že autor brzy vydá velkou geolog. mapu, k čemuž ovšem potřebí vydatné podpory, zvlášť od sněmu zemského. V. S.

Über Uzelia setifera, eine neue Collembolen-Gattung aus den Höhlen des mährischen Karstes, nebst einer Übersicht der Anurophorus-Arten, von Karl Absolon. Zool. Anz. XXIV. Bd. No. 641. K řadě nově objevených živočichů v jeskyních moravských přistupuje tato podivná forma, která byla autorem objevena v jeskyni Michalova díra. Již z vyobrazení jsou nápadny zvláštní charaktery tohoto živočicha nový rod i druh tvořícího, takže nelze se diviti, že nálezy tyto vzbudily pozornost cizích badatelů, ježto jimi nová východiště ve studiu jeskynního živočišstva byla získána. Uzelia vrhá jasné světlo do fylogenie Apterygotů, jak nejlépe patrno z poznámek německého collembologa Börnera v poslední době uveřejněných: »Die in allerjüngster Zeit von Absolon beschriebene Gattung Uzelia verdient ein hervorragendes Interesse. Diese Form ist noch primitiver als Anurophorus und von noch höherem fylogenetischen Interesse als die letztere Gattung«. — V druhé části článku rozebírá autor kriticky všechny dosud známé druhy rodu Anurophorus, podává správnou a doplněnou diagnosu tohoto málo známého rodu a ustanovuje novou bezbarvou varietu A. v? pallidus nov. var. z jeskyň moravských. Jos. Vališ.

Notes pour servir à l'étude des Échinodermes par P. de Loriol. (Fascicule IX. Mai 1901.) Nejnovější práce známého výborného znalce fossilních ježovek je pro nás potud zajímavou, že obsahuje popis a zdařilá vyobrazení zbytků ježovek z červeného vápence kopřivnického na základě materiálu referentova P. de Loriolovi ku zpracování přenechaného. Ze 13 uvedených druhů jest 8 zcela nových a sice: Cidaris Remeši, C. Zetes, C. nesselsdofensis, Pseudocidaris Zitteli, Peltastes Remeši, Magnosia Suessi, Magn. pauperata, Codiopsis Hoheneggeri. Ostatních pět druhů známo je již z jiných lokalit — jsou to: Cidaris glandifera Goldf., C. Sturi Cotteau, C. subpunctata Cotteau, C. tithonia Gem., C. Guirardi Cotteau. O ježovkách z bílého vápence štramberského, které G. Cotteau zpracoval, podána byla již svého času v tomto časopise zpráva. (R. II. č. 8. str. 187. z r. 1885) Dr. Remeš.

K dějinám škol Olomuckých jest titul obšírného pojednání prof. V. Praska v letošním (XXXII.) programu c. k. českého gymnasia v Olomouci. P. spisovatel sestavil zde všecky zprávy o tomto předmětu od dob nejstarších až do konce století 18. Článek rozpadá se ve dvě části, z nichž první jedná o katedralné škole Olomucké, druhý pak o škole městské u sv. Mořice.

Časopis Moravského Musea Zemského. Redaktoři: prof. F. J. Rypáček a Dr. F. Šujan. Vydává Moravská musejní společnost. Ročník prvý, číslo druhé. Obsah: Dr. Jan V. Novák: Česká bibliografie J. A. Komenského. — F. Černý: Z folkloristické činnosti archiváře Ant. Bočka. (Zpráva o zápiskové pozůstalosti jeho, obsahující národní písně, obyčeje, pověry, pověsti a pod.) — K. Absolon: Šupinušky moravské (s 3 tabulkami). — Dr. Vilém Schram: Malíř Martin Ferdinand Chvátal. — Florian Koudelka: Starobylé hliněné nádobí z Vyškova. — Frant. Lipka: Z obecní truhly Chrudichromské u Boskovic. — Mimo to Leoš Janáček pokračuje ve svém pojednání »Některé lašské tance« a Dr. Fr. Šujan dodává ku svému článku »Prameny a pomůcky k dějinám Brna« některé dodatky.

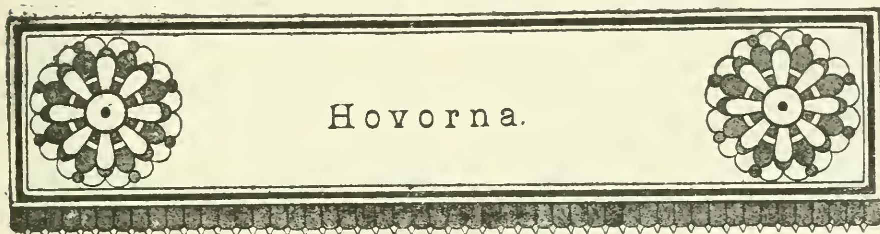
Praehistorie moravská. Článek »Morava« v Ottově Slovníku Naučném zakončen jest pojednáním o moravské praehistorii z péra řed. K. Jar. Mašky; článek psán při veškeré stručnosti své zajímavě a jak se samo sebou rozumí, s důkladností a znalostí věci nevyrovnanou.

Druhá zpráva muzejního spolku v Telči za r. 1899 a 1900, obsahuje dva cenné články od prof. J. Beringera, totiž: Illustrovaný breviář v Nové Říši z 2. polovice 14. stol., s miniaturami školy flanderské; připojeno 16 obrázků fototypických. Pak: Zašlé osady v okolí Telče (s mapkou).

Věstník Matice Opavské r. 1901 (čís. 9.) obsahuje tyto články: U zemského práva Těšínského. — T. Svěrik: Léčivé zeliny na Opavsku. — J. Vyhlídal: V horách Beskydských před rokem padesátým. — O domorodém lidu ve farnosti Orlovské. — Dr. J. Pospíšil: Nález římské mince z doby republiky. — Cechové ševcovští v knížectví Těšínském.

Sborník Muzejní společnosti ve Val. Meziříčí. Č. 7. a 8. Obsah: Fr. Gogela: Z květeny Radhoště. — Mat. Václavek: Puťaři na vodě. — Č. Kramoliš: Poddanské poměry v Rožnově a okolí v v 17. století. — Ferd. Jos. Černocký: Artikule Tovaryšů řemesla ševcovského v Meziříčí a Krasně z r. 1668. — Týž: Lístek z dějin Meziříčí n. Beč. — Týž: Účet řemenáře z r. 1636. — Tkalcovství na Valašsku. — E. Domluvil: O první výstavě ovoce ve Val. Meziříčí.

Paměti o věcech náboženských v Prostějově od nejstarší doby až do r. 1620. Napsal profesor František Koželuha. (V 21. výroční zprávě zemské vyšší realné školy české v Prostějově za rok 1900—1901.) Toto obšírné pojednání (104 stran) jest bohatou snůškou pramenů pro kulturní dějiny města Prostějova; uvedeno tu mnoho neznámých dosud starých listin, pro něž p. spisovatel i daleké cesty podnikl.

Hovorna.

(Za obsah i formu prací v této rubrice uveřejněných odpovídají pp. autoři sami.)

Ku **kritice** uveřejněné na str. 69 č. 70 **o pižmoni na Moravě** podává **Dr. Kříž** toto **objasnění** a tuto **obranu**:

1. Chtěje psáti článek (nikoliv monografii) o pižmoni v Předmostí nalezeném, obrátil jsem se na důst. p. J. Vyvlečku, kustoda muz. spolku Olom., by mi na krátký čas zapůjčil zbytky z tohoto zvířete nalezené u Předmostí. Dopisem ze dne 7. března 1899 sdělil mi pan kustos, že tak milerád učiní, »jen aby se šetrně s nalezenými zbytky zacházelo a bych zaslal přiměřenou bedničku. Zaslav bedničku na kosti poděkoval jsem se dopisem ze dne 14. března 1899 panu kustodovi za jeho ochotu. Porovnav na to došlé zbytky, sepsal jsem o výsledcích svého osteologického bádání článek; na to jsem 12. října 1899 vrátil nálezy a zaslal panu předsedovi muzejního spolku veledůst. p. Wurmovi list dto 12. října 1899, v němž pravím: »V bedničce odesílám s díky zbytky pižmoně. Článek o tomto pižmoni určený pro časopis muz. spolku olom. obsahující něco přes tiskový arch je hotov; také jsem udělal tři fotografické snímky z předu, ze zadu, ze spodu. **Avšak dle snímků, jež tímto zasílám nelze dáti zhotoviti všechna clichés**; možno by to bylo pouze při čísle I. (pohled z předu) a při čísle IV. (zuby); na obrázku II. (pohled ze spodu) a při čísle III. (pohled ze zadu) jsou kosti nejasné; **tyto pohledy musily by býti kresleny.** V případě, že byste v Olomouci neměli velmi zručného kresliče, sdělil bych Vám adresu onoho kresliče, který pro mě zhotovuje velmi krásné obrázky pro autotypii«. **Na list tento nedostal jsem žádné odpovědi**; musil jsem míti za to, že není můj článek vhod; vtírati jsem se nechtěl a článek zůstal ležeti.

2. Dopisem ze dne 6. července 1900 sdělil mně p. prof. Dr. Fr. Šujan, že muzejní společnost v Brně vydá na r. 1901 Věstník, žádaje mne o zaslání nějaké publikace. Zaslal jsem mu hotový článek o pižmoni a podotkl jsem ve svém

listu ze dne 9. července 1900, že fotografie zároveň zaslané nehodí se k reprodukci, aby si zaopatřili v Olomouci kresby; není mou vinou, že se tak nestalo a že obrázky nevypadají tak, jak bych si to byl přál. Obrázky tyto jsou ale daleko lepší než illustrace v těchto publikacích: C. Struckmann, Zeitschrift der deutschen geolog. Gesellschaft Berlin 1877 str. 601—604 — Woldřich, Jahrbuch der k. k. geol. Reichsanstalt 1887 str. 229 — Ecker A. Archiv für Anthropologie 1878 svaz. X. tab. XII.

3. O záslužných pracích Dra Wankla a jeho nálezech, pak o zprávě prof. Klvaně psal jsem obšírněji v tomto časopise č. 51 a 52; při sepsání článku osteologicko-palaeontologického neměl jsem toho zapotřebí opakovati to, co jsem sdělil v přehledu literatury o chlumu Předmosteckém. Jest to zlomyslné podezřívání, tvrdí-li prof. Spitzner, že se mi jednalo o to, abych zamlčel, že Wankel lebku našel a že je uložena ve sbírkách vlasten. muz. spolku v Olomouci. O tom, že mi nalezené zbytky byly laskavostí p. kustoda muz. spolku zapůjčeny, neučinil jsem ve svém článku zmínky proto, že je to způsob neobvyklý v podobných případech; poděkoval jsem se, jak uvedeno bylo, písemně.

4. Obšírného pojednání Woldřichova o pižmoni Předmosteckém neznám; nemohl jsem se tedy o něm zmiňovati a názory Woldřichovy vyvraceti. Prof. Woldřich zmínil se o tomto pižmoni na dvou místech: a) Fr. Brandt — Dr. Woldřich. Diluviale europäisch-asiatische Säugethier-Fauna: »V Předmostí našel Dr. Wankel kus lebky pižmoně, který, jak se zdá, jest odchylnou menší formou.“ b) V článku uveřejněném v ročníku c. k. geol. ústavu ve Vídni 1887 o kostech nalezených v Prachenských skalách v Čechách čteme: »Budiž podotknuto ještě, že lebka nalezená v těchto skalách je hotovým obrem proti lebce uložené ve sbírce Olomouckého muzea, kterou našel Dr. Wankel v Předmostí«!

5. Dr. Woldřich dle toho, co uvedeno, nepojmenoval zvíře, z něhož pochází lebka Předmostecká, na počesť Dra Wankla Ovibos moschatus varietas Wankelii. To učinil p děkan Rud. Kašpar v Časopise vlast. muz. spolku Olom. č. 17 r. 1888 str. 44 těmi slovy: „Zvíře, jemuž lebka náležela, dovoluji si na počest Dra. Wankla nazvati Ovibos moschatus varietas Wankelii.«

6. Prof. Spitzner vytýká, že obrazec recentního zvířete je takový, že by v něm ani odborník nepoznal pižmoně, kdyby to tam nebylo napsáno. Na to odpovídám: a) Ve Věstníku klubu Přírodovědeckého v Prostějově r. 1900 je týž pižmoň vyobrazen na tabulce V. Tenkráte mne předseda toho klubu prof. V. Spitzner prosil o zapůjčení štočků a tedy také pižmoně; tenkráte byl obrázek dobrý; v roku 1901 již není k poznání zvíře, dle téhož štočku a právě tak dobře vyobrazené. Jak mohl prof. Spitzner r 1900 připustiti, aby se tak nesprávné vyobrazení přijalo do Věstníku? b) Vyobrazení není tak špatné; ředitel vyšší realky ve Vídni R. Trampler předložil vyobrazení to prof. zoologie na Vídeňské universitě a řiditeli zoolog. oddělení ve dvorním muzeu Dru. Fr. Brauerovi a týž se vyjádřil, **že vyobrazení je tak dobré, že každý odborník okamžitě v něm pozná pižmoně.** Psal jsem r. 1898. nakladateli J. Ottovi do Prahy, by mně dovolil o zvířatech vyobrazených v knize Vrbasově dějiny městečka Ždánic 1898, v níž je na str. 30—130 ode mne sepsána část geologická a archaeologická, zhotoviti si kopie pro reprodukci; J. Otto mi sdělil, že tak učiniti nemůže. Proto nucen jsem byl vzít obrázek z atlasu německého (Dra Schuberta). Později pro některá jiná zvířata vymohl jsem si svolení v bibliografickém ústavu v Lipsku.

7. Popis recentního zvířete nemůže prý uspokojiti. Nepsal jsem článek zoologický, nýbrž úvod k článku osteologicko-palaeontologickému; kdyby se mi bylo jednalo o obšírné líčení recentního pižmoně, mohl jsem napsati o tom několik stran; tu by však byl prof. Spitzner zvolal: to sem nepatří.

8. O zeměpisném rozšíření pižmoně je napsáno tolik zpráv, že by samy o sobě zaujímaly prostoru vytknutou pro můj článek. Sdělil jsem stručně dle odborných publikací, že pižmoň je rozšířen v krajinách severních počínaje 60° s. š. O tom, že žije uvnitř Gronska, nepsal jsem ničeho; na obou pobřežích ale pižmoň žije. Není také pravdou, že sáhá hranice západní jen k řece Mackenzie (viz W. Boyd. Dawkins — Ovibos moschatus. London 1872 str. 4: Habits and present Range).

9. Tundry jsou vskutku bezlesými pustinami. a) **A. Grisebach** praví (Die Vegetation der Erde 1852 str. 201): »Solche Ebenen, deren geringe Bodenwärme den Pflanzen höchst nachtheilig ist und nur die ärmlichste Vegetation zulässt, werden Tundren genannt; sie sind die Polarwüsten Sibiriens.« b) **A.**

Nordenskiöld. Plavba Vegy 1882. I. 269: »Hořejší zemitá vrstva tundry usadila se z moře podobného tomu, které nyní omývá severní břehy Sibíře. Tundra sama pokryta je velmi chatrným příkrovem rostlinným, který se skládá více z mechů, než travin (269). K severu přechází lesnatá půda **v bezlesou tundru s holými** porůzno vystupujícími pláněmi (271).« c) **Dr. Fr. Nansen:** (Na severní točnu I. 93 105): »Na těchto rovinách, které se rozprostírají od obzoru k obzoru přes mohutnou tundru (94). Na pustém kamenitém ostrohu seděla sova (94). — Pak začal přechod k nízkým křovinám a bejlí a konečně objevila se bezmezná tundra (tedy bezlesá; 105).« d) **Dr. Oscar Drude.** Handbuch der Pflanzengeographie 1890 str. 83: Arktické pásmo glacialní čili tundrové počíná na pokraji ledových pouští nemajících žádné vegetace a sáhá **až** k severní hranici lesní; vyznamenává se mimo mechy a lišejníky vegetací krátkého trvání; vyloučeny jsou stromy a pravidelné keře. — Tundrové krajiny jsou plochami pokrytými souvislými mechy a lišejníky, mezi které vtroušeny jsou rostliny kvetoucí. e) **A. Middendorf** (Reise IV 208): »Tundry jsou bezlesé stepi severní.« f) **Dr. J. Leunis a Dr. Trusk.** Synopsis der Pflanzenkunde 1883 str. 785. »Tundry jsou plochy hustě pokryté močálovitými mechy a lišejníky«. g) **Dr. K. Schumann.** Lehrbuch der systematischen Botanik 1894 str. 630—644. »Za hranicemi lesními v Europě, Asii a severní Americe rozkládají se tundry —; pohled na ně je nejvýš jednotvárný. h) **G. Saporta-Vogt.** Die Planzenwelt vor dem Erscheinen des Menschen 1881 str. 244: »Dnes víme s úplnou jistotou, že krajiny nyní **pusté** a zaledněné atd« i) **Brehm.** Život zvířat I, 3 str. 388 a 389: »Kol do kola severního pólu zemského rozkládá **se široký pruh tundry pustin nejsmutnějšího rázu. Nehostinnost a pustota tunder**. atd. k) **Dr. A. Engel.** Versuch einer Entwickelungsgeschichte der Florenreiche 1879 str. 169: Tundra, step a planina (Haide) jsou útvary v tom směru spřízněné, že postrádají hustšího lesního vzrůstu a hustých, souvislých travin. l) **Internationale Polarforschung. Berlin 1890** II: V těchto krajinách **pustých** (3) — **v pusté krajině této tvoří se malá údolí** (9) atd. m) **Porovnej názvy tratí osad — pustina — Pustiny atd. a pusta v Uhrách.**

10. Pižmoni prý se neživí lišejníky a mechy, nýbrž potravou jich jsou prý arktické trávy, vrby a dryadka. a) Já jsem na str. 6 svého článku výslovně podotkl: **pižmoň vyhledává si pilně i pod sněhem potravu rostlinnou: není-li tam nic jiného, spokojuje se mechem a lišejníky.** Proč pak podkládáte, pane professore, mým větám jiný smysl? Tu je přece zřejmě řečeno, že pižmoň mechy a lišejníky jen tenkráte se živí, nemá-li jiné rostlinné potravy. b) Pižmoň skutečně živí se také mechy a lišejníky, jak o tom píše Dr. J. Leunis. Dr. J. Leunis — Dr. H. Ludvig, Synopsis der Thierkunde 1883 I 248 — Brehm Život zvířat I, 3 str. 393 — Julius Payer. Die österreichisch ung. Nordpol-Expedition 1876 str. 537 (vorzugsweise von Moosen und Flechten) — H. W. Klutschak. Als Eskimo unter den Eskimos 1881 str. 58. (Der Moschusochs nährt sich von den Moosen.)

11. Znám prý zástupce arktické flory jen z odbor. knih, jinak prý bych nepočítal Salix hastata a Salix arbuscula mezi druhy po zemi lezoucí. a) Vrby Salix hastata a S. arbuscula rostoucí na Alpách znám z vlastního názoru (po sjezdě anthropologickém v Innsbrucku 1894, kde jsem měl přednášku dne 27. srpna). Vím tedy z vlastního názoru a z odborných knih, že vrby tyto rostoucí v Alpách, v horách střední a severní Evropy dosahují výše větší (0·80 1·5 m). Porovnej Dr. Leunis — Frank. Synopsis der Pflanzenkunde II. 498 — D E. Kochne. Dendrologie 1893 str. 98 a J. Seboth Die Alpenpflanzen III. 42 tab. 73. Kdybych tedy byl psal o vrbách **nearktických**, nebyl bych mohl tvrditi, že jsou to vrby nízké po zemi lezoucí. **Já jsem ale psal o vrbách arktických a zde jsou ty vrby skutečně druhy po zemi lezoucími.** b) A. E. Nordenskiöld, slavný cestovatel do polárních krajin píše (Grönland. Seine Eiswüsten im Innern und seine Ostküste. 1886 str 303.): »Keře a stromy — člověk se zrovna zasměje nad těmito názvy — neboť rostliny tyto jsou jen zakrslé nápodobeniny toho, co v jiných pásmech pod jich jmény vyrozumíváme; nedochůdčata nestojí ani kolmo; naučila se vzdorovati živlům tím, **že lezou po zemi**; nebo málo z nich bylo tak vysokých, jako můj střevíc a ani jedno nedochůdče z těchto rostlin nesahalo mně pod kotníky. Zvláště **vrby** vyjímají se mezi těmi trpaslíky atd.« c) **Týž v díle Plavba Vegy.** (I. 269). »Tundra sama pokryta jest velmi chatrným příkrovem rostlinným. **Nízko rostlé druhy vrbin atd.**“ d) Prof. Fr. R. Kjielmann v Nordenskiöldově díle Studien und Forschungen veranlasst durch meine Reisen im hohen Norden 1885

str. 455: »Arktické kře rostou obyčejně **hustě k zemi jsouce přitlačeny, někdy jsou v mechu zakryty**; rostlinstvo je chuďoučké, dojem tento činí více svým nízkým vzrůstem než svým malým počtem«. »Rostliny tvoří obyčejně husté drny, které se rozprostírají ve směru vodorovném více než ve směru kolmém. **Kře jsou z pravidla těsně po délce k zemi přitlačeny a často mechy přikryty tak, že vyčnívají jen květy a listy**; to platí netoliko o vrbách, nýbrž i atd.« **To píše odborník a cestovatel na základě vlastního názoru.** e) **Dr. Leunis — Dr. Frank.** Synopsis I. 786: »Rostliny v krajinách arktických jsou nízké«. f) **Dr. Schumann** Lehrbuch der botanischen Systematik 1894 str. 603: »Rostliny arktické jsou nízké; kmen pozorovaný u některých vrb i sto let starých leží částečně v zemi skryt a vyhání větvičky vysoké často jen jako prst anebo ještě nižší na povrch«. g) **Dr. Drude**. Handbuch der Pflanzengeographie str. 353: »Květena krajin rozložených kolem severního pólu skládá se všude z rodů jistý ráz dodávajících; vřesy a vrby poskytují pokře po **zemi se plazící anebo na zemi ležící«**. h) **A. Grisebach** (Die Vegetation der Erde 1872 (I. str. 33—34.): Ta okolnost, že arktické rostliny jsou nízké, poskytuje jim nejlepšího prostředku, aby mohly vzdorovati dlouhé zimě (41). — V arktické Americe vyčnívají krátké větvičky **zakrslých křů po zemi se plazících** z koberce lišejníkového (51). — Rostliny dřevnaté mohou míti v arktické floře jen místo podřízené. Čím více se vzdalujeme od hranic lesních, tím nižší jest křoví, dosahujíc často nejmenších rozměrů, to týká se zejména **vrb«**. h) **Dr. J. J. Hayes.** Das offene Polarmeer: Eine Entdeckungsreise nach dem Nordpol 1874. Cestovatel tento píše o arktické floře v Gronsku: »Tu bylo pěkné údolí uzavřené mezi skalami, bohaté na arktickou vegetaci; pokryto bylo hustým trávníkem mechů a travin atd. Bříza, černá šicha a pěkná Andromeda, gronský vřes rostly spleteny jsouce v chráněném koutku mezi skalami; **čepicí svou přikryl jsem tu celý les"**. i) **Die internationale Polarforschung 1890 str. 85**: »Vacciniceen sind sehr niedrige Sträucher selten über 20 Centimeter hoch — str. 66. das Alter der kaum 10—20 Centimeter über den Boden sich erhebenden Sträucher ist in vielen Fällen ein sehr hohes und dabei beträgt der Durchmesser solcher 20—30 jähriger Stämme kaum einige Milimeter atd. — **Vyzývám nyní pana prof. Spitznera, aby vyvrátil, co uvedeno a aby dokázal, že mé tvrzení nahoře uvedené na pravdě se nezakládá.**

12. Ve svém článku psal jsem na stránce 6 takto: »Nad touto hranicí lesní prostírá se jen vegetace tunder; nízké křoví a rostliny kvetoucí, jež k svému vývoji nepotřebují dlouhé doby několika měsíců; stačí lhůta tříměsíční (červen, červenec a srpen). Mimo to vyznačují tuto arktickou květenu traviny, mechy a lišejníky«. Nad tím pozastavuje se prof. Spitzner, že prý brusnice, vrby a jiné jsou také kvetoucími rostlinami. Kdo bez předsudku přečte si mou větu, pozná, že tam není řečeno, jakoby nízké křoví netvořily rostliny kvetoucí, nýbrž že antithesa spočívá v tom, že mimo rostliny nekvetoucí (tedy tajnosnubné, mechy a lišejníky tundru vyznačující) **jsou tu také kře a rostliny kvetoucí.** Vždyť jsem psal jen úvod k svému osteologickému článku a tu jen stručně naznačil jsem jednotlivými rysy povahu tunder.

13. Prof. Spitzner vytýká mi, že jsem **o arktické** Floře tvrdil, že rostliny nepotřebují dlouhé doby několika měsíců k svému vývoji a že jim stačí lhůta tříměsíční; vytýká mi to proto, že prý mnohé z nich i u nás rostou v polohách vyšších; mají prý tedy delší lhůtu vegetační. Na to odpovídám: a) Lituji, že prof. Spitzner podkládá mému tvrzení smysl jiný než má, jen aby čtenáři dokázal, že píši nepravdu; jest to kritika nepoctivá (viz také odstavec pod č. 11.) Já píši o floře **arktické** a prof. Spitzner naproti tomu uvádí zjevy z flory **nearktické.** Rostliny arktické mají však skutečně jen tříměsíční lhůtu vegetační, jak to hned uvidíme. b) **Spolucestovatel s Nordenskiöldem prof. Kjellman píše** (Studien und Forschungen 450): »Čas, ve kterém státi se může rozvoj arktických rostlin s energií poněkud větší, obmezen jest asi na dva měsíce; k těmto rostlinám možno připočísti v místech zvláště příhodných snad ještě několik dní; na místech méně příhodných může ale několik dní odpadnouti.« Na straně 451 čteme: »Teprv na počátku července roztaje povrch země, sníh sejde; měsíc září nemůže se počítati k vegetačnímu času arktických rostlin; tu přicházejí již mrazy a sníh, zbývá tedy červenec a srpen«. c) **Prof. Dr. Drude.** (Handbuch der Pflanzengeographie str. 353): »V celé oblasti arktických rostlin nutno považovati červen jako počátek jarní (počátek vegetace), červenec jako čas roz-

květu a sr en ukončení; **vegetační lhůta obnáší tři měsíce** (83)«. d) **A. Grisebach.** (Die Vegetation der Erde I. 25: »Ustrojí rostlin arktických musí býti takové, aby mohlo snésti spánek trvající 9 měsíců; **vegetace je obmezena na tři měsíce, ano místy ještě méně**«. e) **Internationale Polarforschung** (str. 65): »Na dlouhý zimní spánek arktických rostlin následuje 2—3 měsíce trvající léto a v této době ukončí největší jich část svůj rozkvět a své uzrání.« **Mám tedy já přece pravdu.**

14. Prof. Spitzner vytýká mi, že jsem nejmenoval druhy trav, mechů a lišejníků vyznačujících květenu arktickou. Aj, pane profesore, co pak jsem psal nějaké botanické dílo o této floře? Kdybych byl uvedl ze spisů botanických dříve jmenovaných celou řadu těchto druhů, pak by právem mohl prof. Spitzner zvolati: k čemu v článku osteologickém tyto výpisky z odborných děl, čtenáři nesrozumitelné a nepotřebné? Nenarodil se ještě ten, který by se zalíbil všem.

15. Jádro celého článku mého je, jak prof. Spitzner uznává, osteologické srovnání lebky kraví, telete a ovce u porovnání s fragmentem pižmoně (str. 8—21). Této části ovšem prof. Spitzner dotknouti se neodvážil; aby ale přece něco vytýkati mohl, chytl se v zimničném chvatu některých míst, o nichž se domníval, že jsem velice chybil; ano, prof. Spitzner dokonce naznačil, že neznám ani anatomické abecedy.

Co jiného shledává čtenář v tomto tvrzení Spitznerově: »V článku překvapuje konfuse o pojmech lebka a hlava; o tom prý přece není pochybnosti, co je hlava a co je lebka; lebka není hlava a naopak.« a) Tak ejhle! Ten, kterého nazval prof. Spitzner v r. 1899 prvním (předním) archaeologem, obdivuje se jeho sbírkám, píše, že osteologické sbírky jeho jsou větší než sbírky v c. k. dvorním muzeu ve Vídni (Vesmír 1899 č. 24. str. 279—280, »Lidové Noviny« od 13. června 1899 č. 1 2 a 17. června 1899 č. 136, »Národní listy« od 9. června č. 158.), stal se za dvě léta takovým ignorantem, že neví co je lebka a co je hlava. b) Ten, který se zabývá studiem osteologickým více než dvacet let, zajisté to tak daleko přivedl, že ví co je lebka a co je hlava. Mé publikace ve směru osteologickém a palaeontologickém citují se od čelných učenců jako prameny; to by se sotva dělo, kdybych neznal a nevěděl co je lebka a co je hlava. c) Ale snad je to jen tisková chyba, nebo nedopatření, řekne čtenář. Ani toho tu není. Na str. 9. výslovně pravím: »Každá lebka skládá se z dvou hlavních oddílů a to: z obličeje a z lebky«. (Na to stručně tyto oddíly vymezuji). Na stránce 8. sděluji, co z pižmoně v Předmostí nalezeno bylo a poněvadž nebyla nalezena hlava, nýbrž jen lebka, mluvím o lebce a pravím: »Lebka lidská i zvířecí skládá se z velkého množství jednotlivých kůstek atd.“ U mne tedy té konfuse není, tu si udělal prof. Spitzner sám. d) Upozorňuji ale prof. Spitznera na jinou okolnost. R. 1875. vydal dr. Ant. Frič svůj Přírodopis živočišstva. Knihy této užívalo se ve školách středních a vyšších jako učebnice po dlouhou dobu. Tu nalezne čtenář na str. 364 větu: „Na kostře rozeznává se zřetelně hlava, trup a končetiny.« V r. 1900 vydal prof. dr. J. N. Woldřich a dr. Fr. Bayer zoologii pro vyšší třídy středních škol schválenou ministerstvem kultu jako učebnici a tu čteme na str. 7.: „Na kostře rozeznáváme tři hlavní díly: l e b k u, kosti trupu a končetiny.“ **Kde zůstala hlava?** Aby tu nebylo žádné pochybnosti, praví se dále: »**Na lebce** rozeznáváme část lbovou a část lícní.« Tak ejhle, jak se tu lebka stotožňuje s hlavou! Kniha tato přece vydána jest od dra Woldřicha, na něhož se prof. Spitzner tolik odvolává.

16. Není prý správné užívati názvu šňupák místo čenich. Myslím, že je tu spor de lana caprina. Já vztahuji název čenich na činnost fysiologickou (čenichati). Šňupákem vyrozumívám na kostře to, čemu Němci říkají Schnauze a Francouzi museau anebo chanfrein.

17. Neměl prý jsem užíti názvu rohové kořeny anebo dokonce rohy, jež prý na fragmentu nejsou, nýbrž měl jsem psáti, že jsou tu **pahýly**. Kdyby si byl prof. Spitzner přečetl s duševním klidem stať o pižmoni v Brehmově díle »Život zvířat“ I. 3. str. 390—391, byl by shledal, že skutečně pižmoň má pahýl, ale ne na lebce, nýbrž na zadku (krátký ocas) a že pižmoň má rohy, které jsou **na kořeni** rozšířeny a sploštěny. O tom, že na fragmentu rohy jsou, může se čtenář přesvědčiti, podívá-li se na obrázek str. 14 a 18 a přečte-li si rozměry na sránce 17 mého článku. Názvů roh a rohové kořeny užívají Angličané (horne — roh, core — kořen), Francouzi (cornes, la base des cornes), Němci (Hörner, Hornzapfen, Hornwurzel). Rusové (roga a kořeny). Jak odvažuje se prof. Spitzner tvrditi, že tu rohů není?

18. O osteologii lebek ssavců zmíněných (kráva, ovce, tele, pižmoň) jedná prý každý větší atlas osteologický. Vyzývám tímto prof. Spitznera, by mi sdělil, **v kterém atlasu obsaženo je porovnání lebky pižmoní s lebkou krávy, telete a ovce.** Tvrdím s důrazem, že v té míře žádný přede mnou **nesrovnával v ohledě osteologickém lebky oněch zvířat a že práce moje je naprosto samostatná.**

19. Jak již dříve uvedeno bylo, nejsem tím vinen já, že obrázky nejsou takové, jak bych si byl přál. Jsou ale rozhodně lepší než illustrace ve Věstníku klubu Přírodovědeckého v Prostějově za rok 1900 tab. IV.

20. Chtěl prý jsem osteologickým popisem dokázati, že názor Dra Woldřicha o zvláštnostech lebky pižmoňovy je mylný, že nebylo tedy třeba do vědy zavésti zvíře Ovibos moschatus varietas Wankelii; zůstává prý v platnosti výzkum Dra Woldřicha, jemuž prý přísluší priorita, nikým nevyvrácený. Prosím p. prof. Spitznera, by mi jmenoval publikaci p. Dra Woldřicha, v níž tento výzkum (obšírný prý) je obsažen; já ji neznám, nemohl jsem tedy o ní se zmiňovat. A neučiní-li tak?

21. Jest přímo nepochopitelno, jak mohl prof. Spitzner, učitel botaniky, spisovatel botanických publikací odvážiti se k následujícímu tvrzení: „Autor (Dr. Kříž) opakuje své domněnky o původu fauny a flory naší opíraje se o výzkumy Heerovy. Správnost výzkumů Heerových stává prý se ale výzkumy Nathorstovými v novější době pochybnou.« **Tvrdím, že prof. Spitzner nemá špetky vědomosti o historickém vývinu této theorie o circumpolárním původu a že tu několika slovy nepravdivými domnívá se sbortiti stavbu, na níž pracovali nejlepší badatelé a cestovatelé po více než 30 let.** Nyní nemluví se již o pouhých domněnkách flory se týkajících, nyní počítá se s hotovými fakty. Kdybych měl rozvinouti obraz o této tak důležité a kardinalní otázce, potřeboval bych k tomu několika tiskových archů; zde musím se tedy obmeziti pouze na citáty spisů, aniž možno z nich činiti výňatky. a) V době křídové a třetihorní rozprostíral se v krajinách rozložených kolem severní točny velký kontinent **(viz prof. dr. Melchior Neumayr.** Erdgeschichte 1895 II. 274, II. 299, II. 381—384.) — **Prof. dr. Ernst Koken.** Die Vorwelt und ihre Entstehungsgeschichte 1893 str. 421, 423, 582. — Prof. **Dr. Rudolf Hörnes.** Elemente der Palaeontologie 1884. str. 570. b) Za doby třetihorní rozprostíraly se lesy na této pevnině se stromy dvouděložnými, listnatými a jehličnatými; to byli předchůdcové našich lesních stromů; následkem ochlazení stěhovala se flora jižněji do Asie, Evropy a severní Ameriky. — Dr. Adolf Engler. Entwickelungsgeschichte der extratropischen Florengebiete der nördlichen Hemisphäre 1879. str. 1., 3., 8., 17., 2?., 29., 35., 36., 42. II. 327. — **Prof. Velenovský.** Vesmír 1881 str. 147—148, 1880 str. 140, 170., 183 — **Asa Gray 1885** Engler's botanische Jahrbücher 1885 svaz. II. str. 295 — **Prof. Oswald Heer.** Flora fossilis arctica 1868—1883. svaz. I.—VII. na mnoha místech. — **Dr. J. Leunis – Dr. Frank.** Lehrbuch der Pflanzenkunde II. 507., 523., 530., 544. I. 719., 720., 721., 789., 790. — **Dr. Ferd Pax.** Englers botanische Jahrbücher 1885 str. 366. — **Nathorst A. G.** Beiträge der Polarforschung zur Pflanzengeographie der Vorzeit — v díle Nordenskiöldově Studien und Forschungen 1885 str. 219—288. V obšírném pojednání dokazuje tu týž Nathorst, na něhož se Spitzner odvolává, že flora naše měla svou kolébku v krajinách circumpolárních a to z důvodů palaeontologických a z důvodů uvedených od Asa Graye o nynějším rozšíření rostlin. — **J. Schmalhauser** 1887. Uiber tertiäre Pflanzen aus dem Thale des Flusses Buchterna. Palaeontografica 1887 str. 181—216. — **Dr. Friedrich Rolle.** Wanderungen der Pflanzen und Thiere im Verlaufe der geologischen Epoche. Handwörterbuch der Mineralogie, Geologie und Palaeontologie 1887 III. 353—361, 415—436. — **Gaston Marquis de Saporta.** Die Pflanzenwelt 1888. 218., 219., 244., 246., 267., 274, 296., 299., 350, 353—357. — **Týž.** Origine Paléontologique des arbres 1888 str. XII. XV. 323—340. — **Prof. Velenovský.** Naučný slovník Ottův I 123. — **Prof. Dr. Oscar Drude.** Handbuch der Pflanzengeographie 1890 str. 341., 342., 343. **A. Schenk.** Phytopalaeontologie 1890, str. 348., 350., 458., 494., 577 843 atd. **A. G. Nathorst.** Englers botanische Jahrbücher 1892 str. 216 To je týž Nathorst, na něhož se prof. Spitzner odvolává. — **Prof. Dr. Schumann.** Jahrbuch der systematischen Botanik 1894 str. 633—635, 640—642. — **A. C. Seward.** Fossil plants. 1898 str. 16., 17., 51. — **Dr. H. Patonié.** Lehrbuch der Pflanzenpaläontologie 1899 str. 359. — **Zeiller R.** Elements de Paléobotanique. Paris 1900 str. 351., 354. c) **A. G. Nathorst.** Vydal v r. 1888 monografii: Zur fossilen

Flora Japans. V této vyslovuje domněnku, že severní pol změnil svou polohu a že následkem toho v Japanu bylo podnebí chladnější než v Gronsku atd. (49 56). Tím však nezvrátil ani své dřívější tvrzení spočívající na Heerových výzkumech, ani se nepokoušel viklati na tom, že naše flora je původu circumpolárního.

22. Prof. Spitzner si stěžuje, že v mém článku není dokladů. Má práce osteologická je úplně samostatná, tam jsem dokladů nemohl potřebovati; kde jich bylo zapotřebí, tam jsem je citoval. O circumpolárním původu flory a fauny citoval jsem svou monografii: Über die Quartärzeit in Mähren und ihre Beziehungen zur tertiären Epoche. Zprávy anthropologické společnosti ve Vídni 1898 4° str. 1—34. Zde je tolik dokladů uvedeno, že by nebyla stačila polovice prostory pro článek určené na citování těchto pramenů.

23. Prof. Spitzner ukončuje svou pěknou kritiku bere na se roucho vědátora a praví: »Časopis mor. muzea zemského obral si za úkol uveřejňovati práce vědecké. Autor měl popsati a porovnati fragment se všemi fragmenty pižmoně, kdekoliv byly nalezeny. Úkolem jeho mělo býti studium porovnávací. Takto není tato publikace ani vědecká ani popularní. Aby mohla slouti vědeckou, scházejí jí novější data a vědecké doklady.“ Na to odpovídám: a) Prof. Spitznerovi scházela dobrá vůle a soubor vědomostí, aby mohl posouditi. zda-li práce má vědeckou cenu čili nemá.[1]) b) Jak by měla vypadati monografie (ne článek) o pižmoni Předmosteckém, vím já lépe než prof. Spitzner. K tomu je ale zapotřebí nákladu 800 zl. — 1000 zl. Náklad tento nemůže nésti ani zemské muzeum, ani časopis muzej. spolku Olomouckého, to by mohla učiniti leda Česká akademie v Praze. Prof. Spitzner však dobře ví, že akademie by podobnou nákladnou publikaci zejména na Moravě sepsanou nevydala. Vyzývám tedy p. prof. Spitznera, by zaopatřil obnos nahoře uvedený a uložil ho do ústavu peněžního s tím dodatkem, že jest věnován na vydání monografie o Předmosteckém pižmoni. Já jsem od r. 1864—1901 přinesl účelům vědeckým tolik hmotných obětí, že dále tak činiti nemohu; at tak činí také jiní, zejména ti, kterým výsledky mých prací zdají se býti nedostatečnými, a jež jako odborníky mé publikace uspokojiti nemohou (na př. prof. V. Spitzner).

---

[1]) Čtenář ať laskavě přečte si referát o mé publikaci ve Věstníku č. 15., str. 180 r. 1901.

Odpověď prof. V. Spitznera. Na odpověď p. dra. M. Kříže, c. k. notáře ve Ždánicích, psanou nikoliv »sine ira et studio,« odpovídám takto: Bývá v našem případě zvykem chvalitebným poděkovati soukromě i veřejně. Že to p. notář učinil soukromě, dovídám se z jeho odpovědi, měl poděkovati i veřejně a zvlášť uvésti, že lebka pižmoně půjčena mu byla z muzea olomouckého. Přírodozpytci zvlášť tohoto chvalitebného zvyku bedlivě šetří. — P. notář o nedostatečnosti obrázků věděl, a přece je uveřejnil. Přiznávám, že to byl zesnulý P. Rudolf Kašpar, který zvíře, jemuž lebka pižmoně náležela, pojmenoval na počesť Wankelovi Ovibos moschatus var. Wankelii, a nikoliv dr. Woldřich; přehlédl jsem podpis v Časopise vlast. muzea 1888 č. 17. Tím však na věci nic se nemění. Dr. Kříž to věděl, a přece o tom ani slůvkem se nezmínil. Obraz pižmoně jest nesprávný, trup vyobrazen dobře, ale vyobrazení hlavy je chybné. Viděl jsem pižmoně před několika lety v Kodani, dnes možno viděti živého v Berlíně, vycpaného již i v Praze. Za půjčení štočků pro Věstník Klubu přírodovědeckého jsem neprosil, nýbrž s díkem je odmítal, ale na žádost p. notáře »že to nebude škodit«, do Věstníku přijal. Nechtěl jsem je uveřejniti proto, že většina jich jest v každé zoologické učebnici. Na štočku obraz pižmoně jsem bedlivě neprohlédl, poněvadž jsem rychle musil všechny štočky sestaviti pro tiskárnu, a tak se stalo, že pověstný pižmoň straší v našem Věstníku, jako straší i v publikacích p. dra. K. — Popis recentního pižmoně nevyhovuje ani mírným požadavkům školním. O tom, že popis nesouhlasí s vyobrazením, p. notář se nezmiňuje. — Trvám dále na tom, že záp. hranici zeměpisného rozšíření pižmoně tvoří řeka Mackenzie (viz »Natur« 1900, č. 23, Zeměvědný sborník 1901 č. 1.) Ve článku „o změnách ve zvířectvu arktickém« psáno: »dle mapy, kterou prof. N a t h o r s t nakreslil, pižmoňů nejvíce přebývá na sz. zálivu Hudsonova. kde oblasť jejich sahá až k 60° s. š. vypínajíc se oblou-

kem až k Velkému jezeru Medvědímu a k mysu Bathurstovu.« Starší údaje nejsou přesné. — Že definice tundry »bezlesé pustiny« není vhodná, dokazuje p. notář sám, uváděje citáty z různých autorů; ani s jedním definice jeho nesouhlasí, každý praví více. Tak stručně tundru nelze karakterisovati. Slovo tundra jiným nahraditi nemožno (Viz Brehm, a dále: Vom Nordpol zum Aequator — die Tundra und ihre Thierwelt). — Opakuji, že dle Nathorsta pižmoň lišejniky a mechy se neživí, jak tvrdí Payer, nýbrž travou, vrbami, dryadkou a jinými rostlinami jevnosnubnými. (Viz Zeměvědný sborník 1900. č. 1.) Citát z Leunise není věrohodný, protože je zastaralý a odjinud vypsaný. — Nejslabší částí práce »o Pižmoni« je stať botanická. Poukazuji k tomu, co jsem dříve napsal. Vykrucování a překrucování smyslu mé zprávy o tom jest očividné. (Viz »antithesa«). Svými citáty nedokázal p. notář, že Salix hastata a arbuscula nepatří ku vrbám plazivým. Proslulý botanik vratislavský prof. dr. F. Cohn praví ve svém díle »Die Pflanze“ I. Bd. 1896 ve stati »Vom Pol zum Aequator« o floře arktické (str. 369.) »Von Laubholz dringt am weitesten polwärts bis über den 78. Grad mannshoher Buschwald von Weiden mit schmalen oder auch breiten silberhaarigen Blättern, weiter südwärts erscheinen auch zwergige Birken etc.« Germanismus »po zemi lezoucí« p. notář nevycítil, opakuje jej. Kdo čítá Rubus chamaemorus (ostružník nízký) mezi křoviny, s tím nelze mluviti o vrbách, které odedávna jsou »crux botanicorum.« Polární vrby znám, mám je od Tromsö v herbáři a odjinud skoro z celé střed. Evropy. Dryas octopetala, Cassiope tetragona a Diapensia lapponica jsou polokeře (Engler, Pflanzenfamilien Bd. IV) a patří do seznamu nízkých křovin, nikoliv do druhého »kvetoucích rostlin“ (sic!) (Viz Drude, Pflanzengeographie str. 354.). Z Nordenskiöldovy »Plavba Vegy« vypsán chybný citát »nízko rostlé druhy vrbin.« Vrbina je rod Lysimachia a ne Salix. Ze 60 druhů vrbin neroste v polárních končinách ani jeden (Engler, Pflanzenfamilien IV. Bd.). Nevytýkal jsem ničeho o »lhůtě tříměsíční,« to vědí ku konci škol. roku moji žáci v V. tř., že vegetační doba pro arktickou květenu trvá 2—3 měsíce; že jsem připojil, že u nás tytéž druhy mají dobu veget. dvojnásobnou, bylo prostě připojeno. Slovo »lhůta« není obvyklé. Kerner užívá: »Vegetationsperiode«. Doporučuji p. notáři spis dra Wettsteina: Die Pflanzenwelt der Polargegenden 1900, tam se dočte o paradoxních biologických poměrech flory arktické něco zcela jiného, než co ze starších spisů vypsal. Z trav, které dr. K. nečítá mezi »kvetoucí rostliny,« měla uvedena býti aspoň drobná Phippsia, příbuzná naší drobné puchýřnatce ú'lé, z lišejníků lišejník sobí, l. islandský, z mechů žlutavé rašelinníky a bledozelené ploníky. Byla-li uvedena řada jevnosnubných, neměly tu scházeti aspoň některé tajnosnubné. Nad tím bych se nebyl pozastavil žádným »aj!« — Neodvážil prý jsem se dotknouti stati o osteologickém srovnání lebky kraví, telecí, ovčí s fragmentem. To ovšem říci může jen p. notář, kdo ale na universitě přírodní vědy studoval, rozmyslí si, aby si takovým povídáním neškodil. O takových základních pojmech osteologie lebky ssavčí vykládá se dnes již na střední škole. Konfuse v pojmech lebka a hlava trvá dále. Doklad z prvé učebnice je pochybený, z druhé dotvrdil p. notář, že jsem měl pravdu. Lebka s hlavou se tu nestotožňuje. Druhou učebnici doporučuji p. notáři, aby nepsal místo kloubní násadce, vysedlé kosti hladké neb kloubové výčněly, jinde ohlazené kloubovní hrboly, jednou týlní otvor, podruhé díra týlní. V ní nenajde, na kostře že je šňupák, ale najde tam, na lebce přežvýkavců že jsou pahýly, čili násadce, na nichž upevněny jsou rohy. Kde p. notář nemůže překroutit smysl mých slov, tam je to spor »de lana caprina.« Co p. notář o pahýlu na zadku napsal, nepatří vůbec k věci. Domněnka, jako bych byl tvrdil, že p. notář stať o srovnávací osteologii zmíněných lebek odjinud vypsal, jest mylná, to mne ani nenapadlo tvrditi. Napsal jsem pouze »o osteologii zmíněných lebek jedná každý větší atlas osteologický;“ netvrdil jsem, že jsou v nich osteologicky porovnány. K tomu připojuji, že náhled, jakoby pižmoň byl přechodním tvarem mezi turem a ovcí, nemá dnes přívrženců, dnes považují pižmoně za zástupce zvláštní čeledi přežívavců, »welche zu den Gnu's (pakůň) und zu der tibetanischen Gnuziege gewisse nähere Beziehungen hat« (Natur 1901. č. 23). — Že obrázky v »Pižmoni« jsou rozhodně lepší, než ony na tab. IV. ve Věstníku 1900, je omyl. Ve Věstníku se jedná o čelisti sysla, křečka, pištuchy, lumíka páskovaného, křečka stepního, lasice, hranostaje, tedy o kůstky drobné, v »Pižmoni« ale o

lebku pižmoně, který byl tak veliký jako kráva prostřední velikosti. To přece je rozdíl! Ostatně to opakuje p. notář po p. Kafkovi z Vesmíru. — Odstavec 21. p. doktorovy repliky odbudu krátce. Nejsem první, kdo o správnosti výzkumů Heerových vyslovil pochybnost, opakoval jsem prostě náhled jiných. Učinil to také p. notář ve své monografii die »Quartaerzeit« na str. 20. »Wie keines Menschen Werk vollkommen ist, so hat auch die Flora fossilis Heer's ihre Mängel, so manche Arten sind nicht richtig gedeutet und in Folge dessen auch die darauf gebauten Schlüsse falsch". Již v letech osmdesátých uveřejnil John Bell práci ve sborníku král. zeměpisné společnosti Londýnské, v níž poukázal k tomu, že vývoj Flory alpské udál se asi obráceně, ne od polu k Alpám, nýbrž od Alp ku polu, a to proto, že Flora alpská nemá příbuzné pouze v krajinách polárních, nýbrž ve všech částech země, a že spíše souvisí s Florou severoasijskou, než s arktickou O těchto kardinálních otázkách uzavrou se akta dojista až v budoucnosti. — To patrně za to, že jsem nazval p. notáře předním archaeologem, vytýká mně zlomyslnost, nepoctivost, neznalost věci. Kvituji s díkem. Nejsem první ani poslední. Kritika tajná i veřejná, která ze Ždánic kdy vyšla, byla vždy poctivá! O tom psaly i olomoucké denní listy. P. notář má radosť jen z posudků pochvalných, psaných třebas moderním filologem. Viz Časopis Matice moravské, Věstník českých professorů, kde filolog brněnský napsal: »neváháme práci o pižmoni prohlásiti za nejcennější« atd. A i Klubu přírodověd. v Prostějově, jehož jest čestným členem, p. dr. K. se zavděčil. Mladý klub pozbyl roční subvence 100 K od pana arcibiskupa pro několik vět ve článku o původu naší flory, fauny a člověka (Věstník 1899), které p. doktor nechtěl změniti, ač jsem jej o to žádal. V témž Věstníku uveřejnil Absolon první českou práci o naší jeskynní zvířeně, tu však dr K. ignoroval úmyslně ve svém »Průvodci do jeskyň sloupských.« Ignoroval tím i klubovní Věstník. Dvakráte tedy svoji uznalost Klubu projevil. — Na poslední odstavec odpovídám, že někdo jiný roucho vědatora často na sebe brává. Kdybych byl filologem, nescházela by mi dobrá vůle posouditi, zda-li práce o pižmoni má cenu vědeckou čili nic, a že někomu jinému soubor jistých vědomostí schází, ukázal jsem nahoře. O tom, že jakýkoliv přírodovědecký výzkum badatele stojí velké oběti hmotné, o tom badatel sám nerad se zmiňuje. Na př. se zesnulým dr. Edv. Formánkem stýkal jsem se od let osmdesátých a nikdy jsem se nemohl dověděti, kolik vydal za tisk své »Květeny Moravy a Slezska,« až teprve v loni, na žádost naléhavou listem mi sdělil, že 7000 zl. A to byl pouhý tisk! A jak obrovská byla na jeho poměry hmotná oběť, kterou přinesl českému jménu výzkumem flory balkánské na 13 cestách po zemích balkánských! Nikdo to neví. Flora balkánská stála jej život! — Pan doktor má ve svých sbírkách uložený kapitál jako v nějaké bance. Co botanik, zoolog, geolog na Moravě? Nejlépe na tom jest archaeolog. Proč by Akademie nevydala monografii o pižmoni na Moravě psanou, ví p. notář nejlépe sám.

Poznámka: Uveřejněním této diskusse, a to (podle naléhavého přání obou pp. autorů) v plném znění, považujeme tuto spornou záležitost v tomto časopise za ukončenou. Výbor muz. sp. ol

* * *

K dějinám literatury o jeskyni Kostelíku. Odpověď J. Kniese k poznámkám Dra M. Kříže. S odpovědí uveřejněnou v čís. 70. t. č. p. Dr. M. Křížem jsem úplně spokojen neboť z citovaných míst vidno, že do roku 1880. popisuje Dr. Kříž více různé »rampouchy« a pod nimi nanesenou náplavu říční, avšak nevysvětluje poměr komínů k jeskyním svahovým, o něž tuto jde. Že jsem v Kostelíku nenalezl komín 3 m průměru, 9 m výšky, nepopírám, neboť komín ten byl teprve později než r. 1880. Dr. Křížem částečně otevřen. Také to přesné měření a nivelování není právě tak těžkou prací; nalézáť se na mapě gener. štábu vel. 1:25.000 hustá síť správně určených výšek, kterou může každý snadno shustiti. Ostatně, že měření to není tak vzorným, jak Dr. Kříž prohlašuje, ukážeme řadou článků na těchto místech občas uveřejňovaných. Nemínil jsem také p. Dr. Kříže svým článkem v č. 69 t. č. uveřejněným poučovati, nýbrž chtěl jsem hlavně jen poukázati na to, že kritiku prací má prováděti nějaká osoba jiná, cizí, nepředpojatá, a ne autor sám.

Zprávy spolkové.

Kronika muzejní.

Po Slatěnicích a Mořicích roku loňského muzeem navštívených udála se muzejnímu spolku příležitost zavítati na dožatou, kterou uspořádal akademický feriální klub Haná, do Olšan, ležících na úpatí značného vrchu »Baby", jehož staroslovanský, bájeslovný název z dávných dob pohanských pocházející předmětem rozprav býti by měl a bohdá i bude. Neméně povšimnutí však zaslouží i význam, jejž uvědomělá obec Olšany za starověku měla, odkudž poslední dobou množství velmi důležitých předvěkých památek muzeu našemu se dostalo, kteréžto nálezy právě dosvědčují potřebu probádání onoho vrchu i jeho názvu. V neděli, dne 1. září byli jsme svědky, jak dovedou si Olšanští vážiti drahých památek po dávných předcích našich, nejen národopisných ale i z oboru archaeologie. Hosty z muzejního spolku s předsedou panem radou P. Wurmem přivítali po způsobu staroslovanském chlebem a solí, při sv. požehnání zapěli staré české chorály „sv. Václave a Hospodine pomiluj ny,« načež o 3. hod. s nadšením nevšedním četně shromážděné obecenstvo z Olšan a okolí vyslechlo přednášku p. rady P. Wurma o důležitosti stavu rolnického se stanoviska národopisného, jakož i přednášku p. MUDra Melhuby, jakým způsobem by se dal zlepšiti náš stav národohospodářský, kterážto přednáška byla přímým pokračováním řeči předřečníkovy. Dívčiny Olšanské zatančily pak naše staré národní tance feriálním klubem Haná pěkně aranžované, jako »tetku,« »kanafasku« a j., tak že celá slavnost prodchnuta byla duchem v pravdě národním. Po přednáškách odevzdány p. radovi P. Wurmovi pro muzeum skvostné archaeologické nálezy z Olšan a sice devět bronzových kruhů s esovitým zakončením, menší bronzový kruh a dlouhá bronzová jehlice, pak kamenný nůž a drtidlo, kteréžto nálezy, jak shora podotknuto, přímo nutí archaeology ku probádání celého okolí. S uspokojením rozjížděli se členové muzejního spolku na večer domů, vidouce, že obcí v okolí Olomouce vší-majících si kulturně historicky důležitých památek archaeologických přibývá. čímž i řada přátel muzejních se množí, Jen ještě intelligence Vlast. muzejnímu spolku v Olomouci nejbližší," intelligence Olomucká, měla by výbor více podporovati ve snahách jeho, neboť víme, že muzeum i spolek muzejní jednotlivci a zvláště naši nezapomenutelní Havelka a Wankel nezakládali pro sebe, by snad v jeho časopise mohli ku platnosti přivésti jen své myšlenky a ve známost uvésti své práce, nýbrž zakládali jej pro národ celý, pro všechny jeho vrstvy, by každý přispěl svou hřivnou dle své možnosti. Oba jmenovaní zakladatelé bohužel záhy uložili se v chladný hrob, aniž viděli ovoce svých nezištných námah a odkázali ústav národu, by ve směru jimi označeném dále pracováno bylo. A jest tudíž na národě samém, jakým ústav míti chce, Bude-li pak výbor, jehož členové skrovné své síly, vyčerpané starostmi o existenci, věnují z ochoty spolku, podporován i intelligencí i lidem co nejširším, bude zajisté muzeum zkvétati. Pročež národe celý a zvláště intelligenti olomučtí směrů nejrůznějších a znalci oborů všech, sdružte se a přispívejte přednáškami, články a zprávami do časopisu muzejního, jakož i poučováním lidu a mládeže o důležitosti a úkolech spolku muzejního, ať můžeme říci, že máme z muzea našeho ono olomucké intelligenci velmi potřebné a nutné osvětové středisko, jež nezištně národ sobě zřídil; a pak ihned budeme moci přikročiti směle ku zřízení budovy muzejní, jejíž nápis by hrdě hlásal světu výsledek práce a slávu zakladatelů Havelky a Wankla.

Ku konci zprávy zbývá mi ještě podotknouti, že příspěvky členské po 3 korunách hojně se scházejí a že přes zvýšení příspěvku ze 2 na 3 koruny četní noví členové se přihlašují.

MUDr. Ant. Hříbek,
t. č. jednatel.

Poznámka: By se posouditi mohla výše nákladu na časopis muzejní pro příští rok, žádáme členstvo, by se pilně přihlašovalo před novým rokem.

Výkaz darů,

jež věnovali fondu Palackého
od 1. června až do 31. srpna 1901
následující P. T. příznivci
Vlast. spolku muzej. v Olomouci:

	K h
Kar. Bloman, c. k. místodrž. účetní rada v Praze	1·—
Václav Bouma, c. k. okr. hejtman v Ledči n. S.	2·
MUDr. Flor. Coufal, obv. lékař v Brušperku	1·—
Karel Děkanovský, vrch. inženýr v Pol. Ostravě . . .	2·—
MUDr. Frant. Dreuschuh, lékař v Náměšti u Brna . . .	1·—
Frant. Havlík, c. k. místodrž. účetní rada v Praze . .	2·—
MUDr. Boh. Hellich, prim. lékař úst. choromyslných v Praze .	4·—
Karel Jadrníček, c. k. vrchn. fin. komisař v Opavě . . .	1·—
Kaj. Kleveta, okr. cestmistr v Napajedlích	2·—
Josef Melichar, vrch. horní inženýr v Přívoze	2·—
Ant. Merz, správce spořitelny v Lounech	1·30
Bedřich Millberger, naducitel v Tištíně	2.—
M. Solnař, c. k. soud. adjunkt v Král. Městci	2·—
Jan Zeman, c. k. místodrž. účet. revident na Smíchově . .	4·—
Josef Židlický, c. k. vrchní polic. komisař v Karlíně . . .	4·—
Úhrnem .	31·30

XXX. výkaz darů,

jež vlast. spolku muzej. v Olomouci
na zjednání vlastní muzejní budovy
od 1. června až do 31. srpna 1901
poskytli tito P. T. příznivci jeho, a sice:

	K h
Josef Balcar ml., továrník v Hronově n. M.	4·—
J. Bartocha, c. k. gymn. prof. v Olomouci sbírku ze svatby p. MUDr. Ant. Hříbka se sl. G. Pavelkovou ve Chvalkovicích .	20·—
J. Beránek, sládek ve Volyni .	4·
Josef Blahota, cukrmistr v Lužci u Jenšovic	2·—
Tom. Blažek, děkan v Libici n. C.	10·—
Jan Blokša, redaktor »Moravana« v Olomouci	2·—
Snáška . . .	42·—
Přenáška . . .	42·—
Václav Breycha, c. k. fin. účetní rada v Praze	1·—
Rolnický cukrovar akc. v Brodku u Přerova	10·—
P. Březina, maj. stolář. závodu v Horní Rudě	2·—
Lic. theol. Ferd. Císař, superintendent v Kloboucích u Brna	5·—
Bedřich Čermák, c. k. berní v Chvalšinách	2·—
Josef Černík, naducitel v Bojkovicích sbírkou	7·—
k níž přispěli po 1 K: Josef Černík, naducitel a J. N. Jelínek, farář v Bojkovicích, Jan Filip, katecheta z Kojetína, Jind. Konečný, kaplan z Pitína, Fr. Pavelek, kaplan z Horní Moštěnice; po 60 h: MUDr. Josef Tillich, lékař; po 50 h: Ad. Cillich, učitel, Leop. Plandrákova, učitelka; po 20 h: Jan Stříbrný, učitel, Ant. Tomášek, učitel v Bojkovicích.	
Stanislav Červený, továr. v Hradci Králové	2·—
Jan Dvořáček, c. k. berní kontrolor v Kamenici n. L. . .	2·—
Zdeněk Fiala, modelér železáren v Komárově, Kr. České . .	5·—
Jaromírek Fischer v Karlíně .	10·—
MUDr. Karel Franz, lékař v Rosicích	1·10
MUDr. Em. Haizl, obv. lékař v M. Krumlově . . .	2·
Josef Hamák, c. k. berní insp. v Litomyšli	5·
Frt. Hanák, drog. v Praze . .	1·—
Frt. Havíř, assist. severozápadní dráhy v Slatiňanech . .	2·—
Al. Hnilička, řed. kůru v Chrudimi	2·—
Hanácký pivovar v Holici . .	80·—
JUDr. Adolf Homolka, advokát v Želez. Brodě	1·—
Vitězslav Houdek, c. k. odb. rada v ministerstvě vnitra ve Vídni	50·—
Václav Hříbal, c. k. berní kontrolor v Dobříši	1·—
Jakub Hudeček, kooper. v Něm. Libinách	—·70
Jan Hylák, naducitel n. o. v Boskovicích	1·—
Josef Chleborád, c. k. hlav. berní v Pardubicích	2·—
Frt. Chudáček, farář ve Vlčnově u Uh. Brodu	1·—
Frt. Jadrníček, koop. ve Skřípově u Konice	1·70
Snáška . . .	239·50

Přenáška . . . 239·50

Frt. Jahoda, inženýr v Praze . 5·—
Frt. Janda, c. k. vrchní hutní správce v Sv. Jachymově . 2·—
Frt Jelínek, arcikněz v Bránkách 3 70
Frt. Jelínek, duch. správce polepšovny v Králíkách . . . 2·—
Fr. Jirsák, techn. adj. cukrovaru v Brodku u Přerova sbírkou . 9·—
Frt. Kadlčík, stav. v Ivanovicích 5 —
Josef Kalivoda, c. k. berní kontrolor v N. Pace za c.k.ber. úřad 2·—
Dominik Koráb, jednat. »Besedy Jihlavské« v Jihlavě . . . 2 —
Karel Kořínek, rada král. čes. účtárny zemské v Praze . . 1·—
Jakub Kotáb, c. k. rada zem. soudu v Prostějově . . . 2· -
MUDr. Josef Kovář, c. k. okr. lékař v Jilemnici . . . 2· —
Frt. Krejčí, c. k. soudní adjunkt v Semilech . . . . 2·—
Josef Krkoška, gymn. prof. v Pelhřimově za professo rtký sbor 2 —
Josef Kroupa, rolník v Hrubčicích ·30
Edvard Křižánek, farář ve Znorovách . . . . . 2· —
Romuald Kučera, c. k. poštov. assist. v Ústí n. L. . . . 1·—
Frt. Kürz, majitel realit v Jihlavě 3 —
JUDr. V. Langkramer, adv. v Praze 2 —
Jindřich Mareš, c. k. inž. v Č. Budějovicích . . . . 1·—
Boh. Mařík, vrchní ředitel českomor. továr. na stroje v Praze 10·—
Václav Mařík, ředitel českomor. továrny na stroje v Praze . 20·—
Cukrovar bratří Mayů v Hejčíně 50·
MUDr. Fr. Mašík, obvodní lékař ve Sloupě . . . . 2·—
J. Mezník, koop. ve Sloupě . 2·—
Josef Mikšovský, továrník v Pavlovicích u Olom. . . . 3·—
Matěj Musil, kapit děkan v Hradci Králové . . . . . . 2·
MUDr. Vendel, Mušek, lékař v Blansku . . . . . 5·—
Jan Nepauer, assist. severozáp. dráhy v Slatiňanech . . 3·—
Ferd. Nikl, účetní Malostr. zálož. v Praze . . . . . 5·
A. C. Novák, c. k. berní v Jilemnici 1·—
Jan Novák, c. k. účetní rada v Praze 2 —
Josef Novák, c. k. rada zemsk. soudu v Sedlci . . . . 1·—
Th. Dr. Rudolf Novák, profes. theol. v Č. Budějovicích . . 2·—
Vladimír Novotný, řiditel škol v Tovačově sbírkou . . 55 20

Snáška . . . 451·70

Přenáška . . . 451·70

ku kteréž přispěli: Občanská záložna 20 K, obec Tovačovská 3 K; po 2 K: Xavera Běhálkova, majitelka domu, Fr. Drábek, měst. tajemník, MUDr. Al Hacar, lékař, Fr. Kovářík, c. k. kontrolor techn. fin. kontr., Jan Lechner, měšťanosta, Vlad. Novotný, řed. škol. Ant. Pochop, c. k. poštmistr; po 1 K: Rudolf Dvořák, učitel, Šimon Dvořák, učitel, E. Frank, lesmistr, N. Galíček, maj. domu, N. Galíčková, majit. domu, Luděk Havlíček, adjunkt, A Heinzová, soukromnice, Jos. Husička, maj. domu, Fr. Kavka, učitel, Jan Kotrš, kaplan, F. Navrátilova, učitelka, Bohdan Sommer, kupec, J. Viktorin, důchodní velkostatku, F. Svítek, stroj. mistr, Josef Šulík, účetní cukrovaru. Al. Wiedermann, kupec, MUDr. Zemský, lékař; po 60 h: J. Bělice, maj. domu, Th. Pala, učitel, vesměs v Tovačově.

Bohoslovci III. roku v Olomouci 5· —
Jan Opatrný, c. k. berní v Poděbradech . . . . . 3·—
Jan Oth, děkan v Senici . . 1·—
Theodor Otipka, farář v Karlovci 2·—
Jaroslav Pacovský, c. k. soudní adjunkt v Lovosicích . . 1·—
JUDr. Edv. Parma, advokát ve Frenštátě p. R. . . . 3·—
Ant. Pařízek, c. k. vrchní berní kontrolor ve Falknově . . 1·—
Jos. Paukner, c. k. rada zemsk. soudu v Třeboni . . . 1·—
Vítězslav Pavlousek, c. k. star. adjunkt v Karlíně . . . 1·—
Fr. Pácal ve Vídni . . . 1· —
Leopold Pek, správce dětské vychovatelny Olivových v Říčanech . . . . . . 2·—
Tomáš Peterka, učitel měšťan. školy v Kamenici n. L. . . 2 —
Emil Petr, hostin. v Tlumačově 2·—
Josef Pilnáček, m. radní v Černé Hoře . . . . . . 1·—
Jan Pištělák, tajemník a redaktor v Jevišovicích . . . . 2·—
Vojtěch Plojhar, c. k. soudní adjunkt ve Vys. Mýtě . . 2·50
Václav Podhora, c. k. berní v Nechanicích sbírkou . . . 22·—
ku kteréž přispěli: po 2 K: Josef Brandeis, c. k. berní

Snáška . . . 504·20

Přenáška . . .	504·20
adjunkt, Josef Dvořák, c. k. soudní adjunkt, F. Pavelka, účetní záložny, Václav Podhora, c k. berní, JUDr. Fr. Preissler, c. k. redaktor říšského zákonníka, Ant. Sixl, c. k. notář; po 1 K: Theodor Haydelmajer, Kar. Honzovič, účetní, JUDr. Frt. Horáček, advokát, Edvard Matějovský, c. k. berní kontrolor, Alois Morávek, obchodník, Jiří Nedbal, c. k. berní adjunkt, MUDr. Frt. Planička, lékař, Josef Rainiš, učitel, Josef Ryba, hostinský, Fr. Vydra, obchodník, všichni v Nechánicích.	
V Pokorný, inženýr českomor. stroj. v Libni	4·—
JUDr. Jan Podlipný, advokát v Praze	—·08
Alois Poláček, c. k. techn. fin. adjkt ve Vrdech . . .	2·—
I. českomoravská továrna na stroje v Praze	20·—
Účetní oddělení XIV. c. k. zem. fin. ředitelství v Praze . .	5·30
Úřednictvo král. česk. zem. porodnice a nalezince v Praze	8·90
Bratří Prášilové a spolek v Praze	5·—
Fr. Procházka, prof. real. v Nov. Městě	1·—
F. V. Richter, říd. učitel ve Vlně vsi, p. D. Beřkovice . . .	1·—
Týž za ústřední spolek jednot učitelských v král. Českem .	5·—
Jan Rozmarinka účetní akc. lihovaru v Chrudimi . . .	1·—
Václav Rubín, c. k. vrchní inženýr v Karlíně	2·—
Josef Růžička, c. k. pošt. ofic. v Praze sbírkou mezi úřed. podávání peněž. psaní . .	6·40
a to po 60 h: Fr. Černý, Vojtěch Fencl, Fr. Kaiser, Jaroslav Machotka, Jos. Růžička, Jan Tauc, c. k. pošt. ofic.; Karel Jelínek, Jan Pížl, Bohumil Svoboda, c. k. pošt. assist.; po 40 h: Boh. Kramerius, c. k. pošt. ofic.; po 20 h: Mat. Koksch, c. k. vrch. pošt. ofic., Karel Cejka c. k. pošt. ofic., Jan Skokan, c. k. poštovní ofic. v Praze.	
Chovanky ústavu uč. v Řepčíně	18·—
A. Seichert, lékárník v N. Městě	2·—
Ferd. Semerád, c. k. pošt. assist. v Praze	1·—
Snáška . . .	586·88

Přenáška . . .	586·88
Karel Schmid, c. a k. setník n. o. v Zábřehu	2·—
Augustin Schwarz, c. k. berní v Kamenici n. L.	2·—
MUDr. K. M Schwarz, maj. orthopaed. úst. v Praze . .	1·—
J. Slunečko sládek v Lysé n. L.	1·—
Julius Souček, chefinženýr českomor. továrny na stroje v Libni	5·—
Ed. Svoboda, c. k. soudní adjkt. v Hořovicích	1·—
Jan Svoboda, farář v Mohelně .	2·—
Ant. Šilhavý, c. k. rada zem. s. v Polici n. M	3·—
Ant. Škrabal, kaplan v Tršicích .	2·—
Karel Škvorecký, c. k. berní kontrolor v Pelhřimově . .	1·50
Mir. Špilar, sládek v Pelhřimově	2·—
Karel Šrogl, lesmistr v Račicích u Vyškova	2·—
JUDr. Leopold Šromota adv. v Plumlově	10·—
Jos. Študent, hospod. na statku v Letonicích u Bučovic . .	2·70
Jan Teimer, c. k. pošt. správce v Kyjově	3·22
Ant. Telička, nadučitel v Kovalovicích u Kojetína krejcarovou sbírkou u občanů z Koválovic a Křenovic pořádanou po jeho přednášce v Kovalovicích 14. července 1901	4·—
Jan Tichý, c. k. vrchní účetní rada v Praze	1·—
Růžena Toužimská v Sulovicích u Lovosic	1·—
Jaroslav Urbánek, ev. farář v Hor. Vilimovicích u Třebíče . .	4·—
Jan Vacek, farář v Božejově u Pelhřimova	2·—
Adolf Válek, pokladník Obč. záložny na Smíchově . . .	1·—
MUDr J. Váňa, c. k. okr. lékař v M Budějovicích . . .	2·—
Jan Venclík, c k. berní kontrolor v Semilech	1·—
Městský úřad na Kr Vinohradech	20·—
Úřednictvo c. k. berního referátu na Kr. Vinohradech . . .	12·—
JUDr. Karel Vogel, sekretář obchodní a živn. komory v Plzni	2·—
Josef Vojtíšek, c. k. poštov. pokladník ve Vídni . . .	1·—
Rolnická cukrovarna ve Vrbátkách	50·—
MUDr. V. Vytopil, lékař ve Ždánicích.	1·—
F. Wichterle, továrník v Prostějově	5·—
MUDr. Jos. Worel, měst. lékař v Mor. Budějovicích . . .	2·—
Snáška . .	736·30

Přenáška . .	736·30
Ignác Wurm, kons. rada v Olomouci sbírku ze svateb. veselky Friedl-Schönhöffer v Lošticích	20·70
Občanská záložna v Olomouci .	80·—
» » ve Zlíně .	10·—
Záložna pokladna ve Veselí n. M.	10·—
Josef Zatloukal, c. k. berní kontrolor ve Veselí n. Luž. . .	1·—
Učitelský spolek šumpersko-zábřežský v Zábřehu . . .	1 60
Ant. Zrůnek, majitel řeznického a uzenářského závodu v Krasně	2·—
Alois Zwach, měšť. ve Velkém Meziříčí	1·—
A. Ženatý, lékárník ve V. Byteši	2·—
Dohromady . .	864 60
Zůstatek koncem května 1901	23376·81
Úhrnem . .	24241·41

Šlechetným dárcům vyslovujeme tuto nejupřímnější své díky a prosíme o další laskavé dárky, jež přijímá spolkový pokladník, p. Edvard Klement, vrchní účetní Ústřední záložny rolnické v Olomouci.

Seznam

nově přistouplých P. T. členův od 1. června až do 31. srpna 1901, a sice:

Členové zakládající:

Jindřich Schrotz, soukr. úředník na Smíchově.

Členové činní:

Alois Albrecht, mlynář v Nenakonicích.
Theodor Augustyn, farář ve Dvorcích.
Otakar Balcar, úředník cukrovaru v Kuklenách.
Arnold Balzar, úř. opr. civ. geometr na Smíchově.
Josef Bábek, měšťan v Kroměříži.
Jaroslav Bém, rolník v Tršicích.
Karel Brier, c. a k. nadporučík m. s. v Přerově.
Karel Cigna, c. k. soud. kancel. v Kroměříži.
L. J. Čech, velkoobchodník v Praze.
JUDr. Jaromír Čelakovský, c. k. univ. prof. v Praze.
MUDr. Červinka, lékař v Brodku u Přerova.
Emil Dlouhý-Pokorný, kaplan v Praze.
Čeněk Drápal, rolník v Tršicích.
Leop. Durdík, c. k. kontrolor tech. fin kontr. v Syrovátce.
Jan Gregora, c. k. notář ve Skutči.
MUDr. Alois Hacar, lékař v Tovačově.
M. St. Henčl, pokladník Obč. záložny v M. Ostravě.
Antonín Hirsch, obch. v Olomouci.
Mag. pharm. Václav Holý v Olomouci.
Jan Horák, c. k. soudní sekretář v Kroměříži.
Alois Hort, úředník Roln. záložny v Uh. Hradišti.
Josef Hrubý, koop. v Nákle.
Josef Jančík, měst. tajemník v Kojetíně.
Bedřich Kaizl, c. k. berní kontrolor v Chlumci n. C.
Emil Kapoun, stud. praefekt v Kroměříži.
MUDr. Kar. Kettner, m. okr. lékař v Praze.
Jan Křivohlásek, c. k. rada zem. soudu v Hustopeči u Brna.
MUDr. Stanislav Laun, obv. lékař v Bytyšce Veveří.
Leopold Markvart, říd. kůru ve Vyš. Brodě Klášt.
Karel Martinetz, správce cukrovaru v Doudlebách.
Karel Mařikovský, c. k. rada zem soudu v Ml. Vožici.
Vojtěch Matějka, tech. sládek v Náchodě.
Fr. Matula, odb. učitel v Tovačově.
Ant. Mlčoch, pokladník zál. v Kroměříži.
Fr. Možný, měst. zvěrolékař v Kojetíně.
Václ. Nepomucký, kníž. sládek v Kardaš. Řečici.
Jos. Neruda, c. k. pošt. ofic. v Gmundenu.
Lambert Novotný, továrník v Batelově.
Adolf Pech, adm. úředník cukrovaru v Toušeni.
A. Pikhart, c. k. soud. tajemník v Praze.
Spolek přátel vědy a literatury české v Plzni s ročním přísp. 5 K.
Fr. Reytt z Baumgartenů, lékárník ve Slavkově.
A. Roubík, zem. inženýr v Praze.
Fr. Štégr, majitel domu v Tovačově.
Vinc. Štěpánek, mlynář v Tovačově.
Okresní učitelská kninovna v Dol. Štěpánově.
Dominik Trapl, továrník v Dalečíně p. Jimramov.
Emil Trolda, c. k. místodrž. koncip. v Žamberku.
Ant. Vychodil, rolník v Tučapích u Dubu.
J. Waňura, řiditel cukrovaru v Háji u Opavy.
Ed. Wolff, děkan v Holešově.
Jan Žáček, rolník v Dubě.

Nákladem vlasten. spolku muzejního v Olomouci.
Tiskem národní knihtiskárny Kramáře a Procházky v Olomouci.

ČASOPIS

VLASTENECKÉHO

SPOLKU MUZEJNÍHO V OLOMOUCI.

Číslo 72.

Ročníku XVIII. Číslo 4.

— 1901. —

Vydává „VLASTENECKÝ MUZEJNÍ SPOLEK" v Olomouci.

OBSAH:

Články: Strana

Různé zprávy:

Literatura:

Hovorna:

ČASOPIS VLASTENECKÉHO SPOLKU MUZEJNÍHO V OLOMOUCI

VYDÁVÁ V OLOMOUCI
VLASTENECKÝ SPOLEK
MUZEJNÍ

ROČ. XVII ČÍS. 68.

OBSAH:

ČASOPIS

VLASTENECKÉHO

MUZEJNÍHO SPOLKU

V OLOMOUCI.

ČÍSLO 62.

V OLOMOUCI 1899.

Nákladem vlast. muz. spolku olomuckého.

Tiskem národní knihtiskárny Kramáře a Procházky.

OBSAH.

Listárna.

Časopis vlast. muzejního spolku v Olomouci vychází čtyřikrát v roce a dostanou jej všichni pp. členové zdarma.

Vyňatek ze stanov:

§. 6. a) Členem zakládajícím se stává, kdo spolku 25 zl. jednou a navždy věnuje.

b) Každý člen činný zavazuje se ročně přispívati 1 zl. r. č.

§. 7. A) Všichni členové zakládající i činní mají právo:

a) Účastniti se schůzí spolkových, činiti v nich návrhy a hlasovati.
b) Do všech schůzí spolkových vyjma valnou hromadu hosti uváděti.
c) V určené dny muzeum bezplatně navštěvovati.
d) Nahlížeti u přítomnosti dotyčného funkcionáře do spolkové správy.
e) Časopis a publikace za cenu sníženou požadovati.
f) Voliti a volenu býti.
g) Podle domácího a jednacího řádu, jejž ustanovuje výbor, používati sbírek spolkových.

§. 8. B) Každý člen má povinnosť:

a) zachovávati stanovy spolkové, řád jednací a domácí, výborem vydaný, jakož i ustanovení valné hromady a výboru.
b) Majetek spolkový nepoškozovati a učiněnou škodu nahraditi.
c) Příspěvky a povinnosti členské řádně, ochotně a zavčas napřed plniti.
d) Povinnosti jednatelů venkovských obsaženy jsou ve zvláštním řádu, výborem vydaném.

§. 9. Každý člen může kdykoliv ze spolku vystoupiti, třeba jen, aby výboru písemně vystoupení své oznámil; avšak člen takový přes to vše jest povinen, zapraviti ještě příspěvek za týž rok.

Kdo z p. t. pp. členů si přeje legitimace, račiž zaslati pokladníkovi 15 kr., a bude mu zaslána. Legitimace platí pouze na rok, a třeba ji po roku obnoviti.

Veškeré příspěvky peněžní přijímá p. Ed. Klement, vrchní účetní Ústřední záložny rolnické v Olomouci.

Příspěvky literární přijímá p. Jaroslav Palliardi, c. k. notář ve Vranově u Znojma.

Ostatní dopisy a dary adresovány buďtež na: Výbor vlasteneckého muzejního spolku v Olomouci.

Poznámka. Členové vlasten. muzejního spolku v Olomouci mohou odebírati ve snížené ceně „Památky archaeologické“, vydávané sl. Archaeologickým sborem, a sice za 3 zl. 30 kr. ročně (s poštou). Tolikéž lze za cenu sníženou dostati dřívější ročníky, pokud jsou na skladě.

Výbor žádá uctivě všechny pp. členy a příznivce, aby upozorňovali na ústav náš a získali nové členy a příznivce pro vlasten. muzejní spolek v Olomouci.

S povděkem přijimáme též spolehlivé adresy osob a ústavů, jež bychom za členy spolku pozvati mohli.

Správa spolku:

Předsedou jest: Ignát Wurm, konsist. rada a vikář v Olomouci.
Pokladníkem: Ed. Klement, vrchní účetní v ústř. zál. roln. v Olomouci.
Jednatelem: Dr. Josef Koláček, tajemník státních drah.

Muzeum jest umístěno ve Ferdinandské ulici č. 2., a otevřeno bývá ve středu od 11—12. hodin dopol., v neděli od 10—12. hodin dopol.

